

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1	Osoba prywatna	Puszcza powinna żyć własnym życiem,to nasze dobro narodowe,enklawa dzikich zwierząt,kwintesencja przyrody,nie może być podzielona,ani drogami,ani żadnymi podziałami.myśliwym mówię WYNOCHA to archaiczna zblazowana klika która nie ma kompetencji ani wiedzy o środowisku,ktoś kto z zamiłowania zabija bezbronne istoty to psychopata,który powinien być poddany wnikliwej diagnozie psychologicznej.Stop niszczenia i bezczeszczenia Naszej Puszczy!Człowiek już z zysku zabrał tak wiele obszarów że gdzieś czas powiedzieć STOP i to jest ten moment,zostawmy coś po naszym pokoleniu,nie tylko smród spalin i pustkowia bez prawdziwego życia przyrody,niech nas zaskakuje,ewoluuj,ŻYJE	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
2	Osoba prywatna	"CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA"	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
3	Osoba prywatna	Opowiadam się za pełną ochroną Puszczy Białowieskiej z minimalną ingerencją człowieka. Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna oraz polowaniom na zwierzeta	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
4	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę i pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowiejskiej i masiewskiej, a także na terenie wsi - Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno podjąć się działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowiejskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
5	Osoba prywatna	Stanowczo sprzeciwiam się zabraniu nam lasu. Pracowałem przez wiele lat jako drwal i wiem, że tylko praca w lesie uczy prawdziwego szacunku do środowiska. Należy prowadzić normalne pozyskanie - skorzysta las i my, mieszkańcy.	Uwzględniono częściowo	Puszcza Białowieńska nie jest lasem gospodarczym, lecz Obiektem wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego, pozyskanie drewna na cele gospodarcze na jej terenie jest zabronione. Celem ochrony tego obszaru jest zachowanie naturalnych procesów przyrodniczych, które stanowią o jego wyjątkowej wartości ekologicznej i kulturowej. Ingerencja człowieka może mieć miejsce wyłącznie w zakresie działań służących przyspieszeniu powrotu lasu do stanu naturalnego, zapewnieniu bezpieczeństwa oraz ochronie siedlisk gatunków. Las nie zostaje zabrany — dostęp do jego terenów w celach rekreacyjnych, czy w celu zbierania grzybów, jagód czy ziół, pozostaje niezmienny.
6	Osoba prywatna	Uwzględnienie głosu mieszkańców w sprawie rozwiązań (ewentualnych ograniczeń) w strefie buforowej. Kluczowe jest, aby mieszkańcy nie odczuwali tylko zakazów, ale też szansę. Uwzględnienie głosu mieszkańców nie tylko zwiększy akceptację społeczną dla zapisów planu, lecz także przyczyni się do skuteczniejszej ochrony i promocji Puszczy Białowiejskiej jako wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.	Wyjaśniono	Plan zarządzania dla Puszczy Białowiejskiej nie wprowadza nowych ograniczeń w strefie buforowej, lecz porządkuje zapisy zawarte we wniosku renowacyjnym z 2014 roku. Celem tych działań jest zapewnienie spójności zasad ochrony przyrody z obowiązującymi dokumentami strategicznymi oraz międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.
7	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska to klejnot w koronie naszej przyrody w Polsce, Europie i na świecie. Ostatni nizinny las naturalny w Europie. Jej unikalność wynika z rozwoju przy braku lub przy ekstensywnym wpływie człowieka (wypas zwierząt gospodarskich w lasach, kontrolowane pożary w bartnictwie). Ochrona Puszczy nie jest tylko obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania musi jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji. 1. Konieczność całkowitego zakazu gospodarki leśnej Ostatnie osiem lat, od wyroku TSUE i decyzji polskich sądów, były najlepszym czasem dla Puszczy od ponad stulecia. Po opuszczeniu Puszczy przez harvestery w 2017 roku przyroda odzyskała dawną dynamikę – las zaczął dziczeć, wracały rzadkie gatunki, kornik okazał się sprzymierzeńcem bioróżnorodności, a obawy o brak drewna dla mieszkańców nie znalazły potwierdzenia. Drewno na opał jest dostępne poza Puszcza, a sama Puszcza zyskała niezwykłą odporność na pożary dzięki bogactwu martwego drewna zatrzymującego wilgoć. Dopuszczenie jakiegokolwiek formy pozyskania drewna – czy to pod pretekstem „usuwania”, czy „przebudowy” – oznaczałoby cofnięcie się do czasów dewastacji. Plan powinien jednoznacznie zakazywać gospodarki leśnej, wywozu drewna i sprzedaży surowca na całym obszarze. Jedynym wyjątkiem mogą być działania ściśle związane z bezpieczeństwem publicznym – np. usunięcie drzew grożących przewróceniem się na drogi z pozostawieniem wyciętych drzew na miejscu oraz prowadzeniem ochrony czynnej np. wycinka grabów wyłącznie w dąbrowie świetlistej, grądzie ciepłolubnym i wycinka zacieniających drzew i podszytu na stanowiskach rzadkich światłolubnych roślin np. sasanki otwartej, groszka wschodniokarpackiego. 2. Nie wolno poluzowywać ochrony Historia ochrony Puszczy pokazuje, że wszelkie „furtki” w przepisach są wykorzystywane do powrotu wycinek. Należy utrzymać zakaz wycinania drzew z wyjątkiem ochrony czynnej świetlistej dąbrowy, grądów miodownikowych oraz światłolubnych gatunków roślin. 3. Ochrona bierna w całej Puszczy z wyjątkiem czynnej ochrony w półnaturalnych ekosystemach łąk i pastwisk oraz świetlistych dąbrów, widnych grądów miodownikowych, stanowisk światłolubnych rzadkich i chronionych roślin.	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowiejskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
8	Osoba prywatna	No - to logging in the entire Białowieża Forest. No - to hunting, including in the Białowieża, Masiewska, Pogorzelec, Budy, and Teremisek glades. Furthermore, measures should be taken to prevent fragmentation. The entire Białowieża Forest should be designated a national park.	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
9	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz. 2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekuję jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat. Nazwa "strefa buforowa" jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania: jakich zmian mogą się spodziewać mieszkańcy w zakresie rozwoju usług, miejsc pracy, etc. 3. utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowód, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubiny, Nowosady, Narewka). Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody).	Uwzględniono częściowo	Zgłoszone propozycje działań informacyjno-edukacyjnych, takich jak organizacja spotkań w świetlicach wiejskich, produkcja materiałów multimedialnych czy bezpośrednie rozmowy z mieszkańcami, są zgodne z kierunkami wskazanymi w Planie. Dokument ten traktuje społeczność lokalną jako istotnego partnera w procesie ochrony dziedzictwa, a budowanie świadomości i poczucia dumy z wyjątkowości Puszczy Białowieskiej stanowi jeden z jego kluczowych celów. Wskazane działania mogą być realizowane w ramach projektów wdrożeniowych, przy zaangażowaniu odpowiednich instytucji oraz lokalnych liderów. Odnosząc się do kwestii przejrzystości procesu decyzyjnego, należy podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie określa szczegółowych mechanizmów wdrażania. Niemniej jednak, postulaty dotyczące publikowania informacji o podejmowanych decyzjach, zapewnienia dostępu do dokumentów oraz stworzenia kanałów komunikacji z mieszkańcami są zgodne z zasadami transparentności i partycypacji społecznej. Ich realizacja zależy od zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie Planu oraz dostępnych zasobów organizacyjnych i finansowych. Podsumowując, zgłoszona uwaga zawiera szereg cennych propozycji, które nie są sprzeczne z zapisami Planu zarządzania. Ich realizacja będzie zależna od zaangażowania odpowiednich interesariuszy oraz dostępności środków i mechanizmów wdrożeniowych.
10	Osoba prywatna	Uważam, że cały obszar chroniony jak i z nim sąsiadujący powinien być pozostawiony w takiej formie w jakiej się znajduje. Bez dalszej ingerencji człowieka, "ratowania", "rekompensowania negatywnego wpływu człowieka" itp. Uważam, że jakiegokolwiek wycinki i prace gospodarcze powinny być w rezerwacie, puszczy i jej sąsiedztwie zaniechane zupełnie. Nie powinno być też jakichkolwiek polowań i regulacji ilości zwierzyny poza gatunkami obcymi, ale tu też w bardzo ograniczonej i ściśle kontrolowanej formie. Jestem też za odławianiem zwierzyny i zakazem jakichkolwiek polowań. Uważam, że strzelać do zwierzyny można tylko i wyłącznie w celu przetrwania i obrony.	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
11	Osoba prywatna	Brak zgody na wycinanie drzew pod jakimkolwiek pozorem. Brak zgody na polowania na terenie puszczy i polan białowieskiej, madiowskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Przeciwdziałanie fragmentaryzacji (zaprzestaniu inwestycjom dzielącym teren puszczy)	Uwzględniono częściowo	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
12	Osoba prywatna	Doceniając plan należy go uszczegółowić o: - całkowity zakaz polowań - całkowity zakaz pozyskiwania drewna (z wyjątkiem sytuacji związanych z zachowaniem bezpieczeństwa ludzi) - zakaz dalszej fragmentacji Puszczy w tym zakaz inwestycji, które mogłyby ją powodować - plan retencji wód obejmujący pełną ochronę populacji bobra europejskiego żyjącego na terenach Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Zasady funkcjonowania Obiektu zapewniają ochronę wszystkich zwierząt (poza gatunkami inwazyjnymi). W związku z tym również bóbr podlega ochronie. Zapewniono również możliwość działań na rzecz poprawy warunków hydrologicznych poprzez możliwość ograniczania spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnych materiałów.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
13	Eko-Logiczna Lubelszczyzna	Na obszarze Puszczy Białowieskiej konieczne jest całkowite wykluczenie prowadzenia gospodarki leśnej, w tym zarówno trzebieży, jak i nasadzeń. Gospodarka leśna zakłóca naturalne procesy, co jest sprzeczne z ideą jej ochrony, która powinna jedynie być wzmacniana. Jak mieliśmy okazję obserwować przez ostatnie lata Puszcza jest w stanie doskonale sobie radzić bez ingerencji człowieka. Odzyskała dawną dynamikę, zaczęły także do niej wracać rzadkie gatunki. Za całkowicie nieprawdziwe należy także uznać obawy, że zatrzymanie wycinek na tym cennym obszarze spowodowało niedobory w zaopatrzeniu w drewno dla mieszkańców. Wycinka drzew w Puszczy Białowieskiej powinna być zakazana za wyjątkiem jedynie sytuacji związanych z bezpieczeństwem, przy czym w tych przypadkach wycięte drzewa z powodów ekologicznych powinny zostać pozostawione na miejscu. Wszelkie zaś luki wobec tych założeń powinny zostać uszczelnione. Znaczącym problemem dla Puszczy jest fragmentacja siedlisk. Modernizacja, asfaltowanie i poszerzanie dróg leśnych grozi dalszą ich degradacją. Plan powinien zawierać: - program defragmentacji, - analizę aktualnego stanu rozdrobnienia, - monitoring (gęstość dróg, natężenie ruchu, obszary bezdróg, liczba kolizji ze zwierzętami), - zakaz asfaltowania i poszerzania dróg leśnych, - strategię ograniczania ruchu w okresach migracji. Plan dopuszcza możliwość polowań w otulinie Puszczy, a nawet w jej wnętrzu. Zwłaszcza te enklawy pełnią funkcję ostoju dla wielu gatunków zwierząt, w tym chronionych, m.in. ptaków. W nich szczególnie, jak i w leśnych „zatoczkach” polowania powinny zostać zakazane, a granica otuliny w tym kontekście maksymalnie wyrównana. Przy obecnie skonstruowanej granicy stref realna ochrona zamieszkujących Puszczę zwierząt staje się bowiem fikcją. Należałoby wręcz zrezygnować z polowań na całym obszarze otuliny, być może z wyłączeniem IGO. Dla okolicznych mieszkańców powinien zostać przewidziany stosowny system rekompensat. W kontekście postępujących zmian klimatu a co za tym idzie spadku poziomu wód gruntowych zasadne jest nie tylko dokonanie renaturyzacji stosunków wodnych, ale i uwzględnienie w tym roli bobrów. Działania w obu sferach przyczynią się do wzmocnienia ochrony przeciwpożarowej. W tym kontekście analizowany tutaj Plan powinien zostać wzbogacony o następujące elementy: - wprowadzenie działań ochronnych dla bobrów, - zakazanie niszczenia tam i siedlisk, - wprowadzenie systemu rekompensat dla właścicieli terenów zalewanych przez żeremia.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione na celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Zasady funkcjonowania Obiektu zapewniają ochronę wszystkich zwierząt (poza gatunkami inwazyjnymi). W związku z tym również bóbr podlega ochronie. Zapewniono również możliwość działań na rzecz poprawy warunków hydrologicznych poprzez możliwość ograniczania wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnych materiałów. W ramach prac nad Planem zarządzania nie modyfikowano zasad obowiązujących w strefie buforowej. Wynika to z faktu, iż formalnie znajduje się ona poza granicami Obiektu. Warto podkreślić, iż ochrona gatunkowa obowiązuje w strefie buforowej, toteż gatunki chronione nie mogą być tam pozyskiwane.
14	Osoba prywatna	Popieram	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
15	Osoba prywatna	¹- nie należy pozyskiwać drewna z Puszczy - nie należy prowadzić polowań na terenie Puszczy oraz polany białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek - należy przeciwdziałać fragmentacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
16	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec Białowieży uważam, że projekt Planu Zarządzania jest w ogólnych założeniach dobry. Niepokoi mnie jednak dopuszczenie do prowadzenia gospodarki leśnej na terenie Puszczy. Uważam, że nie należy dopuszczać do tego typu ingerencji w ekosystem. Od 8 lat w Puszczy nie są prowadzone wycinki i uważam, że tak powinno pozostać. Uważam Puszczę Białowieską za skarb, który należy chronić. Wychowałem się w Białowieży, w sercu Puszczy i chciałbym, żeby przyszłość regionu związana była z pozostawieniem lasu w jak największym stopniu samemu sobie - właśnie to sprawia, że jest atrakcyjny dla osób przyjezdnych i może oferować lokalnej społeczności cenne usługi środowiskowe. Należy postawić na rozwój ekoturystyki i dywersyfikację oferty turystycznej z nastawieniem na jej wysoką jakość. Dobrze byłoby promować inne miejscowości, nie tylko Białowieżę - tak, by na ochronie Puszczy zyskiwały także miejscowości ościenne. Przychylam się do wysuwanej przez niektóre środowiska propozycji zmiany koncepcji strefy buforowej w kierunku „strefy uzdrowiskowej” – z naciskiem na ekoturystykę, zdrowie, regenerację i lokalną kulturę. Należy zadbać o ochronę tradycyjnego krajobrazu architektonicznego (drewniane domy, ogrodzenia, spójna estetyka) - elementy tożsamości i atrakcyjności turystycznej. Należy zdecydowanie przeciwdziałać uciążliwym inwestycjom (fermy przemysłowe, farmy fotowoltaiczne w niewłaściwych miejscach). Ważne jest też wsparcie (np. w formie odpowiednich programów i dofinansowań) dla lokalnej społeczności, by postulowane zmiany nie wywierały negatywnego wpływu, a oferowały nowe możliwości. Ważnym zagadnieniem byłoby wzmocnienie transportu publicznego w rejonie Puszczy. w starzejących się społecznościach dobry dojazd np. do placówek ochrony zdrowia jest na wagę złota. Sprawny transport publiczny pomaga też w rozwoju turystyki. Chciałbym, żeby w planie uwzględniono konieczność wsparcia retencji wody, między innymi poprzez zasypanie rowów melioracyjnych oraz renaturalizację cieków wodnych. Nie należy dopuszczać by asfaltowano nowe odcinki dróg, dobrze byłoby też zlikwidować część dróg które służyły do transportu drewna, pozostawiając te, które mogą służyć turystyce i rekreacji. Chciałbym także, by uwzględniono i zaproponowano rozwiązania mające uchronić Puszczę przed negatywnym wpływem działań wojska operującego na obszarze przygranicznym (rozwożenie żołnierzy ciężkim sprzętem, śmiecenie, pozostawianie fragmentów drutu żyłkowego, wycinanie drzew na opał).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Region Puszczy Białowieskiej boryka się z szeregiem problemów społeczno-gospodarczych. Z tego względu aż 5 celów sformułowanych w Planie zarządzania dotyczy zrównoważonego Obiektu. Są to takie cele jak np. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej, czy Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej. Sposób zagospodarowania strefy buforowej Obiektu uzależniony jest od decyzji władz samorządowych, tj. od zapisów zawartych w MPZP.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
17	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w Puszczy i polowania. Proszę o uwzględnienie możliwości korzystania z runa leśnego w całej Puszczy za wyjątkiem rezerwatów ścisłych. Niezbędne jest uwzględnienie głosy mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej, nie tylko w trakcie konsultacji ale też przy wszystkich istotnych działaniach. Uruchomienie programów i finansowania wspierających lokalnych mieszkańców i samorządy, w celu rozwoju turystyki i edukacji przyrodniczej oraz zdrowotnej. Ogólnie tereny mierzą się z trudnościami gospodarczymi, związanymi z brakiem miejsc pracy!!, wyjazdem młodych i starzeniem się społeczeństwa, dlatego niezbędne są dedykowane rozwiązania bezpośrednio przeznaczone dla mieszkańców i samorządów. Potencjałem jest przyroda i rozwój oparty na edukacji, turystyce i walorach zdrowotnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W opracowanym dokumencie przewidziano możliwość zbierania runa leśnego. W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Region Puszczy Białowieskiej boryka się z szeregiem problemów społeczno-gospodarczych. Z tego względu aż 5 celów sformułowanych w Planie zarządzania dotyczy zrównoważonego Obiektu. Są to takie cele jak np. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej, czy Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej.
18	Osoba prywatna	Jestem za objęciem całego terenu Puszczy Białowieskiej ochroną ścisłą. Zakaz pozyskiwania drewna z całego terenu Puszczy Białowieskiej powinien zostać podtrzymany. Dotychczasowe zaprzestanie gospodarki leśnej w Puszczy Białowieskiej pokazało jak doskonale przyroda wraca do równowagi. Jestem również za zakazem polowań na terenie całej puszczy. Jak pokazują tereny objęte takim zakazem również w innych krajach tzw. łowiectwo jest z punktu ochrony przyrody zbyt duże, a wręcz niebezpieczne. Poza tym spędzam w lesie mnóstwo czasu na obserwacji zwierząt i wiedząc, że można polować w okolicy gdzie przebywam czuję zagrożenie mojego bezpieczeństwa osobistego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
19	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat. Nie zgadzam się na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
20	Osoba prywatna	Apeluję, by przede wszystkim nie poddawać puszczy gospodarce leśnej i łowieckiej! To unikalne miejsce, gdzie przyroda ma szansę w sposób ciągły rozwijać swój potencjał w sposób niezaburzony przez człowieka. Tak musi pozostać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
21	Osoba prywatna	Nie - dla pozyskiwania drewna na całym terenie Puszczy Białowieskiej. Nie - dla polowań w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Cała Puszcza Białowieska powinna być parkiem narodowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
22	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni nizinny las o charakterze naturalnym w Europie. Jej unikatowość i wartość uniwersalna wynikają z faktu, że przez tysiące lat rozwijała się bez ingerencji człowieka, a procesy naturalne kształtowały ją w sposób niespotykany nigdzie indziej. Dlatego ochrona Puszczy nie jest jedynie obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
23	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
24	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek formie wycinki drzew na terenie Puszczy. Jestem również przeciwna polowaniom organizowanym i przeprowadzanym na terenie Puszczy i polan osadniczych. Proszę również wstrzymać i zaprzestać wszelkich projektów budowy nowych dróg. Stare powinny być modernizowane w sposób sprzyjający Puszczy. Puszcza powinna być objęta bezwzględna ochrona, a ingerencja ludzi ograniczona do minimum. Opieka, a nie eksploatacja. Minimum ingerencji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
25	Osoba prywatna	Plan należy uzupełnić o: - całkowity zakaz polowań na terenie Puszczy (nie dotyczący inwazyjnych gatunków obcych) - zakaz dalszej fragmentacji Puszczy np. poprzez inwestycje drogowe - zakaz pozyskiwania drewna z wyjątkiem sytuacji zagrażających bezpośrednio bezpieczeństwu mieszkańców oraz turystów - szczegółowy plan retencji na terenach leśnych oraz śródleśnych - całkowitą ochronę gatunku bóbr europejski na terenie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Działalność bobrów również podlega ochronie w granicach Puszczy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
26	Osoba prywatna	Proszę o całkowite wyeliminowanie wszelkiej gospodarki leśnej i jakiegokolwiek ludzkiej ingerencji z terenu Puszczy Białowieskiej. To unikatowy i bezcenny przyrodniczo teren. Naszym obowiązkiem jest ochrona Puszczy dla kolejnych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
27	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drzew na całym obszarze puszczy. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych. Jestem przeciwny nowym inwestycjom, które mogłyby doprowadzić do dalszej fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
28	Osoba prywatna	Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Powinien zawierać też:- całkowity zakaz polowań na terenie Puszczy Białowieskiej (z wyłączeniem inwazyjnych gatunków obcych)- zakaz dalszej fragmentacji Puszczy - pełną ochronę bobra europejskiego na terenach Puszczy Białowieskiej - Kompleksowy plan retencji wody - zakaz pozyskiwania drewna za wyjątkiem przypadków konieczności usuwania drzew podyktowanych względami bezpieczeństwa - szczegółowy plan defragmentacji Puszczy- ograniczenia w ruchu kołowym w okresach migracji zwierząt	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Działalność bobrów również podlega ochronie w granicach Puszczy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
29	Osoba prywatna	Puszcza jest naszym skarbem narodowym! Niezbędny jest wyraźny zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy, konieczne jest wprowadzenie do planu zakazu polowania w całej Puszczy, w tym na polowania na terenie polan białowiejskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek oraz w całej strefie buforowej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
30	Osoba prywatna	Formularz z ograniczoną formą wypełniania przez wielu mieszkańców. Brak mojej zgody na przedstawiony zakres ochrony Puszczy Białowiejskiej oraz zakres pozyskiwania drewna jak również na ograniczony dostęp do wielu jej zasobów puszczy oraz wielu jej obszarów	Nie uwzględniono	Każda osoba, zarówno mieszkaniec, jak i turysta ma wolny dostęp do około 90% obszaru Puszczy Białowiejskiej. Do pozostałych 10%, tj. do strefy 1, również może wejść w towarzystwie wykwalifikowanego przewodnika. Na powierzchni niemal 90% Puszczy Białowiejskiej możliwe jest zbieranie grzybów, jagód i ziół. W Puszczy Białowiejskiej od lat nie było możliwe prowadzenie działań mających na celu pozyskiwanie drewna, co jednoznacznie wynika z postanowień wniosku renominacyjnego (2014).
31	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na inwestycje skutkujące fragmentaryzacją Puszczy Białowiejskiej, przeprowadzaniu nowych dróg. Nie zgadzam się na działalność myśliwską, łowiecką na terenie puszczy i w otulinie. Rządzam ochrony Puszczy Białowiejskiej zarówno w jej formie krajobrazowej z dbałością o środowisko przyrodnicze przyległych terenów niechronionych, jak też zdecydowaną ochroną jej biotopu przed działalnością ludzką, która godzi w jego jakość.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
32	Osoba prywatna	Wiem, że organizacje takie jak Lokalsi przeciwko wycinie Puszczy Białowieskiej oraz Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej przygotowały szczegółową analizę z propozycjami zmian w planie i ja generalnie z ich uwagami się zgadzam. Jestem mieszkańcem Hajnówki i swoim wpisem chcę przede wszystkim wpłynąć na statystykę i pokazać, że wśród mieszkańców regionu jest wiele osób traktujących Puszczą Białowieską jako przyrodniczą perłę a nie źródło drewna. Osobiście chciałbym zwrócić szczególną uwagę na potrzebę edukacji lokalnej społeczności na temat wyjątkowej wartości Puszczy Białowieskiej - w szczególności edukacji przez doświadczenie na łonie przyrody zamiast teorii przedstawianej w murach szkoły. Istotna jest też promocja obiektu Unesco i wyjątkowej wartości Puszczy Białowieskiej szerzej w Polsce, tak by ogół społeczeństwa miał wiedzę i poczucie, że Puszcza Białowieska jest przyrodniczym dziedzictwem i narodowym skarbem.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. W projekcie Planu zarządzania zawarto działania prowadzące do wzmocnienia tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej oraz do edukacji przyrodniczej i kulturowej, w tym promowanie Światowego Dziedzictwa.
33	Osoba prywatna	Zachowanie lasu naturalnego powinno być priorytetem, wnioskuje o całkowite wykluczenie gospodarki leśnej i objęcie całego terenu ochroną. Las naturalny nie może być lasem gospodarczym, aktualnie widać różnice w zatrzymywaniu wody, mniejszym ryzyku pożarowym w rezerwacie w Puszczy Białowieskiej i w niechronionych obszarach na północ zmienionych przez człowieka, przy takich samych opadach deszczu na północy ściełka jest sucha a w rezerwacie nie. Las naturalny to ochrona przed pożarami również mieszkańców małych wsi którzy tam meiskają.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Działalność bobrów również podlega ochronie w granicach Puszczy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
34	Fundacja Proton	Pozostawienie pod nadzorem uczelni z uwzględnieniem międzynarodowych diswiadczen np z angielskich czy niemieckich. Odstrzał zwierzyny nie tylko łownej na obrzeżach i otulinie. Prowadzenie zakrojonych na szeroką skalę badań porównawczych z badaniami realizowanych w angli czy Niemczech.	Nie uwzględniono	Zgodnie z przyjętymi założeniami Planu zarządzania, zarządcami Obiektu są instytucje administrujące poszczególnymi gruntami. W przypadku Puszczy Białowieskiej funkcję tę pełnią: Białowieski Park Narodowy oraz nadleśnictwa Białowieża, Browsk i Hajnówka. W odniesieniu do kwestii odstrzału zwierzyny, należy wskazać, iż zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość realizacji działań zaradczych oraz polowań w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Działania te mają istotne znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej, gdyż IGO stanowią poważne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawę prawną dla ich realizacji stanowi Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. W zakresie badań naukowych i monitoringu należy podkreślić, iż Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady oraz kierunki działań wymagają dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla. Wskazane zostały kierunki, które mogą być rozwijane we współpracy z instytucjami naukowymi, również w kontekście międzynarodowym. Jednocześnie uprzejmie informuje się, iż treść przekazanej uwagi nie jest w pełni jednoznaczna, co może utrudniać jej precyzyjną interpretację oraz odniesienie się do wszystkich zawartych w niej aspektów.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
35	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
36	Osoba prywatna	Formularz z ograniczoną formą wypełniania przez wielu mieszkańców. Brak mojej zgody na przedstawiony zakres ochrony puszczy białowieskiej oraz zakres pozyskiwania drewna jak również na ograniczony dostęp do wielu zasobów puszczy o wielu jej obszarów	Wyjaśniono	W ramach prowadzonych konsultacji społecznych zapewniono różnorodne formy udziału, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym wyrażenie opinii. Formularz można było wypełnić online, przesłać uwagi drogą mailową lub pocztą tradycyjną. Dodatkowo każda gmina znajdująca się na terenie Obiektu lub w jego strefie buforowej otrzymała wersję papierową Planu zarządzania wraz z kompletem arkuszy do wypełnienia oraz materiałami informacyjnymi. Odnosząc się do kwestii dostępu do zasobów Puszczy, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, nie wprowadza on nowych ograniczeń w tym zakresie. Na niemal 90% powierzchni Obiektu możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych oraz zbieranie jagód, grzybów czy ziół – o ile nie są one objęte ochroną wynikającą z przepisów prawa krajowego. Dostęp publiczny do Puszczy nie został ograniczony – wyjątek stanowią rezerваты przyrody oraz obszar Parku Narodowego, gdzie obowiązują przepisy ochrony gatunkowej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
37	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy i przeciwko polowaniom na terenie puszczy 🙏	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
38	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być chroniona, szczególnie przed gospodarką leśną. W przeszłości doświadczyliśmy już ogromnych zniszczeń spowodowanych wycinkami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
39	Osoba prywatna	Niezbędny jest wyraźny zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy, Konieczne jest wprowadzenie do planu zakazu polowania w całej Puszczy tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek oraz w całej strefie buforowej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
40	Osoba prywatna	Proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO- treść rozdziału 6.4 str.133	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
41	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
42	Stowarzyszenie Leśne Sprawy	Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet jakim jest zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie co oznacza konieczność całkowitego zakazu gospodarki leśnej. Zgoda na jakąkolwiek formę pozyskania drewna – czy to pod pretekstem „usuwania”, czy „przebudowy” – oznaczałaby cofnięcie się do czasów dewastacji. Plan powinien jednoznacznie zakazywać gospodarki leśnej, wywozu drewna i sprzedaży surowca na całym obszarze. Jedynym wyjątkiem mogą być działania ściśle związane z bezpieczeństwem publicznym – np. usunięcie drzew grożących przewróceniem się na drogi. I w tych przypadkach drewno powinno pozostać na miejscu, aby dalej pełniło swoją funkcję ekologiczną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
43	Osoba prywatna	Formularz z ograniczoną formą wypełnienia przez wielu mieszkańców . Brak mojej zgody na przedstawiony zakres ochrony Puszczy Białowieskiej oraz zakres pozyskiwania drewna jak również na ograniczony dostęp do wielu zasobów puszczy oraz wielu jej obszarów	Wyjaśniono	W ramach prowadzonych konsultacji społecznych zapewniono różnorodne formy udziału, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym wyrażenie opinii. Formularz można było wypełnić online, przesłać uwagi drogą mailową lub pocztą tradycyjną. Dodatkowo każda gmina znajdująca się na terenie Obiektu lub w jego strefie buforowej otrzymała wersję papierową Planu zarządzania wraz z kompletem arkuszy do wypełnienia oraz materiałami informacyjnymi. Odnosząc się do kwestii dostępu do zasobów Puszczy, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, nie wprowadza on nowych ograniczeń w tym zakresie. Na niemal 90% powierzchni Obiektu możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych oraz zbieranie jagód, grzybów czy ziół – o ile nie są one objęte ochroną wynikającą z przepisów prawa krajowego. Dostęp publiczny do Puszczy nie został ograniczony – wyjątek stanowią rezerваты przyrody oraz obszar Parku Narodowego, gdzie obowiązują przepisy ochrony gatunkowej.
44	Osoba prywatna	Witam, jesteśmy za ścisłą ochroną Puszczy Białowieskiej. Stanowczo protestujemy prowadzeniu wycinek , polowań czy fragmentacji puszczy. Nie zgadzamy się na jakąkolwiek gospodarkę leśną na terenie puszczy, zgadzamy się jedynie na usuwanie inwazyjnych gatunków, zarówno zwierząt jak i roślin. Puszcza bez człowieka doskonale się renaturalizuje i dziczeje a to jest właśnie cel jej ochrony. Chcemy aby na terenie postępowały naturalne procesy biologiczne na czele z ustępowaniem świerka a pojawianiem się puszczy mieszanej z dominującymi gatunkami liściastymi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
45	Osoba prywatna	Nie zgadzam się!!! z projektem Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO. Białowiecki Park Narodowy ma swoją część objętą ochroną ścisłą, gdzie wejście na teren obszaru Rezerwatu Ścisłego poruszać się można tylko po wyznaczonych trasach i wejść tylko z przewodnikiem (za opłatą biletu wstępu oraz przewodnika). Tam obserwujemy przyrodę jak sobie radzi sama bez udziału człowieka i jakie zachodzą procesy przy ochronie ścisłej z badań wynika, iż w Rezerwacie Ścisłym BPN pogarsza się skład gatunkowy tworzący drzewostan puszczański (obumieranie starych drzew). Totalną hipokryzją jest to, że pozyskiwane jest drewno opałowe w Białowieckim Parku Narodowym!! i nie dla wszystkich mieszkańców oczywiście jest dostępne Propozycja objęcia ochroną ścisłą całego obszaru Puszczy Białowieckiej nie liczy się z potrzebami mieszkańców w zakresie pozyskiwania drewna na cele konstrukcyjne i opałowe. Wygaszanie gospodarki leśnej ma negatywne konsekwencje ekonomiczne i gospodarcze.	Wyjaśniono	Zgodnie z dokumentami renominacyjnymi z 2014 r., pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze na terenie Obiektu jest zabronione – zakaz ten wynika z zobowiązań związanych z wpisem Puszczy Białowieckiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Eksploatacja zasobów leśnych mogłaby zagrozić jej wyjątkowym wartościom przyrodniczym. Plan Zarządzania nie obejmuje całej Puszczy ochroną ścisłą – dotyczy ona ok. 10% powierzchni Obiektu. Na pozostałym obszarze możliwe są działania rekreacyjne, w tym zbieranie runa leśnego, zgodnie z przepisami prawa. Dostęp publiczny nie został ograniczony – wyjątkiem są rezerваты i teren Parku Narodowego. Od 2018 r., na mocy wyroku TSUE (C-441/17), obowiązuje zakaz cięć gospodarczych na obszarze UNESCO, a wdrożona zasada biernej ochrony ogranicza ingerencję człowieka. Dane naukowe nie potwierdzają spadku różnorodności biologicznej – przeciwnie, obserwuje się poprawę stanu bioty i wysoką kondycję drzewostanów. W 2022 r. Puszcza została uznana za jeden z najlepiej zachowanych kompleksów leśnych w kraju. Wartość przyrodnicza Puszczy wynika z naturalnych procesów i historycznej działalności człowieka. Dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę, dlatego priorytetem pozostaje utrzymanie jej w możliwie naturalnym stanie jako „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych.
46	Osoba prywatna	Zakaz "gospodarki" tj. wycinania drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieckiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
47	Osoba prywatna	Popieram plan z wyłączeniem uwagi szczegółowej dot. rozdziału 6.4, str.133 (vide uwagi szczegółowe).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
48	Osoba prywatna	Formularz z ograniczoną formą możliwości wypełnienia przez wielu mieszkańców. Brak mojej zgody na przedstawiony zakres ochrony Puszczy oraz zakres pozyskania drewna jak również ograniczony dostęp do wielu zasobów puszczy oraz wielu obszarów	Wyjaśniono	W ramach prowadzonych konsultacji społecznych zapewniono różnorodne formy udziału, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym wyrażenie opinii. Formularz można było wypełnić online, przesłać uwagi drogą mailową lub pocztą tradycyjną. Dodatkowo każda gmina znajdująca się na terenie Obiektu lub w jego strefie buforowej otrzymała wersję papierową Planu zarządzania wraz z kompletem arkuszy do wypełnienia oraz materiałami informacyjnymi. Odnosząc się do kwestii dostępu do zasobów Puszczy, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, nie wprowadza on nowych ograniczeń w tym zakresie. Na niemal 90% powierzchni Obiektu możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych oraz zbieranie jagód, grzybów czy ziół – o ile nie są one objęte ochroną wynikającą z przepisów prawa krajowego. Dostęp publiczny do Puszczy nie został ograniczony – wyjątek stanowią rezerваты przyrody oraz obszar Parku Narodowego, gdzie obowiązują przepisy ochrony gatunkowej.
49	Osoba prywatna	Unikalny charakter Puszczy Białowieskiej ze względu na bogactwo flory i fauny wymaga bezwzględnej ochrony, ma ona priorytet wobec różnorodnych zapotrzebowań gospodarczych. Gospodarka leśna ogromnie ucierpiała w wyniku rabunkowej eksploatacji w okresie rządów 2015-23, co dotyczy też Puszczy Białowieskiej. Ten negatywny kierunek rozwoju, zagrażający zachowaniu Puszczy, wymaga odwrócenia. Trzeba myśleć nie tylko w kategoriach doraźnych korzyści materialnych, w tym związanych z Puszczą, grup zawodowych, ale przede wszystkim w kategoriach zachowania bogactwa narodowego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
50	Osoba prywatna	Projekt generalnie popieram, we właściwy sposób adresuje główne wyzwania stojące przed zarządzaniem obiektem, jeśli zostanie wdrożony, ma szansę skutecznie zabezpieczyć przyrodę Puszczy.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
51	Osoba prywatna	Nie zgadzam się!!! z projektem Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO. Prof dr hab. Bogdan Brzeziecki z Katedry Hodowli Lasu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie opracował „Opinię w sprawie ekspertyzy ograniczającej dostęp mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej do obszaru stanowiącego 3,71% jej powierzchni”. Podstawą przygotowania opinii stała się m.in. ekspertyza opracowana przez dr hab. M.Żmihorskiego z Instytutu Badania Ssaków PAN w Białowieży pt.: „Koncepcja strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO Białowieża Forest” optująca za ilością 3,71% dostępu do Puszczy. Opinii prof. dr hab. B.Brzezieckiego, doskonale obrazuje skutki ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej. Pada też jednoznaczne stwierdzenie o konieczności zachowania 18.06% dostępu do Puszczy dla mieszkańca. Totalną hipokryzją jest to, że pozyskiwane jest drewno opałowe w Białowieskim Parku Narodowym!! i nie dla wszystkich mieszkańców oczywiście jest dostępne. Ludzie przyjeżdżający do "Puszczy Białowieskiej" ze świadomością, że cały ten las wokół polany Białowieskiej to Białowieski Park Narodowy - medialnie społeczeństwo jest okłamywane. Białowieski Park Narodowy ma swoją cześć objętą ochroną ścisłą, gdzie wejście na teren obszaru Rezerwatu Ścisłego jest płatne, a poruszać się można tylko po wyznaczonych trasach i wejść tylko z przewodnikiem czyli BRAK WOLNEGO WSTĘPU. Tam obserwujemy przyrodę jak sobie radzi sama bez udziału człowieka jakie zachodzą procesy przy ochronie ścisłej z badań wynika, iż w Rezerwacie Ścisłym BPN pogarsza się skład gatunkowy dla wielu gatunków drzew tworzących drzewostan puszczański, przypominam, że rezerwat ścisły został utworzony jako leśnictwo rezerwat w strukturach ówczesnej administracji leśnej czyli POWSTAŁ DZIĘKI LEŚNIKOM. Kolejną bzdurą jest mówienie mieszkańcom, że utrzymamy się na TURYSTYCE (jedne wielkie kłamstwo), minęło już ponad 20 lat, a Ja nie znam nikogo kto by powiedział z całą świadomością, że przeżył okrągły rok dzięki turystyce. Na turystyce można dorobić do stałej pensji. Tutaj należy przytoczyć kolejne stwierdzenie o tzw. zrównoważonym rozwoju... Jak mieszkańcy mają się rozwijać, remontować swoją infrastrukturę jak nie można zakupić drewna z puszczańskich nadleśnictw, ponadto wszystkie ostatnie inwestycje gminne są wstrzymywane przez RDOŚ np. kąpielisko, ścieżka rowerowa Białowieża - Hajnówka które zatrzymało by potencjalnego turystę. Leśnicy dbali o ten LAS, żeby nie oni to nie byłoby co chronić.	Wyjaśniono	Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Kwestie rozwoju turystyki powinny być rozwinięte w dokumentach niższego szczebla. Plan zarządzania wyznacza tylko kierunki działań.
52	Osoba prywatna	Stanowisko końcowe My, mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej, czujemy się pominięci i pozbawieni głosu w sprawie, która bezpośrednio dotyczy naszej przyszłości. Plan Zarządzania nie chroni nas ani nie wspiera – ogranicza nasze prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Domagamy się odrzucenia tego planu i rozpoczęcia uczciwego dialogu, w którym nasze potrzeby i doświadczenie będą traktowane z szacunkiem. Oczekujemy planu, który będzie łączył ochronę przyrody z troską o ludzi – a nie przeciwstawiał jedno drugiemu.	Wyjaśniono	W odniesieniu do wyrażonego stanowiska lokalnej społeczności pragniemy podkreślić, że Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy, ani nie ogranicza praw mieszkańców czy ich stylu życia. Na zdecydowanej większości obszaru Puszczy – obejmującej około niemal 90% jej powierzchni – możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacerowanie oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów dotyczących ochrony gatunkowej. Należy również zaznaczyć, że pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze z terenu Obiektu jest zabronione zgodnie z wnioskiem renominacyjnym z 2014 r. Proces opracowywania Planu Zarządzania był otwarty i inkluzyjny – zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących różnorodne środowiska: mieszkańców, samorządy, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Projekt Planu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zainteresowanemu zgłoszenie uwag i opinii. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a cały proces charakteryzował się transparentnością i otwartością. Plan zawiera także szereg propozycji działań, które mogą przynieść wymierne korzyści lokalnym społecznościom, łącząc cele ochrony przyrody z troską o dobro mieszkańców.
53	Osoba prywatna	Plan należy odrzucić	Nie uwzględniono	Ze względu na brak szczegółowych informacji nie jest możliwe zweryfikowanie, które elementy planu pozostają w sprzeczności ze stanowiskiem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
54	Osoba prywatna	Puszcza jest bezcennym skarbem polskiej przyrody, w który nie należy ingerować . Uszanujmy to!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
55	Jerzy Stanisław Majewski Consulting	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
56	Stowarzyszenie Wolna Winnica	Nie ma naszej zgody na gospodarkę leśną w obiekcie Unesco	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
57	Osoba prywatna	Jako mieszkanka otuliny (projektowanej strefy buforowej) Puszczy Białowieskiej chciałabym aby zarządzanie nią było skupione na jej ochronie. Gospodarka leśna oraz myślistwo powinny być wykluczone na całym obszarze Białowieża Forest, a w strefie buforowej wykluczone myślistwo, a gospodarka leśna ograniczona tylko do zaspokojenia potrzeb lokalnego rynku. Oczekuję wsparcia gmin puszczańskich w rozwijaniu zrównoważonej turystyki.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania nie obejmuje projektowania ani modyfikowania granic strefy buforowej. Granice tej strefy zostały określone na etapie wniosku renomacyjnego w 2014 roku i pozostają niezmiennione. Plan zarządzania nie wprowadza nowych zasad dotyczących strefy buforowej – obowiązują te, które zostały określone we wspomnianym wniosku. Zakres prac nad Planem zarządzania nie obejmuje strefy buforowej. W związku z tym postulaty dotyczące wykluczenia gospodarki leśnej i myślistwa w tym obszarze, jak również oczekiwania związane z rozwojem zrównoważonej turystyki, nie mogą zostać uwzględnione w ramach niniejszego dokumentu.
58	Osoba prywatna	Poproszę o nie wprowadzanie zmian w leśnym ekosystemie Białowieży	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
59	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej (również na terenie polan osadniczych), jej fragmentacji oraz pozyskiwaniu drewna z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
60	Osoba prywatna	Jestem miłośniczką Puszczy Białowieskiej, przyjeżdżającą aby ją podziwiać. Poza tym cenię polską przyrodę i chciałabym ją zachować dla przyszłych pokoleń. W związku z tym niezwykle zależy mi, aby na terenie całej Puszczy obowiązywał zakaz polowań i wyłączenie z gospodarki leśnej. Polowania poza ingerencją w przyrodę puszczy odbieram też jako zagrożenie dla mnie, po tylu incydentach z postrzeleniami boję się chodzić po lesie gdy jest ryzyko polowania. Nie chcę się bać we własnym kraju.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
61	Osoba prywatna	Proszę o uwzględnienie w projekcie:- zakazu pozyskiwania drewna z Puszczy, -zakazu polowań na terenie Puszczy, poza ustawową eliminacją inwazyjnych gatunków obcych IGO -zakazu inwestycji pogłębiających dalszą fragmentację Puszczy- rozpoczęcie działań defragmentacyjnych Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
62	Osoba prywatna	Bezcenna ostoja przyrody. Dziedzictwo UNESCO. Bastion bioróżnorodności. Naturalne procesy, nie zysk. Martwe drewno – żywe życie. Odporność, nie plantacja. Cisza, nie piły. Pokolenia, nie wycinka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
63	Osoba prywatna	postuluję: - całkowite zaniechanie wycinek (również w ramach tzw. przebudowy drzewostanów), - całkowity zakaz polowań (również w tzw. "strefie", również na tzw. IGO), - zdemilitaryzowanie obszaru do minimum (ze względu na hałas - petardy, samochody ciężarowe, wojskowe, tzw. rosomaki, hummery, helikoptery, drony, zwłaszcza wirnikowe, zanieczyszczenie, w tym - świetlne, itp.) - spriorytetyzowanie ochrony przyrody, naturalnych procesów, zaniechanie ingerencji, w tym m.in. dalszego odwaniania, fragmentacji puszczy (np. drogami), - rozsądną, odpowiedzialną, głęboko przemyślaną i szeroko skonsultowaną renaturalizację mokradeł, terenów podmokłych, - w kwestii istniejącej zapory: zmiana formy - sporządzenie (w konsultacji z naukowcami z różnych dziedzin), planu, który pozwoliłby przywrócenie tzw. korytarzy ekologicznych, zminimalizowanie jej wpływ na środowisko, tak by nie stanowiła zagrożenia dla zwierząt ani ludzi. Wypracowanie rozwiązania, które opierałoby się na istniejących już, naturalnych cechach terenu (systemu kamer, barier mikrofalowych zamiast fizycznych itp.).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami obowiązującego Planu Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest wyłącznie na 3,38% powierzchni Puszczy i stanowi efekt uboczny działań ochronnych, których celem jest wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. W ramach tych działań nie są realizowane zręby częściowe ani zupełne. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co wzmacnia integralność ekosystemu i przeciwdziała jego dalszej fragmentacji. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie zakazane, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie jako działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. W zakresie ochrony hydrologicznej Puszczy, Plan Zarządzania przewiduje działania mające na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W odniesieniu do zapory granicznej, w ramach prac nad Planem Zarządzania zlecono przygotowanie ekspertyzy dotyczącej jej wpływu na duże ssaki oraz rozprzestrzenianie się roślin inwazyjnych. Dokument został opracowany przez Instytut Biologii Ssaków PAN, a jego rekomendacje zostały uwzględnione w Planie. Wskazano m.in. potrzebę przywrócenia korytarzy ekologicznych oraz minimalizacji wpływu infrastruktury na środowisko. Obecność służb mundurowych na terenie Puszczy wynika z sytuacji na granicy polsko-białoruskiej i jest regulowana przepisami nadrzędnymi, niezależnymi od zapisów Planu zarządzania. W związku z tym, dokument nie ingeruje w kwestie związane z bezpieczeństwem państwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
64	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
65	Osoba prywatna	Abstrahując od strat ekonomicznych mieszkańców objętych strefami, proponowane zmiany względem dotychczasowych sposobów użytkowania mogą okazać się szkodliwe dla środowiska przyrodniczego. Generalnie w większości przypadków powinno się odchodzić od ochrony biernej na rzecz czynnej, a nie na odwrót - jak to w gruncie rzeczy proponują autorzy dokumentu. Ochrona bierna powoduje bowiem często zanik tego co chcemy chronić - co można zaobserwować w wielu rezerwatach na terytorium RP. Zaprzestanie pozyskiwania drewna (oprócz oczywistych strat finansowych), może skutkować w wyniku klęski żywiołowej, bądź też gradacji owadziej zanikiem gatunków pożądanych, naturalnych, a wkroczeniem obcych gatunków inwazyjnych na ich miejsce. Brak interwencji w odpowiednim momencie może skutkować zachwianiem równowagi lasów i stratą wielu starych drzew, które chciano by zachować. Tak samo ograniczenie gospodarki łowieckiej tylko do gatunków inwazyjnych może skutkować niekontrolowanym rozrostem populacji gatunków stanowiących przedmiot zainteresowania myśliwych, które to zaczną nadmiernie oddziaływać na środowisko (pozostałe gatunki i w świecie roślinnym i zwierzęcym) (często samoistnie pojawiające się odnowienie właściwych gatunków drzewiastych nie będzie w stanie wyrosnąć zanim zostanie zgryzione przez tzw. zwierzynę płową). Bzdurą jest twierdzenie, że drapieżniki będą w lepszej kondycji i są w stanie wyregulować stany tych populacji. Zwierzęta te bowiem są terytorialne i po osiągnięciu określonego stanu, zagęszczenia przestaną zwiększać swoją presję na "ofiary" co skutkuje brakiem kontroli nad populacjami. Warto sobie zatem zadać pytanie "Czemu te zmiany mają służyć?". Skoro nie znajdują one uzasadnienia w ochronie przyrody, a zarazem niechybnie spowodują straty finansowe? (a przecież skuteczna ochrona przyrody przecież też kosztuje - a skąd ma pochodzić pewniejsze stałe źródło jej finansowania niżeli normalnie prowadzona gospodarka leśna i łowiecka? I kto inny niż ci którzy korzystają z dobrodziejstw natury będzie bardziej zaangażowany w jej ochronę?)	Wyjaśniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, teren Obiektu obejmuje wyłącznie grunty zarządzane przez Lasy Państwowe oraz Białowiecki Park Narodowy. Na obszarze tym nie występują tereny prywatne. Podział na strefy nie stanowi nowej propozycji – został wprowadzony już na etapie wniosku renowacyjnego w 2014 roku jako inicjatywa strony polskiej. Od 2018 roku, na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Wdrożenie zasady ochrony biernej ogranicza ingerencję człowieka w procesy przyrodnicze. Dostępne dane naukowe nie potwierdzają spadku różnorodności biologicznej – przeciwnie, obserwuje się poprawę stanu bioty oraz wysoką kondycję drzewostanów. W 2022 roku Puszcza Białowieża została uznana za jeden z najlepiej zachowanych kompleksów leśnych w Polsce. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego, na terenie Obiektu nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania, opracowany na podstawie zaleceń UNESCO, jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w celach komercyjnych. Ograniczenie gospodarki łowieckiej na terenie Obiektu wynika bezpośrednio z rekomendacji UNESCO. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia działań wobec IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie wprowadza zmian w zasadach obowiązujących w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
66	Osoba prywatna	1. Przedstawiony dokument oraz komunikacja z nim związana dotyczą Polski i jej mieszkańców. Warto więc używać w nim nazwy polskiej "Puszcza Białowieska", a nie "Białowieża Forest". Ma to również znaczenie promocyjne na terenie kraju - używanie nazwy tłumaczonej (choć oficjalnie przyjętej w dokumentach UNESCO) może wzbudzać negatywne emocje Polaków, odbierających dokument nie jako wynik prac specjalistów, leśników, mieszkańców, ale narzuconą wolę podmiotu zewnętrznego. 2. Plan ten napisany jest bardzo ogólnie, a jednocześnie zawiera wyszczególnienia, które mają raczej charakter propagandowy niż proponujący konkretne rozwiązania (przykład w uwagach szczegółowych). Prowadzi to do życzeniowego bardziej niż realnego planu i zagraża w ogóle jego realizacji. Tylko konkretne założenia mogą podlegać satysfakcjonującej ewaluacji, przynosząc również rzeczywistość, a nie pozorowaną zmianę. 3. Warto przyjrzeć się realniej potencjalnym źródłom finansowania, biorąc pod uwagę obecną kondycję wskazanych jednostek, zwłaszcza tych mniejszych.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Oznacza to, że zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań powinny zostać doprecyzowane w dokumentach niższego szczebla. Zasady nakreślone w Planie wynikają z zapisów wniosku renowacyjnego, porządkują jego treść oraz uwzględniają rekomendacje ekspertów UNESCO i IUCN. W odniesieniu do stosowanego nazewnictwa, w dokumencie podtrzymano nazwę „Białowieża Forest”, zgodnie z nazwą zastosowaną we wpisie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Pod taką nazwą Obiekt figuruje w międzynarodowych rejestrach, co może przyczynić się do wzrostu jego rozpoznawalności na arenie międzynarodowej. Jednocześnie należy podkreślić, że użycie tej nazwy w Planie nie oznacza, iż działania promocyjne prowadzone w Polsce mają się opierać na tej nazwie, ani że oznaczenia terenowe będą zawierały napis „Białowieża Forest”. Plan zarządzania został opracowany z myślą o wieloletniej perspektywie, dlatego też źródła finansowania będą ulegać zmianie, a także mogą być tworzone nowe mechanizmy wsparcia. Konkretnie źródła finansowania będą identyfikowane na etapie realizacji poszczególnych działań i inwestycji przez zaangażowane podmioty. W dokumencie wskazano jedynie ogólne kierunki oraz propozycje miejsc, gdzie można ubiegać się o środki finansowe.
67	Osoba prywatna	Jako mieszkanka naszego pięknego kraju, na co dzień żyjąca w mieście o bardzo niskim stopniu zazielenienia, w którym cały czas dąży się, by z tych kilku procent zostało zero, chciałabym prosić o to, by ta puszcza została puszcza, z pełnym zakazem wycinki i polowań. Takich miejsc w Polsce jest do policzenia na palcach jednej (no może dwóch) ręki, i nie możemy dopuścić się zniszczeń takich miejsc tylko dlatego, że nie można zniszczyć już nic innego. Ta puszcza to nasze historyczne dziedzictwo, miejsce do prowadzenia badań, pisanie naukowych opracowań. Ale także to miejsce jest do życia dla ludzi oraz wszelakich stworzeń, bez ingerencji osób, które nie rozumieją, że "będzie las, nie będzie nas" - lub chcą udowodnić (sobie, innym), że możemy żyć bez lasu - my oraz nasze dzieci i kolejne pokolenia. A przecież to nie prawda. Nie przetrwamy. W moim mieście jedno z największych skupisk zieleni to... stary cmentarz, gdzie już też prowadzone były różne wycinki, ale wciąż ten starodrzew stanowi wspaniały punkt - pomnik przyrody, chętnie odwiedzany przez mieszkańców, traktowany jako swoisty park. Ale .. Czy tak powinno być? Las to nasz dom. Puszcza to dziedzictwo. Dbajmy, kochajmy, pozwólmy żyć, rosnąć i dojrzewać - nam, roślinom i zwierzętom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
68	Osoba prywatna	Stanowisko końcowe My, mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej, czujemy się pominięci i pozbawieni głosu w sprawie, która bezpośrednio dotyczy naszej przyszłości. Plan Zarządzania nie chroni nas ani nie wspiera – ogranicza nasze prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Od pokoleń żyjemy w zgodzie z lasem – nie jesteśmy jego wrogami. Domagamy się odrzucenia tego planu i rozpoczęcia uczciwego dialogu, w którym nasze potrzeby i doświadczenie będą traktowane z szacunkiem. Oczekujemy planu, który będzie łączył ochronę przyrody z troską o ludzi – a nie przeciwstawiał jedno drugiemu.	Wyjaśniono	Zgłoszona uwaga wyraża obawy mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej dotyczące braku ich udziału w procesie tworzenia Planu zarządzania oraz wpływu dokumentu na ich prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Pragniemy podkreślić, że Plan zarządzania nie ogranicza tych wartości – jego celem jest ochrona unikalnych walorów przyrodniczych Obiektu przy jednoczesnym wspieraniu zrównoważonego rozwoju regionu. W dokumencie zaproponowano konkretne kierunki działań, które mogą przyczynić się do rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności. Proces opracowywania Planu był otwarty i inkluzyjny – zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, w tym mieszkańcy, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych oraz instytucji naukowych. Dodatkowo projekt Planu został poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu wyrażenie opinii i zgłoszenie uwag. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a dialog prowadzony był z poszanowaniem różnorodnych perspektyw. Plan zarządzania nie przeciwstawia ochrony przyrody trosce o ludzi – jego założeniem jest wypracowanie rozwiązań, które będą wspierać trwały rozwój regionu, uwzględniając zarówno potrzeby środowiskowe, jak i społeczne.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
69	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
70	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
71	Osoba prywatna	nie zgadzam się na wycinkę w Puszczy Białowieskiej . Nie zgadzam się też na polowania w Puszczy Białowieskiej oraz w Polanach Puszczy (Budy , Teremiski)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
72	Osoba prywatna	Proszę przyjąć mój sprzeciw na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiegokolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
73	Stowarzyszenie Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków	Projekt planu to bardzo dobrze przygotowany dokument, poruszający wiele ważnych dla rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej kwestii. Projekt idzie także w dobrą stronę jeżeli chodzi o ochronę przyrody Puszczy, ponieważ znacząco ogranicza obszar, na którym dopuszczalna będzie gospodarka leśna (z prawie 10 tys. ha do ok. 300 ha). To dobry dokument, który odpowiada wymogom UNESCO ale nadal nie eliminuje całkowicie gospodarki leśnej z obiektu. Należy podkreślić, że w Puszczy Białowieskiej nie prowadzi się wycinek od 2018 r. dzięki czemu Puszcza się spontanicznie odradza po nielegalnej wycince z 2017 r. Stan ten należy utrzymać po to, by zabezpieczyć wyjątkowość Puszczy kształtowaną przez naturalne procesy przyrodnicze. To dzięki nim w Puszczy drzewa dożywają swojej fazy terminalnej (w lesie gospodarczym niemal nie występuje ta faza cyklu rozwoju drzewostanów), w lesie jest dużo leżących, rozkładających się kłód drzew (martwego drewna) a to z kolei warunkuje obecność rzadkich i zagrożonych gatunków reliktowych dla lasów naturalnych: sóweczki, włośchatki, dzięcioła białogrzbietego i trójpalczastego oraz chrząszczy związanych z martwym drewnem. Warto podkreślić znaczenie Puszczy Białowieskiej dla ochrony przyrody w Polsce zarówno jako symbolu jak i konkretnego miejsca - ostatniego, tak dobrze zachowanego lasu naturalnego na niżu Europy, o długich tradycjach ochrony. Uważamy, że w związku z powyższym cały obszar Puszczy Białowieskiej powinien być na stałe wyłączony z gospodarki leśnej z uwagi na potrzebę zabezpieczenia trwania naturalnych procesów przyrodniczych, od których zależy wysoki stopień naturalności Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
74	Osoba prywatna	Po odwiedzeniu Puszczy Białowieskiej, zarówno ścisłego rezerwatu jak i innych części rezerwatu jestem w pełni przekonana, że dla dobrostanu fauny i flory oraz ludzi ten Pomnik Natury ma być Ścisłe Chroniony przed wycinką, polowaniami i wszelką inną dewastacją z ludzi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
75	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
76	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej oraz prowadzeniu polowań na terenie Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
77	Osoba prywatna	Byłem na konsultacjach 1.08.br. w Hajnówce i słuchałem z zainteresowaniem.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za udział w konsultacjach społecznych oraz za zainteresowanie procesem tworzenia Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Pańska obecność na spotkaniu w Hajnówce 1 sierpnia br. jest dla nas ważnym sygnałem zaangażowania lokalnej społeczności. Cieszymy się, że przekazane informacje spotkały się z zainteresowaniem – jednym z głównych założeń procesu konsultacyjnego było właśnie zapewnienie otwartego dostępu do wiedzy o Planie oraz stworzenie przestrzeni do dialogu i wymiany opinii.
78	Stowarzyszenie Stolovelasy	Domagamy się aby w CAŁEJ Puszczy (nie tylko z tego fragmentu objętego parkiem) obowiązywał zakaz pozyskiwania drewna. Domagamy się aby w CAŁEJ Puszczy obowiązywał zakaz polowań na ssaki i ptaki.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
79	Osoba prywatna	Puszcza jest jednym z najbardziej niesamowitych miejsc w Polsce. Powinna pozostać pod opieką państwa jak najcenniejszy narodowy skarb, dlatego zdecydowanie nie powinno się pozyskiwać z niej drewna, polować - nigdzie i prowadzić polityki która nie ma na uwadze Puszczy jako całości. Brak jakiegokolwiek ingerencji pozwoli temu pięknemu organizmowi prawidłowo się rozwijać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
80	Osoba prywatna	Proszę o ustanowienie zakazu polowań na całym obszarze Lasu Białowieskiego i znajdujących się na jego obszarze polan otwartych. Stanowczo sprzeczam się również pozyskiwaniu drewna z tych obszarów oraz jakiegokolwiek fragmentowania Puszczy Białowieskiej kolejnymi drogami itp. Ogromną szkodą w przyrodzie jest już ogrodzenie na granicy z Białorusią. Konieczne jest zachowanie wyjątkowego i unikatowego charakteru Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
81	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wprowadzenie Planu Zarządzania, gdyż nie spełnia wymogów UNESCO, jest niezgodny z polskim prawem.	Wyjaśniono	Projekt Planu Zarządzania został opracowany w oparciu o zobowiązania wynikające z przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji UNESCO z 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Dokument ten stanowi realizację międzynarodowego zobowiązania państwa w zakresie ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa.
82	Osoba prywatna	jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej jestem przeciwko polowaniom, również w pobliżu Puszczy Białowieskiej jestem przeciwko fragmentacji Puszczy. ale również należy zwrócić uwagę na zbyt dużą ilość dróg w Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
83	Osoba prywatna	Szanowni Państwo, zgłaszam uwagi dotyczące dwóch zagadnień. Proponuję jeszcze bardziej zrezygnować z pozyskiwania drewna czyli prowadzenia gospodarki leśnej na terenie obiektu. Tak wyjątkowy obiekt zasługuje na wyjątkowe traktowanie. Przeszłość pokazała dobitnie do czego może prowadzić brak jednoznacznej, niepodważalnej ochrony, która w przypadku Puszczy jest bardzo potrzebna. Druga kwestia to w moim odczuciu zbyt małe dążenie do niwelowania, kompensowania, cofania procesów, i następujących w parze szkód, jakie w ostatnim czasie przyspieszyły w związku z intensywną antropopresją, działaniami związanymi z rozbudową infrastruktury na granicy, w tym rozbudową dróg, które przyczyniają się do fragmentacji obiektu. Powinniśmy dążyć nie tylko do zatrzymania tego zjawiska. Zadaniem priorytetowym powinna być intensywna próba cofnięcia go tam, gdzie to tylko możliwe. To możemy osiągnąć redukując liczbę dróg i różnych traktów komunikacji ludzi, zmniejszając zakres utrzymywania, ulepszania nawierzchni, poszerzania, utwardzania itd.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.
84	Osoba prywatna	Wnoszę o całkowite zaprzestanie tzw. "gospodarki leśnej", w szczególności jakichkolwiek wycinek na terenie szeroko, ale geograficznie i środowiskowo określonego obszaru "Puszczy Białowieskiej" poza udrażnianiem dróg i ścieżek turystycznych wyłącznie w ich obrębie na cele dostępności turystycznej. Wnoszę o zaprzestanie budowy jakiegokolwiek infrastruktury technicznej (drogi, regulacja hydrotechniczna, itp.) w ww. obszarze i przylegających terenach powiązanych ekologicznie z Puszcą. Wnoszę o całkowity zakaz tzw. "gospodarki łowieckiej", w szczególności polowań na ww. terenie i zewnętrznej strefie buforowej, co najmniej 10km od granic Puszczy. Wnoszę o ustanowienie przez właściwe organy rządowe i samorządowe zdroworozsądkowego systemu rekompensat dla mieszkańców i przedstawicieli lokalnego biznesu tytułem utraty korzyści z proponowanych wyłączeń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej Obiektu. Na jej ternie znajdują się nie tylko grunty państwowe, ale i prywatne. Odnosnie rekompensat poruszone zagadnienia nie odnoszą się do zakresu tematycznego Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
85	Osoba prywatna	Nie róbcie już nic,bo tylko szkodzicie. Natura poradzi sobie sama. A wasza ingerencja tylko zaszkodzi.,,za dużo tłumaczenia”	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
86	Osoba prywatna	Stop fragmentacji Puszczy, stop wywózce drewna, polowaniom na zwierzęta puszczańskie! Zostawmy/Cie ten teren w jego pierwotnym kształcie i formie, niech naturalny ekosystem Puszczy może działać i działa bez zakłóceń oraz ingerencji człowieka o charakterze szkodliwym! Chrońmy razem to co pozostało z tego organicznego kawałka Białowieskiej Puszczy i dajmy możliwość kolejnym pokoleniom, aby mogły rozumieć znaczenie słów pradawny bór!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
87	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni taki las naturalny, bogaty, różnorodny. Jest naszym najcenniejszym dziedzictwem i jej ochrona powinna być priorytetem dla wszystkich. Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat i Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma mojej zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, mamy w Puszczy drapieżniki, wilki i rysie, które najlepiej potrafią regulować ilość roślinożerców. Dodatkowo powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
88	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
89	Osoba prywatna	Należy pozwolić idalej prowadzić gospodarkę leśną przez Lasy Państwowe, na tym terenie..	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
90	Osoba prywatna	Plan powinien zakładać oddanie jak największej powierzchni puszczy procesom naturalnym. Zaproponowane strefowanie jest dobrym krokiem w tym kierunku. Ważnym celem jest przeciwdziałanie fragmentacji siedlisk, w tym ograniczanie sieci dróg, spowalnianie na nich ruchu, a także działania mające doprowadzić do likwidacji bariery na granicy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
91	Osoba prywatna	Proszę o pozwolenie na to, żeby to Puszcza decydowała o rytmie życia i śmierci ekosystemu, a nie ludzie. Proszę o zaprzestanie w Puszczy wycinek i polowań. Nie wolno, to nasze płuca i życie naszych dzieci i wnuków i Wasz którzy i które to czytacie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
92	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to jedno z najważniejszych przyrodniczych bogactw Polski i jednocześnie dobro o wyjątkowym znaczeniu w skali światowej. Z tego powodu wszelkie działania zarządcze powinny być oparte na zasadzie jak najpełniejszej ochrony i ograniczania ludzkiej ingerencji do absolutnego minimum. Gospodarka leśna Konieczne jest całkowite wykluczenie wycinki i pozyskiwania drewna na obszarze Puszczy. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że pozostawienie drzewostanów bez ingerencji człowieka sprzyja podtrzymaniu naturalnych procesów ekologicznych i stabilności całego ekosystemu. Gospodarka łowiecka Nieodzwonne jest wprowadzenie całkowitego zakazu polowań na całym obszarze Puszczy, w tym na polanach: białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud oraz Teremisek. Gatunki drapieżne, takie jak wilk czy ryś, pełnią fundamentalną rolę w regulacji liczebności innych zwierząt, a ingerowanie człowieka w ten proces jest szkodliwe zarówno dla równowagi przyrodniczej, jak i budzi poważne zastrzeżenia etyczne. Fragmentacja siedlisk Jednym z głównych zagrożeń dla Puszczy pozostaje rozczłonkowanie przestrzeni. Przeszkody w postaci dróg czy bariery granicznej utrudniają wędrówki zwierząt, dzielą ich siedliska i prowadzą do spadku liczebności populacji. Konieczne są działania ograniczające te negatywne skutki, w szczególności poprzez tworzenie przejść dla zwierząt i korytarzy ekologicznych. Skala obszaru Polska część Puszczy ma jedynie około 20 × 30 km, co sprawia, że jest szczególnie narażona na wpływy zewnętrzne. Dlatego powinna być traktowana jako obszar o najwyższej wartości przyrodniczej, a najlepszą formą jej ochrony jest pozostawienie naturalnych procesów bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
93	Osoba prywatna	Dokument po analizie oceniam pozytywnie, ale wnoszę poniższe uwagi	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowiejskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Uwagi szczegółowe zostały przeanalizowany w innym miejscu.
94	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża to jedno z najcenniejszych dóbr przyrodniczych Polski i unikatowe dziedzictwo światowe. Ochrona tego obszaru powinna być więc wyjątkowo ścisła. Gospodarka leśna Należy całkowicie zakazać wycinki i pozyskiwania drewna. Brak ingerencji w tej dziedzinie sprzyja utrzymaniu równowagi ekologicznej i stabilnemu rozwojowi ekosystemu. Gospodarka łowiecka Konieczny jest zakaz polowań na całym obszarze Puszczy, w tym na polanach w Białowieży, Masiewie, Pogorzelcu, Budach i Teremiszkach. Wilki i rysie regulują populacje innych gatunków, a ingerencja człowieka zakłóca te procesy. Fragmentacja siedlisk Dużym zagrożeniem jest rozczłonkowanie obszaru przez drogi i mur graniczny, co ogranicza migrację zwierząt i zmniejsza populację. Niezbędne są korytarze ekologiczne i przejścia dla zwierząt. Polska część Puszczy obejmuje tylko ok. 20 × 30 km, co czyni ją szczególnie podatną na presję zewnętrzną. Najlepszą ochroną jest pozostawienie naturalnych procesów bez ludzkiej ingerencji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
95	Osoba prywatna	Jako biolog, przyrodnik, pasjonat od najmłodszych lat jestem przeciwna działaniom na terenie puszczy, które służyłyby pozyskiwaniu drewna z obszaru dziedzictwa i ochrony. Obszar powinien żyć własnym życiem bez ingerencji człowieka. Jednocześnie nie wyrażam zgody na polowania i rozbudowę infrastruktury drogowej na tym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
96	Osoba prywatna	Odwiedzam Puszcę Białowieską od wczesnego dzieciństwa. To najpiękniejszy las, w jakim kiedykolwiek byłam, choć podróżowałam po wielu zakątkach świata. Jest to miejsce absolutnie wyjątkowe, które zasługuje na szczególną ochronę. Marzę o tym, by moje wnuki mogły podziwiać Puszcę Białowieską i – tak jak ja – znajdować w niej ukojenie. Przygotowany projekt Zintegrowanego Planu Zarządzania oceniam bardzo pozytywnie i uważam, że powinien zostać przyjęty. Warto jedynie rozważyć, czy niektórych zapisów – o których wspomnę poniżej – nie należałoby dodatkowo wzmocnić. Zależy mi bowiem na rzetelnej i skutecznej ochronie tego miejsca. Działania ministra Szyszki były dla mnie prawdziwym wstrząsem. Tamten czas wspominam jako bardzo trudny – po doniesieniach medialnych bałam się nawet pojechać i zobaczyć, co stało się z moim ukochanym lasem. Dopiero kilka lat po tych dramatycznych wycinkach wróciłam do Puszczy i zobaczyłam, jak pięknie się odradza. Niesamowita jest siła przyrody – wystarczy pozwolić jej działać. Mam przyjaciół w Białowieży i w Narewce, dla których ochrona Puszczy jest szansą na lepszą przyszłość, ponieważ utrzymują się z turystyki. To także nadzieja dla młodych ludzi, że będą mogli związać swoje życie z tym regionem i znaleźć tu godne perspektywy. Marka UNESCO przyciąga przecież turystów z całego świata.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
97	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO. Uważam, że Puszcza jako szczególny ekosystem na mapie Europy zasługuje na szczególną ochronę, a gospodarka leśna i łowiecka nie powinny mieć w niej miejsca, poza uzasadnionymi przypadkami o charakterze wyjątkowym. Te wyjątkowe dobro nie może być traktowane jako źródło dochodu wąskiej grupy, musi być objęte ochroną w celach naukowych, społecznych i ekologicznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
98	Osoba prywatna	Nie wycinajmy puszczy, bo to.swiątove dziedzictwo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
99	Osoba prywatna	Na terenie na cennym jak Puszcza Białowieska nie powinno się dopuszczać jakichkolwiek polowań komercyjnych - NA ŻADNYM obszarze, nie tylko w na terenie Parku Narodowego czy Rezerwatów. W razie konieczności należałoby indywidualnie rozpatrywać zgody na odstrzał sanitarny lub w sytuacji, kiedy jakieś zwierzę stanowiłoby zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi. Na terenie CAŁEJ PUSZCZY powinien być absolutny ZAKAZ wycinek i jakiegokolwiek gospodarki leśnej. Możliwości ścięcia powinny podlegać jedynie drzewa stanowiące zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi. Pozostało niewiele tak cennych lasów jak ten. Nawet w częściach, gdzie drzewa posadzono dopiero kilkadziesiąt lat temu, należy je pozostawić bez ingerencji ludzkiej, aby mogły się tam zadziewać dalej naturalne procesy, aby mogły ponownie "dziczeć".	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
100	Osoba prywatna	Brak zgody na polowania na terenie Białowieża Forest, brak zgody na wycinkę drzew. Obszar ten powinien być w całości objęty ochroną ścisłą, jako unikatowy w skali kraju i Europy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
101	Osoba prywatna	1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz. Proszę o uwzględnienie rozwoju strefy buforowej i zapewnieniu mieszkańcom dostępu do usług socjalnych, szybkiego Internetu, dostępu do łączności komórkowej. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważam, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgadza się, że skuteczna realizacja założeń planu wymaga aktywnego zaangażowania mieszkańców, opartego na partnerskim podejściu, rzetelnej informacji i wspólnym definiowaniu korzyści. Edukacja i komunikacja powinny wzmacniać poczucie dumy z unikalności Puszczy, a nie narzucać zewnętrzny przekaz. Dlatego też działania informacyjno-edukacyjne zastały uwzględnione w ramach działań w Planie zarządzania. Jednocześnie przypominamy, że Plan Zarządzania ma charakter dokumentu ramowego – zawiera ogólne zasady i kierunki działań, które będą uszczegóławiane w dokumentach niższego szczebla, takich jak lokalne strategie, programy operacyjne czy plany inwestycyjne. W tych dokumentach możliwe będzie bardziej precyzyjne odniesienie się do kwestii rozwoju strefy buforowej, dostępności usług socjalnych, infrastruktury cyfrowej oraz gospodarki leśnej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
102	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieżskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieżskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
103	Osoba prywatna	Nie chcemy pozyskania drewna w Puszczy, nowych dróg ani polowań. Nieuczęszczane i dublowane drogi należy zlikwidować. Zatrzymać w końcu odpływ wody z Puszczy (zatkać rowy melioracyjne).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Odnośnie gospodarki wodnej w Planie zarządzania zaproponowano działania w tym zakresie, które pozwolą ograniczyć wpływ powierzchniowy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
104	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniom w Puszczy, pozyskiwaniu drewna, tworzeniu nowych dróg leśnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
105	Osoba prywatna	Nie chcę rozbudowy dróg, melioracji, infrastruktury, wycinki drzew, co mogłoby zagrozić wysychaniu podszycia. Nie chcemy nowych osiedli, deweloperów. Chcę aby Puszcza została dla przyszłych pokoleń w swojej pierwotnej nienaruszonej formie. Nie chcę żadnych polowań w obrębie PB oraz rezerwacie ścisłym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
106	Osoba prywatna	Jestem oburzony sposobem przeprowadzania tzw konsultacji społecznych w przedmiotowym temacie. Przyroda i jej ochrona są moją pasją. Staram się śledzić wszelkie newsy. Dopiero dziś, niemal przypadkiem, dotarła do mnie informacja, że 18.08.2025 do godz 24 można zgłaszać swoje uwagi w konsultacjach projektu planu zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska. W mojej opinii konsultacje nie zostało właściwie nagłośnione w mediach. Pewnie wiedzieli o nich wybrani ludzie i środowiska. Mi zabrakło czasu, aby dokładnie przestudiować ów dokument.Zgłaszam stanowczy sprzeciw próbom wstrzymania pozyskania drewna w Puszczy Białowieskiej. Leśnictwo w Puszczy Białowieskiej dla lokalnych społeczności jeszcze do niedawna było znaczącym źródłem utrzymania. Wstrzymując pozyskanie drewna w tym regionie skazujecie mieszkańców tych okolic na biedę. Przedsiębiorców, którzy ponieśli ogromne nakłady, by w jak najmniej inwazyjnie prowadzić prace leśne, skazujecie na bankructwo. W dwudziestoleciu międzywojennym Puszczę wycinano bez umiaru, by pozyskać pieniądze na odbudowę Polski. Proceder ten zatrzymali leśnicy. Puszcza przeżyła czasy PRL-u. Teraz umiera za sprawą ludzi, którzy rzekomo próbują ją chronić i nie myślę tu o leśnikach Leśnikom uniemożliwiono walkę z kornikiem. Domorośli eksperci twierdzą, że Puszcza odnowi się sama. To fakt, ale w tym momencie zadaję pytanie, czy przetrwają to gatunki reliktowe, z których Puszcza słynęła .Propaganda towarzysząca Puszczy wprowadza dezinformację i chaos. Nie jest przecież prawdą, że w Puszczy przetrwały fragmenty lasu pierwotnego. Naturalnego tak, ale nie pierwotne. Człowiek gospodarzył na terenie Puszczy od tysięcy lat. Tzw ekolodzy twierdzą, że w Puszczy jest nadreprezentacja świerka. Owszem, oprócz naturalne świerczyny bagiennej, rośnie, a właściwie rośnie tu dużo nasadzonego świerka. Lesnicy potrafią przebudowywać drzewostany w sposób stopniowy, ale wstrzymanie pozyskania drewna uniemożliwia im te działania. To, co dzieje się w Puszczy, to agonia a nie stopniowa przebudowa. Ogromna ilość martwych drzew zalegająca w Puszczy stanowi ogromne zagrożenie pożarowe. Duże ssaki wynoszą się z Puszczy, bo nie potrafią poruszać się w tej płataninie gałęzi i martwych pni. Rzekomo wspinała odnowa Puszczy Białowieskiej to zwykła sukcesja. Przestańcie kosić trawniki przed ministerstwem,a za kilkaset wyrosnie fajny lasPOZWÓLCIE WRÓCIĆ LEŚNIKOM DO PRACY. NIE WSZYSTKO JESZCZE UMARŁO!	Wyjaśniono	Konsultacje społeczne trwały 45 dni. Wszystkie gminy znajdujące się na terenie Obiektu lub w jego strefie buforowej otrzymały egzemplarze projektu Planu wraz z materiałami informacyjnymi, w tym plakatami przeznaczonymi do umieszczenia w widocznych miejscach. Informacje o konsultacjach były publikowane w mediach tradycyjnych i elektronicznych, a także w mediach społecznościowych, m.in. na oficjalnych stronach Ministerstwa Klimatu i Środowiska oraz Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego.Odnosząc się do kwestii pozyskania drewna, należy podkreślić, że od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO. Od tego czasu na całym obszarze obowiązuje bierna ochrona, polegająca na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju.Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym z 2014 r., pozyskanie drewna na cele gospodarcze w Puszczy Białowieskiej jest jednoznacznie wykluczone. Plan zarządzania przewiduje działania wyłącznie w celu ochrony różnorodności biologicznej oraz zachowania określonych typów siedlisk. Ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego, zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku nr 7 do Planu.
107	Osoba prywatna	Uważam, że cały obszar Puszczy Białowieskiej powinien podlegać ochronie. W przeciwnym wypadku istnieje niebezpieczeństwo utracenia jej unikatowych zasobów. Prowadzenie gospodarki leśnej i łowieckiej jest sprzeczne z działaniami mającymi na celu ochronę przyrody, dlatego powinny być wyeliminowane z tego obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
108	Osoba prywatna	Bardzo proszę zostawić Puszczę w stanie"surowym". Nic nie wycinać, nic nie poprawiać, nie fragmentować, nic nie zabijać. To jest nasz skarb narodowy i musimy go chronić, jak najmocniej. Niech żyje własnym życiem, od momentu jej istnienia. Myślę, że wokół Puszczy, też trzeba zaniechać inwazyjnych działań. Żeby jej nie zaszkodzić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
109	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska to unikalny ekosystem. Nie powinna tu mieć miejsca jakakolwiek ingerencja człowieka, zwłaszcza przez pozyskiwanie drewna lub wycinki sanitarne. Niedopuszczalne jest również niszczenie bioróżnorodności przez polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieńskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
110	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgłoszony sprzeciw został odnotowany w ramach konsultacji społecznych dotyczących projektu Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieńska”. Ze względu na brak szczegółowego uzasadnienia oraz wskazania konkretnych zapisów dokumentu, których sprzeciw dotyczy, nie ma możliwości uwzględnienia zgłoszonej opinii w procesie wprowadzania zmian do projektu Planu.
111	Osoba prywatna	Od urodzenia mieszkałem w Białowieży przez ponad 26 lat. W tej chwili w dalszym ciągu Puszcę Białowieńską odwiedzam i jej największe dobro leży mi bardzo na sercu, dlatego czuję się zobligowany do zabrania głosu w sprawie jej przyszłości, a dzięki bezpośredniemu zamieszkiwaniu na tym terenie przez większość mojego życia, ale i innym doświadczeniom życiowym - także spoza lub ponad perspektywę wyłącznie jej mieszkańca, uważam, że moje spojrzenie może zawierać dużą dawkę obiektywizmu. Projektowany plan zarządzania obiektem UNESCO jest na pewno znaczącym krokiem w dobrą stronę i oceniając taki krok, nie mogę nie wyrazić w stosunku do niego mojego poparcia. Nie jest to jednakże plan optymalny, ani docelowy, ale być może najlepszy, jaki jest możliwy realnie do przyjęcia w tej chwili. Zdecydowanie pozytywnie oceniam założenia zapewniające brak możliwości prowadzenia typowej gospodarki leśnej na ogromnej większości obszaru polskiej części Puszczy Białowieńskiej, obszaru absolutnie wyjątkowego nie tylko w skali Polski, ale Europy i całego świata. Zmniejszenie ingerencji ludzkiej w ten ekosystem powinno być w tym przypadku priorytetem. Nie można oczywiście zapominać w tym o lokalnych społecznościach i tu widzę bardzo ważną rolę Państwa i rządu w celu zapewnienia odpowiednich środków oraz możliwości, aby planowane działania mogły odbyć się z możliwie najmniejszym negatywnym oddziaływaniem na osoby z tym rejonem związane zawodowo lub tam zamieszkałe. Jest to bezwzględnie konieczne aby w ten sposób nie stworzyć negatywnego nastawienia wśród niektórych ludzi czy członków lokalnych samorządów do idei ochrony przyrody. Chciałbym wierzyć, że dzięki umiejętnemu przeprowadzeniu całego procesu można by sprawić, że podejście do tej idei będzie coraz bardziej pozytywne, ale warunkiem tego jest, aby jak najwięcej osób zaczęło zauważać, że ten kierunek przynosi im więcej korzyści niż strat, a ich wcześniejsze obawy, nie były jednak uzasadnione (choć niestety oczywiste jest, że nie da się uniknąć wszystkich). Jednym z największych minusów projektu planu jest dopuszczona możliwość polowania w bardzo dużej części Puszczy (już od strefy 3.). Puszcza Białowieńska powinna być już w końcu absolutnie od takiej możliwości wolna (jedynym wyjątkiem są dla mnie przypadki związane z obcymi gatunkami inwazyjnymi). Ważną kwestią jest też przewidzenie potencjalnego negatywnego wpływu na ekosystem Puszczy wciąż rosnącego ruchu turystycznego i działania w celu jego właściwego rozpraszania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z założeniami, Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieńska” ma charakter dokumentu ramowego, określającego ogólne zasady oraz kierunki działań, które wymagają dalszego doprecyzowania na poziomie dokumentów wykonawczych. W projekcie Planu uwzględniono szereg działań odnoszących się zarówno do lokalnych społeczności, jak i do rozwoju turystyki, przy czym dokument nie precyzuje szczegółowych mechanizmów ich wdrażania. Plan przewiduje również mechanizmy ewaluacyjne, umożliwiające dostosowanie działań w przypadku wystąpienia istotnych zmian, takich jak wzrost presji turystycznej. W tym kontekście szczególne znaczenie przypisano wdrożeniu systemu monitoringu, który pozwoli na ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz identyfikację wpływu czynników zewnętrznych na stan ekosystemu. W odniesieniu do kwestii polowań należy zaznaczyć, że prowadzenie takich działań jest jednoznacznie zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość realizacji działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), stanowiących poważne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są prowadzone zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, implementującej Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Jednocześnie należy podkreślić, że Plan zarządzania nie wprowadza zmian w zasadach obowiązujących na obszarze strefy buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu.
112	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska to przyrodniczy symbol naszego kraju a zarazem unikat na skalę europejską i światową. To jeden z nielicznych lasów o charakterze naturalnym którego ciągłość określa się na nawet 12 tys lat a bogactwo przyrodnicze tego terenu jest niepowtarzalne. Każda ingerencja w ten ekosystem jak rozbudowa dróg czy powrót gospodarki w te tereny zakłóci i przerwie procesy naturalne jakie tam mają miejsce a także przerwie korytarze ekologiczne. Puszcza jest również najlepszym miejscem gdzie naukowcy i badacze mogą zaobserwować nieprzerwane procesy naturalne jakie zachodzą w ekosystemach leśnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieńskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
113	ZOZ ZLP w RP nadleśnictwa Browsk w Gruszkach	Stanowisko końcowe Związki zawodowe pracowników leśnictwa wyrażają stanowczy sprzeciw wobec projektu Planu Zarządzania w jego obecnym kształcie. Dokument ten narusza prawa pracowników, pomija partnerów społecznych, ignoruje realia gospodarki leśnej i prowadzi do marginalizacji roli leśników w zarządzaniu Puszczą. Brak dialogu społecznego, eliminacja ochrony czynnej i sprzeczność z obowiązującym prawem powodują, że dokument nie może być zaakceptowany. Wnosimy o jego odrzucenie i przygotowanie nowej wersji – z pełnym udziałem związków zawodowych oraz uwzględnieniem dorobku terenowych instytucji zarządzających.	Nie uwzględniono	Projekt Planu Zarządzania został opracowany w oparciu o zobowiązania wynikające z przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji UNESCO z 1972 r. w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Dokument ten stanowi realizację międzynarodowego zobowiązania państwa w zakresie ochrony wartości przyrodniczych i kulturowych obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa. W trakcie prac nad dokumentem przeprowadzono ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem przedstawicieli lokalnych społeczności, samorządów, organizacji pozarządowych oraz instytucji naukowych. Łącznie w wydarzeniach uczestniczyło ponad 1800 osób. Projekt został również poddany konsultacjom społecznym, w ramach których każda zainteresowana strona miała możliwość zgłoszenia uwag. Proces konsultacyjny miał charakter otwarty, transparentny i szeroko zakrojony. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (C-441/17), od kwietnia 2018 r. na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych. Plan Zarządzania nie przewiduje pozyskania drewna na cele gospodarcze. Działania ujęte w dokumencie koncentrują się na ochronie różnorodności biologicznej oraz zachowaniu określonych typów siedlisk. Ewentualne pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody oraz w związku z zapewnieniem bezpieczeństwa. Plan nie ingeruje w organizację ani strukturę nadleśnictw, które pozostają w wyłącznej kompetencji Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. W dokumencie uwzględniono szereg działań, za których realizację będą częściowo odpowiedzialne Nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Browsk. Zgłoszone uwagi zostały odnotowane. Treść dokumentu oraz jego podstawy prawne i proceduralne nie potwierdzają zarzutów dotyczących naruszenia praw pracowniczych, pominięcia partnerów społecznych czy braku dialogu. Plan Zarządzania stanowi wyważoną propozycję działań ochronnych, uwzględniającą zarówno wymogi międzynarodowe, jak i lokalny kontekst społeczno-przyrodniczy.
114	Osoba prywatna	Brak zgody na polowania na obszarze Puszczy, w tym na obszarze polany białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Brak zgody na dalszą fragmentację Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłączenie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
115	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
116	Osoba prywatna	W świecie totalnego niszczenia natury przez człowieka tylko bezwzględna obrona ostatnich resztek naturalnego środowiska pozwala mieć nadzieję że coś uda się uratować.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
117	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na interwencję w obszarze Puszczy Białowieskiej polegającą na wycince drzew, nawet w celach rzekomej ochrony lasu.	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
118	Osoba prywatna	Popieram główne cele Planu zarządzania, ze szczególnym uwzględnieniem pierwszego i drugiego punktu, czemu - moim zdaniem - powinno służyć całkowite wyprowadzenie gospodarki leśnej z obszaru Puszczy, zaprzestanie fragmentacji siedlisk oraz zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
119	Osoba prywatna	Jestem przeciwna : *pozyskiwaniu drewna z puszczy białowieskiej, *polowaniom na terenie puszczy i okolic, *fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
120	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
121	Osoba prywatna	Jestem przeciw pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej oraz przeciw jakiegokolwiek formom polowań na terenie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
122	Osoba prywatna	Wnoszę o całkowite zaprzestanie tzw. "gospodarki leśnej", w szczególności jakichkolwiek wycinek na terenie szeroko, ale geograficznie i środowiskowo określonego obszaru "Puszczy Białowieskiej" poza udrażnianiem dróg i ścieżek turystycznych wyłącznie w ich obrębie na cele dostępności turystycznej. Wnoszę o zaprzestanie budowy jakiegokolwiek infrastruktury technicznej (drogi, regulacja hydrotechniczna, itp.) w ww. obszarze i przylegających terenach powiązanych ekologicznie z Puszcą. Wnoszę o całkowity zakaz tzw. "gospodarki łowieckiej", w szczególności polowań na ww. terenie i zewnętrznej strefie buforowej, co najmniej 10km od granic Puszczy. Wnoszę o ustanowienie przez właściwe organy rządowe i samorządowe zdroworozsądkowego systemu rekompensat dla mieszkańców i przedstawicieli lokalnego biznesu tytułem utraty korzyści z proponowanych wyłączeń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
123	Osoba prywatna	Uważam, że na terenie całej Puszczy Białowieskiej nie należy wykonywać żadnych wycinek drzew. Proponuję powiększenie powierzchni Białowieskiego Parku Narodowego, otuliny wokół niego oraz wprowadzenie całorocznego zakazu polowań na tym terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zmiany granic Parku Narodowego oraz jego otuliny nie są przedmiotem prac związanych z opracowaniem Planu zarządzania dla Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
124	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
125	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO puszcza białowieska	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
126	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma też zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie). W tym na polowania na terenach polan: białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zmiany granic Parku Narodowego oraz jego otuliny nie są przedmiotem prac związanych z opracowaniem Planu zarządzania dla Obiektu.
127	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec regionu uważam że powinniśmy zrobić wszystko żeby Puszczę Białowieską chronić. Plan jest dobrym zaczątkiem przyszłych działań strony rządowej i wszystkich zainteresowanych podmiotów. Osobiście chciałby żeby w niedalekiej przyszłości cała Puszcza była Parkiem Narodowym. Konieczne jest zaprzestanie gospodarki leśnej na jej terenach i całkowity zakaz polowań. Ten las jest narodowym skarbem i powinniśmy go przekazać kolejnym pokoleniom w jak najlepszej formie. Dalszego też ważne jest dobre zarządzanie obiektem, cieszę się że taki plan powstaje i wierzę że jest to początek właściwego kierunku który zapewni całkowitą ochronę tego niezwykłego miejsca.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zmiany granic Parku Narodowego oraz jego otuliny nie są przedmiotem prac związanych z opracowaniem Planu zarządzania dla Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
128	Osoba prywatna	Popieram zasadniczo kierunki nakreślone w planie. Powinno się dopuścić możliwość rozwoju infrastruktury zrównoważonej turystyki jak np. ścieżki rowerowe, szlaki piesze, miejsca edukacji. Jako mama doceniam miejsca gdzie dzieci mogą się czegoś nauczyć i pobawić - np. ścieżki edukacyjne z tablicami inf. (jak w Arboretum czy Poczopku).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z uznaniem odnotowano pozytywną opinię dotyczącą kierunków działań przedstawionych w Planie zarządzania. Stanowi ona istotne potwierdzenie zasadności przyjętych założeń oraz wartości, które przyświecały opracowaniu dokumentu. Wyrażone poparcie traktowane jest jako wyraz społecznego zaangażowania i troski o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowiejskiej. Zgłoszona sugestia dotycząca rozwoju infrastruktury wspierającej zrównoważoną turystykę – w tym ścieżek rowerowych, szlaków pieszych oraz elementów edukacyjnych – została przyjęta z zainteresowaniem. Tego rodzaju inicjatywy, zwłaszcza ukierunkowane na edukację dzieci i młodzieży, są zgodne z ideą ochrony przyrody poprzez budowanie świadomości społecznej. Należy podkreślić, że Plan zarządzania nie wyklucza możliwości realizacji tego typu przedsięwzięć, o ile są one zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz obowiązującymi przepisami prawa. Jednocześnie wskazuje się, że dokument nie wprowadza zmian w zasadach obowiązujących w strefie buforowej – pozostają one bez zmian. Realizacja inwestycji na terenach nieleśnych uzależniona jest od zapisów Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.
129	Osoba prywatna	Projekt planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest zasługuje na pozytywną ocenę, obejmując kluczowe kwestie dotyczące ochrony przyrody Puszczy Białowiejskiej przy zapewnieniu dbałości o rozwój regionu. Szczególnie pozytywne jest znaczące ograniczenie powierzchni objętej gospodarką leśną, co stanowi ważny krok w stronę pełnej ochrony Obiektu. Nadal jednak nie eliminuje całkowicie możliwości prowadzenia gospodarki leśnej, pomimo że wyjątkowość Puszczy opiera się na naturalnym przebiegu procesów przyrodniczych, dożywianiu przez drzewa fazy terminalnej i bogactwie martwego drewna oraz związanych z nim gatunków reliktowych dla lasów naturalnych. Puszcza Białowiejska jest symbolem ochrony przyrody w Polsce i zarazem najlepiej zachowanym lasem naturalnym niżowej Europy. Dla zachowania jej unikalnych wartości konieczne jest pełne wyłączenie całego obszaru Obiektu z gospodarki leśnej i zapewnienie ciągłości naturalnych procesów, które stanowią o jej wyjątkowości i wartości dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowiejskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
130	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Jako sołtys sołectwa Ochrymy pragnę przedstawić opinię na temat projektu. Przede wszystkim w obiekcie UNESCO Puszcza Białowiejska, nie powinna być znaleźć się Puszcza Ładzka, z którą jesteśmy związani.	Wyjaśniono	W opracowanym Planie zarządzania nie zmieniamy granic Obiektu. Zmiana granic wiązałaby się z koniecznością zastosowania innej procedury, zbliżonej do wpisania danego Obiektu na listę obiektów Światowego Dziedzictwa UNESCO. Granice Obiektu zostały określone na wcześniejszych etapach procesu związanego z wpisaniem Puszczy Białowiejskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zmiany granic nie są przedmiotem prac nad Planem zarządzania.
131	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowiejska, jedyne miejsce w Polsce o takim charakterze (las pierwotny) powinna być absolutnie wolna od wycinek drzewostanu oraz od polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
132	Osoba prywatna	Uważam projekt planu ochrony Puszczy Białowieskiej za udany z tym zastrzeżeniem, że nie powinna tam w ogóle mieć miejsca gospodarka leśna. Cały teren Puszczy Białowieskiej powinien być chroniony. Jak widać, te strefy, w której zaprzestano wycinek, świetnie sobie radzą. Przyroda odbudowuje się po ciosach zadanych jej przed 8 laty. Martwe drewno wspomaga różnorodność biologiczną, chroni przed suszą i pożarami. Pora by te zasady wprowadzić na całym terenie Puszczy Białowieskiej, by w końcu ten narodowy skarb otrzymał należną mu ochronę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
133	Osoba prywatna	Zwracam się z prośbą o niebranie pod uwagę ani gospodarki leśnej, ani łowieckiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
134	Osoba prywatna	Opracowanie nie uwzględnia wielokrotnie podnoszonych uwag społeczności lokalnej, ich potrzeb oraz ich wizji rozwoju regionu, co stoi w sprzeczności z zasadami stosowanymi przez Unesco. Wdraża się go bez przeprowadzenia Oceny efektywności zarządzania obiektem Białowieża Forest. Wprowadza zapisy niezgodne z obowiązującym prawem w zakresie Lasu i Ochrony przyrody. Brakuje podejścia systemowego do problemów społeczeństwa, gdzie po latach dość dobrze rozwiniętego przemysłu - zamyka się drogę rozwoju lokalnego społeczeństwa- gdyż obecne dochody z turystyki z roku na rok maleją. Założenie, że to ochrona bierna dla Białowieży jest właściwe jest sprzeczne z obrazem lasów, które w dobie zmiany klimatu muszą być przede wszystkim zdrowe i stabilne a to może im przynieść jedynie ochrona czynna.	Wyjaśniono	Opracowanie Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zostało przeprowadzone zgodnie z międzynarodowymi wytycznymi UNESCO oraz obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Dokument uwzględnia nadrzędny cel, jakim jest zachowanie „wyjątkowej uniwersalnej wartości” Obiektu, co wymaga wdrożenia m.in. zasad ochrony biernej na jego obszarze. Takie podejście wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2018 roku, który jednoznacznie zakazuje pozyskania drewna na cele gospodarcze. Zarzut nieuwzględnienia potrzeb społeczności lokalnej nie znajduje potwierdzenia w zapisach Planu, który przewiduje utworzenie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu jako forum dialogu i współpracy z interesariuszami, w tym przedstawicielami lokalnych społeczności. Ponadto, w ramach systemu monitoringu i ewaluacji wdrażania Planu, przewidziano udział niezależnych ekspertów oraz przedstawicieli społeczności lokalnej, co zapewnia transparentność i otwartość procesu zarządzania. Brak wcześniejszego Planu zarządzania uniemożliwia przeprowadzenie oceny efektywności jego wdrożenia wstecznie, jednak obecny dokument zawiera szczegółowy harmonogram raportowania i ewaluacji, w tym pogłębioną ocenę po 10 latach. System ten odpowiada na zalecenia UNESCO i stanowi podstawę do zarządzania adaptacyjnego. Twierdzenie o niezgodności zapisów Planu z obowiązującym prawem w zakresie ochrony przyrody i gospodarki leśnej jest niezasadne. Plan opiera się na obowiązujących aktach prawnych, w tym ustawie o ochronie przyrody oraz przepisach wynikających z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. W odniesieniu do kwestii spadku dochodów z turystyki, należy podkreślić, że Plan nie ogranicza rozwoju turystyki, lecz promuje jej formy zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony dziedzictwa. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy stanowi potencjał dla rozwoju turystyki edukacyjnej, naukowej i przyrodniczej, co może przynieść korzyści lokalnym społecznościom. Zarzut dotyczący wyłączności ochrony biernej nie uwzględnia faktu, że Plan przewiduje możliwość interwencji w miejscach wymagających ochrony gatunków zależnych od człowieka. Podejście to jest zgodne z aktualną wiedzą naukową, która wskazuje, że zachowanie naturalnych procesów ekologicznych, w tym obecność martwego drewna, sprzyja stabilności ekosystemów leśnych w warunkach zmieniającego się klimatu. W świetle powyższych faktów, treści zawarte w Planie zarządzania są zgodne z obowiązującymi regulacjami, wytycznymi UNESCO oraz aktualnym stanem wiedzy naukowej, a zarzuty zawarte w uwadze wynikają z niepełnej interpretacji dokumentu oraz jego podstaw prawnych i merytorycznych.
135	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu Puszczy, polowania na terenie Puszczy oraz na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Budy i Teremisek. Należy podjąć działania przeciwko fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
136	Osoba prywatna	'- całkowita ochrona całej puszczy, - nie wyrażamy zgody na jej niszczenie i wycinkę, - to jest nasze dziedzictwo naturalne, niespotykane nigdzie na świecie, nie pozwolimy jej zniszczyć, - nie wyrażamy zgodę na wycinkę, wszystkie działania, które mają być podejmowane w puszczy powinny być konsultowane ze środowiskiem przyrodniczym i naukowcami, którzy puszcę znają i dbają o jej dobrostan	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
137	Osoba prywatna	Popieram plan, ale chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO Puszcza Białowieska	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
138	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
139	Osoba prywatna	W dalszym ciągu należy utrzymać zakaz wycinki drzew oraz polowań. Ze względu na odcięcie od części wschodniej Puszczy zadbać o jak najmniej ingerujące drogi wewnątrz.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
140	Osoba prywatna	Chciałabym zgłosić opinię że jestem przeciwna jakiegokolwiek formie pozyskania drewna z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
141	Osoba prywatna	* absolutny zakaz jakiegokolwiek wyrębki drzewostanu, konieczność zachowania unikatowego charakteru uszczy • zakaz polowań zarówno na terenie, jak i w otulinie puszczy • konieczność większego scalenia terenie puszczy a nie jej fragmentyzacja i przecinanie jej dużą ilością dróg czy innymi inwestycjami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
142	Osoba prywatna	Postuluję zachowanie nienaruszalności całego obszaru Puszczy Białowieskiej - między innymi poprzez całkowity zakaz polowań na jej obszarze i zakaz pozyskiwania drewna z całego jej obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
143	Osoba prywatna	Uwagi do projektu zarządzania Puszcą Białowieską Puszcza Białowieska stanowi jedno z najcenniejszych dóbr przyrodniczych Polski oraz unikatowe dziedzictwo o randze światowej. W związku z tym zarządzanie tym obiektem powinno opierać się na zasadzie maksymalnej ochrony i minimalnej ingerencji człowieka. Gospodarka leśna Należy bezwzględnie wykluczyć możliwość prowadzenia wycieków i pozyskiwania drewna na terenie Puszczy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że zaprzestanie ingerencji w drzewostany sprzyja zachowaniu naturalnych procesów ekologicznych i zapewnia stabilny rozwój całego ekosystemu. Gospodarka łowiecka Niezbędne jest wprowadzenie zakazu polowań na całym obszarze Puszczy, w tym na polanach białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Drapieżniki takie jak wilk i ryś pełnią kluczową rolę w regulowaniu populacji innych gatunków, a ingerencja człowieka w te procesy jest zarówno szkodliwa dla ekosystemu, jak i etycznie kontrowersyjna. Fragmentacja siedlisk Jednym z największych zagrożeń dla Puszczy jest fragmentacja przestrzeni. Bariery w postaci dróg oraz muru granicznego ograniczają migrację zwierząt, dzielą ich terytoria i prowadzą do obniżenia liczebności populacji. Konieczne jest podjęcie działań łagodzących te skutki, w tym tworzenie korytarzy ekologicznych i przejść dla zwierząt. Skala obszaru Polska część Puszczy obejmuje zaledwie ok. 20 × 30 km, co czyni ją szczególnie wrażliwą na presję zewnętrzną. Tym bardziej konieczne jest traktowanie jej jako obiektu o najwyższej wartości przyrodniczej, którego najlepsza ochrona polega na zachowaniu naturalnych procesów bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
144	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
145	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec regionu (gmina Czyże) zależy mi na ochronie puszczy przy maksymalnym otawrciu jej na ruch turystyczny. Oczekuję że znikną żółte tabliczki informujące o trwającej wycince i zakazującej wstępu do lasu na piękne drogi i tryby, poza wyznaczonymi szlakami turystycznymi. Las powinien być otwarty (poza rezerwatami ścisłymi) a nie zamknięty i dostępny tylko dla leśników	Wyjaśniono	Wyrażona troska o dostępność Puszczy dla mieszkańców i turystów przy jednoczesnym zachowaniu zasad ochrony przyrody jest w pełni zrozumiała i zasługuje na uwagę. Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania, obiekty leśne pozostają dostępne do celów rekreacyjnych, a proponowane działania mają na celu dalszy rozwój turystyki w regionie, z poszanowaniem dla wartości przyrodniczych i kulturowych obszaru. Tablice ostrzegawcze, w tym te informujące o zakazie wstępu, umieszczane są wyłącznie w miejscach, gdzie występuje realne zagrożenie dla zdrowia i życia, wynikające m.in. niestabilnych warunków terenowych. Ich celem jest zapewnienie bezpieczeństwa użytkownikom lasu, a nie ograniczanie dostępu.
146	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża stanowi jedno z najcenniejszych dóbr przyrodniczych Polski oraz unikatowe dziedzictwo o randze światowej. W związku z tym zarządzanie tym obiektem powinno opierać się na zasadzie maksymalnej ochrony i minimalnej ingerencji człowieka. Gospodarka leśna Należy bezwzględnie wykluczyć możliwość prowadzenia wycinek i pozyskiwania drewna na terenie Puszczy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że zaprzestanie ingerencji w drzewostany sprzyja zachowaniu naturalnych procesów ekologicznych i zapewnia stabilny rozwój całego ekosystemu. Gospodarka łowiecka Niezbędne jest wprowadzenie zakazu polowań na całym obszarze Puszczy, w tym na polanach białowieżskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Drapieżniki takie jak wilk i ryś pełnią kluczową rolę w regulowaniu populacji innych gatunków, a ingerencja człowieka w te procesy jest zarówno szkodliwa dla ekosystemu, jak i etycznie kontrowersyjna. Fragmentacja siedlisk Jednym z największych zagrożeń dla Puszczy jest fragmentacja przestrzeni. Bariery w postaci dróg oraz muru granicznego ograniczają migrację zwierząt, dzielą ich terytoria i prowadzą do obniżenia liczebności populacji. Konieczne jest podjęcie działań łagodzących te skutki, w tym tworzenie korytarzy ekologicznych i przejść dla zwierząt. Skala obszaru Polska część Puszczy obejmuje zaledwie ok. 20 × 30 km, co czyni ją szczególnie wrażliwą na presję zewnętrzną. Tym bardziej konieczne jest traktowanie jej jako obiektu o najwyższej wartości przyrodniczej, którego najlepsza ochrona polega na zachowaniu naturalnych procesów bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
147	Osoba prywatna	Wnoszę o jak największe poszanowanie naturalnego charakteru puszczy. O nie wycinanie zbędnie drzew oraz uszanowanie mieszkających tam zwierząt. A także o ich nie zabijanie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
148	Osoba prywatna	Proszę pozostawić puszcę dla następ ych pokoleń w takim stanie, w jakim jest. Żadnych wycinek! Żadnych nowych dróg!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
149	Fundacja Krok Po Kroku	!- nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - nie akceptuję polowań – ani w samej Puszczy, ani na otaczających ją polanach przy pobliskich miejscowościach, - absolutnie nie ma mojej zgody na dalszą fragmentację Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
150	Osoba prywatna	Jestem przeciwna przyjęciu dokumentu "Planu Zarządzania..." w opublikowanym projekcie. Powyższy Plan nie obejmuje aktów prawa miejscowego. Brak w nim konkretnych działań ochrony czynnej. Brak źródeł finansowania projektowanego Planu. Projekt wyklucza samorządy z decydowania i wpływu na działania na terenach gmin. Pojęcia w Planie, takie jak: wspieranie, kształtowanie, nie zawierają w sobie informacji/technicznego języka o konkretnych działaniach, jakie się pod nimi kryją bądź jakich się oczekuje od tak konkretnego dokumentu.	Wyjaśniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
151	Osoba prywatna	Plan zarządzania obiektem światowego dziedzictwa Białowieża Forest w swoim głównym założeniu powinien mieć na celu jak najlepsze zabezpieczenie przyszłości tego wyjątkowego lasu. W planie powinien być ujęty zakaz polowania (pozostawiając rolę regulacji populacji wilkom i rysiom), w tym na polowania na terenie polan Białowieskiej, Masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Dodatkowo w planie powinny zostać ujęte działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
152	Osoba prywatna	Postuluję zachowanie nienaruszalności całego obszaru Puszczy Białowieskiej - między innymi poprzez zakaz pozyskiwania drewna z całego jej obszaru i całkowity zakaz polowań na jej obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
153	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni nizinny las o charakterze naturalnym w Europie. Jej unikatowość i wartość uniwersalna wynikają z faktu, że przez tysiące lat rozwijała się bez ingerencji człowieka, a procesy naturalne kształtowały ją w sposób niespotykany nigdzie indziej. Dlatego ochrona Puszczy nie jest jedynie obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z obowiązującym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
154	Osoba prywatna	PROSZĘ O CAŁKOWITE WYELIMINOWANIE GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
155	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
156	Osoba prywatna	Uprzejmie proszę o zachowanie dziedzictwa narodowego jaką jest Puszcza Białowieska prosze o nie wyciannie drzew dla zysku pod pretekstem /, ze jest o część "gospodarki leśnej" prosze o zaprzestanie fragmentaryzacji Puszczy tak ze obszar jej sie zmniejsza, maleje i daje mozliwosc dalszego wycinania. prosze o wziecie przykladu z takich panstaw jak Japonia. Szwecja, Szwajcaria gdzie drzewostan szczegilnie staruy ponad 80 letni jest takotwany jako zasób Państwa, skarb narodowy i zadnym korporacjom ani firmom nie daje sie zarobic na zasobie narodowym. prosze o zaprzestanie grabieżczej gospodarki leśnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
157	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
158	Przedstawiciel lokalnego biznesu	Z uwagą prześledziłem „Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)” (zwany dalej „Planem”). Cieszę się z zaproszenia do otwartej dyskusji o sposobach ochrony Puszczy Białowieskiej, wyrażonego tym Planem. Z zadowoleniem też dostrzegam fakt, iż postrzegacie obszar Puszczy Białowieskiej za obszar o szczególnej wartości. Pragnę podkreślić, że wyjątkowa wartość Puszczy Białowieskiej to jeden z wielu przykładów dobroczynnego wpływu gospodarki leśnej na jakość środowiska naturalnego. Wszak obszar Puszczy od lat podlega pielęgnacji prowadzonej m.in. przez Lasy Państwowe, tzw. ZULe oraz osoby prywatne i to właśnie te działania (jak również procesy naturalne) pozwoliły osiągnąć stan, jaki wszyscy uznajemy za szczególnie wartościowy. Znaczna część Puszczy Białowieskiej stanowi obszary pielęgnowane lub wykorzystywane gospodarczo – w tym obszary wykorzystywane w celu m.in. pozyskania drewna. Między innymi dzięki tym zabiegom, a nie tylko dzięki naturalnym procesom ekologicznym, Puszcza Białowieska uzyskała szczególny stan (w tym w szczególności stan w jakim bezsprzecznie zasługuje na wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). Zatem jeśli wartościowy stan Puszczy Białowieskiej stanowi przedmiot ochrony, to ochroną objąć należy działania, jakie pozwoliły go uzyskać – w tym gospodarkę leśną (czyli zbiór działań obejmujący m.in. pozyskanie drewna), a nie tylko procesy naturalne. Uważam, że bardzo źle się stało, że termin „pozyskiwanie drewna” pojawił się w Planie wyłącznie w kontekście zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej (patrz Tab. 4 Planu, str. 52) i nie został przedstawiony pozytywny aspekt pozyskania drewna. Stanowi to wyraz bardzo wybiórczego, mało rzetelnego traktowania o procesach, jakie doprowadziły do powstania Puszczy Białowieskiej w jej obecnym, wyjątkowym kształcie. Trudno oczekiwać, by tak sformułowana podstawa teoretyczna pozwoliła skutecznie chronić Puszcę Białowieską. Dlatego też domagam się, by podkreślić dobroczynną rolę gospodarki leśnej (w tym pozyskania drewna) i zapewnić trwałość pozyskania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej. Co więcej, domagam się też, by zadbać o rozwój pozyskania drewna adekwatny do przyrostu zasobności i wartości przyrodniczej obszaru. Dzięki temu możliwe będzie utrzymanie zrównoważonej gospodarki leśnej, czyli kluczowego czynnika, jaki współtworzył i współtworzy wyjątkowy, wartościowy charakter Puszczy Białowieskiej.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014) na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. W ściśle określonych obszarach możliwe i celowe jest jednak prowadzenie czynnych działań ochronnych (stanowią one element gospodarki leśnej), których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha.
159	Osoba prywatna	Dużo Państwo piszą o ochronie środowiska , żubra itd a co z ochroną zdrowia psychicznego mieszkańców gdzie wielkie wojskowe ciężarówki gną od 6 rano główna ulica stoczek nie zważając na ograniczenia prędkości , niezliczone ilości potężnych ciężarówek wojskowych trujących środowisko i robiących potworny huk na całą Białowieżę. Ochrona granicy jest ważna ale czy nie można tam dojechać inną drogą? Mniej inwazyjną i dla czego łamiąc przepisy ruchu drogowego ten huk i natężenie ruchu puszczone tylko jedną drogą to bardzo męczące środowisko dla całej ekokultury tej miejscowości . Czy nie można stworzyć progów zwalniających ? Czy fotoradaru dla notorycznie pędzących aut. Potrzebna jest też linia na jezdni dla ruchu rowerowego jak w Holandii bo teraz rowerzyści jeżdżą jak chcą nawet środkiem drogi. Białowieża to nie tylko żubry ale i jej mieszkańcy którzy tworzą to miejsce więc proszę pomyślcie i o Nas .	Nie uwzględniono	Poruszone zagadnienia nie odnoszą się do zakresu tematycznego Planu zarządzania.
160	Osoba prywatna	Pozostawienie puszczy w takim stanie, jakim aktualnie dysponujemy. Bez ingerencji w sieć połączeń, ekosystemy, rezerwuuary drewna (w tym martwego) i łańcuchy pokarmowe obejmujące duże drapieżniki. Stworzenie z BPN i otuliny obszaru unikatowego na skalę Europy - i po wypromowaniu pozostawienie potomnym takiego, jakiego Europa nam teraz zazdrości.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
161	Osoba prywatna	Limit 0	Nie uwzględniono	Uwaga niezrozumiała.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
162	Osoba prywatna	Powinny bezwzględnie je w całości zostać wdrożone rzeczy: - zachować strefę ściśłą, II i III bez cięć, także sanitarnych, bez usuwania martwego drewna, bez wspomagane go odnowienia (czyli mówiąc językiem nieleśnym, bez sztucznych nasadzeń). - w strefie IV ograniczyć się do zabiegów przyspieszających naturalną przebudowę, nie stosować cięć sanitarnych, stawiać na procesy naturalne. - cięcia dla zapewnienia bezpieczeństwa ograniczyć do 50m od dróg i ścieżek, ale wyłącznie po ocenie ryzyka tych miejsc – czyli nie na oko, chłopski rozum czy z ułańską fantazją... - wdrożyć plan przeciwpożarowy – czyli nie tylko zwalczania pożarów, ale też i plan zapobiegania im. - hydrologia: likwidować przyczyny odwodnienia, odtwarzać morkadła w celu zapewnienia odporności ekosystemu. - chronić i poprawiać łączność ekologiczną – w przestrzeni publicznej pojawiły się głosy, że w zaleceniach nie ma mowy o korytarzach ekologicznych, otóż nieprawda, może nie napisano wprost o korytarzach, tylko o łączności, ale pada to wprost jako zalecenie, zwłaszcza w kontekście muru granicznego, który dodatkowo obniżył integralność Puszczy. - zarządzać fauną ekosystemowo – chodzi tu w naszym przypadku o żubra i zarządzanie jego populacją. Ostatni fragment takiego lasu wymaga nadzwyczajnych procedur. Jako mieszkanka chce się edukować, współgrać, dostrajając do lasu. Mimo pozornych ograniczeń i strat wygody tylko w tym widzę szansę na dobre życie w tym kawałku ziemi. Tylko bioróżnorodność i czysta natura może przetrwać. Powodzenia w strategii!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Przedstawione uwagi w dużej części są uwzględnione w Planie zarządzania. Strefa II i III to strefa ochrony biernej. Działania czynne możliwe są jedynie w strefie 4a i 4b. Plan przeciwpożarowy został formalnie zatwierdzony przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Stanowi on również załącznik do Planu zarządzania. W samym Planie zarządzania zwrócono również uwagę na zagadnienia związane z łącznością ekologiczną. W celu poprawy warunków hydrologicznych dopuszczono działania mające na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego realizowane przy wykorzystaniu lokalnego materiału (np. kłody leżących drzew).
163	Stowarzyszenie Łuka nad Narwią - ocalić od zapomnienia	Jako organizacja pozarządowa działająca na terenie PB kategorycznie rządami utrzymania strefy ochrony czynnej na poziomie 18,06 %.	Nie uwzględniono	Uwaga nie została uzasadniona. Zaproponowana w Planie zarządzania korekta strefowania ma charakter porządkujący, w zdecydowanej większości odnosi się do zasad określonych w obowiązującym wniosku renomacyjnym (2014) i nie wprowadza ograniczeń w możliwości zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej. Nie ma podstaw do prowadzenia ochrony czynnej na obszarach tego nie wymagających.
164	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się : pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy Białowieskiej, organizowaniu polowań na jej terenie, oraz fragmentaryzacji poprzez wytyczanie nowych dróg	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
165	Osoba prywatna	Jestem za tym, aby Puszczę białowieską zachować w stanie jak najbardziej zbliżonym do naturalnego. Jestem przeciw wycinie drzew oraz przeciw polowaniom, również na polanach i miejscowościach sąsiadujących z puszczą. Jestem przeciw podziałom, wydzieleniom - puszcza powinna stanowić całość.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
166	Firma Aromatika	Mieszkaniec Hajnówki, przedsiębiorca, przedstawiciel lokalnej organizacji pozarządowej oraz administrator strony informacyjnej "Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o Hajnówce, ale boicie się zapytać.". Wnoszę o uwzględnienie poniższych uwag do przedstawionego projektu Planu Zarządzania Puszczą Białowieską. Uważam, że jego obecna forma, choć ambitna, zawiera fundamentalne luki, które mogą zniweczyć jego skuteczność, a nawet doprowadzić do marnotrawstwa publicznych środków. Moje spostrzeżenia wynikają zarówno z analizy dokumentu, jak i z wieloletniej obserwacji lokalnych uwarunkowań społecznych i gospodarczych. 1. Konieczne wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców Lokalni przedsiębiorcy, w tym ja, dostrzegamy ogromny potencjał w rozwoju turystyki opartej na ochronie przyrody Puszczy Białowieskiej. Chcemy inwestować w usługi turystyczne, ponieważ wiemy, że turyści przyjeżdżają tu, aby zobaczyć naturalne procesy zachodzące w lesie, a nie jego eksploatację. Niestety, obecny program wsparcia dla firm z regionów przygranicznych, który zakłada dofinansowanie dla przedsiębiorstw z 20% spadkiem obrotów przy skumulowanej inflacji na poziomie 35%, jest ekonomicznym fiaskiem. Takie kryteria wspierają de facto firmy stojące na skraju bankructwa, a nie te, które chcą się rozwijać. Zamiast tego, konieczne jest wdrożenie instrumentów wsparcia dla firm dobrze prosperujących, w postaci nieoprocentowanych pożyczek z częściowym umorzeniem lub bezzwrotnych dotacji celowych. Jedynie w ten sposób zapewnimy regionowi możliwość rozwoju, a nie dalszej stagnacji i wyludniania. 2. Rola Technikum Leśnego w Białowieży W dokumencie pominięto Technikum Leśne w Białowieży – szkołę o wielkiej tradycji, która kształci przyszłych pracowników związanych z Puszczą. Plan nie uwzględnia wyznaczenia dla uczniów obszarów do praktycznej nauki zawodu. Warto pochylić się nad tym tematem i, we współpracy z dyrekcją szkoły, rozważyć wyznaczenie takich obszarów. Dodatkowo, w kontekście nowej wizji Puszczy, należy rozważyć zmianę profilu nauczania z gospodarki leśnej na edukację ekologiczną i ochronę przyrody. Taka zmiana przygotowałaby przyszłych absolwentów do pracy w regionie, która byłaby zgodna z nowym kierunkiem rozwoju Puszczy jako obiektu o światowym znaczeniu ekologicznym.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Nie odnosi się on zatem szczegółowo do wszystkich kwestii. Problem rozwoju społeczno-gospodarczego został uwzględniony w opracowanym dokumencie. Zaproponowano szereg działań przypisanych do celu 4. Promowanie i wspieranie współdziałania podmiotów międzynarodowych, krajowych i lokalnych, celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Odniesiono się również do problematyki edukacji m.in. w ramach działań przypisanych do celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa. Tradycje technikum leśnego są niepodważalne. Na obszarze Puszczy Białowieskiej, w granicach stref 4a i 4b z powodzeniem mogą być prowadzone praktyki związane z czynnymi działaniami ochronnymi (stanowią one istotny element gospodarki leśnej). Praktyki związane z pozyskaniem drewna muszą być natomiast realizowane poza Puszczą Białowieską, analogicznie jak ma to miejsce w ostatnich latach.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
167	Osoba prywatna	Nie zgadzamy się na wycinki drzew oraz ingerencję w ekosystem puszczy Białowieskiej. Trzeba chronić to co naturalne i tak nieliczne w Polsce.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
168	Osoba prywatna	Przeciwko wycinie drzew w Puszczy Białowieskiej ,przeciwko budowie drog przez tereny Puszczy ,przeciwko polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
169	Osoba prywatna	Wnosze o ochronę puszczy. Ale dostęp do drewna opałowego dla.mieszkańców. jeśli nie będą prowadzone pozyskania to powinno się zapewnić bezpośrednio drewno opałowe w ramach rekompensaty dostarczane mieszkańcom za darmo, pocięte i porąbane odpowiednio dla każdego gospodarstwa. Nie jest prawdą że jest dostęp do drewna. Starsi ludzie nie korzystają z internetu, nie mogą sobie zamówić. Ma to znamiona wykluczenia że względu na miejsce zamieszkania, i wykluczenie informacyjno internetowe. Dotyczy to szczególnie starszych mieszkańców . wsparcie turystyki i lokalnych biznesów.	Nie uwzględniono	Zgodnie z założeniami, Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” ma charakter dokumentu ramowego, określającego ogólne zasady oraz kierunki działań, które wymagają dalszego doprecyzowania na poziomie dokumentów wykonawczych. Celem opracowanego dokumentu nie jest określanie zasad dystrybucji drewna stanowiącego efekt uboczny prowadzonych działań ochronnych w strefie 4a i 4b. Należy podkreślić, iż prowadzenie działań mających na celu pozyskanie drewna od lat nie jest możliwe na terenie Obiektu, wskazują na to jednoznacznie zapisy wniosku renomacyjnego (2014). Analizy prowadzone w ramach projektu wskazują na brak problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie. W dokumencie odniesiono się do problemów społeczno-gospodarczych regionu, m.in. poprzez sformułowanie działań przyporządkowanych do celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
170	UW	Jestem przeciwko wycinaniu jakichkolwiek drzew w Puszczy Białowieskiej i jej otoczeniu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
171	Osoba prywatna	1. Puszcza Białowieska to niezwykle cenny przyrodniczo las, w którym nie powinna być prowadzona gospodarka leśna w żadnej formie i w żadnym obszarze Puszczy! To nasze dziedzictwo przyrodnicze, nie bez powodu wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Miejsce gdzie mogą żyć i się rozwijać rzadkie i zagrożone gatunki zwierząt i roślin. Puszcza powinna utrzymać i zachować swój naturalny charakter, pozbawiony ingerencji człowieka. 2. Należy jak najszybciej zaprzestać fragmentacji Puszczy Białowieskiej, za które głównie odpowiada budowa i odnawianie istniejących dróg leśnych. Drogi te nie tylko fragmentują cenne siedliska przyrodnicze, ale też stwarzają szereg zagrożeń takich jak natężenie ruchu kołowego w obrębie Puszczy, czy chociażby transmisja nasion inwazyjnych gatunków roślin przewożonych w bieżnikach opon pojazdów, maszyn i ciężkiego sprzętu. 3. Procesy zachodzące w Puszczy powinny mieć charakter całkowicie naturalny i być pozbawione wpływu i działań człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczalne jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
172	Osoba prywatna	popieram plan zarządzania obiektem unesco puszcza białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
173	Osoba prywatna	popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
174	Osoba prywatna	Nie chcę pozyskiwania drewna w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
175	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
176	Osoba prywatna	Jak niżej	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Do uwag szczegółowych odniesiono się w odrębnym zestawieniu tabelarycznym.
177	Osoba prywatna	Chcę całkowitego zaniechania gospodarki leśnej w obiekcie UNESCO Puszcza Białowieska	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
178	Osoba prywatna	Cała puszcza powinna zostać objęta ochroną. Plus oczywiście zakaz polowań na jej obszarze. Od polowania są tam drapieżniki, świetnie regulują populację innych zwierząt. Ostatni naturalny las musi być pozostawiony w spokoju.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Obiekt światowego dziedzictwa Puszcza Białowieńska w całości objęty jest ochroną. W poszczególnych obszarach przyjęte zasady są zróżnicowane. Określono je adekwatnie do stanu ekosystemów lokalnie występujących. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
179	Osoba prywatna	Zgłaszam stanowcze NIE na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma zgody na polowania (od tego są w puszczy wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
180	Osoba prywatna	Popieram plan	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
181	Osoba prywatna	NIE CHCĘ POZYSKIWANIA DREWNA W PUUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
182	Osoba prywatna	6.4 Strefowanie. Zakaz gospodarki leśnej na terenie obiektu. Uzasadnienie: Uzasadnienie Czy wyobrażają sobie Państwo, że dopuszczalne by było pozyskiwanie cegieł z Wawelu i nazywanie tego dbaniem o zabytek? Że skuwanie łacińskich sentencji z portali na wawelskich krużgankach byłoby formą konserwacji zabytku? To dlaczego w ogóle rozważamy możliwość cięć w jakiegokolwiek części Puszczy Białowieskiej. Nie ma tu żadnej różnicy. Poza tym, że Puszcza Białowieska jest znacznie starsza niż Wawel, więc jest zabytkiem znacznie wyższej klasy. Dlatego gospodarka leśna powinna zniknąć z Puszczy Białowieskiej. Leśnicy niech się zajmą kwestiami jej rzeczywistej ochrony. Niech naprawią, to co zepsuli, np. w kwestii nawodnienia Puszczy. Pracy starczy im na dziesięciolecie, bo przez te wszystkie rowy wzdłuż dróg wyprowadza się wodę z Puszczy, a potem się dziwią, że świerki usychają. Sami do tego doprowadzili. Więc teraz niech zatykają te rowy i likwidują drogi. To będzie wtedy część rzeczywistych działań ochronnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W Planie zarządzania zwrócono również uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania mające na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu lokalnego materiału.
183	Osoba prywatna	Puszcza, jako jedyna w swoim rodzaju powinna podlegać całkowitej ochronie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
184	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska, jako unikat, powinna być chronionym obszarem, wolnym od jakichkolwiek działań związanych z interwencją człowieka - pozyskiwania drewna, polowań. Należałoby szeroko wdrożyć programy edukacyjne, wykorzystując przykład puszczy, jako systemu współzależności, aby poszerzać wiedzę o środowisku naturalnym już od najmłodszych lat.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. W opracowanym Planie zarządzania zwrócono również uwagę na kwestię edukacji formułując działania przyporządkowane do celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa.
185	Osoba prywatna	Chciałabym, aby cała puszcza -bez wyjątków - była wyłączona z wycinki. Puszcza Białowieńska jest dobrem narodowym i jako taka musi być chroniona.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
186	Osoba prywatna	Wysłałam już swoje uwagi, ale nie wiem czy dotarły. Przy wpisywaniu zadania matematycznego buforowało i zniknęło. Napiszę krótko. Żadnych myśliwych!!! Jedyny obiekt w Polsce, Dziedzictwo Światowe i myśliwi?? Strefa buforowa, bezcenne polany, zagajniki też bez myśliwych. Do odławiania gatunków inwazyjnych (to co tu inwazyjne gdzie indziej może być potrzebne) na specjalne zlecenia grupy wyznaczonym przez Polski Związek Łowiecki!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
187	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wycince drzew, a tym samym na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z Puszczy, która jest unikatowym skarbem przyrodniczym Polski i Europy. Nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Dodatkowo domagam się na podjęcie działań przeciwdziałających na gragmentację Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
188	Osoba prywatna	Zintegrowany Plan Zarządzania PB nie ma podstaw prawnych ani też nie ma charakteru prawnego a więc nie może mieć formy prawa miejscowego. Jego zapisy mają normować zasady funkcjonowania OŚD BP, ale w żadnym zakresie nie mogą ingerować w prawo miejscowe ani go zmieniać. Nie ma również charakteru dokumentu nadrzędnego nad prawem polskim, Proponowany dokument znacznie wykracza poza wcześniejsze ustalenia i rekomendacje UNESCO. Dotyczy to również zapisów dotyczących nowych instytucji zarządczych, które miałyby powstać, a które są sprzeczne z dotychczasowymi Tworząc nowe "twory" w postaci Komitetu Sterującego spowoduje chaos prawno - kompetencyjny oraz znacznemu zwiększeniu ulegną koszty funkcjonowania całego Obiektu. Proponowane zapisy wpłyną negatywnie na gospodarkę regionu ograniczając możliwość rozbudowy infrastruktury gospodarczej, w tym również turystycznej. Brak odzwierciedlenia strefowania "na gruncie" i znaczne zmniejszenie ochrony czynnej spowoduje dalszy rozpad drzewostanu oraz zanikanie niektórych gatunków grzybów, owadów, roślin, ptaków zwierząt i drzew (ograniczenie bioróżnorodności). . Objęcie większą ochroną również w otulinie BPN spowoduje większe straty w uprawach rolnych spowodowanych przez dzikie zwierzęta oraz rozwój gatunków obcych, inwazyjnych Brak w dokumencie zapisów dotyczących źródeł finansowania zarówno ich pokrycia oraz przede wszystkim dotyczącego funkcjonowania obiektu. Brak gwarancji pokrycia strat dla gmin puszczańskich Narewka, Hajnówka Białowieża. Marginalizacja zagrożeń pożarowych oraz bezpieczeństwa państwa, w tym funkcjonowania na terenie obiektu JW Nieznany Bór. Marginalizacja zabezpieczenia potrzeb mieszkańców regionu na korzystanie z dóbr Puszczy, w tym dostępu do wysokojakościowego drewna opałowego, zbierania runa leśnego. Proponowane zapisy mogą ingerować w prawo własności gruntów prywatnych, Ponieważ OŚD UNESCO leży w granicach 3 gmin, a zapisy Zintegrowanego Planu Zarządzania będą miały wpływ na ich rozwój gospodarczy zasadnym jest aby w Radzie Naukowo - Samorządowej przynajmniej 1/3 jej składu stanowili przedstawiciele gmin Narewka, Białowieża, Hajnówka. Zasadnym jest również aby głosem doradczym w w/w instytucji byli mieszkańcy regionu, w tym również przedstawiciele lokalnych firm.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Określa ogólne zasady i kierunki działań mające na celu ochronę Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej. Z całą pewnością nie jest to akt prawa miejscowego. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Dla każdego z działań przewidzianych w Planie zarządzania określono potencjalne źródła finansowania. Plan obejmuje okres 25 lat, co uniemożliwia wskazanie konkretnych źródeł finansowania. Nie można się zgodzić z zarzutem marginalizacji zabezpieczenia potrzeb mieszkańców. W Planie zarządzania zawarto szereg działań prowadzących do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Plan nie ingeruje w żadnym stopniu we własność prywatną. Mieszkańcy i turyści zachowują również prawo do zrównoważonego korzystania z Obiektu, w tym do zbierania grzybów, jagód i ziół. W opracowanym dokumencie uwzględniono również zalecenia wynikające z Planu przeciwpożarowego opracowanego dla tego obszaru (Plan ppoż. stanowi również załącznik do Planu zarządzania). W Planie zarządzania nie określono liczby przedstawicieli poszczególnych jednostek samorządowych wchodzących w skład Rady Naukowo-Społecznej, a jedynie maksymalny skład tego gremium.
189	Osoba prywatna	Zgłaszam sprzeciw wobec wycinania drzew na terenie Puszczy Białowieskiej. SPrzeciwiem się również dopuszczeniu do polowań zarówno na terenie Puszczy jak i w jej otulinie (na polanach wokół Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
190	Osoba prywatna	Bardzo bym chciała, żeby wzorem 8 ostatnich lat do Puszczy Białowieskiej nie wróciły cięcia. Co sprzyjać będzie mniejszej segmentacji, która również jest niepokojąca. Potrzebujemy również otwartej rozmowy na temat wpływu działań na granicy na przyrodę. Jako turystka i osoba pokazująca turystom Puszczę zaniepokojona jestem możliwością eksploatacji, pozyskiwania drewna z Puszczy jak i ewentualnymi polowaniami w miejscach, gdzie obserwujemy przyrodę: na polanach białowieskiej, teremiszkańskiej czy masiewskiej. Niepokoi mnie również opinia profesora dr hab. Bogdana Brzezieckiego: "Opinię w sprawie ekspertyzy ograniczającej dostęp mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej do obszaru stanowiącego 3,71% jej powierzchni" wypowiadającego się jakoby w interesie mieszkańców, a stosującego retorykę mającą wywołać strach i zaniepokojenie i turystów, i mieszkańców. Opinia dotyczy zmniejszenia strefy tzw. czwartej z 18% do 3,7% co według Brzezieckiego będzie skutkowało ograniczeniami jak w rezerwatach, a co nie jest zgodne z prawdą. Chciałabym, żeby opinie eksperckie były merytoryczne i naprawdę eksperckie. Dyskusje wokół Puszczy Białowieskiej wykorzystywane są zbyt często do manipulacji i zastraszania i bronięcia merkantylnych interesów kosztem ochrony przyrody. Jako turystka i edukatorka związana od pięciu lat z Puszczą i współpracująca z Instytutem Biologii Ssaków (2021 r) chciałabym, żeby Puszcza była przede wszystkim traktowana jako zasób naukowy, przyrodniczy, a nie gospodarczy. To nikła część polskich lasów, a najcenniejsza. Wbrew logice, nauce i naturze jest eksploatacja lasu, który jest świadkiem historii i przemian zachodzących w przyrodzie. Grzechem śmiertelnym jest próba zastraszania nas i próba (bardzo nieudolna) przekonania, że Puszcza ginie przez martwe drewno zalegające i gnijące w niej, przez aktywistów i korniki. Mam nadzieję, że polskie władze mają dość mądrości, aby sięgnąć po naprawdę fachowe opinie i rzetelną wiedzę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
191	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, wycinkę drzew. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan Białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. Należy podjąć działania przeciw dalszej fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
192	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej powinien być wprowadzony całkowity zakaz pozyskiwania drewna nawet jako efekt uboczny czynnych działań ochronnych oraz łowiectwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
193	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
194	Osoba prywatna	Prowadzę biznes na Podlasiu związany z turystyką. Ścisła ochrona Puszczy Białowieskiej to priorytet, za 10-20 lat będzie to rejon do którego będą zjeżdżali turyści z całej Europy gdyż takiego drugiego miejsca nie ma. Ochrona całej powierzchni tylko to uratuje nas od działań destrukcyjnych które prowadzą firmy wycinające lasy oraz koła łowieckie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
195	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w puszczy Białowieskiej, to jeden z najstarszych lasów Europy. Jest wyjątkowa i powinna pozostać wyjątkowa, dzika i bez interwencji człowieka	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
196	Osoba prywatna	Całkowita likwidacja wycinek na terenie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
197	Osoba prywatna	Wnioskuje o objęcie całej Puszczy Białowieskiej oraz Puszczy Ładzkiej całkowitym zakazem wycinki. Niech to dobre narodowe zostanie dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
198	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek ingerencji człowieka w puszcze białowieską która nie ma na celu OCHRONY! Nie zgadzam się na pozyskiwanie drzewa na sprzedaż, na dzielenie puszczy, przecinki, budowy. Jako Obywatelka Polski rządzą najwyższego stopnia ochrony przyrody i zwierząt puszczy!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
199	Osoba prywatna	Plan jest bardzo obszernym dokumentem, spełniającym wymogi formalne. Na pewno sam się broni. Ale czy obroni Puszcę? Wszystko zależy od interesariuszy. Sprawiedliwie wymienionych i obarczonych odpowiedzialnością. Brakuje inicjatyw tworzenia przepisów prawnych, uchwał itp. gwarantujących ochronę i umożliwiających egzekwowanie jej przestrzegania. Plan zarządzania Puszcą, tzw. obiektem może być dowolnie interpretowany. Szczególne obawy budzi brak szczegółowych ograniczeń dotyczących polowań i pozyskiwania drewna. Choć możliwość rekreacyjnych też nie jest sprecyzowana. Budzi zdziwienie ukłon IOŚ w stronę środowisk łowieckich. Bolesny jest ukłon	Wyjaśniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Kwestie dot. polowań i możliwości pozyskiwania drewna zostały określone dość konkretnie. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
200	Osoba prywatna	Plan należy odrzucić z poniższych powodów: 1. Burzy wypracowany wspólnie kompromis dla Puszczy Białowieskiej 2. Zastępuje go jednostronną decyzją, forsowaną wbrew samorządom i mieszkańcom, którym UNESCO przypisało rolę partycypacyjną w decyzjach, a których głos nie jest uwzględniany 3. Ograniczając odgórnie użytkowanie Puszczy przez mieszkańców powoduje ich pokrzywdzenie, a to wyklucza uczciwość społeczną 4. Powodując, iż potrzeby społeczności rdzennej nie będą skutecznie zaspakajane - stoi w sprzeczności z konwencjami dotyczącymi praw tych społeczności. 5. Wyklucza dopuszczenie miejscowych Samorządów do współkierowania Obiektem - zarządzania jej dobrem 6. Narzuca sztuczne wobec natury i przyrody podziały stref drzewostanów. 7. W obliczu postępujących zmian klimatu i ich wpływu na lasy, forsuje zwiększanie obszarów szkodliwej w takich scenariuszach - ochrony biernej 8. Zmniejsza coraz ważniejszą wobec dynamiki klimatycznej, bo reaktywną do tych zmian – ochronę czynną, co jest działaniem na niekorzyść przyrody, która już teraz w pasywnej części Puszczy Białowieskiej traci istotne siedliska i gatunki 9. Prowadzi do niszczenia wielodekadowych inwestycji Skarbu Państwa i pracy ludzi, co stoi w sprzeczności z ideami UNESCO 10. Jest wprowadzany bez uprzedniego przeprowadzenia „Oceny Efektywności Zarządzania obiektem Białowieża Forest”. Ustalenia i zalecenia wynikające z takiej Oceny stanowią podstawę tworzenia Planów. Brak takiej analizy dyskwalifikuje obecny projekt Planu – jako wprowadzany tą drogą „na ślepo”. 11. Jako twór niższy prawnie od Ustaw: o Lasach i o Ochronie Przyrody, tworzy i proceduje rozwiązania w sposób nieuprawniony nadrzędne dla tych ustaw, nie będąc jednocześnie opartym na powyższych Ustawach 12. Wprowadza strefę buforową i korytarze ekologiczne, co będzie mieć negatywny wpływ na możliwości podsumowując: jestem przeciwko wszelkim formom ochrony przyrody na naszym terenie bo niszczą nam mieszkańcom życie.	Nie uwzględniono	Uwaga nie została uwzględniona z następujących powodów: 1. Plan zarządzania nie burzy kompromisu. Wokół Puszczy Białowieskiej od lat występują konflikty. Punktem wyjścia w pracach nad dokumentem były natomiast obowiązujące zapisy wniosku renomacyjnego (2014). 2. Plan zarządzania został opracowany w sposób partycypacyjny. Zorganizowano kilkadziesiąt warsztatów, w których udział wzięło ponad 1800 osób. Przeprowadzono również konsultacje społeczne. 3. Mieszkańcy i turyści mają zagwarantowaną możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej (zgodnie z zasadami określonymi w obowiązującym od lat wniosku renomacyjnym (2014), m.in. w zakresie rekreacji, pozyskiwania grzybów, jagód i ziół, edukacji, prowadzenia prac naukowych). Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym w Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe prowadzenie działań mających na celu pozyskanie drewna. 4. Plan zarządzania zapewnia możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej przez społeczeństwo. 5. W skład Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, powinni wejść m.in. przedstawiciele gmin Białowieża, Hajnówka i Narewka oraz powiatu hajnowskiego, przedstawiciele organizacji pozarządowych (w tym przedstawiciele organizacji lokalnych). 6. Podział na strefy został opracowany na podstawie najnowszych dostępnych danych PGL LP oraz RDOŚ w Białymstoku. 7. Postulat nie znajduje uzasadnienia w literaturze naukowej; 8. Zmiany klimatu będą wpływały na modyfikację ekosystemów Puszczy Białowieskiej. Zobowiązani jednak jesteśmy do ochrony naturalności przebiegu procesów ekologicznych. Nie powinniśmy sztucznie ich modyfikować. 9. Postulat nie został uzasadniony - zdaniem autorów Plan zarządzania nie prowadzi do niszczenia inwestycji Skarbu Państwa, wręcz przeciwnie prowadzi do ochrony tego wyjątkowego obszaru, co samo w sobie stanowi inwestycję na rzecz Obywateli. 10. Dla Obiektu Białowieża Forest do tej pory nie opracowano spójnego jednolitego Planu zarządzania. Opracowując dokument przeanalizowano natomiast zapisy zawarte w szeregu dokumentów dotyczących tego obszaru, w tym Planu ochrony BPN. 11. Zapisy Planu zarządzania nie są sprzeczne z obowiązującymi aktami wyższego rzędu - ustawami. Uwaga nie została uzasadniona. 12. Plan zarządzania nie wprowadza strefy buforowej. Strefa ta, wraz z obowiązującymi w niej zasadami gospodarowania, funkcjonuje od lat i jest opisana we wniosku renomacyjnym (2014).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
201	Osoba prywatna	Brak zgody na wycinkę drzew oraz polowania na terenie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
202	Bractwo Bartne	Wnosimy aby plan ochrony zakładał: prowadzenie pasiek pszczelich jedynie z wykorzystaniem pszczoły rodzimej dla obszaru puszczy białowiejskiej to jest pszczoły środkowoeuropejskiej. Zachowanie i rozwój działalności bartniczej jako zrównoważonego sposobu użytkowania puszczy wynikającego z uwarunkowań kulturowych jak i historycznych regionu o czym wspomina dokument w części 2.1.4 Historia. Będzie to otwarcie nowych możliwości dla lokalnej społeczności jak również powiąże ochronę Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest z Kulturą Bartniczą jako Polsko-Białoruskiego wpisu na Reprezentatywną Listę Niematerialnego Dziedzictwa Ludzkości. Stworzy podstawę do rozwoju tej formy działalności i w dłuższej perspektywie przyczyni się do rozwoju regionu i zachowania cech Obiektu Światowego Dziedzictwa. Działalność w obszarze leśnictwa natomiast powinna być ograniczona do minimum, do dostarczania drewna na potrzeby lokalnej społeczności, co również wynika z uwarunkowań historycznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania jest dokumentem ramowym, określającym główne kierunki działania w celu ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Dokumenty szczegółowe powinny stanowić element realizacji Planu. W ramach działania 2.3.2. Ochrona dzikich zapylaczy przewidziano opracowanie ekspertyzy obejmującej m.in. rozpoznanie zespołu dzikich zapylaczy zasiedlających Puszcę Białowiecką, ocenę stanu zachowania ich populacji, identyfikację zagrożeń istniejących i potencjalnych, zwłaszcza tych wynikających ze zmian klimatu i rozprzestrzeniania się gatunków obcych; określenie podatności na zagrożenia wynikające z wprowadzania do ekosystemu Puszczy Białowiejskiej rodzin pszczoły miodnej; określenie poziomu i rozmieszczenia stałej i okresowej lokalizacji pasiek na terenie Puszczy Białowiejskiej. Zaplanowano również opracowanie planu ochrony dzikich zapylaczy. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
203	Osoba prywatna	Plan należy odrzucić z poniższych powodów: 1. Burzy wypracowany wspólnie kompromis dla Puszczy Białowieskiej 2. Zastępuje go jednostronną decyzją, forsowaną wbrew samorządom i mieszkańcom, którym UNESCO przypisało rolę partycypacyjną w decyzjach, a których głos nie jest uwzględniany 3. Ograniczając odgórnie użytkowanie Puszczy przez mieszkańców powoduje ich pokrzywdzenie, a to wyklucza uczciwość społeczną 4. Powodując, iż potrzeby społeczności rdzennej nie będą skutecznie zaspakajane - stoi w sprzeczności z konwencjami dotyczącymi praw tych społeczności. 5. Wyklucza dopuszczenie miejscowych Samorządów do współkierowania Obiektem - zarządzania jej dobrem 6. Narzuca sztuczne wobec natury i przyrody podziały stref drzewostanów. 7. W obliczu postępujących zmian klimatu i ich wpływu na lasy, forsuje zwiększanie obszarów szkodliwej w takich scenariuszach - ochrony biernej 8. Zmniejsza coraz ważniejszą wobec dynamiki klimatycznej, bo reaktywną do tych zmian – ochronę czynną, co jest działaniem na niekorzyść przyrody, która już teraz w pasywnej części Puszczy Białowieskiej traci istotne siedliska i gatunki 9. Prowadzi do niszczenia wielodekadowych inwestycji Skarbu Państwa i pracy ludzi, co stoi w sprzeczności z ideami UNESCO 10. Jest wprowadzany bez uprzedniego przeprowadzenia „Oceny Efektywności Zarządzania obiektem Białowieża Forest”. Ustalenia i zalecenia wynikające z takiej Oceny stanowią podstawę tworzenia Planów. Brak takiej analizy dyskwalifikuje obecny projekt Planu – jako wprowadzany tą drogą „na ślepo”. 11. Jako twór niższy prawnie od Ustaw: o Lasach i o Ochronie Przyrody, tworzy i proceduje rozwiązania w sposób nieuprawniony nadrzędne dla tych ustaw, nie będąc jednocześnie opartym na powyższych Ustawach 12. Wprowadza strefę buforową i korytarze ekologiczne, co będzie mieć negatywny wpływ na możliwości	Nie uwzględniono	Uwaga nie została uwzględniona z następujących powodów: 1. Plan zarządzania nie burzy kompromisu. Wokół Puszczy Białowieskiej od lat występują konflikty. Punktem wyjścia w pracach nad dokumentem były natomiast obowiązujące zapisy wniosku renominacyjnego (2014). 2. Plan zarządzania został opracowany w sposób partycypacyjny. Zorganizowano kilkadziesiąt warsztatów, w których udział wzięło ponad 1800 osób. Przeprowadzono również konsultacje społeczne. 3. Mieszkańcy i turyści mają zagwarantowaną możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej (zgodnie z zasadami określonymi w obowiązującym od lat wniosku renominacyjnym (2014), m.in. w zakresie rekreacji, pozyskiwania grzybów, jagód i ziół, edukacji, prowadzenia prac naukowych). Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym w Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe prowadzenie działań mających na celu pozyskanie drewna. 4. Plan zarządzania zapewnia możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej przez społeczeństwo. 5. W skład Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, powinni wejść m.in. przedstawiciele gmin Białowieża, Hajnówka i Narewka oraz powiatu hajnowskiego, przedstawiciele organizacji pozarządowych (w tym przedstawiciele organizacji lokalnych). 6. Podział na strefy został opracowany na podstawie najnowszych dostępnych danych PGL LP oraz RDOŚ w Białymstoku. 7. Postulat nie znajduje uzasadnienia w literaturze naukowej; 8. Zmiany klimatu będą wpływały na modyfikację ekosystemów Puszczy Białowieskiej. Zobowiązani jednak jesteśmy do ochrony naturalności przebiegu procesów ekologicznych. Nie powinniśmy sztucznie ich modyfikować. 9. Postulat nie został uzasadniony - zdaniem autorów Plan zarządzania nie prowadzi do niszczenia inwestycji Skarbu Państwa, wręcz przeciwnie prowadzi do ochrony tego wyjątkowego obszaru, co samo w sobie stanowi inwestycję na rzecz Obywateli. 10. Dla Obiektu Białowieża Forest do tej pory nie opracowano spójnego jednolitego Planu zarządzania. Opracowując dokument przeanalizowano natomiast zapisy zawarte w szeregu dokumentów dotyczących tego obszaru, w tym Planu ochrony BPN. 11. Zapisy Planu zarządzania nie są sprzeczne z obowiązującymi aktami wyższego rzędu - ustawami. Uwaga nie została uzasadniona. 12. Plan zarządzania nie wprowadza strefy buforowej. Strefa ta, wraz z obowiązującymi w niej zasadami gospodarowania, funkcjonuje od lat i jest opisana we wniosku renominacyjnym (2014).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
204	Osoba prywatna	Sprzeciw wobec jakiegokolwiek pozyskiwania drewna, ingerencji w unikalną tkankę puszczy, polowań i fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
205	Osoba prywatna	Negatywnie oceniam przedstawiony projekt Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Dokument nie uwzględnia w wystarczającym stopniu potrzeb lokalnej społeczności, mimo wcześniejszych deklaracji o równoważeniu ochrony przyrody z interesem mieszkańców. Od lat podnoszona jest kwestia dostępu do drewna opałowego, które dla wielu osób – zwłaszcza starszych i mniej zamożnych – stanowi podstawowe źródło energii. Obecny brak możliwości pozyskiwania lokalnego opału zmusza mieszkańców do zakupu drewna z odległych miejsc, co generuje wysokie koszty i pogłębia nierówności społeczne. Projekt pomija również realne potrzeby związane z utrzymaniem i remontem dróg pożarowych Lasów Państwowych dostępnych publicznie, które są kluczowe dla bezpieczeństwa, dostępności służb ratowniczych oraz rozwoju turystyki. Zły stan nawierzchni wpływa negatywnie na życie mieszkańców i lokalną gospodarkę. Zasadne jest objęcie strefą 4 około 16 % powierzchni Obiektu, z uwzględnieniem pasów do 50 m od dróg i zabudowań, co pozwoli na racjonalne gospodarowanie zasobami i poprawę komunikacji, bez szkody dla przyrody. Dodatkowo, dla uniknięcia niejasności interpretacyjnych, plan powinien zawierać jednoznaczną definicję budowy drogi, co umożliwi skuteczne planowanie i realizację niezbędnych prac infrastrukturalnych. Nie chcemy, by ten plan prowadził do braku opału, pogorszenia warunków życia i wykluczenia mieszkańców. W przeciwnym razie oczekujemy rewizji dokumentu z uwzględnieniem realnych potrzeb lokalnej społeczności.	Nie uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania zapewnia możliwość zrównoważonego korzystania z zasobów Puszczy Białowieskiej dla mieszkańców i turystów. Puszcza Białowieska od lat nie może być miejscem celowego pozyskiwania drewna opałowego. Wynika to jednoznacznie z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskiwane drewno może być jedynie skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych prowadzonych na obszarach tego wymagającego - ta zasada została zachowana, dot. strefy 4a i 4b. Podział na strefy został zaktualizowany na podstawie najnowszych danych dostępnych w PGL LP oraz RDOŚ Białystok. Zasady postępowania w zakresie dróg obowiązują jednolite od lat. Możliwe jest ich utrzymanie, nie ma natomiast możliwości ich modernizacji i budowy nowych dróg. Takie zasady wynikają z jednoznacznych zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. W opracowanym Planie zarządzania zwrócono również uwagę na kwestię bezpieczeństwa przeciwpożarowego. W dokumencie uwzględniono zalecenia wynikające z Planu ppoż., a sam Plan ppoż. stanowi załącznik do Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
206	Osoba prywatna	Wprowadzenie wszystkich drzewostanów do strefy 3 i zakaz ich zarządzania przez leśników .	Nie uwzględniono	Znaczna część Puszczy Białowieskiej zarządzana jest przez PGL LP, a więc przez leśników. Plan zarządzania nie może ingerować w te kwestie. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
207	Osoba prywatna	1. Powinien obowiązywać całkowity zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy. 2. Powinien obowiązywać również całkowity zakaz polowań, nie tylko na obszarach leśnych, ale także na terenie polan: Białowieskiej, Masiewskiej, Pogorzelec, Budy i Teremiski. 3. Powinno się zaniechać działań, które prowadzą do dalszej fragmentacji Puszczy oraz podjąć działania, które złagodząby przyrodnicze efekty dokonanej i trwającej fragmentacji (zapora przeciw uchodźcom to jedno, a szatkowanie drogami zwartych obszarów leśnych - to drugie poważne niebezpieczeństwo).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
208	Osoba prywatna	Projekt planu jest do przesady skomplikowanym. W poszczególnych rozdziałach powtarzają się wielokrotnie całe sekcje tekstu. Na pewno dałoby się skonstruować ten dokument w dużo krótszej i przystępnej formie niż te 170 stron. Ilość pomysłów i propozycji do wdrażania, działań, kolejnych "kompleksowych planów i strategii" powoduje, że głównym beneficjentem programu będzie nie przyroda Puszczy Białowieskiej a nowopowstałe i istniejące instytucje publiczne, których istnienie będzie uzasadnione nie ekonomicznie czy faktycznie, a jedynie potrzebą realizacji zamieszczonych w projekcie zapisów. Tymczasem powinno być odwrotnie. Jeżeli celem wdrożenia planu generalnie jest "nicnierobienie" na obszarze puszczy, ograniczanie aktywności gospodarczej i wszelkiej aktywności człowieka to instytucja, która będzie to nadzorować powinna mieć równolegle minimalny budżet, żeby wykonać założone minimum. Nie może być tak, że wszyscy podatnicy, czy tego chcą, czy nie dotują pomysły, które nie mają żadnego zaplecza i uzasadnienia rynkowego i ekonomicznego, łożą na utrzymanie instytucji i obiektu, który nie generuje żadnych zysków finansowych.	Nie uwzględniono	Na początku Planu zarządzania zawarto streszczenie napisane językiem niespecjalistycznym, a w rozdziale 1.4 opisano strukturę dokumentu. Teksty te mają za zadanie ułatwić osobom zainteresowanym zapoznanie się z interesującymi ich zagadnieniami. Należy podkreślić, iż celem opracowanego Planu zarządzania nie jest absolutnie ograniczenie działalności gospodarczej w regionie. Wręcz przeciwnie cel 5 jasno wskazuje na potrzebę tworzenia warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Celem opracowanego dokumentu nie jest generowanie zysków finansowych w sposób bezpośredni. Należy jednak podkreślić, iż działania prowadzące do osiągnięcia sformułowanych celów, a tym samym wizji Obiektu w 2050 roku z pewnością będą prowadziły do zrównoważonego rozwoju gospodarczego regionu, co przełoży się również na kwestie finansowe społeczności lokalnej.
209	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni naturalny las nizinny w Europie, wpisany na listę UNESCO za ochronę naturalnych procesów i siedlisk unikatowych gatunków. W związku z tym, cały obszar powinien być wolny od gospodarki leśnej, która stoi w sprzeczności z celami ochrony. Od 2017 r. po nielegalnych wycinkach zaprzestano prowadzenia gospodarki leśnej, co umożliwiło naturalną regenerację ekosystemu. Obserwacje naukowe potwierdzają, że zamierające drzewa są zastępowane przez gatunki lepiej przystosowane do obecnych warunków. W związku z istniejącymi zagrożeniami, jak budowa zapory granicznej czy skutki wcześniejszych wycinek, postulujemy całkowite wyłączenie stref „4b” i „4c” z gospodarki leśnej. Dodatkowym zagrożeniem jest rozbudowa infrastruktury drogowej, która prowadzi do fragmentacji siedlisk i zagrożenia dla zwierząt. Plan powinien przewidywać: zakaz przebudowy dróg zakładający zwiększenie ich parametrów funkcjonalno-użytkowych, zakaz budowy nowych dróg leśnych oraz renaturyzację nieużytkowanych dróg leśnych. Plan powinien również przewidywać zakaz prowadzenia polowań w strefie buforowej, znajdującej się wewnątrz Obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
210	Osoba prywatna	- Nie powinno być zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. - Nie powinno być zgody na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej w tym polan Białowieskiej, Masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. - Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.
211	Osoba prywatna	'- zachować strefę ścisłą, II i III bez cięć, także sanitarnych, bez usuwania martwego drewna, bez wspomaganego odnowienia (czyli mówiąc językiem nieleśnym, bez sztucznych nasadzeń). - w strefie IV ograniczyć się do zabiegów przyspieszających naturalną przebudowę, nie stosować cięć sanitarnych, stawiać na procesy naturalne. - cięcia dla zapewnienia bezpieczeństwa ograniczyć do 50m od dróg i ścieżek, ale wyłącznie po ocenie ryzyka tych miejsc - czyli nie na oko, chłopski rozum czy z ułańską fantazją... - wdrożyć plan przeciwpożarowy - czyli nie tylko zwalczania pożarów, ale też i plan zapobiegania im. - hydrologia: likwidować przyczyny odwodnienia, odtwarzać morkadła w celu zapewnienia odporności ekosystemu. - chronić i poprawiać łączność ekologiczną - w przestrzeni publicznej pojawiły się głosy, że w zaleceniach nie ma mowy o korytarzach ekologicznych, otóż nieprawda, może nie napisano wprost o korytarzach, tylko o łączności, ale pada to wprost jako zalecenie, zwłaszcza w kontekście muru granicznego, który dodatkowo obniżył integralność Puszczy. - zarządzać fauną ekosystemowo - chodzi tu w naszym przypadku o żubra i zarządzanie jego populacją.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W opracowanym Planie zarządzania zaimplementowano zalecenia opracowane przez ekspertów, którzy opracowali Plan ppoż. W dokumencie zwrócono także uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Działalność bobrów również podlega ochronie w granicach Puszczy. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
212	Osoba prywatna	Uważam, że należy zachować jak największy obszar Puszczy pozbawiony ingerencji człowieka, w tym również wycinki drewna nawet jako efekt uboczny działań ochronnych. Takie zapisy mogą być furtką do komercyjnego pozyskiwania drewna pod pretekstem działań ochronnych. Ponadto, Puszcza jest unikatowym miejscem, gdzie od tysięcy lat przyroda radzi sobie sama - w sposób, który my ludzie możemy nawet jeszcze nie rozumieć. Każde działanie człowieka, nawet w dobrej wierze, jest ingerowaniem w sieć naturalnych zależności, których konsekwencji możemy jeszcze nie umieć przewidzieć i bezpowrotnie zniszczyć dynamiczną równowagę tego systemu. Z tego też powodu absolutnie niedopuszczalne jest dla mnie zezwolenie na polowania, nie tylko w samej Puszczy, ale również w strefie buforowej (skąd zwierzę żyjące w Puszczy ma wiedzieć, że już jest za jej granicą?) - proponowany dokument dopuszcza w tych rejonach polowania zgodnie z gospodarką łowiecką.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
213	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m.in. o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszczą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014) w Puszczy Białowieskiej jesteśmy zobowiązani chronić różnorodność biologiczną oraz naturalny przebieg procesów. Ingerencja człowieka poprzez czynne działania ochronne jest oczywiście możliwa, ale tylko w obszarach rzeczywiście tego wymagających. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat ograniczenia polowań na terenie Obiektu został sformułowany m.in. przez ekspertów UNESCO/IUCN. Z całą pewnością istotne jest uwzględnienie w podejmowanych działaniach wniosków wynikających z prowadzonych prac badawczych oraz monitoringu. Z tego względu sformułowano szereg działań przyporządkowanych do kierunku 2.3. Planowanie i wdrażanie działań ochronnych na podstawie rzetelnej wiedzy i wyników najnowszych badań naukowych.
214	Osoba prywatna	Najlepiej, żeby w Puszczy Białowieskiej nie było pił i myśliwych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
215	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014) w Puszczy Białowieskiej jesteśmy zobowiązani chronić różnorodność biologiczną oraz naturalny przebieg procesów. Ingerencja człowieka poprzez czynne działania ochronne jest oczywiście możliwa, ale tylko w obszarach rzeczywiście tego wymagających. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat ograniczenia polowań na terenie Obiektu został sformułowany m.in. przez ekspertów UNESCO/IUCN. Z całą pewnością istotne jest uwzględnienie w podejmowanych działaniach wniosków wynikających z prowadzonych prac badawczych oraz monitoringu. Z tego względu sformułowano szereg działań przyporządkowanych do kierunku 2.3. Planowanie i wdrażanie działań ochronnych na podstawie rzetelnej wiedzy i wyników najnowszych badań naukowych.
216	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO Puszcą Białowieska .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
217	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
218	Fundacja Akcja dla Dzikich Zwierząt	Na terenie Puszczy Białowieskiej powinien być zakaz polowań oraz nie powinna być prowadzona gospodarka leśna a w szczególności wycinka drzew. Ten obszar jest zbyt cenny dla środowiska przyrodniczego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
219	Osoba prywatna	Przygotowanie obszaru Puszczy i przynależącego do zmian klimatu wydaje się kluczowe. Warto dodać maksymalne ograniczenia przeciwko myślistwu i pozostawić więcej zwierzyny ich naturalnym wrogom. Dobrze byłoby wytyczyć ścieżki przyrodnicze poza terenem Parku Narodowego dla osób spacerujących z psami tak, by nie przeszkadzały naturalnym ekosystemom, ale żeby turyści mieli wyraźnie pokazane gdzie mogą spacerować.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. W opracowanym dokumencie zaproponowano szereg działań prowadzących do osiągnięcia celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
220	Osoba prywatna	Plan należy odrzucić z poniższych powodów: 1. Burzy wypracowany wspólnie kompromis dla Puszczy Białowieskiej 2. Zastępuje go jednostronną decyzją, forsowaną wbrew samorządom i mieszkańcom, którym UNESCO przypisało rolę partycypacyjną w decyzjach, a których głos nie jest uwzględniany 3. Ograniczając odgórnie użytkowanie Puszczy przez mieszkańców powoduje ich pokrzywdzenie, a to wyklucza uczciwość społeczną 4. Powodując, iż potrzeby społeczności rdzennej nie będą skutecznie zaspakajane - stoi w sprzeczności z konwencjami dotyczącymi praw tych społeczności. 5. Wyklucza dopuszczenie miejscowych Samorządów do współkierowania Obiektem - zarządzania jej dobrem 6. Narzuca sztuczne wobec natury i przyrody podziały stref drzewostanów. 7. W obliczu postępujących zmian klimatu i ich wpływu na lasy, forsuje zwiększanie obszarów szkodliwej w takich scenariuszach - ochrony biernej 8. Zmniejsza coraz ważniejszą wobec dynamiki klimatycznej, bo reaktywną do tych zmian – ochronę czynną, co jest działaniem na niekorzyść przyrody, która już teraz w pasywnej części Puszczy Białowieskiej traci istotne siedliska i gatunki 9. Prowadzi do niszczenia wielodekadowych inwestycji Skarbu Państwa i pracy ludzi, co stoi w sprzeczności z ideami UNESCO 10. Jest wprowadzany bez uprzedniego przeprowadzenia „Oceny Efektywności Zarządzania obiektem Białowieża Forest”. Ustalenia i zalecenia wynikające z takiej Oceny stanowią podstawę tworzenia Planów. Brak takiej analizy dyskwalifikuje obecny projekt Planu – jako wprowadzany tą drogą „na ślepo”. 11. Jako twór niższy prawnie od Ustaw: o Lasach i o Ochronie Przyrody, tworzy i proceduje rozwiązania w sposób nieuprawniony nadrzędne dla tych ustaw, nie będąc jednocześnie opartym na powyższych Ustawach 12. Wprowadza strefę buforową i korytarze ekologiczne, co będzie mieć negatywny wpływ na możliwości rozwoju mieszkańców, ich zasoby majątkowe oraz użytkowanie tych terenów 13. Nie wskazuje uzgodnionych ze Strażą Pożarną a krytycznie ważnych przeciwpożarowych dróg ewakuacyjnych dla ludności cywilnej z Białowieży i okolicznych wsi, co stanowi kolejną już marginalizację społeczności lokalnej przez UNESCO. Na bazie powyższego, oraz faktu, iż nie zabezpieczono realnych środków na finansowanie Planu Zarządzania ani nie zaproponowano realnego systemu zarządzania Puszcza, wnoszę o odrzucenie projektu Planu Zarządzania jako niespełniającego wymogów UNESCO, niezgodnego z zapisami polskiego prawa, ograniczającego potrzeby i łamiącego prawa miejscowej społeczności.	Nie uwzględniono	Uwaga nie została uwzględniona z następujących powodów: 1. Plan zarządzania nie burzy kompromisu. Wokół Puszczy Białowieskiej od lat występują konflikty. Punktem wyjścia w pracach nad dokumentem były natomiast obowiązujące zapisy wniosku renominacyjnego (2014). 2. Plan zarządzania został opracowany w sposób partycypacyjny. Zorganizowano kilkadziesiąt warsztatów, w których udział wzięło ponad 1800 osób. Przeprowadzono również konsultacje społeczne. 3. Mieszkańcy i turyści mają zagwarantowaną możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej (zgodnie z zasadami określonymi w obowiązującym od lat wniosku renominacyjnym (2014), m.in. w zakresie rekreacji, pozyskiwania grzybów, jagód i ziół, edukacji, prowadzenia prac naukowych). Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym w Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe prowadzenie działań mających na celu pozyskanie drewna. 4. Plan zarządzania zapewnia możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej przez społeczeństwo. 5. W skład Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest, zgodnie z zapisami Planu zarządzania, powinni wejść m.in. przedstawiciele gmin Białowieża, Hajnówka i Narewka oraz powiatu hajnowskiego, przedstawiciele organizacji pozarządowych (w tym przedstawiciele organizacji lokalnych). 6. Podział na strefy został opracowany na podstawie najnowszych dostępnych danych PGL LP oraz RDOŚ w Białymstoku. 7. Postulat nie znajduje uzasadnienia w literaturze naukowej; 8. Zmiany klimatu będą wpływały na modyfikację ekosystemów Puszczy Białowieskiej. Zobowiązani jednak jesteśmy do ochrony naturalności przebiegu procesów ekologicznych. Nie powinniśmy sztucznie ich modyfikować. 9. Postulat nie został uzasadniony - zdaniem autorów Plan zarządzania nie prowadzi do niszczenia inwestycji Skarbu Państwa, wręcz przeciwnie prowadzi do ochrony tego wyjątkowego obszaru, co samo w sobie stanowi inwestycję na rzecz Obywateli. 10. Dla Obiektu Białowieża Forest do tej pory nie opracowano spójnego jednolitego Planu zarządzania. Opracowując dokument przeanalizowano natomiast zapisy zawarte w szeregu dokumentów dotyczących tego obszaru, w tym Planu ochrony BPN. 11. Zapisy Planu zarządzania nie są sprzeczne z obowiązującymi aktami wyższego rzędu - ustawami. Uwaga nie została uzasadniona. 12. Plan zarządzania nie wprowadza strefy buforowej. Strefa ta, wraz z obowiązującymi w niej zasadami gospodarowania, funkcjonuje od lat i jest opisana we wniosku renominacyjnym (2014). 13. Załącznik 7 do opracowanego dokumentu stanowi Plan ppoż. (opracowany przez ekspertów Instytutu Badawczego Leśnictwa i Państwowej Straży Pożarnej), w którym w sposób kompleksowy wskazano działania przeciwdziałające pożarom oraz takie, które należy podjąć w sytuacji wystąpienia zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
221	Osoba prywatna	Jestem osobą, dla której dobro środowiska naturalnego jest jednym z priorytetów. Stanowczo się sprzeciwiam temu, by pozyskiwane było drewno z Puszczy Białowieskiej, która jest jednym z najcenniejszych obszarów w naszym kraju. Sprzeciwiam się również polowaniom na jej terenie (również terenach wszystkich osadach jak np. Teremiski) oraz jakimkolwiek dzieleniu jej terenu (fragmentacji) nowopowstającymi drogami lub innymi inwestycjami niszczącymi szlaki zwierząt. Dbajmy o to, co mamy najcenniejsze i co jest dziedzictwem naturalnym dla przyszłych pokoleń Polaków.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
222	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km - proszę z zmianę	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
223	Osoba prywatna	Negatywnie oceniam przedstawiony projekt Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. W toku prac nad Planem Zarządzania Obiektem UNESCO Puszcza Białowieska wielokrotnie wskazywano na konieczność zapewnienia lokalnej społeczności dostępu do zasobów naturalnych, zwłaszcza drewna opałowego. Mimo zapisów o równoważeniu ochrony przyrody z potrzebami mieszkańców, projekt nie uwzględnia tych kwestii w wystarczającym stopniu. Zasadne jest objęcie strefą 4 około 18% powierzchni Obiektu, z uwzględnieniem terenów niezalesionych (drogi, łąki, zabudowania), przy założeniu, że pozyskiwanie drewna będzie ograniczone do przebudowy drzewostanów, zapewnienia bezpieczeństwa oraz usuwania zagrożeń. Obecny brak dostępu do lokalnego opał skutkuje koniecznością transportu z odległych miejsc, co generuje wysokie koszty, szczególnie dla osób starszych i mniej zamożnych. Załącznik nr 9 nie powinien zostać przyjęty w obecnej formie. Proponuje się włączenie do podstrefy 4a pasów do 50 m od dróg i zabudowań (z wyłączeniem obszarów szczególnie chronionych), co umożliwi racjonalne pozyskiwanie drewna i poprawi bezpieczeństwo komunikacyjne. W odniesieniu do załącznika nr 7 – planu przeciwpożarowego – należy podkreślić konieczność remontów dróg dojazdowych, które pełnią funkcję tras ratowniczych. Obecnie ich utrzymanie jest ograniczone ze względu na niedobór środków finansowych, co wpływa negatywnie na dostępność dla służb, mieszkańców i turystów. Zły stan nawierzchni zniechęca odwiedzających, obniża przychody lokalnych przedsiębiorców i prowadzi do uszkodzeń pojazdów. W związku z tym postulowane jest uwzględnienie w planie mechanizmów finansowania modernizacji dróg, z możliwością zastosowania trwałych, utwardzonych materiałów nawierzchniowych tam, gdzie nie koliduje to z celami ochrony przyrody. Podniesienie standardu technicznego dróg powinno być traktowane jako element systemu przeciwpożarowego oraz wsparcie dla rozwoju turystyki i lokalnej gospodarki. Dodatkowo, dla uniknięcia niejasności interpretacyjnych, zasadne jest uzupełnienie planu ochrony o jednoznaczną definicję budowy drogi, co pozwoli na skuteczne planowanie i realizację niezbędnych prac infrastrukturalnych. Nie chcę, aby przedstawiony projekt prowadził do braku opał osobom niezamożnym oraz wpływał na to, że będziemy musieli jeździć po dziurawych drogach. Chyba, że plan ma za zadanie, aby zmusić nas, mieszkańców, do samowolnego wysiedlenia się z tego terenu.	Nie uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania zapewnia możliwość zrównoważonego korzystania z zasobów Puszczy Białowieskiej dla mieszkańców i turystów. Na niemal 90% obszaru każda osoba może pozyskiwać grzyby, jagody i zioła (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową). Puszcza Białowieska od lat nie może być miejscem celowego pozyskiwania drewna opałowego. Wynika to jednoznacznie z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może być jedynie skutkiem ubocznym działań ochrony czynnej, które powinny być prowadzone jedynie w miejscach rzeczywiście takiej ingerencji wymagających. Powierzchnia takich miejsc, zgodnie z aktualnymi danymi PGL LP oraz RDLP jest stosunkowo niewielka. Z tego powodu konieczna była aktualizacja strefowania. Nie wpływa ona jednak w praktyce na ograniczenie możliwości zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej (jak zaznaczono na wstępie). Ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do kryteriów określonych we wniosku renowacyjnym (2014) oraz aktualnego stanu ekosystemów. Analizy prowadzone podczas realizowanego projektu nie wskazały w sposób obiektywny problemów z dostępem do drewna w regionie. Plan ppoż., stanowiący załącznik do Planu zarządzania, został opracowany przez ekspertów z Instytutu Badawczego Leśnictwa we współpracy z przedstawicielami Państwowej Straży Pożarnej. Podlegał również wcześniejszym konsultacjom społecznym. Zawiera wskazania działań mających na celu ograniczenie ryzyka wystąpienia pożaru oraz określa sposób postępowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia. W Puszczy Białowieskiej możliwe jest utrzymanie istniejących dróg, natomiast nie jest możliwa ich modernizacja oraz budowa nowych dróg - to jednoznacznie wynika z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN, które musiały zostać uwzględnione w opracowywanym dokumencie. Zadaniem Planu zarządzania jest określenie ram ochrony Obiektu, kierunków działań. Nie jest to dokument o charakterze szczegółowym, z tego względu nie może on wskazywać mechanizmów finansowania inwestycji na kolejne 25 lat. Warto jednak podkreślić, iż dla każdego z działań przewidzianych w Planie zarządzania wskazano potencjalne źródła finansowania.
224	Organizacja Zakładowa NSZZ „Solidarność” przy Nadleśnictwie Hajnówka	Stanowisko końcowe Związki zawodowe pracowników leśnictwa wyrażają stanowczy sprzeciw wobec projektu Planu Zarządzania w jego obecnym kształcie. Dokument ten narusza prawa pracowników, pomija partnerów społecznych, ignoruje realia gospodarki leśnej i prowadzi do marginalizacji roli leśników w zarządzaniu Puszczą. Brak dialogu społecznego, eliminacja ochrony czynnej i sprzeczność z obowiązującym prawem powodują, że dokument nie może być zaakceptowany. Wnosimy o jego odrzucenie i przygotowanie nowej wersji – z pełnym udziałem związków zawodowych oraz uwzględnieniem dorobku terenowych instytucji zarządzających.	Nie uwzględniono	Uwaga nie może zostać uwzględniona, gdyż: - Celem opracowanego dokumentu jest określenie ram ochrony Puszczy Białowieskiej na najbliższe 25 lat. Nie odnosi się on do praw pracowników żadnej instytucji, w tym pracowników Zarządców terenu, tj. PGL LP i BPN; - Przy opracowywaniu dokumentu wykorzystano wyniki szeregu prac naukowych oraz najnowsze dane o stanie ekosystemów udostępniane przez PGL LP oraz RDOŚ w Białymstoku; - Cały projekt został zrealizowany w sposób partycypacyjny. Wszystkie grupy interesariuszy zostały od początku zaproszone do współpracy poprzez udział w warsztatach. - Opracowany dokument nie jest sprzeczny z obowiązującym prawem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
225	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w puszczy i otulinie parku narodowego. Nie zgadzam się na polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
226	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO Puszcza Białowieska	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
227	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
228	Osoba prywatna	1. Należy koniecznie wprowadzić całkowity zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy. 2. Należy wprowadzić całkowity zakaz polowań na terenie Puszczy, w tym na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek oraz w otulinie Puszczy. 3. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy oraz maksymalnie ograniczyć ruch kołowy na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
229	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem Unesco Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
230	Osoba prywatna	Nie powinno być zgody na pozyskiwanie drewna, ani na polowania (od tego są wilki i rysie) do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
231	Osoba prywatna	Ekosystem Puszczy Białowieskiej jest bezcennym, unikalnym skarbem na skalę światową. Jako Polak i patriota nie wyrażam zgody na niszczenie go wycinkami związanymi z gospodarką leśną. Ostatnie lata pokazały że Puszcza doskonale radzi sobie bez ingerencji człowieka i tak powinno pozostać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
232	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
233	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
234	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
235	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
236	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
237	Osoba prywatna	Jestem przeciwko dalszej fragmentaryzacji Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowania na terenie Puszczy Białowieskiej, także na terenie Polan osadniczych takich jak Tereski, Białowieża, Budy, Pogorzelce, Masiewo. Jestem przeciwko pozyskaniu jakiegokolwiek drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
238	Osoba prywatna	 Stanowczo jestem przeciwna wycinie i działalności w Puszczy Białowieskiej. Puszcza Białowieska zarządza sobą wymiennie od tysięcy lat. Zaniechanie gospodarki leśnej da szansę na utrzymanie i poprawę stabilności ekosystemu oraz na jego trwanie dla następnych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyn oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
239	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest unikalnym skarbem narodowym, powinna być absolutnie wykluczona z gospodarki leśnej, aby uchronić naturalne procesy, które w niej zachodzą.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
240	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, również na terenie Polan osadniczych takich, jak Teremiski, Budy Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko dalszej fragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
241	Osoba prywatna	Ogólnie zmiany oceniam pozytywnie	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
242	Uniwersytet Warszawski	Apeluję o podtrzymanie zakazu pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej i pozostawienie jej w naturalnym, dzikim stanie, gdzie przyroda rządzi się sama i ma się świetnie bez ingerencji człowieka - takie ekosystemy jak Puszcza Białowieska są unikatowe i na wagę złota. Apeluję też o absolutny zakaz polowań, w tym na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, oraz o ochronę drapieżników i innych dzikich zwierząt na terenie puszczy. Warto wspomnieć, że obecna biomasa dzikich zwierząt na Ziemi wynosi zaledwie 4%, podczas gdy zwierzęta hodowlane stanowią 62% (w tym bydło 35%), a ludzie 34%: https://ourworldindata.org/wild-mammals-birds-biomass Apeluję też o skuteczne przeciwdziałanie fragmentaryzacji puszczy, czyli nieprzecinanie jej dodatkowymi drogami i ograniczeniami dla dzikich zwierząt. Z poważaniem, dr * (usunięto ze względu na ochronę danych osobowych)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
243	Wydział Ochrony Środowiska Warszawa	Pozyskanie drewna w Puszczy Białowieskiej powinno być zredukowane włącznie do usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu oraz działań fitosanitarnych. Cały teren Puszczy powinien obejmować zakaz polowań lub tylko odstrzał sanitarny bądź uśmiercanie zwierząt ze względów humanitarnych. Na terenie Puszczy Białowieskiej powinien obowiązywać całkowity zakaz inwestycji nie związanych z infrastrukturą BPN. Mając na uwadze że część fitocenozy i ekosystemów puszczańskich powstała przy udziale działalności człowieka należy tę działalność stopniowo wygaszać Kategorycznie należy zapobiec fragmentacji obszarów puszczy .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
244	Osoba prywatna	Popieram plan	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyswiecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
245	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na prowadzenie gospodarki leśnej w obiekcie UNESCO Puszcza Białowieska. Wartością Puszczy Białowieskiej są naturalne procesy toczące się od setek lat i tak powinno pozostać dla przyszłych pokoleń. Rola człowieka powinna polegać jedynie na ochronie tego dziedzictwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
246	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek poszerzanie otulin BPN oraz powiększanie ścisłych rezerwatów. Poza ścisłym rezerwatem powinna być prowadzona racjonalna gospodarka leśna i łowiecka, tak jak to ma miejsce w Puszczy Białowieskiej na Białorusi.	Nie uwzględniono	Opracowany dokument nie przewiduje poszerzenia otulin BPN oraz powiększania rezerwatów. Plan przewiduje prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej w Obiekcie, tj. gospodarki ukierunkowanej na ochronę Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości - naturalnego przebiegu procesów ekologicznych oraz zachowanie różnorodności biologicznej. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W związku z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych konieczne jest również ograniczenie polowań. Mając jednak świadomość występowania gatunków inwazyjnych. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
247	Osoba prywatna	Popieram plan, ale chcę całkowitej ochrony całego terenu Puszczy, bez wyjątków. Chcę całkowitego zakazu polowań i wycinek. To co tam rośnie i żyje niech żyje swoim naturalnym rytmem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
248	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna zostać wolna od gospodarki leśnej oraz łowieckiej. Niech chociaż to miejsce pozostanie wolne od ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
249	Osoba prywatna	W imieniu moim i mojej rodziny, poproszę, żeby, ze względu na szczególny charakter Puszczy Białowieskiej jako obszaru światowego dziedzictwa UNESCO, w planie zagospodarowania Puszczy nie brać pod uwagę gospodarki leśnej i łowieckiej. Dziękuję.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
250	Osoba prywatna	Nie powinno się dopuszczać gospodarki leśnej ani łowieckiej na terenie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
251	Osoba prywatna	Żadnych polowań na terenie Białowieży Żadnej wycinki drzew	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
252	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
253	Osoba prywatna	Nie wycinać drzew w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
254	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na: - pozyskiwanie drewna z Puszczy, - polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek - dalszą fragmentaryzację Puszczy Puszcza za bardzo już ucierpiała za względu na mur na granicy, drogi, na których giną zwierzęta, harwestery i masowe wycinki. To unikalny w skali Europy rejon, który znakomicie się samoregułuje, Jako obywatelka domagam się zachowania tej wyjątkowości oraz dzikiego charakteru tego miejsca. Iwona Surata	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
255	Osoba prywatna	Popieram projekt, jest dużym krokiem w stronę lepszej ochrony przyrody. Jednak uważam, że na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być zakaz polowań i wycinki drzew. Regulacja populacji zwierząt to zadanie drapieżników, jak wilki i rysie. W Puszczy wyjątkowe jest to, że zachowała swój pierwotny charakter i człowiek nie powinien ingerować w procesy, które w niej zachodzą. Z uwagi na zmiany klimatyczne i spadek bioróżnorodności na świecie, takie miejsca są bezcenne i powinny być chronione w jak największym stopniu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
256	Osoba prywatna	B/u	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	bez uwag
257	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
258	Osoba prywatna	Popieram plan	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
259	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA"	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
260	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, przeciwna polowaniom, również na terenach polan osadniczych oraz jestem przeciwna fragmentacji Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
261	Stowarzyszenie Ekologiczne Etna	Uwagi do projektu zarządzania Puszcą Białowieską Jako ekolog pragnę podkreślić, że Puszcza Białowieska jest unikalnym ekosystemem w skali Europy i świata. Jej ochrona musi być priorytetem, a zarządzanie nią powinno opierać się na najnowszej wiedzy naukowej oraz zasadzie przezorności. 1. Priorytet ochrony przyrody Projekt powinien jednoznacznie wskazywać, że celem nadrzędnym jest zachowanie naturalnych procesów przyrodniczych, a nie dostosowywanie lasu do gospodarczych czy rekreacyjnych potrzeb człowieka. Należy ograniczyć wszelkie działania ingerencyjne (np. wycinkę, usuwanie martwego drewna), które zakłócają naturalny obieg materii i siedliska gatunków. 2. Martwe drewno i procesy naturalne Martwe drzewa to fundament bioróżnorodności Puszczy – usuwanie ich zubaża ekosystem i zagraża wielu gatunkom owadów, ptaków i grzybów. Projekt powinien wyraźnie chronić wszystkie formy martwego drewna. 3. Strefowanie i ograniczanie presji człowieka Kluczowe obszary Puszczy powinny być wolne od presji turystycznej, szczególnie w sezonach lęgowych i rozrodczych zwierząt. Ruch turystyczny należy kierować na wybrane szlaki i wioski puszczańskie, by nie rozpraszać go po całym terenie. 4. Monitoring i adaptacyjne zarządzanie Zarządzanie Puszcą powinno opierać się na stałym monitoringu gatunków i siedlisk oraz elastycznym reagowaniu na zmiany. Konieczne jest wzmocnienie roli naukowców i instytucji badawczych, aby decyzje nie były polityczne, lecz oparte na dowodach. 5. Rola społeczności lokalnych Mieszkańcy regionu powinni być partnerami w ochronie Puszczy – poprzez edukację, wspieranie ekoturystyki, programy rozwoju lokalnego związane z dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. 6. Perspektywa międzynarodowa Puszcza Białowieska to obiekt UNESCO – każde działanie zarządcze musi uwzględniać zobowiązania wynikające z tej rangi. Zamiast próbować „gospodarować lasem”, powinniśmy traktować go jako wspólne dziedzictwo, które wymaga maksymalnej ochrony i szacunku. --- 👉 Podsumowując: projekt powinien wyraźnie stawiać ochronę przyrody ponad interesy gospodarcze i polityczne. Puszcza nie potrzebuje aktywnego „zarządzania”, lecz mądrego ograniczania ingerencji człowieka i wspierania naturalnych procesów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Analogicznie jak do tej pory umożliwiono jednak zrównoważone korzystanie z zasobów Puszczy Białowieskiej na większości jej obszaru (poza strefą 1), tj. zbieranie grzybów, jagód oraz ziół (o ile nie podlegają one ochronie gatunkowej). Martwe drzewa mogą być usuwane natomiast wyłącznie w strefie 4a i 4b.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
262	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża to ostatni nizinny las o charakterze naturalnym w Europie. Jej unikatowość i wartość uniwersalna wynikają z faktu, że przez tysiące lat rozwijała się bez ingerencji człowieka, a procesy naturalne kształtowały ją w sposób niespotykany nigdzie indziej. Dlatego ochrona Puszczy nie jest jedynie obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji.	Nie uwzględniono	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieżskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Autor uwagi nie sprecyzował jakich pozostawionych luk ona dotyczy.
263	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieża	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieżskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
264	Osoba prywatna	 "CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIEŻSKA".	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieżskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
265	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na zmianę obecnego statusu Puszczy. Nie są tam w chwili obecnej potrzebne żadne zmiany.	Nie uwzględniono	Uwaga niezrozumiała. Opracowany Plan zarządzania nie prowadzi do zmiany statusu Puszczy Białowieżskiej.
266	Osoba prywatna	Puszcza powinna być chroniona, nie można jej wycinać	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieżskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
267	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat. Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie wyrażam zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan Białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek - do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
268	Osoba prywatna	Puszcza należy do przyszłych pokoleń	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Puszcza Białowieska stanowi dobro zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
269	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
270	University of Szczecin	Plan, o którym mowa, ujawnia krytyczne aspekty wymagające wyjaśnienia. Po pierwsze, jego relacja z prawem międzynarodowym wymaga doprecyzowania. „Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego” z 1972 r., ratyfikowana przez Polskę w 1976 r., musi być interpretowana w świetle całego systemu prawa międzynarodowego dotyczącego klimatu i bioróżnorodności, od Deklaracji Sztokholmskiej po Deklarację z Rio i inne konwencje. Na tym tle Plan zarządzania Puszczą Białowieską zawiera elementy wysoce problematyczne. Pierwszy problem dotyczy koncepcji ekosystemu. Prawo międzynarodowe, w tym Konwencja Klimatyczna i Konwencja o Różnorodności Biologicznej, rozumie ekosystem jako całość obejmującą także społeczności ludzkie. Z tego wynika obowiązek planowania ekosystemowego. Tymczasem plan przez przyjęte strefowanie zdaje się wykluczać ludzi z roli w utrzymaniu różnorodności, choć od stuleci ją współtworzyli. Drugi problem to brak właściwego odniesienia do zasady ostrożności. W warunkach niepewności naukowej należy unikać ryzyka zniszczenia ekosystemu. Tymczasem przyspieszone zmiany klimatu wskazują, że bierne zarządzanie nie wystarcza, a potrzebne są aktywne modele ochrony oparte na współdziałaniu społeczności lokalnych i instytucji. Dodatkowo zasada partycypacji nie została wypełniona zgodnie z wymogami prawa międzynarodowego ani standardami UNESCO. Pojawia się obawa, że prawa mieszkańców tradycyjnie związanych z tym terytorium nie zostały należycie uwzględnione. Zgodnie z Konwencją z Aarhus wysłuchanie społeczności lokalnych jest obowiązkiem publicznym obciążającym państwo, co potwierdza orzecznictwo TSUE. Brak referendum nie oznacza więc spełnienia obowiązku udziału. Przeciwnie, zważywszy że plan w istotny sposób zmienia relacje między społecznościami a przyrodą, zgody tych społeczności nie można domniemywać. Plan powinien także wskazywać środki odwoławcze dostępne mieszkańcom; ich brak oznaczałby naruszenie prawa do skutecznego środka prawnego, stanowiącego podstawę standardów międzynarodowych. Na zakończenie należy podkreślić, że opinia doradcza MTS z 23 lipca 2025 r. potwierdziła wiążący charakter zobowiązań państw w zakresie ochrony klimatu i środowiska. Ich niewypełnienie może być kwalifikowane jako międzynarodowy czyn bezprawny pociągający za sobą odpowiedzialność państwa. Zatem nieuwzględnienie standardów prawa międzynarodowego w zarządzaniu Puszczą Białowieską może prowadzić do odpowiedzialności międzynarodowej Polski.	Nie uwzględniono	Uwaga została uznana za niezasadną i nie została uwzględniona z następujących względów: - W cały proces opracowywania Planu zarządzania zaangażowane były różne grupy interesariuszy. Każda zainteresowana osoba mogła wziąć udział w organizowanych warsztatach i czynnie uczestniczyć w procesie wypracowywania rozwiązań w zakresie danego tematu. Żaden z przepisów nie wskazuje na zalecenie (a tym bardziej obowiązek) organizowania referendum w procesie opracowywania Planu zarządzania. - Obserwowane i prognozowane zmiany klimatu prowadzą i będą prowadziły do zmian w ekosystemach leśnych. Efektem tych zmian nie można jednak sztucznie przeciwdziałać. W Puszczy Białowieskiej jesteśmy zobowiązani chronić naturalny przebieg procesów ekologicznych oraz różnorodność biologiczną. Należy jednak odróżnić ochronę różnorodności biologicznej od jej sztucznego kształtowania. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. - Autorzy Planu zarządzania w przygotowanym dokumencie odnieśli się nie tylko do kwestii ochrony przyrody, ale również do problematyki rozwoju społeczno-gospodarczego regionu zwracając uwagę na potrzebę umożliwienia zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej przez społeczność lokalną i turystów.
271	Osoba prywatna	Jestem przeciwny pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy białowieskiej. Jestem przeciwny polowaniom na terenach polan osadniczych takich jak Teremiski, Pogorzelce, Budy, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwnikiem dzielenia terenu puszczy poprzez wyznaczanie na jej terenie dróg publicznych i innych inwestycji naruszających dobrostan zwierząt zamieszkujących te tereny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
272	Osoba prywatna	Popieram	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowiejskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
273	Osoba prywatna	Odstrzał zwierząt, wycinka drzew w Parku Narodowym i jego otulinie oraz budowa nowych dróg, która spowoduje fragmentaryzację Puszczy to działania, które są absolutnie niedopuszczalne. Zniszczą Puszczę jako taką, a jest ona delikatnym organizmem z zachowaną unikatową bioróżnorodnością. Jest jedynym takim ekosystemem nie tylko w Europie, ale na skalę światową, dlatego znalazła się na liście UNESCO. Wszelka ingerencja niszczy tę bioróżnorodność, trwającą tysiące lat i której nigdy nie będzie można odtworzyć. Olbrzymie szkody powstały na skutek budowy umocnień granicy Państwa. Działania te były konieczne, a te o których obecnie mowa są absurdalne i zbędne zarówno na terenie Puszczy, jak i w jej otulinie. Każda nowopowstała ścieżka będzie pretekstem do wycinki kolejnych drzew, które ktoś uzna za "zagrożające bezpieczeństwu", a stworzenie udogodnień dla turystów zniszczy OSTATNIĄ PUSZCZĘ W Europie tak, jak obecnie niszczone są Tatry. . Odstrzał zwierząt to dobry pretekst dla barbarzyńców za strzelbami, którzy chcą zarobić na zagranicznych barbarzyńcach. Zwierzęta są nierozdzielnie związane z ekosystemem Puszczy. Ona sama skutecznie reguluje ich pogłowie od tysięcy lat. Wszelka ingerencja człowieka niszczy ten unikatowy, samoregulujący się ekosystem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działań 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
274	Osoba prywatna	Białowieski las należy wyłączyć z produkcji leśnej. Jedyne możliwe ingerencje powinny być na poziomie walki ze szkodnikami. Zwiedzanie powinno odbywać się wytyczonymi szlakami by zapewnić ograniczenie zniszczenia turystyką.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowiejskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W opracowanym dokumencie zachowano możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowiejskiej, zarówno przez społeczność lokalną jak i turystów. Na niemal 90% jej obszaru możliwe jest rekreacyjne spędzanie czasu, w tym zbieranie grzybów, jagód i ziół (o ile nie podlegają one ochronie gatunkowej). Wyniki dotychczasowych badań nie wskazują na negatywny wpływ takiego korzystania z Puszczy na ekosystemy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
275	Osoba prywatna	Uprzejmie proszę o dokładną ochronę Puszczy Białowieskiej, o brak polowań na terenie Puszczy, także na terenie i okolic osad ludzkich. Proszę, żeby nie pozyskiwano tam drewna, żeby truchła drzew mogły same wracać do przyrody. Proszę o brak inwestycji na dużą skalę, tylko te inwestycje potrzebne mieszkańcom, żeby zachować ekosystem jak najbardziej dziki. Uważam, że to ważne i potrzebne by mieć tereny w których człowiek nie ingeruje - dla przyrody i dla nas samych, żeby takie miejsca istniały i które my możemy odwiedzać i podziwiać. Dziękuję.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
276	Osoba prywatna	Jestem przeciwko: - jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej - polowaniom, również na terenach polan osadniczych - fragmentacji Puszczy poprzez budowanie dróg oraz wnoszę o wprowadzenie rozwiązań, które złagodzą skutki dla dzikiej przyrody i zwierzyny, wynikające z istnienia obecnych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
277	Osoba prywatna	Ingerencja w puszcę jest niedopuszczalna pod każdym względem	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
278	Osoba prywatna	Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa - tak, ale bez ingerencji przez prowadzenie gospodarki leśnej (rozdział 6.4 str133).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
279	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na cięcia w obszarze chronionym. Nie zgadzam się na polowanie w obszarze chronionym. Nie zgadzam się na dzielenie obszaru chronionego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
280	Osoba prywatna	Powinien obowiązywać całkowity zakaz wycinki i polowań na terenie Puszczy. Dajmy jej żyć po swojemu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
281	Osoba prywatna	Popieram plan.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
282	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
283	Osoba prywatna	Jako obywatelka wyrażam sprzeciw na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy (choćby pięknie opisane w słowach określających troskę), jakiegokolwiek polowania w puszczy (myśliwskie działania maja i tak dużo innych siedlisk do dyspozycji) i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze). Dlatego popieram zapisy zmniejszenia terenów lasów gospodarczych, ograniczenia polowań i zakazu rozbudowania dróg w obszarze chronionym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
284	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA Od 2018 r. Puszcza odżywa – sama, bez pił i ciężkich maszyn. Dzięki temu mamy sóweczki, włośchatki, dzięcioły białogrzbięte i trójpalczaste, mnóstwo martwego drewna i całe bogactwo życia, które ono daje. Wartością Puszczy Białowieskiej są naturalne procesy toczące się w niej od tysięcy lat. Zakłócają je przejawy gospodarki leśnej polegające na pozyskaniu drewna. Panujące obecnie warunki klimatyczne już same w sobie mają destrukcyjny wpływ na Puszcze. Do tego dochodzą różne formy antropopresji. W zaniechaniu gospodarki leśnej widzimy szansę na utrzymanie i poprawę stabilności ekosystemu i na jego bezpieczne trwanie dla kolejnych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
285	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
286	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	Przekazane uwagi nie mogą zostać uwzględnione, gdyż w znacznej mierze stoją one w sprzeczności z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) oraz zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN zawartych m.in. w raporcie z Misji z 2024 roku. Polska jest zobowiązana do ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych (czyli bez ingerencji człowieka), jak również do ochrony różnorodności biologicznej. Ochrona różnorodności biologicznej może wymagać określonych czynnych działań ochronnych (np. okresowe koszenie łąk). Czynne działania ochronne mogą również na niektórych obszarach prowadzić do przyspieszenia przekształceń drzewostanów. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperci wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zalecenia ekspertów UNESCO/IUCN jasno wskazują na potrzebę ograniczenia polowań. Autorzy mają jednak świadomość problematyki obcych gatunków inwazyjnych, toteż w strefie 3 i 4 pozostawiono możliwość polowania na IGO.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
287	Fundacja ClientEarth Prawnicy Dla Ziemi	Puszcza Białowieska to jeden z ostatnich lasów o charakterze naturalnym w Europie, wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO za swoją Wyjątkową Uniwersalną Wartość (WUW). Jej unikalność wynika z nienaruszonych procesów ekologicznych, bogactwa gatunków – zwłaszcza związanych z martwym drewnem – oraz integralności rozległego kompleksu leśnego. Projekt Planu zarządzania to pierwszy od dekady dokument, który ma szansę zapewnić spójne, długofalowe i zgodne z prawem unijnym oraz międzynarodowym ramy ochrony całego polskiego obszaru dziedzictwa. Projekt zawiera istotne pozytywy: • zakaz budowy nowych dróg w Obiekcie i w leśnej strefie buforowej, • brak dopuszczenia pozyskania drewna w strefach 1–3, • podkreślenie znaczenia starych drzewostanów i martwego drewna dla siedlisk Natura 2000. Jednocześnie skuteczność Planu budzi wątpliwości: • utrzymanie ok. 2000 ha stref dopuszczających ingerencję w ekosystemy jest nieuzasadnione wobec nadrzędnego celu ochrony procesów naturalnych; • rola Pełnomocnika ds. zarządzania ogranicza się głównie do koordynacji, bez realnych narzędzi wobec Lasów Państwowych i innych zarządzających; • brak odniesienia do długofalowego celu, jakim powinno być objęcie całej Puszczy statusem parku narodowego, co zapewniłoby jednolite standardy ochrony i wyeliminowało rozproszenie kompetencji. Akceptacja społeczna jest także warunkiem trwałego sukcesu ochrony Puszczy. Projekt Planu zdaje sobie z tego sprawę - brak nowych ograniczeń dla mieszkańców (swobodny dostęp do 90% obszaru, możliwość zbioru runa leśnego itp.) zapewnia, że lokalni nie czują się pominięci. Proces jego powstawania angażował lokalne społeczności i samorządy na niespotykaną skalę, budując poczucie współwłasności. Plan jest krokiem w dobrą stronę, lecz wymaga wzmocnienia zapisów, aby skutecznie realizował cele ochrony, był zgodny z wyrokiem TSUE i zaleceniami UNESCO, a także odpowiadał najlepszym praktykom zarządzania obszarami chronionymi. Puszcza jest perłą różnorodności biologicznej, więc pełne zachowanie jej ekosystemów to również wkład Polski w realizację globalnych celów (wynikających chociażby z Globalnych Ram Różnorodności Biologicznej). Priorytetem polityki powinna być więc maksymalna ochrona Puszczy teraz i dla przyszłych pokoleń. Zapisy Projektu Planu są krokiem w tym kierunku.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania dopuszcza ingerencję człowieka jedynie w obszarach rzeczywiście tego wymagających, co może być podyktowane np. koniecznością zachowania różnorodności biologicznej lub też ochroną przeciwpożarową. Rzeczywiście, Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, ma przede wszystkim za zadanie koordynować realizację szeregu zadań. Jednakże opracowany dokument określa również ramy postępowania dla zarządców terenu - PGL LP oraz BPN. Wizja Obiektu w 2050 roku oraz cele i działania prowadzące do jej osiągnięcia zostały opracowane w sposób partycypacyjny, przy udziale różnych grup interesariuszy. Cel w postaci rozszerzenia parku narodowego na cały obszar Puszczy Białowieskiej nie został wskazany. Warto jednak podkreślić, że kwestia granic parku narodowego odnosi się przede wszystkim do zagadnień administracyjnych. Niezależnie od zarządzającego, możliwe jest zapewnienie odpowiedniej ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości tego Obiektu, zarówno dla obecnych, jak i przyszłych pokoleń.
288	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
289	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególą uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	Przekazane uwagi nie mogą zostać uwzględnione, gdyż w znacznej mierze stoją one w sprzeczności z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) oraz zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN zawartych m.in. w raporcie z Misji z 2024 roku. Polska jest zobowiązana do ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych (czyli bez ingerencji człowieka), jak również do ochrony różnorodności biologicznej. Ochrona różnorodności biologicznej może wymagać określonych czynnych działań ochronnych (np. okresowe koszenie łąk). Czynne działania ochronne mogą również na niektórych obszarach prowadzić do przyspieszenia przekształceń drzewostanów. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zalecenia ekspertów UNESCO/IUCN jasno wskazują na potrzebę ograniczenia polowań. Autorzy mają jednak świadomość problematyki obcych gatunków inwazyjnych, toteż w strefie 3 i 4 pozostawiono możliwość polowania na IGO.
290	Osoba prywatna	Absolutnie nie powinno się pozyskiwać drewna z Puszczy Białowieskiej. Jest ona naszym dobrem narodowym, o które wszyscy Polacy muszą dbać i je chronić. Drewno nie powinno być pozyskiwane również z polan białowieskich i masiewskiej, Bud, Teremisek. Zbrodnią jest fragmentacja Puszczy oraz odbywanie się polowań na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
291	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
292	Osoba prywatna	Uważam, że nie powinno się pozyskiwać drewna na terenie całej Puszczy Białowieskiej, zakazane powinny być polowania na terenie całej Puszczy Białowieskiej, włączając w to polany: białowieską, wokół Bud, Teremisek i Pogorzelec oraz Masiewa. Nie powinny powstawać nowe drogi, powinniśmy się skupić na remontach dróg już istniejących.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
293	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
294	Osoba prywatna	Pozyskiwanie drewna w puszczy białowieskiej powinno odbywać się w sposób odpowiedzialny i nastawiony na ochronę i odporność lasu jako całości w perspektywie wielu lat i zmian klimatycznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
295	Osoba prywatna	Jestem perzeziwna polowaniu na terenie Puszczy Białowieskiej i jej fragmentaryzacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
296	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to miejsce absolutnie unikatowe i niepowtarzalne. Uważam, że głównym celem państwa powinno być jej pełne zachowanie i ochrona naturalnych procesów, a nie zarządzanie czy zbyt duża ingerencja, która mogłaby bezpowrotnie naruszyć charakter tego lasu pierwotnego. Najlepszym rozwiązaniem byłoby stworzenie stref ochronnych – w samym sercu puszczy i na terenach najcenniejszych przyrodniczo powinna obowiązywać szczególna ochrona, najlepiej bez wstępu dla turystów. Dalej mogłaby być strefa, gdzie dostęp byłby możliwy, ale tylko z przewodnikiem. Na zewnątrz powinna znajdować się trzecia strefa, dostępna dla wszystkich, ale nadal chroniona przed wycinką, z wyjątkiem niewielkich fragmentów lasu gospodarczego o niskiej wartości przyrodniczej, z przeznaczeniem na użytek lokalnej społeczności (opał, rzeźbiarze). Żaden chwilowy zysk z drewna nie może się równać z wartością przyrodniczą, edukacyjną i symboliczną Puszczy Białowieskiej. Zadaniem państwa i jego instytucji jest ochrona naturalnych procesów, a nie gospodarowanie roślinami i zwierzętami. Przykładem jest zamieranie świerka – to nie efekt działalności kornika, tylko wtórne zjawisko w wyniku suszy i zmian klimatu, stąd "walka z kornikiem" jest bezcelowa. Takie zjawiska są częścią naturalnych procesów, które powinniśmy akceptować. Ważne jest też, żeby podkreślać i budować dumę z Puszczy, zarówno wśród lokalnej społeczności, jak i w całym kraju czy na świecie. Trzeba edukować o jej wyjątkowości i uczyć, dlaczego tak ważne jest, żeby chronić ją w pełni i nie pozwolić na ingerencję człowieka. Jako obywatelka Polski czuję, że mam obowiązek dbać o ten obszar, nawet jeśli oznacza to rezygnację z krótkoterminowych zysków z drewna czy ograniczenie dostępu do centralnej części tylko dla naukowców. Chciałabym mieć możliwość obcowania z tym niezwykłym ekosystemem, ale w taki sposób, który nie będzie dla niego zagrożeniem. Naszym zadaniem jest także zachować ciągłość naturalności tego obszaru dla przyszłych pokoleń.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za wyrażenie opinii oraz za głębokie zaangażowanie w sprawy dotyczące ochrony Puszczy Białowieskiej. Zgadza się, że jest to miejsce absolutnie unikatowe, o wyjątkowej wartości przyrodniczej, edukacyjnej i symbolicznej – i właśnie dlatego głównym celem Planu zarządzania jest zachowanie naturalnych procesów oraz zapewnienie trwałej ochrony tego Obiektu. Zaproponowany w Planie podział na strefy uwzględnia różny poziom ochrony i dostępności, zgodnie z wartością przyrodniczą poszczególnych obszarów. W najcenniejszych fragmentach Puszczy obowiązuje szczególna ochrona, a dostęp turystyczny jest ograniczony. W innych strefach możliwe są działania edukacyjne i udostępnianie przyrody, co odpowiada przedstawionej w uwadze koncepcji. Plan nie przewiduje pozyskiwania drewna na terenie Obiektu – zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, prowadzenie gospodarki leśnej w celach komercyjnych jest wykluczone. Plan zarządzania opiera się na zasadzie ochrony biernej, ograniczającej ingerencję człowieka w procesy przyrodnicze. Doceniamy także podkreślenie potrzeby edukacji i budowania dumy z Puszczy Białowieskiej – działania w tym zakresie zostały uwzględnione w Planie jako jeden z kierunków. Celem dokumentu jest nie tylko ochrona przyrody, ale również wspieranie świadomości społecznej i zaangażowania obywatelskiego w troskę o ten wyjątkowy ekosystem – dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
297	Osoba prywatna	Ponieważ nie zabezpieczono odpowiednich środków ani nie zaproponowano realnego systemu zarządzania Puszczą wnoszę o odrzucenie projektu Planu Zarządzania jako niespełniającego wymogów UNESCO, niezgodnego z zapisami polskiego prawa i niezabezpieczającego potrzeb miejscowej społeczności. Należałoby zwiększyć strefę użytkowania gospodarczego przez nadleśnictwa puszczańskie co zapewniłoby pracę miejscowej ludności oraz lokalnym firmom bazującym na przerobie drewna. Odpady z przerobu przeznaczyć na cele opałowe.	Nie uwzględniono	Zgodnie z art. 87 ust. 1 Konstytucji RP “Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.” Jak stanowi zaś art. 91 ust. 1 Konstytucji RP “Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.” Natomiast zgodnie z art. 91 ust.2 “Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.” Wynika z tego, że umowa międzynarodowa po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw stanowi część obowiązującego w Polsce prawa. W przypadku Konwencji UNESCO w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego sporządzona w Paryżu, to w dniu 22 października 2010 r. Parlament RP wyraził w drodze ustawy zgodę na ratyfikację tej konwencji. (Dz.U.2010.225.1462 z dnia 2010.11.30). Na podstawie ww. zgody, Prezydent RP ratyfikował tę konwencję i podał ją do wiadomości w Dzienniku Ustaw (Dz.U.2011.172.1018 z dnia 2011.08.19). Podsumowując, Konwencja UNESCO stanowi źródło powszechnie obowiązującego w Polsce prawa, a opracowanie Planu zarządzania wynika ze zobowiązań wskazanych w Konwencji. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7).
298	Osoba prywatna	Wnioskuje o:- zachowanie strefy ścistej, II i III bez cięć, także sanitarnych, bez usuwania martwego drewna, bez wspomaganego odnowienia, bez nasadzeń;- w strefie IV ograniczenie się do zabiegów przyspieszających naturalną przebudowę, nie stosowanie cięć sanitarnych, stawianie na procesy naturalne;- ograniczenie cięć dla zapewnienia bezpieczeństwa do 50m od dróg i ścieżek, ale wyłącznie po ocenie ryzyka tych miejsc;- wdrożenie planu przeciwpożarowego - czyli nie tylko zwalczania pożarów, ale też i plan zapobiegania im;- hydrologia: likwidację przyczyny odwodnienia, odtwarzanie mokradeł w celu zapewnienia odporności ekosystemu;- ochronę i poprawę łączności ekologicznej;- zarządzanie fauną ekosystemowo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgłoszone postulaty dotyczące ochrony Puszczy Białowieskiej zostały uwzględnione w zapisach Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. W strefach 1, 2 i 3 (odpowiadających postulowanej „strefie ścistej, II i III”) nie przewiduje się prowadzenia cięć – zarówno gospodarczych, jak i sanitarnych – ani usuwania martwego drewna, nasadzeń czy wspomaganego odnowienia. Ochrona bierna jest tam zasadą nadrzędną, zgodnie z rekomendacjami UNESCO.W strefie 4a i 4b działania ochronne mają na celu przywrócenie stanu zbliżonego do jak najbardziej naturalnego. Pozyskanie drewna może wystąpić jedynie jako skutek uboczny tych działań – nie jest celem samym w sobie. Cięcia sanitarne nie są planowane jako standardowa praktyka, a podejście opiera się na wspieraniu naturalnych procesów przebudowy.W zakresie zapewnienia bezpieczeństwa, Plan dopuszcza możliwość prowadzenia cięć w pasie do 50 m od dróg i ścieżek, wyłącznie po uprzedniej ocenie ryzyka – zgodnie z przedstawioną propozycją.Załącznikiem nr 7 do Planu zarządzania jest plan przeciwpożarowy, który obejmuje nie tylko reagowanie na pożary, ale także działania prewencyjne i zapobiegawcze.W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.Ochrona i poprawa łączności ekologicznej oraz zarządzanie fauną w sposób ekosystemowy również znalazły odzwierciedlenie w Planie – działania te mają na celu zachowanie integralności procesów przyrodniczych oraz ograniczenie presji na rodzimą różnorodność biologiczną.
299	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzenia Unesco Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
300	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
301	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
302	Osoba prywatna	Cała puszcza powinna być wyłączona z jakiegokolwiek pozyskiwania drewna poza awaryjnymi sytuacjami kiedy trzeba ratować zmienioną przez człowieka florę. W obszarach ściśle chronionych należy zrezygnować z jakichkolwiek prac.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
303	Stowarzyszenie Grzybnia	Doceniamy, że dokument powstał, jest kompleksowy, rzetelny, szczegółowy. Jednocześnie apelujemy o całkowite wykluczenie gospodarki leśnej – zarówno w zakresie nasadzeń, jak i zabiegów trzebieżowych – z obszaru objętego planem. Działania tego typu ingerują w naturalne procesy ekologiczne i są sprzeczne z ideą ochrony przyrody nieożywionej oraz żywej w parkach narodowych i rezerwatach. Zachowanie naturalnych procesów sukcesyjnych powinno być priorytetem w każdym dokumencie planistycznym dotyczącym obszarów chronionych puszczy. Najważniejszym i priorytetem powinna być ochrona naturalności puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
304	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna, polowaniom i rozbudowie dróg w Białowieży.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
305	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
306	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych, w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m.in. o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński, który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
307	Osoba prywatna	popieram plan zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
308	Osoba prywatna	My, mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej, czujemy się pominięci i pozbawieni głosu w sprawie, która bezpośrednio dotyczy naszej przyszłości. Plan Zarządzania nie chroni nas ani nie wspiera – ogranicza nasze prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Od pokoleń żyjemy w zgodzie z lasem – nie jesteśmy jego wrogami. Domagamy się odrzucenia tego planu i rozpoczęcia uczciwego dialogu, w którym nasze potrzeby i doświadczenie będą traktowane z szacunkiem. Oczekujemy planu, który będzie łączył ochronę przyrody z troską o ludzi – a nie przeciwstawiał jedno drugiemu.	Wyjaśniono	W odniesieniu do wyrażonego stanowiska lokalnej społeczności pragniemy podkreślić, że Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy, ani nie ogranicza praw mieszkańców czy ich stylu życia. Na zdecydowanej większości obszaru Puszczy – obejmującej około niemal 90% jej powierzchni – możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacery oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów dotyczących ochrony gatunkowej. Należy również zaznaczyć, że pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze z terenu Obiektu jest zabronione zgodnie z wnioskiem renominacyjnym z 2014 r. Proces opracowywania Planu Zarządzania był otwarty i inkluzyjny – zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących różnorodne środowiska: mieszkańców, samorządy, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Projekt Planu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zainteresowanemu zgłoszenie uwag i opinii. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a cały proces charakteryzował się transparentnością i otwartością. Plan zawiera także szereg propozycji działań, które mogą przynieść wymierne korzyści lokalnym społecznościom, łącząc cele ochrony przyrody z troską o dobro mieszkańców.
309	Osoba prywatna	Bardzo cieszy mnie podjęcie prac nad planem zarządzania Puszcą Białowieską jako obiektem UNESCO - od wielu lat czekałam na to, żeby ten unikalny na skalę europejską, a może nawet światową las, był traktowany jako całość, a nie zbiór zarządzanych przez różne ciała fragmentów. Takie całościowe podejście to z mojej perspektywy początek zmian na lepsze. Wnioskuje o to, żeby poszła za tym całkowita rezygnacja z prowadzenia gospodarki leśnej na obszarze całej Puszczy (nie ulega chyba niczyjej wątpliwości, że mamy w Polsce pod dostatek - również na swój sposób pięknych - ale jednak typowo gospodarczych lasów, w których jest na takie działania miejsce) oraz rezygnacja z budowy nowych dróg, szczególnie dróg leśnych, które przyczyniałyby się m.in. do wymienionej wśród wyzwań dla Obiektu fragmentacji siedlisk.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
310	Osoba prywatna	Przychylam się do założeń, że na całym obszarze puszczy powinien być zakaz polowań, zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew lub innego rodzaju pozyskiwania surowców leśnych. PB oraz jej otoczenie powinny zostać objęte szczególną ochroną zgodnie z założeniami MAB i konsekwentnie przestrzegane. Pozdrawiam serdecznie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
311	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy i polowaniom na jakąkolwiek zwierzynę w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy powstrzymać i - jeśli to możliwe - odwrócić proces fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
312	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to unikalne środowisko naturalne, które bezwzględnie należy chronić i ograniczyć w niej działalność ludzką. Wnioskuje o:- całkowity zakaz pozyskiwania drewna w Puszczy Białowieskiej- zakaz polowań na terenie Puszczy Białowieskiej - wstrzymanie dalszej fragmentacji puszczy przez inwestycji drogowe i gospodarcze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
313	Osoba prywatna	Propozycja zakazu polowań na terenie Puszczy aby turyści i naukowcy mogli bezpiecznie korzystać z bogactwa przyrody tego unikatowego miejsca	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
314	Fundacja na Rzecz Kultury "Walizka"	Lasy w Polsce powinny być chronione. Ich obecność stanowi istotny składnik systemu bezpieczeństwa wobec zmian klimatu, ale także potencjalnych konfliktów na naszym terenie. Puszcza Białowieska i jej otulina to najcenniejszy skarb polskiej natury i kultury bowiem nosi ona ślady osadnictwa, historię tego jak ludzie współistnieli z lasem już wiele tysięcy lat temu. Ta historia jest wciąż mało znana i upowszechniana, że ludzie nie muszą niszczyć lasu, że las może być ich środowiskiem życia. Pod wieloma względami Puszcza uczy nas też jak przetrwać, współdziałać jak budować odporny system. Im mniej ingerencji człowieka tym lepiej i bezpieczniej. Zdecydowanie powinno się zdemontować płot, zlikwidować zagrażające ludziom i zwierzętom druty kolczaste i zakazać wstępu wojsku, bo od czasu ich obecności wiele cennych terenów zostało niebezpiecznie przekształconych a w naturalnym środowisku pojawiły się substancje, które mogą mieć negatywny wpływ.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgłoszona uwaga podkreśla znaczenie lasów, w tym Puszczy Białowieskiej i jej otuliny, jako kluczowego elementu systemu bezpieczeństwa ekologicznego, klimatycznego i kulturowego. Plan zarządzania w pełni uwzględnia potrzebę ochrony naturalnych procesów oraz ograniczenia ingerencji człowieka, zgodnie z zasadą ochrony biernej. Dokument zakłada również działania edukacyjne i promujące wiedzę o historii współistnienia człowieka z lasem, co odpowiada wskazanej potrzebie upowszechniania tej perspektywy. Odnosząc się do postulatu demontażu infrastruktury granicznej i obecności wojska – należy zaznaczyć, że działania te wynikają z nadrzędnych przepisów prawa krajowego i międzynarodowego, związanych z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa granicy państwowej. Plan zarządzania nie ma wpływu na decyzje w tym obszarze i nie obejmuje ich swoim zakresem.
315	Osoba prywatna	Jako obywatelka Polski, nie wyrażam zgody na jakiekolwiwk pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej oraz jakiegolwiek polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
316	Osoba prywatna	Puszcza białowieska powinna zostać w takiej formie jak do tej pory. Nie powinno być tam wycinki drzew, ani pozwoleń na polowania lub odstrzał Zwierząt. Natura doskonale sobie radzi sama, bez naszej ingerencji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
317	Osoba prywatna	My, mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej, czujemy się pominięci i pozbawieni głosu w sprawie, która bezpośrednio dotyczy naszej przyszłości. Plan Zarządzania nie chroni nas ani nie wspiera – ogranicza nasze prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Od pokoleń żyjemy w zgodzie z lasem – nie jesteśmy jego wrogami. Domagamy się odrzucenia tego planu i rozpoczęcia uczciwego dialogu, w którym nasze potrzeby i doświadczenie będą traktowane z szacunkiem. Oczekujemy planu, który będzie łączył ochronę przyrody z troską o ludzi – a nie przeciwstawiał jedno drugiemu.	Wyjaśniono	W odniesieniu do wyrażonego stanowiska lokalnej społeczności pragniemy podkreślić, że Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy, ani nie ogranicza praw mieszkańców czy ich stylu życia. Na zdecydowanej większości obszaru Puszczy – obejmującej około niemal 90% jej powierzchni – możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacery oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów dotyczących ochrony gatunkowej. Należy również zaznaczyć, że pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze z terenu Obiektu jest zabronione zgodnie z wnioskiem renomacyjnym z 2014 r. Proces opracowywania Planu Zarządzania był otwarty i inkluzyjny – zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących różnorodne środowiska: mieszkańców, samorządy, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Projekt Planu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zainteresowanemu zgłoszenie uwag i opinii. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a cały proces charakteryzował się transparentnością i otwartością. Plan zawiera także szereg propozycji działań, które mogą przynieść wymierne korzyści lokalnym społecznościom, łącząc cele ochrony przyrody z troską o dobro mieszkańców.
318	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
319	Osoba prywatna	cała puszcza parkiem narodowym zakaz wycinki drzew cennych przyrodniczo zakaz polowań ograniczenie melioracji zakaz wjazdu ciężkich sprzętów, pojazdów	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
320	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszczą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
321	Osoba prywatna	Puszcza jest piękna.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgłoszona uwaga podkreśla wyjątkowe piękno Puszczy Białowieskiej. Plan zarządzania w pełni uwzględnia konieczność zachowania jej unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Ochrona naturalnych procesów, ograniczenie ingerencji człowieka oraz działania edukacyjne i promujące świadomość wartości Puszczy stanowią fundamenty dokumentu.
322	Osoba prywatna	Zostawcie Białowierzę dla przyszłych pokoleń.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
323	Osoba prywatna	My, mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej, czujemy się pominięci i pozbawieni głosu w sprawie, która bezpośrednio dotyczy naszej przyszłości. Plan Zarządzania nie chroni nas ani nie wspiera – ogranicza nasze prawa, styl życia, bezpieczeństwo i godność. Od pokoleń żyjemy w zgodzie z lasem – nie jesteśmy jego wrogami. Domagamy się odrzucenia tego planu i rozpoczęcia uczciwego dialogu, w którym nasze potrzeby i doświadczenie będą traktowane z szacunkiem. Oczekujemy planu, który będzie łączył ochronę przyrody z troską o ludzi – a nie przeciwstawiał jedno drugiemu.	Wyjaśniono	W odniesieniu do wyrażonego stanowiska lokalnej społeczności pragniemy podkreślić, że Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy, ani nie ogranicza praw mieszkańców czy ich stylu życia. Na zdecydowanej większości obszaru Puszczy – obejmującej około niemal 90% jej powierzchni – możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacery oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów dotyczących ochrony gatunkowej. Należy również zaznaczyć, że pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze z terenu Obiektu jest zabronione zgodnie z wnioskiem renominacyjnym z 2014 r. Proces opracowywania Planu Zarządzania był otwarty i inkluzyjny – zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących różnorodne środowiska: mieszkańców, samorządy, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Projekt Planu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zainteresowanemu zgłoszenie uwag i opinii. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a cały proces charakteryzował się transparentnością i otwartością. Plan zawiera także szereg propozycji działań, które mogą przynieść wymierne korzyści lokalnym społecznościom, łącząc cele ochrony przyrody z troską o dobro mieszkańców.
324	Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków	OTOP popiera projekt Planu jako dokumentu, który wspiera ochronę przyrody Puszczy Białowieskiej – unikalnego na skalę europejską ekosystemu leśnego - wymagającej skutecznej ochrony procesów naturalnych i bioróżnorodności. Charakter puszczański lasu z drzewami w fazie terminalnej, drzewami z mikrosiedliskami nadrzewnymi, stojącymi i leżącymi martwymi pniami, rozkładającymi się kłodami gwarantuje korzystane warunki dla bogactwa gatunków rzadkich i ginących zwierząt, roślin i grzybów. Znaczące ograniczenie gospodarki leśnej jest bardzo dobrym kierunkiem, jednak leśnictwo gospodarcze powinno zostać całkowicie z Puszczy wyeliminowane. Plan daje taką historyczną szansę i warto ją wykorzystać. Jak pokazuje aktualna sytuacja, gdy od 2017r. w Puszczy nie jest prowadzona gospodarka leśna, dostępność drewna na lokalne potrzeby nie zmniejszyła się. Zakaz taki powinien zostać utrzymany trwale dla dobra Puszczy Białowieskiej i bez szkody dla mieszkańców.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Uwaga odnosi się do potrzeby zachowania Puszczy Białowieskiej dla przyszłych pokoleń. Plan zarządzania w pełni realizuje to założenie – jego głównym celem jest trwała ochrona naturalnych procesów zachodzących w Puszczy oraz zachowanie jej unikalnych wartości przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych. Dokument ogranicza ingerencję człowieka, oraz wskazuje kierunki działań, które mają zapewnić długofalową trwałość tego wyjątkowego ekosystemu.
325	Osoba prywatna	Chciałam wyrazić swoją niezgodę na pozyskiwanie drewna z Puszczy, na polowania w Puszczy i na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Chciałabym by podjęto działania przeciwdziałające dzieleniu murem i tak niewielkiego obszaru Puszczy od lasów na Wschodzie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Uwaga odnosi się do sprzeciwu wobec pozyskiwania drewna oraz prowadzenia polowań na terenie Puszczy Białowieskiej i wskazanych polan. Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w celach komercyjnych na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa. W strefach 1, 2 i 3 nie przewiduje się żadnych cięć, w tym sanitarnych. W strefach 4a i 4b pozyskanie drewna może wystąpić jedynie jako skutek uboczny działań ochronnych, których celem jest przywrócenie stanu zbliżonego do naturalnego. Polowania są zabronione w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z przepisami prawa krajowego i unijnego. Plan nie przewiduje prowadzenia polowań rekreacyjnych ani komercyjnych. Odnosząc się do postulatu dotyczącego infrastruktury granicznej – Plan zarządzania nie obejmuje działań związanych z ochroną granicy państwowej. Obecność infrastruktury granicznej i służb mundurowych wynika z nadrzędnych przepisów prawa i decyzji administracyjnych, które pozostają poza zakresem dokumentu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
326	Osoba prywatna	Powinien zostać wprowadzony zakaz wycięcia oraz zakaz polowań na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
327	Osoba prywatna	Chciałabym, aby Puszczą Białowieską trwał w stanie nie dotykany przez ludzką rękę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
328	Wydział Biologii Uniwersytetu Gdańskiego	DOTYCZY: planu zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska. Zdecydowanie protestuję przeciw: >>> pozyskiwaniu drewna z Puszczy, >>> polowaniom, w tym na terenie polan (białowiejskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek) oraz >>> jakimkolwiek działaniami skutkującym fragmentacjami Puszczy. Niech ten - unikatowy w skali europejskiej, jedyny tego rodzaju i rangi jaki w Polsce posiadamy, stosunkowo niewielki i odcięty od Białorusi murem - obszar dzikiej przyrody pozostanie nietknięty!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
329	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew i mordowanie/ polowanie na zamieszkujące Puszcę Białowieską zwierzęta	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
330	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
331	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest wyjątkowym obiektem, wpisanym na listę światowego dziedzictwa UNESCO, dlatego ten wyjątkowy charakter powinna zachować, a państwo jako właściciel takiego obiektu powinno go chronić. Dlatego kategorycznie sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna z terenów Puszczy Białowieskiej, polowaniom na jej terenie (w puszczy są drapieżniki wilki i rysie, które bardzo dobrze spełniają rolę myśliwych) w tym polowaniom na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelce, Budy i Teremisek. Potrzebne są realne działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, polska część to 20 na 30 km. To jest bardzo mały obiekt ale bezcenny. Apeluję do włodarzy, żeby zostawić Puszczę w spokoju i ją chronić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
332	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
333	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jako jedyny Las o cachach naturalnych powinna być objęta ochroną ścisłą w całości. To jedyny sposób na zachowanie pierwotnego piękna, które jest wartością nie wycenialną w pieniądzu. Od naturalnego lasu możemy uczyć się jak działa przyroda. Na pewno stać nas, jako naród, żeby takie dziedzictwo zachować. Potrzebujemy dzikości, czystej natury, zwolnienia tempa codzienności, odejścia od pragmatycznego, eksploatacyjnego podejścia do zasobów naturalnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
334	Osoba prywatna	Puszcza powinna być chroniona ale nie powinni na tym tracić ekonomicznie oraz pod względem utrudnień zamieszkującej tu społeczności lokalnej. Powinna być na terenie puszczy prowadzona gospodarka łowiecka zarówno w puszczy jak i jej obrębie. Ogólny dostęp do lasu i pozyskiwanie drewna na wyższym poziomie	Wyjaśniono	Uwaga odnosi się do potrzeby ochrony Puszczy Białowieskiej przy jednoczesnym uwzględnieniu interesów społeczności lokalnej, w tym możliwości prowadzenia gospodarki łowieckiej, pozyskiwania drewna oraz ogólnego dostępu do lasu. Plan zarządzania zakłada ochronę przyrody jako nadrzędny cel, jednak nie pomija aspektów społeczno-gospodarczych. W dokumencie wskazano kierunki działań, które mają wspierać rozwój regionu w sposób zrównoważony, m.in. poprzez rozwój turystyki, edukacji przyrodniczej i lokalnych inicjatyw. Na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa nie przewiduje się prowadzenia gospodarki leśnej w celach komercyjnych – zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego oraz zaleceniami UNESCO. W strefach 1, 2 i 3 obowiązuje całkowity zakaz cięć, natomiast w strefach 4a i 4b pozyskanie drewna może wystąpić jedynie jako skutek uboczny działań ochronnych, mających na celu przywrócenie stanu zbliżonego do naturalnego. Gospodarka łowiecka została ograniczona zgodnie z rekomendacjami UNESCO – w strefach 1 i 2 prowadzenie polowań jest zabronione. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Plan zarządzania nie ogranicza ogólnego dostępu do lasu poza obszarami, gdzie obowiązują szczególne zasady ochrony. Udostępnianie przyrody odbywa się w sposób kontrolowany, z poszanowaniem wartości przyrodniczych i bezpieczeństwa odwiedzających.
335	TVG-9	Jestem przeciwko ograniczeniom strefy ochrony czynnej. Puszcza jest tak wspaniała dzięki pracy leśników przez ponad stu lat. Hasła pod którymi sprowadza się ochronę puszczy wyłącznie do ochrony biernej - "puszcza sama sobie poradzi", "niech się puszcza zapuszcza" są fałszywe i szkodliwe.	Wyjaśniono	Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.
336	Osoba prywatna	Proszę nie wycinać puszczy i nie zabijać w niej zwierząt!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
337	Osoba prywatna	Zgłaszam sprzeciw - wobec pozyskiwania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej - wobec polowaniom na obszarze puszczy - wobec fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
338	Osoba prywatna	Z uwagi na wyjątkowość Puszczy Białowieskiej, co potwierdza m.in. obecność jej na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, należy się jej szczególna dbałość o zachowanie walorów przyrodniczych. Dlatego też wnoszę o całkowity zakaz pozyskania drewna z Puszczy, zakaz polowań na całym jej terenie w tym na terenie polan : Białowieskiej, Masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto powinno się podjąć działania zapobiegające fragmentacji (przez drogi asfaltowe) , tym bardziej że obecnie odcięta jest od swojej wschodniej części przez mur na granicy. Puszcza Białowieska jest skarbem narodowym i wspólnym dobrem wszystkich Polaków nie może być eksploatowana jak zwykły las gospodarczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
339	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem, ale oczekuję całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
340	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy Białowieskiej a także polowaniom i fragmentaryzacji tego obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
341	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej, polowaniom w tym polowaniom na terenie polan osadniczych oraz jestem za działaniami przeciw fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
342	Osoba prywatna	Nie wycinać drzew, nie polować na terenie puszczy i na obszarach przyległych, nie fragmentować puszczy nowymi inwestycjami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
343	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniu na terenie Puszczy oraz polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
344	Osoba prywatna	 Puszcza Białowieska to ostatni nizinny las o charakterze naturalnym w Europie. Jej unikatowość i wartość uniwersalna wynikają z faktu, że przez tysiące lat rozwijała się bez ingerencji człowieka, a procesy naturalne kształtowały ją w sposób niespotykany nigdzie indziej. Dlatego ochrona Puszczy nie jest jedynie obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
345	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska poeinna pozostać nienaruszona. To jedyna taka ostoja dla roślin i zwierząt. Jesteśmy przeciwni wycinie drzew i dewastacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
346	Osoba prywatna	NIE dla wycinki i polowań. Natura to natura. Już tyle lasów wycięto...Planeta Ziemia będzie wdzięczna 😊	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
347	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO. W szczególności należy zaprzestać pozyskania drewna z tego unikatowego lasu, wytyczania nowych dróg ani prowadzenia polowań. Puszcza Białowieska jest unikatem na skalę Europy i tak powinna być traktowana.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
348	Osoba prywatna	Żadnych zmian. Zupełnie żadnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie wprowadza nowych zasad, lecz porządkuje i systematyzuje rozwiązania wynikające z dokumentów już wcześniej przyjętych przez stronę polską. Jego opracowanie wynika ze zobowiązań Polski związanych z wpisaniem Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zasady zawarte w Planie pochodzą z wniosku renomacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku oraz z rekomendacji ekspertów UNESCO i IUCN, część z nich została bezpośrednio zaczerpnięta z tych rekomendacji. Plan ma charakter dokumentu ramowego, zawiera ogólne kierunki działań, które będą uszczegóławiane w dokumentach niższego szczebla. Nie zmienia on obowiązujących przepisów prawa ani nie wprowadza nowych ograniczeń dla społeczności lokalnej.
349	Osoba prywatna	1. Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Od 8 lat nie ma tego procederu i Puszcza ma się dobrze. 2. Nie wyrażam zgody na polowania. 3. Proszę o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
350	Osoba prywatna	Stanowczo sprzeciwiam się dalszemu powiększaniu strefy ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej. Jest absurdem pozbawiać Puszczę racjonalnej gospodarki leśnej, która uczyniła ten las tak cennym i pozwoliła zachować go w obecnym stanie. Bez aktywnej pracy leśników Puszcza Białowieska nie miałaby tak wysokiej bioróżnorodności, ani możliwości wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Puszcza potrzebuje ochrony czynnej, a nie biernego przyglądania się jej rozpadowi. Racjonalna gospodarka leśna pozwalała przez wieki utrzymywać równowagę między przyrodą a człowiekiem. Dzięki temu chroniono gatunki, zapobiegano masowym gradacjom szkodników, dbano o trwałość drzewostanów i zapewniało ludziom możliwość korzystania z zasobów w sposób zrównoważony. Obecne odchodzenie od tej praktyki i całkowite wyłączenie Puszczy z użytkowania prowadzi do odwrotnego efektu – zamiast ochrony mamy przyspieszony rozpad lasu i zubożenie jego bioróżnorodności. Dlatego domagam się, aby Plan Zarządzania Puszczą Białowieską opierał się na powrocie do racjonalnej gospodarki leśnej i zwiększeniu udziału ochrony czynnej, która naprawdę wspiera las i ludzi.	Wyjaśniono	Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
351	Osoba prywatna	Proponowane rozwiązanie w wysokim stopniu negatywnie wpłynie na funkcjonowanie lokalnej społeczności, w tym zawłaszcza osób utrzymujących się ze świadczenia usług leśnych. Ucierpią zatem w sposób bezpośredni ci pracownicy i ich rodziny, a w pośrednio cały region i tutejszy rynek pracy. Bogactwo awifauny jest również większe w lasach, w których prawomocna jest zrównoważona gospodarka leśna aniżeli w częściach ściśle chronionych.	Wyjaśniono	Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
352	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z pozyskiwaniem drewna z puszczy. To powinna być ostatnia deska ratunku dla nas jako społeczeństwa a nie wyprzedawać. Nie zgadzam się z polowaniami w puszczy. Puszcza powinna być pozostawiona sama sobie. Kogo to jest pomysł żeby niszczyć nasze dziedzictwo, zbijać na tym majątek i robić interesy. To jest dobro wspólne i powinno być chronione w całym zakresie głównie przed zakusami człowieka czyli nas samych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
353	Osoba prywatna	Popieram plan ale CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
354	Osoba prywatna	Zwracam się z prośbą do osób decyzyjnych aby Puszcza Białowieska nie była poddawana wycinie drzewostanu oraz aby na jej obszarze nie odbywały się polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
355	Osoba prywatna	Puszcza białowieska jest tak wyjątkowym lasem że od dawna powinna być obiektem naukowym, turystycznym, edukacyjnym a nie gospodarczym. Skarbów nie tnie się na deski. To skandal że obiektem UNESCO a przynajmniej jego większością zarządza chciwa pozbawiona skrupułów ,samokontroli ,kontroli państwa i społeczeństwa korporacja która w dodatku przy współudziale polityków ukradła pół miliarda złotych. Szlag mnie trafia jak pomyśle że nasza piękna puszcza ma być wycięta, pieniądze rozgrabione metodą na fundację lub wydane na etaty dla mateckich A my mieszkańcy zostaniemy z pieńkami po horyzont. Rząd dawno powinien zreformować Lasy państwowe. Leśnik tak jak każdy mundurowy powinien być pracownikiem etatowym a nie "samofisować się". Samo finansować się to można na swoim a lasy są własnością narodu a nie grupki lekkorękich cwaniaczków uwłaszczających się na dobrach narodowych które traktują jak swoją własność. Puszcza białowieska już dawno powinna być parkiem narodowym na całym obszarze oczywiście z możliwością wstępu do puszczy po grzyby, jagody, orzechy ,i tak od dawna i nas już prawie nikt poza grupką pracowników LP nie żyje z wyrębu puszczy a wręcz przeciwnie z turystyki. Cała puszcza parkiem narodowym!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
356	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być objęta ochroną ścisłą, to jedyny unikatowy ekosystem w Europie. Nie powinno być zgody na wywożenie drzew z lasu czy polowanie na zwierzęta. Działania przeciwko fragmentyzacji Puszczy powinny być podjęte.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
357	Osoba prywatna	Jestem za zakazem wycinki drzewostanu puszczy, polowaniom oraz podziałom puszczy poprzez budowę nowych dróg w puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
358	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
359	Osoba prywatna	Popieram opinie prof. Bogdana Brzezieckiego z Wydział Leśny SGGW odn. archaicznej już ochrony ścisłej cyt. "Wyniki wielu badań, w tym badań fitosocjologicznych i lichenologicznych, prowadzonych w tej części Puszczy Białowieskiej, która jest objęta ochroną ścisłą już od ponad 100 lat (...) wskazują bardzo wyraźnie, że ochrona ścisła nie zapewnia trwałego zachowania wszystkich cennych elementów różnorodności biologicznej związanych z ekosystemami leśnymi. Lista gatunków, w tym gatunków bardzo cennych z punktu widzenia ochrony przyrody, znajdujących się na tzw. czerwonych listach gatunków zagrożonych, które całkowicie ustąpiły z tego terenu pomimo, a może właśnie w wyniku ochrony ścisłej, jest bardzo długa. Jak wynika z badań wielu autorów, w warunkach ochrony ścisłej ustępują nie tylko poszczególne gatunki, zanikają całe zbiorowiska leśne. W przypadku Puszczy Białowieskiej są to m.in. takie typy zbiorowisk leśnych, jak dąbrowa świetlista (najbogatszy pod względem liczby gatunków roślin typ zespołu leśnego w naszym kraju), grąd miodownikowy czy subborealny bór mieszany. Jak podkreśla wielu badaczy, jedną z najważniejszych przyczyn tego zjawiska są naturalne procesy sukcesyjne zachodzące na obszarach objętych ochroną ścisłą. Na czym te procesy polegają, to widać najlepiej na podstawie wieloletnich (prowadzonych od 1936 r. do chwili obecnej), unikalnych na skalę światową, badań prowadzonych przez Katedrę Hodowli Lasu SGGW na stałych powierzchniach badawczych w Rezerwacie Ścisłym BPN (Zał. 2). Badania te wskazują na postępujący proces upraszczania składu gatunkowego i ujednolicania struktury drzewostanów puszczańskich objętych ochroną ścisłą. Proces ten jest wynikiem zdominowania odnowienia przez niewielką liczbę gatunków (najczęściej jest to grab). Niekontrolowana ekspansja grabu, jako gatunku silnie ocieniającego glebę, powoduje m.in. zanik wielu gatunków runa leśnego, zwłaszcza tych o dużych wymaganiach świetlnych i cieplnych."Nie popieram ochrony sukcesji naturalnej prowadzącej do zmniejszenia bioróżnorodności. Ochrona ścisła w dłuższej perspektywie prowadzi do utraty przedmiotu ochrony, dla którego została ustanowiona. Popieram gospodarkę leśną i łowiecką na terenie Puszczy Białowieskiej prowadzoną zgodnie ze sztuką, wiedzą i doświadczeniem miejscowych leśników.	Wyjaśniono	W kwietniu 2018 r. Trybunał Sprawiedliwości UE zakazał cięć gospodarczych na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO (Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielka Izba) z 17 kwietnia 2018 r. w sprawie C-441/17 — Komisja przeciwko Polsce.). Od tego czasu na całym obszarze puszczy obowiązuje bierna ochrona – ograniczono ingerencję człowieka, pozostawiając lasy do samodzielnego rozwoju. Wielu badaczy podkreśla, że wysoka różnorodność Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka (np. dawnego gospodarskiego użytkowania lasów) (Hilszczański i Jaworski, 2018). Obecnie można stwierdzić, że współczesna różnorodność biologiczna puszczy jest efektem współoddziaływania tych obu czynników. Przykładowo występowanie setek reliktowych gatunków roślin, porostów czy zwierząt zależy od mozaiki drzewostanów o różnym wieku i dużych ilości martwego drewna – warunków wytworzonych przez naturalne zaburzenia i brak wycinki (Jaroszewicz i in, 2019). Eksperci wręcz przestrzegają, że dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę: „W najlepiej zachowanym (dzikim) lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka”(Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests).Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu zakazu działań czynnych. Puszcza Białowieża wciąż mieści kilkanaście tysięcy gatunków. Według Jaroszewicza i in. (2019) żyje tu ok. 11,5 tys. gatunków zwierząt, co świadczy o nieporównywalnie większej różnorodności biologicznej niż w innych lasach Europy tej wielkości. Naukowe monitoringi nie wykazały utraty gatunków. Wręcz przeciwnie – dzięki ochronie ścisłej i obniżeniu zanieczyszczeń stwierdzono poprawę stanu bioty porostów. W ostatniej dekadzie w Parku Narodowym i rezerwach odkrywano liczne nowe stanowiska rzadkich gatunków porostów, co potwierdza wysoką jakość siedlisk puszczańskich. Również monitoring zdrowotności drzewostanów wskazuje na dobry stan ekosystemu: w 2022 r. Puszcza Białowieża należała do kompleksów o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju (Raport o stanie lasów w Polsce 2022) . Nie obserwowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Podobne obserwacje czyniono też w innych chronionych lasach Polski – ścisła ochrona parków narodowych (np. Biebrzańskiego, Tatrzańskiego) zwykle wiąże się ze stabilizacją lub wzrostem liczebności wielu gatunków (ptaków, bezkręgowców, porostów itp.), co potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa jednoznacznie wskazuje, że różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej pozostała wysoka i nie wykazuje systematycznego zaniknięcia gatunków na skutek wstrzymania działań z zakresu ochrony czynnej. Wręcz eksperci zalecają utrzymanie Puszczy w jak najbardziej naturalnym stanie, traktując ją jako „żywe laboratorium” zmian ekologicznych.W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności.W tym miejscu warto podkreślić, iż zmiany w składzie gatunkowym ekosystemów mogą zachodzić w wyniku procesów globalnych. Są one związane m.in. ze skutkami obserwowanych zmian klimatu. Tych zmiany nie mają jednak nic wspólnego z ograniczeniem działań czynnych w granicach Puszczy Białowieskiej. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
360	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
361	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
362	Osoba prywatna	CHCĘ CAŁKOWITEGO WYELIMINOWANIA GOSPODARKI LEŚNEJ Z OBIEKTU UNESCO PUSZCZA BIAŁOWIESKA	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
363	Osoba prywatna	Całkowity zakaz polowań na polanach okalających puszcę, zakaz wywózki drewna, zakaz nowych inwestycji w otulinie parku	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
364	Osoba prywatna	nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w Puszczy, bo jest wyjątkowa i taka powinna pozostać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
365	Osoba prywatna	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) ma na celu ochronę Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) Puszczy Białowieskiej oraz zapewnienie jej trwałego, zrównoważonego zarządzania. Obejmuje on polską część transgranicznego obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Uwzględnia wymogi Konwencji UNESCO z 1972 roku i zakłada realizację wizji do 2050 roku. Puszcza Białowieska to jeden z ostatnich w Europie kompleksów lasów o charakterze naturalnym. Chroniona od średniowiecza, wyróżnia się bogatą florą i fauną, procesami przyrodniczymi oraz niskim stopniem ingerencji człowieka. Spełnia kryteria IX i X UNESCO: przedstawia wyjątkowe procesy ekologiczne i siedliska kluczowe dla ochrony różnorodności biologicznej. Dokument identyfikuje zagrożenia naturalne i antropogeniczne – m.in. zmiany klimatu, bariery migracyjne (np. zaporę na granicy), fragmentację siedlisk, działalność człowieka oraz problemy instytucjonalne i finansowe. Główne cele Planu zarządzania: Zachowanie niezaburzonych procesów ekologicznych Ochrona różnorodności biologicznej na wszystkich jej poziomach (ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) oraz istotnych dla niej siedlisk Zachowanie nienaruszalności Obiektu jako całości Promowanie i wspieranie współdziałania podmiotów międzynarodowych, krajowych i lokalnych Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w niej informacje są zgodne z treścią dokumentu. Plan zarządzania rzeczywiście uwzględnia cele związane z ochroną Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, zgodnie z wymogami Konwencji UNESCO z 1972 roku, oraz zakłada długofalową wizję do roku 2050. Wskazane priorytety, takie jak zachowanie procesów ekologicznych, ochrona różnorodności biologicznej, wspieranie współpracy międzyinstytucjonalnej i rozwój zrównoważony regionu, stanowią fundament dokumentu. Dziękujemy za udział w konsultacjach i wniesienie głosu w sprawie ochrony tego unikalnego dziedzictwa przyrodniczego.
366	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakimkolwiek formom pozyskiwania drewna z terenu Puszczy Białowieskiej. Sprzeciwiam się polowaniom na terenie puszczy. Sprzeciwiam się fragmentacji ww.obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
367	Społeczny Instytut Ekologiczny	Cała puszcza powinna zostać Parkiem Narodowym. Strefowanie nie ma sensu, przyroda, zwierzęta przemieszczają się, czemu mogą być bezpieczne w jednym miejscu a odsztrzeliwanie ma być możliwe w innym. Puszcza i tak jest podzielona drogami i murem na granicy. Jej obszar jest zbyt mały żeby prowadzić tam odstrzał i gospodarkę łowiecką. Od tego są drapieżniki których siedliska trzeba chronić. Cała Puszcza powinna być wyłączona z wycinki i gospodarki leśnej. To jest najlepsze rozwiązanie żeby wróciła w te rejony turystyka.	Wyjaśniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
368	Osoba prywatna	1. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r.	Nie uwzględniono	Ze względu na brak szczegółowych informacji w treści uwagi, nie jest możliwe jednoznaczne określenie, które konkretne wymogi wytycznych UNESCO z 2024 roku – zdaniem autora uwagi – nie zostały spełnione przez aktualny projekt Planu zarządzania. Należy podkreślić, że po otrzymaniu uwag i rekomendacji ze strony ekspertów UNESCO i IUCN, przekazanych w wyniku misji monitorującej w 2024 roku, przystąpiono do kompleksowej rewizji pierwotnej wersji dokumentu. Obecnie konsultowany Plan zarządzania został dostosowany do zaleceń zawartych w raporcie z tej misji. Uwzględniono w nim m.in. potrzebę opracowania działań łagodzących wpływ infrastruktury granicznej, wzmocnienia systemu monitoringu, dostosowania dokumentów planistycznych do zasad ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) oraz zapewnienia zgodności z dokumentacją nominacyjną i wcześniejszymi zaleceniami misji z 2018 roku. Wdrożenie zaleceń UNESCO/IUCN stanowiło istotny element procesu aktualizacji projektu Planu, a jego obecna wersja odzwierciedla kierunki działań uzgodnione z międzynarodowymi ekspertami.
369	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna na terenie Białowieskiego Parku, jak również polowaniu na tych terenach. Uważam że takie miejsca powinny być pod kategoryczna ochroną przed ingerencją człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
370	Osoba prywatna	1. Zaznaczam, iż nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy 2. Nie ma zgody na polowania w Puszczy, w tym polowania na terenie Polany Białowieskiej, Masiewskiej, Pogorzelec, Budy i Teremiski 3. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
371	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska winna być wolna od prowadzenia na jej obszarze jakiegokolwiek gospodarki leśnej - niedopuszczalne wycinki. Absolutnie nie zgadzam się nie polowania w Puszczy w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Polska część jest mała po zbudowaniu muru , należy przeciwdziałać fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W kwestii zapory znajdującej się na granicy polsko-białoruskiej, należy podkreślić, iż jej budowa była związana z obronnością Państwa i wynika z dokumentów i decyzji nadrzędnych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
372	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wytyczanie nowych dróg, wycinkę drzew i dopuszczanie polowań na terenie Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
373	Osoba prywatna	Każda ingerencja w te naturalne procesy jest ludzką interpretacją tego „jak powinno być”, i próbą kontrolowania środowiska, które bez człowieka radzi sobie doskonale (co pokazuje bioróżnorodność takich miejsc jak Puszcza Białowieska, i co jest też jedną z przyczyn jej wyjątkowości na skale światową) Dlatego stanowczo nie zgadzam się i martwię mnie niektóre z planów przedstawianych w Planie Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowierza Forest (część Polska) Nie zgadzam się na wycinkę drzew na terenie Puszczy i wywożenie go. Chore albo martwe i leżące drzewa też są niezbędnymi elementami w tym ekosystemie. Wycinek nie ma w Puszczy już od 8 lat i nie są tam potrzebne! Taka decyzja spotka się też na pewno z dużym sprzeciwem społecznym i protestami (tak jak stało się to ostatnim razem) A także na polowanie, odstrzeliwywanie zwierząt na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Uważam też, że powinny zostać podjęte działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy. I przez siatkę dróg przecinających lasy i co ważniejsze przez mur na granicy z Białorusią, który odcina zwierzęta od większości Białowieskiego Parku będącego po drugiej stronie granicy, zabierając im naturalne tereny migracji, polowań, które do tej pory wykorzystywały. Obawiam się, że Plan Zarządzania, choć pewnie wynikający z chęci ochrony i „lepszego” zarządzania, w aktualnej formie niestety zaszkodzi Puszczy Białowieskiej z jej unikatową bioróżnorodnością i spowoduje także duży sprzeciw społeczny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
374	Babka Natura Joanna Pachałko	Cieszę się, że taki dokument powstaje, niemniej jednak jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, a także nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jest to ostatni taki las w Europie - wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Mieszkam w okolicy Białegostoku - jako Polka i mieszkanka województwa podlaskiego jestem dumna, że taki las mam tak blisko. Powinniśmy otoczyć go SZCZEGÓLNĄ ochroną i opieką.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
375	Osoba prywatna	Brak zgody na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z puszczy, brak zgody na jakiegokolwiek polowania w puszczy, w tym również na terenie polan osiennych, takich jak Masiewo, Teremiski, Budy, Pogorzele Białowieża, brak zgody na fragmentację puszczy nowymi drogami, takimi jak ścieżki rowerowe, piesze, przyrodnicze, asfaltowe, postulat usunięcia muru z Białorusia zabijającego ludzi, zwierzęta oraz inne organizmy żywe, postulat likwidacji Lasów Państwowych, postulat zwiększenia rezerwatu ściślego ponad obowiązujący aktualnie 10 procent powierzchni puszczy	Nie uwzględniono	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. pozostałe postulaty, takie jak likwidacja Lasów Państwowych, usunięcie infrastruktury granicznej czy zmiany w strukturze własnościowej i organizacyjnej, wykraczają poza zakres kompetencji zespołu opracowującego Plan zarządzania i nie stanowią jego przedmiotu. Celem Planu zarządzania jest realizacja kompleksowej wizji ochrony Puszczy Białowieskiej, obejmującej: - zachowanie niezaburzonych procesów ekologicznych, - ochronę różnorodności biologicznej na wszystkich jej poziomach (ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) oraz istotnych dla niej siedlisk, - zachowanie nienaruszalności Obiektu jako całości, - promowanie i wspieranie współdziałania podmiotów międzynarodowych, krajowych i lokalnych, - tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej, - wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej, - prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa, - wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
376	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wszelkim działaniom ingerencji w naturę puszczy białowieskiej tj. wycinki drewna, polowań na zwierzyne, wprowadzanie jakiegokolwiek infrastruktury!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
377	Osoba prywatna	Popieram plan zarządzania obiektem światowego dziedzictwa ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str.133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
378	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się prowadzeniu gospodarki leśnej na terenie Puszczy Białowieskiej. Już to widzieliśmy, więcej nie chcemy. To wyjątkowy obiekt przyrodniczy w skali Europy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
379	Osoba prywatna	Puszcza zasługuje na ścisłą ochronę. Wycinanie drzew powinno zostać całkowicie zakazane, tak samo jak polowania. Polowania powinny być też zabronione w okolicach puszczy. Bardzo poważnym problemem jest fragmentacja, nie można dzielić puszczy dużą ilością dróg i budować nowych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
380	Osoba prywatna	Wnoszę o całkowity zakaz polowań na terenie puszczy, całkowity zakaz wycinki i fragmentacji puszczy drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
381	Osoba prywatna	Projekt Planu Zintegrowanego Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieńska” narusza fundamentalne zasady ochrony praw człowieka i prawa własności. Dokument łamie Konwencję UNESCO z 1972 r., która nakazuje zapewnienie integralności obiektu z udziałem społeczności lokalnych, oraz Europejską Konwencję Praw Człowieka (art. 1 Protokołu nr 1), gwarantującą prawo do własności i prowadzenia działalności gospodarczej. Plan ignoruje realia życia mieszkańców i prowadzi do poczucia destabilizacji – braku pewności prawnej, obawy o utratę źródeł utrzymania i ograniczenia rozwoju lokalnych firm. Uzasadnienie: Brak konsultacji z mieszkańcami i pominięcie lokalnych samorządów oznacza naruszenie zasady partycypacji społecznej. Dokument, zamiast tworzyć szanse, wprowadza strach i blokady. Zamiast perspektyw dla regionu UNESCO, daje poczucie izolacji i marginalizacji. ropozycje zmian Uwzględnienie realnych zagrożeń (pożary, obiekty militarne) jako kluczowych w rozdz. 4. Dodanie mieszkańców i samorządów jako partnerów w procesie zarządzania i monitoringu (rozdz. 6). Rezygnacja z „Bram do Puszczy” – zastąpienie ich wsparciem dla lokalnych inicjatyw turystycznych i biznesowych. Ochrona własności prywatnej – wpisanie mechanizmów rekompensat i dopłat dla właścicieli prywatnych lasów w otulinie i na obszarze UNESCO. Korekta kryteriów strefowania – ich ujednoznacznienie i przeprowadzenie przy udziale społeczności lokalnych. Ocena skutków społeczno-ekonomicznych – obowiązkowy element planu, pokazujący wpływ na mieszkańców, lokalne firmy i inwestycje. Uzasadnienie (ogólne): Bez tych zmian plan będzie dokumentem łamiącym konwencje międzynarodowe i prawa mieszkańców. Zamiast stabilności i perspektyw, przyniesie strach, poczucie wykluczenia i stopniową likwidację lokalnych biznesów. Puszcza Białowieńska nie może być chroniona kosztem społeczności, które od wieków w niej żyją i które współtworzą jej dziedzictwo.	Wyjaśniono	Zarzut naruszenia praw człowieka oraz prawa własności przez Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska nie znajduje potwierdzenia w jego zapisach ani w podstawach prawnych, na których został opracowany. Dokument nie ingeruje w życie prywatne mieszkańców, nie ogranicza ich prawa do własności ani prowadzenia działalności gospodarczej. Plan odnosi się wyłącznie do obszarów wchodzących w skład Obiektu, tj. terenów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz Białowiecki Park Narodowy, i nie wprowadza zmian w strefie buforowej, gdzie obowiązują lokalne plany zagospodarowania przestrzennego. Proces opracowania Planu był otwarty i partycypacyjny. Zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych, w których uczestniczyło ponad 1800 osób. Projekt dokumentu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zgłoszenie uwag. Głos społeczności lokalnych został uwzględniony, a sam proces spełnia standardy transparentności i dialogu, zgodnie z wytycznymi UNESCO. Koncepcja „Bram do Puszczy” nie zakłada ograniczenia dostępu do lasu ani stworzenia rezerwatu w sensie izolacji społecznej. Jej celem jest uporządkowanie i ukierunkowanie ruchu turystycznego w sposób sprzyjający ochronie przyrody oraz rozwojowi lokalnej infrastruktury turystycznej. Ekspertyzy wskazują, że takie rozwiązania mogą przynieść korzyści gospodarcze dla regionu, w tym dla miejscowości takich jak Hajnówka, poprzez zwiększenie atrakcyjności turystycznej i poprawę dostępności usług. Plan nie narusza Konwencji UNESCO z 1972 r., lecz realizuje jej założenia poprzez zapewnienie integralności Obiektu i wdrożenie mechanizmów ochrony jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Nie łamie również Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – nie wprowadza przepisów ograniczających prawo własności ani działalność gospodarczą, a wszelkie działania są zgodne z obowiązującym prawem krajowym i międzynarodowym. W zakresie ochrony własności prywatnej, Plan nie przewiduje ingerencji w prywatne lasy znajdujące się poza granicami Obiektu. Wszelkie działania w otulinie i strefie buforowej pozostają w gestii lokalnych władz i obowiązujących planów zagospodarowania. W przypadku ewentualnych ograniczeń wynikających z innych aktów prawnych, mechanizmy rekompensat są regulowane odrębnymi przepisami, niezależnymi od Planu zarządzania. Zgłoszone propozycje zmian, takie jak uwzględnienie zagrożeń pożarowych czy obiektów militarnych, są analizowane w ramach systemu monitoringu i ewaluacji, który przewiduje aktualizację dokumentu w oparciu o nowe dane i zagrożenia. Plan zakłada cykliczne raportowanie oraz pogłębioną ewaluację po 10 latach, co umożliwi jego dostosowanie do zmieniających się warunków. W świetle powyższego, Plan zarządzania nie narusza żadnych konwencji międzynarodowych ani praw mieszkańców, a jego wdrożenie ma na celu ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Puszczy Białowieckiej przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb społeczności lokalnych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
382	Osoba prywatna	1. Oczekuje dostępności drewna z Puszczy.2. Oczekuje możliwości pozyskania drewna także przez samowyrób tzw "gałęziówki".3. Chcę swobodnie korzystać z całej Puszczy Białowieskiej, tj zbierać runo, grzyby, poroże, jagody, maliny, a także swobodnie spacerować po lesie, o jażdej porze roku, bez konieczności zdobywania jakichkolwiek zgód itp.4. Oczekuję dopłat do remontów domów poprawiających właściwości termiczne i zużycie energii.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do postulatu udostępnienia drewna z Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z decyzją Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92, komercyjne pozyskiwanie drewna na terenie Obiektu nie jest dopuszczalne. Komitet przypominał, że Wyjątkowa Uniwersalna Wartość (WUW) Puszczy opiera się m.in. na niezakłóconych procesach naturalnych oraz obecności martwego drewna, które stanowi kluczowe siedlisko dla wielu gatunków grzybów i bezkręgowców saproksylicznych. W dokumentacji nominacyjnej z 2014 r. jednoznacznie wskazano, że podstawową zasadą zarządzania wszystkimi lasami wchodzącymi w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda”, a pozyskiwanie drewna do celów gospodarczych jest zakazane. Ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako niezamierzony efekt działań ochronnych prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (w strefach 4a i 4b) lub w związku z zapewnieniem bezpieczeństwa m.in. przeciwpożarowego. Plan zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacer, zbieranie grzybów, jagód, ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Ograniczenia dotyczą jedynie rezerwatu ściśłego (strefa 1) oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki wymagające szczególnej ochrony. Postulat dotyczący dopłat do remontów domów wykracza poza zakres merytoryczny Planu zarządzania, który koncentruje się na ochronie przyrody i zarządzaniu Obiektem Światowego Dziedzictwa w granicach wyznaczonych przez UNESCO. Kwestie wsparcia finansowego dla mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej budynków należą do kompetencji innych instytucji publicznych i programów rządowych.
383	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych. Cis trzeba zrobić z dużo ilością dróg i nie wolno fragmentować Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
384	Laboratorium Narracji	Całość Puszczy Białowieskiej powinna zostać objęta całkowitym zakazem gospodarki leśnej. Jedynymi sposobami gospodarowania powinny być działania umożliwiające prowadzenie badań naukowych oraz ich popularyzację i udostępnianie wybranych fragmentów dla ruchu turystycznego. Całość wraz z otuliną powinna być objęta zakazem polowań oraz odstrzałów. Puszcza Białowieska jako całość jest żywym organizmem funkcjonującym w połączeniu z zmieniającym się i żywym światem dookoła. Trwa od tysięcy lat zmieniając się wraz z warunkami i jest unikatowym źródłem wiedzy o trwałości i przemianie ekosystemów lasów nizinnych. Dotychczasowe działania związane z ochroną czynną, poszerzaniem i rozbudową infrastruktury, także granicznej w znaczący sposób ingerują w te procesy. Ich wpływ powinien zostać zbadany oraz ograniczony do niezbędnego minimum. Plan powinien: * zakaz asfaltowania i poszerzania dróg leśnych, strategię ograniczania ruchu w okresach migracji (np. na drodze Narewowskiej). * zakaz polowań w centralnych enklawach, wykluczyć odstrzał ptaków i dużych ssaków, ograniczyć dokarmianie i nęcenie, zakazać stosowania ołowianej amunicji. * uwzględnić działania ochronne dla bobrów, zakazać niszczenia tam i siedlisk oraz wprowadzić system rekompensat dla właścicieli terenów zalewanych przez bobrowe żeremia. * stworzyć program wspierający badania i zapewniający udział międzynarodowej społeczności naukowej. * Uwzględnić przeklasyfikowanie substrefy 4b na strefę biernej ochrony (4c).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
385	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni nizinny las o charakterze naturalnym w Europie. Jej unikatowość i wartość uniwersalna wynikają z faktu, że przez tysiące lat rozwijała się bez ingerencji człowieka, a procesy naturalne kształtowały ją w sposób niespotykany nigdzie indziej. Dlatego ochrona Puszczy nie jest jedynie obowiązkiem Polski wobec UNESCO – to odpowiedzialność wobec całej ludzkości. Nowy Plan Zarządzania powinien jasno wyznaczać priorytet: zachowanie Puszczy w jak najmniej zmienionej formie. Tymczasem obecny projekt, zamiast wzmacniać ochronę, pozostawia luki, które mogą stać się furtką do powrotu gospodarki leśnej i dalszej degradacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgłoszona troska o zachowanie naturalnego charakteru Puszczy Białowieskiej jest w pełni zrozumiała i podzielana przez twórców dokumentu. Plan zarządzania opiera się na uznaniu Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) Obiektu, której fundamentem są niezakłócone procesy ekologiczne, wysoki stopień naturalności oraz wyjątkowa różnorodność biologiczna. Dokument ten został opracowany w oparciu o aktualne wytyczne UNESCO oraz zalecenia wynikające z misji monitorujących, w tym raportu z 2024 roku, i uwzględnia konieczność zachowania integralności Obiektu. W Planie jednoznacznie wykluczono możliwość komercyjnego pozyskiwania drewna, a wszelkie działania ochronne są ściśle ograniczone do niezbędnych interwencji w wyznaczonych strefach. Ponadto, dokument nie przewiduje rozszerzenia działalności gospodarczej ani infrastrukturalnej, która mogłaby prowadzić do fragmentacji siedlisk lub osłabienia ochrony. Plan zarządzania nie stanowi zagrożenia dla ochrony Puszczy, lecz przeciwnie – stanowi narzędzie jej długofalowego zabezpieczenia, zgodnie z międzynarodowymi standardami i zobowiązaniami Polski wobec społeczności globalnej.
386	Osoba prywatna	Uważam, że nie wolno wycinać lasu w obrębie Puszczy Białowieskiej, która jest jednym z niewielu prawie naturalnych ekosystemów w Polsce. Nie wolno fragmentaryzować lasu przez prowadzenie nowych dróg. Cała Puszcza powinna zostać objęta ochroną przez powiększenie istniejącego Parku Narodowego do granic Puszczy w granicach Polski.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
387	Osoba prywatna	Popieram konsultowany projekt zarządzania Obiektem Puszcza Białowieska (część Polska), ale chciałam dodać swoje ważną uwagę: Puszcza Białowieska to niesamowity las - wyjątek w Europie, w którym zachowały się trwające ciągle procesy naturalne i trzeba je chronić. Dlatego tak ważne jest, by CAŁY obszar Puszczy został całkowicie wolny od wycinek - wyłączony całkowicie z gospodarki leśnej. Dajmy jej samodzielnie decydować o zachodzących w niej procesach i zmianach. Niech gatunki wypadają i "wpadają" naturalnie, nie ingerujemy. Zatem: popieram projekt, ale wnioskuję o wyłączenie całości Puszczy z jakichkolwiek prac gospodarczych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
388	Osoba prywatna	Projekt Planu Zintegrowanego Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” nie odzwierciedla realiów życia lokalnych społeczności. Dokument został przygotowany bez pełnego udziału mieszkańców i samorządów, co narusza zasady Europejskiej Karty Samorządu Lokalnego oraz podstawowe prawa społeczności do współdecydowania o rozwoju swojego regionu. Plan pomija realne zagrożenia dla życia i bezpieczeństwa mieszkańców – takie jak pożary, składu amunicji w strefie buforowej – koncentrując się na kwestiach ideologicznych i marginalnych ogranicza swobodę dysponowania własnością prywatną Uzasadnienie: Mieszkańcy regionu od pokoleń współtworzyli krajobraz i kulturę Puszczy. Brak uwzględnienia ich głosu oznacza pomijanie lokalnej tożsamości i tradycji. Plan, który ogranicza rozwój turystyki, inwestycji i bezpieczeństwa, a jednocześnie pomija prawa właścicieli lasów prywatnych, nie może być uznany za wiarygodny dokument zarządzania obiektem UNESCO.3. Propozycje zmian Uwzględnienie zagrożenia pożarowego i wpisanie go jako kluczowego elementu zarządzania (rozdz. 4). Dodanie mieszkańców i samorządów jako partnerów w rozdz. 6 – w procesie monitoringu i zarządzania. Rezygnacja z koncepcji „Bram do Puszczy” i zastąpienie jej wsparciem dla lokalnych form turystyki (agroturystyka, gospodarstwa rodzinne, turystyka przyrodnicza). Korekta kryteriów strefowania z udziałem samorządów i mieszkańców. Uwzględnienie skutków społeczno-ekonomicznych w całym planie. Dodanie zapisów o własności prywatnej: wprowadzenie mechanizmów rekompensat dla właścicieli prywatnych lasów objętych ograniczeniami, uwzględnienie programów wsparcia finansowego (np. dopłaty środowiskowe, mechanizmy kompensacyjne), konsultacje z właścicielami prywatnych gruntów przed wprowadzeniem zakazów i strefowania. Uzasadnienie (ogólne do propozycji): Zmiany te przywracają równowagę między ochroną przyrody a prawami i bezpieczeństwem mieszkańców. Uwzględniają też prawa właścicieli prywatnych, które nie mogą być pomijane w procesie tworzenia dokumentu o tak szerokim oddziaływaniu. Bez tego plan będzie źródłem konfliktów i podważy zaufanie społeczne do ochrony Puszczy Białowieskiej.	Wyjaśniono	Zarzut naruszenia praw człowieka oraz prawa własności przez Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie znajduje potwierdzenia w jego zapisach ani w podstawach prawnych, na których został opracowany. Dokument nie ingeruje w życie prywatne mieszkańców, nie ogranicza ich prawa do własności ani prowadzenia działalności gospodarczej. Plan odnosi się wyłącznie do obszarów wchodzących w skład Obiektu, tj. terenów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz Białowiecki Park Narodowy, i nie wprowadza zmian w strefie buforowej, gdzie obowiązują lokalne plany zagospodarowania przestrzennego. Proces opracowania Planu był otwarty i partycypacyjny. Zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych, w których uczestniczyło ponad 1800 osób. Projekt dokumentu został również poddany konsultacjom społecznym, umożliwiając każdemu zgłoszenie uwag. Głos społeczności lokalnych został uwzględniony, a sam proces spełnia standardy transparentności i dialogu, zgodnie z wytycznymi UNESCO. Koncepcja „Bram do Puszczy” nie zakłada ograniczenia dostępu do lasu ani stworzenia rezerwatu w sensie izolacji społecznej. Jej celem jest uporządkowanie i ukierunkowanie ruchu turystycznego w sposób sprzyjający ochronie przyrody oraz rozwojowi lokalnej infrastruktury turystycznej. Ekspertyzy wskazują, że takie rozwiązania mogą przynieść korzyści gospodarcze dla regionu, w tym dla miejscowości takich jak Hajnówka, poprzez zwiększenie atrakcyjności turystycznej i poprawę dostępności usług. Plan nie narusza Konwencji UNESCO z 1972 r., lecz realizuje jej założenia poprzez zapewnienie integralności Obiektu i wdrożenie mechanizmów ochrony jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Nie łamie również Europejskiej Konwencji Praw Człowieka – nie wprowadza przepisów ograniczających prawo własności ani działalność gospodarczą, a wszelkie działania są zgodne z obowiązującym prawem krajowym i międzynarodowym. W zakresie ochrony własności prywatnej, Plan nie przewiduje ingerencji w prywatne lasy znajdujące się poza granicami Obiektu. Wszelkie działania w otulinie i strefie buforowej pozostają w gestii lokalnych władz i obowiązujących planów zagospodarowania. W przypadku ewentualnych ograniczeń wynikających z innych aktów prawnych, mechanizmy rekompensat są regulowane odrębnymi przepisami, niezależnymi od Planu zarządzania. Zgłoszone propozycje zmian, takie jak uwzględnienie zagrożeń pożarowych czy obiektów militarnych, są analizowane w ramach systemu monitoringu i ewaluacji, który przewiduje aktualizację dokumentu w oparciu o nowe dane i zagrożenia. Plan zakłada cykliczne raportowanie oraz pogłębioną ewaluację po 10 latach, co umożliwi jego dostosowanie do zmieniających się warunków. W świetle powyższego, Plan zarządzania nie narusza żadnych konwencji międzynarodowych ani praw mieszkańców, a jego wdrożenie ma na celu ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Puszczy Białowieskiej przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb społeczności lokalnych.
389	Osoba prywatna	Przywrócić należy strefowanie zgodnie ze zgłoszoną i skonsultowaną z samorządami powierzchnią IV strefy (aktywnej ochrony drzewostanów - nieco ponad 18% powierzchni obiektu) z możliwością zaopatrzenia się miejscowej ludności w drewno (nie tylko opałowe). Konieczność zaopatrywania się w drewno opałowe w sąsiednich nadleśnictwach lub u prywatnych dostawców podnosi cenę zakupu co najmniej o 50%.	Wyjaśniono	Zgodnie z obowiązującymi zobowiązaniami międzynarodowymi, w tym decyzją Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92 oraz dokumentacją renomacyjną z 2014 roku, podstawową zasadą zarządzania wszystkimi lasami wchodzącymi w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda”. Komercyjne pozyskiwanie drewna – również w ramach tzw. samowyrębu – jest niedopuszczalne, ponieważ stanowiłoby potencjalne zagrożenie dla integralności i ciągłości procesów ekologicznych, które stanowią fundament Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
390	Osoba prywatna	NIE MOEJ ZGODY na polowania w Puszczy i jej najbliższych przyległych terenach wiejskich jak Budy czy Terenówki. NIE MA MOJEJ ZGODY na pozyskiwanie drewna z Puszczy na dodatkową fragmentację dodatkowymi drogami. Puszcza jest dla fauny i flory. nIE dla ludzkiej ingerencji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
391	Osoba prywatna	Propozycja zakazu albo zdecydowanie zmniejszenie polowań na terenie Puszczy po to by turyści mogli bezpiecznie korzystać z bogactwa przyrody tego wyjątkowego miejsca.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
392	Osoba prywatna	Zakaz polowań na obszarze całej Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
393	Osoba prywatna	Uważam, że to dobry Plan - zakłada ochronę naturalnych procesów na zdecydowanej większości obszaru, a także dba o wzmocnienie marki Puszczy i rozwój turystyki w lokalnych gminach	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
394	Osoba prywatna	Piszę w związku z apelem p. Adam Wajraka. Otóż całkowicie popieram pozyskanie drewna w ograniczonym stopniu na terenie Puszczy Białowieskiej. Obecne zmiany klimatu wymagają od nas patrzenia szerszego, a nie jedynie przez pryzmat naszego płotu. Drewno jest potrzebne mieszkańcom Białowieży, chociażby do opalania domów. ekologicznym podejściem jest pozyskanie go jak najbliżej miejsca docelowego, nie zaś przewożenie go z lasu oddalonego np 70km dalej, co tylko zwiększa ślad węglowy jego pozyskania. Dodatkowo jestem jak najbardziej za racjonalną gospodarką łowiecką na terenach polan wokół Puszczy. Wg liczb obecny stan zwierzyny w Puszczy przekracza optimum, a nadmiar zwierząt wpływa na szatę roślinną lasu. Chciałabym, żeby moje wnuki mogły zobaczyć młode pokolenie dębu w Puszczy Białowieskiej, co w przypadku gatunku tak nieodpornego na zgrzyzanie, wcale nie jest oczywiste. Mrzonką jest, że w Puszczy następuje całkowita samoregulacja populacji, za mały obszar, zbyt duże oddziaływanie człowieka. Życzę osobom opracowującym wszystkie napływające uwagi zdrowego rozsądku i zdroworozsądkowych uwag. Pozdrawiam	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgłoszone postulaty dotyczące ograniczonego pozyskiwania drewna oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej są zrozumiałym wyrazem troski o potrzeby lokalnej społeczności oraz o stan ekosystemu. Należy jednak podkreślić, że zgodnie z dokumentacją renomacyjną z 2014 roku oraz decyzją Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92, podstawową zasadą zarządzania Obiektem jest „nienaruszona dzika przyroda”, a komercyjne pozyskiwanie drewna – również w ograniczonym zakresie – jest jednoznacznie wykluczone. Drewno może być pozyskiwane wyłącznie jako niezamierzony efekt działań ochronnych (w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) lub w związku z koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego. W odniesieniu do kwestii gospodarki łowieckiej, Plan zarządzania przewiduje całkowity zakaz prowadzenia polowań w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan nie obejmuje strefy buforowej, w której obowiązują odrębne regulacje wynikające z przepisów krajowych. Zgłoszona troska o stan odnowień naturalnych, w tym młode pokolenie dębów, jest istotnym elementem ochrony różnorodności biologicznej. Plan zarządzania uwzględnia potrzebę monitorowania m.in. wpływu populacji zwierząt kopytnych na regenerację lasu oraz przewiduje działania wspierające naturalne procesy odnowieniowe, zgodnie z zasadą minimalnej ingerencji. Plan zarządzania został opracowany z uwzględnieniem zarówno zobowiązań międzynarodowych, jak i lokalnych uwarunkowań społecznych i przyrodniczych. Jego celem jest zapewnienie trwałej ochrony Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa, przy jednoczesnym poszanowaniu potrzeb społeczności lokalnej w ramach obowiązujących przepisów i standardów ochrony przyrody.
395	Osoba prywatna	Obiekt Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest powinien być w pełni chroniony przed gospodarką leśną oraz łowiecką. Ochrona Puszczy musi koncentrować się na zachowaniu naturalnych procesów ekologicznych - przebiegających bez ingerencji człowieka. W związku z tym należy całkowicie wyeliminować z Projektu gospodarkę leśną, która prowadzi do obniżenia bioróżnorodności i zakłóca procesy ekologiczne. Praktyka pokazała, że gospodarka leśna szkodzi – działania prowadzone przez Lasy Państwowe w latach 2016–2018 wpłynęły negatywnie na wartości przyrodnicze miejsc w których były prowadzone prace.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
396	Osoba prywatna	Propozycja zakazu albo zdecydowanie zmniejszenie polowań na terenie Puszczy po to by turyści mogli bezpiecznie korzystać z bogactwa przyrody tego wyjątkowego miejsca, choćby obserwacja rykowiska.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
397	Osoba prywatna	NIE MA MOJEJ ZGODY na dodatkowe inwestycje i ingerowanie w naturalne środowisko Puszczy Białowieskiej. Budowanie dodatkowych dróg(dla kogo ? Puszcza jest dla fauny i flory nie dla ludzi) tudzież innych zaplanowanych inwestycji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
398	Osoba prywatna	Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji oraz nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
399	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
400	PLWD	Ograniczanie dostępności do otuliny/strefy wokół BPN jest ze szkodą dla społeczności lokalnych i lokalnego biznesu. Lasy także tutaj powinny wypełniać wszystkie swoje funkcje wynikające wprost z ustawy: przyrodnicze, społeczne i gospodarcze. Eliminowanie aktywnej gospodarki leśnej jest działaniem na szkodę lasów, społeczności lokalnych, interesów firm sektora leśni-drzewnego, tak samo jak i na szkodę środowiska przyrodniczego. O czym świadczy szereg opracowań i badań naukowych.	Wyjaśniono	Zgodnie z decyzją Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92, na terenie Obiektu nie może być prowadzona komercyjna gospodarka leśna, a podstawową zasadą zarządzania jest „nienaruszona dzika przyroda”. Celem Planu nie jest eliminowanie funkcji społecznych lasu, lecz zapewnienie trwałej ochrony procesów ekologicznych i różnorodności biologicznej, które stanowią fundament Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) Puszczy Białowieskiej. W Planie zarządzania nie przewidziano ograniczeń w dostępie społecznym do stref 2–4. Na zdecydowanej większości powierzchni Obiektu (ok. niemal 90%) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacer, zbieranie runa leśnego czy obserwacja przyrody, z poszanowaniem przepisów o ochronie gatunkowej. Ograniczenia dotyczą jedynie rezerwatu ścisłego (strefa 1) rezerwatów przyrody (strefa 2) oraz wybranych obszarów wymagających szczególnej ochrony. Jednocześnie należy zaznaczyć, że Plan zarządzania nie zmienia zasad obowiązujących w strefie buforowej. Pozostają one niezmiennie i zgodne z zapisami dokumentacji renominacyjnej złożonej w 2014 roku.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
401	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Jestem za działaniami przeciwdziałającymi fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
402	Fundacja Noga w łapę	POPIERAM PROJEKT PLANU ZARZĄDZANIA OBIEKTEM ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA BIAŁOWIEŻA FOREST (CZĘŚĆ POLSKA) z zastrzeżeniem dla rozdz. 6.4. (p. uwagi szczegółowe)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
403	KSLiOŚ ZZ "Budowlani" Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach	Projekt Planu Zintegrowanego Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” nie ma wystarczających podstaw prawnych i stoi w sprzeczności z obowiązującymi aktami wyższego rzędu (Ustawa o lasach, Ustawa o ochronie przyrody). Dokument marginalizuje czynną ochronę, pomija obowiązki wynikające z Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy (PUZP) i Kodeksu pracy (art. 9, 23¹, 94, 100). Nie zawiera analizy skutków społecznych ani ekonomicznych, a także odchodzi od ustaleń wniosku renomacyjnego UNESCO z 2014 r., w którym podkreślono potrzebę łączenia ochrony biernej i czynnej. Dokument nie zabezpiecza stabilności zatrudnienia i nie uwzględnia doświadczenia pracowników LP w ochronie, edukacji i gospodarce leśnej. Propozycje zmian Przywrócenie strefy IV do poziomu minimum z 2014 r. (ok. 20% powierzchni). Rozszerzenie działań w rozdz. 5.1 o elementy czynnej ochrony: odnowienia, selektywne usuwanie drzew niebezpiecznych, ograniczanie kornika, zabiegi hodowlane, zabezpieczenia przeciwpożarowe. Rozszerzenie wskaźników w rozdz. 5.2 o kryteria odnowieniowe, genetyczne oraz bezpieczeństwa publicznego (pożary, drzewa niebezpieczne). Uwzględnienie Lasów Państwowych jako pełnoprawnego partnera w edukacji, turystyce i procesie zarządzania obiektem. Korekta map po konsultacji z nadleśnictwami i RDLP Białystok. Dodanie analizy skutków społeczno-ekonomicznych (miejsca pracy, dochody gmin, rozwój lokalny) jako integralnej części planu. Wpisanie obowiązków wynikających z Kodeksu pracy i PUZP, aby plan nie prowadził do naruszeń prawa pracy i destabilizacji zatrudnienia. Zmiany te pozwolą na przywrócenie równowagi pomiędzy ochroną bierną i czynną, zabezpieczenie interesów pracowników oraz zapewnienie zgodności planu z prawem krajowym i międzynarodowym. Tylko w takim kształcie plan może być narzędziem realnej ochrony wartości OUV i jednocześnie gwarancją stabilności dla mieszkańców regionu.	Wyjaśniono	Zarzut braku podstaw prawnych oraz sprzeczności Planu zarządzania z aktami wyższego rzędu nie znajduje potwierdzenia w jego treści ani w procesie jego opracowania. Dokument został przygotowany w oparciu o Konwencję UNESCO z 1972 r., ratyfikowaną przez Polskę, oraz zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do jej wdrażania. Plan uwzględnia również obowiązujące przepisy krajowe, w tym ustawę o ochronie przyrody oraz ustawę o lasach, w zakresie, w jakim dotyczą one obszaru Obiektu Światowego Dziedzictwa. Plan nie narusza Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy ani Kodeksu pracy, ponieważ nie reguluje kwestii zatrudnienia, wynagrodzeń ani warunków pracy. Dokument nie ingeruje w stosunki pracy w Lasach Państwowych, nie zmienia obowiązków pracodawcy wobec pracowników i nie stanowi aktu wykonawczego w rozumieniu prawa pracy. Wszelkie obowiązki wynikające z PUZP i Kodeksu pracy pozostają w gestii pracodawcy i nie są przedmiotem regulacji Planu zarządzania. Zarzut marginalizacji ochrony czynnej jest nieuzasadniony. Plan zakłada ochronę bierną jako zasadę nadrzędną, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., który jednoznacznie wskazuje na konieczność zachowania „nienaruszonej dzikiej przyrody” i zakaz pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Jednocześnie dokument dopuszcza działania interwencyjne w miejscach wymagających ochrony gatunków zależnych od człowieka, co stanowi formę ochrony czynnej. Takie podejście jest zgodne z aktualną wiedzą naukową i praktyką ochrony przyrody. W odniesieniu do propozycji przywrócenia strefy IV do poziomu z 2014 r., należy zaznaczyć, że obecny podział strefowy został opracowany na podstawie aktualnych danych przyrodniczych, konsultacji z ekspertami oraz zgodnie z wytycznymi UNESCO. Zmiany w strefowaniu mają na celu lepsze dostosowanie ochrony do rzeczywistego stanu ekosystemów, a nie ograniczenie działalności człowieka. Lasy Państwowe są uwzględnione jako partner w procesie zarządzania Obiektem, w szczególności w zakresie edukacji i turystyki. Ich doświadczenie w pracy terenowej oraz znajomość lokalnych uwarunkowań stanowi istotny zasób, który jest wykorzystywany w działaniach informacyjnych i edukacyjnych. Kwestia analizy skutków społeczno-ekonomicznych została uwzględniona w ramach systemu monitoringu i ewaluacji. Plan przewiduje ocenę wpływu wdrażanych działań na społeczności lokalne, w tym poprzez raporty ewaluacyjne opracowywane co trzy lata oraz pogłębioną analizę po 10 latach. Wyniki tych ocen będą podstawą do ewentualnych korekt dokumentu. W świetle powyższego, Plan zarządzania jest zgodny z obowiązującym prawem krajowym i międzynarodowym, uwzględnia aktualne wytyczne UNESCO oraz zapewnia ramy dla ochrony przyrody przy jednoczesnym poszanowaniu interesów społeczności lokalnych i pracowników Lasów Państwowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
404	Osoba prywatna	Jestem za objęciem całej puszczy ochroną w ramach Parku Narodowego – bez możliwości pozyskiwania z niej drewna, zezwoleń na polowania, fragmentacji polegającej na bezmyślnych inwestycjach – nowe drogi, asfaltowanie, stawianie płotów i ogrodzeń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
405	Osoba prywatna	Popieram opinie prof. Bogdana Brzezieckiego z Wydział Leśny SGGW odn. archaicznej już ochrony ścisłej cyt. "Wyniki wielu badań, w tym badań fitosocjologicznych i lichenologicznych, prowadzonych w tej części Puszczy Białowieskiej, która jest objęta ochroną ścisłą już od ponad 100 lat (...) wskazują bardzo wyraźnie, że ochrona ścisła nie zapewnia trwałego zachowania wszystkich cennych elementów różnorodności biologicznej związanych z ekosystemami leśnymi. Lista gatunków, w tym gatunków bardzo cennych z punktu widzenia ochrony przyrody, znajdujących się na tzw. czerwonych listach gatunków zagrożonych, które całkowicie ustąpiły z tego terenu pomimo, a może właśnie w wyniku ochrony ścisłej, jest bardzo długa. Jak wynika z badań wielu autorów, w warunkach ochrony ścisłej ustępują nie tylko poszczególne gatunki, zanikają całe zbiorowiska leśne. W przypadku Puszczy Białowieskiej są to m.in. takie typy zbiorowisk leśnych, jak dąbrowa świetlista (najbogatszy pod względem liczby gatunków roślin typ zespołu leśnego w naszym kraju), grąd miodownikowy czy subborealny bór mieszany. Jak podkreśla wielu badaczy, jedną z najważniejszych przyczyn tego zjawiska są naturalne procesy sukcesyjne zachodzące na obszarach objętych ochroną ścisłą. Na czym te procesy polegają, to widać najlepiej na podstawie wieloletnich (prowadzonych od 1936 r. do chwili obecnej), unikalnych na skalę światową, badań prowadzonych przez Katedrę Hodowli Lasu SGGW na stałych powierzchniach badawczych w Rezerwacie Ścisłym BPN (Zał. 2). Badania te wskazują na postępujący proces upraszczania składu gatunkowego i ujednolicania struktury drzewostanów puszczańskich objętych ochroną ścisłą. Proces ten jest wynikiem zdominowania odnowienia przez niewielką liczbę gatunków (najczęściej jest to grab). Niekontrolowana ekspansja grabu, jako gatunku silnie oceniającego glebę, powoduje m.in. zanik wielu gatunków runa leśnego, zwłaszcza tych o dużych wymaganiach świetlnych i cieplnych." Nie popieram ochrony sukcesji naturalnej prowadzącej do zmniejszenia bioróżnorodności. Ochrona ścisła w dłuższej perspektywie prowadzi do utraty przedmiotu ochrony, dla którego została ustanowiona. Popieram gospodarkę leśną i łowiecką na terenie Puszczy Białowieskiej prowadzoną zgodnie ze sztuką, wiedzą i doświadczeniem miejscowych leśników.	Wyjaśniono	Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
406	Osoba prywatna	Jestem biologim z wykształcenia i wiem dokładnie jakim skarbem jest Puszcza. Powinna zostac bez żadnej ingerencji człowieka. Bez wycinki drzew ,bez ŻADNYCH polowań. Bez dzielenia Puszczy na mniejsze fragmenty. Bez wytyczania nowych dróg. Zostawcie Puszcę samej sobie!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
407	Osoba prywatna	Witam - moim zdaniem nie należy pozyskiwać drewna z całego terenu Puszczy Białowieskiej. Nie należy zezwalać (ludziom) na jakiegokolwiek polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
408	Osoba prywatna	Plan nie podchodzi ambitnie, czego oczekuje po nim większość Polaków (patrz badania przedstawione przez Instytut) zarówno zarówno globalnych zagrożeń takich jak katastrofa klimatyczna, utrata bioróżnorodności jak i wyzwań dotyczących samego Obiektu i jego głównego celu jakim jest zachowanie naturalnych procesów. Plan traktuje bardzo pobieżnie problemy takie jak izolacja i fragmentacja Obiektu i zupełnie pomija olbrzymią utratę siedlisk, która nastąpiła na skutek działań na granicy. Nie zrozumiałe jest przywracanie, nawet na najmniejszym obszarze gospodarki leśnej. Gospodarki tej nie ma w Puszczy od 8 lat i tak powinno pozostać. Strefa aktywnej ochrony powinna być ograniczona do siedlisk nieleśnych. Pozyskanie drewna na terenie Obiektu powinno zostać całkowicie wyeliminowane. Będzie to działanie wyłącznie formalne, ponieważ pozyskanie nie ma 8 lat. Potrzeby lokalne związane z drewnem są całkowicie zaspokajane przez prywatnych przedsiębiorców, którzy pozyskują drewno poza Puszcą.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienia poruszone w uwadze zostały uwzględnione w treści Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej na terenie Obiektu. Możliwe są wyłącznie działania ochronne, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku zgodnym z warunkami siedliskowymi. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami dokumentacji renominacyjnej, na terenie Puszczy Białowiejskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, takich jak plany ochrony, strategie tematyczne czy lokalne programy wdrożeniowe. Takie podejście umożliwia elastyczne dostosowanie działań do zmieniających się warunków przyrodniczych i społecznych, przy zachowaniu zgodności z zasadami ochrony Obiektu Światowego Dziedzictwa.
409	Osoba prywatna	...i nie zgadzam się na polowania w Puszczy Białowiejskiej i otulinie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
410	Osoba prywatna	'-Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowiejskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek- Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
411	Osoba prywatna	Proszę chronić Puszcę Białowieską - nie wycinać drzew, nie budować nowych dróg itp.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
412	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to wyjątkowe miejsce i powinna być chroniona w całości przed wszelką działalnością człowieka. Nie należy tam prowadzić wycinek, usuwać powalonych drzew, sztucznie sadzić nowych ani organizować polowań. Najlepszą formą ochrony jest pozostawienie lasu samemu sobie i pozwolenie, by działały w nim naturalne procesy. Praktyka pokazała, że gospodarka leśna szkodzi – raport UNESCO z 2018 roku udowodnił, że działania prowadzone w latach 2016–2018 obniżyły wartość przyrodniczą tego miejsca. Dlatego priorytetem jest zachowanie naturalnego charakteru Puszczy: ograniczenie ludzkiej ingerencji poprzez likwidację niektórych dróg, zakaz nowych inwestycji, usuwanie gatunków inwazyjnych i odtworzenie naturalnego systemu wodnego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
413	Osoba prywatna	Nie ma zgody na żadne dodatkowe wycinki , nie ma zgody na dodatkowe drogi !!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
414	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża, jako Obiekt Światowego Dziedzictwa UNESCO, powinna być całkowicie chroniona przed wszelkimi działaniami związanymi z gospodarką leśną i łowiecką. Jej ochrona powinna koncentrować się na zachowaniu naturalnych procesów ekologicznych, przebiegających bez ingerencji człowieka. Priorytetem powinno być utrzymanie naturalności Puszczy i ograniczenie antropopresji – likwidację części dróg, powstrzymanie się od inwestycji liniowych, zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych. Oczywistym jest, że działalność leśna prowadzi do obniżenia wartości przyrodniczej i zakłóca mechanizmy ekologiczne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
415	Osoba prywatna	Całkowity zakaz wycinki drzew na terenie puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
416	Osoba prywatna	¹- nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, - do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami,	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
417	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
418	Osoba prywatna	Projekt zakłada ograniczenie prowadzenia gospodarki leśnej co pozytywnie wpłynie na zachowanie wartości przyrodniczych Obiektu. Jednakże należy ją całkowicie wyeliminować. Wysoki stopień naturalności i bioróżnorodności Puszczy to główna wartość Obiektu a gospodarka leśna stoi w sprzeczności z jej ochroną - nie da się chronić naturalnych procesów ekologicznych w nie ingerując. Obiekt powinien w całości pozostać wolny od wszelkich działań z zakresu gospodarki leśnej, w tym usuwania martwego drewna, cięć sanitarnych lub jakichkolwiek działań związanych z odnawianiem lasu (w tym przygotowaniem gleby przygotowanie gleby i sadzenie drzew), a także od łowiectwa. Ochrona wartości Obiektu powinna polegać na ochronie spontanicznych naturalnych procesów ekologicznych. Gospodarka leśna prowadzi w oczywisty sposób do zubożenia wartości przyrodniczych i zakłócają naturalne procesy ekologiczne. Negatywny wpływ na wyjątkową wartość Obiektu działań gospodarczych, w tym tzw. działań ochronnych wykonanych przez Lasy Państwowe w latach 2016-2018, został stwierdzony w raporcie z misji UNESCO - od tego czasu w Puszczy nie prowadzi się gospodarki leśnej dzięki czemu ma ona szanse naturalnie się zregenerować. Dopuszczalne mogą być jedynie działania w celu minimalizacji czynników negatywnie oddziałujących na Obiekt, wywołanych działalnością człowieka tj. zakaz rozbudowy dróg i lokalizacji nowych inwestycji liniowych (skutkujących fragmentacją Obiektu), likwidacji nieużytkowanych dróg czy usuwanie inwazyjnych gatunków obcych (w celu przeciwdziałania i unikania ich rozprzestrzeniania się na terenie Obiektu).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
419	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna, planowaniom i fragmentacji puszczy białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
420	Osoba prywatna	Plan zarządzania Puszczą białowieską powinien opierać się na działaniu człowieka w ramach ochrony czynnej, które do niedawna przyczyniało się do trwałości drzewostanów w dobrej kondycji. Po zaprzestaniu prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej drzewostany puszczy zaczęły zamierać i nastąpiła utrata cennych siedlisk przyrodniczych. To pokazuje, że powinno się zarządzać w sposób czynny na terenie całej Puszczy Białowieskiej zarówno prowadząc hodowlę, ochronę i użytkowanie lasu, jak prowadząc w ramach tych działań gospodarowanie populacjami zwierząt łownych oraz chronionych m.in. populacji żubra którego przegęszczenie stanowi zagrożenie dla samej populacji oraz wzmacnia konflikty z mieszkańcami. Ale to wszystko wiadomo z publikacji znanych osobistości naukowych m. in. prof Wandy Olech, prof Henryka Okarmy, prof. Bogdana Brzezieckiego i wielu innych.	Wyjaśniono	Zarządzanie Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska odbywa się zgodnie z zasadami określonymi w dokumentacji nominacyjnej oraz zaleceniami UNESCO, w tym raportem z misji z 2024 r., który wskazuje na konieczność ograniczenia ingerencji człowieka i utrzymania zasady „niezakłóconej dzikiej przyrody” jako podstawy zarządzania. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej. Działania ochronne mają charakter czynny wyłącznie w zakresie wspierania naturalnych procesów ekologicznych, m.in. poprzez koszenie łąk czy wspomaganie sukcesji drzewostanów. Pozyskanie drewna może wystąpić jedynie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b. Celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest wykluczone. W odniesieniu do kwestii polowań, Plan zarządzania jednoznacznie zakazuje ich prowadzenia w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te mają na celu ochronę rodzimej różnorodności biologicznej, której zagrożeniem są IGO powodujące wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Plan nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu. Dostępne dane monitoringowe oraz opracowania naukowe nie potwierdzają tezy o spadku różnorodności biologicznej w wyniku ograniczenia działań czynnych. Puszcza Białowieska pozostaje jednym z najbardziej różnorodnych biologicznie kompleksów leśnych w Europie, a jej obecny stan zdrowotny oceniany jest jako bardzo dobry. Współczesna wiedza naukowa wskazuje na synergiczne oddziaływanie procesów naturalnych i historycznej działalności człowieka jako źródło obecnej różnorodności biologicznej, przy czym aktualne podejście zarządcze koncentruje się na minimalizacji ingerencji i utrzymaniu naturalnego charakteru ekosystemu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
421	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
422	Osoba prywatna	Nie ma nic ważniejszego niż zachowanie dziedzictwa przyrodniczego Puszczy. Dlatego konieczne jest podejmowanie wszelkich możliwych działań by zwiększać obszar ochrony ścisłej, zmniejszać fragmentację, zwiększać retencję. Jeżeli w jakiś sposób może to wpłynąć negatywnie na sytuację mieszkańców, to należy zapewnić im rekompensatę. Ochrona Puszczy jest warta każdych pieniędzy. Doraźne interesy nie mogą być zabezpieczane kosztem przyrody.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w oparciu o granice określone we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zmiana granic parku narodowego, jego otuliny czy rozszerzenie obszaru ochrony ścisłej wykracza poza kompetencje zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. W zakresie ograniczania fragmentacji siedlisk, Plan zarządzania przewiduje działania wspierające naturalną sukcesję, w tym pozostawienie nieużytkowanych dróg w celu ich regeneracji. Budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona, a utrzymanie istniejącej infrastruktury ogranicza się do niezbędnych działań związanych z bezpieczeństwem przeciwpożarowym oraz ochroną granicy państwowej. Dodatkowo zaproponowano realizację działania 3.2.1 „Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie”, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. W odniesieniu do retencji wodnej, dokument uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Przewidziano możliwość podejmowania działań ograniczających spływ powierzchniowy z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej” zaplanowano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych. Zagadnienia dotyczące rekompensat dla mieszkańców nie są objęte zakresem Planu zarządzania. Kwestie te pozostają w gestii odpowiednich instytucji publicznych i wymagają odrębnych mechanizmów legislacyjnych oraz finansowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
423	Fundacja Leśne Projekty	Jako Fundacja popieramy Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 prosimy o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
424	Osoba prywatna	Chcę wyrazić wsparcie dla zmian zmierzających w stronę pełniejszej ochrony Puszczy Białowieskiej i jej okolic tak, aby maksymalnie zachować jej unikatowy charakter przyrodniczy. W szczególności chcę wyrazić sprzeciw wobec pozyskiwania drewna z Puszczy oraz polowań na jej obszarze (niech zajmują się tym drapieżniki jak ryś czy wilk). Niezmiernie ważna jest również walka z jej "fragmentaryzacją", szczególnie, na ile to możliwe, zastąpienie muru granicznego przez inne obiekty lub działania, które wspierają obronność Polski jednocześnie nie stanowiąc bariery komunikacyjnej dla zwierzyny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach granic określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument nie obejmuje zagadnień związanych z obronnością państwa ani z infrastrukturą graniczną, w tym z zaporą znajdującą się na granicy państwowej. Kwestie te pozostają poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należą do właściwych organów administracji publicznej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
425	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
426	Osoba prywatna	Chciałam zgłosić swój protest przeciwko działaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, które niszczą nasz najcenniejszy skarb przyrodniczy w Polsce. Zwłaszcza w czasach, kiedy ziemia przemawia do nas tak wyraźnie, jak nigdy dotąd, że czas na zmianę sposobu działania i postępowania z naturą. Czas na zmiany w myśleniu o tym czym jest dla nas natura, lasy, woda, ziemia.. dziś już nie możemy działać jak nasi przodkowie, bo czas i kondycja ziemi znacznie się pogorszyły, co ewidentnie potwierdza że te same metodologie i działania nie służą nam i naszemu wspólnemu dobru. Jak nie będzie natury to nie będzie nas. Dlatego wszelkie działania przeciwko naturze są działaniami przeciwko ludzkości. Dlatego : 1. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy; - nie będzie drzew , to nie będzie nas; nie będziemy mieli czym oddychać, a opadów nic nie zatrzyma w glebie; aktualnie szalejące pożary w Europie są mocnym potwierdzeniem że wycinka drzew jest przeciwko naszemu istnieniu; 2. Jestem przeciwko jakimkolwiek polowaniom, również na polanach - zwierzęta same poradzą sobie z tym zadaniem; 3. Jestem przeciwko jakiegokolwiek dalszej fragmentacji Puszczy, kolejnymi inwestycjami. - puszcza i tak już jest poszatkowana, dlatego kolejne dzielenie negatywnie wpłynie na życie roślin i zwierząt, a w konsekwencji również nas.. Ufam, że Państwo nie pominięcie tego głosu i pozytywnie rozpatrzyć powyższe uwagi. Z góry dziękuję.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
427	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na prace wycinania drzew na terenie Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na polowania na terenach Puszczy i jej okolicy a także na przecinanie drogami terenu Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
428	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek ingerencji człowieka w tym obszarze	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
429	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
430	Osoba prywatna	Jestem za tym aby wprowadzić całkowity zakaz wycinki drzew, zakaz polowań, zakaz budowy nowych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
431	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być objęta szczególną ochroną, ponieważ jest ostatnim w Europie nizinnej lasem pierwotnym o wyjątkowej wartości przyrodniczej i kulturowej. Występuje tu ponad 12 tysięcy gatunków zwierząt, w tym żubr – symbol ochrony przyrody – oraz wiele innych rzadkich i chronionych organizmów, których byt zależy od naturalnych procesów ekologicznych. Puszcza pełni rolę naturalnego laboratorium, gdzie można obserwować niezakłócone mechanizmy przyrodnicze, a jej znaczenie potwierdza wpis na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dlatego szczególnie ważne jest, aby w strefie czwartej obowiązywał całkowity zakaz wycinki. Tylko w ten sposób można zapewnić ciągłość procesów przyrodniczych, które decydują o unikatowym charakterze tego ekosystemu. Istotnym działaniem jest także renaturyzacja nieużywanych dróg leśnych, co pozwoli przywrócić spójność siedlisk, ograniczy fragmentację Puszczy i zwiększy ochronę wielu gatunków. 84% mieszkańców woj. Podlaskiego i 89% mieszkańców gmin puszczańskich chce Puszczy, jako obszaru mającego chronić naturalne ekosystemy i procesy. Tak wynika z badań IOŚ. Ochrona Puszczy Białowieskiej to nie tylko obowiązek wynikający z umów międzynarodowych, ale także inwestycja w przyszłość – dla nauki, lokalnych społeczności i kolejnych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.
432	Osoba prywatna	Pomysł ograniczenia wszelkiej ingerencji w przyrodę całej puszczy jest zupełnie schizofreniczny. Jak na przykład ma być pogodzona ochrona łąk i pól z całkowitym zaprzestaniem ingerencji w stan lasu. Jak to ma wyglądać w praktyce z jednej strony utrzymywanie pasa łąk wzdłuż łątowni i pozostawienia na dziko lasu tuż obok? Dla celów badawczych na pewno należy pozostawić teren Parku Narodowego. Reszta powinna być zagospodarowana tak jak przed rokiem 2010. Na pewno konieczne jest ograniczanie urbanizacji.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania przewidziano potrzebę prowadzenia działań ochronnych na wybranych obszarach nieleśnych, które zostały przypisane do strefy 4a, tj. podstrefy aktywnej ochrony gatunków i siedlisk. W strefie tej dopuszczone są działania z zakresu ochrony czynnej, zgodnie z katalogiem działań stanowiącym załącznik nr 6 do dokumentu. Zagospodarowanie obszaru Obiektu w sposób analogiczny do praktyk sprzed 2010 roku nie jest możliwe, ponieważ zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz raportem z misji UNESCO z 2024 r., wszystkie działania związane z zarządzaniem siedliskami muszą być zgodne z dokumentacją nominacyjną z 2014 r., która jednoznacznie wskazuje, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania”. W odniesieniu do urbanizacji należy podkreślić, że Obiektem Światowego Dziedzictwa są wyłącznie tereny zarządzane przez Lasy Państwowe oraz Białowieski Park Narodowy. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, która pozostaje poza zakresem dokumentu. Kwestie zagospodarowania tej strefy regulowane są przez samorządy lokalne w ramach Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
433	Osoba prywatna	Uważam, że projektowany plan powinien wykluczać gospodarkę leśną w strefie 4. Ponadto Puszcze nie powinna być dodatkowo fragmentowana różnego rodzaju drogami. Postuluję, by plan ograniczył możliwość tworzenia nowych dróg oraz wymógł działania, które zrenaturalizują istniejące, a nie używane drogi. W przypadku Puszczy kluczowa jest ochrona procesów naturalnych występujących na jej obszarze. Plan musi uwzględnić takie założenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
434	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to unikalny ekosystem, który powinien być w całości chroniony. W związku z tym cały jej obszar powinien być wyłączony z gospodarki leśnej. Niedopuszczalna jest fragmentacja tego lasu ze względu na konieczność umożliwienia zwierzętom mieszkającym w Puszczy na swobodne poruszanie się. Z kolei większość dróg leśnych powinna być renaturyzacji. Dla takiego podejścia jak moje, które opisałam powyżej, jest ogromne poparcie społeczne. Jak wynika z badania IOŚ PIB ponad 80% społeczeństwa popiera wyłączenie całej Puszczy Białowieskiej z gospodarki leśnej. Chciałabym, żeby ten fakt został uwzględniony w toku dalszych prac.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
435	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna i polowaniom w Puszczy oraz fragmentacji Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
436	Osoba prywatna	Dostęp do Puszczy dla ludności minimum w takiej formie jak jest obecnie	Wyjaśniono	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Plan Zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu ludności do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacerowanie oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Dostęp publiczny nie został ograniczony w ramach Planu, a obowiązujące zasady wynikają z istniejących przepisów dotyczących ochrony przyrody. Ograniczenia dotyczą jedynie: strefy 1, czyli rezerwatu ścisłego, gdzie dostęp jest regulowany ze względu na szczególną ochronę, oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki chronione wymagające dodatkowych zabezpieczeń.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
437	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
438	Osoba prywatna	jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej ; przeciwko polowaniom ,również na terenie polan osadniczych; przeciwko fragmentacji puszczy drogami i nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
439	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
440	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to unikat na skalę Europy. Chronienie jej ściśle i w całości to nasz obowiązek! Nie odrośnie jak trawnik jak ją zniszczymy. Wnoszę o całkowity zakaz polowań, pozyskiwania drewna i innych form niszczenia i zagrabiania jej przez lasy państwowe. I oczywiście o ustanowienia całej puszczy Parkiem Narodowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zaradczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
441	Osoba prywatna	Żadnej wycinki w puszczy. Żadnych polowań, również na polanach przyległych do puszczy, np. Teremiski	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
442	Osoba prywatna	Zakaz wycinania starych drzew, zakaz polowań ochrona puszczy białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
443	Osoba prywatna	Puszcza to nasze dobro narodowe. Miejsce w Polsce, las pierwotny, powinien pozostać nienaruszonym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
444	Osoba prywatna	Popieram projektowany plan zarządzania Puszcą Białowieską, z zastrzeżeniem wniesionej uwagi szczegółowej. Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej (pozyskiwania drewna oraz prowadzenia polowań) z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
445	Osoba prywatna	Cała puszcza powinna być objęta całkowitym zakazem pozyskiwania drewna z obszaru chronionego jak również otuliny paku, w puszczy i nałakach otaczających puszcze polowania w jakiejkolwiek formie powinny być zakazane (bez wyjątków) , dodatkowo należałoby ograniczyć fragmentację puszcze nowymi drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
446	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża to miejsce absolutnie wyjątkowe - nie tylko dla Polski, ale i dla całej Europy. To ostatni tak dobrze zachowany naturalny las na nizinach, gdzie przyroda działa po swojemu, bez ingerencji człowieka. Można tu spotkać wiele gatunków roślin, zwierząt i grzybów, których nie znajdziemy już prawie nigdzie indziej. To właśnie dlatego Puszcza trafiła na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO - bo jest czymś naprawdę bezcennym. Uważam, że cała polska część Puszczy powinna być wolna od gospodarki leśnej. Nie powinniśmy tam prowadzić wycinek, usuwać martwych drzew czy budować nowych dróg. Taki las potrzebuje spokoju i przestrzeni, żeby mógł sam się rozwijać - tak, jak robił to przez setki lat. Tam, gdzie las jest już dziś chroniony, widać, że radzi sobie świetnie bez pomocy człowieka. Każda ingerencja, zwłaszcza wycinka starych drzew, burzy naturalną równowagę i zagraża wyjątkowym gatunkom, które tam żyją. Dobrze, że powstaje plan zarządzania Puszcza - to potrzebne. Ale jeśli naprawdę chcemy ją chronić, ten plan musi jasno wykluczyć prowadzenie gospodarki leśnej i zakazać budowy nowych dróg. Tylko wtedy zostawimy przyszłym pokoleniom to, co dziś mamy jeszcze szansę uratować - dziki, nieprzekształcony las, który jest żywym dowodem na to, jak piękna i silna potrafi być przyroda bez naszej ingerencji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieżskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
447	Osoba prywatna	Popieram całkowity zakaz wycinki drzew i polowań w całej Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
448	Osoba prywatna	Trzeba chronić Puszczę Białowieską jak tylko się da. Cały obszar Puszczy powinien być objęty ochroną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
449	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek ingerencji w Puszczy Białowieskiej, w tym pozyskiwaniu z niej drewna i polowań. Jestem przeciwna wszystkim działaniom prowadzącym do zmniejszenia jej obszaru czy dzielenia na mniejsze obszary.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Plan zarządzania nie przewiduje działań prowadzących do zmniejszenia obszaru Obiektu ani jego podziału na mniejsze jednostki. Dokument został opracowany w oparciu o granice określone we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku.
450	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z całego obszaru Puszczy Białowieskiej. Brak zgody na polowanie na zwierzeta leśne na terenie Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
451	Osoba prywatna	Domagam się wprowadzenia zakazu cięć Puszczy Białowieskiej, bo oprócz dewastacji środowiska grozi utrata marki UNESCO, czego konsekwencją będzie zapaść regionu. Badania opinii publicznej pokazują, że zdecydowana większość społeczeństwa, także w regionie samej Puszczy, chce objęcia tego lasu trwałą i bezwzględną ochroną. Korzyści ekonomiczne z ochrony przewyższają zyski z wycinki. Wnioskuje o zakaz wycinek w strefie 4, o zakaz budowy dodatkowych dróg, o ustanowienie Parku Narodowego na obszarze całej Puszczy Białowieskiej. Jest ona porównywalna z zabytkiem klasy 0 Światowego Dziedzictwa UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
452	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, przeciwko polowaniom na jej terenie i nie fragmetaryzowaniu jej terenów nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
453	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to jeden z najcenniejszych lasów w Polsce i Europie. Jest ostatnim tak dobrze zachowanym fragmentem nizinnego lasu o charakterze naturalnym, gdzie przyroda funkcjonuje w dużej mierze bez ingerencji człowieka. Jej unikatowy charakter został doceniony poprzez wpisanie na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Znajdują się tu niezwykle zróżnicowane typy lasów, a także bogactwo gatunków roślin, zwierząt i grzybów, w tym wielu zagrożonych wyginięciem. Zdaniem środowisk naukowych i przyrodników to wyjątkowy ekosystem, który powinien być traktowany priorytetowo pod względem ochrony. Właśnie dlatego uważam, że cały polski obszar Puszczy Białowieskiej powinien zostać wyłączony z gospodarki leśnej. To nie tylko gest symboliczny, ale realna potrzeba – aby umożliwić trwanie naturalnych procesów: rozkładu martwego drewna, odnowy drzewostanów, rozwoju dzikich gatunków czy funkcjonowania pełnych łańcuchów pokarmowych. Obszary Puszczy już objęte ścisłą ochroną pokazują, że takie podejście się sprawdza – las trwa i odnawia się sam. Dalsza gospodarka leśna, a w szczególności wycinka starych drzew i budowa nowych dróg, stanowi poważne zagrożenie dla integralności tego miejsca. Takie działania są sprzeczne z celem, jakim jest ochrona ostatniego lasu pierwotnego w tej części Europy. Z zadowoleniem przyjmuję powstanie projektu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa. To krok w dobrą stronę, który może uporządkować podejście do ochrony Puszczy i wzmocnić jej status. Jednak podkreślam, że skuteczne zarządzanie tym obszarem musi wiązać się z całkowitym wyłączeniem gospodarki leśnej i wstrzymaniem budowy jakiegokolwiek nowej infrastruktury drogowej. Tylko w ten sposób zachowamy to wyjątkowe dziedzictwo dla przyszłych pokoleń – jako żywy, dziki i naturalny las, a nie teren eksploatowany gospodarczo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.
454	Urząd Gminy Białowieża	1. To jest Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, a więc może dotyczyć wyłącznie obszaru Obiektu BF w granicach wyznaczonych we wniosku nominacyjnym z 2014 roku. Plan nie może zatem dotyczyć strefy buforowej, ponieważ ta nie należy do Obszaru BF.	Wyjaśniono	Plan zarządzania dotyczy zarządzania wyłącznie Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, bez strefy buforowej. Dokument nie ingeruje w zasady obowiązujące w tej strefie, które pozostają w gestii lokalnych samorządów i są regulowane poprzez Miejsowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego. W Planie zarządzania zawarto jednak liczne rekomendacje dotyczące strefy buforowej, których celem jest wspieranie integralności Obiektu i jego długoterminowego zachowania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
455	Aleksandra Ormicka Gabinet Psychoterapii ul. Halszki 11/30 30-611 Kraków	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
456	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na odstrzał, zabijanie, trucie zwierząt w Puszczy Białowieskiej (Projekt Białowieża Forest), nie zgadzam się na wycinkę żadnych drzew i krzewów w Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na żadną ingerencję w runo leśne i wszelkie elementy przyrody żywej i nieożywionej na tym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
457	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
458	Osoba prywatna	Jestem przeciwna: - pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, - polowaniom na terenie polan Białowieskiej, Maciejskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek - fragmentacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
459	Stowarzyszenie Manufaktura Inicjatyw Różnorodnych	Puszcza Białowieska jako obiekt UNESCO wymaga całkowitej ochrony. Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy, - na polowania, - na dalszą fragmentację Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
460	Osoba prywatna	Całkowity zakaz pozyskiwania drewna. Całkowity zakaz wycinki. Całkowity zakaz polowań łącznie z łakami i otuliną. Nasadzenia po wyciętych drzewach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
461	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drewna, zakaz polowań, zakaz dalszej fragmentacji Puszczy - nowych inwestycji drogowych, grodzienia.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
462	Osoba prywatna	Zdecydowanie sprzeciwiam się wycince drzew w Puszczy Białowieskiej — jednym z ostatnich pierwotnych lasów nizinnych w Europie, wpisanym na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Zgodnie z celem Planu zarządzania, który zakłada zachowanie „niezaburzonych procesów ekologicznych”, należy wzmocnić zapisy jednoznacznie zakazujące wycinki na obszarze WUV (Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości). Poparcie społeczne dla ochrony i minimalnej ingerencji jest wyraźne — aż 84–92 % osób opowiada się za tym, by ingerować tylko tam, gdzie jest to absolutnie niezbędne dla ochrony bioróżnorodności. Z tego względu Plan powinien wyraźnie uznawać zakaz komercyjnej wycinki i wskazywać działania alternatywne, takie jak badania monitoringowe i edukacja przyrodnicza.”Zdecydowanie sprzeciwiam się wycince drzew w Puszczy Białowieskiej — Polsce i Europie najstłynniejszym przykładzie pierwotnego lasu nizinnego. Wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO oblijuje do ochrony tego unikatowego ekosystemu w możliwie niezmiennym stanie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
463	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycince drzew na terenie całej Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
464	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest największym skarbem Polski i Europy. Niech żyje bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
465	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
466	Osoba prywatna	Jestem zdecydowanie przeciwny jakiegokolwiek ingerencji na terenie Puszczy Białowieskiej, a szczególnie wycinki drzew w celach gospodarczych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
467	Osoba prywatna	Jeden z ostatnich lasów pierwotnych Europy powinien pozostać nietknięty. Jego ochrona to nasz obowiązek zarówno wobec przodków jak i potomków.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
468	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
469	Osoba prywatna	z uwagi na unikalny charakter Puszczy Białowieskiej, ostatni kawałek prastarej puszczy, który został w Europie, z uwagi na to, że jako Polacy mam szczęście jego kawałek mieć na naszym terytorium, z uwagi na to, że już od tak dawna UNESCO też zasygnalizowało nam jak wyjątkowe jest to miejsce powinniśmy: 1. Zakazać wycinki w tym miejscu. 2. Powiększyć obszar Parku Narodowego (moim zdaniem cała polska część puszczy powinna nim być). 3. Zminimalizować naszą ingerencję w tutejszy ekosystem. 4. Wspierać rozwój branży turystycznej - to powinien być główny kierunek rozwoju tej okolicy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	1. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. 2. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. 3. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. 4. W Planie zarządzania przewidziano działania wspierające rozwój zrównoważonej turystyki oraz lokalnej działalności gospodarczej inspirowanej przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem Puszczy Białowieskiej. Wskazano m.in. kierunek działań 5.3 dotyczący opracowania ponadlokalnej strategii rozwoju gmin Puszczy Białowieskiej oraz kierunek działań 6.3 obejmujący promowanie działalności gospodarczej, w tym turystyki, poprzez utworzenie lokalnej platformy wymiany informacji i promocji dobrych praktyk. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
470	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to nasze wspólne dobro narodowe. Jako obywatelka Polski nie zgadzam się na wycinkę drzew z Puszczy ani na prowadzenie w niej polowań. Warto też pomyśleć, jak zapobiegać dalszej fragmentacji Puszczy Białowieckiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
471	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO oraz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
472	Komitety Obrony Demokracji	Nielegalna wycinka w 2017 roku i zbudowanie muru na granicy z Białorusią w 2021, już i tak doprowadziły do ogromnych strat w przyrodzie Puszczy Białowieskiej. Teraz zintegrowany plan musi to wszystko naprawić, inaczej Puszczy będzie grozić wpisanie na listę Światowego Dziedzictwa w Zagrożeniu. Dlatego konieczne jest, by zapisy zintegrowanego planu nie uwzględniały prowadzenia gospodarki leśnej w żadnej strefie. Jakiegokolwiek odstępstwa od pełnej ochrony otwierają drogę do powrotu gospodarki leśnej, a nie wiemy jakie priorytety będzie miał kolejny rząd, czy nie zezwoli na taką dewastację jak za czasów rządów Zjednoczonej Prawicy. Obecna Koalicja obiecała wyłączenie z wycinek 20% najcenniejszych lasów, gdzie jest realizacja tych obietnic? Dlaczego w Polsce ścisłej ochronie podlega tylko 0,27% powierzchni kraju (średnio 3% w UE)? Polska wciąż w niewłaściwym stopniu wywiązuje się z obowiązku wyznaczenia obszarów chronionych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zagadnienia dotyczące polityki leśnej państwa, realizacji zobowiązań rządowych oraz poziomu ochrony ścisłej w skali kraju wykraczają poza zakres merytoryczny Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. Dokument koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w granicach Obiektu, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
473	Uniwersytet Śląski w Katowicach	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej z uwagi na związane z tym zaburzenie równowagi cennego przyrodniczo obszaru, w tym prowadzące do dalszej fragmentacji puszczy. Fragmentacja jest niekorzystna z uwagi na utrudniony przepływ genów w obrębie populacji zwierząt zamieszkujących puszcę, w tym gatunków chronionych. Z tego też powodu należy wykluczyć z obszaru Puszczy wszelkie inwestycje, w tym budowę dróg. Wyrażam sprzeciw wobec wszelkich planów działalności łowieckiej na obszarze puszczy, z uwagi na uszczuplanie i tak wąskiej populacji genowej żubra, czy rysia, co czyni te gatunki podatnymi na choroby i zagraża ich istnieniu na terenie naszego kraju. Popieram utworzenie szerokiego obszaru otulinowego wokół puszczy o ograniczonej gospodarce. Unikalny w skali światowej obszar ostatniej europejskiej pierwotnej puszczy powinien pozostać zachowany dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Dokument koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w granicach Obiektu, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym w wniosku renomacyjnym w 2014 r.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
474	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
475	Osoba prywatna	Drzewostanów puszczy Białowieskiej nie są drzewostanami naturalnymi. Są zbliżone do naturalnych. W Puszczy Białowieskiej jest Park Narodowy rezerwaty pomniki przyrody i inne formy ochronne. A lasy gospodarczej winny być prowad,one zgodnie z Planami Urządzenia Lasu, który zatwierdza Minister od Środowiska. Bierna ochrona lasu nie prowadzi do niczego. Zdewastowana puszcza przez kornika wymaga pilnej naprawy ludzką reka. Za stan lasu odpowiada nadlesniczy. Martwe świerki miały swoją wartość a poszły na zgnicie. Wywalić Wajraka i innych zielonych pseudo ekologów naprawiających przyrodę. Jestem przeciwny braniem w ochotę całej pyszczy	Wyjaśniono	Pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze z terenu Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest jest zabronione. Zasada ta została jednoznacznie określona w dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku i potwierdzona w raporcie z misji UNESCO z 2024 r. Plan zarządzania nie wprowadza tej zasady jako nowej, lecz ją respektuje i utrzymuje zgodnie z obowiązującymi zobowiązaniami międzynarodowymi.
476	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam sie na polowania - w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
477	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek ingerencji człowieka w Puszcę!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
478	Osoba prywatna	Składam wniosek o absolutny zakaz polowań oraz całkowite zaniechanie gospodarki leśnej (żadnych wycinek, żadnej ingerencji człowieka). Wnoszę o usunięcie płotu na granicy dzielącego puszcę oraz o monitorowane usuwanie inwazyjnych gatunków obcych, jakie pojawiły się w okolicach płota. Wnoszę też o zamknięcie lub uregulowanie ruchu na drogach przecinających puszcę, tak aby nie wyrządzać szkód, jakie są wyrządzane przez jeżdżące tam pojazdy. Wojsko musi szanować dziedzictwo puszczy i je chronić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), co wynika z obowiązujących przepisów krajowych i unijnych. Utrzymanie tych działań służy ochronie rodzimej różnorodności biologicznej. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe są jedynie działania ochronne, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b. Celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczone zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego. Kwestie związane z obecnością zapory granicznej oraz wojska wynikają z decyzji zarządczych wyższego szczebla i pozostają poza zakresem kompetencji Planu zarządzania. W dokumencie wskazano jednak działania mające na celu minimalizację oddziaływania infrastruktury granicznej na Obiekt.
479	Osoba prywatna	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest to dokument ważny dla Puszczy Białowieskiej i jej otoczenia. Porusza on wiele kwestii istotnych zarówno dla przyszłości Puszczy – miejsca niezwykle cennego przyrodniczo i kulturowo – jak i rozwoju regionu. Kluczową cechą Puszczy Białowieskiej jest jej naturalny charakter, stanowiący o jej unikatowości w skali Europy, czego przypieczętowaniem jest status obiektu UNESCO. Aby marka ta mogła skutecznie służyć promocji regionu, istotna jest dbałość o zachodzące w Puszczy procesy ekologiczne i o jej różnorodność biologiczną. Mając na uwadze podkreśloną w projekcie planu rolę naturalnego przebiegu procesów ekologicznych i ograniczonego wpływu człowieka na zachowanie Puszczy, wnioskuję o całkowite wyeliminowanie gospodarki leśnej z całego obszaru Obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
480	Osoba prywatna	Jesteśmy przeciwni wycinie i pozyskiwaniu drzew z Puszczy, jesteśmy przeciwni polowaniu na terenie Puszczy i polan osadniczych w jej sąsiedztwie. A także jesteśmy przeciwni fragmentacji na terenach Puszczy oraz nowym inwestycja, które jeszcze bardziej będą dewastować ten piękny obszar	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
481	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
482	Fundacja Poczuj Naturę	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
483	Osoba prywatna	¹- Nie powinno się pozwalać na ingerencje w drzewostan i pozyskiwanie drewna z terenów Puszczy - Powinien obowiązywać całkowity zakaz polowań na terenie Puszczy i okolic (na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek) - Zapobieganie fragmentacji i inwestycji w drogi prowadzące przez teren Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
484	Osoba prywatna	Zaniepokojona planowanymi wyrębami, jako miłośnik przyrody oraz orędownik nauki, nie zgadzam się na działania destruktywne i wycinkę na terenach chronionych Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
485	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w Puszczy Białowieskiej. Jest piękna i taka powinna pozostać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
486	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w Puszczy Białowieskiej. To nasze dziedzictwo i tak powinno zostać .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
487	Fundacja Symbioteka	Wnoszę o całkowite wyeliminowanie gospodarki leśnej oraz całkowity zakaz polowań. Puszcza radzi sobie świetnie sama, zarówno w kwestii roślinności jak i regulacji populacji zwierząt. Wnoszę o likwidację fragmentacji - należy jak najszybciej usunąć płot i zasieki i znaleźć rozwiązanie skuteczne, ale bez jakiegokolwiek wpływu na przyrodę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Kwestie zapory na granicy wynikają z konieczności zachowania bezpieczeństwa Państwa i są poza zakresem Planu zarządzania.
488	KOD , podkarpackie	Nie eolno wprowadzać zmian w naturalnym śtodowisku, jakim jest Puszcza Białowieska.Protestuję przeciw pozyskiwaniu drewna poprzez wycinkę drzewostanu Puszczy ! Sprzeciwiam się wytarczaniu następnych traktów (dróg) w obrębie Puszczy Białowieskiej, ponieważ podzieli to teren na odrębne, mniejsze srodowiska biologiczne .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
489	Osoba prywatna	Zakaz wycinki drzew w puszczy białowieskiej Zakaz polowań w puszczy i na polanach puszczańskich Powiększenie białowieskiego parku narodowego Zwiększenie liczby rezerwatów Budowa przejść dla zwierząt nad trasą Hajnówka - Białowieża Zabezpieczenie zwierząt przed wypadkami na trasie Hajnówka - Białowieża	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego, jego otuliny czy też tworzenie nowych rezerwatów pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Pozostałe kwestie wychodzą poza zakres merytoryczny Planu zarządzania.
490	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinki w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
491	Michał Grapow	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. .Jak najmniej ingerencji człowieka w puszcę	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
492	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
493	Osoba prywatna	Polowania na terenie puszczy powinny być całkowicie zakazane. Żołnierze powinni być dowożeni do granicy bardziej ekologicznym środkiem transportu niż wojskowe rosomaki.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Kwestie transportu wojskowego leżą poza zakresem merytorycznym Planu zarządzania Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
494	Osoba prywatna	Jestem przeciwko fragmentaryzacji Puszczy Białowieskiej, pozyskiwaniu drewna z jej obszarów, oraz organizowaniu polowań na wszelkich wchodzących w jej skład terenach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
495	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się ingerowaniu w życie puszczy, wycince i polowaniom na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
496	Osoba prywatna	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
497	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę w Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
498	Osoba prywatna	Wyrazam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach A także sprzeciw wobec fragmentach puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
499	Osoba prywatna	Nie dla wycinki i dla polowań w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
500	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy i na polowania, w tym na polowania na terenie polan-białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, oraz na działania powodujące fragmentację puszczy m.in poprzez budowę dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
501	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się polowaniom i wycinie drzew. Sprzeciwiam się zakładaniu w puszczy lasow na wycinkę, ingerencji człowieka. Jestem za pozostawieniem tego unikatowego środowiska bez zmian.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
502	Fundacja Klub Myśli Ekologicznej	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, jednocześnie w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
503	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
504	Osoba prywatna	NIE nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
505	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
506	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na jakiekolwiek polowania na terenie puszczy oraz pozyskiwania drewna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
507	Osoba prywatna	W Puszczy Białowieskiej nie powinno się prowadzić działalności pozyskiwania drewna, powinien obowiązywać absolutny zakaz polowań, w tym polowań na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, powinno się także podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
508	Osoba prywatna	Zakaz polowań, budowy itp. Pozostawić w stanie nienaruszonym!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
509	Osoba prywatna	Puszcz Białowieska jest skarbem dziedzictwa natury polskiej i jako taka, powinna być chroniona przed ludzka ingerencją (wyrębem drzew i polowaniami)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
510	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
511	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, jej fragmentację, a także na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
512	Osoba prywatna	Dotyczy ochrony Puszczy Białowieskiej. Wyrażam swój sprzeciw. Sprzeciwiam się: 1. Pozyskiwaniu drewna z terenów Puszczy Białowieskiej. Drzewa żyją i czują, oddychają dla nas, są schronieniem i osłoną. W tym miejscu mogą umierać tylko ze starości 2. Polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, na polanach osadniczych takich jak Teremiski i inne. Live and let live 3. Fragmentacji Puszczy Białowieskiej, zachowajcie ten wyjątkowy skarb dla nas i przyszłości w stanie jak najmniej naruszonym	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
513	Osoba prywatna	oczekuję zaprzestania - pozyskiwania drewna z Puszczy, - dalszej fragmentaryzacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
514	Osoba prywatna	Żadnej wycinki drzew , Jeszcze większe ograniczenia zakaz podziałów pod komercyjne inwestycje .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
515	Osoba prywatna	Puszcza jest dobrem narodowym, powinno się o nią dbać, aby jej unikalny ekosystem przetrwał jak najdłużej. Przemycanie działań eksploatacyjnych pod płaszczykiem "ochrony" jest ogromnym zgrzytem. Pozyskiwanie drewna - w jakikolwiek sposób - powinno być wprost zabronione. Podobnie polowania w Puszczy - absolutnie zero. Są lasy gospodarcze, są koła łowieckie. Puszcza jest jedyną i niepowtarzalną. I taka ma zostac.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
516	Osoba prywatna	Zakaz wycinki i polowań na terenie Puszczy Białowieskiej, zakaz polowań na polanach w jej obrębie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
517	Osoba prywatna	Całkowity zakaz polowań Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
518	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Brak zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
519	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
520	Osoba prywatna	Apeluję aby pozostawić Puszcę Białowieską w niezmienionej formie, bez jakiegokolwiek wycinki lasów oraz aby chronione były wszelkie zwierzęta, bez żadnych polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
521	Osoba prywatna	Należy pozostawić teren puszczy bez ingerencji zewnętrznej, bez fragmentacji jako naturalną przestrzeń międzygatunkową .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
522	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
523	Osoba prywatna	zostawmy Puszcę puszczy i naturze, nic nam do tego życie mieszkańców puszczy, tych z czterema i więcej nogami i tych bez nóg, jest tak samo ważne jak ludzi jestem przeciw: - dzieleniu puszczy - fragmentacji Puszczy - ścinaniu drzew - wszelkim polowaniom w puszczy i na terenach osadniczych - Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
524	Osoba prywatna	Jako Polka, biologka, dr hab n med i osoba dbająca o środowisko, zdecydowanie jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej ; przeciwko polowaniom, również na terenie polan osadniczych, przeciwko fragmentacji puszczy drogami i nowymi inwestycjami, Zwierzęta MUSZĄ mieć spokojne , szerokie szlaki do naturalnego przemieszczania się.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
525	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
526	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniom na terenach Puszczy Białowieskiej Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna w Puszczy Jestem przeciwko jakimkolwiek inwestycjom drogowym Jestem za pełną ochroną i pozostawieniem Puszczy Białowieskiej w pełnej dzikości	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
527	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna zostać pozostawiona bez ingerencji człowieka jako zwarty kompleks leśny, najlepiej w całości objęty formą ochrony jako park narodowy. Obszar ten ma unikalny w skali europejskiej charakter najbardziej zbliżony do pierwotnego. W przeważającej części jest lasem naturalnym: powstałym i utrzymującym się w wyniku naturalnych procesów i zaburzaniem działalnością ludzką w niewielkim stopniu w porównaniu z innymi lasami Europy. Jedyną dopuszczalną formą utrzymania tego charakteru jest "powstrzymanie się od ingerencji w procesy naturalne i pozwolenie na to, by to nie człowiek, a przyroda decydowała o tym: co, gdzie i kiedy ma wyrosnąć; które drzewa mają przeżyć, a które zginąć" (Wesołowski, 2004). Puszcza Białowieska, stanowi mniej niż 1% całkowitej powierzchni leśnej Polski powinna zostać objęta ochroną zapewniającą zachowanie jej unikalnych w skali europejskiej walorów przyrodniczych. Puszcza pełni również wybitną rolę rekreacyjną dla wielu osób nie tylko z całej Polski. Wg Marka Giergicznego (Rekreacyjna wartość Białowieskiego Parku Narodowego, 2009) wartość rekreacyjna puszczy w sensie finansowym przekracza wielokrotnie korzyści gospodarcze związane z pozyskaniem drewna. Przeprowadzone szacunki pozwalają stwierdzić, że Puszcza Białowieska generuje każdego roku strumień korzyści rekreacyjnych w wysokości 11.5 miliona zł (2002), co odpowiada całkowitej wartości rekreacyjnej zasobu równej 287 mln. zł. Wyceny dokonano za pomocą metody kosztu podróży. Metoda ta ponad wszelką wątpliwość ukazuje, ile co najmniej gotowi są poświęcić ludzie, aby odnieść korzyść z zetknięcia się z badanym obiektem. Oszacowane korzyści rekreacyjne dostarczane przez Puszcę Białowieską są 27 krotnie większe od średnich korzyści ekonomicznych generowanych przez Nadleśnictwo Białowieża i blisko 3 krotnie większe od przychodów z tytułu sprzedaży drewna pozyskiwanego na terenie Nadleśnictwa Białowieża w latach 2000-2004. (Giergiczny, 2009) Sytuacja na granica sprawiła, że dochody z tytułu turystyki spadły znacząco, ale straty te nie powinny być kompensowane dochodami z tytułu pozyskania i sprzedaży drewna. Powyższe uwagi wynikają również z publikacji pt. "Puszcza Białowieska miniprzewodnik naukowy" (Chylarecki, Gutowski, Jaroszewicz, Kowalczyk, Kujawa, Latałowa, Mikusiński, Orczewska, Samojlik, Selva, Wesołowski, Zimny, Żmihorski). Publikacja ta wyjaśnia na czym polega wartość Puszczy Białowieskiej i jak ją należy chronić. Odpowiada też na mity i dezinformacje.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
528	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być wprowadzony całkowity zakaz polowań oraz prowadzenia gospodarki leśnej. Powinien zostać wprowadzony zakaz defragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
529	Osoba prywatna	nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, jestem przeciwko polowaniom i fragmentacji terenu Puszczy. jestem za zachowaniem, podtrzymywaniem i dbaniem o stan Puszczy w takim stanie w jakim funkcjonuje obecnie - naturalnie i pod ochroną	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
530	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna ,fragmentowanie puszczy przez inwestycje i nowe drogi których jest i tak za dużo .Nie zgadzam się na polowania na terenie całej puszczy i polan osadniczych takich jak Teremiski, Białowieża, Budy, Masiewo czy Pogorzelce .Dbajcie o nasz najcenniejszy skarb jakim jest puszcza	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
531	Osoba prywatna	nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w Puszczy, bo jest wyjątkowa i taka powinna pozostać	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
532	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to jeden z najcenniejszych obszarów w Polsce. Zmiany klimatyczne na świecie pokazują, że tego typu tereny są dużo ważniejsze niż mogło nam się wydawać. Zdecydowanie sprzeciwiam się jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem bardzo stanowczo przeciwna jakimkolwiek polowaniom na jej obszarze, również na terenie polan osadniczych. Sprzeciwiam się fragmentacji puszczy wszelkimi drogami i kolejnymi inwestycjami. Polskę tworzą nie tylko ludzie, ale i zwierzęta, którym zabieramy coraz więcej przestrzeni i utrudniamy przemieszczanie się. To nasze bogactwo. Niech Puszcza Białowieska będzie dla nich bezpieczną ostoją z szerokimi szlakami wędrówek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
533	Osoba prywatna	*nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. *Nie ma zgody na polowania (od tego mamy wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, *podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
534	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej (nie ma tego proceduru od 8 lat) oraz tworzenie nowych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
535	Osoba prywatna	Całkowita ochrona Puszczy jako obiektu o wyjątkowym charakterze biologicznym. Dotyczy to zarówno flory i fauny samego obszaru chronionego jak i przyległych lasów i polan. Wyjątkowość tego obszaru w skali Europy jak i świata, tak pod względem przyrodniczym jak i kulturowym, zasługuje na pełną ochronę i ocalenie jej dla potomnych w jak najmniej zmienionej postaci. Myślenie perspektywiczne z troską o przyszłych pokoleniach o tym co im pozostawimy powinno zająć pierwszeństwo przed ewentualnymi zyskami teraz czy przewidywanymi stratami. To troska o przyszłość, o jakość życia naszych potomnych powinna kierować działaniami rządzących, opozycji oraz całej grupy decydujących w kwestii ochrony środowiska. W takie działania wpisuje się Ścisła ochrona bezcennej Puszczy Białowieńskiej oraz jej otuliny. Ochrona przed wycinką drzew, polowaniami, budową nowych dróg, które dzielą puszcę tworząc bariery dla zwierząt, zwiększając ruch oraz stwarzając realne zagrożenie dla życia żyjących w puszczy zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieńskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
536	Osoba prywatna	Jako Polka i osoba dbająca o środowisko, zdecydowanie jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieńskiej ; przeciwko polowaniom , również na terenie polan osadniczych, przeciwko fragmentacji puszczy drogami i nowymi inwestycjami, Zwierzęta MUSZĄ mieć spokojne , szerokie szlaki do naturalnego przemieszczania się.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
537	Osoba prywatna	Jako obywatelka, której zależy na ochronie środowiska naturalnego i dobru zwierząt, nie zgadzam się na prowadzenie wycinki drzew na terenie Puszczy Białowieskiej. W Puszczy powinien panować też bezwzględny zakaz polowań. Ponadto sprzeciwiam się wszelkim działaniom prowadzącym do fragmentaryzacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
538	Osoba prywatna	Puszcza powinna pozostać w niezmienionym stanie. Popieram całkowity zakaz wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
539	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na odstrzał zwierząt i wycinkę drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
540	Osoba prywatna	Prośba o pozostawienie tego miejsca nietkniętym przez człowieka. Natura sobie radzi bez człowieka lepiej. Ingerujemy w 99.9% środowiska. Zostawmy tą małą cząsteczkę naturze. To nasze dziedzictwo narodowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
541	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
542	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycinkom drzew w Puszczy oraz przeciwko poloeaniom!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
543	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, żadne wycinki, ingerowanie w naturalne środowisko.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
544	Osoba prywatna	'- Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy - Zakaz polowań - Zatrzymanie fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
545	Osoba prywatna	Zakaz polowań, zakaz pozyskiwania drewna. Zostawić puszcę jak jest, wystarczy problemów z murem	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
546	Osoba prywatna	Na obszarze Puszczy Białowieskiej kluczowe dla utrzymania bogactwa przyrodniczego i doprowadzenia ekosystemu do możliwie stabilnej formy jest prowadzenie świadomej, naukowo uzasadnionej gospodarki leśnej. Praca leśników powinna koncentrować się m.in. na przeciwdziałaniu masowemu pojawowi szkodników, które prowadzą do rozpadu drzewostanów i degradacji cennych siedlisk. Niezbędne są także działania łowieckie, w tym odstrzały redukcyjne, pozwalające regulować liczebność dużych ssaków kopytnych, a zwłaszcza populacji żubra. Przegęszczenie wśród tych zwierząt zwiększa ryzyko rozprzestrzeniania się chorób, które mogą poważnie zagrozić całemu programowi restytucji tego gatunku w naturze. Kontrola liczebności poszczególnych gatunków musi być oparta na rzetelnych badaniach czynników populacyjnych – zarówno w odniesieniu do zwierzyny łownej, jak i zwierząt objętych ochroną, które w warunkach przegęszczenia zaczynają powodować szkody w środowisku. Ważnym zadaniem jest też eliminacja gatunków inwazyjnych, zarówno roślin, jak i zwierząt. Warto przy tym rozszerzyć istniejące listy gatunków obcych o owady, takie jak drzewotocz japoński – wyjątkowo agresywny polifag, który atakuje praktycznie wszystkie gatunki drzew, żywe i martwe. Pozostawienie drzewostanów samym sobie, bez czynnej ochrony, niesie ryzyko poważnej katastrofy ekologicznej – proces ten zresztą już obserwujemy w niektórych fragmentach Puszczy. Podsumowując: plan zarządzania Puszczą Białowieską powinien być oparty przede wszystkim na aktywnej ochronie i realnych działaniach, a nie na ideologicznych koncepcjach lansowanych przez NGO, które w praktyce prowadzą do degradacji naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
547	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie wyrażam zgody na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej i Poland osadniczych (białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek). Nie wyrażam zgody na dalszą fragmentację Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
548	Osoba prywatna	Nie dla pozyskiwania drewna z puszczy. Nie dla polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
549	Osoba prywatna	1. Cały obszar Puszczy Białowieskiej powinien być wyłączony z pozyskiwania drewna (wyciski) 2. Powinien być całkowity zakaz polowania w Puszczy oraz zakaz polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. 3. Puszcza powinna być pozostawiona własnej samoregulacji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
550	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy, polowaniom, w tym na terenie polan osadniczych białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. Jestem za podjęciem działań przeciwdziałającym fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
551	Osoba prywatna	Nie możemy się zgodzić na pozyskiwanie drewna z Puszczy Kategoryczny zakaz polowań, w tym polowań na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec Konieczne trzeba podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
552	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec Białowieży chciałbym wyrazić uznanie dla opracowania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. Dokument ten trafnie wskazuje na konieczność ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy oraz podkreśla znaczenie długofalowej wizji sięgającej roku 2050. Z perspektywy mieszkańca uważam jednak za kluczowe, aby zapisy Planu były wdrażane w sposób konsekwentny i rzeczywiście zapewniały ochronę całości ekosystemu. Najważniejszym warunkiem zachowania integralności Puszczy jest całkowite odejście od gospodarki leśnej polegającej na pozyskiwaniu drewna. Martwe i stare drzewa, opisane w Planie jako fundament procesów ekologicznych, muszą być traktowane jako zasób przyrodniczy, a nie surowiec. Wszelkie działania obniżające poziom ochrony – poprzez np. dopuszczenie większej ingerencji człowieka – byłyby sprzeczne z celem ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości, a także z oczekiwaniami społeczności lokalnej. Jako mieszkaniec podkreślam również ogromną rolę, jaką turystyka przyrodnicza odgrywa w rozwoju regionu. Puszcza Białowieska, unikatowa w skali Europy, przyciąga turystów z całego świata. Rozwój turystyki opartej na wiedzy, edukacji i doświadczaniu dzikiej przyrody jest realną alternatywą dla działalności eksploatacyjnej i może być stabilnym źródłem dochodu dla lokalnych społeczności. Plan wskazuje na potrzebę wspierania zrównoważonego rozwoju gmin puszczańskich – apeluję, aby w praktyce oznaczało to inwestowanie w infrastrukturę przyjazną turystyce, edukację przyrodniczą oraz promocję regionu jako miejsca, w którym przyroda ma absolutny priorytet. Oczekuję, że realizacja Planu będzie równoznaczna z konsekwentnym utrzymaniem najwyższego poziomu ochrony przyrody, bez wyjątków i odstępstw, które mogłyby otworzyć drogę do wycinki czy osłabienia ochrony siedlisk. Tylko takie podejście zapewni, że Puszcza Białowieska pozostanie dziedzictwem przyszłych pokoleń – zgodnie z zapisami Konwencji UNESCO, na której opiera się cały dokument.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania jednoznacznie wskazuje na konieczność ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu oraz utrzymania jego integralności. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych na terenie Obiektu jest zabronione. W dokumencie podkreślono znaczenie martwych i starych drzew jako kluczowego elementu procesów ekologicznych. Działania ochronne mają na celu ich zachowanie, a nie eksploatację. W zakresie rozwoju turystyki, Plan przewiduje działania wspierające zrównoważony rozwój gmin puszczańskich, w tym promowanie turystyki przyrodniczej jako alternatywy dla działalności eksploatacyjnej. Wskazano m.in. potrzebę opracowania strategii rozwoju oraz utworzenia platformy współpracy i promocji lokalnych inicjatyw gospodarczych inspirowanych dziedzictwem Puszczy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
553	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakimkolwiek wycinkom, polowaniom na terenie całej Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwny fragmentaryzacji całej Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
554	Osoba prywatna	Zakaz nowych inwestycji liniowych, przegląd dróg leśnych i likwidacja części. Ograniczenie ruchu (do ruchu rowerowego i lokalnego) na drodze narewowskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
555	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
556	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Od ośmiu lat nie prowadzi się tu wycinki – i Puszcza ma się świetnie. Tak powinno pozostać na zawsze. Potrzebujemy prawa, które jasno i jednoznacznie zabezpieczy Puszczę przed wycinką i komercyjnym wykorzystaniem. Domagam się również ustanowienia zakazu polowań – zarówno w samej Puszczy, jak i w osadach znajdujących się w jej granicach, gdzie żyją ludzie. Puszcza ma być bezpieczną przestrzenią – dla przyrody, dla zwierząt i dla mieszkańców. Naturalną równowagę zapewniają wilki i rysie – to one są strażnikami ekosystemu. Szczególnie należy chronić tereny polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzalców, Bud i Teremisek. Konieczne jest także podjęcie działań przeciwdziałających dalszej fragmentacji Puszczy. Już dziś jest ona dramatycznie pocięta drogami, a od wschodu odcięta murem granicznym od sąsiednich lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
557	Osoba prywatna	Opierając się na doświadczeniu praktycznym oraz analizie dostępnych badań naukowych, uważam, że w Puszczy Białowieskiej istnieje potrzeba prowadzenia gospodarki leśnej w większym zakresie, niż przewiduje to konsultowany projekt planu zarządzania. Brak interwencji, szczególnie w obliczu gradacji owadów takich jak kornik drukarz, prowadzi do masowego zamierania drzewostanów. Martwe i osłabione drzewa zwiększają ryzyko pożarowe, które w dobie zmian klimatycznych staje się szczególnie groźne. Pożary w takim środowisku mogą przyczynić się do nieodwracalnych strat przyrodniczych i ograniczenia zdolności regeneracyjnych lasu. Należy również zwrócić uwagę, że badania naukowe wskazują na spadek różnorodności biologicznej, zwłaszcza roślin naczyniowych w lasach, gdzie całkowicie zaniechano prowadzenia gospodarki leśnej. Gospodarka o charakterze zrównoważonym, prowadzona w oparciu o cięcia sanitarne i pielęgnacyjne, sprzyja utrzymaniu mozaikowej struktury siedlisk, a tym samym większej bioróżnorodności. W miejscach, gdzie gospodarka leśna była prowadzona umiarkowanie, obserwuje się bogatsze runo leśne i większe zróżnicowanie gatunkowe niż w drzewostanach, gdzie całkowicie zrezygnowano z ingerencji człowieka. Z punktu widzenia bezpieczeństwa lokalnych społeczności i trwałości ekosystemu, konieczne jest również uwzględnienie ryzyka klęsk żywiołowych. Silne wiatry, powalone drzewa czy susze dodatkowo zwiększają zagrożenie pożarowe, szczególnie w drzewostanach po gradacji kornika drukarza, a brak działań gospodarczych utrudnia ograniczanie skutków tych zjawisk. Wprowadzenie szerszego zakresu prac leśnych umożliwi nie tylko pozyskanie drewna opałowego na potrzeby lokalnych mieszkańców, poprawi kondycję finansową lokalnych przedsiębiorców z branży leśnej, ale także umożliwi aktywne kształtowanie struktury drzewostanów w sposób sprzyjający stabilności całego ekosystemu. Podsumowując, ochrona bierna nie zawsze jest najlepszym rozwiązaniem. W Puszczy Białowieskiej należy zwiększyć skalę zrównoważonej gospodarki leśnej (utrzymanie strefy IV na poziomie 18,06% - jak we wniosku renomacyjnym z 2014 r.), aby przeciwdziałać skutkom gradacji owadów (również tych inwazyjnych – np. drzewotocza japońskiego, który prędzej czy później pojawi się w Puszczy Białowieskiej), zmniejszyć ryzyko pożarowe oraz wspierać różnorodność biologiczną. W mojej ocenie tylko połączenie ochrony przyrody z rozsądną ingerencją człowieka (gospodarką leśną) zapewni trwałość tego unikalnego kompleksu leśnego.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
558	Osoba prywatna	Drewno nie powinno być pozyskiwane z puszczy, nie ma zgody na polowania (w tym na terenie Polan Białowieskiej, Maszewskiej, Pogorzelec, Bud i Terenisek) czy dalszą fragmentację lasu. Absolutnym priorytetem jest zostawienie puszczy w spokoju i brak interwencji ludzkiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
559	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto należy podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
560	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumna, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
561	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek formie pozyskiwania drewna z Puszczy oraz ingerowania w nią. Nie zgadzam się na polowania na jej terenie i w otulinie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
562	Osoba prywatna	Proszę o wprowadzenie całkowitego zakazu polowań na terenie Parku Narodowego oraz w jego otulinie - biorąc pod uwagę patologiczne wręcz zagęszczenia ambon myśliwskich bezpośrednio na granicach obszarów ściśle chronionych w Polsce. O tonach płodów rolnych wysypywanych przed nimi nawet nie wspominając. Nie jestem ignorantem niemniej po kokardę mamy wszyscy tych myśliwskich bzdur stąd celem ochrony samych myśliwych, aby nie mylili więcej żubrów z dzikami (!) absolutnie postuluję za wyproszeniem tego towarzystwa z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
563	Agroturystyka w Puszczy Białowieskiej	Dzień dobry, bardzo nam zależy, żeby Puszcza nadal swobodnie się zapuszczała. Turystyka powoli zaczyna się odradzać. Mamy turystów z całego świata którzy cenią ten wspaniały las. Jest wyjątkowy, bardzo byśmy chcieli, żeby gospodarka leśna i łowiecka na stałe zniknęła z planów zarządzania. Oprawdamy naszych gości i prowadzimy działania edukacyjne dla dzieci właśnie wokół tego wspaniałego lasu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
564	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska stanowi jedno z najcenniejszych dóbr przyrodniczych Polski oraz unikatowe dziedzictwo o randze światowej. W związku z tym zarządzanie tym obiektem powinno opierać się na zasadzie maksymalnej ochrony i minimalnej ingerencji człowieka. Gospodarka leśna Należy bezwzględnie wykluczyć możliwość prowadzenia wycinek i pozyskiwania drewna na terenie Puszczy. Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że zaprzestanie ingerencji w drzewostany sprzyja zachowaniu naturalnych procesów ekologicznych i zapewnia stabilny rozwój całego ekosystemu. Gospodarka łowiecka Niezbędne jest wprowadzenie zakazu polowań na całym obszarze Puszczy, w tym na polanach białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Drapieżniki takie jak wilk i ryś pełnią kluczową rolę w regulowaniu populacji innych gatunków, a ingerencja człowieka w te procesy jest zarówno szkodliwa dla ekosystemu, jak i etycznie kontrowersyjna. Fragmentacja siedlisk Jednym z największych zagrożeń dla Puszczy jest fragmentacja przestrzeni. Bariery w postaci dróg oraz muru granicznego ograniczają migrację zwierząt, dzielą ich terytoria i prowadzą do obniżenia liczebności populacji. Konieczne jest podjęcie działań łagodzących te skutki, w tym tworzenie korytarzy ekologicznych i przejść dla zwierząt. Skala obszaru Polska część Puszczy obejmuje zaledwie ok. 20 × 30 km, co czyni ją szczególnie wrażliwą na presję zewnętrzną. Tym bardziej konieczne jest traktowanie jej jako obiektu o najwyższej wartości przyrodniczej, którego najlepsza ochrona polega na zachowaniu naturalnych procesów bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
565	Osoba prywatna	Naturalny, bez ingerencji ludzkiej las. Zgodnie z zasadami UNESCO Proszę o zabronienie myśliwstwa i wysokie kary dla kłusowników i myśliwych nie respektujących ograniczeń. Ścieżki edukacyjne w ściśle wyznaczonych granicach. Edukacja w zakresie poszanowania przyrody, zarówno lasu jak i zwierząt oraz przestrzeni.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami. Kwestie kar za naruszenia przepisów pozostają poza zakresem merytorycznym Planu zarządzania i kompetencjami zespołu opracowującego dokument. W zakresie edukacji przyrodniczej Plan przewiduje rozwój działań informacyjnych i edukacyjnych, w tym tworzenie ścieżek edukacyjnych w wyznaczonych lokalizacjach oraz promowanie wiedzy o ochronie przyrody i zasadach funkcjonowania Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
566	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Brak zgody na polowania na terenie Puszczy. Należy podjąć działania zapobiegające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
567	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw w sprawie zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie ma tego proceduru od 8 lat i tak powinno zostać. Nie wyrażam zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Uważam, że powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Obecnie Puszcza jest odcięta przez mur na granicy i pocięta drogami. Nie należy jej dodatkowo dzielić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
568	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
569	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniom na terenie puszczy, pozyskiwaniu z niej drewna oraz fragmentacji puszczy przez budowanie na jej terenie nowych dróg	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
570	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na wycinkę drzew w Puszczy oraz inne ingerencję w tamtejsze środowisko, w budowy dróg, fragmentację terenów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
571	Osoba prywatna	NIE dla pozyskiwanie drewna z Puszczy! Nie dla polowania na jakiegokolwiek zwierzęta! Puszczy nie można poddawać fragmentacji!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
572	Osoba prywatna	Zakazanie wszelkich działań na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
573	Osoba prywatna	1. Żeby żołnierze strzegący granicy byli dowożeni na patrole autobusami, a nie Rosomakami, które palą ponad 100 litrów ropy na 100 km i słysząc je z kilometra, a zabierają tylko 8 osób (oprócz załogi). 2. Ograniczyć "meliorację" w Puszczy, bo ona jest ustawiona tylko na odprowadzanie wody z Puszczy do Bałtyku, a nie na polepszanie stosunków wodnych. 3. Żeby w Puszczy nie można było polować. 4. Żeby w Puszczy nie wolno było ciąć drzew ani prowadzić żadnych prac leśnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	1. Kwestie związane z wykorzystaniem sprzętu wojskowego oraz organizacją patroli granicznych pozostają poza zakresem merytorycznym Planu zarządzania i kompetencjami zespołu opracowującego dokument. Plan nie ingeruje w decyzje dotyczące obronności państwa, jednak zawiera rekomendacje dotyczące minimalizacji oddziaływania infrastruktury granicznej i obecności wojska na Obiekt Światowego Dziedzictwa. 2. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej. 3. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. 4. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
574	Osoba prywatna	Brak zgody na niszczenie Ouszczy.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
575	Osoba prywatna	Zakaz polowań i prowadzenia gospodarki leśnej, zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
576	Osoba prywatna	Cała Puszcza Białowieża powinna być terenem chronionym ściśle- bez polowań (nawet sezonowych), bez wycinki i gospodarki leśnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
577	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na jakąkolwiek wycinkę drzew z tego terenu oraz nie ma mojego pozwolenia na polowania na zwierzęta na tym terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
578	Osoba prywatna	Jestem przeciw pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy Białowieskiej, jak i prowadzeniu polowań na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
579	Osoba prywatna	Propozycje, by na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej wprowadzono całkowity zakaz polowań oraz całkowity zakaz pozyskiwania drewna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
580	Osoba prywatna	Popieram opinie prof. Bogdana Brzezieckiego z Wydział Leśny SGGW odn. archaicznej już ochrony ścisłej cyt. "Wyniki wielu badań, w tym badań fitosocjologicznych i lichenologicznych, prowadzonych w tej części Puszczy Białowieskiej, która jest objęta ochroną ścisłą już od ponad 100 lat (...) wskazują bardzo wyraźnie, że ochrona ścisła nie zapewnia trwałego zachowania wszystkich cennych elementów różnorodności biologicznej związanych z ekosystemami leśnymi. Lista gatunków, w tym gatunków bardzo cennych z punktu widzenia ochrony przyrody, znajdujących się na tzw. czerwonych listach gatunków zagrożonych, które całkowicie ustąpiły z tego terenu pomimo, a może właśnie w wyniku ochrony ścisłej, jest bardzo długa. Jak wynika z badań wielu autorów, w warunkach ochrony ścisłej ustępują nie tylko poszczególne gatunki, zanikają całe zbiorowiska leśne. W przypadku Puszczy Białowieskiej są to m.in. takie typy zbiorowisk leśnych, jak dąbrowa świetlista (najbogatszy pod względem liczby gatunków roślin typ zespołu leśnego w naszym kraju), grąd miodownikowy czy subborealny bór mieszany. Jak podkreśla wielu badaczy, jedną z najważniejszych przyczyn tego zjawiska są naturalne procesy sukcesyjne zachodzące na obszarach objętych ochroną ścisłą. Na czym te procesy polegają, to widać najlepiej na podstawie wieloletnich (prowadzonych od 1936 r. do chwili obecnej), unikalnych na skalę światową, badań prowadzonych przez Katedrę Hodowli Lasu SGGW na stałych powierzchniach badawczych w Rezerwacie Ścisłym BPN (Zał. 2). Badania te wskazują na postępujący proces upraszczania składu gatunkowego i ujednolicania struktury drzewostanów puszczańskich objętych ochroną ścisłą. Proces ten jest wynikiem zdominowania odnowienia przez niewielką liczbę gatunków (najczęściej jest to grab). Niekontrolowana ekspansja grabu, jako gatunku silnie oceniającego glebę, powoduje m.in. zanik wielu gatunków runa leśnego, zwłaszcza tych o dużych wymaganiach świetlnych i cieplnych." Nie popieram ochrony sukcesji naturalnej prowadzącej do zmniejszenia bioróżnorodności. Ochrona ścisła w dłuższejgv perspektywie prowadzi do utraty przedmiotu ochrony, dla którego została ustanowiona. Popieram gospodarkę leśną i łowiecką na terenie Puszczy Białowieskiej prowadzona zgodnie ze sztuką, wiedzą i doświadczeniem miejscowych leśników.	Wyjaśniono	Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.
581	Osoba prywatna	W przygotowanym dokumencie pominięto bardzo ważne aspekty czynnej ochrony, zarówno w zakresie gospodarki leśnej jak i łowieckiej. Powinno to zostać ujęte i dopuszczone we wszystkich strefach z wyłączeniem terenów rezerwatów ścisłych oraz Parku Narodowego (w obszarze Parku powinny być dopuszczone odstrzały redukcyjne - do zastosowania w przypadku wystąpienia ognisk chorób zakaźnych np. ASF, CWD). W przypadku chorób istotna jest możliwość szybkiej reakcji z wykorzystaniem środków aktywnej ochrony zarówno świata roślinnego, jak i zwierzęcego.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na terenie Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest zabronione, a podstawową zasadą zarządzania pozostaje „niezakłócona dzika przyroda”. . W zakresie łowiectwa, Plan zarządzania przewiduje zakaz polowań w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszczono jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami. Kwestie odstrzałów redukcyjnych w przypadku wystąpienia chorób zakaźnych nie zostały ujęte w Planie, ponieważ wykraczają poza jego zakres merytoryczny i należą do kompetencji odpowiednich służb weterynaryjnych oraz administracji publicznej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
582	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na wyręb drzew na terenie puszczy i polan, a także na organizowanie polowań i odstrzał zwierząt	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
583	Osoba prywatna	Zgadzam się z treścią dokumentu, ale zgłaszam sprzeciw wobec prowadzenia na terenie puszczy gospodarki leśnej. To unikalny obszar, który powinien pozostać samoregulującym się systemem. Mogą uczyć się z niego kolejne pokolenia! To tak rzadkie miejsce! Którego na pewno nie rozumiemy jeszcze w pełni, nie powinniśmy w niego ingerować.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
584	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw jakiegokolwiek ingerencji w Białowieżskim Parku, jak również zakaz odstrzału zwierząt na tym obszarze	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieżskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
585	Osoba prywatna	Dzień dobry, z całego serca popieram postulat pana Wajraka, że Puszcza to skarb, jest to jeden z nielicznych ekosystemów nienadmiernie eksploatowanych przez człowieka. Mamy wystarczająco miejsc, które już przez tego człowieka są tak zniszczone, że należy chuchać i dmuchać na miejsca jak puszcza, która i tak swoje wycierpiała.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieżskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
586	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z planem zarządzania Puszcą Białowieską ponieważ brak jest w nim podstaw prawnych, zawiera arbitralne strefowanie, marginalizację ochrony czynnej, brak jest wyłączającego źródła finansowania planu, blokuje on rozwój lokalnej infrastruktury, fałszuje obraz społeczny oraz tworzy zagrożenia pożarowe. UNESCO jako organizacja nie wymaga żadnej ze zmian podanej w planie aby Puszcza Białowieską miała jej status a wręcz zachęca aby dbać o prawa lokalnej społeczności którymi są również leśnicy i osoby które utrzymują się z pozyskania drewna, rolnicy i myśliwi.	Wyjaśniono	Podstawą opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., ratyfikowana przez Polskę w 1976 r. Zgodnie z aktualnymi Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, par. 108–118, wersja 2025), każdy obiekt światowego dziedzictwa powinien posiadać odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu, który zapewnia długoterminową ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV). Strefowanie zawarte w Planie zostało opracowane zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego oraz zaleceniami ekspertów Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN), z wykorzystaniem aktualnych danych udostępnionych przez Lasy Państwowe oraz Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku. Celem strefowania jest zapewnienie spójności z wartościami, które stanowią podstawę wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do kwestii ochrony czynnej, należy wskazać, że Plan zarządzania został opracowany zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego, który jednoznacznie określa, iż niezakłócona dzika przyroda stanowi fundament zarządzania Obiektem, a pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze jest niedozwolone. W zakresie finansowania, rozdział 6.3 Planu wskazuje potencjalne źródła, przy czym należy podkreślić, że dokument ma charakter ramowy i nie stanowi podstawy do alokacji środków finansowych. Konkretnie źródła finansowania będą określone na etapie realizacji poszczególnych działań i projektów. Odnosząc się do kwestii rozwoju lokalnej infrastruktury, należy zaznaczyć, że Plan zarządzania dotyczy wyłącznie gruntów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz Białowieski Park Narodowy. Zasady obowiązujące w strefie buforowej pozostają poza zakresem niniejszego dokumentu, a zagospodarowanie terenu regulowane jest przez samorządy lokalne w ramach Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego. W zakresie zagrożeń pożarowych, Plan zarządzania nie generuje ryzyka, lecz odpowiada na istniejące wyzwania. Załącznik nr 7 zawiera Plan przeciwpozarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu, opracowany przez ekspertów z Instytutu Badawczego Leśnictwa, Państwowej Straży Pożarnej, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. W odniesieniu do roli UNESCO, należy podkreślić, że organizacja ta nie narzuca konkretnych rozwiązań, lecz oczekuje zapewnienia skutecznego systemu zarządzania, który chroni wyjątkową uniwersalną wartość Obiektu. Plan zarządzania uwzględnia również znaczenie lokalnych społeczności, przy czym jego zapisy są zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
587	Osoba prywatna	Proszę o pozostawienie puszczy nietykalnej, bez stref z polowaniem. Niech się tym zajmą drapieżniki, na wzór Kruger National Park - ten obszar Polski jest najcenniejszym zakątkiem dzikiej przyrody, absolutnie unikalny na mapie świata.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
588	Instytut Biologii Ssaków PAN oraz Białowieskie Stowarzyszenie Dziedzictwa Puszczy	Nazwa i terminologia Wielokrotnie podczas warsztatów wnioskowałam o stosowanie poprawnej polskiej nazwy: Obiekt Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Tylko taka nazwa jest zgodna z terminologią i nazwami innych polskich obiektów UNESCO. Autorzy „Planu” uparli się, by stosować językowe potworki polsko-angielskie „Dobro Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest” lub „Obiekt Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest”. Jedynym sposobem, by uniknąć śmieszności, gdy tablice z nazwą Obiektu zawisną w regionie Puszczy Białowieskiej, będzie zwrócenie się przez któregoś z interesariuszy do Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN o opinię w tej sprawie. Rada w swych obowiązkach ma nieodpłatne „przygotowywanie opinii o używaniu języka polskiego na wniosek organów państwa, organów administracji państwowej i samorządowej, instytucji społecznych i edukacyjnych powołanych do realizacji zadań publicznych”.	Nie uwzględniono	Określenie „Białowieża Forest” jest nazwą stosowaną przez UNESCO w dokumentach międzynarodowych. Jej użycie w materiałach wynika z konieczności zachowania zgodności z dokumentacją UNESCO, jednak nie oznacza rezygnacji z polskiej nazwy „Puszcza Białowieska”. Zgodnie z decyzją UNESCO nr 38 COM 8B.12, Puszcza Białowieska została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa jako „Białowieża Forest”. Ze względu na międzynarodowy charakter Obiektu oraz jego rozpoznawalność poza granicami Polski, zdecydowano się na pozostawienie tej angielskiej nazwy. Nie oznacza to jednak, że w Polsce następuje zmiana nazewnictwa – „Puszcza Białowieska” pozostaje obowiązującym określeniem w języku polskim. Plan zarządzania nie nakłada również obowiązku stosowania oznaczeń z nazwą „Białowieża Forest”.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
589	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania i wycinkę drzew w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
590	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to nasz skarb narodowy Musi zostać dziewiczy naturalny bez ingerencji człowieka Bez wycinek !!!Całkowicie chroniony !!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
591	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań w tym na polowania na terenie Poland białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek zakaz prowadzenia gospodarki leśnej a zwłaszcza wycinki drzew, wycinanie drzew na tym terenie powinno być zakazane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
592	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom również na terenach polan osadniczych. Prośba o niefragmentowanie puszczy nowymi drogami i inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
593	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakiegokolwiek wycince jakichkolwiek drzew ,dokonywania strzelań do dzikich zwierząt na polanach także sąsiadujących z Puszcą Białowieską ,jakichkolwiek inwestycji fragmentaryzujących teren puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
594	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w obrębie całej puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiekolwiek inwestycje na jej terenie oraz nie zgadzam się na polowania na jej terenie i w jej okolicach do 50 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
595	Osoba prywatna	Chrońmy nasze największe dobro narodowe	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
596	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
597	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycinie drzew w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
598	Osoba prywatna	• Zakaz wycinki puszczy białowieskiej. • Nie udostępnianie ścieżek przy środowiskach rzadkich zwierząt. • Zakaz polowań w puszczy białowieskiej. • Powiększenie parku narodowego. • Obcięcie jakiejś większej części puszczy rezerwatem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Prowadzenie polowań jest zakazane w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami. Postulat powiększenia parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Wyznaczanie ścieżek edukacyjnych nie leży w kompetencjach zespołu opracowującego Plan. Zadania te realizuje Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku. Plan zarządzania zawiera natomiast wytyczne dotyczące udostępniania poszczególnych stref Obiektu, z uwzględnieniem ochrony siedlisk i gatunków wrażliwych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
599	Osoba prywatna	1. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskaniu drewna na Puszczy Białowieskiej. 2. Jestem przeciw polowaniom również na polanach osadniczych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
600	Osoba prywatna	Na obszarze Puszczy Białowieskiej, aby utrzymać bioróżnorodność i przywrócić las do stanu zbliżonego do klimaksu, konieczne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na naukowych podstawach, zwłaszcza w zakresie ochrony lasu. Działania leśników powinny w szczególności obejmować kontrolę gradacji szkodników, które prowadzą do rozpadu drzewostanów i zaniku cennych siedlisk. Niezbędnym elementem są także polowania i odstrzały redukcyjne, wspierające zachowanie równowagi w populacjach zwierząt, w tym dużych kopytnych. Dotyczy to zwłaszcza żubrów, których zbyt liczna populacja jest nadal silnie narażona na choroby mogące doprowadzić do jej gwałtownego załamania, a tym samym do niepowodzenia w procesie restytucji tego gatunku. Zarządzanie populacjami powinno być oparte na wynikach badań naukowych dotyczących zarówno gatunków łownych, jak i chronionych, których liczebność niekiedy wymyka się spod kontroli. Szczególną wagę należy przywiązać do zwalczania inwazyjnych gatunków obcych – zarówno zwierząt, jak i roślin. Warto rozważyć poszerzenie ich listy o kolejne organizmy, w tym o inwazyjne owady niszczące drzewostany, takie jak drzewotocz japoński – niezwykle agresywny polifag, atakujący wszystkie gatunki drzew, zarówno żywych, jak i martwych. Niekontrolowany rozkład drzewostanów bez czynnej ochrony może prowadzić do katastrofy ekologicznej, której pierwsze symptomy są już widoczne w regionie Puszczy Białowieskiej. Podsumowując, Plan Zarządzania Puszczą Białowieską powinien w możliwie największym stopniu opierać się na ochronie czynnej, a także na ograniczeniu wpływu organizacji promujących bierność i sprzyjających degradacji jednego z najcenniejszych kompleksów leśnych w Europie."Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjny	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
601	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z planem zarządzania Puszcą Białowieską ponieważ brak jest w nim podstaw prawnych, zawiera arbitralne strefowanie, marginalizację ochrony czynnej, brak jest wyłączającego źródła finansowania planu, blokuje on rozwój lokalnej infrastruktury, fałszuje obraz społeczny oraz tworzy zagrożenia pożarowe. UNESCO jako organizacja nie wymaga żadnej ze zmian podanej w planie aby Puszcza Białowieską miała jej status a wręcz zachęca aby dbać o prawa lokalnej społeczności którymi są również leśnicy i osoby które utrzymują się z pozyskania drewna, rolnicy i myśliwi.	Wyjaśniono	Podstawą opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., ratyfikowana przez Polskę w 1976 r. Zgodnie z aktualnymi Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, par. 108–118, wersja 2025), każdy obiekt światowego dziedzictwa powinien posiadać odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu, który zapewnia długoterminową ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV). Strefowanie zawarte w Planie zostało opracowane zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego oraz zaleceniami ekspertów Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN), z wykorzystaniem aktualnych danych udostępnionych przez Lasy Państwowe oraz Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku. Celem strefowania jest zapewnienie spójności z wartościami, które stanowią podstawę wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do kwestii ochrony czynnej, należy wskazać, że Plan zarządzania został opracowany zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego, który jednoznacznie określa, iż niezakłócona dzika przyroda stanowi fundament zarządzania Obiektem, a pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze jest niedozwolone. W zakresie finansowania, rozdział 6.3 Planu wskazuje potencjalne źródła, przy czym należy podkreślić, że dokument ma charakter ramowy i nie stanowi podstawy do alokacji środków finansowych. Konkretnie źródła finansowania będą określone na etapie realizacji poszczególnych działań i projektów. Odnosząc się do kwestii rozwoju lokalnej infrastruktury, należy zaznaczyć, że Plan zarządzania dotyczy wyłącznie gruntów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz Białowieski Park Narodowy. Zasady obowiązujące w strefie buforowej pozostają poza zakresem niniejszego dokumentu, a zagospodarowanie terenu regulowane jest przez samorządy lokalne w ramach Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego. W zakresie zagrożeń pożarowych, Plan zarządzania nie generuje ryzyka, lecz odpowiada na istniejące wyzwania. Załącznik nr 7 zawiera Plan przeciwpozarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu, opracowany przez ekspertów z Instytutu Badawczego Leśnictwa, Państwowej Straży Pożarnej, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. W odniesieniu do roli UNESCO, należy podkreślić, że organizacja ta nie narzuca konkretnych rozwiązań, lecz oczekuje zapewnienia skutecznego systemu zarządzania, który chroni wyjątkową uniwersalną wartość Obiektu. Plan zarządzania uwzględnia również znaczenie lokalnych społeczności, przy czym jego zapisy są zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
602	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw wszelkiej wycince drzew oraz ingerencji w puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
603	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie zgody z Puszczy ani na polowania na jej terenie, ani na terenach pobliskich. Puszcza to miejsce, w którym odnalazłam spokój, i które powinno być mocniej chronione prawnie – biorąc pod uwagę zwłaszcza regulacje białoruskie, które znacząco przewyższają poziomem stopień regulacji polskich. Kocham Puszczę i powinno się o nią bardziej dbać i bardziej zabezpieczać jej dziedzictwo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
604	Osoba prywatna	nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
605	Osoba prywatna	Stanowczo sprzeciwiam się wycinaniu drzew w Puszczy Białowieskiej, oraz jestem za wprowadzeniem całkowitego zakazu polowań na tym obszarze, od tego są drapieżniki zamieszkujące ten teren.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
606	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
607	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z planem zarządzania Puszcą Białowieską ponieważ brak jest w nim podstaw prawnych, zawiera arbitralne strefowanie, marginalizację ochrony czynnej, brak jest wyłączającego źródła finansowania planu, blokuje on rozwój lokalnej infrastruktury, fałszuje obraz społeczny oraz tworzy zagrożenia pożarowe. UNESCO jako organizacja nie wymaga żadnej ze zmian podanej w planie aby Puszcza Białowieską miała jej status a wręcz zachęca aby dbać o prawa lokalnej społeczności którymi są również leśnicy i osoby które utrzymują się z pozyskania drewna, rolnicy i myśliwi.	Wyjaśniono	Podstawą opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r., ratyfikowana przez Polskę w 1976 r. Zgodnie z aktualnymi Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention, par. 108–118, wersja 2025), każdy obiekt światowego dziedzictwa powinien posiadać odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu, który zapewnia długoterminową ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (OUV). Strefowanie zawarte w Planie zostało opracowane zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zaleceniami ekspertów Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN), z wykorzystaniem aktualnych danych udostępnionych przez Lasy Państwowe oraz Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku. Celem strefowania jest zapewnienie spójności z wartościami, które stanowią podstawę wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do kwestii ochrony czynnej, należy wskazać, że Plan zarządzania został opracowany zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego, który jednoznacznie określa, iż niezakłócona dzika przyroda stanowi fundament zarządzania Obiektem, a pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze jest niedozwolone. W zakresie finansowania, rozdział 6.3 Planu wskazuje potencjalne źródła, przy czym należy podkreślić, że dokument ma charakter ramowy i nie stanowi podstawy do alokacji środków finansowych. Konkretnie źródła finansowania będą określone na etapie realizacji poszczególnych działań i projektów. Odnosząc się do kwestii rozwoju lokalnej infrastruktury, należy zaznaczyć, że Plan zarządzania dotyczy wyłącznie gruntów zarządzanych przez Lasy Państwowe oraz Białowieski Park Narodowy. Zasady obowiązujące w strefie buforowej pozostają poza zakresem niniejszego dokumentu, a zagospodarowanie terenu regulowane jest przez samorządy lokalne w ramach Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego. W zakresie zagrożeń pożarowych, Plan zarządzania nie generuje ryzyka, lecz odpowiada na istniejące wyzwania. Załącznik nr 7 zawiera Plan przeciwpozarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu, opracowany przez ekspertów z Instytutu Badawczego Leśnictwa, Państwowej Straży Pożarnej, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych oraz Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku. W odniesieniu do roli UNESCO, należy podkreślić, że organizacja ta nie narzuca konkretnych rozwiązań, lecz oczekuje zapewnienia skutecznego systemu zarządzania, który chroni wyjątkową uniwersalną wartość Obiektu. Plan zarządzania uwzględnia również znaczenie lokalnych społeczności, przy czym jego zapisy są zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
608	Osoba prywatna	Postuluję całkowity zakaz pozyskiwania drewna z terenu puszczy, bezwzględny zakaz polowań w obrebie puszczy oraz polan osadniczych (np. Termiski) oraz surowsze kary dla kłusowników. Chciałabym wskazać na konieczność zaprzestania fragmentacji kompleksu poprzez dzielenie go drogami i planowanymi na jego terenie inwestycjami. Naczelnym celem planowanej perspektywy zarządzanie obiektem UNESCO którym jest puszcza może być jedynie rozszerzanie jego ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
609	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiejnie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać..Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
610	Osoba prywatna	Jestem za całkowitym zakazem polowan na terenie puszczy Białowieskiej oraz za wycinaniem drzew na tym terenie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
611	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
612	Osoba prywatna	Nie chcemy aby z terenu Puszczy Białowieskiej była możliwość pozyskiwania drewna. Nie chcemy aby dozwolone w niej były polowania. Chrońmy ten obszar. To jest najbardziej korzystne rozwiązanie dla mieszkańców i społeczeństwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
613	Osoba prywatna	Od 8 lat nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, dzięki czemu Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem - polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
614	Osoba prywatna	Ze względu na charakter Puszczy uważam, iż nie powinny w niej następować żadne prace: wyręb drzew (całkowity zakaz), melioracja, pełna ochrona gatunkowa fauny i flory. Ponadto w Puszczy winien obowiązywać zakaz poruszania się środkami transportu indywidualnego (z wyjątkiem dwukołowych) z wyjątkiem służb leśnych i ratunkowych. Ten zakaz winien dotyczyć również wojska - transportowani powinni być autobusami a nie pojazdami wojskowymi (ilość wypadków dowodzi słuszności tego nakazu).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan nie przewiduje prowadzenia melioracji. Działania ochronne koncentrują się na wspieraniu naturalnych procesów hydrologicznych, m.in. poprzez ograniczanie spływu powierzchniowego i wykorzystanie naturalnych materiałów w celu poprawy retencji. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej. W zakresie ochrony gatunkowej, dokument uwzględnia potrzebę zachowania różnorodności biologicznej i wskazuje działania wspierające ochronę siedlisk oraz gatunków wrażliwych. Kwestie organizacji ruchu pojazdów oraz wykorzystania sprzętu wojskowego pozostają poza zakresem merytorycznym Planu zarządzania i należą do kompetencji odpowiednich służb. W Planie wskazano jednak działania mające na celu minimalizację oddziaływania infrastruktury granicznej i obecności wojska na Obiekt.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
615	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drzewa z Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na polowanie w Puszczy Białowieskiej na jakiegokolwiek zwierzęta. Jestem za pozostawieniem Puszczy Białowieskiej jako rezerwatu przyrody!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej rezerwatem odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana form ochrony leży poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
616	Osoba prywatna	Jest to obiekt UNESCO. Cudowny, unikatowy na skale Europy, najcenniejszy skarb przyrodniczy jaki posiadamy i potrzebuje najściślejszej ochrony. Jestesmy przeciwni JAKIEMUKOLWIEK pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestesmy przeciwko polowaniom, również na terenie polan osadniczych takich jak Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowierza itd. Gigantycznym problemem jest tez fragmentacja- nalezy zarzadzic duza juz obecnie iloscia dróg i nie wolno jeszcze bardziej fragmentowac Puszczy nowymi inwestycjami. Wykorzystujmy dobra narodowe w sposob mądry.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
617	Osoba prywatna	Z uwagi na unikatowy na skalę światową charakter Puszczy Białowieskiej pozyskiwanie drewna oraz polowania powinny w tym obszarze być zakazane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
618	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to dziedzictwo wszystkich Polaków. Nie zgadzam się na wyręb drzew, polowania, przeprowadzanie dodatkowych dróg i jakkolwiek ingerencję na terenie Parku Narodowego w jego otulinie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
619	Osoba prywatna	Jestem przeciwko WSZELKIM ingerencjom w Puszczy Białowieskiej - JAKIMKOLWIEK wycinkom, JAKIMKOLWIEK polowaniom i fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
620	Osoba prywatna	Stanowczo jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, wycinaniu pomników przyrody do celów gospodarczych. Jestem za tym aby całkowicie zakazać polowań na terenie Puszczy, od regulacji populacji są drapieżniki zamieszkujące ten obszar a nie człowiek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
621	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na zaprzestanie w Puszczy działalności człowieka, mającej na celu zachowanie tego kompleksu w dobrej kondycji. Nie mający pojęcia o przyrodzie, choć pełni górnołotnych frazesów, ludzie już wystarczająco dużo złego zrobili mieniąc się przy tym obrońcami puszczy. Pieczę nad tym kompleksem oddajmy w ręce leśników - to oni wspaniale wywiązują się z zadania dbałości o nasze lasy przysparzając przy tym gospodarce przychodów. Pseudoekolodzy - ręce precz od przyrody!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, zarządcami Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest pozostają Lasy Państwowe oraz Białowieżski Park Narodowy. Wiele działań wskazanych w dokumencie przypisano bezpośrednio Nadleśnictwom Białowieża, Hajnówka i Browsk, które odgrywają istotną rolę w realizacji celów ochronnych. Jednocześnie należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku nominacyjnego z 2014 r., pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych na terenie Obiektu jest zabronione. Plan zarządzania nie wprowadza tej zasady jako nowej, lecz ją utrwała. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w raporcie z misji UNESCO z 2024 r., „niezakłócona dzika przyroda” pozostaje podstawową zasadą zarządzania Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
622	Osoba prywatna	1. Nie można fragmentować Puszczy nowymi inwestycjami. 2. Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej 3. Jestem przeciwko polowaniom, także na terenach polan osadniczych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
623	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy, powinien obowiązywać całkowity zakaz polowań i wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
624	Osoba prywatna	Jestem przeciw jakiegokolwiek wycince drzew na całym obszarze puszczy. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych. Jestem przeciwny nowym inwestycjom, które miałyby doprowadzić do dalszej fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
625	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest najcenniejszym skarbem przyrodniczym na obszarze całej Europy i zasługuje na ścisłą ochronę. Oto moje prośby i postulaty 1. Jestem przeciwko wycinkom drewna i pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej 2. Jestem przeciwko polowaniom w Puszczy Białowieskiej i również na terenie polan osadniczych tj. Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża 3. Jestem przeciwko fragmentacji Puszczy drogami i nie należy fragmentować Puszczy nowymi inwestycjami i drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej ochroną ścisłą odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Objęcie obszaru ochroną ścisłą pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
626	Osoba prywatna	Błędną jest koncepcja zmniejszenia obszaru ochrony czynnej, bowiem racjonalnie prowadzona gospodarka leśna pozwala na uniknięcie negatywnych skutków gradacji szkodników, które w głównej mierze zagrażają cennym siedliskom. Analogicznie rzecz ma się z IGO, zarówno zwierzęcymi jak i roślinnymi, z uwagi na ich szeroko rozumiany antropogeniczny charakter. Populacja Żubra winna podlegać skutecznemu zarządzaniu zwłaszcza w kontekście chorób, w szczególności takich jak telazjoza czy gruźlica.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieża została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej. W odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), Plan dopuszcza działania zaradcze w strefach 3 i 4, zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi. Ich celem jest ograniczenie negatywnego wpływu IGO na rodzime siedliska i gatunki. Zarządzanie populacją żubra, w tym działania podejmowane w przypadku wystąpienia chorób, pozostaje w kompetencjach odpowiednich instytucji i służb weterynaryjnych. Plan zarządzania nie wyklucza możliwości podejmowania interwencji w sytuacjach wymagających ochrony zdrowia populacji, jednak działania te muszą być zgodne z zasadami zarządzania Obiektem i obowiązującym prawem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
627	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drzew z puszczy białowieskiej Zakaz polowań w puszczy białowieskiej i na polanach w puszczy Powiększenie białowieskiego parku narodowego	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego czy jego powiększenia odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
628	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na eksploatację i ingerencje w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
629	Osoba prywatna	Sprzeciwiamy się jakimkolwiek planom zagospodarowania terenu i fragmentacji Puszczy i polan osadniczych, wycince drzew i pozyskiwaniu drewna, polowaniom na terenie Puszczy i polan białowieskich, masiewskich, Pogorzelec, Bud i Terenisek. Puszcza Białowieska jest Naszym najcenniejszym skarbem przyrodniczym i powinna pozostać nienaruszona, gdzie przyroda rządzi się swoimi prawami, bez jakiegokolwiek ingerencji człowieka. Puszcza ma się świetnie od pokoleń i dla pokoleń powinna trwać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
630	Osoba prywatna	Niech człowiek nie ingeruje w Puszcę! Nie poluje, nie wycina, nie dewastuje "infrastrukturą".	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
631	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się: pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy, polowaniu w przyległych okolicach, postępującej fragmentaryzacji puszczy drogami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
632	Osoba prywatna	Nie dla wycinki, nie dla ingerencji w środowisko	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
633	Osoba prywatna	Zakaz wyrebu drzew, ogólnie ingerowania w naturę	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
634	Osoba prywatna	Pragnę wyrazić swój stanowczy sprzeciw wobec polowań na terenie Puszczy Białowieskiej. Przyroda nie potrzebuje naszej ingerencji w tym zakresie. Nie zgadzam się również na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Ilość dróg i tym podobnych inwestycji na obszarze Puszczy Białowieskiej powinna zostać zmniejszona.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
635	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma mojej zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
636	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
637	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek wycinkę oraz polowania na terenie Parku Białowieskiego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
638	Osoba prywatna	Ochrona Puszczy, ona sama o siebie dba! Bez wycinek, polowań, ciężkiego sprzętu, dzielenia...Puszcza da radę. Człowiek niech się zajmie swoimi problemami - np pokojem i poszanowaniem człowieka w człowieku.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
639	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
640	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. To nasza Amazonia, dziedzictwo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
641	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycinkom w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
642	Osoba prywatna	Żadnej wycinki w Puszczy Białowieskiej i żadnych nowych inwestycji w jej obrębie, i zakaz polowań na terenie puszczy i w jej najbliższej okolicy np. Do 50 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
643	Osoba prywatna	Żadnych cięć i myśliwych w całym obszarze Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
644	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
645	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z puszczy białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom, również na terenie polan osadniczych takich jak, Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Nie wolno fragmentować puszczy białowieskiej bardziej nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
646	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być całkowicie chroniona. Jest to obiekt przyrodniczy o unikalnym charakterze na skalę europejską. Dalsze niszczenie jej charakteru, w tym wyręb drzew czy poprowadzenie nowych dróg, spowoduje jej dalszą degradację, a co za tym idzie puszcza przestanie się samoistnie odnawiać i nastąpi jej powolna degradacja. Ostatnie 8 lat działalności za rządów PIS pokazało jak bardzo jest taka sytuacja możliwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
647	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince na terenie Puszczy Białowieskiej, feagmentacji puszczy przez rozbudowę infrastruktury drogowej oraz wszelkim polowaniom (także na polanach).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
648	Osoba prywatna	Jestem za zakazem jakiegokolwiek pozyskiwania drewna z obszaru puszczy i jej okolic. Jestem za zakazem polowań na jej terenie, oraz w jej bezpośredniej otulinie. Jestem przeciwny fragmentacji obszaru puszczy i wytyczaniu nowych dróg lub inwestycji na jej terenie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
649	Osoba prywatna	Szanowni Państwo! Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z terenów Puszczy Białowieskiej. Sprzeciwiam się kategorycznie POLOWANIOM (proszę o bezwzględny ZAKAZ) zarówno w Puszczy, jak i na polanach miejscowości, które przylegają do Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na dalszą fragmentację Puszczy Białowieskiej. Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
650	Towarzystwo Bory Dolnośląskie	Sprzeciw pozyskiwaniu drewna w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
651	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska powinna zostać całkowicie wyłączona z wycinek dla pozyskiwania drewna. Jestem również przeciwna tworzeniu w niej nowych dróg, fragmentacji. Puszcza to nasze dziedzictwo i powinna zostać pozostawiona do samoregulacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
652	Osoba prywatna	Nie mam uwag ogólnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za zapoznanie się z dokumentem.
653	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien obowiązywać zakaz polowań i prowadzenia gospodarki leśnej, w tym wycinki drzew. To stanowisko postuluje pełną ochronę przyrody na danym terenie, eliminując ingerencję człowieka w naturalne procesy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
654	Osoba prywatna	1. Brak zgody na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej 2. Brak zgody na ingerowanie w naturalny ekosystem puszczy 3. Brak zgody na fragmentację puszczy i tworzenie kolejnych dróg na jej terenie 4. Brak zgody na wylesianie puszczy, wycinkę drzew i pozyskiwanie drewna z terenu puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
655	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to skarb narodowy Polaki, dlatego: Nie zgadzam się na wycinkę drzew i pozyskiwanie drewna z jej terenu. Nie zgadzam się na polowania na jej terenie, również na terenie polan. Nie zgadzam się na fragmentowanie jej drogami. Z wyrazami szacunku	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
656	Osoba prywatna	Puszcza to nasz skarb narodowy! Nie ingerujmy w ten ekosystem, chrońmy drzewa, zwierzęta, wszystko! Nie naruszajmy ani puszczy, ani sąsiadujących z nią polan. Trzymajmy z dala od niej samochody,	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
657	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
658	Osoba prywatna	Puszcza powinna być chroniona przed gospodarką leśną oraz przed myśliwymi. Żadnych ingerencji ze strony Lasów państwowych czy kół łowieckich. Żadnych trzebieży. Żadnych polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
659	Osoba prywatna	nie zgadzam się na wycinkę i dewastację puszczy oraz na polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
660	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wszelkim działaniom w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
661	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
662	Osoba prywatna	Ochrona "Puszczy Białowieskiej" jako ograniczenia w prowadzeniu gospodarki leśnej powinna odnosić się do obszaru obecnego Białowieskiego Parku Narodowego. W odniesieniu do obszarów lasów poza PN nie ma potrzeby zmiany sposobu gospodarowania. Zarówno naukowcy, NGO jak i opinia publiczna nie podważa wyjątkowych wartości lasów tego kompleksu, również w odniesieniu do lasów gospodarczych. Organicznie gospodarki leśnej nie wnosi żadnych wartości a jedynie powoduje utratę wartości dodanej jaką jest drewno. W długofalowej perspektywie gospodarka leśna nie powoduje spadku różnorodności biologicznej, wprost nie prowadzi do trwałej utraty poszczególnych gatunków, nie ogranicza jakiegokolwiek funkcji lasów. Patrzenie krótkoterminowe poprzez perspektywę ograniczonego obszarowo pozyskania jest skrzywione. A gospodarowanie to znacznie szerszy rozmiar prac i zagadnień również bezpośredniej ochrony przyrody i ochrony lasu a nie tylko wycinanie drzew. Różnorodność biologiczna jest zmienna, dynamiczna w czasie i przestrzeni. I podstawą jest prawidłowe określenie celów działań ochronnych (lub ich braku) a nie założenie apriori, że użytkowanie gospodarcze jest złe.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) pozyskiwanie drewna (prowadzenie typowej gospodarki leśnej) na cele gospodarcze na terenie Obiektu jest zabronione. Do Obiektu są włączone tereny w zarządzie Nadleśnictw Białowieża, Hajnówka i Browsk oraz Białowieskiego Parku Narodowego. Plan zarządzania nie zmienia granic Obiektu. Zostały one wyznaczone na etapie wniosku renomacyjnego w 2014 r. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
663	Osoba prywatna	Proszę o nie dokonywanie dalszych fragmentaryzacji lasu, o wprowadzenie zakazu wycinki drzew i zakazu odstrzału zwierząt w lesie i polanach wokół puszczy np. w obszarze Teremisek. Proszę o wprowadzenie zakazu lokalizowania inwestycji w tym inwestycji drogowych. Puszcza i tereny pobliskie nie powinny być naruszane gdyż jest to dobro narodowe. Zakaz wycinki całkowity nawet drzew, na których bytuje kornik. Puszcza sama przebudowuje swoją strukturę ręką człowieka i jego ingerencja winny być całkowicie zabronione.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
664	Osoba prywatna	Puszcza to unikat na skale Europy. Zadbajmy a nie wycinajmy. Zostawić Puszcze Białowieską w spokoju. Nie pozyskiwać z niej drewna. Zakaz polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
665	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wszelkim ingerencjom takim jak wycinka drzew, polowania, dodatkowe inwestycje np. drogi. Im więcej reki człowieka tym gorsza kondycja naturalnego środowiska. Ta puszcza to miejsce które trzeba pozostawić maksymalnie dzikim!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
666	Osoba prywatna	Sprzeciwiam due pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej oraz polowaniom, również na terenie sąsiednich polan osadniczych. Zwracam również uwagę na ogromny problem, którym jest coraz większą fragmentacja puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
667	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnosnie treści w rozdziale 6.4 strona 133 proszę o wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
668	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek ingerencję w ekosystem Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
669	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek interwencję w Puszczy Białowieskiej, a w szczególności na wycinkę drzew oraz na polowanie i zabijanie tam żyjących zwierząt i ptaków	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
670	Osoba prywatna	Dzień dobry, nie rozumiem jak można zniszczyć tak „puszczę”. Pozostawiając ją dalej w takiej formie, dalsze zaprzestanie czynnej formy ochrony spowoduje że następne pokolenia nie będą mogły podziwiać „puszczy”, tylko las pełen suchych, połamanych drzew. Bioróżnorodność jest potrzebna, martwe drewno również, ale czy czasem nie powinno być tak że las powinien być pełny zielonych drzew, a martwe drzewa powinny występować w ograniczonym stopniu? Chyba że dążymy do czegoś dokładnie odwrotnego. Obawiam się, że prowadząc tak dalej „ochronę” wszystko przepadnie. Bierna ochrona-NIE, czynna - TAK. Należy usunąć suche drzewa, pozbawić kornika bazy zerowej, posadzić nowe drzewa i cieszyć się że mamy coś co za chwilę będzie zdrowym, wielopokoleniowym, stabilnym lasem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) pozyskiwanie drewna (prowadzenie typowej gospodarki leśnej) na cele gospodarcze na terenie Obiektu jest zabronione. Do Obiektu są włączone tereny w zarządzie Nadleśnictw Białowieża, Hajnówka i Browsk oraz Białowieskiego Parku Narodowego. Plan zarządzania nie zmienia granic Obiektu. Zostały one wyznaczone na etapie wniosku renomacyjnego w 2014 r. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
671	Osoba prywatna	Jestem za zakazdm wycinki drzew z puszczy w celach konsumpcyjnych, za zakazem polowania i zabijania zwierząt na terenie puszczy i okolic. Jestem za zakazem fragmentacji puszczy .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
672	Osoba prywatna	Zdecydowanie postuluję, by na obszarze światowego dziedzictwa PuszczaBiałowieska nie było dozwolone polowanie i wyręb dla pozyskiwania drewna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
673	Lasonauci	Absurdem jest, żeby o kształcie obiektu światowego dziedzictwa miało decydować społeczeństwo. To samo społeczeństwo, które – jeśli im udostępnić taki obiekt – degraduje go. Bo nie jest na to gotowe. I nie ma kto go przygotować, a nawet jeśli jest, to nie ma na to warunków. Nie ma to sensu. I teraz pytanie czy taki głos jak ten zostanie uwzględniony, czy też będą Państwo analizować wielką liczbę głosów społeczeństwa, o którym wspomniano powyżej? Gdyby taki głos miał zostać uwzględniony, na pewno się Państwo w tej sprawie odezwą. Jeśli się Państwo nie odezwą, to znaczy, że nie uwzględniają Państwo takich głosów, co podkreśli absurd założenia, że to społeczeństwo ma mieć coś do powiedzenia, i że Państwo uwzględniają jego głosy. Innymi słowy: należy rozmawiać z fachowcami, spośród których też należałoby wybrać sensownych. Ale czy Państwo są w stanie to zrobić? Czy są państwo gotowi na to, żeby podjąć takie wyzwanie – odszukać tych, którzy mają realne doświadczenie i wiedzą więcej niż społeczeństwo? Jeśli tak, wspomóżemy Wasze działania, i na pewno nas do tego zaprosicie. Bo taki szybki tryb, próba gwałtownego określenia przyszłości na podstawie głosów społecznych to i ryzyko, i niepotrzebne zamieszanie. Pozdrowienia!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania został opracowany w oparciu o wnioski renomowanych ekspertów UNESCO/IUCN oraz w oparciu o aktualną wiedzę. W ramach prac zostało opracowanych wiele ekspertyz dotyczących poszczególnych obszarów tematycznych. Celem Planu jest zagwarantowanie efektywnej ochrony i zarządzania obiektem, umożliwiających zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń unikalnego w skali światowej ekosystemu leśnego, nienaruszonych procesów ekologicznych oraz powstałej dzięki nim różnorodności biologicznej. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Podkreślenia należy fakt, iż konsultacje społeczne są dla wszystkich i jako zespół projektowy, naszym zadaniem jest rozpatrzyć każdą wniesioną opinię.
674	Osoba prywatna	Jestem przeciw jakiegokolwiek wycince drzew na całym obszarze puszczy. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych Jestem przeciwny nowym inwestycjom które miałyby doprowadzić do dalszej fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomowanego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
675	Osoba prywatna	Wnosze o zaniechanie dewastacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
676	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na wycinkę unikalnego lasu na skalę Europy, czyli Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
677	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest jednym z relatywnie niewielkich kompleksów leśnych w Polsce a nawet Europie o względnie pierwotnym charakterze. Ze względu na katastrofę klimatyczną i postępującą degradację środowiska jest to obszar bezcenny przyrodniczo. Powinien się on zostać wyłączony z gospodarki leśnej, wycinki drzew i krzewów, regulacji cieków wodnych i budowy jakiegokolwiek infrastruktury, zwłaszcza dróg asfaltowych. Na obszarze Puszczy powinien być całkowity zakaz polowań. Puszcza Białowieska jest dziedzictwem społecznym. Powinna być chroniona jako część 2% powierzchni Polski obejmujących parki narodowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
678	Osoba prywatna	Jako osoba obserwująca przyrodę od lat, ze sporym doświadczeniem w terenie i dotychczas zdobytą wiedzą stanowczo popieram stanowisko m. in prof. Bogdana Brzezieckiego z Wydział Leśny SGGW odn. archaicznej już ochrony ścisłej cyt. "Wyniki wielu badań, w tym badań fitosocjologicznych i lichenologicznych, prowadzonych w tej części Puszczy Białowieskiej, która jest objęta ochroną ścisłą już od ponad 100 lat (...) wskazują bardzo wyraźnie, że ochrona ścisła nie zapewnia trwałego zachowania wszystkich cennych elementów różnorodności biologicznej związanych z ekosystemami leśnymi. Lista gatunków, w tym gatunków bardzo cennych z punktu widzenia ochrony przyrody, znajdujących się na tzw. czerwonych listach gatunków zagrożonych, które całkowicie ustąpiły z tego terenu pomimo, a może właśnie w wyniku ochrony ścisłej, jest bardzo długa. Jak wynika z badań wielu autorów, w warunkach ochrony ścisłej ustępują nie tylko poszczególne gatunki, zanikają całe zbiorowiska leśne. W przypadku Puszczy Białowieskiej są to m.in. takie typy zbiorowisk leśnych, jak dąbrowa świetlista (najbogatszy pod względem liczby gatunków roślin typ zespołu leśnego w naszym kraju), grąd miodownikowy czy subborealny bór mieszany. Jak podkreśla wielu badaczy, jedną z najważniejszych przyczyn tego zjawiska są naturalne procesy sukcesyjne zachodzące na obszarach objętych ochroną ścisłą. Na czym te procesy polegają, to widać najlepiej na podstawie wieloletnich (prowadzonych od 1936 r. do chwili obecnej), unikalnych na skalę światową, badań prowadzonych przez Katedrę Hodowli Lasu SGGW na stałych powierzchniach badawczych w Rezerwacie Ścisłym BPN. Badania te wskazują na postępujący proces upraszczania składu gatunkowego i ujednolicania struktury drzewostanów puszczańskich objętych ochroną ścisłą. Proces ten jest wynikiem zdominowania odnowienia przez niewielką liczbę gatunków (najczęściej jest to grab). Niekontrolowana ekspansja grabu, jako gatunku silnie ocieniającego glebę, powoduje m.in. zanik wielu gatunków runa leśnego, zwłaszcza tych o dużych wymaganiach świetlnych i ciepłych." Z moich obserwacji również wynika, że ochrona ścisła nie chroni przedmiotu ochrony, dla której była ustanowiona. Jako ludzie potrzebujemy korzystać ze środowiska w sposób zrównoważony, musimy chronić bioróżnorodność, by wzmocnić odporność na zmiany klimatu. Jestem przeciwna ochronie sukcesji naturalnej, która prowadzi do całkowitego przekształcenia środowiska. Popieram prowadzenie gospodarki leśnej i łowieckiej.	Wyjaśniono	Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
679	Osoba prywatna	Puszcza powinna być chroniona bezwzględnie, niepodzielona, bez polowań, bez inwestycji zakłócających dziewiczość kompleksu. To jedyny zakątek Polski gdzie nie powinno być wyrębu lasów, zbyt wielu dróg by nie zakłócać życia zwierząt, zachowajmy pierwotność i dzikość tego miejsca dla potomnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
680	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy i na polowania (od tego są wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. To jest nasze dobro narodowe i musimy je chronić!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
681	Osoba prywatna	Popieram tę inicjatywę, ponieważ Puszcza Białowieska to unikalny skarb przyrody, który zasługuje na pełną ochronę przed wycinką i polowaniami. Wierzę, że zakaz gospodarki leśnej i polowań pomoże zachować jej naturalne ekosystemy dla przyszłych pokoleń. Zachęcam wszystkich do wzięcia udziału w konsultacjach i wyrażenia swojego wsparcia dla tej ważnej sprawy!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
682	Osoba prywatna	Szanowni Państwo, uważam, że: - nie powinno być zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - nie powinno być zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, - powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
683	Osoba prywatna	Puszcza potrzebuje ochrony od człowieka przed człowiekiem. Jestem za całkowitym zakazem polowan oraz pozyskiwania drewna z puszczy. W tym z polan Białowieskiej i Masiewskiej, Budy pogorzelce.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
684	Na Zana	Jestem przeciwko polowaniom	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
685	Osoba prywatna	Niech Puszcza zostanie Puszczą dla nas i przyszłych pokoleń. Uważam, że powinna być wolna od wyrębu, polowań i innych zniszczeń proponowanych przez ludzi. Zaśmieciliśmy cały nas kraj niech to jedno miejsce będzie dla drzew i zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
686	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
687	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drzew na całym obszarze puszczy. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych. Jestem przeciwna nowym inwestycjom, które mogłyby doprowadzić do dalszej fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
688	Osoba prywatna	Absolutny zakaz wycinki w celu pozyskiwania drewna, zakaz polowań oraz sprzeciw wobec nadmiernej fragmentaryzacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
689	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy oraz polowania na zwierzęta	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
690	Osoba prywatna	Na obszarze Puszczy Białowieskiej, aby zachować bogactwo gatunkowe i doprowadzić las do stanu możliwie zbliżonego do klimaksu, konieczne jest prowadzenie przemyślanej gospodarki leśnej opartej na wiedzy naukowej, zwłaszcza w zakresie ochrony ekosystemów. Działania leśników powinny obejmować przede wszystkim przeciwdziałanie masowemu pojawowi szkodników, które mogą powodować rozpad drzewostanów i utratę cennych siedlisk. Ważnym elementem są również kontrolowane polowania i odstrzały redukcyjne, wspierające równowagę populacyjną dużych kopytnych, w tym żubrów. Ich liczebność, gdy osiąga zbyt wysoki poziom, sprzyja rozprzestrzenianiu się chorób, co mogłoby zagrozić skuteczności restytucji tego gatunku. Zarządzanie liczebnością zwierząt powinno opierać się na wynikach badań dotyczących dynamiki populacji gatunków łownych, a także tych chronionych, które w warunkach przegęszczenia mogą negatywnie wpływać na środowisko. Szczególną uwagę należy zwrócić na zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zarówno roślinnych, jak i zwierzęcych. Warto rozważyć poszerzenie obecnych list gatunków inwazyjnych, m.in. o owady takie jak drzewotocz japoński – wyjątkowo ekspansywny polifag, zdolny do niszczenia wszystkich gatunków drzew, zarówno żywych, jak i martwych. Bez aktywnej ochrony istnieje ryzyko, że postępujący rozkład drzewostanów doprowadzi do poważnego kryzysu ekologicznego, którego pierwsze symptomy są już widoczne w Puszczy Białowieskiej. Podsumowując – Plan Zarządzania Puszczą Białowieską powinien w możliwie największym stopniu opierać się na ochronie czynnej, jednocześnie eliminując wpływ organizacji promujących rozwiązania prowadzące do degradacji i rozpadu tego unikatowego kompleksu leśnego.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
691	Osoba prywatna	Uważam, że na terenie puszczy nie powinno się prowadzić wycinki drzew, ani polować.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
692	Osoba prywatna	Szanowni Państwo, proszę za wszelką cenę ustrzec Puszczę Białowieską od wszelkiego cięcia drzew. Mamy w Polsce bardzo dużo terenów zalesionych. Podporządkowanych uprawie lasów użytkowych. Puszczę Białowieską mamy tylko jedną. Dodatkowo uprzejmie proszę o nie udzielanie zgody na wszelkie mordowanie zwierząt w obrębie Puszczy Białowieskiej jak i w jej otulinie. Jako turystka odwiedzająca Puszczę nie chcę spędzać czasu na słuchanie zarówno pił, harwesterów czy innych ciężkich maszyn oraz zastanawiać się, czy ktoś mnie pomyli z dzikiem. Proszę w końcu naprawić ten rażący błąd i zapewnić Puszczę odpowiednie bezpieczeństwo, aby nasze dzieci mogły odwiedzać Ją w przyszłości. Dziękuję!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
693	Osoba prywatna	W Polsce są wykształceni leśnicy, to oni a nie ekolodzy bądź inne organizacje wiedzą jak profesjonalnie dbać o to aby puszcza: istniała i się rozwijała, nie chorowała, istniała w niej równowaga między gatunkami drzew, zwierząt, ptaków, owadów.... W XXI wieku chyba to potrafimy? W puszczy powinien być fostęp do wszystkich jej regionów aby zachodzące w niej procesy kontrolować. Powinien być do niej dostęp również dla turystów choć w ograniczonym zakresie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania nie wprowadza zmian w systemie zarządzania. Obiekt nadal pozostaje zarządzany przez Nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Browsk oraz Białowiecki Park Narodowy. Warto podkreślić, iż zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014) pozyskanie drewna na cele gospodarcze jest zabronione, natomiast zgodnie z zapisami w raporcie z Misji UNESCO w 2024 r. podstawą zarządzania Obiektem jest niezakłócona dzika przyroda. d kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
694	Osoba prywatna	Pozostawić teren puszczy jak najbardziej naturalny, bez możliwości polowań i wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
695	REKLAMA MONIKA DIMAPILIS	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
696	Osoba prywatna	¹- brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - brak zgody na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, - postulat o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
697	Osoba prywatna	Uważam, że na terenie Puszczy Białowieskiej nie powinno się prowadzić wycinki drzew. To jak rozbiórka Wawelu na cegły. Jestem przeciwna polowaniom na terenie Puszczy oraz budowie dróg, które spowodują fragmentację habitatu mieszkających tam zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
698	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej powinien obowiązywać całkowity zakaz polowań i prowadzenia gospodarki leśnej, zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
699	Osoba prywatna	Zakaz wycinki drzew i pozyskiwania drewna. Zakaz polowań na zwierzęta. Zakaz wytyczania dróg na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
700	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wdrożeniu planu zarządzania. Oddanie władzy sprawczej jakiemuś organowi centralnemu nie będzie w stanie zadbać odpowiednio o pogodzenie wszystkich stron, które tam mieszkają i chcą chronić puszcze. Uważam, że plan zarządzania nie rozwiązuje wszystkich problemów mieszkańców. Przede wszystkim nie jest zagwarantowane podstawowe rzeczy: drewno na opał finansowanie turystyki, możliwości rozwoju regionu oraz budowa nowej infrastruktury.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie wprowadza zmian w dotychczasowej strukturze zarządzania. Obiekt nadal pozostaje zarządzany przez Nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Browsk oraz Białowieżski Park Narodowy. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. W Planie zarządzania można znaleźć propozycje działań z zakresu możliwości rozwoju regionu i turystyki, co więcej w Planie wskazano potencjalne źródła finansowania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
701	Osoba prywatna	1.Nie dla jakiegokolwiek wycinania drzew i pozyskiwania drewna w Puszczy Białowieskiej. 2.Brak zgody na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej, czy polan białowieskich 3.Nie dla fragmentaryzacji tych terenów Chrońmy Puszczę!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
702	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna, w wycinkom w puszczyOuszcza Białowieska jest naszym skarbem narodowym. Unikalnym. A unikaty sa bezcenne. Podobnie wyrazam sprzeciw wobec polowan w PuszczyPuszcza ma pozostac enklawa dla natury i jej procesow.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
703	Osoba prywatna	Pozostawić puszcę w stanie pierwotnym. Zakazać wszelkiej działalności gospodarczej i łowieckiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
704	Osoba prywatna	Negatywna opinia do projektu Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) Wyrażam zdecydowany sprzeciw wobec proponowanych działań w projekcie, które mogą prowadzić do degradacji unikalnych wartości przyrodniczych Puszczy Białowieskiej. W szczególności: Nie zgadzam się na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej – niezależnie od formy i celu. Teren ten powinien być bezwzględnie chroniony przed ingerencją o charakterze eksploatacyjnym. Sprzeciwiam się prowadzeniu polowań zarówno w obrębie Puszczy, jak i na przyległych polanach osadniczych. Działania takie są niezgodne z duchem ochrony Światowego Dziedzictwa UNESCO. Stanowczo sprzeciwiam się fragmentacji terenu Puszczy pod kątem inwestycji drogowych lub infrastrukturalnych. Każda ingerencja tego typu narusza integralność ekosystemu i zagraża jego trwałości. Oczekuję, że Plan Zarządzania będzie opierał się na zasadzie pełnej ochrony Puszczy Białowieskiej jako unikalnego i nienaruszalnego dobra przyrodniczego. Nie zgadzam się na pozyskiwanie jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z puszczy białowieskiej, Nie zgadzam się na polowania na terenie puszczy oraz najbliższych polan osadniczych Istotne jest by nie dokonywać fragmentacji terenów puszczy pod inwestycje drogowe	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
705	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest Parkiem Narodowym i powinna pozostać miejscem, w którym gospodarzem jest przyroda i człowiek nie powinien ingerować.	Wyjaśniono	Białowieski Park Narodowy stanowi około 10% obszaru Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska. Większość powierzchni Parku Narodowego zlokalizowana jest w strefie ochrony ścisłej, gdzie ingerencja człowieka jest znacząco ograniczona. Plan zarządzania nie wprowadza zmian w zasadach obowiązujących w strefie 1 i 2 Obiektu, gdzie zlokalizowana jest pozostała część parku (poza Rezerwatem Pokazowym i Hodowlanym Żubrów).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
706	Osoba prywatna	Uważam, że cała Puszcza Białowieska powinna być objęta ochroną w formie Parku Narodowego. Jest bardzo cennym przyrodniczo obiektem na skalę globalną. Jestem przeciwny pozyskaniu z niej drewna, ponieważ naturalny cykl życia drzew i rozkładu martwego drewna jest nieodłącznym elementem funkcjonowania Puszczy. Jestem również przeciwny polowaniom na całej jej powierzchni oraz sprzeciwiam się fragmentacji poprzez drogi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku nominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
707	Osoba prywatna	Puszcza jest dobrem narodowym, ostoją zwierzyny, ważnym środowiskiem ochrony roślin. Konieczne jest zachowanie jej w pierwotnym stanie bez ingerencji człowieka. Powinien funkcjonować zakaz polowań i pozyskiwania drewna na obszarze puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
708	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
709	Osoba prywatna	Od 8 lat Puszcza jest niewycinana i ma się świetnie. Wilki i rysie świetnie radzą sobie z regulacją populacji roślinożerców - polowania ludzi nie są potrzebne. Fragmentacja już zaburza szlaki migracyjne zwierząt - nie potrzeba kolejnych inwestycji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
710	Osoba prywatna	Bardzo proszę zakazać wycinania drzew i polowań. Pozdrawiam	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
711	Osoba prywatna	Obszar podziwiany przez całą Europę, obiekt zazdrości, a dla nas powód do dumy nie może być eksploatowany gospodarczo. Nie godzę się na wydzieranie naturze czegokolwiek, co zmienia jej i nasz dobrostan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
712	Osoba prywatna	Jeśli puszcza ma pozostać puszczą to trzeba ją zostawić samej sobie. Zakazać polowań: niech choć w jednym miejscu zwierzęta nie padną od kuli człowieka a ich populacja jest regulowana naturalnie. Gospodarka leśna powinna opierać się tylko na monitoringu. To miejsce ma mieć charakter pierwotny i dziki. Jeśli chcemy ją zachować to o wycinie drzew i dosadzaniu innych nie powinno być nawet mowy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
713	Osoba prywatna	Uwagi ogólne to takie, aby leśnicy i myśliwi trzymali się z daleka od tak cennych przyrodniczo obiektów. Nie da się już patrzeć na plantacje drzew w całej Polsce, wszystko równo w rządках rośnie i za chwilę znika. Mamy tak mało takich zjawiskowych miejsc.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
714	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
715	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
716	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
717	Osoba prywatna	Uważam, że należy bezwzględnie chronić tak wartościowy ekosystem jak Puszcza. Nie należy jej wycinać, nie należy wprowadzać na jej terenie nowych inwestycji. Należy dbać aby Puszcza została spójna na każdym poziomie. Nie można zaburzać jej charakteru. Nie należy również polować na jej terenie i terenach w bezpośredniej obejmie. Puszcza to dziedzictwo, które należy chronić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
718	Osoba prywatna	W puszczy powinno być mniej polowań. Powinna być zabroniona wycinka i zwiększona ochrona na większej powierzchni puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat zwiększenia ochrony na większej powierzchni odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
719	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska powinna pozostać nienaruszonym ekosystemem. Jest to unikatowe dziedzictwo przyrody i kultury, które należy chronić w całości. Sprzeciwiam się: wycince drzew, polowaniom, wszelkim ingerencjom człowieka, które zakłócają naturalne procesy. Puszcza powinna być miejscem, gdzie natura rządzi się własnymi prawami – dla dobra przyrody, ludzi i przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
720	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę lasu, a także na polowania na zwierzynę. Skoro Puszcza jest w dużej części rezerwatem, to niech zostanie dzika i nienaruszona.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
721	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
722	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Takie miejsca powinny pozostać bez interwencji człowieka. Piękny krajobraz i ekosystem pozostawiony dla zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
723	Osoba prywatna	Na terenie puszczy nie powinno być polowań oraz wycinki drzew. Puszcza to dziedzictwo nas wszystkich Polaków, powinna być pozostawiona w stanie najbardziej zbliżonym do naturalnego. Nie może być wykorzystywana dla prywatnych interesów paru ważniaków. Drogi leśne powinny zostać zlikwidowane. Taki stan będzie najlepiej chronił nas w razie ataku ze wschodu. Las powinien być gęsty, pełen zwalonych drzew, nieprzejezdny. Powinno się dążyć do likwidacji zapory granicznej tak aby zwierzęta mogły się swobodnie poruszać	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Kwestie likwidacji zapory granicznej wychodzą poza kompetencje zespołu opracowującego Plan i kwestie merytoryczne Planu. Budowa zapory związana była z sytuacją geopolityczną i jest warunkowana decyzjami i przepisami nadrzędnymi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
724	Stowarzyszenie Miłośników Lasu	Procedowanie zmiany uważamy za niekorzystne, przyczyniające się do zaniku siedlisk grądowych i świerczyn na torfie, uwolnienia procesu wtórnej sukcesji prowadzącej w pierwszym etapie do zmiany zbiorowisk leśnych na zbiorowiska zastępcze z czeremchą dla siedlisk świeżych i zarośla osikowo-wierzbowe dla wilgotnych i bagiennych. W ślad za zniknięciem siedlisk zaniknie wiele gatunków związanych z środowiskiem leśnym, w tym wymagających umiarkowanego oświetlenia. Proponujemy wycofanie się że zmiany sposobu zagospodarowania Puszczy Białowieskiej. Za optymalne uważamy utrzymanie obecnego układu strefy IV a nawet ustalenie zadań modyfikujących zadania ochronne w strefie III w kierunku umożliwiającym wyprowadzenie dębu jako wiodącego składnika z domieszką świerka i olchy.	Wyjaśniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.
725	Fundacja Greenpeace Polska	Greenpeace Polska, przyjmując z zadowoleniem fakt powstania Planu Zarządzania, wypowiada się jednoznacznie za przeformułowaniem go tak, by wykluczał jakąkolwiek gospodarkę leśną na terenie Puszczy oraz istotnie ograniczał fragmentaryzację Obiektu. Kryteria, które pozwoliły na wpisanie Puszczy Białowieskiej na listę dziedzictwa UNESCO to: - występowanie naturalnych procesów ekologicznych i biologicznych - występowanie siedlisk najważniejszych dla ochrony różnorodności biologicznej i unikatowych gatunków. Oznacza to, że procesy naturalne mają podlegać ochronie na terenie całego Obiektu. Gospodarka leśna, w tym sztuczna przebudowa drzewostanów wprost przeczy podstawie ochrony Obiektu. Od listopada 2017 r. w Puszczy nie jest prowadzona gospodarka leśna. Od tego momentu w Puszczy obserwowana jest naturalna regeneracja ekosystemu, potwierdzona obserwacjami naukowymi. Zamierające drzewa (w szczególności niedostosowane do siedliska, takie jak świerki) są zastępowane przez gatunki dostosowane do warunków środowiskowych i klimatycznych. To naturalny proces, który zgodnie z celami ochrony Obiektu, powinien być chroniony, tzn cały obiekt (na terenach leśnych) powinien być wolny od gospodarki leśnej, a w szczególności pozyskania drewna - niezależnie od tego, czy pozyskanie ma być efektem ubocznym zabiegów, czy celem samym w sobie. Obiekt Białowieża Forest już mierzy się z licznymi zagrożeniami. Jest nim przede wszystkim zaporą na granicy polsko-białoruskiej, jednak wciąż widoczne są również konsekwencje nielegalnych wycieków z 2016-2017. W ramach mitygacji tych zagrożeń, Obiekt na terenach zalesionych powinien zostać wolny od zabiegów związanych z gospodarką leśną. W związku z powyższym wnioskujemy o całkowitą eliminację gospodarki leśnej ze stref 4b i 4c. Wszelkie zabiegi związane z gospodarką leśną powinny być dopuszczone jedynie w strefie 4a, w ramach aktywnej ochrony siedlisk. Innym zagrożeniem, który Plan Zarządzania powinien wyeliminować, jest rozbudowa dróg, prowadząca do fragmentacji siedlisk, wzmacnia ryzyko pożarowe oraz zagrożenie pojawiania się IGO i zagrożenie dla chronionych gatunków zwierząt jak wilki, rysie, żubry. Plan powinien zakładać renaturyzację nieużytkowanych dróg leśnych, a także zakaz budowy nowych i rozbudowy istniejących. Wyeliminowanie tych zagrożeń jest nie tylko istotne z perspektywy ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, ale ma szerokie poparcie opinii publicznej. Stanowcza większość Polaków chce wzmocnienia ochrony Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
726	Osoba prywatna	Proszę, by Puszcza Białowieska pozostała w takim stanie jak obecnie dla przyszłych pokoleń. To nasze dziedzictwo narodowe i należy patrzeć perspektywicznie- bez wycinki, bez polowań, bez powstawania nowych dróg przecinających puszcę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
727	Osoba prywatna	Mam kilka uwag do projektu, chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO, jestem przeciwko jakemukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem też przeciwko polowaniom zarówno w Puszczy jak i na polanach osadniczych takich jak przy Białowieży, Masiewie , Teremiskach, Pogorzalcch czy Budach. Niepokojąca jest też fragmentacja Puszczy. Nie wolno fragmentować Puszczy kolejnymi inwestycjami. To powinno być zapisane w projekcie Pozdrawiam!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
728	Osoba prywatna	Brak zgody na wycinkę drzew i organizowanie polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
729	Osoba prywatna	Uprzejmie proszę, aby na całym obszarze Obiektu Światowego Dziedzictwa BIAŁOWIEŻA FOREST (CZĘŚĆ POLSKA) obowiązywał całkowity zakaz polowań oraz całkowity zakaz wycinki drzew. Bardzo dziękuję za Państwa pracę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
730	Osoba prywatna	Wnioskuje o zakaz polowan oraz wycinki drzew w celach handlowych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
731	Osoba prywatna	Jestem przeciw wycinkom, polowaniom na terenie całej Puszczy białowieskiej oraz w jej otulinie. Zostawcie to przyszłym pokoleniom. To nasz najważniejszy skarb.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
732	Osoba prywatna	Jestem za całkowitym zarazem pozyskiwania drzewa z puszczy, oraz zakazem polowania na terenie puszczy oraz na terenie osad.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
733	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
734	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwanu drewna ,karczowanu puszczy,nariszania jej ekosystemu	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
735	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to nasze wspólne dobro narodowe. Naszym obowiązkiem jest dbać o ten skarb. Jestem przeciwna jakiegokolwiek wycince drzew w puszczy .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
736	Osoba prywatna	Uważam, że na terenie Puszczy Białowieskiej całkowicie powinno się zabronić: - pozyskiwania drewna - polowań. Poza tym powinno się zadbać o brak fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
737	Osoba prywatna	Uważam, że cała puszcza białowieska powinna być chroniona i objęta parkiem narodowym, z zachowaniem odpowiednich stref ochrony, żeby mogła zachować swój pierwotny charakter. Niedopuszczalne powinny być wycinki drzew i jakiegokolwiek dewastacje na całym obszarze puszczy: wjeżdżanie ciężkim sprzętem, śmiecenie, polowanie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
738	Uniwersytet Gdański	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO. Ważne jest zaniechanie na tym terenie pozyskania drewna, likwidacja niekoniecznych dróg, nietworzenie nowych dróg, zatrzymanie wody i nieprowadzenie polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.
739	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w Puszczy, ani na polowania na jej terenie. Uważam, że powinien być także wyznaczony rezerwat ścisły, gdzie byłby całkowicie ograniczony ruch ludzi, co wpłynęłoby pozytywnie na zwierzęta i rośliny oraz ograniczyło hałas.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO jest wyznaczony rezerwat ścisły, który zajmuje około 10% powierzchni Obiektu. Co więcej rezerwaty przyrody zostały zlokalizowane w strefie 2 (z wyłączeniem Rezerwatu Pokazowego Żubrów i Rezerwatu Hodowlanego Żubrów). Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
740	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być wprowadzony zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
741	Osoba prywatna	Tak dla planu zarządzania wg wytycznych UNESCO	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
742	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakiegokolwiek ingerowaniu w życie, w strukturę Puszczy Białowieskiej - Skarbu Narodowemu przez człowieka. Jesteśmy my ludzие elementem środowiska przyrodniczego i totalną ludzką głupotą jest niszczenie tego środowiska w jakimkolwiek wymiarze. To jak dobrowolne odcinanie sobie dostępu do tlenu, do życia	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
743	Osoba prywatna	Celowe jest zapewnienie ciągłości korytarzy ekologicznych, ograniczenie barier, zapewnienie ekoduktów dla zwierząt. Nie można traktować Puszczy Białowieskiej jak lasu gospodarczego. W puszczy nie powinno się polować, tylko postawić na naturalne procesy panujące w przyrodzie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska w sposób kompleksowy uwzględnia potrzebę zapewnienia ciągłości korytarzy ekologicznych oraz ograniczenia barier antropogenicznych, co znajduje odzwierciedlenie w Kierunku działań 3.3. Dokument przewiduje konkretne mechanizmy wdrażania tych założeń, m.in. poprzez integrację kwestii korytarzy ekologicznych z dokumentami planistycznymi gmin, aktualizację map siedlisk i korytarzy ekologicznych w skali regionalnej, krajowej i kontynentalnej oraz publikację wytycznych dotyczących ich ochrony i funkcjonowania. W zakresie ograniczania barier, Plan zarządzania przewiduje usuwanie zbędnych przeszkód, takich jak grodzenia leśne, oraz wdrażanie działań minimalizujących wpływ zapory granicznej, zgodnie z ekspertyzą naukową. Wskazuje to na świadome podejście do ochrony integralności ekologicznej Puszczy. Puszcza Białowieska nie jest traktowana jako las gospodarczy. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz Planem zarządzania, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczone. Dopuszczalne są jedynie działania ochronne, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna, ograniczone do wybranych stref (4a i 4b), obejmujących niewielki procent powierzchni Obiektu. Takie działania mają na celu wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych oraz zachowanie różnorodności biologicznej, szczególnie na terenach nieleśnych i w siedliskach wymagających czynnej ochrony. W kwestii polowań, Plan zarządzania wprowadza ich zakaz w strefach 1 i 2, natomiast w strefach 3 i 4 dopuszcza działania zaradcze wyłącznie wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimych ekosystemów i nie stanowią formy gospodarki łowieckiej. Podsumowując, Plan zarządzania w pełni respektuje zasady ochrony przyrody właściwe dla Obiektu Światowego Dziedzictwa, promując naturalne procesy, eliminując działania gospodarcze oraz wdrażając rozwiązania służące zachowaniu integralności ekologicznej Puszczy Białowieskiej.
744	Przewodnik turystyczny	Obszar tak wyjątkowy powinien być w całości wyłączony z gospodarki leśnej i łowiectwa. Jako unikalny zasób narodowy mógłby być np pod całkowitą i wyłączną opieką chociażby prezydenta. Nie ma takiej formy, ale takie o prezydenckie rezerwaty mogłyby być bezpieczniejsze niż ministerialne	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
745	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna oraz polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko dalszej fragmentacji puszczy przebiegającym przez nią drogami i innymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
746	Osoba prywatna	Jeśli mogę zgłosić swoje zdanie jako obywatelka RP, uważam, że w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest należy zakazać: - pozyskiwania drewna z puszczy (nie zamieniamy wszystkiego na pieniądze! zostawmy choć trochę miejsca przyrodzie) - polowań w puszczy i na okolicznych polanach: białowieskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek (nie rozumiem, jak w ogóle można zabijać dla przyjemności, ale niech myśliwi nie mają wstępu przynajmniej tu). Przypominam, że Puszcza Białowieska jest dobrem wspólnym wszystkich Polaków, a nie tylko Lasów Państwowych czy aktualnie rządzącej ekipy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
747	AGMAR POLSKA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	Las i zwierzęta to życie.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za przekazaną uwagę. Ze względu na charakter uwagi nie jest możliwe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
748	Osoba prywatna	Puszcza powinna pozostać w stanie nienaruszonym.Nie dla wycinek.Nie dla polowań.Nie dla nowych dróg	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
749	Osoba prywatna	Cała Puszcza ma być Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO – Puszcza Białowieska! - nie chcemy tam pozyskania drewna, nowych dróg ani polowań. - Nieuczęszczane i dublowane drogi należy zlikwidować. - Zatrzymać w końcu odpływ wody. Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
750	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
751	Osoba prywatna	Uważam, że pozyskiwanie drewna z zasobów Puszczy oraz polowanie na jej terenie powinny być kategorycznie zabronione. Ponadto należy podjąć działania zmierzające do defragmentacji Puszczy (przecina ją mur na granicy oraz liczne drogi - nieuzasadnione z punktu widzenia dobra ekosystemów, zwłaszcza bezpieczeństwa i migracji zwierząt).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
752	Osoba prywatna	Wyrażam stanowisko, aby Puszcza Białowieża pozostała w jak największym stopniu w stanie naturalnym, nienaruszonym przez działalność człowieka. Uważam, że nadrzędnym celem planu powinno być zachowanie jej wyjątkowych wartości przyrodniczych, kulturowych i historycznych w formie niezmienionej. Wszelkie działania gospodarcze, inwestycyjne czy eksploatacyjne powinny być ograniczane, a priorytetem musi być ochrona naturalnych procesów przyrodniczych oraz zachowanie tego unikatowego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieżskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszelkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
753	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieżskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km. To ostatni taki obszar na terenie Europy, jest bezcenny. Dbajmy o nią	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
754	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO, pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących łącznie jedynie 1 912,06 ha. Działania te mają charakter ochronny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym przekształcaniu drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym (Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014). Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych i degradację siedlisk. Plan zarządzania został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO i uwzględnia zarówno potrzebę ochrony naturalnych procesów, jak i konieczność podejmowania działań interwencyjnych tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania integralności przyrodniczej Obiektu. Zakres dopuszczalnych działań został precyzyjnie określony i ograniczony do niezbędnego minimum, co zapewnia zgodność z celami ochrony Puszczy Białowieńskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.
755	Osoba prywatna	Brak zgody na polowania. Brak zgody na pozyskiwanie drewna	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO, pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących łącznie jedynie 1 912,06 ha. Działania te mają charakter ochronny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym przekształcaniu drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym (Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014). Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych i degradację siedlisk. Plan zarządzania został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO i uwzględnia zarówno potrzebę ochrony naturalnych procesów, jak i konieczność podejmowania działań interwencyjnych tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania integralności przyrodniczej Obiektu. Zakres dopuszczalnych działań został precyzyjnie określony i ograniczony do niezbędnego minimum, co zapewnia zgodność z celami ochrony Puszczy Białowieńskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
756	Osoba prywatna	Cały obszar Puszczy powinien być objęty szczególną, ścisłą ochroną w tym bezwzględny zakazem wycinki i polowań. Puszcza jest terenem unikatowym na skalę Europy i wymaga wyjątkowej troski i jak najmniejszej ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO, pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących łącznie jedynie 1 912,06 ha. Działania te mają charakter ochronny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym przekształcaniu drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym (Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014). Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych i degradację siedlisk. Plan zarządzania został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO i uwzględnia zarówno potrzebę ochrony naturalnych procesów, jak i konieczność podejmowania działań interwencyjnych tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania integralności przyrodniczej Obiektu. Zakres dopuszczalnych działań został precyzyjnie określony i ograniczony do niezbędnego minimum, co zapewnia zgodność z celami ochrony Puszczy Białowieńskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.
757	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieńskiej, masiewskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO, pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących łącznie jedynie 1 912,06 ha. Działania te mają charakter ochronny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym przekształcaniu drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym (Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014). Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych i degradację siedlisk. Plan zarządzania nie zmienia zasad obowiązujących w strefie buforowej. Plan zarządzania został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO i uwzględnia zarówno potrzebę ochrony naturalnych procesów, jak i konieczność podejmowania działań interwencyjnych tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania integralności przyrodniczej Obiektu. Zakres dopuszczalnych działań został precyzyjnie określony i ograniczony do niezbędnego minimum, co zapewnia zgodność z celami ochrony Puszczy Białowieńskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
758	Osoba prywatna	Brak zgody na gospodarkę leśną i polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO, pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących łącznie jedynie 1 912,06 ha. Działania te mają charakter ochronny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów przyrodniczych, w tym przekształcaniu drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym (Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014). Tego rodzaju interwencje są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych i degradację siedlisk. Plan zarządzania nie zmienia zasad obowiązujących w strefie buforowej. Plan zarządzania został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO i uwzględnia zarówno potrzebę ochrony naturalnych procesów, jak i konieczność podejmowania działań interwencyjnych tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania integralności przyrodniczej Obiektu. Zakres dopuszczalnych działań został precyzyjnie określony i ograniczony do niezbędnego minimum, co zapewnia zgodność z celami ochrony Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.
759	Osoba prywatna	1. Zagrożenie dla tradycji lokalnych (str. 6–7, 29, 44) Plan akcentuje konieczność ochrony procesów ekologicznych i ograniczania działalności człowieka (str. 6–7, 44), lecz nie odnosi się wystarczająco do ochrony dziedzictwa kulturowego i społecznego mieszkańców (str. 29). Tradycyjne formy współżycia z Puszczą – np. pozyskiwanie opału, ziołolecznictwo, lokalna turystyka czy rzemiosło – powinny być uznane za część dziedzictwa niematerialnego i chronione na równi z walorami przyrodniczymi.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza tradycji lokalnych, lecz uwzględnia je jako istotny element zrównoważonego zarządzania obszarem. Dokument koncentruje się na ochronie procesów ekologicznych, co wynika z jego nadrzędnego celu – zachowania uniwersalnej wartości przyrodniczej Obiektu – jednak nie pomija aspektów społecznych i kulturowych. Zgodnie z zapisami Planu, zbieranie ziół jest dozwolone na około 90% powierzchni Obiektu, o ile nie koliduje z obowiązującymi przepisami prawa krajowego. Tego rodzaju praktyki, zakorzenione w lokalnej tradycji, są traktowane jako element niematerialnego dziedzictwa i nie są objęte zakazem. Podobnie, Plan wspiera rozwój lokalnej turystyki i działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym regionu, co znajduje odzwierciedlenie w Kierunku działań 6.3. W ramach tego kierunku przewidziano m.in. utworzenie lokalnej platformy wymiany informacji, opracowanie zbioru dobrych praktyk, systemu promocji działalności gospodarczej oraz mechanizmów wspierających lokalne produkty i usługi. Działania te mają na celu wzmocnienie roli społeczności lokalnej w ochronie i promocji Obiektu, przy jednoczesnym zachowaniu jego integralności przyrodniczej. Pozyskiwanie drewna na cele ekonomiczne jest niedozwolone, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego oraz zasadami UNESCO. Ograniczenie to nie wynika z braku uznania dla tradycji, lecz z konieczności zachowania wartości przyrodniczych, które stanowią podstawę wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania dąży do równowagi między ochroną przyrody a uwzględnieniem potrzeb i tradycji lokalnych społeczności, wspierając formy działalności zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju i ochrony dziedzictwa niematerialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
760	Osoba prywatna	!- jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drzewa z Puszczy Białowieskiej - jestem za wprowadzeniem całkowitego zakazu jakichkolwiek polowań, również na terenie polan osadniczych tj. Teremiski, Budy Pogorzelce, Maszewo, Stare Masiewo, Białowieża. - jestem przeciwna budowie kolejnych dróg przebiegających Przez Puszcę Białowieską	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
761	Osoba prywatna	Puszcza, jako najcenniejszy przyrodniczo obszar zarówno w Polsce jak i Europie, powinna podlegać ścisłej ochronie, bez żadnej możliwości wycinki i pozyskiwania drewna oraz bez możliwości polowania w obszarze puszczy oraz na terenach przyległych tj Białowieża, Pogorzelec, Bud i Terenisek. Nie wolno doprowadzać do jeszcze większej defragmentacji i cięcia puszczy nowymi inwestycjami np. drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
762	Osoba prywatna	Całkowity zakaz wycinki drzew w Puszczy Białowieskiej, niszczenia/zbierania roślinności oraz polowań. To obszar, który powinien podlegać tylko i wyłącznie naturalnym procesom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w zgodzie z zasadami UNESCO, które nakładają obowiązek ochrony naturalnych procesów przyrodniczych. Dokument jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu, tj. pozyskiwania drewna w celach ekonomicznych. Dopuszczalne są jedynie działania ochronne, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna, ograniczone do stref 4a i 4b, obejmujących niewielki fragment Obiektu. Działania te mają charakter interwencyjny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów ekologicznych. Zbieranie roślinności, w tym ziół, jest dozwolone na około 90% powierzchni Obiektu, pod warunkiem zgodności z obowiązującym prawem krajowym. Tego rodzaju praktyki nie są traktowane jako niszczenie roślinności, lecz jako element lokalnej tradycji, który może współistnieć z celami ochrony przyrody. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z przepisami prawa krajowego i unijnego. Interwencje te są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej i nie stanowią formy gospodarki łowieckiej. Plan zarządzania dąży do maksymalnego zachowania naturalnych procesów przyrodniczych, przy jednoczesnym uwzględnieniu konieczności podejmowania ograniczonych działań ochronnych tam, gdzie jest to niezbędne dla utrzymania integralności ekosystemów. Dokument ten realizuje cele ochrony przyrody w sposób zgodny z międzynarodowymi standardami, zapewniając równowagę między ochroną bierną a koniecznością interwencji w wybranych przypadkach.
763	Osoba prywatna	Jestem przeleciało pozyskiwaniu drewna z puszczy Białowieskiej oraz jakiegokolwiek formy polowan na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
764	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy w jakiegokolwiek formie. Nie zgadzam się na polowania na terenie puszczy oraz na terenach przylegających.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
765	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycinie drzew w Puszczy Białowieskiej, przeciwna polowaniom na zwierzęta na terenie Puszczy Białowieskiej jak i na polanach osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
766	Osoba prywatna	Konieczne jest zachowanie naturalnego charakteru ipuszczy w celu konieczny zakaz jakiegokolwiek ingerencji człowiek uwzględniające to polowanianis i wszelkie prace leśne. Cała puszcza a nie tylko jej fragmenty powinny być ojęte ścisłą ochroną w formie rezerwatu	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego, w którym Obiekt został podzielony na strefy ochrony, dostosowane do potrzeb zachowania jego uniwersalnej wartości. Podział ten uwzględnia zarówno konieczność ochrony naturalnych procesów przyrodniczych, jak i potrzebę prowadzenia działań ochronnych w wybranych obszarach, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa oraz zaleceniami UNESCO. Kwestie tworzenia rezerwatów przyrody wykraczają poza kompetencje zespołu opracowującego Plan zarządzania oraz poza zakres merytoryczny samego dokumentu. Decyzje w tym zakresie należą do właściwych organów administracji publicznej i są regulowane odrębnymi procedurami prawnymi.
767	Osoba prywatna	Witam . Proszę o nie ingerować w Puszcę Białowieską. Ma być dzika . Wykorzystajmy turystycznie jej potencjał, a nie zasoby surowca jaki można z Niej pozyskać...	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
768	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. NIGDY POWROTU WUJKA JANKA. Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
769	Osoba prywatna	1. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskania drewna z Puszczy Białowieskiej. 2. Jestem przeciwko polowaniom - również na terenach polan osadniczych. 3. Jestem przeciwko fragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
770	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy, polowaniom i fragmentacji Puszczy. To nasze dobro narodowe ale też światowe, ostatni taki pierwotny las. Należy całą Puszczę Białowieską otoczyć ochroną, cała powinna być Parkiem Narodowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zaradczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
771	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wykorzystaniu puszczy białowieskiej dla celów gospodarczych oraz jako miejsce polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
772	Osoba prywatna	Puszcza powinna pozostać obszarem, w którym zachodzą naturalne procesy, a ingerencja człowieka jest ograniczona do minimum. Należy przeciwdziałać jej dalszej fragmentacji poprzez budowę kolejnych dróg. Należy również ograniczyć pozyskiwanie drewna z Puszczy oraz zakazać polowań na jej obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
773	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę drzew w Puszczy, a także na polowania na zwierzęta. Puszcza powinna być zachowana w obecnym stanie bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
774	Osoba prywatna	"Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
775	Osoba prywatna	Jestem przeciw jakiegokolwiek wycince drzew na całym obszarze puszczy. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych Jestem przeciwny nowym inwestycjom które miałyby doprowadzić do dalszej fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
776	Osoba prywatna	Popieram projekt Planu, w szczególności zapisy ukierunkowane na zachowanie naturalnego stanu puszczy oraz ograniczenie działalności ludzkiej. Jednocześnie proponowałabym bardziej restrykcyjne podejście do łowiectwa (całkowity zakaz na terenie Puszczy) oraz pozyskiwania drewna. Dodatkowo, uważam że projekt powinien położyć większy nacisk na zakaz stosowania, w tym likwidację, wszelkich sztucznych zapór grodzień na terenie Polski, oraz na umożliwienie migracji zwierząt na stronę białoruską, w szczególności dużych drapieżników (ryś, will).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W zakresie łowiectwa, Plan wprowadza całkowity zakaz polowań w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo fragmenty Puszczy. W strefach 3 i 4 dopuszczalne są jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Działania te mają charakter ochronny i są niezbędne dla zachowania integralności ekosystemów. Pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczone. Dopuszczalne jest jedynie pozyskanie drewna jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w ograniczonym zakresie i wyłącznie w strefach 4a i 4b. Działania te mają na celu wspieranie naturalnych procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. W odniesieniu do zapór i grodzień, Plan zarządzania zawiera zapisy dotyczące usuwania zbędnych barier, takich jak grodzień leśne, oraz wdrażania działań minimalizujących wpływ zapory granicznej, zgodnie z ekspertyzą Instytutu Biologii Ssaków PAN. Kwestia migracji zwierząt na stronę białoruską pozostaje poza zakresem kompetencji Planu, gdyż dotyczy obszaru znajdującego się poza granicami Polski i wymaga współpracy międzynarodowej oraz decyzji na poziomie państwowym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
777	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w puszczy białowieskiej ani polowanie na zwierzęta w puszczy oraz na jej Polanach i okolicach	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
778	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna i polowania w Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
779	Osoba prywatna	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Dopuszczalne jest jedynie pozyskanie drewna jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w ograniczonym zakresie i wyłącznie w strefach 4a i 4b, co stanowi niewielki procent powierzchni Obiektu. Działania te mają charakter interwencyjny i służą zachowaniu określonych typów siedlisk oraz wspieraniu naturalnych procesów ekologicznych. W zakresie łowiectwa, Plan zarządzania wprowadza całkowity zakaz polowań w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszczalne są wyłącznie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Plan nie przewiduje odstrzałów rodzimych drapieżników, a działania wobec IGO mają na celu ochronę integralności ekosystemów. W odniesieniu do problemu fragmentacji terenów leśnych, Plan zarządzania zawiera szereg zapisów mających na celu utrzymanie łączności ekologicznej między Puszcą Białowieską a innymi kompleksami leśnymi. W Kierunku działań 3.3 przewidziano m.in. aktualizację map korytarzy ekologicznych, uwzględnianie ich w dokumentach planistycznych gmin oraz działania na rzecz ograniczenia barier antropogenicznych. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie, budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejeźdźności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego oraz bezpieczeństwa granicy państwowej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
780	Osoba prywatna	Popieram plan PROJEKTU PLANU ZARZĄDZANIA OBIEKTEM ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA BIAŁOWIEŻA FOREST (CZĘŚĆ POLSKA).	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
781	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne - Przewodniczący Rady	Przedkładany Plan na pierwszym miejscu stawia aspekty przyrodnicze zapominając o społeczności lokalnej współistniejącą na tym terenie od pokoleń. Plan nie wskazuje możliwości dalszej koegzystencji po jego zatwierdzeniu, a wręcz przeciwnie ogranicza możliwości życia i korzystania z dóbr przyrody oraz dalszego rozwoju Regionu Puszczy Białowieskiej. Ja jaki i przeważająca większość naszych mieszkańców uważamy, że byliśmy pomijani przy tworzeniu Planu i zatwierdzenie go w obecnym kształcie przyczyni się do nasilenia niekorzystnych czynników demograficznych i ekonomicznych w powiecie hajnowskim.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany z uwzględnieniem zarówno celów ochrony przyrody, jak i potrzeb społeczności lokalnej. Podczas prac nad dokumentem zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, w tym mieszkańcy regionu, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych oraz instytucji naukowych. Projekt Planu został również poddany konsultacjom społecznym, otwartym dla wszystkich zainteresowanych. Proces ten miał na celu zapewnienie szerokiego udziału społeczności lokalnej i uwzględnienie jej głosu w kształtowaniu dokumentu. Plan nie wyklucza dalszej koegzystencji człowieka z przyrodą, lecz wskazuje kierunki działań, które mają na celu zachowanie unikalnego dziedzictwa przyrodniczego Puszczy Białowieskiej przy jednoczesnym wspieraniu zrównoważonego rozwoju regionu.
782	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
783	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek działalność polegającą na pozyskiwaniu drewna na terenie Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na odstrzał zwierząt i organizowanie polowań. Nie zgadzam się na wytyczanie nowych traktów komunikacyjnych na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
784	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna polowaniom w Puszczy Białowieskiej jak również na terenie polan osadniczych. Proszę też o zwrócenie uwagi na problem fragmentaryzacji spowodowany zbyt dużą ilością dróg przecinających Puszczę Białowieską. Proszę o likwidację części tych dróg i nie planowanie nowych. Puszcza jest naszym wspólnym dobrem narodowym, a każdy z nas ma prawo żyć w kraju dbającym o środowisko w którym żyjemy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
785	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z terenów Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
786	Osoba prywatna	Wnoszę o wprowadzenie całkowitego zakazu polowań i prowadzenie gospodarki leśnej takie jak wycinka na terenie całej puszczy. Puszcza to Skarb Narodowy całego kraju.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
787	Osoba prywatna	Mieszkam w tzw. Europie Zachodniej od 28 lat. Uprzemysłowienie i pogon za maksymalnym zyskiem zniszczyły tam już dawno środowiska naturalne, które dziś zamknięte są w małych obszarach chronionych prawem. W Polsce środowiska naturalne jeszcze są i żyją, choć coraz częściej ustępują naszej teraz pogoni za zyskiem, "postępem"... Państwo polskie powinno chronić Polskę: jej bogactwo, jej potencjał, jej unikalność... Nasze lasy są jedyne w Europie. A Białowieża powinna być świątynią: CHRONIONA PRAWEM, a nie ratowana przed decyzjami polityków, którzy nie wiedzą kim są i gdzie żyją, i czego wymaga od nich ich rodzina. Białowieża, jak każdy las w Polsce, jest dobrem wszystkich. Raz wycięta, "przerzedzona", straciła swoją unikatową wartość. Polska może walczyć o uznanie w świecie: gospodarcze, polityczne, ale nigdy nie zdobędzie uznania, jeśli będzie niszczyć swoje własne skarby narodowe. Apeluję do polityków, żeby chronili naszą Polskę, nasze wspólne dobro i tak, jak nie wysadziliby w powietrze Wawel, nie pozwolili tykać drzew Białowieży! Chronić polskie lasy!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Celem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jest zagwarantowanie efektywnej ochrony i zarządzania obszarem, umożliwiających zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń unikalnego w skali światowej ekosystemu leśnego, nienaruszonych procesów ekologicznych oraz powstałej dzięki nim różnorodności biologicznej. Dokument ten został opracowany w zgodzie z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO i ma na celu ochronę wartości, które czynią ten obszar wyjątkowym nie tylko w skali kraju, ale i całej Europy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
788	Osoba prywatna	1.Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. 2.Nie ma zgody na polowania! (w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek), 3.Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
789	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to przyroda i człowiek. Od wieków mieszkańcy puszczańskich miejscowości są nierozzerwalną częścią puszczy, z której dobrodziejstw korzystają i wiedzą, jak o nią dbać (wiele rodzin to od pokoleń leśnicy, m.in. absolwenci Technikum Leśnego w Białowieży). Puszcza to nie tylko dziedzictwo przyrodnicze, ale kulturowe! Mamy do czynienia z błędem fałszywego założenia, co prowadzi do budowania czysto teoretycznego i zideologizowanego Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska. Ponadto wobec mieszkańców stosuje się metody właściwe systemom totalitarnym i niezgodne z polskim prawem. W zarządzaniu Obiektem wyklucza się reprezentację demokratycznie wybraną przez mieszkańców - lokalne samorządy (wyłącznie rola doradczą). Projekt narusza podstawowe prawa obywatelskie, których źródłem jest Konstytucja RP, Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, Europejska Konwencja Praw Człowieka. Najgorsze skojarzenia z czasów komunistycznych budzi "centralizacja władzy" w rękach narzuconego z zewnątrz Komitetu Sterującego Obiektem. Nie ma na to zgody! Postuluję odrzucenie w/w Planu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, zarządcami Obiektu pozostają instytucje odpowiedzialne za bieżące gospodarowanie terenem: Nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Browsk oraz Białowiecki Park Narodowy. Plan nie zmienia struktury zarządzania, lecz porządkuje i koordynuje działania ochronne zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Komitet Sterujący, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska po zatwierdzeniu Planu, ma charakter konsultacyjno-doradczy. W jego skład wchodzi przedstawiciele instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody i zarządzanie Obiektem, m.in. Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, dyrektorzy Białowieckiego Parku Narodowego, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, odpowiednich departamentów MKiŚ oraz przedstawiciel Polskiego Komitetu ds. UNESCO. Do zakresu działania Komitetu należy w szczególności sprawowanie kontroli nad realizacją Planu, ocena i akceptacja sprawozdań i raportów z wdrażania Planu oraz podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych. Komitet nie posiada kompetencji wykonawczych ani administracyjnych, a jego funkcja nie narusza obowiązujących zasad ustrojowych ani praw obywatelskich.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
790	Osoba prywatna	Puszcza powinna zostać nietkniętym przez człowieka ekosystemem. Bez wycinki i polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
791	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
792	Osoba prywatna	Wnosze sprzeciw wobec planom pozyskiwania drewna z puszczy, polowaniom oraz fragmentacji terenu puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
793	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z puszczy białowieskiej oraz ms jest fragmentyzacje	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
794	Osoba prywatna	Zakaz wycinania drzew Zakaz polowań Stop fragmentaryzacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
795	Osoba prywatna	Nie powinno być polowań ani wycinki drzew na całym obszarze Puszczy. Powinniśmy chronić cały obszar. Dodatkowo, nie pozwólmy na dalsze dzielenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
796	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
797	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest naszym skarbem narodowym. Należy jej się szacunek i opieka. Nie ma zgody na wycięcie chociaż jednego drzewa. Nie ma mojej zgody na polowania w puszczy i jej okolicy ze względu na zagrożone gatunki zwierząt żyjących na tym terenie. Nie ma zgody na fragmentację puszczy podział terenów puszczy przez wyznaczanie i budowę nowych dróg i traktów. Nie ma zgody na niszczenie naturalnego środowiska, które należy do wszystkich obywateli, nie tylko do lasów Państwowych, które nie reprezentują ani mieszkańców ani gości tylko czysty interes.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
798	Osoba prywatna	Sprzeciw wobec wycinki, budowy dróg i polowania w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
799	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	1. Plan zarządzania obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest nie może wprowadzać ograniczeń poza obiektem, tj w strefie buforowej gdzie funkcjonują gospodarstwa, firmy itp. zakazując budowy dróg w tej strefie.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie wprowadza nowych ograniczeń w strefie buforowej. Zasady obowiązujące w tej strefie zostały zaczerpnięte z wniosku renominacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku i mają charakter porządkujący. Plan nie ingeruje w funkcjonowanie gospodarstw, firm ani innych form działalności w strefie buforowej, lecz wskazuje na potrzebę uwzględniania celów ochrony Obiektu w dokumentach planistycznych i decyzjach administracyjnych. Warto podkreślić, iż w strefie buforowej poza lasem dozwolona jest budowa dróg, zgodnie z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Ograniczenie dot. budowy dróg w strefie buforowej obowiązuje tylko na terenie leśnym nie włączonym do Obiektu i zlokalizowanym wokół Hajnówki.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
800	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych (zapora na granicy, liczne drogi). Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. To dzięki odpowiednio chronionej Puszczy rozwija się w tym regionie turystyka - branża zapewniająca dochody dużej części mieszkańców. Natomiast status UNESCO jest magnesem dla turystów, którzy przyjeżdżają tu przede wszystkim ze względu na Puszcę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
801	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
802	Osoba prywatna	Zgłaszam sprzeciw wobec planów jakiegokolwiek pozyskiwania drwna z całego terenu Puszczy Białowieskiej oraz przeciw polowaniu na zwierzynę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
803	Osoba prywatna	JESTEM PRZECIWNY POZYSKIWANIU DREWNA Z PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ, NIE ZGADZAM SIĘ NA JAKIEKOLWIEK POLOWANIA ANI ODSTRZAŁ DRAPIEŻNIKÓW NA TERENIE PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
804	Osoba prywatna	*Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska należy kategorycznie odrzucić i zaniechać dalszych prac ponieważ nie dokonano analizy i oceny funkcjonowania Obiektu wg wytycznych UNESCO z 2024 roku, Nie opisano skutków negatywnych, jak i pozytywnych zachodzących na terenie Obiektu UNESCO przez 46 lat.	Wyjaśniono	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 46 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
805	Osoba prywatna	Cała puszcza parkiem narodowym! Sprzeciwiam się: wycinkon w celu pozyskiwania surowców z puszczy, polowań - także na terenie polan osadniczych, oraz nowym inwestycjom prowadzącym do fragmentaryzacji Białowieży	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
806	Osoba prywatna	Puszcza musi pozostać taka jak dotąd, z minimalną, konieczną interwencją fachowców, bez jakiegokolwiek wycinki drzew gospodarczej, jedynie interwencji zdrowotnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
807	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. To nasze dziedzictwo!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
808	Osoba prywatna	Chcę wyrazić swój sprzeciw wobec pozyskiwania drewna z Puszczy. Nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie zgadzam się też na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Mam natomiast prośbę by odpowiednie instytucje podjęły się działań przeciwdziałających fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km. Defragmentacja to wyrok śmierci dla wielu zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
809	Osoba prywatna	Chcę wyrazić swój sprzeciw wobec pozyskiwania drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie zgadzam się też na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Mam natomiast prośbę by odpowiednie instytucje podjęły się działań przeciwdziałających fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km. Defragmentacja to wyrok śmierci dla wielu zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
810	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
811	Osoba prywatna	Chciałbym wyrazić swój stanowczy sprzeciw przeciwko polowaniom na terenie Obiektu Dziedzictwa Białowieża Forest, również na tzw. polanach otwartych. Sprzeciwiam się również pozyskiwaniu jakiegokolwiek drewna w tym wycinie cennych i w skali stuleci unikatowych drzew. Wyrażam także sprzeciw przeciwko dzieleniu (fragmentowaniu) lasu białowieskiego kolejnymi drogami. Obiekt Dziedzictwa Białowieża Forest jest czymś wyjątkowym i niepowtarzalnym i należy chronić to za wszelką cenę ograniczając ingerencję człowieka do minimum. Fauna i flora świetnie sobie sama poradzi. Proszę uprzejmie o wzięcie mojego „głosu” poważnie pod uwagę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
812	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
813	Osoba prywatna	Intencją mojej propozycji jest wyrażenie sprzeciwu co do jakiegokolwiek pozyskiwania drewna z terenu puszczy, jakiegokolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze). Dziękuję.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
814	Osoba prywatna	Zakaz wycinki na terenie puszczy a także zakaz polowań zarówno na terenie puszczy, jak i na polanach ją okalających	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
815	Osoba prywatna	Chciałbym wyrazić brak mojej zgody na jakąkolwiek ingerencję w puszcę. Jestem za brakiem pozwolenia na jakąkolwiek wycinkę i pozyskanie drzew z terenu puszczy a także jestem za zakazem polowań na terenie puszczy i w jej okolicach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
816	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesyjnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
817	Osoba prywatna	Puszcza musi być obszarem chronionym przed wycinka drzewa, powinna być zachowana jako rezerwat ścisły. Chrońmy nasze bogactwo przyrodnicze, nie zamieniamy wszystkiego na pieniądze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w celu zapewnienia skutecznej ochrony unikalnego ekosystemu leśnego, zgodnie z zakresem wyznaczonym na etapie wniosku renowacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku. Dokument jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na całym obszarze Obiektu, a jego zapisy służą zachowaniu nienaruszonych procesów ekologicznych oraz wynikającej z nich różnorodności biologicznej. Postulat objęcia całej Puszczy ochroną w formie rezerwatu ścisłego wykracza poza kompetencje Planu zarządzania, który nie ustanawia form ochrony przyrody, lecz porządkuje działania zarządcze zgodnie z obowiązującymi przepisami i międzynarodowymi zobowiązaniami. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
818	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinką drzew :na obszarze Puszczy Białowieskiej Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Mur na granicy już i tak dzieli te tereny	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione do poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
819	Osoba prywatna	Należy wzmocnić ochronę puszczy. Z uwagi na jej unikatowy charakter oraz wartość dla kraju należy zabronić pozyskiwania drewna oraz jakichkolwiek polowań (w tym na obszarach przyległych do puszczy - pogorzelce, narewka, polana). Należy kontrolować ruch turystyczny i rozważyć powiększenie obszaru rezerwatu ścisłego. Puszcza to jeden z najważniejszych przyrodniczo obszarów kraju i musimy dołożyć wszelkich starań aby utrzymać jej dziki charakter. Puszcza jest obecnie poprzecinana drogami, narażona na ogromne ryzyko z uwagi na mur oraz wszechobecne wojsko, należy podjąć działania, które pomogą zniwelować negatywne skutki ww działań a nie zwiększać jej fragmentaryzację oraz umożliwiać dalsze zabijanie zwierząt, w tym przez myśliwych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. W zakresie polowań, w strefach 1 i 2 obowiązuje ich całkowity zakaz, natomiast w strefach 3 i 4 dopuszczalne są wyłącznie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującym prawem. Plan nie obejmuje obszarów przyległych do Puszczy, takich jak Pogorzelce, Narewka czy Polana. W odniesieniu do infrastruktury, Plan zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, niezbędnej dla zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego i granicznego. W przypadku zapory granicznej zaplanowano działania minimalizujące jej wpływ, zgodnie z ekspertyzą Instytutu Biologii Ssaków PAN. Plan nie przewiduje kontroli ruchu turystycznego, jednak uwzględnia monitoring stanu Puszczy Białowieskiej oraz realizowanych działań. W przypadku stwierdzenia negatywnego wpływu turystyki na Obiekt, możliwe będzie podjęcie odpowiednich kroków zaradczych. Postulat powiększenia obszaru rezerwatu ścisłego wykracza poza kompetencje Planu, który nie ustanawia form ochrony przyrody, lecz porządkuje działania zaradcze w ramach obowiązujących regulacji.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
820	Osoba prywatna	W celu ochronny puszczy, naszego dziedzictwa, jestem przeciwna jakiegokolwiek wycince w puszczy, przeciwna polowaniom w tym na Polanach osadniczych oraz przeciwna fragmentaryzacji puszczy poprzez zbyt liczne drogi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
821	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
822	Osoba prywatna	Popieram całkowity zakaz pozyskiwania drewna i polowań na całym obszarze	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
823	Osoba prywatna	Szanowni Państwo, jako osoba wrażliwa na polską przyrodę, chciałam przekazać, że nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Ponadto nie zgadzam się na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, a dodatkowo uważam, że powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
824	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z terenu Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na polowania na terenie polan białowieskich, nasielskiej, Pogorzelec, bud i teremisek. Powinno podjąć się działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
825	Osoba prywatna	Narodowemu i światowemu dziedzictwu przyrody należy się jak największa ochrona przed ingerencją człowieka: a zatem zakaz pozyskiwania drzewa i zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
826	Osoba prywatna	Apeluję o podtrzymanie niepozyskiwania z Puszczy oraz otoczenie zakazem polowania zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
827	Osoba prywatna	Kategorycznie sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, polowaniom - również na terenie polan osadniczych, takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelec, Nasiewo, Białowieża. Należy podjąć kroki przeciwdziałające fragmentacji Puszczy (zbyt duża ilość dróg) i sprzeciwiam się dalszemu fragmentowaniu Puszczy kolejnymi, nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
828	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskiwaniu drzew z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna polowaniom w puszczy, również na terenie polan osadniczych, jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwna fragmentowaniu puszczy nowymi inwestycjami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
829	Osoba prywatna	Jestem za zakazem pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej, oraz za zakazem polowania w tym na polowania na terenie polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
830	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy oraz organizację polowań. W Puszczy nie powinny odbywać się jakiegokolwiek inwestycje powodujące jej fragmentyzację oraz naruszanie kruchego ekosystemu. Puszcze jest dobrem wspólnym wszystkich obywateli i obywaterek RP a poprzez obecność na Liście Światowego Dziedzictwa Ludzkości - wszystkich ludzi. Królewski monopol na puszcę pozwolił na przetrwanie w tej części Europy jedyne lasu, z fragmentami lasu pierwotnego. Największego spustoszenia dokonano niestety na początku XX wieku - kłusownictwo i wyręb oraz w II połowie XX wieku, kiedy pozyskano ok. 9 mln m3 drewna. Puszcza wymaga jeszcze większej ochrony, tworzenia i podtrzymywania korytarzy ekologicznych z innymi kompleksami leśnymi. Chwilowa i partykularna korzyść ekonomiczna NIE może przysłużyć większego i ważniejszego celu - korzyści symbolicznej, przyrodniczej i kulturowej. Również ekonomiczną poprzez rozwijanie zrównoważonej turystyki. Puszcza Białowieska jest jednym z cudów Polski, unikatem w skali świata i dziedzictwem, na które pracowały całe pokolenia. Dlatego nie ma mowy o rozwiązaniach, które nie będą respektowały głosu osób związanych z nauką i ochroną przyrody!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
831	Osoba prywatna	Jestem za całkowitym pozyskiwaniem drzewa z puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
832	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
833	Osoba prywatna	Puszcza ma sama się rządzić bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
834	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej jak również polowaniom na obszarze puszczy i polan osadniczych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
835	Osoba prywatna	Wnioskuje o wyłączenie z gospodarki leśnej całego obszaru Puszczy Białowieskiej, jestem przeciwny polowaniom w polanach osadniczych takich jak Termaliski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Wnioskuje również o nietworzenie nowych dróg na terenie puszczy fragmentyzacja lasu niszczy bioróżnorodność.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
836	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
837	Osoba prywatna	Jestem za Ochroną całkowitą Puszczy Białowieskiej. Przez co rozumiem: Zakaz tworzenia baz wojskowych i poligonów. Zakaz pozyskiwania drewna. Zakaz polowań obejmujący również Polanę Białowieską i Nasielską, Pogorzelec, Budy, Teremiski, Podcerkwy, Tropiło. Zakaz dalszej fragmentacji Puszczy i podjęcie działań naprawczych już istniejącej fragmentacji: drogi, mur na granicy wschodniej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. . W przypadku zaporę granicznej zaplanowano działania minimalizujące jej wpływ, zgodnie z ekspertyzą Instytutu Biologii Ssaków PAN. Postulat objęcia Puszczy ochroną w formie rezerwatu ścisłego oraz zakazu tworzenia baz wojskowych i poligonów wykracza poza kompetencje Planu zarządzania, który nie ustanawia form ochrony przyrody ani nie reguluje kwestii związanych z obronnością.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
838	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
839	Osoba prywatna	Nie powinno się wycinać drzew w Puszczy Białowieskiej - to puszcza pierwotna, dziedzictwo nasze Tak samo nie powinno się tam polować	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
840	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
841	Osoba prywatna	Z uwagą prześledziłem „Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)” (zwany dalej „Planem”). Cieszę się z zaproszenia do otwartej dyskusji o sposobach ochrony Puszczy Białowieskiej, wyrażonego tym Planem. Z zadowoleniem też dostrzegam fakt, iż postrzegacie obszar Puszczy Białowieskiej za obszar o szczególnej wartości. Pragnę podkreślić, że wyjątkowa wartość Puszczy Białowieskiej to jeden z wielu przykładów dobroczynnego wpływu gospodarki leśnej na jakość środowiska naturalnego. Wszak obszar Puszczy od lat podlega pielęgnacji prowadzonej m.in. przez Lasy Państwowe, tzw. ZULe oraz osoby prywatne i to właśnie te działania (jak również procesy naturalne) pozwoliły osiągnąć stan, jaki wszyscy uznajemy za szczególnie wartościowy. Znaczna część Puszczy Białowieskiej stanowi obszary pielęgnowane lub wykorzystywane gospodarczo – w tym obszary wykorzystywane w celu m.in. pozyskania drewna. Między innymi dzięki tym zabiegom, a nie tylko dzięki naturalnym procesom ekologicznym, Puszcza Białowieska uzyskała szczególny stan (w tym w szczególności stan w jakim bezsprzecznie zasługuje na wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). Zatem jeśli wartościowy stan Puszczy Białowieskiej stanowi przedmiot ochrony, to ochroną objąć należy działania, jakie pozwoliły go uzyskać – w tym gospodarkę leśną (czyli zbiór działań obejmujący m.in. pozyskanie drewna), a nie tylko procesy naturalne. Uważam, że bardzo źle się stało, że termin „pozyskiwanie drewna” pojawił się w Planie wyłącznie w kontekście zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej (patrz Tab. 4 Planu, str. 52) i nie został przedstawiony pozytywny aspekt pozyskania drewna. Stanowi to wyraz bardzo wybiórczego, mało rzetelnego traktowania o procesach, jakie doprowadziły do powstania Puszczy Białowieskiej w jej obecnym, wyjątkowym kształcie. Trudno oczekiwać, by tak sformułowana podstawa teoretyczna pozwoliła skutecznie chronić Puszcę Białowieską. Dlatego też domagam się, by podkreślić dobroczynną rolę gospodarki leśnej (w tym pozyskania drewna) i zapewnić trwałość pozyskania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej. Co więcej, domagam się też, by zadbać o rozwój pozyskania drewna adekwatny do przyrostu zasobności i wartości przyrodniczej obszaru. Dzięki temu możliwe będzie utrzymanie zrównoważonej gospodarki leśnej, czyli kluczowego czynnika, jaki współtworzył i współtworzy wyjątkowy, wartościowy charakter Puszczy Białowieskiej.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renomacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Sformułowanie dotyczące zagrożenia wynikającego z komercyjnego pozyskiwania drewna, zawarte w Planie, pochodzi bezpośrednio z decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92. W dokumencie tym podkreślono, że wartość Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, bogactwie martwego drewna oraz wynikającej z tego różnorodności biologicznej. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia środków w celu utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu oraz do zapewnienia, że na terenie Obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna, uznając je za potencjalne zagrożenie dla dobra zgodnie z paragrafem 180 Wytycznych operacyjnych. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
842	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycinaniu lasu na terenie Białowieży, jakiegokolwiek pozyskiwania drewna, kategorycznie przeciwna polowaniom w Białowieskim PN i okolicach	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
843	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
844	Osoba prywatna	Uważam że puszcza to niezwykle cenne dobro narodowe. Ingerencją człowieka w ten ekosystem powinna być ograniczona do minimum. Przykładem błędnej ingerencji jest wycinka drzew, dzielenie puszczy drogami, czy polowania na jej całym obszarze (zwierzęta wędrują całym jej terenem).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
845	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniom na zwierzęta w puszczy białowieskiej, jestem przeciwko wycince drzew w celach zarobkowych w puszczy białowieskiej oraz dzieleniu puszczy białowieskiej na fragmenty.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
846	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
847	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
848	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy białowieskiej. Od 8 lat nie było pozyskiwane drewno i to bardzo służy puszczy. Jestem przeciwko polowaniom, w tym jestem przeciwko polowaniom na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Uważam że powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Mur na granicę czy z Białorusią sprawia że polska część puszczy jest odcięta, i dodatkowo bardzo pocięta drogami. Taka fragmentacja jest szkodliwa dla puszczy, musimy jej przeciwdziałać	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
849	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma mojej zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
850	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
851	Osoba prywatna	Z uwagą prześledziłem „Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)” (zwany dalej „Planem”). Cieszę się z zaproszenia do otwartej dyskusji o sposobach ochrony Puszczy Białowieskiej, wyrażonego tym Planem. Z zadowoleniem też dostrzegam fakt, iż postrzegacie obszar Puszczy Białowieskiej za obszar o szczególnej wartości. Pragnę podkreślić, że wyjątkowa wartość Puszczy Białowieskiej to jeden z wielu przykładów dobroczynnego wpływu gospodarki leśnej na jakość środowiska naturalnego. Wszak obszar Puszczy od lat podlega pielęgnacji prowadzonej m.in. przez Lasy Państwowe, tzw. ZULe oraz osoby prywatne i to właśnie te działania (jak również procesy naturalne) pozwoliły osiągnąć stan, jaki wszyscy uznajemy za szczególnie wartościowy. Znaczna część Puszczy Białowieskiej stanowi obszary pielęgnowane lub wykorzystywane gospodarczo – w tym obszary wykorzystywane w celu m.in. pozyskania drewna. Między innymi dzięki tym zabiegom, a nie tylko dzięki naturalnym procesom ekologicznym, Puszcza Białowieska uzyskała szczególny stan (w tym w szczególności stan w jakim bezsprzecznie zasługuje na wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). Zatem jeśli wartościowy stan Puszczy Białowieskiej stanowi przedmiot ochrony, to ochroną objąć należy działania, jakie pozwoliły go uzyskać – w tym gospodarkę leśną (czyli zbiór działań obejmujący m.in. pozyskanie drewna), a nie tylko procesy naturalne. Uważam, że bardzo źle się stało, że termin „pozyskiwanie drewna” pojawił się w Planie wyłącznie w kontekście zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej (patrz Tab. 4 Planu, str. 52) i nie został przedstawiony pozytywny aspekt pozyskania drewna. Stanowi to wyraz bardzo wybiórczego, mało rzetelnego traktowania o procesach, jakie doprowadziły do powstania Puszczy Białowieskiej w jej obecnym, wyjątkowym kształcie. Trudno oczekiwać, by tak sformułowana podstawa teoretyczna pozwoliła skutecznie chronić Puszcę Białowieską. Dlatego też domagam się, by podkreślić dobroczynną rolę gospodarki leśnej (w tym pozyskania drewna) i zapewnić trwałość pozyskania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej. Co więcej, domagam się też, by zadbać o rozwój pozyskania drewna adekwatny do przyrostu zasobności i wartości przyrodniczej obszaru. Dzięki temu możliwe będzie utrzymanie zrównoważonej gospodarki leśnej, czyli kluczowego czynnika, jaki współtworzył i współtworzy wyjątkowy, wartościowy charakter Puszczy Białowieskiej.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Sformułowanie dotyczące zagrożenia wynikającego z komercyjnego pozyskiwania drewna, zawarte w Planie, pochodzi bezpośrednio z decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92. W dokumencie tym podkreślono, że wartość Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, bogactwie martwego drewna oraz wynikającej z tego różnorodności biologicznej. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia środków w celu utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu oraz do zapewnienia, że na terenie Obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna, uznając je za potencjalne zagrożenie dla dobra zgodnie z paragrafem 180 Wytycznych operacyjnych. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
852	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
853	Osoba prywatna	Bardzo proszę chronić Puszczę . Chcę być dumna z kraju, który chroni swoje dziedzictwo . To jest właśnie patriotyzm .	Uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
854	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
855	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
856	Osoba prywatna	Wyrazam sprzeciw na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy. Wyrazam sprzeciw przeciwko fragmentacji terenów puszczy oraz sprzeciw na jakiegokolwiek polowania w puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
857	Osoba prywatna	Szanowni Państwo jako turystka odwiedzam Puszcze w miarę regularnie ..Uważam ją za nasz, polski skarb narodowy i nie chcę jako obywatelka tego kraju,zeby zarówno ona jak i cale otaczające ja środowisko było zmienianie.Dlatego jestem.przeciwna.; -każdej formie pozyskiwania drewna i wcinaniu drzew w Puszczy Białowieskiej -kazdej formie polowań na zwieerzęta w samej Puszczy,jak i sasiadującej z nią polanach osadniczych w Teremiskach,Białowieży ,Maikłaszewie,Budach,Pogrzelcach. NIE chcę zeby Puszcza Białowieska byla framgmentowana nowymi drogami,i dwastującymi ją inwestycjami ,ktore to miałyby naruszać jej obecny krajobraz. SZANUJMY RESZTKI TEGO z czego możemy i powinniśmy byc dumni	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
858	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
859	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drewna z obiektu Puszcza Białowieska, polowaniu na jej terenie oraz fragmentacji i nowych inwestycji na terenie obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
860	Uniwersytet Warszawski	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Od ośmi lat to nie jest czynione i niech tak pozostanie. Jestem przeciwko polowaniom (to robią wilki oraz rysie), również na terenie tzw. polan osadniczych: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Chciałabym również zwrócić uwagę na problem jakim jest fragmentacja -- należy ograniczyć liczbę istniejących dróg i bezwzględnie zaprzestać fragmentowania terenu Puszczy Białowieskiej (i terenów przyległych oraz otuliny) nowymi inwestycjami (również drogowymi).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
861	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
862	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
863	Osoba prywatna	Zakaz polowań, zakaz pozyskiwania drewna	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
864	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Podobnie nie zgadzam się na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto, do powyższych punktów proponuję pochylić się nad tematem fragmentacji i działań przeciwdziałających.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
865	Osoba prywatna	Powinno zostac pod ochrona. Jest to dobrostan przyszłych pokolen.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w celu zapewnienia trwałej ochrony unikalnego ekosystemu leśnego, zgodnie z zakresem wyznaczonym na etapie wniosku renowacyjnego z 2014 roku. Celem dokumentu jest zachowanie nienaruszonych procesów ekologicznych oraz wynikającej z nich różnorodności biologicznej dla obecnych i przyszłych pokoleń. Plan wdraża zasady ochrony przyrody zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami, w tym zakaz pozyskiwania drewna w celach gospodarczych oraz ograniczenie działań mogących naruszyć integralność Obiektu. Dokument stanowi narzędzie służące zachowaniu dziedzictwa przyrodniczego Puszczy Białowieskiej jako dobra wspólnego o znaczeniu ponadczasowym.
866	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej, aby zachować bioróżnorodność i doprowadzić las do stanu zbliżonego do klimaksu, konieczne jest prowadzenie zrównoważonej gospodarki leśnej, opartej na podejściu naukowym, szczególnie w zakresie ochrony lasu. Uwypuklenie funkcji ochronnej dotyczącej obszarów najcenniejszych powinno być standardowym działaniem. Prowadzenie pozyskania drewna nie powinno podlegać ocenie wynikającej z procentowych limitów ustalanych w stosunku do obszaru czy ideologicznym ograniczeniom. Ilość pozyskiwanego drewna powinna wynikać z realnych potrzeb lasu. Cięcia rębne, z zastosowaniem odpowiedniej rębni dostosowanej do siedliska, powinny być prowadzone zgodnie z potrzebami przyrodniczymi i zasadą zdrowego rozsądku, a nie sztucznymi ograniczeniami. Rozkładające się drzewostany, pozostawione bez czynnej ochrony, mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której pierwsze symptomy już obserwujemy w Puszczy Białowieskiej. Reasumując, Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi być oparty na jak największym udziale ochrony czynnej oraz zdecydowanym odrzuceniu działań środowisk ideologicznych. Tylko postawienie na naukę i praktykę leśną zamiast ideologii pozwoli uchronić nasze najcenniejsze lasy przed zniszczeniem i rozpadem.	Nie uwzględniono	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów oraz historycznej działalności człowieka. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o spadku różnorodności biologicznej w wyniku ograniczenia działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 r. jednoznacznie wskazują, że celem zarządzania Obiektem jest „niezakłócona dzika przyroda”. W dokumentacji nominacyjnej z 2014 r. wskazano, że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Plan zarządzania uwzględnia potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym wynikające ze zmian klimatu. Dokument opiera się na aktualnych ustaleniach naukowych i międzynarodowych zobowiązaniach, a jego celem jest zachowanie unikalnej wartości przyrodniczej Puszczy Białowieskiej poprzez ochronę naturalnych procesów, nie ich zastępowanie działaniami gospodarczymi.
867	Osoba prywatna	Jestem przeciwny wycinaniu drzew i polowaniom w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
868	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
869	Osoba prywatna	Należy chronić dobro narodowe	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata.
870	Osoba prywatna	Nie pozyskiwać drewna i zakazać polowań na całym obszarze Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
871	Osoba prywatna	Nie ruszać puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
872	Osoba prywatna	Chcę aby puszcza pozostała w nienaruszonym stanie jak jest teraz. Wyrażam sprzeciw do polowań na terenie puszczy oraz przyległych oraz sprzeciw do pozyskiwania strawna z puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
873	Osoba prywatna	Całkowity zakaz wycinki drzew oraz zakaz polowań na terenie całego parku narodowego Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Białowiecki Park Narodowy znajduje się w strefie 1 Obiektu UNESCO, czyli w strefie ochrony ścisłej, gdzie obowiązuje całkowity zakaz wycinki drzew oraz polowań. Pozostała część Parku, z wyłączeniem Rezerwatu Pokazowego i Hodowlanego Żubrów, zlokalizowana jest w strefie 2, w której również obowiązuje zakaz pozyskiwania drewna i prowadzenia polowań. Wyjątek stanowi Rezerwat Pokazowy i Hodowlany Żubrów, znajdujący się w strefie 4a, co wynika ze specyfiki prowadzonych tam działań. Na tym obszarze możliwe jest prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna, jednak nie jest to celem samym w sobie. W zakresie polowań w strefie 4a dopuszczalne są jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami.
874	Osoba prywatna	Ze względu na unikatowość polskiej części Puszczy Białowieskiej jej adekwatna ochrona powinna obejmować: - całkowity zakaz pozyskiwania drewna - zapobieganie dalszej fragmentacji tego niewielkiego już kompleksu, ochronę łączności ekologicznej z innymi siedliskami zwierząt Obszar objęty formami ochrony przyrody powinien być powiększony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami), gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym czynne działania ochronne, które są kluczowe dla zachowania różnorodności biologicznej i trwałości wskazanych siedlisk. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie dopuszcza prowadzenia pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Działania realizowane na jego terenie ograniczają się do czynnej ochrony przyrody, której celem jest wspieranie naturalnych procesów ekologicznych oraz zachowanie typów siedlisk i gatunków. Czynna ochrona może obejmować m.in. koszenie łąk oraz działania wspierające przekształcanie drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W wybranych przypadkach skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Dotyczy to wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha, w tym obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego, na terenie Obiektu nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna, a Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość jego pozyskiwania w celach gospodarczych. W zakresie ochrony integralności przestrzennej Puszczy, Plan zarządzania uwzględnia konieczność zachowania łączności ekologicznej oraz przeciwdziałania dalszej fragmentacji kompleksu leśnego. Budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego oraz bezpieczeństwa granicy państwowej. Rozszerzanie form ochrony przyrody nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i nie leży w kompetencji zespołu projektowego. Jest to proces wymagający kompleksowej oceny przyrodniczej, społecznej i prawnej, a Plan zarządzania nie posiada uprawnień do samodzielnego ustanawiania nowych form ochrony.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
875	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę dtzew z puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
876	Osoba prywatna	Całkowity zakaz wycinki drzew. Starodrzewie w każdym regionie Polski powinno być utrzymywane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
877	Osoba prywatna	Jestem przeciwny wyrobom i polowanie na obszarze Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
878	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskania drewna oraz polowań w Puszczy Białowieskiej. Gospodarka czynna jest tam nie potrzebna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
879	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, przeciwko polowaniom, również na terenach polan osadniczych. Uważam, że fragmentacja jest ogromnym problemem i nie można pozwolić na dalsze rozdzielanie terenu Puszczy Białowieskiej nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
880	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
881	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
882	Osoba prywatna	czy istnieje możliwość usunięcia bariery na granicy po ustaniu kryzysu migracyjnego? czy pozyskanie drewna z Puszczy może być zablokowane?	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Uwaga dotycząca możliwości usunięcia bariery granicznej po ustaniu kryzysu migracyjnego nie odnosi się do zakresu merytorycznego Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża. Powstanie zapory jest konsekwencją decyzji administracyjnych i politycznych, podjętych w odpowiedzi na kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej, który rozpoczął się w 2021 roku. Plan zarządzania nie miał wpływu na powstanie bariery i nie posiada kompetencji w zakresie jej ewentualnego demontażu. Budowa zapory została uregulowana ustawą z dnia 29 października 2021 roku o budowie zabezpieczenia granicy państwowej, która weszła w życie 4 listopada 2021 roku. Ustawa ta określiła zasady realizacji inwestycji na granicy będącej jednocześnie zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Inwestorem był Komendant Główny Straży Granicznej. W kontekście Planu zarządzania, dokument zawiera liczne działania mające na celu minimalizację wpływu zapory na Obiekt Światowego Dziedzictwa. Działania te zostały opracowane na podstawie ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Biologii Ssaków PAN i obejmują m.in. ocenę wpływu zapory na migrację zwierząt oraz rekomendacje dotyczące utrzymania łączności ekologicznej. Plan zarządzania koncentruje się na ochronie przyrodniczej i kulturowej Obiektu, a nie na decyzjach dotyczących infrastruktury granicznej. Ewentualne decyzje o usunięciu bariery mogą być podejmowane wyłącznie przez właściwe organy państwowe, w oparciu o ocenę sytuacji bezpieczeństwa oraz obowiązujące przepisy prawa. Odnośnie pozyskania drewna zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieżskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
883	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
884	Osoba prywatna	Zodtawic puszcę taką jaka jest.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
885	Osoba prywatna	Jako Polka-Podlasianka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej w żadnej formie. Puszcza Białowieska jest obiektem UNESCO i szkodliwe są dla niej działania powodujące fragmentację terenów leśnych i związane z tym nowe inwestycje. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce. Korzyści finansowe z pozyskiwania drewna w Puszczy są znikome a sama wycinka drastycznie naruszy naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumna, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
886	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
887	Osoba prywatna	To nasze wspólne dziedzictwo	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgadzamy się z przedstawioną opinią dot. Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
888	Osoba prywatna	Uważam, że gospodarowanie i ochrona ekosystemów w dynamicznie zmieniających się warunkach klimatycznych, a także społecznych i gospodarczych musi uwzględniać możliwość aktywnego działania przez zarządzających tymi terenami, w porozumieniu ze środowiskiem naukowym i z poszanowaniem lokalnych mieszkańców. Nie powinno się pozostawiać puszczy całkowicie "samej sobie", zamykać tego obszaru niczym rezerwat razem z ludźmi tam mieszkającymi. Ludzie w całej Polsce mają prawo do korzystania z lasu, czy to rekreacyjnie czy gospodarczo (m. in. tani opał), więc mieszkańcy tego regionu też powinni mieć takie prawo. Należy pozostawić możliwości aktywnej ochrony ekosystemów przed gradacjami owadów, patogenów, żywiołów. Należy dbać o bezpieczeństwo pożarowe, zapewniając przejezdność dróg i zmniejszanie obciążenia ogniowego (nadmiar suchego drewna).	Wyjaśniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, dokument nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacer, zbieranie grzybów, jagód czy ziół — z wyłączeniem gatunków objętych ochroną zgodnie z przepisami prawa krajowego. Ograniczenia dotyczą jedynie strefy 1 (rezerwat ścisły) oraz wybranych obszarów w strefach 2 i 3, gdzie występują gatunki wymagające dodatkowych zabezpieczeń. Plan zarządzania nie przewiduje całkowitego „zamykania” Puszczy ani wykluczania lokalnych społeczności z jej użytkowania. Wskazuje również na konieczność prowadzenia edukacji ekologicznej i dialogu społecznego. W odniesieniu do kwestii gospodarki leśnej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r. oraz wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), pozyskanie drewna w celach gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO jest jednoznacznie wykluczone. Obowiązuje zasada biernej ochrony, polegająca na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Monitoring wykazuje poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieńska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju, bez oznak masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W zakresie bezpieczeństwa pożarowego, Plan zarządzania uwzględnia konieczność utrzymania przejezdności istniejących dróg przeciwpożarowych. Budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, co wynika z konieczności zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego oraz bezpieczeństwa granicy. Załącznikiem nr 7 do Planu jest szczegółowy „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest”, opracowany przez Instytut Badawczy Leśnictwa, Państwową Straż Pożarną, Dyрекcję Generalną Lasów Państwowych oraz Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Białymstoku. Utrzymanie Puszczy Białowieńskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych, zgodnie z aktualną wiedzą naukową oraz obowiązującymi regulacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
889	Osoba prywatna	Wnoszę o uwzględnienie w planie zarządzania obiektem dziedzictwa Puszcza Białowieska 1-zakazu pozyskiwania drewna z Puszczy,2-zakazu polowań na terenie Puszczy oraz na terenach polan osadniczych,3-ograniczenia fragmentacji Puszczy nowymi drogami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
890	Osoba prywatna	Na obszarze puszczy powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
891	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiekolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
892	Osoba prywatna	Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska jest wtórny i nie jest obligatoryjny. Stara się konkurować z wcześniej funkcjonującymi planami, które sprawdziły się w zarządzaniu Lasami Państwowymi na terenie Puszczy Białowieskiej.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (OUV).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
893	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
894	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
895	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy i na terenach jej przyległych powinien być bezwzględny, całkowity zakaz polowań. Dodatkowo nie powinna być prowadzona żadna wycinka drzew (powinno być zakazane jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna). Powinno się również nie dopuszczać do fragmentaryzacji Puszczy poprzez wytyczanie nowych dróg. Puszcza Białowieska jest tak cennym unikatem w skali Europy, że powinna być objęta najwyższą formą ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
896	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
897	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec Białowieży, przewodnik po Białowieskim Parku Narodowym i pasjonat przyrody, chciałbym podkreślić, że Puszcza Białowieska powinna być traktowana jako jeden, niepodzielny obiekt przyrodniczy – jeden organizm. Jej wyjątkowa wartość polega na integralności i spójności całego ekosystemu, dlatego nie należy jej w żaden sposób dzielić administracyjnie ani funkcjonalnie. Uważam, że działania myśliwych na obszarze Puszczy powinny zostać ograniczone do zera. Polowania stoją w sprzeczności z ideą ochrony przyrody, a w szczególności z unikalnym charakterem tego miejsca, które stanowi jeden z ostatnich lasów o cechach pierwotnych w Europie. Drogi w Puszczy powinny pozostać drogami leśnymi – bez poszerzania, bez utwardzania żwirem czy kruszywem. Każda taka ingerencja niszczy naturalny krajobraz, zaburza funkcjonowanie ekosystemu, a także zwiększa presję antropogeniczną i ruch samochodowy w miejscach, które wymagają szczególnej ochrony. Puszcza Białowieska jest dobrem wspólnym o znaczeniu światowym, dlatego wszelkie decyzje dotyczące jej przyszłości powinny być podejmowane w duchu poszanowania jej integralności i dążenia do maksymalnej ochrony	Wyjaśniono	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
898	Osoba prywatna	Jako uczestnik konsultacji społecznych wyrażam stanowczy sprzeciw wobec wszelkich działań ingerujących w naturalny charakter Puszczy Białowieskiej. Plan zarządzania, choć ma na celu ochronę, w wielu miejscach dopuszcza rozwiązania charakterystyczne dla gospodarki leśnej, a nie dla ochrony przyrody na poziomie UNESCO. W szczególności sprzeciwiam się: prowadzeniu wycinek drzew i tzw. zabiegów hodowlanych, dopuszczaniu gospodarki łowieckiej i odstrzałów redukcyjnych, ingerowaniu w naturalne procesy związane z gradacjami owadów (np. kornika drukarza), rozbudowie infrastruktury turystycznej i drogowej w granicach UNESCO i jego otulinie, stosowaniu narzędzi gospodarki leśnej, takich jak plany urządzenia lasu, na obszarze Puszczy. Podkreślam, że głównym celem zarządzania powinno być zachowanie w całości naturalnych procesów przyrodniczych, które są powodem wpisu Puszczy na Listę Światowego Dziedzictwa. Ochrona powinna być priorytetem, a wszelkie działania zarządcze muszą wspierać naturalną dynamikę lasu, a nie zastępować ją sztucznymi rozwiązaniami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
899	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy. Nie zgadzam się na jakiekolwiek polowania w Puszczy i na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Oczekuję podjęcia skutecznych działań przeciwdziałających fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
900	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakimkolwiek formom pozyskiwania drewna z terenu puszczy białowieskiej w tym również pod przykrywką tworzenia klinów napowietrzających. Jestem również przeciwny jakimkolwiek formom polowania na terenie puszczy i w otulinie parku w tym również na polanach osadniczych. Wyrażam również sprzeciw budowie kolejnych dróg na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
901	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na polowania w Puszczy!Nie ma zgody na wycinkę drewna!!!W puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
902	Osoba prywatna	Jestem przeciwko JAKIEMUKOLWIEK pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, przeciwko polowaniom (RÓWNIEŻ na terenie polan osadniczych tej. Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo czy Białowieża). KONIECZNIE coś trzeba zrobić z dużą ilością dróg, bo NIE MOŻNA FRAGMENTOWAĆ PUSZCZY BARDZIEJ NOWYMI INWESTYCJAMI!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
903	Osoba prywatna	Jako obywatelka głęboko z troską o przyszłość Puszczy Białowieskiej, apeluję o wprowadzenie całkowitego zakazu polowań oraz gospodarki leśnej na jej terenie. Ten unikalny ekosystem zasługuje na pełną ochronę, bez ingerencji człowieka. Wycinka drzew i inne działania gospodarcze zagrażają bioróżnorodności i dziedzictwu przyrodniczemu, które powinno być zachowane dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
904	Osoba prywatna	Proszę o zakaz poruszania się pojazdów silnikowych (oprócz dopuszczonych przez ALP) po drogach leśnych, wyłączenie lasów z gospodarki leśnej (pozyskiwanie drewna) i zakaz polowań w tym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, postulaty zawarte w uwadze zostały w dużej mierze uwzględnione w obowiązujących regulacjach dokumentu. Pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych na terenie Obiektu jest jednoznacznie zakazane. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renominacyjnego z 2014 roku oraz z wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2018 roku. Dopuszczalne są jedynie działania ochronne w ramach czynnej ochrony przyrody, prowadzone w strefach 4a i 4b, obejmujących niewielki fragment Obiektu (łącznie 1 912,06 ha), oraz działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa przeciwpożarowego. W zakresie polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te mają charakter interwencyjny i są ściśle kontrolowane. W odniesieniu do ruchu pojazdów silnikowych, Plan nie przewiduje budowy nowych dróg na terenie Obiektu. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych oraz dróg niezbędnych do realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie dokument zawiera rekomendacje dotyczące pozostawienia nieużytkowanych dróg w celu poddania ich naturalnej sukcesji, co wspiera procesy regeneracyjne i ogranicza fragmentację siedlisk.
905	Osoba prywatna	Jestem za pełną i całkowitą, ścisłą ochroną Puszczy Białowieskiej i jej okolic, w tym polan osadniczych. Nie zgadzam się na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej, wycinkę drzew, rębnie, i innym formom pozyskiwania drewna. Nie zgadzam się również na fragmentyzację Puszczy! Puszcza to nasz najcenniejszy skarb, stanowi ochronę dla fauny i flory.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
906	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
907	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowań na terenach Puszczy Białowieskiej i w jej najbliższej otulinie (do 1km). Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna, w puszczy powinno się chronić w maksymalnym stopniu naturalny proces i jak najmniej ingerować w drzewostan. Ogromnym problemem jest też fragmentacja siedlisk i ruch pseudo turystyczny, trzeba podjąć wszelkie działania, bo jak największa przestrzeń była bez dostępu do ruchu turystycznego czy lokalnego, zapewniając w tym miejscu spokój dla wielu chronionych gatunków zwierząt i roślin - Kampinoski Park jest bardzo mocno dotknięty fragmentacją, nie można dopuścić do tego w Białowieży.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
908	Osoba prywatna	Należy zakazać w Puszczy Białowieskiej wycinki drzew hodowli drzew polowań należy zachować ją w jak najbardziej nienaruszonym stanie dla przyszłych pokoleń	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
909	Osoba prywatna	Aby zachować bioróżnorodność na terenie Puszczy Białowieskiej, konieczne jest prowadzenie gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście, zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych, jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m.in. o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
910	Opolskie Towarzystwo Przyrodnicze	Jako uczestniczka konsultacji społecznych wyrażam sprzeciw wobec planów, które dopuszczają możliwość prowadzenia wycinek w Puszczy Białowieskiej. Dokument wskazuje na potrzebę „zapewnienia stabilności drzewostanów” oraz „zabiegów hodowlanych” (np. rozdz. 4.3, cele ochrony i zagrożenia). Uważam, że takie działania stoją w sprzeczności z ideą ochrony tego unikalnego obiektu światowego dziedzictwa, który powinien pozostać możliwie nienaruszoną ostoją naturalnych procesów przyrodniczych. Każda ingerencja w strukturę drzewostanów zmniejsza wartość przyrodniczą Puszczy i zagraża jej wyjątkowej różnorodności biologicznej. Ponadto sprzeciwiam się prowadzeniu gospodarki łowieckiej na terenie Puszczy (por. rozdz. 4.4, gdzie wymienia się gospodarkę łowiecką jako element użytkowania). Polowania prowadzą do zabijania zwierząt, które stanowią integralną część ekosystemu i powinny być objęte ochroną. Gatunki takie jak żubr, wilk czy ryś wymagają pełnej ochrony przed presją człowieka. Zamiast polowań należy rozwijać działania ograniczające konflikty człowiek–zwierzę w sposób nieinwazyjny, zgodny z wymogami ochrony przyrody. Podkreślam, że kluczowym celem planu zarządzania powinna być ochrona siedlisk i gatunków zgodnie z wymogami UNESCO i Natura 2000, a nie prowadzenie działań gospodarczych. Puszcza Białowieska to unikat na skalę światową, którego wartość polega na zachowaniu naturalnych procesów – w tym zamierania i odnawiania się drzew – bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. We wskazanym w uwadze rozdz. 4.4 gospodarka łowiecka nie jest wskazywana jako element użytkowania. Ingerencja człowieka w ekosystemy Puszczy Białowieskiej dopuszczona jest wyłącznie w stopniu niezbędnym do zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości tego Obiektu lub też w zakresie wymaganym przez nadrzędne działania, np. zapewnienie bezpieczeństwa kraju, ochronę ppoż. W tym miejscu warto też przytoczyć kilka celów, które zostały sformułowane w dokumencie: Cel 1. Zachowanie niezaburzonych procesów ekologicznych; cel 2. Ochrona różnorodności biologicznej na wszystkich jej poziomach (ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) oraz istotnych dla niej siedlisk; cel 3. Zachowanie nienaruszalności Obiektu jako całości.
911	Osoba prywatna	Projekt Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest jest zbiorem zakazów i zarazem "pobożnych życzeń", bardzo szczegółowo w planie wymienione są rzeczy, który nie wolno będzie robić a zarazem plan wskazuje to co powinno się zmienić, ale nie wskazując środków i metod. Poza tym czytając plan zauważalne jest wiele sprzeczności - np. cel planu : zakłada zachowanie cech lasu naturalnego - przy czym opisując historie Puszczy wymienia się lata intensywnej eksploatacji i użytkowania lasu m.in. działalność Niemców w czasie I wojny światowej (i budowa kolejki wąskotorowej służącej do wywozu drewna z Puszczy), działalność angielskiej firmy "The Century " - która pozyskiwała drewno, i potem działalność leśników. w PRLu. Wiele obszarów Puszczy a zwłaszcza jej pn- zach. części _ Puszczy Ładzkiej była kilkukrotnie użytkowna w ostatnich stuleciach gospodarczo - wiec jak można w tym przypadku mówić o naturalnym lesie w tej części - a również i ten obszar obejmuje zasięg OŚD. Same konsultacje - niema co się czarować - wielu rdzennych mieszkańców (rdzennych - z dziada pradziada, osiedlonych dawno nie została zaproszona do takowych - o samych warsztatach które jakoby się odbywały dowiedziałam się na spotkaniu w Hajnówce zorganizowanym przez Panią Wójt Smoktunowicz. Na terenie PB mieszka już przede wszystkim ludność starszej generacji - nie obyta z technologią cyfrową i informacjami dostarczanyimi tą drogą, więc nie sądzę, że głos tych ludzi zostałby wysłuchany - tej grupie ludności nawet nie został przedstawiony Wasz plan zarządzania. Zastanowić się również należy czy naprawdę dodatkowy "zarządca" Obiektu jest konieczny - w sumie gdyby nie działający na terenie Puszczy leśnicy nie powstało by leśnictwo "rezerwat", nie powstały by inne rezerваты i nie odnowiono by populacji żubra. Wprowadzenie kolejnej osoby zarządczej oraz centrum - generuje koszty, które obciążają budżet państwa. Poza tym wymienianie rzeczy , które na terenie puszczańskich gmin występują i nie potrzebują ekspertów i doradców z OŚD - NGOsy działają, Koła gospodyń działają a współpraca międzypokoleniowa odbywa się na wielu płaszczyznach - nie jest to potrzebny dodatkowy "ekspert" - czytając Wasz dokument ma się wrażenie że nic tutaj nie działa. Poza tym procent powierzchni, którą można użytkować jest zdecydowanie niewystarczający dla lokalnej społeczności. Chyba że to jest tajny plan dbania o polskie kopalnie - aby ludność paliła węglem a nie drewnem - jak dawniej.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. W Planie zarządzania, na podstawie dyskusji podczas dedykowanych warsztatów, wskazano 8 celów oraz szereg działań prowadzących do ich osiągnięcia. Każde z nich zostało odpowiednio opisane. Nie można się zgodzić ze stwierdzeniem, że dokument jest zbiorem zakazów. Wręcz przeciwnie, w dokumencie wskazano również jak szeroko, w sposób zrównoważony można korzystać z Obiektu (na przykład tabela dot. działań dozwolonych w poszczególnych strefach). Rzeczywiście, pewne obszary Puszczy Białowieskiej podlegały intensywnej gospodarce leśnej w minionych dekadach. Nie dotyczy to jednak całej powierzchni tego wyjątkowego Obiektu. Co więcej, w wyniku naturalnych procesów, obszary niegdyś podlegające antropopresji stają się w coraz większym stopniu naturalne. Z tego właśnie względu, poza ochroną różnorodności biologicznej, tak ważna jest ochrona naturalności przebiegu procesów ekologicznych. Nie można zgodzić się również z zarzutami dot. trybu prowadzenia konsultacji społecznych czy warsztatów. Zaproszenia na warsztaty były publikowane nie tylko na stronach internetowych projektu, w mediach społecznościowych, ale również przekazywano je do urzędów gmin, aby za ich pośrednictwem informacja ta mogła trafić do każdej zainteresowanej osoby. Podobnie, informacja o trwających konsultacjach społecznych dostępna była w urzędach gmin (tam również dostępny był papierowy egzemplarz opracowanego dokumentu). Informacje na ten temat publikowały również różne media. Same uwagi mogły być przekazywane nie tylko drogą elektroniczną, ale także za pośrednictwem tradycyjnej przesyłki pocztowej. Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest nie jest kolejnym zarządcą terenu. Zarządcami Obiektu są BPN oraz PGL LP (reprezentowany przez nadleśnictwa). Zakres działań Pełnomocnika został wyraźnie określony w opracowanym dokumencie i odnosi się przede wszystkim do zagadnień związanych z koordynacją wdrażania Planu, koordynacją działań podejmowanych na tym obszarze przez różne podmioty. Odnosząc się do problematyki drewna opałowego należy wskazać, iż prowadzone analizy nie wykazały w sposób obiektywny problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie Puszczy Białowieskiej. Ponadto, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) pozyskanie drewna nie mogło być celem działań prowadzonych w obrębie Puszczy Białowieskiej, a jedynie ich skutkiem ubocznym. Obecnie zasada ta została utrzymana. W obszarach rzeczywiście tego wymagających zasadne jest prowadzenie czynnych działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
912	Osoba prywatna	Od 8 lat nie pozyskuje się drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na zmianę tego statusu, nie powinno się pozyskiwać drewna z Puszczy Białowieskiej. Powinno się podjąć działania które będą przeciwdziałać fragmentacji puszczy. Już jest podzielona przez murem na granicy, a polska część jest już pocięta drogami. Nie zgadzam się na polowania na terenie polany białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
913	Stowarzyszenie Rozwoju Białowieży i Ochrony Dziedzictwa Puszczy Białowieskiej	I. Brak podstawy prawnej dla Planu Zarządzania Projekt nie posiada umocowania w żadnym przepisie rangi ustawowej. Nie przewiduje go ani Ustawa o ochronie przyrody (Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880), ani Ustawa o lasach (Dz.U. 1991 nr 101 poz. 444). Próba traktowania go jako dokumentu nadrzędnego wobec Planów Urządzania Lasu (PUL) oraz Planów Zadań Ochronnych (PZO) stanowi naruszenie zasady hierarchii źródeł prawa. Naruszone przepisy: • - art. 7 Konstytucji RP – zasada legalizmu • - art. 13 Ustawy o lasach – podstawą gospodarki leśnej jest PUL • - art. 28 Ustawy o ochronie przyrody – brak procedury dla Planu Zarządzania UNESCO II. Naruszenie prawa Unii Europejskiej – Dyrektywa 92/43/EWG (siedliskowa) Plan nie zawiera oceny wpływu proponowanych działań (a raczej ich zaniechania) na stan ochrony siedlisk i gatunków chronionych w ramach sieci Natura 2000, co narusza art. 6 ust. 3 Dyrektywy siedliskowej. Ponadto zaniechanie ochrony czynnej może skutkować pogorszeniem stanu siedlisk – naruszenie art. 6 ust. 2. Naruszone przepisy: • - art. 6 ust. 2 dyrektywy 92/43/EWG – zakaz pogarszania siedlisk • - art. 6 ust. 3 – obowiązek oceny wpływu planów i projektów • - art. 6 ust. 4 – brak wskazania nadrzędnego interesu publicznego przy ograniczeniach/ III. Naruszenie Konwencji UNESCO z 1972 r. Zgodnie z art. 5 Konwencji UNESCO Państwo-Strona zobowiązuje się zapewnić ochronę obiektu oraz zaangażowanie lokalnych społeczności w zarządzanie. Obecny projekt ignoruje te obowiązki. Naruszone przepisy: • - art. 5 Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego • - art. 6 – zasada poszanowania praw lokalnych społeczności IV. Naruszenie Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego Ograniczenie roli samorządów do funkcji doradczej oraz brak obowiązku uwzględniania ich stanowisk narusza zasadę samodzielności jednostek samorządu terytorialnego. Naruszone przepisy: • - art. 3. 4 i 5 Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego (Dz.U. 1994 nr 124 poz. 607) Wnioski końcowe: Projekt Planu Zarządzania w obecnej formie narusza szereg przepisów krajowych, unijnych i międzynarodowych. W szczególności rażąco są: brak podstawy ustawowej, niedopełnienie obowiązków wynikających z prawa UE oraz wykluczenie społeczności lokalnych z procesu zarządzania. Wnosimy o natychmiastowe wstrzymanie procedury zatwierdzania Planu i skierowanie go do ponownej analizy prawnej z udziałem niezależnych ekspertów oraz przedstawicieli instytucji konstytucyjnych.	Nie uwzględniono	I. Podstawa opracowania Planu została jednoznacznie wskazana w rozdziale 1. Opracowanie Planu ma na celu wypełnienie zobowiązań państwa wynikających z przystąpienia do Konwencji w sprawie ochrony Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego z 1972 r. oraz wydanych w ramach tej Konwencji decyzji Międzyrządowego Komitetu Światowego Dziedzictwa. Podstawą pracy jest plik renomacyjny pt. „Belovezhskaya Pushcha / Białowieża Forest” World Heritage Site (33 bis). Proposed modification of the criteria and boundaries Change of the name of the property” (2014). Podstawowe zasady opracowania Planu są sformułowane w wytycznych „Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention” (WHC.21/01 31 July 2021): "Każdy Obiekt powinien mieć odpowiedni plan zarządzania lub inny udokumentowany system zarządzania, który musi określać, w jaki sposób należy zachować jego wyjątkową uniwersalną wartość." II. W Planie została wzięta pod uwagę ochrona siedlisk chronionych w ramach obszarów Natura 2000 oraz realizacja celów ich planów ochrony (Działanie 2.1.2). III. Opracowanie Planu Zarządzania jest formą realizacji art. 5 Konwencji UNESCO z 1972. Art. 6 nie odnosi się do poszanowania praw lokalnych społeczności. IV. Samorząd lokalny brał aktywny udział w konsultacjach dotyczących Planu (zob. Załącznik nr 3 do Planu). Sporządzenie Planu nie leży bezpośrednio w gestii samorządów, a Państwa Polskiego, jako strony Konwencji. Samorząd lokalny brał aktywny udział w konsultacjach dotyczących Planu (zob. Załącznik nr 3 do Planu). Sporządzenie Planu nie leży bezpośrednio w gestii samorządów, a Państwa Polskiego, jako strony Konwencji.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
914	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
915	Osoba prywatna	Zachować jak najwięcej dzikiego terenu, zakazać polowań, wycinki, rozjeżdżania puszczy np. quadami, zakazać nowych inwestycji drogowych, hotelowych, dużych zakładów produkcyjnych, dużych inwestycji itp., karać kłusowników jak morderców; jednocześnie zachować możliwość spacerów, jazdy rowerem, nie po betonowych ścieżkach, polne dukty/tryby wystarczą; udostępnić miejsca do obserwacji zwierzaków np. wiaty, pomosty tak by im nie przeszkadzać. To jest nasz obowiązek by nie zniszczyć tego co jest! Ale ogrodzić teren, podłączyć prąd i spuścić psy to też nie wyjście, a tak jest częściowo teraz. Szlaki, ścieżki itp. przybliżające przyrodę są konieczne by współgrać z lasem. Zapiszmy się w historii jako Ci, dzięki którym ten las przetrwał dziki, ale otwarty dla ludzi	Wyjaśniono	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. W dokumencie nie ma natomiast mowy o grodzeniu terenu itd. Jego celem jest umożliwienie zrównoważonego korzystania z tego wyjątkowego Obiektu przez mieszkańców i turystów.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
916	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek wycinkom i pozyskiwaniu drzewa z terenu Puszczy Białowieskiej. Puszcza powinna być pod całkowitą ochroną, nie powinno się prowadzić inwestycji na jej terenie które miałyby zmieniać jej charakter całkowitego rezerwatu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Nie oznacza to jednak, iż cała Puszcza będzie miała charakter "całkowitego rezerwatu". Ten wyjątkowy Obiekt pozostanie podzielony na strefy w sposób adekwatny do kryteriów określonych w obowiązującym wniosku renomacyjnym (2014) oraz aktualnego stanu ekosystemów (zgodnie z najnowszymi dostępnymi danymi PGL LP oraz RDOŚ Białystok). Mieszkańcy i turyści będą mogli korzystać z Puszczy Białowieskiej w zrównoważony sposób (turystyka, rekreacja, zbieranie grzybów, jagód, ziół) nie wpływający negatywnie na ekosystemy.
917	Stowarzyszenie Miłośników Żubrów	Żubr w Planie jest potraktowany w bardzo wyrwykowy sposób. Jest on priorytetowym i wiodącym gatunkiem dla Puszczy Białowieskiej i jego ochrona wymaga działania na rzecz poprawy terenów otwartych. Nie chodzi jedynie o koszenie łąk, ale o odkrzaczanie, rekultywację, oczyszczenie z niepotrzebnej biomasy drzew, umożliwienie sprawnego dojazdu dla maszyn wykonujących te działania. Bez dużego udziału strefy z działaniami czynnymi, co najmniej takiego jak był uzgodniony trend spadkowy co do wielkości populacji i jej starzenia będzie trwał dalej. Zatem jeśli ma to być Plan, w którym żubr jest na priorytetowym miejscu to powinno się wiele zmienić i odtworzyć wszystkie tereny otwarte (łąki i pastwiska), które były utrzymywane od wielu lat przez królów, carów do lat 80-tych XX wieku. Potem weszła sukcesja i pomimo apelowania nie są te tereny odtworzone. Jest to proste rozwiązanie - taka Puszcza jak jest teraz i ta zawarta w Planie to nie jest miejsce dla żubra.	Nie uwzględniono	Żubr jest niezaprzeczalnym symbolem Puszczy Białowieskiej. Brak jest natomiast dokumentu nadrzędnego, który wskazywałby, że gatunek ten ma charakter priorytetowy na tym obszarze. Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) jesteśmy zobowiązani do ochrony na tym obszarze Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości odnoszącej się do różnorodności biologicznej oraz naturalnego przebiegu procesów. Pomimo powyższego, w kilku aspektach zwraca się wyjątkową uwagę na ten gatunek. Część BPN to obszar ochrony krajobrazowej, gdzie ochronie podlega zachowanie walorów krajobrazowych, zbiorowisk nieleśnych oraz prowadzone są działania ochronne populacji żubra. Gatunek ten jest również obiektem szeregu badań naukowych prowadzonych w obszarze Puszczy Białowieskiej. Wśród działań prowadzących do osiągnięcia celu 2. Ochrona różnorodności biologicznej na wszystkich jej poziomach (ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) oraz istotnych dla niej siedlisk wskazano zadanie 2.1.1 Realizacja Planu Ochrony BPN. Obejmuje ono wdrażanie zadań wynikających z aktualizowanego Planu ochrony BPN, ze szczególnym uwzględnieniem zadań dotyczących zarządzania populacją żubra. Ponadto wśród rekomendacji eksperckich w zakresie zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu zapisano sporządzenie szczegółowego planu monitoringu, który powinien zapewniać gromadzenie danych umożliwiających wieloletnie śledzenie wskaźników stanu populacji różnych gatunków zwierząt (gatunków rzadkich i zagrożonych, jak ryś, żubr, łos, a także gatunków obecnie pospolitych, jak jeleń, lis, jenot)... W Planie zarządzania zaznaczono również potrzebę przeprowadzenia nowej naukowej oceny pojemności ekologicznej żubrów, jeleni szlachetnych czy rysi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
918	Osoba prywatna	Jako Polka, nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
919	Fundacja Dobre Życie i jako dziennikarz ekolog	Puszcza Białowieska to nasze narodowe dobro, skarb przyrodniczy o unikalnym znaczeniu w skali świata. Powinniśmy ją chronić w sposób szczególny – jako ostatnią w Europie niziną puszcę pierwotną. Jej siłą jest naturalność, dlatego musi pozostać miejscem wolnym od ingerencji człowieka. To dziedzictwo, które zostawimy przyszłym pokoleniom. Nie wolno nam go zmarnować. Nie wolno powtarzać błędów przeszłości, kiedy za rządów PiS prowadzono wycinki drzew wbrew opinii naukowców, ekologów i obywateli. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Od ośmiu lat nie prowadzi się tu wycinki – i Puszcza ma się świetnie. Tak powinno pozostać na zawsze. Potrzebujemy prawa, które jasno i jednoznacznie zabezpieczy Puszczę przed wycinką i komercyjnym wykorzystaniem. Domagam się również ustanowienia zakazu polowań – zarówno w samej Puszczy, jak i w osadach znajdujących się w jej granicach, gdzie żyją ludzie. Puszcza ma być bezpieczną przestrzenią – dla przyrody, dla zwierząt i dla mieszkańców. Naturalną równowagę zapewniają wilki i rysie – to one są strażnikami ekosystemu. Szczególnie należy chronić tereny polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzalców, Bud i Teremisek. Konieczne jest także podjęcie działań przeciwdziałających dalszej fragmentacji Puszczy. Już dziś jest ona dramatycznie pocięta drogami, a od wschodu odcięta murem granicznym od sąsiednich lasów. Polska część tego unikatowego lasu to zaledwie 20 na 30 kilometrów – to bardzo mało.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
920	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy ani na polowania na zwierzynę w tym na wilki i rysie, również na terenie wszelkich polan. Wyrażam sprzeciw takim działaniom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
921	Osoba prywatna	Na terenie puszczy powinien obowiązywać całkowity zakaz polowań oraz całkowity zakaz wycinki i szeroko rozumianej gospodarki leśnej. Teren powinien pozostać dziki nietknięty - to cały sens istnienia czegoś, co nazywamy puszcza. Nie chcę, by puszcza zamieniła się w zwykły las...	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
922	Uniwersytet łódzki	Jedynym rozwiązaniem jest ochrona czynna puszczy Białowieskiej w najbardziej cennych ostępach a reszta puszczy poddana normalnej gospodarce leśnej. Za puszcze powinni odpowiadać tylko i wyłącznie ludzie z wykształceniem przyrodniczym, leśnym, biologicznym.	Nie uwzględniono	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
923	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
924	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest lasem na tyle wyjątkowym i unikalnym, że w całości powinna być wyłączona z gospodarki leśnej oraz łowieckiej. Zmiany zaproponowane w strefowaniu Obiektu idą więc w dobrym kierunku. Dobrym rozwiązaniem jest wyłączenie z użytkowania niektórych dróg leśnych - ich dostępność sprawia, że w Puszczy pojawia się coraz więcej cywilnych samochodów, co nie sprzyja procesom naturalnym, które powinny być pod ochroną. Z punktu widzenia przewodnika turystycznego ważne jest jednak udostępnienie obiektu dla turystyki (nie masowej, ale mądrej i odpowiedzialnej, prowadzonej z dużą pokorą dla dzikiej przyrody) - potrzebna jest jednak mała infrastruktura, która uporządkuje i skanalizuje ruch turystyczny oraz ułatwi poznawanie walorów Puszczy Białowieskiej - kosze na śmieci w miejscach uczęszczanych, wiaty ułatwiające schronienie w czasie deszczu, wyznaczone punkty, gdzie mogą zatrzymywać się kamperzy, a także, gdzie mogłyby nocować osoby np. pod namiotami czy w hamakach. To i tak się dzieje, dlatego właśnie jest duża potrzeba, by tę kwestię uporządkować i wyznaczyć takie miejsca, gdzie nie będzie to wadzić dzikiemu życiu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Plan zarządzania umożliwia zrównoważone korzystanie z Puszczy Białowieskiej, zarówno przez mieszkańców, jak i turystów. Zaproponowano również realizację działania 8.1.2. Promocja i rozwój turystyki na terenie gmin Puszczy Białowieskiej z wykorzystaniem identyfikacji wizualnej. Będzie ono prowadziło do osiągnięcia celu 8. Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej. Ponadto wśród zadań prowadzących do osiągnięcia celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa zaproponowano m.in. działanie 7.1.1 Opracowanie strategii edukacji przyrodniczej i kulturowej w kontekście celów ochrony Światowego Dziedzictwa, w tym Białowieża Forest; działanie 7.2.1 Utworzenie Centrum Obiektu Światowego Dziedzictwa. Warto też zwrócić uwagę na działanie 5.3.2. Opracowanie ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki dla obszaru Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
925	Osoba prywatna	Cel 1. „Zachowanie niezaburzonych procesów ekologicznych” (str. 66) Znaczna część drzewostanów Puszczy Białowieskiej ma charakter post-gospodarczy. Ich cechami są: zniekształcenie składu gatunkowego drzew, zmniejszenie ich zróżnicowania wiekowego, duże płaty lasu o podobnej strukturze. Takie drzewostany po objęciu ich ochroną bierną stają się wrażliwe na uszkodzenia powodowane głównie przez wiatr w następstwie zwiększającego się zagęszczenia drzew i zwiększania ich stopnia smukłości. Są też wrażliwe na zniszczenie przez owady z powodu małego zróżnicowania wiekowego i wymiarów danego gatunku drzewa, a także z powodu zbyt dużego udziału jednego gatunku drzewa. Drzewostany, w których zaniechano zabiegów (ochronnych lub pielęgnacyjnych) są narażone na zamarcie przedwczesne i przebiegające intensywnie. Stąd następna generacja może się składać w dużej części z drzew gatunków pionierskich, a drzewostan ponownie może być mało zróżnicowany wiekowo. W lesie naturalnym przemiana pokoleń następuje zwykle powoli, gdy nowa generacja drzew pojawia się pod stopniowo przerzedzającą się warstwą macierzystą drzew lub gdy młode drzewa obsiewają się w niewielkich lukach po drzewach zmarłych pojedynczo lub w grupach. Zamarcie lasu na dużej powierzchni jest rzadkie i w warunkach PB główną przyczyną mógłby być pożar lub wiatrołom. Prognozowane przeze mnie przemiany i zagrożenia drzewostanów post-gospodarczych i szkielet przemian drzewostanów w lesie naturalnym wskazują, że ochrona bierna nie gwarantuje niezaburzonych procesów ekologicznych (a raczej jest niewielka szansa na nie). Zamiast tego będzie proces „wymuszony przez obecną strukturę drzewostanów, daleki od procesów w lesie naturalnym, wprowadzie bez aktywnego działania człowieka”. Sądzę, że następstwami mogą być: (1) nieosiąganie późnego wieku przez znaczącą część drzewostanów; (2) uzyskiwanie zbyt małego zróżnicowania wieku drzew w następnym pokoleniu; (3) niezgodność składu gatunkowego drzew z siedliskiem, w tym niedostateczne zróżnicowanie gatunkowe (z powodu sposobu odnowienia i niedostatku drzew nasiennych gatunków nielicznie reprezentowanych). Konkluzja: uważam, że drzewostany w 3 strefie powinny podlegać ochronie czynnej. Jej nadrzędnym celem byłoby jak najdłuższe utrzymanie drzewostanów przy życiu. Dalszymi celami byłoby: zapewnienie długiego procesu odnowienia, a z tego zróżnicowania wiekowego drzew następnego pokolenia oraz zwiększenie zróżnicowania gatunkowego drzew (np. przez stosowanie ognisk sukcesji).	Nie uwzględniono	Zgodnie z obowiązującym wnioskiem renominacyjnym (2014) w Puszczy Białowieskiej jesteśmy zobowiązani chronić naturalny przebieg procesów oraz różnorodność biologiczną. Eksperti UNESCO/IUCN wyraźnie podkreślają, że ingerencja człowieka możliwa jest jedynie w obszarach obiektywnie tego wymagających (np. wykaszanie łąk), a zmniejszenie powierzchni, na których takie działania są wymagane stanowi potwierdzenie sukcesu dotychczasowej ochrony. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
926	Osoba prywatna	Witam, chciałbym zgłosić swoje uwagi dotyczące zarządzania Puszcą Białowieską. Moim zdaniem Puszcza Białowieska jako unikatowy teren powinna być w całości chroniona poprzez powstanie paru narodowego, rozumiem, że poszerzenie go będzie trudne więc puszcza powinna być chroniona poprzez rezerваты. Stanowczo protestuję gospodarce leśnej w puszczy, fragmentacji oraz polowań w jej okolicach. Nie wyobrażam sobie powrotu ciężkiego sprzętu oraz pił do puszczy, która jest wspólnym dobrem, nie jest własnością leśników czy lokalnej ludności. Pozytywne doświadczenia przy tworzeniu Białowieskiego PN dowodzą, że natura bez ludzi bardzo dobrze sobie poradzi, serce puszczy czyli park z zwłaszcza strefa ochrony ścisłej jest doskonałym dowodem, że przyroda może przetrwać bez naszej ingerencji. Zagrożone gatunki występujące na tym terenie potrzebują dużych obszarów a tych nie brakuje, jeśli dalej chcemy chronić żubry, rysie czy inne zagrożone gatunki potrzeba systemowego działania a nie symbolicznych małych parków. Zwłaszcza jeśli chodzi o żubry potrzebują dużych obszarów, takich aby nie musiały wychodzić na pola uprawne czy podchodzić pod ludzkie zabudowania. Mam nadzieję, że ochrona puszczy powiedzie się.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
927	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
928	Osoba prywatna	Wnioskuje o zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej oraz o zskaz polowań na ternie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	godnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
929	Osoba prywatna	Większy udział w procesie decyzyjnym dla przedstawicieli lokalnych samorządów, jako przedstawicieli mieszkańców pochodzących z demokratycznego wyboru. Zwiększenie możliwości czynnej ochrony przyrody, przebudowy drzewostanów (inicjacja i wspieranie naturalnych odnowień) i dbałości o stan sanitarny w gospodarczej części puszczy (n-ctwa Hajnówka, Browsk, Białowieża).	Nie uwzględniono	Przedstawiciele lokalnych samorządów będą wchodzić w skład Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest. Zgodnie z zapisami zawartymi w dokumencie jest to organ opiniodawczy i doradczy dla Pełnomocnika ds. zarządzania. Plan zarządzania zapewnia możliwość realizacji czynnych działań ochronnych w obszarach rzeczywiście tego wymagających (zgodnie z aktualnymi danymi PGL LP oraz RDOŚ Białystok). Zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN pozostała część Puszczy podlega wyłącznie ochronie biernej. Oczywiście na tym obszarze również będzie następowała stopniowa przebudowa drzewostanów, jednak proces ten będzie przebiegał w naturalny sposób. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014) jesteśmy zobowiązani do ochrony różnorodności biologicznej oraz naturalnego przebiegu procesów ekologicznych.
930	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelve, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
931	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma mojej zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem: polska część to 20 na 30 km. Puszcza Białowieska ma być chroniona w trybie ścisłym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
932	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę i sprzedaż drewna z Puszczy. Nie zgadzam się na polowania w obrębie puszczy i na przyległych polanach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
933	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża wymaga racjonalnej gospodarki leśnej opartej na nauce, by zachować bioróżnorodność i dążyć do stanu klimaksu. Kluczowe jest zwalczanie gradacji szkodników, które prowadzą do rozpadu drzewostanów i utraty siedlisk. Niezbędne są polowania i odstrzały redukcyjne, szczególnie w przypadku przegęszczonej populacji żubrów, podatnej na choroby zagrażające restytucji gatunku. Kontrola populacji zwierząt łownych i chronionych powinna bazować na badaniach naukowych. Szczególną uwagę należy zwrócić na walkę z inwazyjnymi gatunkami, takimi jak drzewotocz japoński, niszczący drzewostany. Plan zarządzania Puszcza musi opierać się na aktywnej ochronie, eliminując wpływ organizacji promujących degradację lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieżskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieża została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieżskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieżskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
934	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma mojej zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, Masiewo, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
935	Osoba prywatna	Puszcza powinna być wyłączona z pozyskiwania drewna oraz polowań. Niech to miejsce cieszy pradawnym spokojem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
936	Osoba prywatna	Całkowita ochrona	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
937	Osoba prywatna	W puszczy powinna prowadzona być gospodarka leśna. Powinno się pielęgnować ten las poprzez wycinkę i zalesianie. Powinna prowadzona być gospodarka łowiecką.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Sformułowanie dotyczące zagrożenia wynikającego z komercyjnego pozyskiwania drewna, zawarte w Planie, pochodzi bezpośrednio z decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92. W dokumencie tym podkreślono, że wartość Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, bogactwie martwego drewna oraz wynikającej z tego różnorodności biologicznej. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia środków w celu utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu oraz do zapewnienia, że na terenie Obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna, uznając je za potencjalne zagrożenie dla dobra zgodnie z paragrafem 180 Wytocznych operacyjnych. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. W opracowanym dokumencie ograniczono również możliwość polowań (zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN). W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
938	Osoba prywatna	Puszcza powinna być chroniona, wolna od wycinek i polowań. Pozyskiwanie drewna z Puszczy jest nie do zaakceptowania. W Polsce jest mnóstwo leśnych plantacji i Lasy Państwowe mają drzew pod dostatkiem. Puszcza Białowieska jest ostatnim takim miejscem w Europie, jedyny nizinny las naturalny o tak dużej powierzchni i zachowanym w znacznym stopniu pierwotnym charakterze, to także dom rzadkich gatunków zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
939	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma mojej zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km."	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
940	Osoba prywatna	Jestem przeciw polowaniu na polanach Puszczy Białowieskiej oraz przeciw pozyskiwaniu drewna z terenów Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
941	Osoba prywatna	Jako Polka i miłośniczka przyrody stanowczo nie zgadzam się na jakąkolwiek wycinkę i pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce. Jestem dumna, że Puszcza Białowieska rośnie w moim kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony. Nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko niszczeniu tego wyjątkowego lasu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
942	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
943	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
944	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna , nie ma zgody na polowania. Zostawcie Puszcę w spokoju.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
945	Osoba prywatna	O zarządzaniu puszcą powinni decydować lokalni przedstawiciele i służby parku nie ludzie z miast	Nie uwzględniono	W rozdziale 6. Instrumenty zarządzania przedstawiono strukturę zarządzania Obiektem Białowieża Forest. Uwzględniono w niej m.in. Zarządców terenu (BPN i PGL LP), Komitet Sterujący, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest, Radę Naukowo-Społeczną Obiektu Białowieża Forest (w skład której wchodzi m.in. przedstawiciele Samorządów oraz organizacji lokalnych). Konieczne jest zapewnienie zarządzania Obiektem przez specjalistów. Miejsce zamieszkania nie może być kryterium wyboru tych osób, nie ma ku temu uzasadnienia merytorycznego, czy też prawnego.
946	Osoba prywatna	Jestem PRZECIWKO jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Dodatkowo jestem PRZECIWKO polowaniom na jej terenie jak również na terenie polan osadniczych w jej pobliżu. Jestem również PRZECIWKO dalszemu fragmentowaniu Puszczy nowymi odcinkami dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
947	Osoba prywatna	Zakaz polowań w Puszczy i otulinach	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
948	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek wycinkę, dewastowane są lasy w całej Polsce proszę oszczędzić Puszcę! Nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania. Domagam się bezwzględnej ochrony tego niezwykłego miejsca!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
949	Osoba prywatna	Wnoszę o uwzględnienie w planie zarządzania obiektem dziedzictwa Puszcza Białowieska 1-zakazu pozyskiwania drewna z Puszczy, 2-zakazu polowań na terenie Puszczy oraz na terenach polan osadniczych, 3-ograniczenia fragmentacji Puszczy nowymi drogami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
950	Osoba prywatna	'- NIE należy pozyskiwać drewna z Puszczy. - NIE należy polować - regulacją liczebności roślinożerców najlepiej zajmują się wilki i rysie. - NALEŻY podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
951	Osoba prywatna	Nie godzę się na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna wycince drzew na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
952	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz dalszego istnienia Puszczy (dla Natury ale także dla ludzi) niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o podstawy naukowe oraz doświadczenia leśników. Praca leśników, którzy są inicjatorami powstania pierwotnie rezerwatu, a potem Parku Narodowego jest tam niezbędna. Od 50 lat obserwuję polską przyrodę i jestem leśnikiem, przyrodnikiem i dziennikarzem z wieloletnim doświadczeniem praktycznym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania, zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014). nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Pomimo ograniczenia zakresu gospodarki leśnej, praca leśników na tym terenie nadal będzie bardzo istotna. Powinna ona być jednak ukierunkowana na czynne działania ochronne, a nie na pozyskanie drewna. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Działania zaproponowane w Planie zarządzania, jak również zasady korzystania z lasu w poszczególnych strefach mają prowadzić do zachowania różnorodności biologicznej oraz umożliwić mieszkańcom i turystom zrównoważone korzystanie z Puszczy Białowieskiej.
953	Osoba prywatna	'- nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, -powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
954	Osoba prywatna	Ochrona czynna to podstawa zachowania puszczy	Nie uwzględniono	Ochrona czynna, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) winna być prowadzona jedynie na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Z tego względu w ramach prac nad Planem zarządzania dokonano aktualizacji strefowania w odniesieniu do kryteriów zapisanych we wniosku renomacyjnym oraz najbardziej aktualnych danych PGL LP i RDOŚ Białystok. W Puszczy Białowieskiej jesteśmy zobowiązani chronić różnorodność biologiczną oraz naturalny przebieg procesów ekologicznych. Warto też zwrócić uwagę, iż od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
955	Osoba prywatna	Brak zgody na polowania Brak zgody na wycinkę Brak zgody na fragmentację	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
956	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na działania zagrażające integralności Puszczy. W szczególności: -brak zgody na pozyskiwanie drewna -brak zgody na polowania, Należy podjąć działania: -przeciwdziałające fragmentacji Puszczy, -ograniczające negatywne skutki muru granicznego i sieci dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
957	Osoba prywatna	Oddajmy cały obszar przyrodzie - zakażmy polowań nie tylko w lasach, ale także na polanach!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
958	Osoba prywatna	Chcę by puszcza została miejscem do życia dla zwierząt i do zobaczenia dla ludzi. Stanowcze nie dla wycinki	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
959	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek wycince i ingerencji ekosystem Puszczy Białowieskiej. Nasza Puszcza jest jedną z niewielu dziewiczych lasów Europy. Zakłócanie (wycinka, narzucanie monokultury nasadzeń) może przynieść tylko stratę bardzo ważnych informacji dot. zdrowego funkcjonowania i rozwijania się lasów. Dodatkowo idąc śladem najnowszych badań Peter’a Wohlleben’a stary drzewostan chroni młodsze drzewa wspierając ich zdrowy rozwój, co przy aktualnym ociepleniu klimatu i natężeniu CO2 w atmosferze (szybszy wzrost drzew = większa kruchość) jest kluczowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
960	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
961	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
962	Osoba prywatna	Jestem za zrownowazona gospodarka lesna i lowiecka w puszczy bialowieskiej	Nie uwzględniono	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Ograniczenie możliwości prowadzenia polowań wynika z potrzeby ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Jest to również realizacja wyraźnego zalecenia ekspertów UNESCO/IUCN.
963	Osoba prywatna	Puszcza powinna być prowadzona zrównoważona gospodarka leśna. Gwarantuje to zachowanie jej charakteru dla przyszłych pokoleń	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choin, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania, zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku nominacyjnym (2014), nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku nominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Pomimo ograniczenia zakresu gospodarki leśnej, praca leśników na tym terenie nadal będzie bardzo istotna. Powinna ona być jednak ukierunkowana na czynne działania ochronne, a nie na pozyskanie drewna. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Działania zaproponowane w Planie zarządzania, jak również zasady korzystania z lasu w poszczególnych strefach mają prowadzić do zachowania różnorodności biologicznej oraz umożliwić mieszkańcom i turystom zrównoważone korzystanie z Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
964	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesyjnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
965	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakimukolwiek wycinaniu drzew w puszczy białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
966	Stowarzyszenie KGW Dąbrówki	1. Zakaz polowań na całym obszarze Puszczy Białowieskiej. 2. Zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na całym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
967	Osoba prywatna	Jestem za racjonalną gospodarką łowiecką i leśną w całym zasięgu puszczy	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania, zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014). nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Pomimo ograniczenia zakresu gospodarki leśnej, praca leśników na tym terenie nadal będzie bardzo istotna. Powinna ona być jednak ukierunkowana na czynne działania ochronne, a nie na pozyskanie drewna. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Działania zaproponowane w Planie zarządzania, jak również zasady korzystania z lasu w poszczególnych strefach mają prowadzić do zachowania różnorodności biologicznej oraz umożliwią mieszkańcom i turystom zrównoważone korzystanie z Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
968	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
969	Osoba prywatna	NIE dla pozyskiwania drewna z puszczy NIE dla polowań, w tym dla obszarów polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek NIE dla fragmentacji puszczy przez kolejne drogi	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
970	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
971	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest naszym dobrem narodowym. Nie powinna być w żaden sposób eksploatowana, ani dzielona (wystarczy płot graniczny). LP mają możliwość pozyskiwania drewna w innych lokalizacjach. Dajmy naturze ten teren na wyłączność.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
972	Osoba prywatna	Partycypacja społeczna i lokalne społeczności Wnioskuje o rozszerzenie rozdziału dotyczącego udziału społeczności lokalnych w procesach decyzyjnych (np. poprzez rady konsultacyjne). Plan powinien określić sposoby rekompensowania ograniczeń wynikających z ochrony przyrody dla mieszkańców (np. programy wsparcia dla turystyki zrównoważonej, tradycyjnych zawodów, edukacji ekologicznej).	Nie uwzględniono	Społeczności lokalne mają zagwarantowany udział w procesie zarządzania Obiektem Białowieża Forest. Przewidziano powołanie Rady naukowo-Społecznej. Będzie ona stanowiła organ opiniodawczy i doradczy Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem. W jej skład wejdą m.in. przedstawiciele lokalnych samorządów, jak również przedstawiciele lokalnych organizacji pozarządowych. Opracowany Plan zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń dla mieszkańców i turystów w zakresie możliwości zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej. Każda osoba ma możliwość korzystania rekreacyjnego z niemal 90% powierzchni Obiektu, a z pozostałych 10% w towarzystwie przewodnika. Na niemal 90% powierzchni obszaru można również pozyskiwać grzyby, jagody i zioła (o ile nie są objęte ochroną gatunkową). Warto jednak podkreślić, iż w dokumencie zwrócono również uwagę na problemy społeczno-ekonomiczne regionu. Z tego względu aż 5 z 8 celów zapisanych w Planie zarządzania odnosi się do zagadnień społeczno-ekonomicznych. Do każdego z tych celów przyporządkowano szereg działań.
973	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to płuca Polski. W dobie zmian klimatycznych, kryzysu bioróżnorodności, wymierania gatunków mamy obowiązek chronić dla nas i dla przyszłych pokoleń najcenniejszy las Europy. Nie możemy sobie pozwolić na dalszą eksploatację tego miejsca. Rozumie to znakomita większość społeczeństwa. Badania opinii publicznej z 2024 i 2025 r. pokazały, że każde województwo, także Podlaskie i na poziomie gmin wokół Puszczy Białowieskiej ponad 80% społeczeństwa przedkłada ochronę nad eksploatację, ludzie nie chcą już pozyskiwania drewna z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
974	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
975	Osoba prywatna	Dzień dobry, Chciałabym wyrazić swój sprzeciw wobec jakiegokolwiek ingerencji w obszar Puszczy Białowieskiej, a także w jej okolice, po których również mogą przemieszczać się żyjące w puszczy zwierzęta. Jestem przede wszystkim przeciw jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z tego obszaru, także przeciw zabieraniu martwych drzew z puszczy jako bardzo istotnego elementu tego ekosystemu. Jestem przeciw fragmentaryzacji tego środowiska poprzez jakiegokolwiek inwestycje, nowe drogi itp. Jestem przeciwna polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej oraz w jej okolicach oraz za szczególną ochroną żyjących tam drapieżników (wilków, rysi). Jestem za jak najmniejszą ingerencją człowieka w ten cenny ekosystem. Tak unikalne miejsce musimy chronić jako nasz największy narodowy skarb, którego nie da się przecież odbudować. Z poważaniem, * (Imię Nazwisko)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
976	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesyjnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
977	Osoba prywatna	Uważam, że na całym obszarze Puszczy Białowieskiej należy wprowadzić pełną ochronę przyrody. Domagam się: całkowitego zakazu polowań, zakazu prowadzenia gospodarki leśnej, w szczególności wycinki drzew, Puszcza Białowieska jest unikalnym, ostatnim w Europie lasem o charakterze naturalnym. To dziedzictwo przyrodnicze o znaczeniu światowym, które należy chronić w całości, a nie tylko fragmentarycznie. Dalsze użytkowanie gospodarcze, w tym polowania i wycinki, zagraża jej integralności i różnorodności biologicznej. Ochrona Puszczy powinna być nadrzędnym celem, a nie interes gospodarczy. Dlatego apeluję o wprowadzenie rozwiązań, które zapewnią pełną ochronę całej Puszczy Białowieskiej dla obecnych i przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Opracowany dokument przeciwdziała także fragmentacji obszaru. Należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
978	Osoba prywatna	BARDZO PROSZĘ KOMPETENTNE OSOBY W POLSKIM RZĄDZIE DO PODEJMOWANIA MĄDRYCH I PRZEMYŚLANYCH DECYZJI ODNOŚNIE ZASOBÓW PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ I INNYCH JESZCZE ISTNIEJĄCYCH WIELKICH OBSZARÓW LEŚNYCH NA TERENIE POLSKI. NIE WSZYSTKO JEST NA SPRZEDAŻ, NIE WSZYSTKO NALEŻY MIERZYĆ OPŁACALNOŚCIĄ. PUSZCZE, LASY TO ZIELONE PŁUCA ŚWIATA, DOM DLA ZWIERZĄT, PTAKÓW, MIEJSCE ODPOCZYNKU, SPACERÓW DLA ZMĘCZONYCH LUDZI. JA TAK POSTRZEGAM PUSZCZĘ BIAŁOWIESKĄ I POLECAM TO SPOJRZENIE RZĄDZĄCYM.	Nie uwzględniono	Uwaga nie wskazuje na postulowane rozwiązania, nie odnosi się do treści opracowanego dokumentu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
979	Sklep zoologiczny	Zakazanie polowań na całym obszarze włącznie ze wszystkimi Polanami osadniczymi, zakazanie pozyskiwania drewna na całym obszarze puszczy, zapobieganie fragmentacji puszczy drogami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
980	Osoba prywatna	Puszcza białowieska jest najcenniejszym dobrem narodowym, należy się jej szacunek i troska. Nie ma tu miejsca na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna. Nie ma tu miejsca na polowania: w samej puszczy i na przyległych jej terenach osadniczych. Ponadto fragmentacja obszarów chronionych drogami jest niepotrzebnym niszczeniem bezcennego dobra jakim jest puszcza. Tego zasobu się nie odtworzy. Żyjemy w czasach kiedy troska o obszary zielone takie jak puszcza musi być priorytetem. Przecież to tak oczywiste, że aż boli.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
981	Osoba prywatna	Zakaz wycinki starodrzewia	Uwzględniono	Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) drzewostany ponad 100 letnie powinny być zaliczone do strefy 3, gdzie dopuszczona jest wyłącznie ochrona bierna. Zasady te znalazły swoje odzwierciedlenie również w opracowanym Planie zarządzania. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7).
982	URSA MAIOR SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ SPÓŁKA KOMANDYTOWO-AKCYJNA	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
983	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakimkolwiek wprowadzaniem ograniczeń w zakresie gospodarki leśnej i łowieckiej. Żądam pominięcia opinii fundacji niezwiązanych z terenem puszczy oraz osób nie posiadających merytorycznego wykształcenia.	Nie uwzględniono	Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie ma możliwości prowadzenia w obrębie Puszczy Białowieskiej pełnej gospodarki leśnej, w tym w szczególności działań mających na celu pozyskanie drewna. Na obszarze Obiektu gospodarka leśna może być prowadzona jedynie w zakresie czynnych działań ochronnych, na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Eksperti UNESCO/IUCN jednoznacznie zalecają ograniczenie gospodarki łowieckiej na obszarze Puszczy Białowieskiej. Taki kierunek zmian jest spójny z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Mając na uwadze powyższe należy zaznaczyć, iż z przyczyn obiektywnych nie jest możliwe uwzględnienie uwagi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
984	Osoba prywatna	Uważam, że cału obszar Puszczy Białowieskiej oraz bezpośredniej okolicy (polany, korytarz między Puszczą Białowieską, a Puszczą Ładzką, otoczenie wsi Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, okolice Topiła) powinien zostać objęty całkowitym zakazem polowań. Całość terenu Puszczy powinna zostać objęta całkowitym zakazem wycinek - Puszcza ma pozostać lasem samokontrolującym się. Należy zapobiegać wszelkim procesom fragmentującym - nie robić nowych dróg, zapór. Należy zwrócić uwagę na działania gmin ościennych - na przykład na pomysł wójta gminy Dubicze Cerkiewne utworzenia nowego zbiornika wodnego. Należy zadbać o wszystkie rzeczki nawadniające Puszczę, ale także lasy okoliczne - Orlanke (szalone wycinki na terenach Natura 2000 w źródliku rzeczki), Leśną, Braszczę itp. odtwarzać gdzie się da tereny podmokłe nie tylko na terenie samej Puszczy, ale także lasów otaczających.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
985	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
986	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m.in. o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
987	Osoba prywatna	Obejmowanie kolejną formą ochrony, sztucznego tworu jakim są lasy w wokół BPN jest nieporozumieniem (a przecież znaczna część samego BPN to lasy pochodzenia sztucznego). To lasy służące od stuleci lokalnemu społeczeństwu jako źródło min. drewna do rozwoju lokalnych i ponadlokalnych firm. Racjonalne gospodarowanie tymi zasobami to przeszłość, teraźniejszość i mam nadzieję przyszłość tego regionu. Wizje "przyjezdnych" nie powinny tu mieć żadnego znaczenia	Nie uwzględniono	Plan zarządzania nie wprowadza nowych form ochrony. Formy ochrony przyrody funkcjonujące w obrębie Puszczy Białowieskiej zostały przedstawione w rozdziale 2.2. Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) na obszarze Puszczy Białowieskiej nie może być prowadzona gospodarka leśna ukierunkowana na pozyskanie drewna. Dozwolone są jedynie czynne działania ochronne prowadzone na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Tereny te zostały obecnie zaliczone do strefy 4a i 4b. W Planie zarządzania zwrócono również uwagę na potrzebę zapewnienia odpowiedniego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Z tego względu został sformułowany m.in. cel 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano szereg działań.
988	Osoba prywatna	Puszcza białowieska to nasz skarb narodowy.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Uwaga stanowi opinię, nie wymaga uwzględnienia w dokumencie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
989	Osoba prywatna	Ochrona przyrody jako priorytet: Plan słusznie stawia na minimalizację ingerencji człowieka, co jest kluczowe dla zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy. Ochrona procesów ekologicznych i bioróżnorodności powinna pozostać nadrzędnym celem, a strefowanie ułatwia jego realizację. Zaangażowanie społeczne: Konsultacje społeczne i włączenie lokalnych społeczności w proces zarządzania to krok w dobrą stronę. Jednak konieczne jest dalsze wzmacnianie dialogu, by uniknąć konfliktów, takich jak te z 2018 roku. Wyzwania transgraniczne: Jako obiekt transgraniczny, Puszcza wymaga ścisłej współpracy z Białorusią. Zapora graniczna komplikuje tę współpracę, a plan powinien proponować konkretne działania łagodzące jej wpływ. Finansowanie i zrównoważony rozwój: Subwencja ekologiczna to pozytywny przykład wsparcia dla gmin, ale jej długoterminowa stabilność wymaga monitorowania. Edukacja i promocja: Plan powinien jeszcze mocniej promować Puszcę jako miejsce edukacji przyrodniczej i kulturowej, co może zwiększyć poparcie społeczne i turystykę zrównoważoną. Plan zarządzania Białowieżą Forest (część polska) to ambitny i dobrze przygotowany dokument, który ma szansę skutecznie chronić Puszcę Białowieską, jednocześnie wspierając lokalne społeczności. Jego sukces zależy od konsekwentnej realizacji, współpracy międzynarodowej i dalszego angażowania społeczeństwa. Kluczowe będzie również rozwiązanie problemów, takich jak zapora graniczna, oraz uniknięcie powrotu do szkodliwych praktyk, jak wycinka drzew. Plan ten może stać się wzorem dla innych obiektów światowego dziedzictwa, jeśli zostanie wdrożony z determinacją i otwartością na dialog. Słabe strony i wyzwania: -Zapora graniczna jako bariera ekologiczna. -Potencjalne naciski na gospodarkę leśną. -Ograniczony czas konsultacji. Potencjalne implikacje: Wdrożenie planu może znacząco wpłynąć na ochronę Puszczy Białowieskiej i jej międzynarodowy status. Z jednej strony, skuteczna realizacja może wzmocnić pozycję Polski jako lidera w ochronie dziedzictwa przyrodniczego. Z drugiej strony, niepowodzenie w rozwiązaniu problemów, takich jak zapora graniczna czy brak pełnej zgody społecznej, może zagrozić wpisowi Puszczy na listę UNESCO obiektów zagrożonych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Niestety, Plan zarządzania nie ma wpływu na funkcjonowanie zapory granicznej, dostrzeżono jednak jej negatywne oddziaływania oraz uwzględniono zalecenia mające na celu ograniczenie tych oddziaływań. Konsultacje społeczne dokumentu trwały 45 dni - tak długi czas wynikał z prowadzenia ich w okresie wakacyjnym. Ogromna liczba uczestników procesu potwierdza, iż każda zainteresowana osoba miała możliwość zapoznać się z dokumentem oraz przekazać swoje uwagi i wnioski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
990	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej oraz na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Wnoszę o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
991	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na wycinkę drzew na terenie Puszczy. Nie ma również mojej zgody na zabijanie zwierząt! Wnoszę o całkowity zakaz polowań i walkę z kłusownictwem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
992	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, rozszerzenie obszaru parku narodowego na terenach objętych obecnie gospodarką leśną zwiększenie jego ochrony, poprzez zmianę prawa, które na to pozwala. Jestem stanowczo przeciwko polowaniu na terenie Puszczy również na terenie polan osadniczych takiej jak Teremiski, Białowieża, Pogorzelce, Nasiewo. Martwi ogromny problem fragmentacji puszczy i zakaz nowych inwestycji w celu dalszej jej fragmentacji, budowie nowych dróg. Jestem za podnoszeniem świadomości społecznej na temat wartości Puszczy i promowania odpowiedzialnej turystyki, np. przez wyznaczenie szlaków minimalizujących wpływ na ekosystem Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W Planie zarządzania sformułowano m.in. Cel 6. Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej oraz Cel 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa. W odniesieniu do każdego z nich sformułowano szereg działań prowadzących do ich osiągnięcia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
993	Osoba prywatna	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
994	Osoba prywatna	Brak pozyskiwania drewna z puszczy, oraz brak polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
995	Osoba prywatna	Nie zgadzam się jako obywatel tego kraju aby ktokolwiek pozyskiwał drzewo z terenu Puszczy Białowieskiej oraz nie zgadzam się na to, aby jacyś niewyżyci upośledzeni ludzie z racji na stan majątkowy, mogli urządzić w puszczy i jej okolicach polowania. Teren puszczy i jej okolice powinny być pozostawione w swym dziewiczym stanie i nie "modernizowane" przez ludzi, to tylko wyrządza jej krzywdę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
996	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej, dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia jej ekosystemów do stanu zbliżonego do klimaksu, konieczne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej na naukowym podejściu, szczególnie w zakresie ochrony lasu. Działania leśników powinny uwzględniać przede wszystkim przeciwdziałanie gradacjom szkodników, które prowadzą do rozpadu drzewostanów i zaniku cennych siedlisk. Niezbędne są również polowania i odstrzały redukcyjne, wspierające utrzymanie stabilnych populacji zwierząt kopytnych, w tym żubrów. Ich nadmierne zagęszczenie sprzyja rozprzestrzenianiu się chorób, które mogą zdziesiątkować populację i zniweczyć wieloletni wysiłek związany z restytucją tego gatunku. Kształtowanie i kontrola liczebności zwierząt powinny być oparte na wynikach badań naukowych, uwzględniających zarówno gatunki łowne, jak i nadmiernie rozrastające się populacje gatunków chronionych. Szczególną uwagę należy poświęcić zwalczaniu gatunków inwazyjnych obcych (IGO), zarówno roślinnych, jak i zwierzęcych. Wskazane jest także rozszerzenie obowiązujących list gatunków inwazyjnych, m.in. o owady niszczące drzewostany, takie jak drzewotocz japoński - wyjątkowo groźny polifag atakujący niemal wszystkie gatunki drzew, zarówno żywych, jak i martwych. Niekontrolowany rozkład drzewostanów, w sytuacji braku czynnej ochrony, może prowadzić do katastrofy ekologicznej, której symptomy obserwujemy już dziś w rejonie Puszczy Białowieskiej. Reasumując, Plan Zarządzania Puszczą Białowieską powinien w jak największym stopniu opierać się na ochronie czynnej, opartej na wiedzy naukowej i praktyce leśnej, przy jednoczesnym wyeliminowaniu działań i ideologii promowanych przez organizacje, które sprzyjają degradacji i rozpadowi jednego z najcenniejszych kompleksów leśnych w Europie.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
997	Osoba prywatna	Zgłaszam następujące uwagi w ramach konsultacji społecznych: 1. nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. 2. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, 3. powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem jako polska część, powinna być połączona z większymi obszarami puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
998	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
999	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek wycinkom prowadzonym na terenie puszczy. Jestem przeciwko jakimkolwiek zezwoleniom na polowania. Puszcza stanowi obszar którego nie wolno nam ruszać ten teren sam zadba o siebie a zniszczyć jest bardzo łatwo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1000	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na zezwolenie prac piliarz oraz myśliwych w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1001	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek wydobyciu drewna z puszczy, jak i polowań na terenie puszczy, polan osadniczych i dalszej fragmentacji pracy przez nowe inwestycje. Puszcza powinna pozostać w stanie nienaruszanym jeszcze człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1002	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1003	Osoba prywatna	Stanowczo sprzeciwiam się zakazowi polowań i zakazowi wycinki drzew.	Nie uwzględniono	Uwaga nie może zostać uwzględniona, gdyż jest sprzeczna z obowiązującymi zapisami wniosku renomacyjnego (2014). W dokumencie tym wyraźnie stwierdzono, że w obszarze Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe prowadzenie działań mających na celu pozyskanie drewna. Pozyskanie może stanowić jedynie efekt uboczny czynnych działań ochronnych prowadzonych na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Należy również podkreślić, iż eksperci UNESCO/IUCN zalecają ograniczenie polowań w obszarze Puszczy, co jest niezbędne w ochronie naturalnego przebiegu procesów ekologicznych.
1004	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wyrębowi drzew w puszczy białowieskiej, jestem przeciwna polowaniom w puszczy białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1005	Osoba prywatna	Jestem przeciwna polowaniom na terenie puszczy, pozyskiwaniem drzew z puszczy oraz przeprowadzaniem inwestycji drogowych i innych na terenie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1006	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1007	Osoba prywatna	Jestem przeciwna polowaniom na zwierzęta w Puszczy oraz wycince drzew	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1008	Osoba prywatna	Na całym obszarze polskiej części Puszczy Białowieskiej (w tym strefie III UNESCO) powinno nastąpić: (1) zaniechanie jakichkolwiek form gospodarki leśnej nastawionych na produkcyjne funkcje lasu i przemysłowe pozyskanie surowca. Utrzymane mogłyby (powinny być) działania na rzecz utrzymania i/lub wzmocnienia pozaprodukcyjnych funkcji lasu, zachowania leśnych ekosystemów referencyjnych, a także czynnej ochrony siedlisk leśnych, przebudowy drzewostanów zgodnie z warunkami siedliskowymi, itp. (2) całkowite zaniechanie łowiectwa (gospodarki łowieckiej) - dotyczy też Polan; (3) zaniechanie działań zakłócających stosunki wodne, prowadzących do (lub niosących ryzyko) pogorszenia stanu siedlisk wodnych i od wód zależnych (mokradeł), takich jak melioracje, regulacje i „kanalizowanie” cieków. Powinno podejmować się działania renaturyzacji (fragmentów) cieków uprzednio „skanalizowanych”, takich jak np. Łutownia czy Chwiszcze; (4) zaniechanie działań prowadzących do - lub niosących ryzyko - wprowadzenia gatunków inwazyjnych roślin i zwierząt do ekosystemów Puszczy Białowieskiej; (5) obowiązek konsultacji, współpracy i prawa do nadzoru eksperckiego niezależnego od Lasów Państwowych oraz Wód Polskich - w tym między innymi członków Państwowej Rady Ochrony Przyrody oraz Rady (i kadry) Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego; (6) zintensyfikowanie działań na rzecz możliwie szybkiego zażegnania kryzysu migracyjnego, prowadzące do usunięcia ogrodzenia poważnie zakłócającego łączność ekologiczną i przyrodniczą spójność całej Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	1) Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). 2) W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. 3) W obrębie Puszczy nie są obecnie prowadzone działania zakłócające stosunki wodne. Wręcz przeciwnie, w opracowanym dokumencie przewidziano możliwość realizacji działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu lokalnego materiału. 4) Tego rodzaju działania nie są prowadzone. W pewnym zakresie mogą być one związane z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa kraju. One wynikają jednak z obecnej sytuacji geopolitycznej, toteż nie jest możliwe ich zupełne wyeliminowanie. 5) Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1. Uwzględniono w nim m.in. funkcjonowanie Rady Naukowo-Społecznej oraz Komitetu Sterującego. 6) Działania mające na celu zażegnanie kryzysu migracyjnego leżą poza zagadnieniami będącymi przedmiotem Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1009	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy (na szczęście nie ma tego procederu od 8 lat i Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać). Nie ma zgody na polowania (od tego są tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno się też podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, bo polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działań 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1010	Osoba prywatna	Z punktu widzenia mieszkańca gminy Białowieża bardzo mało konkretnych działań umożliwiających "zrównoważony rozwój" gminy przy zaplanowanym budżecie ponad 100 mln zł (!!!) na kolejne 10 lat. Może zamiast skupiać się na wzorach sztyldów, reklam, herbach czy certyfikatów, warto w końcu wybudować ścieżkę rowerową Białowieża-Hajnowka, zainwestować w kąpielisko i atrakcje wodne na rzece Narewka w Białowieży, czy też oczyścić zarośnięty od lat staw w Parku Palacowym oraz zrewitalizować ścieżkę i park nad rzeką Narewka w Parku Palacowym. To tak w ramach konkretów pkt 4.2 i budowania marki oraz wizerunku obiektu UNESCO.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1011	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest obiektem UNESCO - to samo pokazuje jej rangę. To jedyny tego typu obszar na terenie Polski. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Jest samoregulującym się systemem, gdzie ingerencja człowieka jest zbędna. Na całym obszarze powinien być zakaz polowań. Nie ma zgody na polowania (populacje regulują naturalne drapieżniki wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Konieczne jest podjęcie działań przeciwdziałającym fragmentacji Puszczy Białowieskiej. Potrzebny jest zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1012	Osoba prywatna	Jestem obywatelką tego kraju i nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzecze, Masiewo, Białowieża. Jestem także przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Przez ostatnie 8 lat Puszcza Białowieska była wyjęta spod gospodarki drewnem i zyskała na tym - przyrodniczo i turystycznie. Puszcza stanowi niewielki procent lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Puszcza Białowieska to ostatni taki las w Europie, przewodniki zagraniczne wspominają o Puszczy jako o ostatnim dzikim lesie w Europie. Powinniśmy być dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju i powinniśmy chronić ją za wszelką cenę. Jako obywatelka tego kraju domagam się stanowczej ochrony Puszczy Białowieskiej przez instytucje, które są do tego powołane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1013	Osoba prywatna	Szanowni znajomi! Jeszcze tylko dziś i jutro można zgłaszać uwagi do Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Unesco Białowieża Forest. Poniżej link do strony na której jest formularz internetowy konsultacji społecznych. https://ios.edu.pl/bialowieza-forest/konsultacje-spoeczne/?fbclid=IwQ0xDSwMOzOZjbGNrAw7M1mV4dG4DYWVtAjExAAEeasWJhAbBGaXuRjt2rmKes-KclJm9nBPZ3yot1yk9X47UKh9pF0aYiYRu1t4_aem_ITywE9574hSV6ATykWeN2g Proszę weźcie w nich udział. Jeśli nie wiecie jak ująć własną opinię to poniżej zamieszczam swoją, którą możecie wykorzystać. "Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Nie uwzględniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1014	Osoba prywatna	Jest tam już Park Narodowy i niech tak zostanie. Zrównoważona gospodarka zarówno leśna jak i łowiecka jest jedyną gwarancją przetrwania Puszczy.Co widać na wielu zdjęciach.Nawet UNESCO zauważyła to i nakazała pozostawić resztę dla miejscowej ludności by mogła ją użytkować.	Nie uwzględniono	Zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie ma możliwości prowadzenia w obrębie Puszczy Białowieskiej pełnej gospodarki leśnej, w tym w szczególności działań mających na celu pozyskanie drewna. Na obszarze Obiektu gospodarka leśna może być prowadzona jedynie w zakresie czynnych działań ochronnych, na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Eksperci UNESCO/IUCN jednoznacznie zalecają ograniczenie gospodarki łowieckiej na obszarze Puszczy Białowieskiej. Taki kierunek zmian jest spójny z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju.Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy.Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperci wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka.W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.Nie można zgodzić się ze stwierdzeniem, iż "Nawet UNESCO zauważyła to i nakazała pozostawić resztę dla miejscowej ludności by mogła ją użytkować". W uwadze nie wskazano źródła tego stwierdzenia. Tymczasem jest ono sprzeczne z zapisami wniosku renominacyjnego (2014) oraz Raportu z misji z 2024 roku.
1015	Osoba prywatna	Chciałbym przede wszystkim napisać, że Puszcza Białowieska to nie miejsce na wycinkę w celu pozyskiwania z niej drewna. Chciałbym podkreślić, że nie powinno być zgody na polowania w jej obrębie oraz na terenie polan białowieskiej i nasielskiej, a także rejonów Bud, Teremisek i Pogorzelec. Poza tym, patrząc na strefowanie ochrony, obszary ochronne są już dość poszatkwane i w mojej opinii dalsza ochrona gatunków flory i fauny wymagałaby zapobieganiu dalszej fragmentacji tych stref (szczególnie patrząc na stosunek obszarów Natury 2000 do powierzchni rezerwatów przyrody).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1016	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1017	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1018	Aktor Teatr Fredry w Gnieźnie	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumny, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1019	Osoba prywatna	Strefa buforowa 4a,4b, 4c,- proponowana, winno pozostać jako strefa 4 z możliwością pozyskana drewna Brak możliwości zakupu drewna w puszczy dla lokalnej ludności , sprowadzanie generuje duże koszta sprawia ogromne trudności - jest wręcz niemożliwe.	Nie uwzględniono	Strefa 4 nie jest strefą buforową Obiektu. Strefy 1-4 są Obiektem wpisanym na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renominacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1020	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1021	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1022	Osoba prywatna	Dla zachowania bioróżnorodności, trwałości wielofunkcyjności terenu Puszczy Białowieskiej oraz doprowadzenia do zachowania cennego charakteru przyrodniczego tego terenu, niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowy podejściu i wieloletnim doświadczeniu, zwłaszcza w dziedzinie hodowli i ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych stabilności istnienia lasu (Ustawa o lasach). Potrzebna jest również prawidłowa gospodarka łowiecka, która wspiera równowagę w siedlisku i przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym populacji żubrów, których przegęszczona populacja może być podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie oraz wywoływać presję poprzez żerowanie (szkody). Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na gatunki z grupy IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Rozpadające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej oraz na krytycznej, popartej naukowo analizie propozycji NGO promujących ideologiczne i szkodliwe w skutkach propozycje związane z zarządzaniem Puszcą Białowieską. Nie można pominąć potrzeb lojalnej ludności i istniejących przedsiębiorców.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1023	Osoba prywatna	W naturalnym ekosystemie ingerencja człowieka jest czynnikiem, który burzy porządek przyrody	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1024	Osoba prywatna	Apel o ochronę Puszczy Białowieskiej Ja, niżej podpisany, sprzeciwiam się wycince Puszczy Białowieskiej oraz polowaniom na jej terenie i w otaczających polach. Uzasadnienie: Puszcza jest dziedzictwem UNESCO i jednym z ostatnich pierwotnych lasów Europy. To siedlisko tysięcy gatunków, m.in. żubra, wilka i rysia. Wycinka i polowania niszczą równowagę ekosystemu, ograniczają pochłanianie CO₂ i zagrażają bioróżnorodności. Puszcza ma ogromne znaczenie dla nauki, klimatu i turystyki, które są trwalszym źródłem korzyści niż eksploatacja. Postuluje: - Całkowity zakaz wycinki w Puszczy. - Strefę bez polowań w puszczy i na terenach ją otaczających. Chcemy, by Puszcza Białowieska była chroniona jako dobro wspólne dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1025	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drzewa z Puszczy, wszelkim polowaniom oraz fragmentacji Puszczy. To bardzo ważne dla środowiska oraz dziedzictwa ekologicznego, żeby Puszcza mogła trwać w niezmienionym kształcie, przy jak najmniejszej ingerencji człowieka, zwłaszcza teraz, kiedy deforestacja jest olbrzymim problemem dla naszej planety i jedną z głównych składowych kryzysu klimatycznego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1026	Osoba prywatna	Jestem przeciwny pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwny polowaniom, również na terenach polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy również coś zrobić z dużą ilością dróg, nie wolno fragmentować dróg nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1027	Osoba prywatna	Na terenie dużych kompleksów leśnych, w tym właśnie w Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz zachowania równowagi niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Z przykrością oglądam setki hektarów martwych przestrzeni jak np w Górach Stołowych. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspomagają zachowanie równowagi, wspierają przetrwanie gatunków w ptaków - cietrzew . Zapobiegają one przegęszczeniu populacji i związanych z nim chorób, które mogą zdziesiątkować populację (ASF u dzików, choroba zombie u jeleni, żubrów?). Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Należy mieć pod baczna uwagę poczynania NGO blokujących wiele cennych przedsięwzięć i powodujących niszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1028	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z jakiegokolwiek części Puszczy Białowieskiej, dalszym fragmentowaniu Puszczy oraz polowaniami na jej terenie. Puszcza musi zostać obszarem ściśle chronionym	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1029	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego są wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1030	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1031	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1032	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1033	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1034	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycince o charakterze komercyjnym w Puszczy Białowieskiej jak również polowaniom i odstrzałowi w tejże Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymaniu i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1035	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na dewastację lasów, gdyż są objęte ochroną. Są cennym środowiskiem życia wielu gatunków roślin i zwierząt. To puszcza pierwotna, którą powinniśmy chronić, nie niszczyć.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1036	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakiegokolwiek wydobyciu drewna z puszczy, jak i polowań na terenie puszczy, polan osadniczych i dalszej fragmentacji pracy przez nowe inwestycje. Puszcza powinna pozostać w stanie nienaruszanym jeszcze człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1037	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince i polowaniu na zwierzynę na terenie Puszczy Białostockiej. I fragmentacji też.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1038	Osoba prywatna	Jestem przeciwna polowaniom i pozyskiwaniu drewna z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1039	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1040	Osoba prywatna	Projekt nadal nie eliminuje całkowicie gospodarki leśnej, nie wykorzystuje więc szansy na wprowadzenie całkowitej, trwałej ochrony obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1041	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1042	Osoba prywatna	wydać zakaz polowań, wydać zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew, wydać nakaz utrzymania Puszczy jako Puszczy bez ingerencji człowieka, objąć maksymalną ochroną te resztki które dotrwały do roku 2025	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1043	Osoba prywatna	Już dawno powinno tak się stać i oby wreszcie stało.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Uwaga niezrozumiała.
1044	Osoba prywatna	Puszcza Białowieża jest dobrem nie tylko naszego pokolenia, ale też przyszłych generacji. Dlatego, również uwagi na liczne i coraz poważniejsze zagrożenia wywołane zmianami klimatycznymi, konieczna jest CAŁKOWITA ochrona terenu Puszczy, a z czasem także obszarów wokół niej. Dlatego sprzeciwiam się jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy, sprzeciwiam się jakimkolwiek polowaniom na terenie Puszczy, co więcej jestem zdania, że jest konieczna ścisła ochrona coraz większej części okolicznych pól i lasów, usuwanie coraz większej liczby dróg i, ogólnie, uważam, że do Puszczy powinni mieć dostęp tylko naukowcy oraz dzieci i młodzież pod opieką pracowników Parku Narodowego Białowieży.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Obiekt Światowego Dziedzictwa UNESCO „Puszcza Białowieża” obejmuje nie tylko teren Białowieżskiego Parku Narodowego, lecz także rozległe obszary zarządzane przez nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Białystok. Zgodnie z zakresem terytorialnym określonym na etapie wniosku renomacyjnego złożonego przez Rzeczpospolitą Polską w 2014 roku, Plan zarządzania odnosi się wyłącznie do obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa i nie obejmuje formalnie terenów otaczających Puszcę. Tym samym zmiana formy ochrony tych terenów oraz ograniczenie dostępności do nich nie leży w zakresie kompetencji Planu zarządzania. W odniesieniu do kwestii pozyskiwania drewna, należy podkreślić, że Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu komercyjnym. Dopuszczalne są jedynie działania ochronne, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży, jednak wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego, celowe pozyskiwanie drewna na obszarze Obiektu jest niedozwolone. W zakresie prowadzenia polowań, Plan zarządzania jednoznacznie zakazuje ich w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te mają na celu ochronę rodzimych ekosystemów przed negatywnym wpływem IGO. Odnośnie infrastruktury drogowej, Plan zarządzania wyklucza możliwość budowy nowych dróg na terenie Obiektu. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejeźdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1045	Stowarzyszenie Nasze miejsce na ziemi Zielony Kąt	Zakaz polowań, zakaz gospodarki leśnej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choiniek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1046	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być bezwzględny zakaz polowań i wycinki drzew	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1047	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew w Puszczy. Postuluje też o zakaz polowania na terenie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1048	Osoba prywatna	Zostawcie PUSZCZĘ W SPOKOJU!Nie dla kolejnych dróg na jej terenie.Nie dla wyrębu na terenach chronionych.Nie dla odszczału na terenach chronionych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1049	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1050	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego są wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1051	Osoba prywatna	Puszcza białowieska powinna być chroniona przed wycinka drzew, to unikatowe na skalę europejską miejsce	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1052	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań oraz zakaz wycinki drzew w celach gospodarczych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1053	Osoba prywatna	Jako świadomy obywatel chcę mieć wpływ na dobro kultury jakim jest Puszcza Białowieska apeluje o zakaz pozyskiwania jakiegokolwiek drewna z Puszczy, zakaz polowania również na terenie polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewicz, Białowieża, zakaz fragmentaryzowania Puszczy w celu nowych inwestycji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1054	Osoba prywatna	Zachowanie naturalnych zasobów leśnych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1055	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Powinno się podjąć działania przeciwko fragmentacji terenu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1056	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1057	Osoba prywatna	Wydaje się, że decyzja z 2014 roku o włączeniu w skład obiektu UNESCO całej będącej po polskiej stronie części Puszczy Białowieskiej była zbyt pochopnie podjęta, gdyż nie wszędzie występują w niej lasy naturalne, ale duża część wygląda na pochodzące ze sztucznych nasadzeń (w tym duża część tych zniszczonych przez gradację kornika świerczyn), w związku z tym uważam, że należy zweryfikować na podstawie wszelkich dostępnych danych pochodzenie poszczególnych fragmentów lasu (wydzieliń), a w przypadku stwierdzenia występowania (zwłaszcza większych fragmentów) pochodzenia sztucznego, zawnioskować o wyłączenie ich ze strefy UNESCO, gdyż nie spełniają one kryteriów obiektu UNESCO, a utrzymanie ich w granicach tej strefy jest błędem (stanem niezgodnym z prawdą). Warto byłoby sprawdzić także inne (poza pochodzeniem) cechy poszczególnych fragmentów lasu pod kątem zasadności zaliczenia ich w skład obiektu UNESCO (tj. spełniania kryteriów IX i X).	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany dla zakresu terytorialnego określonego we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską w 2014 roku. Wniosek ten został zaakceptowany przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO, a jego zatwierdzenie oznaczało uznanie, że cały objęty nim obszar spełnia kryteria wpisu, w tym kryteria IX i X dotyczące wyjątkowej uniwersalnej wartości przyrodniczej. W związku z powyższym, Plan zarządzania nie obejmuje procedury weryfikacji granic Obiektu ani oceny zasadności ich zmiany. Ewentualna rewizja granic Obiektu Światowego Dziedzictwa wymagałaby przeprowadzenia odrębnej procedury, analogicznej do tej, która obowiązuje przy wpisie na Listę Światowego Dziedzictwa, i leży poza zakresem kompetencji dokumentu zarządzającego. Warto podkreślić, że ocena wartości przyrodniczej obszaru została dokonana przez międzynarodowych ekspertów IUCN w toku procedury renominacyjnej, z uwzględnieniem danych dotyczących struktury drzewostanów, historii użytkowania terenu oraz występowania procesów naturalnych. Obecność fragmentów o przeszłości gospodarczej nie wyklucza ich znaczenia dla integralności Obiektu, zwłaszcza w kontekście zachodzących procesów renaturalizacji oraz ich roli w łączności ekologicznej i ochronie różnorodności biologicznej.
1058	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to obiekt UNESCO. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Jeśli to możliwe w przyszłości usunięcie MURU i przywrócenie jej dawnej świetności.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” został opracowany zgodnie z zakresem terytorialnym zatwierdzonym przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO w ramach procedury renominacyjnej z 2014 roku. Dokument ten nie przewiduje możliwości prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu komercyjnym. Pozyskiwanie drewna na obszarze Obiektu jest jednoznacznie wykluczone, z wyjątkiem sytuacji, w których jest ono efektem ubocznym działań ochronnych prowadzonych w strefach 4a i 4b, zgodnie z zapisami Planu. W odniesieniu do polowań, Plan zarządzania wprowadza ich całkowity zakaz w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te są niezbędne dla ochrony integralności ekosystemów i zachowania różnorodności biologicznej. W zakresie przeciwdziałania fragmentacji, Plan zarządzania jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Fragmentacja siedlisk jest traktowana jako jedno z istotnych zagrożeń, a działania zaradcze są ukierunkowane na jej ograniczanie. Odnosnie do postulatu usunięcia bariery granicznej (tzw. „muru”), należy zaznaczyć, że infrastruktura graniczna nie jest objęta zakresem Planu zarządzania, gdyż jej lokalizacja i funkcjonowanie wynikają z przepisów prawa krajowego oraz międzynarodowego dotyczącego ochrony granic państwowych. Ewentualne zmiany w tym zakresie wymagają decyzji organów administracji rządowej i nie mogą być przedmiotem zapisów Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1059	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest obiektem UNESCO - to samo pokazuje jej rangę. To jedyny tego typu obszar na terenie Polski. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Jest samoregulującym się systemem, gdzie ingerencja człowieka jest zbędna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1060	Osoba prywatna	Jako leśnik z wykształcenia, wieloletni pracownik BULiGL w Poznaniu, wieloletni pracownik Wielkopolskiego Parku Narodowego, osoba zajmująca się obecnie zawodowo ochroną środowiska uważam, że na terenie Puszczy Białowieskiej nie należy polować, przeprowadzać wycinki oraz realizować inwestycji których skutkiem będzie fragmentacja tego obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1061	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to wyjątkowo cenny obszar przyrodniczy. To jedno z ostatnich takich w Europie miejsc, gdzie przyroda rządzi się swoimi prawami. Jako obywatelka Polski uważam, że powinniśmy szczególnie chronić ten obszar, zabraniając, zarówno polowań, jak i wyłączając go z wszelkich planów gospodarki leśnej. Niech trwa w niezmienionym stanie dla kolejnych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1062	Osoba prywatna	Wprowadzenie całkowitego zakazu polowań i zakazu prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Odpowiednie zabezpieczenie przyrody, wprowadzenie odpowiednie kar, dla osób łamiących zakazy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zabezpieczenie przyrody na terenie Obiektu realizowane jest poprzez system strefowania, monitoring przyrodniczy oraz wdrażanie działań ochronnych zgodnych z wytycznymi UNESCO i IUCN. Egzekwowanie zakazów oraz karanie naruszeń odbywa się na podstawie obowiązujących przepisów prawa krajowego, w tym ustawy o ochronie przyrody, ustawy o lasach oraz przepisów karnych i administracyjnych. Plan zarządzania nie stanowi aktu prawnego, lecz dokument strategiczny, który wskazuje kierunki działań i zasady zarządzania Obiektem, pozostając w zgodzie z obowiązującym porządkiem prawnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1063	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Chrońmy to nasze dziedzictwo	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choiniek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1064	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione do poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1065	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wykorzystywaniu Puszczy Białowieskiej w celu pozyskiwania drewna. Poza tym uważam, że nie może być polowań na terenie puszczy. Puszcza jako naturalne środowisko poradzi sobie, a że jest wyjątkowym miejscem powinna pozostać w stanie naturalnym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1066	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy ani na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1067	Osoba prywatna	Powinien obowiązywać zakaz wszelkich polowań w lasach i łąkach wokół puszczy. zakaz alszej fragmentacji drogami. Całkowity zakaz pozyskania drewna i ingerencji w drzewostan. Całkowity zakaz hałasowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W odniesieniu do kwestii hałasu, Plan zarządzania wskazuje na konieczność ograniczania presji antropogenicznej, w tym czynników zakłócających naturalne funkcjonowanie ekosystemów. W szczególności w strefach 1 i 2 obowiązują zasady dotyczące dostępności i aktywności człowieka, co wiąże się z ograniczeniem w zakresie hałasu. Działania te są zgodne z celami ochrony integralności Obiektu i jego wyjątkowej uniwersalnej wartości.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1068	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1069	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji puszczy dla dobra zwierzyny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1070	Osoba prywatna	Wyłączenie z polowań terenów wokół puszczy Białowieskiej i samej puszczy. Ochrona bierna puszczy Przeciwdziałanie fragmentacji Brak pozyskiwania drewna z puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1071	Osoba prywatna	Puszcza jako taka musi być traktowana jako dobro najwyższe naszego kraju. Zostawcie ją samą sobie. Poradzi sobie jak do tej pory to robiła. Człowiek jako gatunek inwazyjny może jej tylko zaszkodzić. Człowiek bez NATURY zginie , NATURA bez człowieka poradzi sobie znakomicie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczalne jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1072	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1073	Osoba prywatna	Nie powinno się pozyskiwać drewna z Puszczy. Powinno się wprowadzić całkowity zakaz polowań. Przyroda sama powinna regulować zwierzostan, zwłaszcza, że w Puszczy żyją drapieżniki. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji, bo jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, a polska część Puszczy jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1074	Osoba prywatna	Całkowita ochrona Puszczy Białowieskiej. Na terenie Puszczy powinien obowiązywać CAŁKOWITY zakaz polowań, a także CAŁKOWITY zakaz wycinki drzew, gospodarki leśnej, fragmentacji terenu. Bardzo prosto: to perła przyrodnicza, dzięki której chronimy planetę, a co za tym idzie NAS.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1075	Osoba prywatna	Zakaz wyrębu drzew ba terenie Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1076	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Brak zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, i Masiewa Piwinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1077	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wszelkiemu pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. To nasz skarb narodowy! Skarb tylko wtedy kiedy rośnie. Jestem przeciwna polowaniom w Puszczy oraz na polanach przy Puszczy. Trzeba przeciwdziałać fragmentacji naszej Puszczy, która i tak ma niewielki obszar.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1078	Osoba prywatna	Puszcza ma być chroniona, rezerwatem przyrody wyłączonym z działalności gospodarczej komercyjnej (pozysk drewna)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania nie stanowi aktu zmieniającego formy ochrony przyrody, lecz dokument strategiczny, który wskazuje zasady zarządzania Obiektem w sposób zapewniający jego integralność, trwałość oraz zachowanie wyjątkowej uniwersalnej wartości. Wszelkie decyzje dotyczące zmiany statusu prawnego obszarów (np. ustanowienie rezerwatu przyrody) wymagają odrębnych procedur administracyjnych i legislacyjnych, które wykraczają poza zakres Planu zarządzania. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1079	Osoba prywatna	Proszę o uwzględnienie zakazu wycinki drzew i polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1080	Osoba prywatna	'-Utrzymanie zakazu wycinki drzew w Puszczy - utrzymanie zakazu polowań w Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1081	Osoba prywatna	Brak zgody na ingerencję człowieka na terenie parku	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Obiekt Światowego Dziedzictwa UNESCO „Puszcza Białowieska” obejmuje nie tylko teren Białowieskiego Parku Narodowego, lecz także rozległe obszary zarządzane przez nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Białystok. Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1082	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1083	Osoba prywatna	Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) to bardzo merytorycznie przygotowany projekt. Mam jednak generalną uwagę i apel, aby wyłączyć cały obszar Puszczy Białowieskiej z gospodarki leśnej. Cieszy mnie, że Projekt istotnie ogranicza obszar dopuszczający gospodarkę leśną, która jak wiadomo zaburza naturalne procesy przyrodnicze. Jeśli mamy taki skarb, jak Puszcza Białowieska to powinien on być w 100 procentach chroniony przed jakąkolwiek ingerencją i pozostawać w 100 procentach w pieczy Białowieskiego Parku Narodowego. Puszcza należy do całego Narodu i ani samorząd lokalny ani przedsiębiorstwo działające w oparciu o kalkulację zysków (Lasy Państwowe) nie powinny o niczym, co dotyczy Puszczy decydować.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1084	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy, polowaniom (także na polanach osadniczych) i wszelkiej ingerencji człowieka, poza konieczną dla utrzymania tego wyjątkowego ekosystemu w dobrym stanie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1085	Osoba prywatna	Na całym terenie puszczy powinien obowiązywać zakaz polowań, zakaz gospodarki leśnej i wycinki drzew	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1086	Osoba prywatna	Chciałbym, aby Puszcza Białowieska została objęta najwyższym szczeblem ochrony. Uważam, że działalność ludzka na jej terenie powinna być sprowadzona do minimum. Absolutnie zabronione powinny być wycinki drzew, aby nie zaburzać naturalnych procesów zachodzących na terenie lasów. Również zabronione powinny być jakiegokolwiek polowania na zwierzęta na terenie Puszczy, ich życie i niezaburzone polowaniami zachowania to ważny element środowiska naturalnego, aktywność myśliwych zaburzy ten porządek. Również ważnym elementem zapobiegającym rozpad środowiska Puszczy jest ograniczenie i zabronienie budowy nowych dróg biegnących przez teren Puszczy Białowieskiej. Fragmentacja lasów doprowadza do izolacji przedstawicieli tego samego gatunku, zaburzenia ścieżek, odcięcia zwierząt od terenów z różnym pożywieniem. Budowa dróg to również proces wyniszczający teren dookoła drogi, a miejsce takie jak Puszcza Białowieska jest zbyt cenne, aby wystawić je na takie wyniszczenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1087	Osoba prywatna	*Całkowicie zakazać polowań na terenie całej Puszczy i terenach przylegających (oznaczone kolorem szarym); *całkowicie zakazać wyrębu drewna na terenie całej Puszczy; *ograniczyć przebudowy, modernizacje dróg przecinających puszcę co jest np. aktualnie realizowane w rejonie wsi Krynica - poszerzenie i wylewanie asfaltu na drodze leśnej o dotychczas znikomym ruchu drogowym, planowany aktualnie odcinek Krynica- Narewka. Przebudowa zwiększy wielokrotnie natężenie ruchu samochodów na tym odcinku osób szukających tzw skrótów na trasie Krzywiec-Narewka, zwiększy prędkość pojazdów, co w konsekwencji zagrazi bezpieczeństwu zwierząt. Podobne zjawiska wystąpiły po przebudowie na tzw drodze narewowskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1088	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej – od 8 lat nie prowadzi się tu wycinki i tak powinno pozostać. Brak zgody na polowania w Puszczy, w tym na polanach: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek – rolę regulacyjną pełnią drapieżniki (wilki, rysie). Konieczność podjęcia działań przeciwdziałających dalszej fragmentacji Puszczy. Obecnie jest ona podzielona przez mur na granicy oraz gęstą sieć dróg. Należy szczególnie chronić polską część Puszczy, która ma bardzo mały obszar	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1089	Osoba prywatna	SPRZECIWIAM SIĘ pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, sprzeciwiam się polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, mój sprzeciw dotyczący polowań odnosi się także do polan osadniczych (białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek). Uważam za konieczne podjęcie działań zapobiegających dalszej fragmentacji Puszczy: żadnych nowych dróg przecinających Puszczę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1090	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna zostać zachowana w stanie naturalnym bez ingerencji człowieka. Bez polowań i wycinki drzew. Trzeba chronić ten ekosystem przed "gospodarką" leśną i zapewnić zwierzętom spokój na tym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1091	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej i na gospodarowanie Lasów Państwowych które Puszczy NIE CHRONIĄ A JĄ DEGRADUJĄ.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1092	Osoba prywatna	jestem przeciwko jakimkolwiek wycinkom drzew na terenie Puszczy jestem przeciwko jakimkolwiek polowaniom także na terenie polan osadniczych typu Teremiski jestem przeciwko fragmentaryzacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1093	Osoba prywatna	W cwlu komplekaowej ochrony Puszczy ważne jest by cały jej teren wyłączyć z jakichkolwiek planów pozyskiwania surowców, w tym drewna. Teren całego kompleksu, w tym teren polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogoerzelec, Bud oraz Teremisek, powinien być objęty bezwzględnym zakazem jakichkolwiek polowań, czy tzw. odstrzałów redukcyjnych. Jedyną rolę reduktorów w Puszczy pełnią i powinny pełnić naturalnie występujące tam drapieżniki jak wilk, ryś czy lis. Obszar wokół całego kompleksu Puszczy powinien zostać objęty przynajmniej dwukilometrowym pasem buforowym, w którym nie będą odbywać się żadne polowania. Ma to olbrzymie znaczenie dla ochrony zwierząt zamieszkujących ten kompleks. Bez takiej strefy wystarczy, że zwierzę przejdzie za granicę BPN i może zostać zabite przez myśliwego. Hałas powstały przy polowaniach również wpływa negatywnie na gatunki zamieszkujące teren Puszczy. Kolejną szalenie ważną rzeczą jest aby cały teren Puszczy pozostał wolny od dalszej fragmentaryzacji przez infrastrukturę antropogeniczną jak budowanie nowych dróg zwiększających natężenie ruchu i jego prędkość, nowe grodzienia utrudniające sfobodną migrację i dyspersję fauny. Należy aktywnie dążyć do uspokojenia i ograniczenia ruchu samochodowego na terenie całego kompleksu oraz podejmować aktywną presję na rozbieranie już istniejących barier takich jak: mór graniczny z Białorusią, celem powrotu sfobodnej migracji oraz dyspersji na terenie całej Puszczy Białowieskiej. Ścisłe monitorowanie i kontrola ruchu turystycznego również dodatnio wpłynie na ekosystemy Puszczy. Bezwzględnym priorytetem powinna być ochrona siedlisk, nawet kosztem turystyki. Monitorowanie postępów we wdrażaniu założeń niniejszego planu powinno odbywać się przy udziale Organizacji Społecznych, które od lat zajmują się dbaniem o polskie i światowe ekosystemy, wzbudzających zaufanie społeczne. Działania dotyczące Puszczy powinna cechować transparentność, a bezwzględnym priorytetem winna być ochrona samej Puszczy przed antropopresją.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. W odniesieniu do infrastruktury granicznej, w tym bariery fizycznej na granicy z Republiką Białorusi, należy zaznaczyć, że jej lokalizacja i funkcjonowanie wynikają z przepisów prawa krajowego oraz międzynarodowego dotyczącego ochrony granic państwowych. Plan zarządzania nie posiada kompetencji w zakresie modyfikacji infrastruktury granicznej, jednak w dokumencie uwzględniono wpływ tej bariery na migrację gatunków i funkcjonowanie ekosystemów, wskazując na potrzebę monitorowania jej oddziaływania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1094	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Od 2017 roku byłem wielokrotnie w PB.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1095	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1096	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy między innymi o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1097	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna, a także polowaniom na terenie Puszczy Białowiejskiej. Jestem przeciwko polowaniom na tzw. polanach osadniczych jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko dalszej fragmentacji Puszczy Białowieskiej poprzez budowę dróg przebiegających przez jej obszar.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1098	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1099	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1100	Osoba prywatna	W obrębie Białowieża Forest wprowadzić całkowity zakaz wycinki drzew oraz wywozu jakichkolwiek drewna. Ze względu na unikatowy w skali Świata charakter Puszczy należy pozostawić ją naturze, bez ingerencji człowieka. Należy wprowadzić całkowity zakaz polowania na tym terenie, włącznie przyległymi lasami i polami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1101	Stowarzyszenie Wolontariusze na Psim Szlaku	Jako Polacy nie zgadzamy się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzamy się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jesteśmy przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1102	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po czescin juz się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1103	Osoba prywatna	Zgłaszam sprzeciw wobec jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, jak i wobec wszelkich ingerencji infrastruktury oraz ogólnemu przyzwoleniu na polowania, między innymi na terenach polan osadniczych. Sprzeciwiam się jakiegokolwiek fragmentacji tego pomnika przyrody poprzez implantacje komercyjne, czy struktury ingerujące w naturalne środowisko tego wspaniałego i jedyne w Europie lasu pierwotnego i ostoi dzikiej przyrody. Puszcza zasługuje na bardzo ścisłą ochronę środowiska naturalnego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1104	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wszelkim polowaniom na zwierzęta na terenie puszczy białowieskiej, Jestem przeciwna wszelkiemu pozyskaniu drewna z terenu puszczy, oraz tworzeniu nowych dróg	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1105	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z terenu Białowieża Forest. Trzeba chronić tę puszcę	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1106	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1107	Osoba prywatna	Jestem przeciwna: - jakiegokolwiek formie pozyskiwania drewna- polowaniom na terenie puszczy i polan-Zwiększaniu ilości dróg oraz innej infrastruktury ludzkie- defragmentacji puszczy w jakikolwiek sposób	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1108	Osoba prywatna	Puszcza i lasy wokoło niej, powinny zostać nietknięta,dzika.Jest to ostatnie takie miejsce w Europie.Już i tak „poraniona”cywilizacją ale jeszcze trwa.Zostawmy ją dla naszych dzieci i wnuków!To niewielki fragment przyrody i chyba tyle jesteśmy w stanie zostawić bez naszej ingerencji!?	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1109	Osoba prywatna	Uważam że nie powinniśmy ograniczać ochrony czynnej parku jak i zakazu polowań na terenie parku Przedstawione badanie jest tendencyjne i przedstawia stronę ngos których jedynym celem jest zakaz wycinki i polowań na terenie kraju. Już widzimy jak wygląda puszcza gdzie nie prowadzona jest ochrona czynna. Zakaz polowań pozwoli na rozrost lgo na którym straci nasza zwierzyna leśna. Cały projekt do kosza. Min Kloska i Dorożala do dymisji.	Nie uwzględniono	Białowiecki Park Narodowy w większości jest zlokalizowany w strefie 1 i 2 gdzie ochrona czynna nie jest zezwolona. Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieckiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieckiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieckiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1110	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1111	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1112	Osoba prywatna	1. Puszcza powinna być zarządzana wyłącznie przez leśników. 2. Żadnych decyzji, sugestii, działań ze strony pseudonaukowców, aktywistów w obrębie, na terenie czy nawet w sprawach Puszczy. 3. Aktywna ochrona na całym terenie Puszczy prowadzona przez Leśników i z zasadami racjonalnej i ekonomicznej eksploatacji tam gdzie jest to uzasadnione i konieczne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	1, Plan zarządzania nie wprowadza zmian w dotychczasowym zarządzaniu Obiektem. Zarządczymi pozostają lasy Państwowe oraz Białowiecki Park Narodowy. 2. Obiekt Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieża” posiada status dziedzictwa o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, co zobowiązuje do jego ochrony zgodnie z najwyższymi standardami przyrodniczymi i prawnymi. Plan zarządzania został opracowany w oparciu o zalecenia UNESCO oraz obowiązujące przepisy krajowe, z uwzględnieniem wiedzy naukowej i eksperckiej, w tym dorobku instytucji naukowych, organizacji ochrony przyrody oraz organów administracji publicznej. Proces tworzenia i wdrażania Planu zarządzania opiera się na zasadach transparentności, dialogu społecznego oraz współpracy międzysektorowej. Udział różnych interesariuszy, w tym organizacji pozarządowych, instytucji naukowych i lokalnych społeczności, jest zgodny z międzynarodowymi standardami zarządzania obiektami dziedzictwa przyrodniczego. Wszelkie działania podejmowane w ramach Planu są oparte na rzetelnych danych, analizach naukowych oraz obowiązujących regulacjach prawnych. Puszcza Białowieża jest dobrem wspólnym, którego ochrona wymaga współdziałania różnych środowisk, przy zachowaniu wysokich standardów merytorycznych i etycznych. Plan zarządzania ma na celu zapewnienie trwałości i integralności Obiektu, a jego realizacja odbywa się z poszanowaniem zasad ochrony przyrody, wiedzy naukowej oraz interesu publicznego. 3. Należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieżskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieżskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieżskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1113	Osoba prywatna	Zakaz polowań i prowadzenia gospodarki leśnej na całym obszarze Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1114	Osoba prywatna	Nie ma zgody na polowania w Puszczy, ani jej okolicy. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1115	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po czescin juz się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1116	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z wycinką drzew w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1117	Osoba prywatna	Jestem przeciwny pozyskiwaniu drewna z obszaru puszczy białowieskiej oraz polowaniom na jej obszarze	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1118	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna w całości stać się parkiem narodowym, w którym nie prowadzi się wycinki drzew.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1119	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy powinien być zakaz polowań (również na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek) i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające dalszej fragmentacji Puszczy, w tym nowymi inwestycjami,.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1120	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się polowaniom oraz wycinie i eksploatacji puszczy!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1121	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę w Puszczy i jej obszarze ochronnym; na polowania w jakimkolwiek zakresie na powyżej wymienionym terenie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1122	Osoba prywatna	Jestem za ścisłą ochroną najcenniejszego lasu w europie a zwłaszcza za zakazem jakiegokolwiek pozyskiwania drewna z obszaru puszczy. Za zaprzestaniem prowadzenia wszelkiego rodzaju inwestycji które miałyby podzielić puszcze na mniejsze obszary, tzw fragmentacja (np. Przez budowę nowych dróg), za zakazem polowań na tak zwanych polanach osadniczych (np we wsi Teremiski, Budy).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1123	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów."	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1124	Osoba prywatna	Dzień dorby W związku z wyjątkowością Puszczy w skali całej Polski, nie zgadzam się na przeprowadzanie nowych dróg, ponieważ ekosystem na tym cierpi. Nie zgadzam się na jakimkolwiek pozyskiwanie drewna z Puszczy jak i jej otuliny i polan przyległych do niej. Sprzeciwiam się polowaniom w ogóle, ale szczególnie na terenie Puszczy, jej otuliny i polan do niej przyległych. Czy może być chociaż jedno miejsce które jest traktowane rzeczywiście jako skarb narodowy ? Uczciwie i z szacunkiem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1125	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z puszczy Białowieskiej oraz prowadzeniu polowań na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1126	Osoba prywatna	Uważam za NIEDOPUSZCZALNE działania prowadzące do pozyskiwania drewna z Puszczy. Uważam za NIEDOPUSZCZALNE jakiegokolwiek polowanie, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Działania przeciwdziałające fragmentacji powinny być podjęte NATYCHMIAST. Działania "inwestycyjne" - czyli dopuszczające ingerencję człowieka - są NIEDOPUSZCZALNE na tym obszarze. To nasze Dziedzictwo Przyrodnicze, Puszcza to skarb, należy się o nią troszczyć i żadne traktowanie puszczy po "gospodarsku" w ogóle nie powinno wchodzić nawet w fazę planowania! Obszar naszego kraju, na którym wycina się bez opamiętania lasy, poluje nawet na ptaki (wbrew opinii naukowców i woli społeczeństwa) jest naprawdę wystarczający żeby się ciągle i bez końca bogacić. Zostawmy ten skrawek naszego kraju przyrodzie. Wystarczy tej chciwości.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1127	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m.in. o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po części już się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1128	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej oraz polowaniom na terenie Teremisek, Pogorzelsce i innych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1129	Osoba prywatna	Puszcza to nasze dziedzictwo i nadzieja na przyszłe życie	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1130	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Adam Wajrak pisze tak: "Do jutra trwają konsultacje dotyczące planu zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska. Bardzo ważne abyście wzięli w nich udział i zaznaczyli, że : nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działań 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1131	Osoba prywatna	Najistotniejsze jest aby ten dokument dbał o zachowanie w całości i nieruszanym stanie ten cały teren. Bez wycinki drzew, krzewów, zadrzewień, bez polowań w całej Puszczy, żadnych wyjątków,, zachowując tą bogatą bioróżnorodność w całości (bez fragmentacji)!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działań 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1132	Osoba prywatna	Zdecydowanie wspieram podejście minimalnej ingerencji: Plan zarządzania powinien umożliwiać naturalny rozwój Puszczy, bez ekspansji działań gospodarczych, dróg, czy intensywnych zabiegów ochronnych. Natura powinna mieć pierwszeństwo — obszar zarządzany jedynie w sposób niezbędny. Plan zarządzania Puszczą Białowieską powinien być ograniczony do absolutnego minimum. To jeden z ostatnich lasów o charakterze pierwotnym w Europie i jego największą wartością jest naturalność. Natura potrafi sama się regulować – ingerencja człowieka, nawet pod pozorem ochrony, prowadzi często do zaburzenia równowagi. Priorytetem powinno być zachowanie procesów naturalnych, a nie ich zastępowanie działaniami administracyjnymi czy technicznymi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1133	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1134	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drzewa i drewna z Puszczy, na dalsze przecinanie jej drogami ani na polowania na tamtejsze zwierzęta. Domagam się jej całkowitej ochrony w takim stanie, w jakim jest.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1135	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska to obszar o unikatowych cechach, jeden z nielicznych na świecie gdzie zachowane są procesy naturalne, bez ingerencji człowieka. I tak powinno pozostać/ PEŁNA OCHRONA! Zero polowań, wycinki i podobnych działań! Chrońmy ją! Pamiętajmy, że to tylko niewielki skrawek puszczy, a tak cenny	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1136	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1137	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu puszczy, jakiegokolwiek polowania w puszczy i przyległych gminach a także sprzeciw wobec fragmentacji terenu puszczy (budowa dróg przecinających puszcze).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1138	Osoba prywatna	Uważam, że w Puszczy Białowieskiej powinno pozostać tak jak było do tej pory. Ochrona bierna w rezerwatowej części Parku Narodowego natomiast na pozostałej części Parku ochrona czynna. Pozostała część Puszczy pod opieką LP zgodnie ze zrównoważoną gospodarką leśną, kształtowaną właściwymi zasadami ustalonymi poprzez naukowców z dziedziny ekologii i leśnictwa.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renomacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”.
1139	Osoba prywatna	Zakaz polowań Zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na całym terenie Puszczy Białowieskiej Najmniejsza możliwa ludzka ingerencja w Puszcze	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014.
1140	Osoba prywatna	Przyroda to skarb i należy jej bronić.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1141	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimukolwiek pobieraniu drewna z puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1142	Osoba prywatna	Wyrażam prośbę o objęcie jak najściślejszą ochroną całego obszaru Puszczy Białowieskiej na terenie Polski. 1. Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy, w jakiegokolwiek formie. 2. Jestem przeciwko dopuszczeniu polowań w Puszczy, w tym na polanach w miejscowościach Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. 3. Jestem przeciwko dalszej fragmentacji Puszczy przez kolejne inwestycje drogowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1143	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1144	Osoba prywatna	Moim zdaniem: 1.Pod żadnym pozorem nie pozyskiwać drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej. 2.Ograniczyć do koniecznego minimum obecność ludzi w puszczy. 3.Grupy turystów mogą się poruszać po puszczy tylko po wyznaczonych do tego ścieżkach i tylko w asyście przewodnika,który przed wejściem do lasu przypomni małym grupom (max. 10 osób) jak należy się zachowywać- ciche porozumiewanie się między uczestnikami,niezbaczanie z wyznaczonej ścieżki ,nieśmieszenie... Puszcza powinna być w gruncie rzeczy bez ludzi.Ten mały skrawek naturalnego lasu powinien być “pod opieką “ tylko jego zwierzęcych mieszkańców. Polowania w Puszczy Białowieskiej pod żadnym pozorem nie powinny mieć miejsca. Skutecznie walczyć z kłusownictwem i przyłapano na tym osoby surowo karać. Po wybudowaniu tego przecinającego puszcę muru granicznego przynajmniej polski jej obszar pozostawić w całkowitym spokoju,t.j. bez zbędnych osób...	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. System strefowania zawarty w Planie nakłada ograniczenia m.in. związane z obecnością ludzi na poszczególnych terenach Obiektu. W strefie 1, obejmującej najcenniejsze fragmenty Puszczy, dostęp możliwy jest wyłącznie w towarzystwie licencjonowanego przewodnika, a wszelkie działania edukacyjne i badawcze muszą być zgodne z zasadami eksploracji naukowej. Na terenie Obiektu znajdują się obszary objęte różnymi formami ochrony przyrody, w tym Białowieżski Park Narodowy, rezerwat przyrody oraz obszary Natura 2000. Zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, działania prowadzone na tych terenach muszą być zgodne z celami ochrony przyrody, a wszelka ingerencja w środowisko naturalne podlega rygorystycznym ograniczeniom. W szczególności, w parkach narodowych i rezerwach przyrody obowiązuje zasada nadrzędności ochrony przyrody nad innymi formami użytkowania terenu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1145	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1146	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na fragmentacje Puszczy, na pozyskiwanie drewna, na polowania na terenie Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1147	Osoba prywatna	chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1148	SPPDwP	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po czescinjuż się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1149	Osoba prywatna	Wnoszę o całkowity zakaz polowań i gospodarki leśnej na terenie Puszczy. Sprzeciwiam się kategorycznie dalszej defragmentacji jej obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1150	Osoba prywatna	'- nie dla pozyskiwania drewna z puszczy. -nie dla polowań (od tego są wilki i rysie). - tak dla działań przeciwdziałających fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1151	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania oraz na wycinkę drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1152	Osoba prywatna	Sprzeciw wycinie drzewostanów. Sprzeciw prowadzeniom polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1153	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1154	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Wnioskuje o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1155	Osoba prywatna	Absolutnie na terenie Puszczy Białowieskiej nie powinny być prowadzone zabiegi w postaci wycinki drzew, a także polowania w jakimkolwiek zakresie. Puszcza jest unikatem w skali światowej i ingerencja ludzi w ekosystem powinna być ograniczona do absolutnego minimum. Las o charakterze naturalnym pozostaje naturalny tak długo, jak nie ma w nim człowieka. Przekształcanie środowiska (ścinanie drzew, polowania) zmieniają bezpowrotnie jego charakter. Nie ma na to mojej zgody!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1156	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakimkolwiek wycinkom drzew w obrębie Puszczy Białowieskiej. Jakimkolwiek polowaniom w obrębie Puszczy Białowieskiej, w tym na terenie polan wsi Budy, Teremiski, Pogorzelce, Czerlonka i Białowieża.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1157	Osoba prywatna	W zakresie finansowania Plan jest niespójny. Narzucanie kosztów na zarządcę który może nie mieć środków do jego realizacji, bądź "enigmatyczne" fundusze UE które są lub nie z założenia stawia pod wątpliwość realizację tego Planu. Nie można narzucać żadnej instytucji że ma mieć środki na realizację. Wskazane w dokumencie Główne cele Planu zarządzania są zagrożone do realizacji poprzez aktualne zapisy tego samego dokumentu. W szczególności Ochrona różnorodności biologicznej na wszystkich jej poziomach (ekosystemowym, gatunkowym i genetycznym) oraz istotnych dla niej siedlisk - BRAK możliwości zachowania cennych siedlisk wymagających usuwania drzew (strefy) np. polany śródleśne z unikatowymi gatunkami motyli. Zachowanie nienaruszalności Obiektu jako całości - BRAK możliwości usunięcia zapory na granicy. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej - BRAK możliwości narzucony likwidacją gospodarki leśnej, która to od wieków jest jedną z podstawowych lokalnych działalności. Likwidacja gospodarki leśnej na tym terenie powoduje oprócz braku możliwości finansowania z niej działalności "ochrony czynnej przyrody". W dokumencie należy wskazać inne źródła środków na realizację zadań wskazanych w dokumencie. Należy usunąć zapisy o konieczności prowadzenia "nowej naukowej oceny pojemności ekologicznej żubrów, jeleni szlachetnych czy rysi" jako bezcelowe ! Objęte całkowitym zakazem ingerencji w środowisko w zakresie realizacji regulacji populacji na tym terenie (gatunków chronionych) oraz ograniczenie regulacji w gatunkach łownych stawia jako bezcelowe i niegospodarne postulaty o liczeniu czy to liczebności czy pojemności tego obszaru. Zapisy te należy usunąć z dokumentu, badania te nie są konieczne do utrzymania obiektu ze względu na brak możliwości regulacji populacji na tym terenie.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego złożonego przez Rzeczpospolitą Polską w 2014 roku, pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze na terenie Obiektu jest jednoznacznie zabronione. Celem zarządzania Obiektem nie jest prowadzenie działalności produkcyjnej, lecz ochrona przyrody, zachowanie integralności ekosystemów oraz wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Dopuszczalne jest jedynie pozyskanie drewna jako efekt uboczny działań ochronnych, i to wyłącznie w wyznaczonych strefach (4a i 4b), zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz celami ochrony siedlisk. W dokumencie wskazano potencjalne źródła finansowania działań ochronnych, w tym fundusze krajowe i europejskie, które mogą zostać wykorzystane przez instytucje realizujące zadania wynikające z Planu. Wskazanie tych źródeł nie oznacza narzucenia obowiązku ich pozyskania przez konkretne podmioty, lecz ma charakter orientacyjny i informacyjny. Strefa 4a, w której dopuszczalne są działania ochronne, obejmuje m.in.: obszary nieleśne (tereny techniczne związane z utrzymaniem i udostępnieniem Obiektu), obszary objęte ochroną czynną zgodnie z projektem Planu ochrony Natura 2000, Rezerwat Pokazowy i Hodowlany Żubrów (ze względu na specyfikę prowadzonych działań), obszary kulturowe nieobjęte strefą 2, pas graniczny o szerokości 15 m (ze względu na obecną sytuację geopolityczną). Właśnie w strefie 4a znajdują się również polany śródleśne, które zostały do niej zakwalifikowane ze względu na konieczność prowadzenia działań ochronnych. Na ich terenie dopuszczalne są działania czynne, wskazane w załączniku nr 6 do Planu, w celu utrzymania otwartego charakteru siedliska i zachowania warunków dla występowania gatunków związanych z ekosystemami nieleśnymi. Zapora graniczna nie powstała w ramach działań związanych z Planem zarządzania. Jej budowa była uwarunkowana aktualną sytuacją geopolityczną i wynikała z przepisów nadrzędnych oraz decyzji administracyjnych podejmowanych na szczeblu krajowym. Plan zarządzania uwzględnia jej obecność oraz wpływ na funkcjonowanie Obiektu, wskazując działania mitygujące jej wpływ na Obiekt. Wskazanie potrzeby prowadzenia badań naukowych, w tym oceny pojemności ekologicznej wybranych gatunków, wynika z obowiązku monitorowania stanu ochrony przyrody oraz zgodności z celami zarządzania Obiektem. Badania te nie są tożsame z regulacją populacji, lecz służą ocenie wpływu gatunków na ekosystemy oraz planowaniu działań ochronnych zgodnych z obowiązującym prawem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1158	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej. Zakaz polowań, w tym na terenie polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. Należy podjąć wszelkie działania zapobiegające fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1159	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drewna, zakaz polowań na terenie Puszczy Białowieskiej. Zakaz fragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1160	Osoba prywatna	Puszcza Białowieńska jest wspólnym skarbem wszystkich Polaków i domem dla wielu gatunków zwierząt roślin i innych form życia. Dlatego nie powinno się dokonywać żadnych ingerencji w ten delikatny stan równowagi. Natura umie poradzić sobie z wieloma problemami bez pomocy człowieka i to powinno być uszanowane na tym obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1161	Służba Ochrony Przyrody	Puszcza Białowieńska powinna głównie służyć okolicznym mieszkańcom, którzy od wielu lat korzystali z niej i nie zniknęła. Powinni mieć możliwość zakupu drewna opałowego. Miliony metrów sześciennych drewna leży i gnije a lokalna społeczność musi ogrzewać swoje domy węglem! Czy to jest bardziej ekologiczne?!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku, pozyskiwanie drewna na cele gospodarcze na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jest jednoznacznie zabronione. Celem zarządzania Obiektem nie jest eksploatacja zasobów leśnych, lecz ochrona przyrody, zachowanie integralności ekosystemów oraz wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Potwierdza to również Raport z Misji Monitorującej UNESCO z 2024 roku, w którym wskazano, że pomimo iż znaczna część lasów wchodzących w skład Obiektu ma status lasów gospodarczych, w aktach nominacyjnych jednoznacznie zapisano, że podstawową zasadą funkcjonowania dla wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych” (s. 65). Plan zarządzania dopuszcza możliwość pozyskania drewna wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych w wyznaczonych strefach (4a i 4b), zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz celami ochrony siedlisk. Działania te nie mają charakteru komercyjnego i są podporządkowane celom przyrodniczym, m.in. takim jak utrzymanie otwartego charakteru polan śródleśnych czy ochrona siedlisk gatunków związanych z terenami nieleśnymi.
1162	Osoba prywatna	Nie powinni być zgody na polowania na terenie Puszczy Nie powinno być zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Należy przeciwdziałać fragmentacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1163	Osoba prywatna	Puszcza winna być terenem szczególnej ochrony przyrody. Powinna być objęta zakazem działalności gospodarczej, a w szczególności pozyskiwaniem drewna, odstrzałem zwierzyny. Należy utrzymywać jej teren w stanie naturalnym, nie należy rozbudowywać w niej sieci i dróg i parkingów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1164	Osoba prywatna	Stop!!! 1. jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna na terenie Puszczy Białowieskiej, 2. Bezwzględny zakaz polowań i odstrzałów zwierzyny 3. Zaniechanie fragmentaryzacji puszczy i rozwijaniu oraz aktywizowaniu inwestycji na tym terenie. Puszcza powinna zostać dziewicza, pozostawiona naturalnym przyrodniczym rytmom natury, w zgodzie w jej własnym prawom. Zostawmy w spokoju chociaż ten fragment Ziemi!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1165	Osoba prywatna	Oczekuję, że tak mały i tak cenny kawałek mojego kraju zostanie ocalony przyrodniczo - że puszcza będzie się puszczyć sama, że nie będzie pozyskania drewna, polowań, fragmentowania Wyłącznie obserwacje przyrodnicze oraz to, co niezbędne, żeby ustalić i chronić granice Polski. Naprawdę niezbędne, bez naciągania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1166	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, zakaz polowań, zakaz wycinki drzew. To jest wyjątkowy obszar, który powinien zostać pod ścisłą ochroną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1167	Osoba prywatna	Uważam, że karygodne jest pozyskiwanie drewna z terenów Puszczy i nigdy nie powinno być na to pozwolenia. Nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania na terenie Puszczy oraz polan: białowieskiej, nasielskiej, Bud, Teremisek, Pogorzelec. Nie zgadzam się na dalszą fragmentaryzację Puszczy. Nie zgadzam się na dzielenie jej terenu drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1168	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z terenu puszczy białowieskiej oraz przeciwko polowaniu na jej terenie jak na terenie Polan osadniczych wokół. Jestem również przeciwko dalszej fragmentacji puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1169	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę jakąkolwiek w obrębie Puszczy Białowieskiej, a także na jakiegokolwiek polowania na zwierzęta na tym terenie i buduje jakich nowych dróg. Ochronę tego terenu to priorytet na skalę światową	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1170	Osoba prywatna	W żadnym wypadku nie zgadzam się na wycinkę drzew w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1171	Osoba prywatna	Na terenie PB dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególną uwagę należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącymi wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej. Reasumując Plan Zarządzania Puszczą Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciem się wszelkiego rodzaju NGO promującym zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesyjnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1172	Osoba prywatna	Ważne, żeby nie wycinać żadnych drzew z puszczy białowieskiej, żeby to była naturalna puszcza bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone – w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1173	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna polowaniom, również na terenach polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy również zająć się problemem zbyt dużej ilości dróg, nie wolno fragmentować Puszczy nowymi inwestycjami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1174	Osoba prywatna	Puszcza to dobro narodowe, powinna być chroniona dla dobra ogółu. Nie powinno się prowadzić żadnych akcji zabijania zwierząt oraz wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1175	Osoba prywatna	Proszę o uwzględnienie zaprzestania wycinki i polowań na terenie puszczy Białowieskiej i terenów ujętych w przedmiotowym planie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1176	Osoba prywatna	Jestem przeciwko: pozyskiwaniu, wycince drzew w Puszczy Białowieskiej, jakimkolwiek polowaniu w tym na terenie Polan, a także przeciwko fragmentacji puszczy poprzez nowe inwestycje.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1177	Osoba prywatna	Pozostawienie ekosystemów puszczy ich naturalnemu biegowi - pełna renaturalizacja z całkowitym zakazem pozyskiwania drewna. Administrowanie i zarządzanie bez przedstawicieli leśnictwa!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zarządcy Obiektu pozostają bez zmian. Plan zarządzania nie modyfikuje struktury instytucjonalnej odpowiedzialnej za administrowanie Obiektem, lecz określa zasady i cele, które muszą być realizowane zgodnie z obowiązującym prawem oraz zobowiązaniami wynikającymi z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa.
1178	Osoba prywatna	Zgłaszam swój sprzeciw przeciwko wycince drzewostanu i sprzedaży go. Jeśli wszystko skomercjalizujemy, nic po nas nie zostanie, nawet lokalna społeczność. Zgłaszam swój sprzeciw względem polowań w Białowieży, to jest naturalne siedlisko życia tylu cennych gatunków, jak można w ogóle pomyśleć by wpuszczać tam gawiedź zwaną myśliwymi.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1179	Osoba prywatna	Absolutnie nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna w Puszczy Białowieskiej, jestem przeciwna jakimukolwiek wycinaniu drzew w obszarze całej Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna również polowaniom na zwierzęta w Puszczy Białowieskiej, również na polanach: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Uważam także, że Puszcza jest zbyt poprzecinana drogami i powinno się podjąć działania, aby zaprzestać fragmentacji Puszczy i nie dopuścić do kolejnych inwestycji związanych z powstawaniem kolejnych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1180	Osoba prywatna	Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska nie jest obligatoryjny. Stara się konkurować z wcześniej funkcjonującymi planami, które sprawdziły się w zarządzaniu lasami państwowymi na terenie Puszczy Białowieskiej. Ponadto na terenie Puszczy Białowieskiej obowiązują akty wyższego rzędu - Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Nie uwzględniono	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewni długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1181	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1182	Osoba prywatna	Moje uwagi i sugestie: 1. Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Od 8 lat Puszcza funkcjonuje bez tego proceduru i tak powinno pozostać. 2. Nie wyrażam zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Naturalne drapieżniki, takie jak wilki i rysie, pełnią tu swoją rolę. 3. Należy podjąć działania przeciwdziałające dalszej fragmentacji Puszczy. Obszar ten jest już odcięty przez mur graniczny od lasów na wschodzie i pocięty drogami. Polska część Puszczy to zaledwie 20 × 30 km – wymaga szczególnej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1183	Osoba prywatna	Puszcza powinna być pozostawiona w 100% naturze!! Zakaz polowań, wycinki, prac leśnych, ingerencji w ciek wodny, źródła itp. . Z punktu widzenia lekarza weterynarii, fauna i flora powinny odzwierciedlać naturalnie kreowany biotop puszczański!!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1184	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych tj. Białowieża, Masiewo, Teremiski, Budy, Pogorzelce. Jestem przeciwko fragmentowaniu puszczy bardziej nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1185	Osoba prywatna	Zdecydowane nie dla wycinki, fragmentaryzacji Puszczy oraz zgody na prowadzenie polowań na jej terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1186	Osoba prywatna	Proszę o zachowanie charakteru puszczy w dotychczasowym stanie.Przyroda(fauna i flora)powinna radzić sobie sama,jak dawno temu Bywało.	Nie uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1187	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom, również na terenie polan osadniczych. Jestem przeciwko fragmentowaniu Puszczy Białowieskiej nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1188	Osoba prywatna	Proszę o uwzględnienie mojego braku zgody na polowania na terenie Teremisek, Bud, Pogorzelec, Polan nasielskiej i białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1189	Stowarzyszenie Prawo do Przyrody	Puszcza Białowieska to wyjątkowy obszar leśny w skali światowej, z zachowanymi obszarami o charakterze naturalnym i z naturalnymi procesami kształtującymi las. Procesy naturalne w Puszczy Białowieskiej przywracają naturalność również obszarom Puszczy przekształconym wcześniej przez człowieka poprzez leśną gospodarkę surowcową. Od ponad 6 lat w całej Puszczy Białowieskiej nie pozyskuje się drewna i taki stan jest najlepszą formą ochrony całej Puszczy Białowieskiej i przywracania jej pełnej naturalności. W związku z powyższym wnosimy żeby Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) nie dopuszczał żadnego pozyskania surowcowego w całej Puszczy Białowieskiej. Ponadto wnosimy, żeby Puszcza Białowieska została wyłączona z polowań, również na obszarach polan osadniczych. Wnosimy także, żeby Plan zarządzania w maksymalnym możliwym stopniu zapobiegał dalszej fragmentacji obszaru Puszczy Białowieskiej przez jakiegokolwiek inwestycje (w szczególności inwestycje liniowe).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1190	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to obiekt UNESCO. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Jeśli to możliwe w przyszłości usunięcie MURU i przywrócenie jej dawnej świetności.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1191	Osoba prywatna	Nie można w Puszczy pozwolić na żadne polowania, pozyskiwanie drewna ani budowanie czegokolwiek. Puszcza jak bezcennym skarbem i trzeba ją zachować w nienaruszonym stanie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1192	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiemu kolwiek pozyskiwaniu drewna z puszczy Białowieskiej Jestem przeciwna jakimkolwiek pokiwanom na terenie puszczy Białowieskiej Jestem przeciwna fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1193	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji i izolacji siedlisk i populacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1194	Osoba prywatna	Pseudonaukowcy i eko-terroryści doprowadzili puszcę do formy cmentarzyska. Powinni stanąć przed sądem. Na tych ludzi nie mam słów!!!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1195	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien obowiązywać całkowity zakaz wyrębu drzew, polowań i fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1196	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na polowania oraz wycinki w Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na przecinanie jej dodatkowymi drogami, fragmentację. Życzę sobie, by Puszcza Białowieska pozostała naturalnym środowiskiem dla roślin i zwierząt i nie zmienione zostały istniejące ekosystemy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1197	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wykorzystywaniu zasobów puszczy w celach komercyjnych; precyzując jestem przeciwna wycinaniu drzew oraz polowaniom w jakiegokolwiek formie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1198	Osoba prywatna	Jestem przeciw wycinaniu drzew, jestem przeciw polowaniu na zwierzynę, jestem przeciwna budowaniu dróg przecinających puszcę a zagrażających bezpieczeństwu wszystkich żywych organizmów w puszczy, Należy ze wszystkich sił utrzymać puszcę w jej naturalnym kształcie, zadbać o faunę i florę tego ekosystemu	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1199	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, jak również polowaniom (także na terenie polan osadniczych). Chciałabym też zwrócić uwagę, że bardzo dużym problemem jest fragmentacja i liczba dróg, które przecinają Puszczę. Uważam, że nie powinno budować się kolejnych dróg, dlatego że będzie to miało negatywny wpływ na życie i funkcjonowanie puszczańskich zwierząt, które nierzadko giną potrącone przez samochody,	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1200	Osoba prywatna	Jako obywatela tego kraju nie zgadzam się na jakiekolwiek pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Sprzeciwiam się również polowaniom na terenie Puszczy. Ten teren to nasz skarb! Trzeba go chronić dla przyszłych Pokoleń. Dziękuję i pozdrawiam	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1201	gospodarstwo rolne rezerwat Ciesacin	wyłączenie Puszczy Białowieskiej z jakiejkolwiek interwencji ze strony Lasów Państwowych czy gmin i ich mieszkańców	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1202	Osoba prywatna	Jestem przeciwko: - pozyskiwaniu drewna z Puszczy - polowaniom w Puszczy - fragmentacji Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1203	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince na terenie Puszczy Białowieskiej, ponieważ to kwestia fundamentalnego szacunku dla natury i Naszego dziedzictwa narodowego, by pozwolić żeby las pozostał dziki, a w tym stare drzewa, które są źródłem życia dla wielu równie potrzebnych organizmów. Z tych samych powodów jestem przeciwko polowaniu na terenie Puszczy Białowieskiej, budowania tam dróg i inwazyjnego naruszania polan wokół w celach absolutnie zbytecznych. Mam dość niszczenia i rozkradania polskiej przyrody.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1204	Osoba prywatna	Puszcza powinna być ściśle chroniona co oznacza: całkowity zakaz pozyskiwania drewna, całkowity zakaz polowań, również na terenie polan osadniczych, powstrzymania dalszej defragmentacji Puszczy i likwidacji dróg, które tę defragmentację powodują.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1205	Osoba prywatna	'- Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. - Nie ma zgody na polowania. - Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1206	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na niszczenie Puszczy poprzez jej fragmentację! Nie zgadzam się aby powstawały tam jakiegokolwiek nowe drogi! Nie zgadzam się na pozyskiwanie jakiegokolwiek drewna z Puszczy! Nie zgadzam się na polowania w Puszczy, w tym na terenach osadniczych! W Puszczy Białowieskiej nie powinno być ŻADNYCH inwestycji! Puszcza jest naszym skarbem narodowym, jest polskim i światowym dziedzictwem, nie zgadzam się na jej niszczenie jakimikolwiek działaniami! STOP DEMOLOWANIU PRZYRODY	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1207	Osoba prywatna	Jestem przeciw wycinie drzew na terenie Puszczy Białowieskiej również przecie polowaniom na terenie puszczy oraz wokół niej. Jestem przeciw nowym inwestycjom które dzieliłyby drogami dzikie tereny w puszczy oraz w okolicy puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1208	Osoba prywatna	Popieram projekt Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Unesco Puszcza Białowieska, ponieważ uważam, że wspiera on zarówno przyrodę, jak i region, jednak uważam, że pełna uwaga powinna być skierowana na całkowitą eliminację gospodarki leśnej i polowań w całym obszarze Obiektu UNESCO. Mimo, że proponowane ograniczenia gospodarki leśnej są znaczne, uważam, że powinna ona zniknąć całkowicie, co będzie adekwatne dla przyrody Puszczy, jako jako jednego z najcenniejszych nizinnych lasów Europy. Brak argumentów za prowadzeniem wycinek - gospodarczych czy społecznych. Tylko całkowita ochrona Puszczy może stać się motorem rozwoju regionu. Tylko głos nauki powinien być słyszany w dyskusji o przyszłości tego ważnego dla Polski obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1209	Osoba prywatna	Proszę o zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Od ośmiu lat nie ma wycinek drzew i Puszcza na tym nie ucierpiała, a zyskała. Kontrola populacji zwierząt przez myśliwych jest bez sensu, bo w Puszczy są wilki i rysie, które się tym i tak zajmują. Na wszelki wypadek dodam, że pisząc o zakazie polowania mam na myśli również teren polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto proszę o przeciwdziałanie fragmentowaniu Puszczy, bo obecnie jest bardzo profragmentowana murem na granicy i drogami. To jest problem dla zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1210	Osoba prywatna	Uważam że powinien obowiązywać całkowity zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy a także zakaz polowań. Także na obszarach okalających puszcze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1211	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1212	Osoba prywatna	Uznając słuszność większości zapisów w przedstawionym planie, sprzeciwiam się powrotom do jakichkolwiek wycinek w rejonach Puszczy, które aktualnie nie są użytkowane gospodarczo. Dotyczy to również drzewostanów młodszych, niż stuletnie, w których dawniej była prowadzona gospodarka leśna. Apeluję o umożliwienie na tych terenach odnowień naturalnych, które już mają tam miejsce. Są one najlepiej dostosowane do tamtejszych warunków, a przy tym nie generują dodatkowych, środowiskowych kosztów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1213	Stowarzyszenie Mój Kleszczów	Jako Stowarzyszenie Mój Kleszczów nie zgadzamy się na jakiekolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzamy się na jakiekolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jesteśmy przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1214	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wyrąb drzew, zabijanie zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1215	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska powinna pozostać w stanie naturalnym, z zakazem pozyskiwania drewna, polowań, fragmentaryzacji. Chcę, by ocalała dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1216	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1217	Osoba prywatna	W naszym kraju chroniony jest zaledwie 1% lasów, jesteśmy na szarym końcu pod względem ochrony przyrody, wiele krajów ma dużo więcej parków narodowych niż Polska, dlatego Puszcza Białowieska powinna być w 100% chroniona. Uważamy, że najlepszym rozwiązaniem byłoby powstanie parku narodowe na terenie całej puszczy. Na dziś jednak nie zgadzamy się na fragmencję puszczy, polowania na terenie polan i na jej obrzeżach oraz na pozyskaniu drewna z puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1218	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, brak zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem Polski.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1219	Osoba prywatna	Jestem całym sercem za zakazem pozyskiwania drewna oraz zakazem polowań na terenie Puszczy włączając w to tereny polan takich jak białowieska, nasielska, Pogorzelec, Bud oraz Teremisek. Wnoszę również prośbę o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentacji Puszczy ze względu na dobro zamieszkujących tam zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1220	Osoba prywatna	Jako polka, propagatorka leśnych spacerów i miłośniczka dzikiej przyrody nie zgadzam się na żadną ludzką ingerencję w ekosystem Puszczy Białowieskiej: ani na odstrzał dzikich zwierząt ani na wycinkę. To ostatni taki las w Europie!! Zostawmy go dla przyszłych pokoleń, takim jaki jest, niech przyroda sama reguluje wszelkie procesy jakie w niej zachodzą, bez naszej ludzkiej pomocy!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1221	Osoba prywatna	Puszcza to nasze dobro narodowe. Nie pozyskujemy z niej drewna, nie organizujemy polowań. Utrzymajmy ją naturalną. W świecie tak degradowanym przez człowieka, chrońmy te ostatnie miejsca, gdzie rządzi natura, nie człowiek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1222	Osoba prywatna	Uważam że puszcza powinna zachować swój naturalny charakter. Nie powinno być żadnej wycinki drzew absolutnie żadnych polowań od tego są rysie i wilki. To piękne miejsce. Robiłem pracę magisterską w Białowieży. Nie możemy tego zniszczyć. Pieniądze to nie wszystko.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1223	Osoba prywatna	W PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ, JAKO DOBRU WSPÓLNEMU POLAKÓW, NIE WOLNO PROWADZIĆ WYCINKI DRZEŹ. POMNIEJSZA TO WARTOŚĆ PUSZCZY JAKO TAKIEJ. W POLSCE JEST DUŻO LASÓW UŻYTKOWYCH, Z KTÓRYCH JEST POZYSKIWANE DREWNO I CHOCIAŻ SERCE TEŻ BOLI, TO JEST TO ZROZUMIAŁE. PROWADZENIE WYCINKI ORAZ DROGI KAWAŁKUJĄ PUSZCZĘ, ROBIĄC Z NIEJ ZWYKŁY LASEK I JUŻ NIE BĘDZIE DUMĄ POLSKI.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1224	Osoba prywatna	Dzień dobry, jako obywatelka Polski sprzeciwiam się jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, jestem przeciwna polowaniu i zabijaniu wszystkich żywych istot mieszkających w Puszczy Białowieskiej oraz na terenie Polan osadniczych, jestem przeciwna jakimukolwiek fragmentowaniu Puszczy Białowieskiej i podejmowaniu na jej terenie inwestycji budowlanych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1225	Osoba prywatna	Jestem za totalnym zakazem wycinki drewna w Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1226	Osoba prywatna	Puszcza, jedyna, unikatowa musi pozostać taką jaką jest.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1227	Osoba prywatna	Zostawmy puszcę następnym pokoleniom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1228	Osoba prywatna	1.NIE ZGADZAM SIĘ NA JAKĄKOLWIEK GOSPODRKĘ LEŚ A PROWADZONĄ PRZEZ LASY PAŃSTWOWE ORAZ JAKĄKOLWIEK WYCINKĘ JAKIEGOKOLWIEK FRAGMENTU PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ.Puszcza świetnie sobie radzi bez ingerencji człowieka i niech tak zostanie!!!!2.NIE ZGADZAM SIĘ NA PROWADZENIE JAKICHKOLWIEK POLOWAŃ NA TERENIE PUSZCZY CELEM REGULACJI KTÓREJKOLWIEK Z POPULACJI ZWIERZĄT.Rolę myśliwych z powodzeniem spełniają wilki i rysie,nie myśliwi!!!!3.Wnoszę o objęcie zakazem polowań również okolicznych polan osadniczych takich jak: Teremiski,Budy,Pogorzelce,Maszewo,Białowieża.4. Zwracam też uwagę na konieczność zaprzestania dalszej fragmentacji PUSZCZY Białowieskiej siecią dróg i kolejnych inwestycji,gdyż niszczy to Park Narodowy,dziesiątkuje zwierzynę,która ginie na drogach,płoszy ptaki,niszczy siedliska!!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1229	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinke drzew w Puszczy Białowieskiej, na ingerencje człowieka w unikatowe srodowisko przyrodnicze, ktore powinno w calosci zostac Parkiem Narodowym. Nie zgadzam się na jakikolwiek odstrzał zwierząt w Puszczy. Puszcza ma pozostac nietknięta!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1230	Osoba prywatna	Uwaga: poparcie dla zaniechanie ingerencji w stan aktualny lasu, tak żeby zachować go dla przyszłych pokoleń Europejczyków. Zaniechać jakichkolwiek wycinek w obrębie lasu i w jego otulinie. Utworzyć specjalny rejon ochronny dla całej Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1231	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinke puszczy oraz polowania na jej terenie i ingerencję w jej struktury	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1232	SKOLD PAWEŁ SZCZEPANIAK	Wycinanie tego malutkiego kawałka cudu natury w celu pozyskania drewna, jest jak palenie pieniędzmi w piecu,	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1233	Osoba prywatna	Korzystając z okazji chciałbym zaprezentować kilka uwag na temat zarządzania tym najcenniejszym polskim lasem. Po pierwsze należy zrezygnować z jakiegokolwiek pozyskiwania drewna z terenu puszczy jeśli jej ochronę traktujemy poważnie. Po drugie myśliwi nie mają tam nic do szukania. Żadnych polowań. Od tego są wilki i rysie. Zakaz dotyczyć powinien także polan osadniczych białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. Coś trzeba też zrobić z problemem fragmentacji puszczy. Budowa dróg nie sprzyja ochronie przyrody. Proponuję wprowadzić chociaż częściowo obszar "no road".	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1234	FUNDACJA OPIEKI NAD ZWIERZĘTAMI I ŚRODOWIAKIEM-DOBRE DUSZKI	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1235	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska nie powinna być fragmentowana przez nowe drogi, nie powinno się pozyskiwać drewna z puszczy i na terenie puszczy i polan osadniczych w pobliżu powinien być zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1236	Osoba prywatna	Nie zgadza się na wycinkę lasów w Białowieży ani na polowania i defragmentację rezerwatu. Jest to wyjątkowe miejsce i powinno być chronione.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1237	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Brak zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1238	Osoba prywatna	Puszcza jako unikat w skali europejskiej a także światowej powinna pozostać poza zakusami przemysłu drzewnego. Jako obywatelka tego kraju sprzeciwiam się jakiegokolwiek działalności pozyskującej drewno z obszaru puszczy. Sprzeciwiam się polowaniom w obrębie puszczy oraz w terenach przyległych. Nie dla działalności człowieka w tym obszarze! Nie zgadzam się na jakąkolwiek fragmentację obszaru puszczy! Czy naprawdę nie możemy pozostawić tego kawałka w spokoju, czy wszystko musi być na sprzedaż? Wartość puszczy jest absolutnie bezcenna!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1239	Osoba prywatna	Jestem przeciw jakimkolwiek wycinkom oraz polowaniom w Puszczy i okolicach. Jestem także przeciw budowie jakichkolwiek nowych dróg i traktów na terenie Puszczy i w okolicach Puszczy. To jest najcenniejszy teren naturalny w Polsce, to hańba byłaby dalej go niszczyć. Puszcza nie potrzebuje żadnych ludzkich działań poza jej całkowitą ochroną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1240	Osoba prywatna	Jestem przeciw polowaniom i wycince drzew na obszarze Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1241	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek zmiany na terenie KPN oraz w jego okolicach!	Nie uwzględniono	Plan zarządzania dotyczy Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Puszczy Białowieskiej. Nie obejmuje on terenu Kampinoskiego Parku Narodowego (KPN) ani jego okolic. W granicach Obiektu znajdują się Białowieżski Park Narodowy (BPN) oraz obszary zarządzane przez Lasy Państwowe
1242	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1243	Osoba prywatna	Niedopuszczalne jest pozwalanie na jakąkolwiek wycinkę i wywożenie drewna z obszaru Puszczy. Polowania powinny być zakazane (zresztą w ogóle, nie tylko w Puszczy). Należy dołożyć wszelkich starań żeby zminimalizować wpływy antropogeniczne na Puszczę m.in. nie zezwalać na budowę nowych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1244	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pobieraniu drewna z zasobów puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1245	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to nasze dziedzictwo. Na jej terenie powinien obowiązywać całkowity zakaz polowań i pozyskiwania drewna oraz nowych inwestycji drogowych i innych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1246	Osoba prywatna	Stanowcze NIE dla jakiegokolwiek wycinki drzew w Puszczy Białowieskiej !!! Ti Skarb !!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1247	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Jak największy obszar objęty 4 strefa ochronna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1248	Osoba prywatna	Nie zgadzamy się na fragmentację puszczy poprzez sieć dróg, która uniemożliwi migrację zwierząt. Nie zgadzamy się na polowania na planach wokół puszczy, takie cenny teren przyrodniczy jak Puszcza Białowieska powinien być całkowity zakaz polowań. Nie zgadzamy się na pozyskanie drewna z Puszczy Białowieskiej, jesteśmy na szarym końcu pod względem ochrony przyrody w Europie, teren ten naszym zdaniem w całości powinien być parkiem narodowym lub kilkoma rezerwatami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1249	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na wycinkę drzew w puszczy białowieskiej, oraz na polowania w jej obrębie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1250	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1251	Osoba prywatna	NIE dla pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej. NIE dla polowań w obrębie Puszczy Białowieskiej. NIE dla fragmentacji Puszczy Białowieskiej (NIE dla budowania dróg w Puszczy Białowieskiej)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1252	Osoba prywatna	Uważam, że na całym obszarze Puszczy Białowieskiej powinien być zakaz polowań, zakaz wycinki drzew i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1253	Osoba prywatna	Zakaz polowan na całym terenie Białowieży, dot. również polan. Zaprzestanie rozbudowy dróg- totalny sprzeciw przeciwko fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1254	Osoba prywatna	Na tym terenie jako niezwykle cennym przyrodniczo, powinno się dążyć do minimalizacji działalności człowieka, powinien obowiązywać zakaz wycinek drzew, prowadzenia polowań oraz należy ograniczyć do minimum realizację inwestycji, także o charakterze liniowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1255	Osoba prywatna	Uwagi do rozdz. 6.4. Strefowanie. We wszystkich strefach NIEDOZWOLONE powinno być pozyskiwanie drewna z Puszczy i polowanie, w tym na polowania na terenie polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Należy też podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem. W kontekście działań związanych ze zbieraniem jagód, grzybów i ziół oraz działalności rekreacyjnej niezwykle ważny jest system monitoringu i surowych kar (ale takich naprawdę wysokich kar grzywny) dla osób, które pozostawiają śmieci w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1256	Osoba prywatna	Białowieża powinna być miejscem bez polowań i bez wycinek. To nasze dzieciństwo, a dla zwierząt dom i ostoja.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1257	Osoba prywatna	NIE dla pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej. NIE dla polowań w obrębie Puszczy Białowieskiej. NIE dla fragmentacji Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1258	Osoba prywatna	Dzień dobry, Moi Dziadkowie pochodzą z terenów Puszczy. Jestem przeciwna wycinie lasu i polowaniom na zwierzęta dzikożyjące na terenie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1259	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1260	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być pod ŚCIŚLĄ OCHRONĄ. Żadnego pozyskiwania drewna, żadnych polowań. To miejsce jest unikalne, wymaga naszej opieki i troski, a nie eksploatacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1261	Osoba prywatna	Puszcza białowieska jest wystarczająco zdewastowana przez budowę muru granicznego. Wymaga pełniejszej ochrony. Należy powiększyć teren parku narodowego, zakazać polowań i wycinki drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1262	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1263	Osoba prywatna	Całkowity zakaz polowania i wycinki drzew na terenie puszczy oraz zaprzestanie tworzenia nowych dróg w lesie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1264	Osoba prywatna	Powinno się chronić ściśle jak największy obszar. Zero polowań. Zero wycinek. Zero pozyskiwania drewna. Zero ingerencji człowieka. Minimalizacja infrastruktury wojskowej. Na obrzeżach puszczy powrót do dzikości i działania mające na celu zatrzymanie wody.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzebę poprawy warunków hydrologicznych Puszczy. Umożliwiono podejmowanie działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. Ponadto zaproponowano realizację działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, w ramach którego przewidziano m.in. opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej.
1265	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1266	Osoba prywatna	Zakaz jakiegokolwiek interwencji w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1267	Osoba prywatna	wnoszę o zakaz pozyskiwania drewna, zakaz polowań i podjęcie działań przeciw fragmentacji puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1268	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1269	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wszelkim polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, również na terenie Polan, Teremisek, Bud, Pogorzec, Białowieży i Masiewa. Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko fragmentacji terenów Puszczy, należy wręcz zmniejszyć ilość dróg, bo stanowią zagrożenie dla zwierząt i roślin. Jestem przeciwko wszelkim inwestycjom na terenie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1270	Osoba prywatna	W całej puszczy powinny być zakazane polowania (całkowicie), należy sprzeciwić się wywózce drewna i maksymalnie ograniczyć wpływ człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1271	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy białowieskiej i polowaniom w puszczy i na polanach osadniczych. Fragmentacja puszczy przez drogi służące do pozyskiwania drewna niszczy unikalny charakter puszczy jest szkodliwa dla ekosystemu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1272	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z Puszczy, polowaniom na terenie Puszczy, tworzenia nowych dróg, inwestycji na terenie Puszczy Białowieskiej. Ten niesamowity unikat na skalę światową musi pozostać niezmieniony, to jest nasze dziedzictwo i należy również do przyszłych pokoleń, a nie tylko do tego żyjącego teraz!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1273	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek planom pozyskiwania drewna do celów gospodarczych oo	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1274	Osoba prywatna	Jestem przeciwna polowaniom, wycince drzew i fragmentaryzacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1275	Osoba prywatna	Moje zdanie jest opinią wielu osób. Nie ma naszej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, gdyż nie ma tego procederu od 8 lat, a Puszcza ma się świetnie - i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie), w tym na polowania na terenie polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Dodatkowo powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, a sama jest bardzo małym obszarem. Polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1276	Osoba prywatna	Już jako dziecko zwiedzałem Puszcę Białowieską i zachwycałem się jej wspaniałą przyrodą. Jestem przeciwny ograniczeniom opieki leśników nad puszcą, forsowanym przez lobbystów zagranicznych finansistów, chcących doprowadzić do niewydolności gospodarczej i przejęcia przez nich naszego narodowego Skarbu - Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje zmiany w zakresie instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie obszarem. Funkcje te nadal pełnią Lasy Państwowe oraz Białowieski Park Narodowy. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych. W związku z tym wdrożono zasadę biernej ochrony, która polega na ograniczeniu ingerencji człowieka w naturalne procesy przyrodnicze. Podejście to jest zgodne z międzynarodowymi standardami ochrony przyrody oraz zaleceniami UNESCO i IUCN, które jednoznacznie wskazują, że „niezakłócona dzika przyroda” stanowi podstawową zasadę zarządzania Obiektem. Plan nie zawiera zapisów mogących prowadzić do niewydolności gospodarczej regionu ani nie przewiduje działań sprzyjających przejęciu kontroli nad Puszcą przez podmioty zewnętrzne. Dokument koncentruje się na zachowaniu wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej, zgodnie z wymogami Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1277	Osoba prywatna	Z Puszczy nie powinno być pozyskiwane drewno na sprzedaż. Nie powinni być tam wpuszczani myśli.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1278	Osoba prywatna	Puszcza jest naszym nienaruszalnym skarbem narodowym.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1279	Osoba prywatna	zostawcie już te puszcze w spokoju, ona pamięta początek Polski, nawet komuna jej nie tykała, dajcie jej życie po swoim co rośnie i żyje w puszczy zostaje w puszczy	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1280	Osoba prywatna	Konieczna jest ochrona czynna Puszczy Białowieskiej wykonywana poprzez zrównoważoną gospodarkę leśną i łowiecką. Daje to gwarancję poprawy stanu zdrowotnego puszczy oraz zwiększenia bioróżnorodności przyrodniczej. Zwiększy się odporność puszczy na zmiany klimatyczne, a także poprawi zabezpieczenie przeciwpożarowe oraz umożliwi udostępnienie terenu leśnego społeczeństwu. Obecny stan puszczy uniemożliwia na dużym obszarze rzebywanie w niej ze względu na niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Sformułowanie dotyczące zagrożenia wynikającego z komercyjnego pozyskiwania drewna, zawarte w Planie, pochodzi bezpośrednio z decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92. W dokumencie tym podkreślono, że wartość Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, bogactwie martwego drewna oraz wynikającej z tego różnorodności biologicznej. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia środków w celu utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu oraz do zapewnienia, że na terenie Obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna, uznając je za potencjalne zagrożenie dla dobra zgodnie z paragrafem 180 Wytycznych operacyjnych. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1281	Osoba prywatna	1. Jestem przeciwna wycinków w Puszczy Białowieskiej. Nieszczenie tego, co mamy najwspanialsze - w głowie mi się nie mieści. Lasy polskie są wycinane na potęgę, więc pozostawienie Puszczy w spokoju jest jedyną sensowną decyzją. 2. Jestem orzeczenia polowaniom w Puszczy. Generalnie Jestem przeciwko polowaniom, ale zwłaszcza w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1282	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumna, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1283	Osoba prywatna	Uważamy, że fragmentacja puszczy poprzez drogi jest fatalna ze względu na przecinanie szlaków migracyjnych zwierząt, jeśli chcemy zachować zagrożone gatunki zwierząt dla przyszłych pokoleń. Fragmentacja puszczy niszczycielsko wpłynie na siedliska zwierząt, zagrożone gatunki zwłaszcza takie jak żubr, wilk czy ryś potrzebują dużych terenów dla powiększania swojej liczebności, kolejnym problemem są polowania na polanach wokół puszczy. Jedynie tak naturalna puszcza w Europie nie może być jeszcze obciążona polowaniami, wystarczająco dużo zwierząt ginie w wypadkach samochodowych (słynne przypadki potrażeń żubrów przez samochody wojskowe). Fragmentację puszczy potęguje mur na granicy z Białorusią, więc kolejne drogi na jej terenie będą fatalne w skutkach. Kolejnym problemem jest pozyskanie drewna z puszczy. Polskie Parki Narodowe obejmują zaledwie 1% kraju, mamy wiele lasów gospodarczych więc odejście z pozyskania drewna z puszczy nie zachwieje przemysłem drzewnym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1284	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1285	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Są inne lasy uprawiane do tego celu o znacznie mniejszej wartości dla ekosystemu. Nasza Puszcza jest skarbem i dziedzictwem Europy i dlatego musimy ją chronić. Nie zgadzam się także na przeprowadzanie w Puszczy żadnych polowań co pozwoli przywrócić naturalny ekosystem, znacznie lepszy od tego wymyślonego w kołach łowieckich. Ponadto, nie zgadzam się na dalsze postępujące dzielenie Puszczy - jej fragmentację.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1286	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1287	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska ma zostać nietknięta przez cywilizację!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1288	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1289	Osoba prywatna	Dość wycinki i polowań, szczególnie na terenach objętych ochroną i tuż obok!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1290	Osoba prywatna	Tak ważny i unikalny w skali kontynentu fragment obszaru leśnego, jakim jest puszcza powinien być objęty całkowitym zakazem pozyskiwania drewna oraz całkowitym zakazem polowan na jej obszarze. W przeciwnym razie obszar ten przestanie być puszczą a co za tym idzie stracimy jej unikatowy charakter.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1291	Osoba prywatna	żadnych polowań, żadnego wycinania, zwiększenie strefy ochronnej, nastawienie na turystykę, wyznaczenie fragmentów z dostępem tylko dla naukowców obserwujących i opisujących	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. W kwestii rozwoju turystyki w Planie zarządzania wskazano kierunki działań, które będą sprzyjały temu kierunkowi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1292	Osoba prywatna	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1293	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie ma mojej zgody na polowania, w tym na polowania na terenach polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto uważam, że powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1294	Osoba prywatna	Bez polowań.bez pozyskiwania drewna	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1295	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na wycinanie drzew w puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1296	Osoba prywatna	nic nie zmieniać , puszcza powinna być pod opieką lasów państwowych i myśliwych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje zmiany w zakresie instytucji odpowiedzialnych za opiekę nad obszarem. Zarządzanie pozostaje w gestii Lasów Państwowych oraz Białowieskiego Parku Narodowego. Powstanie Planu zarządzania nie jest kwestią wyboru, lecz wynika z obowiązku realizacji zobowiązań międzynarodowych. Podstawą do jego opracowania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Zgodnie z Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention), w wersji z 2025 roku, paragrafy 108–118 stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi posiadać odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1297	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat i tak powinno zostać. Warto podjąć działania w kierunku dalszej, kompleksowej ochrony nie tylko na obszarze PN ale też otuliny i dalszych okolic Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1298	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1299	Osoba prywatna	Jestem przeciwny prowadzeniu wycinki na terenie całej puszczy. Jestem przeciwny polowaniom również na przy puszczańskich polanach. Jestem za powstrzymaniem fragmentaryzacji puszczy przez tworzenie nowych dróg. Również jakiegokolwiek inwestycje graniczne powinny być tworzone w porozumieniu z specjalistami z dziedziny ekosystemu Puszczy, przy minimalnej interwencji w jej unikalny charakter.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1300	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna polowaniom na terenie Puszczy Białowieskiej, jak również na terenie Polany Osadniczej (przyległych terenach). Jestem przeciwna fragmentowaniu Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1301	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drzewa z puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1302	Osoba prywatna	1. Proszę nie dopuścić do wycinki lasu Puszczy Białowieskiej w jakiegokolwiek formie ani na polanach osadniczych. 2 W puszczy Białowieskiej nie wolno dopuścić do polowań, 3. Puszcza Białowieska pod żadnym pozorem nie może być już bardziej fragmentaryzowana Dość tego!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1303	Osoba prywatna	Zakaz wycinki i pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej Zakaz polowań na terenie Puszczy Białowieskiej i sąsiadujących z nią terenach Zakaz nowych inwestycji Zakaz budowy nowych dróg i fragmentyzacji Puszczy Zakaz niszczenia siedlisk dzikich zwierząt Zakaz ingerencji człowieka w naturalny proces życia puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1304	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na niszczenie puszczy poprzez wycinkę drzewostanu. Nie wyrażam zgody na organizację polowań na zwierzyńce zamieszkującą puszcze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1305	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1306	Osoba prywatna	Jestem przeciwko fragmentacji puszczy poprzez tworzenie nowych inwestycji o raz przeciwko polowaniom na tych obszarach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1307	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw pozyskiwaniu drewna i fragmentacji puszczy. O ile regulacja populacji drapieżników jest uzasadniona, to lasy w niezmienionym stanie to inwestycja w zdrowie społeczeństwa i atrakcyjność regionu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1308	Osoba prywatna	Nie ma zgody, na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan Białowieskiej, Nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1309	Osoba prywatna	Nie może być zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, ani na polowania w tym też na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto powinno się podjąć działania przeciwko defragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1310	Osoba prywatna	Zakaz wycinki drzew w obrebie całej Puszczy. Zakaz fragmentaryzacji Puszczy. Puszczy to jeden organism	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1311	Osoba prywatna	Proszę nie zgadzać się na polowania na terenie Puszczy Białowieskiej i okolic. Proszę nie zmniejszać jej terenu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Teren Puszczy Białowieskiej nie ulega zmniejszeniu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1312	Osoba prywatna	Stanowczo nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna ani na polowania w Puszczy Białowieskiej, w tym na terenach polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Puszcza od 8 lat funkcjonuje bez wycinki i ma się świetnie – tak powinno pozostać. Niezbędne są działania chroniące ją przed dalszą fragmentacją, ponieważ polska część jest niewielka, już pocięta drogami i odcięta murem granicznym od wschodu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1313	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowanie w Puszczy w tym na polowanie na terenie polan Białowieskiej, Nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1314	Grażyna Żmuda Psychoterapia	Zakaz niszczenia dobra narodowego jakim jest Puszcza Białowieska	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1315	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1316	Osoba prywatna	Wykluczenie wycinki i polowań i innej ingerencji w życie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1317	Osoba prywatna	Wnoszę następujące uwagi: 1) Zakaz pozyskiwania drewna Nie ma społecznej zgody na gospodarcze pozyskiwanie drewna z Puszczy. Od 8 lat wryby nie są prowadzone i ekosystem funkcjonuje prawidłowo – Puszcza ma się bardzo dobrze i tak powinno pozostać. Należy utrzymać pełną ochronę przyrody i całkowite wyłączenie tego obszaru z eksploatacji leśnej. 2) Zakaz polowań Nie ma zgody na prowadzenie polowań na terenie Puszczy Białowieskiej, w tym na polanach: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Naturalne drapieżniki (wilk, ryś) regulują populacje zwierząt i pełnią swoją ekologiczną rolę. 3) Przeciwdziałanie fragmentacji siedlisk Konieczne jest podjęcie działań ograniczających dalsze rozcinanie Puszczy przez infrastrukturę techniczną i transportową, a także stworzenie rozwiązań umożliwiających migrację zwierząt przez barierę graniczną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1318	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumna, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1319	Osoba prywatna	Stanowczo nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna ani na polowania w Puszczy Białowieskiej, w tym na terenach polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Puszcza od 8 lat funkcjonuje bez wycinki i ma się świetnie – tak powinno pozostać. Niezbędne są działania chroniące ją przed dalszą fragmentacją, ponieważ polska część jest niewielka, już pocięta drogami i odcięta murem granicznym od wschodu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1320	Osoba prywatna	'- Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, - Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, - Postulujemy podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1321	Osoba prywatna	Brak zgody na pozyskiwanie drewna w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1322	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelve, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1323	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1324	Osoba prywatna	Brak zgody na wycinkę w Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1325	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to obszar, który powinien być chroniony przed działalnością człowieka prowadzącą do ucywilizowania lasu. Sprzeciwiam się powstawaniu kolejnych dróg, polowaniom na całym obszarze puszczy i wycinie drzew. Są ku temu przeznaczone lasy nie mające takiej wartości przyrodniczej, geograficznej i historycznej jak puszcza. Wiele z asfaltowych dróg przecinających puszcę powinny być usunięte na rzecz szutrówek. Myśliwi powinni mieć zakaz polowań w lesie, na polanach i na innych terenach obejmujących puszcę i do niej przylegających.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1326	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1327	Osoba prywatna	Chronić puszcze orzed jakimkolwiek ingerencja człowieka	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1328	Osoba prywatna	brak zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, przeciwko polowaniom na terenie również polan osadniczych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1329	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1330	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska zasługuje na ścisłą ochronę. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskaniu drewna z terenu puszczy. Jestem przeciwko polowaniom również na terenie Polan osadniczych. Trzeba też coś zrobić z dużą ilością dróg-fragmentacja jest dużym problemem! Nie wolno fragmentów puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1331	Osoba prywatna	Witam serdecznie, chciałam wyrazić swój sprzeciw dotyczący pomysłu pozyskiwania drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej. Puszcza stanowi nasze dobro narodowe i jest obiektem o wyjątkowym charakterze dla ekosystemu Polski i całej Europy. Zostawmy to miejsce dla przyszłych pokoleń, żeby wiedziały jak wygląda las.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1332	Osoba prywatna	Witam, uważam, że ingerowanie w puszcę jest nieuzasadnione; siedliska iglaste zdominowane przez świerka są doskonałym biotopem dla rzadkiego dzięcioła trójpalczastego, mimo, że świerk sztucznie wprowadzony obecnie daje dużo dla tego rzadkiego gatunku, mimo że ten gatunek zamiera, to na jego miejsce stopniowo pojawi się gatunkowo mieszana puszcza z różnowiekowymi drzewami liściastymi charakterystycznymi dla Puszczy Białowieskiej tzn dąb, olsza czarna, lipa, jesion czy wiąz, różnorodność gatunkowa drzewostanu pozwoli zabezpieczyć się puszczy przed zmianami klimatycznymi czy masową gradacją kornika, w przypadku kryzysu jednego gatunku inne będą się miały dobrze, także zróżnicowanie gatunkowe jest na korzyść puszczy, należy również pamiętać, że puszcza stopniowo będzie się renaturalizować, nastąpi to jedynie bez ingerencji człowieka, należy również pamiętać, że martwe drewno w puszczy to nie problem a tak na prawdę zaleta ponieważ posłuży jako pokarm dla owadów a one z kolei będą pokarmem dla ptaków, które w ostatnich latach ponoszą straty pod względem liczebności. Spadek ilości owadów powoduje spadek liczebności ptaków, to zwykła zależność łańcuchów pokarmowych. W czasach wymierania gatunków takie sanktuaria przyrody są niemal zbawieniem dla zachowania bioróżnorodności, spadek liczebności ptaków czy też innych zwierząt jest podyktowany nie ochroną ścisła a właśnie działalnością człowieka: rabunkowa gospodarka lesna, polowania, zanieczyszczenia środowiska to problemy z jakimi obecnie musi się mierzyć nasza przyroda.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1333	Osoba prywatna	Wg mnie Puszcza Białowieska jest wyjątkowa w związku z tym: nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma zgody na polowania w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Ponadto powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji przez mur na granicy oraz drogi. Na końcu powinniśmy starać się powiększać stopniowo zasięg ochronny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1334	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1335	Osoba prywatna	Truizmem jest stwierdzenie o unikatowości Puszczy Białowieskiej. Więc z przykrością czyta się o próbach jej zagospodarowania. Lasów pod linijkę mamy w Polsce masę, tylko fragmentom daje się szansę na swobodny wzrost, co z przykrością obserwuję w mojej okolicy, ale też w całej Polsce. Do tego: czy naprawdę tak trudno zauważyć inną wartość lasu, niż wartość wyciętego drewna? Dlatego postuluję o całkowity zakaz wycinek w Puszczy Białowieskiej oraz wyłączeniem go z działalności myśliwskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1336	Osoba prywatna	Puszcza powinna zostać lasem dziewiczym, bez żadnych interwencji ludzkich. Z zakazem wycinki, polowań, wytyczania dróg. Powinna być zarządzana przez niezależną od polityków dyrekcję. Do jakiej dewastacji są zdolne Lasy Państwowe, albo Wojsko Polskie widzieliśmy za poprzedniej władzy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1337	Osoba prywatna	W związku z nowym projektem dotyczącym obszaru Puszczy Białowieskiej wnoszę. proszę o bezwzględny zakaz polowań na wskazanym terenie i w okolicach, gdyż naturalne środowisko nie potrzebuje ingerencji w zachowaniu równowagi naturalnej. Zgłaszam sprzeciw dalszej fragmentacji terenów podmiejskich, wystarczająco mur na wschodniej granicy odciął naturalne ścieżki migracji. Dziękuję.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1338	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie zgadzam się na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1339	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1340	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z puszczy oraz na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1341	Osoba prywatna	Dotyczy ochrony puszczy Białowieskiej oraz przyległej jej terenów	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1342	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1343	Osoba prywatna	Jestem przeciwna wycinie i pozyskiwaniu drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej. Proszę pozostawić ten teren dla przyszłych pokoleń żeby wiedziały jak wygląda dziki Las	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1344	Osoba prywatna	Należy pamiętać, że puszcza powinna mieć charakter nienaruszony przez człowieka. Wiąże się z niedopuszczeniem do jakiegokolwiek ingerencji w jej środowisko naturalne. Kluczowe jest ograniczenie operacji dążących do wycinki drzew i uniemożliwienie pozyskiwania jakichkolwiek korzyści majątkowych z operowania na terenie puszczy przez organizacje o charakterze przemysłowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1345	Osoba prywatna	Jestem za zaprzestaniem jakiegokolwiek wycinki w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1346	Osoba prywatna	Nie pozyskiwać drewna, nie polować w Puszczy ani przyległych terenach. Niech las radzi sobie sam, żadnej ludzkiej „pomocy” nie potrzebuje.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1347	Osoba prywatna	Jestem przeciwko polowaniom na terenie puszczy białowieskiej. Puszcza Białowieska to obszar chroniony, na obszarze którego zwierzęta mają prawo do życia i ochrony, bez ingerencji człowieka w postaci polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1348	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska zasługuje na największą ochronę ze względu na swoje niezwykle walory przyrodnicze. Jestem przeciwko: - jakimkolwiek formom pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej - jestem przeciwko polowaniom również na terenach polan osadniczych takich jak Budy, Teremiski, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. - zwracam również uwagę, że ogromnym problemem jest fragmentacja Puszczy należy coś zrobić z ogromną ilością dróg i nie pozwalać na kolejne fragmentację Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1349	Osoba prywatna	Absolutny zakaz wycinki, polowań oraz fragmentacji puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1350	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na niszczenie środowiska naturalnego puszczy: wyręb drzew, urządzenie polowań, itp	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1351	Osoba prywatna	Popieram całkowity zakaz polowań oraz całkowity zakaz wyrębu z terenu Puszczy Białowieskiej in szerokiej otuliny.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu
1352	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się defragmentacji i pozyskiwaniu drewna z terenu Puszczy Białowieskiej. Sprzeciwiam się jakiegokolwiek formie działalności łowieckiej na terenie puszczy. Jestem również przeciwny jakimkolwiek przejawom ingerencji w puszcze. Powinna zostać w stanie naturalnym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1353	Rada Gminy Białowieża	*Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowieska nie dokonano OCENY EFEKTYWNOŚCI ZARZĄDZANIA Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania obszarem UNNESCO przez 46 lat. Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. *Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu - Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych. *Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą. *Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste. *Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i pomimo monitów Samorządów i mieszkańców zapewnić nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Wyjaśniono	Zarzut dotyczący braku oceny efektywności zarządzania Obiektem przed opracowaniem Planu zarządzania nie uwzględnia faktu, że przez ponad cztery dekady Puszcza Białowieska nie posiadała zatwierdzonego dokumentu tego typu. W związku z tym nie było możliwe przeprowadzenie formalnej oceny jego wdrożenia. Aktualny Plan odpowiada na tę lukę, wprowadzając systematyczny mechanizm monitoringu, raportowania i ewaluacji, zgodny z wytycznymi UNESCO, który umożliwi ocenę skuteczności działań ochronnych w przyszłości. Pierwszy raport ewaluacyjny ma powstać po trzech latach od przyjęcia Planu, a pogłębiona ocena po dziesięciu latach wdrażania. Twierdzenie, że Plan nie ma podstaw prawnych, jest niezasadne. Dokument został opracowany w oparciu o Konwencję UNESCO z 1972 roku, ratyfikowaną przez Polskę, oraz zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do jej wdrażania. Plan nie zastępuje ani nie narusza obowiązujących aktów krajowych, takich jak ustawa o lasach czy ustawa o ochronie przyrody, lecz funkcjonuje w ich ramach jako dokument strategiczny, koordynujący działania ochronne na obszarze Obiektu. W odniesieniu do ekspertyzy prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego, należy podkreślić, że Plan zarządzania nie wyklucza działań czynnej ochrony tam, gdzie są one uzasadnione. W szczególności dopuszcza się interwencje w miejscach wymagających ochrony gatunków zależnych od człowieka, co jest zgodne z aktualną wiedzą naukową. Ochrona bierna pozostaje zasadą nadrzędną, wynikającą z zapisów wniosku renominacyjnego z 2014 roku, który jednoznacznie wskazuje na konieczność zachowania „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Odnosząc się do umowy z 1996 roku, zawartej przy okazji poszerzenia Białowieskiego Parku Narodowego, należy zaznaczyć, że obecnie obowiązujące przepisy, w tym wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz rekomendacje UNESCO, jednoznacznie zakazują pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Plan zarządzania respektuje te regulacje. Jednocześnie przewiduje możliwość obalania martwych drzew w pasie do 50 metrów przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej. W strefach 1–3 drzewa te pozostają na gruncie, natomiast w strefie 4, w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa, możliwe jest ich usunięcie i sprzedaż. Działania te są prowadzone zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez Zarządców Obiektu. Rekomendacje UNESCO z misji monitoringowej z 2018 roku potwierdzają możliwość prowadzenia cięć wyłącznie w pasie 50 metrów wzdłuż głównych dróg publicznych, co zostało uwzględnione w Planie. Postanowienia sądowe również potwierdzają tę możliwość, nie podważając zapisów UNESCO. Plan zarządzania nie pozbawia mieszkańców dostępu do zasobów Puszczy w zakresie zgodnym z obowiązującym prawem. Na większości obszaru Obiektu możliwe jest przebywanie w celach rekreacyjnych oraz zbieranie grzybów, owoców i ziół. W świetle powyższych faktów, projekt Planu zarządzania jest zgodny z obowiązującym prawem krajowym i międzynarodowym, uwzględnia aktualne wytyczne UNESCO oraz opiera się na rzetelnych danych naukowych. Zarzuty zawarte w uwadze wynikają z niepełnej interpretacji dokumentu oraz jego podstaw prawnych i merytorycznych.
1354	Osoba prywatna	Ochrona puszczy100% 24/7	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1355	Osoba prywatna	Puszcza białowieńska jest dobrem narodowym. Jestem przeciwna jakiegokolwiek ingerencji w strukturę puszczy. Nie wolno zwiększać liczby dróg, ciągów komunikacyjnych, to prowadzi do fragmentacji puszczy. Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy, to wręcz karygodne! Puszcza powinna pozostać nietknięta, ona sama ma swój mechanizm obronny. Fakt, środowisko naturalne jest coraz bardziej zanieczyszczone, ale największym niszczycielem Puszczy jest człowiek. To teren który powinien być objęty ochroną na najwyższym poziomie technicznym, prawnym, bez żadnych wyjątków.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie
1356	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1357	Osoba prywatna	Brak mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowiejskiej. Brak też mojej zgody na polowania na jej terenie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1358	Osoba prywatna	Żadnych polowań na terenie parku. Wystarczy sama przyroda. Żadnych pozyskiwań drewna z terenu puszczy. Nie dla fragmentacji terenu !	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1359	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinanie lasów w Puszczy Białowieskiej oraz na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1360	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest naszym najcenniejszym skarbem przyrodniczym i zasługuje na największą ochronę. Jestem przeciwko: - jakimkolwiek formom pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej - jestem przeciwko polowaniom również na terenach polan osadniczych takich jak Budy, Teremiski, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. - zwracam również uwagę, że ogromnym problemem jest fragmentacja Puszczy należy coś zrobić z ogromną ilościom dróg i nie pozwalać na kolejne fragmentację Puszczy nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1361	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakimkolwiek zmianom, wycince, polowaniom. To ma być teren szczególnej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1362	Osoba prywatna	Ochrona środowiska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1363	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się jakiegokolwiek formie i jakimukolwiek sposobowi pozyskiwania jakiegokolwiek drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1364	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1365	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu Wiki i rysie) w tym na polowania na terenie Polan nasielskiej, bałowiejskiej, bud, teremisek, pogorzelec. Do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1366	Osoba prywatna	Wyrażam swój sprzeciw co do pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowiejskiej oraz polowania na terenie polan białowiejskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek oraz fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1367	Osoba prywatna	'- zaprzestanie wycinki drzew w całym kompleksie Puszczy Białowieskiej - zaprzestanie polowań o charakterze "rozrywkowym". W XXI wieku polowanie na zwierzęta dla przyjemności jest niczym nie uzasadnionym barbarzyństwem - zaprzestanie fragmentacji siedlisk przyrodniczych w Puszczy Białowieskiej i nie tylko. Takie działania ograniczają naturalne przemieszczanie się zwierząt i prowadzą do izolacji lokalnych populacji, a w konsekwencji wpływają na ich przeżywalność i zdrowotność	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1368	Osoba prywatna	Brak zgody na wycinanie drzewostanu. Brak zgody na polowania. Nawet w ograniczonym zakresie wycinka i polowania zniszczą unikalne naturalne środowisko przyrodnicze bytowania roślin i zwierząt.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1369	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna w całości stać się obiektem chronionym.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1370	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jako niezwykle cenny, pierwotny obszar przyrodniczy, będący narodowym skarbem natury, chronionym od średniowiecza powinna być objęta szczególną ochroną prawną zapobiegającą destrukcyjnej dla niej działalności człowieka polegającej na pozyskiwaniu drewna, fragmentacji, regulacji populacji zwierząt poprzez polowania zarówno w obszarze Puszczy jak i przyległych do niej terenach tj. okolice Teremisek, Bub i Pogorzec. Ochrona Puszczy jako naszego dziedzictwa powinna obejmować również zakaz budowy nowych dróg i rozbudowy aktualnych szlaków komunikacyjnych. Uważam że prawo ochrony Puszczy Białowieskiej powinno w sposób skuteczny chronić cały jej obszar w obrębie granic Państwa Polskiego jako obszar jednolity przed działalnością nastawioną na czerpanie korzyści ekonomicznych i traktujących Puszczę jako zasoby działalności produkcyjnej, przemysłu drzewnego, turystyki polowań i innych form zmieniających jej aktualny charakter i kształt. W związku z powyższym sprzeciwiam się planom umożliwiającym prowadzenie jakiegokolwiek wycinki i wyrębu Puszczy Białowieskiej, budowy dróg oraz polowań w jej obszarze oraz na terenach przyległych do Pogorzelc, Bud i Teremisek. Z poważaniem. Obywatel	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1371	Osoba prywatna	Wnosze o : 1.zakaz pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. 2. zakaz na polowania , to robia wilki i rysie, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek. 3. podjecie dzialan przeciwdziałających fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1372	Osoba prywatna	Jako Polka/Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1373	Osoba prywatna	Brak zgody na wyrąb lasu oraz na polowania również na terenie polan białowieskiej,nasielskiej, Pogorzelec,Bud i Teremisek.Brak zgody na fragmentację Puszczy ,należy temu przeciwdziałać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1374	Osoba prywatna	Absolutna i całkowita ochrona Puszczy. To unikat na skalę Europy. Jak najmniej ingerencji ludzkiej, poza naukowcami i badaczami. Wszyscy którzy kochają Puszczę będą protestować! Jeśli ktoś będzie chciał w Puszczy ingerować, a już nie daj Boże wyprzedawać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1375	Osoba prywatna	Proszę o całkowite zaprzestanie pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej. Proszę o całkowite zaprzestanie polowań na terenie Puszczy Białowieskiej oraz w pobliskich miastach, wsiach, polanach itd. Istotnym również jest fakt, iż dalsza fragmentacja Puszczy pod kolejne inwestycje wyrządzi poważne szkody przyrodzie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1376	Osoba prywatna	Zakaz wyrębu drzew oraz zakaz polowań	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1377	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy białowieskiej oraz na polowania, a w szczególności na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Uważam, że należy przeciwdziałać fragmentacji Puszczy, na którą wpływają drogi oraz mur graniczny, co jest niekorzystne dla migracji zwierząt, w tym gatunków chronionych	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1378	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wycince drzew w Puszczy, przeciwko polowaniom, również na terenie polan - rysie i wilki dokonają naturalnej selekcji oraz przeciwko fragmentaryzacji Puszczy - w Puszczy już jest wystarczająca ilość dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1379	Osoba prywatna	Proszę o całkowite zaprzestanie pozyskiwania drewna z Puszczy Białowieskiej. Proszę o zaprzestanie polowań w Puszczy Białowieskiej i miejscowościach i polanach znajdujących się w jej obrębie : Białowieża , Hajnówka itd. Zwracam uwagę, że dalsza fragmentacja Puszczy drogami i inwestycjami szkodzi przyrodzie .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1380	Osoba prywatna	Jako osoba często odwiedzająca Puszczę Białowieską od wielu lat wnioskuję o wprowadzenie zmian w planie dotyczących całkowitego zaniechania pozyskania drewna oraz zakazu polowań na obszarze objętym opracowaniem łącznie z polaną białowieską, miejscowościami Budy, Pogorzelce oraz Teremiski. Puszcza jest wyjątkowy obszarem w skali światowej. Nie potrzebuje gospodarki leśnej co widać po 8 latach bez cięć gdyż sama radzi sobie bardzo dobrze. Proszę o nie uleganie lobby leśnemu oraz myśliwskiemu, które nie kieruje się nauką a jedynie własnym interesem. Teraz jest niepowtarzalna szansa na zabezpieczenie tych wyjątkowych terenów na długie lata. Nie zmarnujmy jej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1381	Osoba prywatna	Chciałabym podkreślić wagę takich działań ochronnych jak: całkowity zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy, zakaz polowań (także na terenie osad) i niefragmentowanie Puszczy budowaniem nowych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1382	Osoba prywatna	Całkowita ochrona drzewostanu i zwierząt!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1383	Osoba prywatna	Byłam wielokrotnie jako turysta w Puszczy Białowieskiej i okolicach. Za każdym razem jestem zszokowała dewastacją tego obszaru. Jak to możliwe, że rząd na to pozwala. Jestem za całkowitym zakazem wycinki i polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1384	Osoba prywatna	Jestem przeciwko wycinaniu drzew w Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1385	Osoba prywatna	Uważam, że z terenu Puszczy Białowieskiej nie powinno się pozyskiwać drewna i powinien obowiązywać zakaz polowań (również na planach śródleśnych). Tereny te powinny pozostać możliwie bez ludzkiej ingerencji. Należy też podjąć starania o scalenie terenu gdyż jego duża defragmentacja uniemożliwia skuteczną ochronę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1386	Osoba prywatna	Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, polowaniom na jej terenie a także na terenie polan. Ważne jest by Puszcza ta została nietknięta, zostawiona sama sobie by przyszłe pokolenia mogły doświadczyć prastarego lasu który by jest bezcenny na skalę Europy a nawet Świata.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1387	Osoba prywatna	Jako obywatel Rzeczypospolitej Polskiej zgłaszam sprzeciw wobec jakichkolwiek zapisów w Planie, które mogłyby stanowić podstawę do prowadzenia gospodarki leśnej i wycinki drzew na terenie Obiektu. Puszcza Białowieska została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO z uwagi na zachowane procesy naturalne (kryterium IX) oraz ochronę różnorodności biologicznej (kryterium X). Integralność Obiektu i jego Wyjątkowa Uniwersalna Wartość wymagają całkowitego wykluczenia komercyjnej eksploatacji lasu. Postuluję jednoznaczne doprecyzowanie Planu, że: Żadne działania gospodarcze nie mogą być prowadzone w granicach Obiektu, poza koniecznymi zabiegami ochronnymi w obszarach infrastruktury turystycznej i bezpieczeństwa publicznego. Plany urządzenia lasu (PUL) oraz inne dokumenty Lasów Państwowych nie mogą stanowić podstawy do wycinki na obszarze UNESCO. Każda ingerencja w ekosystem musi być oceniana pod kątem wpływu na WUW i raportowana do Komitetu Światowego Dziedzictwa. Oczekuję, że Plan zarządzania zostanie uzupełniony o jasne gwarancje braku wycinki, tak aby uniknąć ryzyka naruszenia zobowiązań Polski wobec UNESCO i wpisania Puszczy na Listę Dziedzictwa w Zagrożeniu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1388	Osoba prywatna	Puszcza jako całość ,bez polowań ,bez wycinki drzew	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1389	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1390	Osoba prywatna	Puszcza, jak Pan Wajrak napisał, doskonale daje sobie radę sama, i absolutnie żadnych ingerencji, oprócz bezwzględnie koniecznych. Ręce precz od wszelkiego rodzaju „pielęgnacji”.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1391	Osoba prywatna	Jestem za brakiem ingerencji działalności człowieka w przyrodę tego miejsca. Jestem za całkowitym zakazem pozyskiwania drewna z terenu Puszczy Białowieskiej. Jestem za całkowitym zakazem polowań na terenie Puszczy oraz polan białowieskiej, nasielskiej oraz na terenie Teremisek, Bud, Pogorzelec. Jestem za całkowitym zakazem inwestycji, które spowodowałyby kolejne fragmentacje terenu Parku. Niech to co naturalne pozostanie takie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1392	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Adam Wajrak pisze tak: "Do jutra trwają konsultacje dotyczące planu zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska. Bardzo ważne abyście wzięli w nich udział i zaznaczyli, że : nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km." link do formularza https://ios.edu.pl/bialowieza-forest-konsultacje-spoleczne?fbclid=IwY2xjawMOhCJleHRuA2FlbQlXMQABHjb786pLTuOhYWWwxKC3Zim5Ykl-j0dGMJ5KZ2dbL6y0_6AqCGjfBwgkoXr_1_aem_N3TmOjgRejGEYlqQwRIUzw	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1393	Osoba prywatna	Jest za całkowitym zakazem ingerowania w ekosystem Puszczy i jej otuliny, w tym zakaz wycinki drzew , polowan itd.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1394	Osoba prywatna	Stanowisko w sprawie ochrony Puszczy Białowieskiej Wyrażamy stanowczy sprzeciw wobec prowadzenia jakichkolwiek działań gospodarczych polegających na pozyskiwaniu drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej. Od ośmiu lat proceder ten nie jest prowadzony, a Puszcza zachowuje się w doskonałej kondycji przyrodniczej. Należy zagwarantować, aby stan ten został utrzymany także w przyszłości. Jednoznacznie sprzeciwiamy się również prowadzeniu polowań na terenie Puszczy, w tym w szczególności na obszarze polan: Białowieskiej, Nasielskiej, Pogorzela, Bud oraz Teremisek. Należy podkreślić, że naturalną rolę w regulacji liczebności populacji zwierząt pełnią tu wilki i rysie, stanowiące kluczowych drapieżników tego ekosystemu. Postulujemy także podjęcie pilnych działań na rzecz ograniczenia fragmentacji Puszczy. Obecnie obszar ten został odcięty murem granicznym od kompleksów leśnych po stronie wschodniej i jest dodatkowo rozdzielany siecią dróg. Polska część Puszczy obejmuje jedynie teren o wymiarach około 20 na 30 kilometrów, co czyni ją szczególnie narażoną na negatywne skutki dalszej fragmentacji. Z uwagi na wyjątkową wartość przyrodniczą i kulturową Puszczy Białowieskiej apelujemy o podjęcie działań zapewniających jej pełną ochronę i zachowanie dla przyszłych pokoleń. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1395	Osoba prywatna	Apel obywatelki: Puszcza Białowieska jest najcenniejszym przyrodniczo, ostatnim dziewiczym fragmentem Polski. Dlatego jestem przeciwna wycinie drzew oraz jakimkolwiek polowaniom na zwierzęta zarówno na terenie scisłego rezerwatu, jak i okolicznych polan osadniczych. Pierwotny ekosystem nie potrzebuje ludzkiej interwencji! Jestem także przeciwna dalszemu fragmentowaniu tego obszaru oraz nowym inwestycjom drogowym na jego terenie, które mogłyby jeszcze bardziej zaszkodzić ekosystemowi. To jest bardzo mały obszar, odcięty od reszty puszczy granicą państwa i już wystarczająco pocięty drogami i sfragmentowany. Jeśli chcemy zachować Puszcę dla kolejnych pokoleń, nie pozwolmy gospodarce leśnej i myśliwym jej niszczyć w imię doraznych interesów ww. grup interesów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1396	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest najcenniejszym lasem Europy i zagłębieniem bioróżnorodności. Dlatego należy objąć ją szczególną ochroną. Sprzeciwiam się prowadzenia na jej terenie gospodarki leśnej i łowieckiej oraz żądam podjęcia działań przeciwdziałających jej fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1397	Koordynatorka Rady Klimatycznej UJ	1. Puszcza Białowieska nie powinna podlegać większej aniżeli dotychczas fragmentacji poprzez inwestycje w nowe drogi na jej terenie. Fragmentacja przeszkadza w utrzymaniu bioróżnorodność gatunków, która jest podstawowym czynnikiem rezylencji w dobie współczesnej zmiany klimatu. 2. Niedopuszczalne są jakiegokolwiek porwania na terenie Puszczy Białowieskiej oraz w przylegających do niej miejscowościach i polanach. 3. Wbrew dobru wspólnemu jest jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu Puszczy Białowieskiej. Wszystkie trzy powyższe punkty są kluczowe w kontekście szóstego wielkiego wymiera nia, kryzysu hydro logicznego i niekorzystnych dla całych ekosystemów współczesnych zmian klimatu. Doskonale świadomi tych problemów są specjaliści LP.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1398	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1399	Osoba prywatna	1. nie powinno być pozyskiwane drewno z Puszczy Białowieskiej 2. nie ma zgody na polowania w żadnej formie na terenie całej Puszczy Białowieskiej (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, 3. powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami,	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1400	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest Polskim Dobrem Narodowym. To nasz wyróżnik na świecie, skarb wymieniany po przecinku obok m. in. Yellowstone. To miejsce, o które powinniśmy dbać najbardziej - dbać, znaczy zostawić w spokoju. Dlatego do Puszczy Białowieskiej nie mogą wrócić piły ani żadne inne sprzęty sterowane przez człowieka. Puszcza jest doskonałym ekosystemem, który w każdych warunkach i sytuacjach najlepiej poradzi sobie sam, mimo powszechnej opinii, że tylko człowiek potrafi zarządzać lasami i zapobiegać tragediom. Niestety pod osłoną "ochrony przyrody" kryje się zwyczajna jej dewastacja poprzez wchodzenie i pomaganie tam, gdzie jest się zbędnym. Obecny od 8 lat brak wycinek i regulacji Puszczy wyszedł jej na dobre i tak powinno pozostać. Sprzeciwiam się wprowadzeniu w życie planu zarządzania "obiektem UNESCO".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1401	Osoba prywatna	Wprowadzenie zakazu polowań i wycinki na całym obszarze Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1402	Osoba prywatna	Nie ruszać puszczy ,natura jest najlepszym gospodarzem.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1403	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska naszym największym skarbem przyrodniczy!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1404	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę Puszczy i polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1405	Nadleśnictwo Bielsk w Bielsku Podlaskim	Lasy znajdujące się w Strefie buforowej w granicach administracyjnych Nadleśnictwa Bielsk wymagają szerszego opisanie, które odda ich charakter, a którego zabrakło w konsultowanym dokumencie: 1. Lasy Państwowe w zarządzie Nadleśnictwa Bielsk które znalazły się w projektowanym buforze Obiektu Unesco zajmują powierzchnię 5887 ha, co stanowi ponad ¼ lasów zarządzanych przez nadleśnictwo. 2. Niemal 98% z tej powierzchni stanowią drzewostany. Pozostała powierzchnia to grunty leśne związane z gospodarką leśną tj. bagna, poletka łowieckie, sukcesje, drogi leśne, linie energetyczne, czy szkółka leśna. 3. Niemal 80% tych lasów stanowią lasy gospodarcze, pozostałe 15% to lasy ochronne oraz 5% to rezerваты (Jelonka i Czechy Orlańskie). 4. Wśród lasów ochronnych największą grupę stanowią lasy wodochronne (54%) oraz lasy ochronne wokół miast (43%). 5. W analizowanych lasach państwowych dominującym gatunkiem jest sosna (ponad 85%), pozostałe gatunki to brzoza (5%), olcha (3%), świerk (3%), dąb (1%) oraz inne (około 3%). 6. Udział gatunkowy występujących tu lasów jest silnie skorelowany z przeważającymi ubogimi siedliskami. Siedliska borowe stanowią 87%, a lasowe zaledwie 13%. Aż 90% tych siedlisk to siedliska świeże. 7. Obecny średni wiek drzewostanów w buforze to zaledwie 51 lat, a tylko 8% tych lasów jest wieku powyżej 80 lat, co jest wynikiem wielohektarowych zalesień najuboższych gruntów rolnych w okresie powojennym. 8. 64% lasów tu rosnących to lasy powstałe na gruntach porolnych, które stanowią dopiero pierwsze pokolenie lasu. Lasy te z uwagi na powstanie na najuboższych gruntach porolnych borykają się z takimi problemami sanitarnymi jak: występowanie opieńki, huby korzeniowej, przyplaszczka granatka, kornika ostrozębego, czy licznie występującego gatunku inwazyjnego - czeremchy amerykańskiej. 9. Lasy państwowe w buforze są poprzecinane gruntami ornymi co sprawia, że w większości nie stanowią zwartych kompleksów leśnych. W zasięgu buforu znajduje się również około 1900 ha lasów zarządzanych przez prywatnych właścicieli na podstawie uproszczonych planów urządzenia lasu.	Wyjaśniono	Zgłoszona uwaga dotycząca lasów znajdujących się w strefie buforowej, w granicach administracyjnych Nadleśnictwa Bielsk, odnosi się do obszaru, który formalnie nie wchodzi w skład Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Strefa buforowa nie stanowi części Obiektu i w związku z tym nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu zarządzania. Zasady obowiązujące na jej obszarze nie zostały zmodyfikowane w ramach niniejszego dokumentu - obowiązują regulacje zawarte we wniosku renominacyjnym (2014). Obowiązujące zasady dotyczące zakazu pozyskiwania drewna na cele gospodarcze odnoszą się wyłącznie do kompleksu Puszczy Białowieskiej włączonego do Obiektu Światowego Dziedzictwa oraz lasów wokół Hajnówki, znajdujących się w strefie buforowej, gdzie zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego również obowiązują zasady analogiczne do tych określonych dla strefy 4 Obiektu. Warto podkreślić, że Plan zarządzania nie wprowadza ograniczeń w zakresie prowadzenia gospodarki leśnej w pozostałej części strefy buforowej, nie narusza kompetencji Nadleśnictwa Bielsk ani nie zmienia zasad obowiązujących na jego terenie. Dokument pozostaje w zgodzie z zapisami wniosku renominacyjnego i respektuje formalne granice Obiektu Światowego Dziedzictwa.
1406	Osoba prywatna	Bardzo proszę o objęcie Puszczy Białowieskiej szczególną ochroną, a co za tym idzie- zakaz pozyskiwania drewna z terenów puszczy, zakaz polowań na zwierzęta na tym terenie oraz nie fragmentowanie terenu puszczy drogami do transportu samochodowego. Puszcza Białowieska jest naszym przyrodniczym skarbem narodowym oraz wizytówką kraju. Bioróżnorodność i swobodne życie zwierząt jest bardzo cenne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1407	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek wycince drewna.Puszcza to skarb który trzeba chronić a nie wycinać. Jestem zdecydowanie przeciwna wszelkim polowaniom w puszczy i na terenach polan osadniczych (Pogorzelrc,Bud,Teremisek). Puszcza sobie znakomicie radzi bez myśliwych. Jestem zdecydowanie przeciwna dalszej fragmentacji Puszczy. Już dość w niej dróg i murów. Puszcza to unikatowy fragment naszego kraju.Nie wolno jej niszczyć. Trzeba ją chronić przed działalnością człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1408	Osoba prywatna	Wnoszę o zakaz wycinki Puszczy która jest teraz w bardzo optymalnym stanie i jest to najstarszy las europejski i nasze dziedzictwo narodowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu.Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1409	Osoba prywatna	Wyłączenie całego obszaru Puszczy Białowieskiej z gospodarki leśnej i polowań. Puszcza Białowieska powinna zostać objęta całkowitą ochroną - założenie na tym terenie rezerwatu ścisłego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1410	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na prowadzenie gospodarki leśnej w Puszczy, w tym szczególnie na wycinanie drzew. Jest to unikatowe miejsce na mapie Europy i dobrze, żeby tak zostało.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1411	Osoba prywatna	Puszcza jest dobrem narodowym i ma być puszcza a nie gospodarka leśna. Puszcza powinna być powiększona i być rezerwatem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1412	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1413	Osoba prywatna	Popieram zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na terenie puszczy, oraz zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1414	Pracownia E. Weatherwax Szymon Niemiec	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1415	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jestem dumny, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagam się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1416	Osoba prywatna	Nie zgadzam się z dopuszczeniem jakiegokolwiek pozyskiwania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom, również na terenie polan w Budach, Teremiskach, Pogorzalcach, Masiewie czy Białowieży. Jednym z głównych problemów związanych z ochroną Puszczy jest jej fragmentaryzacja drogami. Nie powinny być dopuszczane kolejne inwestycje, które ten problem będą pogłębiać.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1417	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1418	Osoba prywatna	Puszcza powinna być użytkowana w formie łowieckiej jako najwyższej formie obcowania z przyrodą na specjalnych zasadach wynikających m.in. z ograniczeń w korzystaniu z transportu samochodowego, hałasu (broń z tłumikiem) z dodatkowymi zabezpieczeniami przeciwko kłusownictwu. Dodatkowy aspekt to eliminacja IGO	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1419	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1420	Osoba prywatna	Nie ma zgody na polowania i wycinkę drzew.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1421	Osoba prywatna	Na całym obszarze Puszczy powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. To nasze Dobro Narodowe!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1422	Osoba prywatna	Jestem przeciwny wycinie drzew w obrębie Puszczy Białowieskiej oraz zabijaniu przez myśliwych zwierząt w tym że obszarze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1423	Instytut art āto	Nie wyrażamy zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza regeneruje się samoistnie. Ingerencją człowieka zakłóca jej bio i ekosystem. Nie ma zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1424	Osoba prywatna	ŚCISŁA OCHRONA PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1425	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska jest naszym największym skarbem, ważniejszym niż Wawel i cokolwiek, co mamy lub kiedykolwiek będziemy w Polsce mieć. Eksploatowanie jej dla pozyskiwania drewna, polowania, dzielenie drogami na mniejsze fragmenty i niszczenie jej na jakiegokolwiek inne sposoby to barbarzyństwo.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1426	Osoba prywatna	Jako Polka nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1427	Osoba prywatna	jestwm przeciwna pozyskiwaniu drewna i polowaniom w Puszczy (w tym na terenie polan)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1428	Osoba prywatna	Niezgadzam się na jakiegokolwiek wycinki na terenie i 20 km od Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na polowania w obrębie Puszczy i w pasie 20 km od Puszczy, nie zgadzam się na fragmentację Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1429	Osoba prywatna	Nie ma ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Jest naszym skarbem narodowym na skalę światową. Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać nie ma procederu pozyskiwania drewna przez 8 lat. Nie na zgody na polowania przez ludzi. Od tego są tu wilki i rysie to ich naturalny teren. W tym na również polowania nier na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. , Również powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Ponieważ puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie oraz bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1430	Osoba prywatna	nie zgadzam sie na fragmentacje puszczy ,budowanie nowych drog,wycinke drzew i polowania na zwierzeta bedace w puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1431	Osoba prywatna	Niezgadzam się na jakiegokolwiek wycinki na terenie i 20 km od Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na polowania w obrębie Puszczy i w pasie 20 km od Puszczy, nie zgadzam się na fragmentację Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1432	Osoba prywatna	Wyrażam zdecydowany sprzeciw przeciwko zgodzie na wycinanie drzew w Puszczy Białowieskiej, przeciwko zgodzie na polowania, również na polanach białowieskiej, nasielskiej i okolicach. Postuluję też o podjęcie działań przeciwdziałających fragmentaryzacji puszczy. Puszcza Białowieska jest unikatowym środowiskiem przyrodniczym w skali światowej i powinna pozostać bez nadmiernej ingerencji ludzkiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1433	Osoba prywatna	Jako Polak nie zgadzam się na jakiegokolwiek odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1434	Partia Zieloni	Plan powinien wykluczać jakiegokolwiek zrab w obszarze obiektu ze względu na jego charakter i przeznaczenie. Plan powinien wykluczać możliwość polowań na całym terenie objętym planem ze względu na charakter obiektu objętego zarządzaniem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1435	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska powinna pozostać w stanie nienaruszonym, bez wycinki drzew i bez polowań na zwierzęta.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1436	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakąkolwiek wycinkę w obrębie Puszczy. Ani na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1437	Osoba prywatna	Jestem przeciwna jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna, prowadzeniu polowań i tworzeniu nowych dróg na terenie Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1438	Osoba prywatna	Proszę o zachowanie puszczy w stanie dzikim i nie dokonywać wyrębu drzew, nie tworzenia nowych dróg i nie urządzać polowań na leśne zwierzęta. Puszcza białowieska jest skarbem narodowym i jego własnością. Ja jako obywatel RP bardzo proszę o zachowanie puszczy bez w/w zmian.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1439	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1440	Osoba prywatna	Jestem przeciwnikiem pozyskiwania drewna w jakiejkolwiek formie z Puszczy Białowieskiej. Sprzeciwiam się również możliwości organizacji polowań na terenie Puszczy oraz okolicznych polan jak Pogorzelec, Bud, Terenowej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1441	Osoba prywatna	Moim zdaniem nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1442	Instytut Ekoterapii Relacyjnej	Jako mieszkanka regionu, naukowiec oraz przedstawicielka lokalnego biznesu nie zgadzam się na odstrzały drapieżników w obrębie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania w obrębie Puszczy Białowieskiej i towarzyszących jej polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Masiewo, Białowieża. Prowadzimy tam działania turystyczne, obecność polowań bardzo negatywnie wpływa na biznes turystyczny oraz wizerunek regionu, co przekłada się na mniejszy przychód finansowy dla osób utrzymujących się z lokalnej turystyki. Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej. Bardzo ważnym problemem w obrębie obiektu UNESCO Puszcza Białowieska jest fragmentacja terenów leśnych. Potrzebne są rozwiązania, by nie fragmentować obszarów Puszczy nowymi inwestycjami. Jest to ostatni taki las w Europie, stanowi niewielki ułamek lasów w Polsce, więc brak pozyskiwania drewna akurat stąd nie wpłynie znacząco na korzyści finansowe z tego płynące, jednak wycinanie drzew w Puszczy może drastycznie naruszyć naturalne ekosystemy, których w innych lasach w Polsce już nie ma. Przyczyni się to nie tylko do zubożenia przyrody, ale i niższych dochodów mieszkańców żyjących z tego, że Puszcę - właśnie taką, jaka jest, niespotykaną już nigdzie indziej, chcą odwiedzać ludzie z całego świata. Jesteśmy dumni, że Puszcza Białowieska rośnie w naszym kraju, dlatego domagamy się jej stanowczej ochrony. Tylko pozostawienie ekosystemu w sposób możliwie nienaruszony, absolutnie bez dalszych wycinek, umożliwi utrzymanie go w naturalnym stanie, który stanowi jego unikalną wartość.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1443	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska powinna być pozostawiona w jak najbardziej naturalnym stanie, a ingerencja ludzi powinna być ograniczona do niezbędnego minimum, aby jak najmniej wpływać na ten unikatowy ekosystem. Zachowajmy ten obszar dla kolejnych pokoleń w nienaruszonym stanie. Jestem przeciwna pozyskiwaniu drewna z Puszczy oraz polowaniom w samej Puszczy i otaczających ją terenach - na polanach białowieskiej, nasielskiej, w rejonie Pogorzelec, Bud i Teremisek. Nie powinno się budować nowych dróg oraz przeciwdziałać fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1444	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drewna z puszczy oraz zakaz polowań w puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1445	Osoba prywatna	Jestem absolutnie przeciwna pozyskiwaniu drewna w jakiegokolwiek formie z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1446	Osoba prywatna	Brak zgody na polowania. Brak zgody na wycinkę drzew. Brak zgody na budowę dróg, murów i innych. Dajcie żyć puszczy!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1447	Osoba prywatna	Nie mojej zgody na pozyskiwanie drewna z puszczy. Nie ma mojej zgody na polowania w puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1448	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy białowieskiej. Jestem przeciwko prowadzeniu polowań w jej pobliżu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1449	Osoba prywatna	Jestem przeciwko: - fragmentaryzacji Puszczy - pozyskiwaniu drewna z Puszczy - wszelkim polowaniom	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1450	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek pozyskiwanie drewna z terenu Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania na terenie Puszczy Białowieskiej, nie zgadzam się na polowania na terenach polan koło Puszczy Białowieskiej. Uważam, że teren całej Puszczy Białowieskiej powinien być objęty ochroną i uzyskać statut Parku Narodowego, ponieważ to najcenniejszy las naszego kraju! Dość eksploatacji tego miejsca! Dość zabijania zwierząt w Puszczy!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polskę do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1451	Osoba prywatna	Sprzeciwiam się wykorzystywaniu puszczy na cele gospodarcze. Powinna pozostać rezerwatem przyrody, pod ochroną państwową.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W obrębie Puszczy Białowieskiej funkcjonuje wiele form ochrony przyrody, które zostały wskazane w rozdziale 2.2.
1452	Osoba prywatna	Zakaz pozyskiwania drewna z Puszczy. Zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1453	Osoba prywatna	Nie ma żadnego racjonalnego powodu, aby na terenie Puszczy Białowieskiej prowadzona była gospodarka leśna, a zwłaszcza pozyskanie drewna. Podobnie dla właściwego zachowania ekosystemu Puszczy należy całkowicie zrezygnować z prowadzenia gospodarki łowieckiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1454	Osoba prywatna	Żadnych wycinek na terenie puszczy, zakaz polowań w całej puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1455	Osoba prywatna	Nie ma mojej zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1456	Osoba prywatna	Zostawcie teren w spokoju, nie wycinajcie drzew i nie zabijajcie zwierząt	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1457	Osoba prywatna	Nie wolno w żadnym wypadku pozyskiwać drewna z Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1458	Osoba prywatna	Wyrażam sprzeciw wobec pozyskiwaniu drewna s terenu Puszczy Białowieskiej. Wyrażam sprzeciw wobec polowaniom na terenach Polan Białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Proszę podjąć próby przeciwdziałania fragmentacji Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1459	Osoba prywatna	Proszę nie zezwalać na polowania, wycinkę oraz fragmentację puszczy białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1460	Osoba prywatna	Zgłaszam sprzeciw wobec pozyskiwania drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma mojej zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Opracowany dokument zawiera liczne zalecenia mające na celu minimalizację wpływu zapory na Obiekt Światowego Dziedzictwa. Zostały one opracowane na podstawie ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Biologii Ssaków PAN i obejmują m.in. ocenę wpływu zapory na migracje zwierząt oraz rekomendacje dotyczące utrzymania łączności ekologicznej. Plan zarządzania koncentruje się na ochronie przyrodniczej i kulturowej Obiektu, a nie na decyzjach dotyczących infrastruktury granicznej. Ewentualne decyzje o usunięciu bariery mogą być podejmowane wyłącznie przez właściwe organy państwowe, w oparciu o ocenę sytuacji bezpieczeństwa oraz obowiązujące przepisy prawa.
1461	Osoba prywatna	Jestem obywatelką Polski, świadomą jak cennym przyrodniczo, klimatycznie, kulturowo, biologicznie jest każdy las, każda rzeka, jezioro czy łąka. Puszcza Białowieska jest naszym ogromnym bogactwem i bezpieczeństwem przyrodniczym. Zatem: Sprzeciwiam się jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Sprzeciwiam się jakimkolwiek polowaniom na terenie Puszczy, na terenach polan osadniczych Teremiskach, Budy, Pogożelice, Białowieża Sprzeciwiam się fragmentowaniu Puszczy nowymi inwestycjami, drogami	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1462	Osoba prywatna	Dzień dobry chciałabym powiedzieć że nie zgadzam się na traktowanie puszczy jak kolejnego sklepu z drewnem, wycinka w takim miejscu jest szaleństwem. Nie zgadzam się też na barbarzyńskie polowania ani na tworzenie kolejnych bezsensownych dróg w obrębie puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1463	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej i którejkolwiek, nie zgadzam się na polowania na zwierzęta żyjące w Puszczy i w polskich lasach. Proszę zostawić Puszcę i lasy w spokoju. Natura najlepiej sobie radzi bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1464	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu drewna z puszczy białowieskiej i przeciwko polowaniom. W UK gdzie mieszkałam 10 lat ponad 10% kraju to parki narodowe z czego część to ścisłe rezerваты. My mamy tylko kilka miejsc takich jak puszcza i powinniśmy je chronić za wszelką cenę, szczególnie rysie!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1465	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimkolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy, jak również przeciwko polowaniom w Puszczy oraz polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Puszcza białowieska musi być zachowana dla przyszłych pokoleń w stanie pierwotnym bez jakiegokolwiek ingerencji człowieka w środowisko naturalne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1466	Osoba prywatna	Jestem obywatelką Polski i jestem przeciwna jakimkolwiek wycinką puszczy czy jakiegokolwiek innej ingerencji to nasze wspólne dobro i należy je tylko chronić i pielęgnować	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1467	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskania drewna z puszczy Białwieskiej ,polowaniom i fragmentacji puszczy .Również na terenie polan osadniczych .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1468	Osoba prywatna	W planach zarządzania obiektem UNESCO Puszcza Białowieska, powinno być ujęty brak zgody na fragmentowanie Puszczy w jakikolwiek sposób. Nie powinno być zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, jak i polowania w tym na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1469	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakimkolwiek wycinków i pozyskiwaniu drewna z obszaru Puszczy Białowieskiej, przeciwko polowaniom- natura sam potrafi o siebie zadbać, wilki i rysie wystarczająco zadbają o regulację populacji zwierzyny płowej, również na polanach. Dużym problemem jest fragmentacja i należy ograniczyć powstawanie nowych dróg, przecinających puszcę.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1470	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na jakiegokolwiek polowania na terenie Puszczy. Na ogół myśliwi eliminują z populacji najsilniejsze osobniki, więc pula genowa jest osłabiana. Nie może być tak, że w Puszczy zdrowe osobniki będą eliminowane co spowoduje osłabienie kondycji populacji, ponieważ ich geny nie będą przekazywane następnemu pokoleniu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1471	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwko polowaniom Puszczy, również na terenie polan białowieskiej, nasielskiej. Jestem przeciwko fragmentaryzacji tego terenu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1472	Osoba prywatna	Jestem przeciwny: Pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej Prowadzenia nowych inwestycji zmierzających do dalszej fragmentacji puszczy Prowadzenia polowań na Polanach osadniczych. Jestem za ścisłą ochroną puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. W obrębie Puszczy Białowieskiej występuje szereg form ochrony przyrody - zostały one wymienione w rozdziale 2.2. Opracowany dokument nie ma mocy prawnej pozwalającej na modyfikację granic tych obiektów oraz zasad w nich obowiązujących.
1473	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej, jest to nasze dziedzictwo narodowe o które należy dbać. Również dobrze zachowana Puszcza napędza turystykę ekologiczną. Deski można pozyskiwać z lasów gospodarczych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1474	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwano drewna z Puszczy oraz zakaz polowań na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Brak zgody na fragmentaryzację okolic Puszczy drogami, ten teren wymaga ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1475	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza Białowieska nie powinna być miejscem pozyskiwania drewna, w zamian mogłaby stanowić obszar zachodzenia i obserwowania oraz badania wyłącznie naturalnych procesów biologicznych. Nie ma proceduru pozyskiwania drewna od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie mam zgody na polowania (od tego są w puszczy wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek (miałam w tym rejonie okazję obserwowania żubrów i jest to doświadczenie o wielkim walorze edukacyjnym i duchowym), do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji, która jest bardzo negatywnym dla przyrody zjawiskiem, utrudniającym jej funkcjonowanie i ochronę. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km. Z punktu widzenia ekologii i ochrony przyrody należy ten obszar zabezpieczyć przed dalszą fragmentacją.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Opracowany dokument zawiera liczne zalecenia mające na celu minimalizację wpływu zapory na Obiekt Światowego Dziedzictwa. Zostały one opracowane na podstawie ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Biologii Ssaków PAN i obejmują m.in. ocenę wpływu zapory na migracje zwierząt oraz rekomendacje dotyczące utrzymania łączności ekologicznej. Plan zarządzania koncentruje się na ochronie przyrodniczej i kulturowej Obiektu, a nie na decyzjach dotyczących infrastruktury granicznej. Ewentualne decyzje o usunięciu bariery mogą być podejmowane wyłącznie przez właściwe organy państwowe, w oparciu o ocenę sytuacji bezpieczeństwa oraz obowiązujące przepisy prawa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1476	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska, razem z sąsiadującą Puszczą Ładzką, stanowi bezcenny skarb przyrodniczy o randze światowej, wpisany na listę UNESCO. To jeden z ostatnich fragmentów pierwotnych lasów Europy, którego unikatowe ekosystemy, bioróżnorodność i naturalne procesy zasługują na najwyższy możliwy poziom ochrony. Dlatego postuluję objęcie całego kompleksu statusem parku narodowego, bez wyjątków i podziałów. Obecna sytuacja graniczna, w której ciągłość przyrody została już dramatycznie naruszona przez barierę oddzielającą siedliska zwierząt, stanowi wystarczającą ingerencję człowieka w delikatną równowagę. Dalsze fragmentowanie Puszczy grozi nieodwracalnymi stratami ekologicznych powiązań. Konieczny jest całkowity zakaz wycinki – zarówno komercyjnej, jak i w formie tzw. cięć sanitarnych – ponieważ Puszcza pełni wyjątkową rolę nie tylko dla lokalnego środowiska, lecz także jako globalne dziedzictwo naturalne. Martwe i stare drzewa są tam siedliskiem setek gatunków owadów, grzybów czy ptaków, a ich usuwanie niszczy naturalne procesy biologiczne, których nie da się odtworzyć. Równie istotny jest zakaz polowań. Obowiązkiem człowieka nie jest ingerencja w stabilne relacje drapieżników i ich ofiar, lecz pozostawienie naturze prawa do samoregulacji. Liczne badania wskazują, że różnorodność gatunkowa obecna w Puszczy zapewnia jej trwałą równowagę bez udziału gospodarki łowieckiej. Myśliwska ingerencja mogłaby tylko tę równowagę zaburzyć. Utworzenie jednego, niepodzielnego parku narodowego obejmującego zarówno Puszczę Białowieską, jak i Ładzką, byłoby najlepszym gwarantem ochrony tego wyjątkowego miejsca dla przyszłych pokoleń – tak jak kiedyś starano się zachować je dla nas. Puszcza jest nie tylko ważnym symbolem polskiej przyrody, lecz także wspólnym dobrem całej ludzkości. Jej ochrona powinna być absolutnym priorytetem państwa i społeczeństwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku nominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku nominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1477	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek pozyskiwaniu drewna z PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku nominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1478	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest naszym największym skarbem narodowym. Jestem za objęciem Puszczy Białowieskiej bardzo ścisłą ochroną. Jestem za całkowitym zakazem pozyskiwania drewna, w jakikolwiek sposób z terenów Puszczy Białowieskiej oraz za całkowitym zakazem polowań również na terenie polan osadniczych oraz leśnych, które przyczyniają się do bioróżnorodności Puszczy, takich jak np. Teremiski, Nasiewo, Budy, Pogorzelce, Białowieża. Dużym problemem jest fragmentacja Puszczy poprzez dużą ilość dróg i jestem przeciwna inwestycjom, które mogą do tego prowadzić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1479	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew i pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na odstrzał dzikich zwierząt w Puszczy Białowieskiej. Jestem przeciwna niszczeniu Naszej pięknej polskiej przyrody. Każde drzewo, każde zwierzę jest cennym darem natury i powinniśmy o nie dbać a nie niszczyć.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1480	Osoba prywatna	Nie wyrażam zgody na polowania, myśliwych zabijających zwierzęta. Nie chcę, żeby drzewa były wycinane. Pozwólcie im rosnąć. Wystarczająco dużo wyciął PiS.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1481	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego proceduru od 8 lat. Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan: białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji obszaru. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem - polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1482	Osoba prywatna	Szanowni Państwo. Puszcza i jej okolica i jej rola dla środowiska naturalnego jest dobrze znana, udokumentowana badaniami i należy zachować aktualny charakter zarówno samego Parku Narodowego jak i jego otuliny. Wszelkie wycinki drzewa w tych obszarach przyczynia się do dewastacji tego charakteru i nie wyrażam zgody na wycinkę lasu w obrębie zarówno rezerwatu jak i na całym obszarze Puszczy Białowieskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1483	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek wycince drzew z Puszczy Białowieskiej. Jestem za całkowitym zakazem polowań w obrębie obszaru chronionego. Jestem przeciwko defragmentacji Puszczy przez wytyczanie nowych dróg i inwestycji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1484	Osoba prywatna	Jestem przeciwko jakiegokolwiek ingerencji- w życie Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1485	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest naszym najcenniejszym skarbem przyrodniczym i zasługuje na bardzo ścisłą ochronę. Jestem przeciwko jakimukolwiek pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, jestem przeciwko polowaniom również na terenie polan osadniczych t.j. białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem, dlatego nie wolno fragmentować Puszczy bardziej nowymi inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1486	Komitet Obrony Demokracji	Popieram utrzymanie ochrony ścisłej, jestem przeciwko jakimkolwiek wycinkom na terenie Puszczy Białowieskiej oraz defragmentacji. Popieram zakaz polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1487	Osoba prywatna	Jestem przeciwko pozyskiwaniu jakiegokolwiek drewna z Puszczy Białowieskiej jak również jestem przeciw jakimkolwiek polowaniom na tym terenie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1488	Osoba prywatna	Stanowczo przeciwstawiam się polowaniom i pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1489	Osoba prywatna	Puszcza białowieska powinna być bezterminowo i całkowicie wyłączona z wycinki drzew i polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1490	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania na tych terenach. Powinny zostać podjęte działania przeciw fragmentacji tego obszaru.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1491	Osoba prywatna	Puszcza białowieska powinna podlegać całkowitemu zakazowi pozyskania drewna, nie tylko na terenie rezerwatu ale również w otulinie. Nie powinno być polowań, również na terenach osadniczych jak Budy, Teremiski, Białowieża. Obecnie puszcza jest poprzecinana drogami, powinno być zakaz budowy nowych dróg. Najlepiej by było rozebrać plot, który dzieli część polską od białoruskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Opracowany dokument zawiera liczne zalecenia mające na celu minimalizację wpływu zapory na Obiekt Światowego Dziedzictwa. Zostały one opracowane na podstawie ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Biologii Ssaków PAN i obejmują m.in. ocenę wpływu zapory na migracje zwierząt oraz rekomendacje dotyczące utrzymania łączności ekologicznej. Plan zarządzania koncentruje się na ochronie przyrodniczej i kulturowej Obiektu, a nie na decyzjach dotyczących infrastruktury granicznej. Ewentualne decyzje o usunięciu bariery mogą być podejmowane wyłącznie przez właściwe organy państwowe, w oparciu o ocenę sytuacji bezpieczeństwa oraz obowiązujące przepisy prawa.
1492	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na wycinkę drzew z terenu Puszczy Białowieskiej, na polowania z udziałem myśliwych na w/w terenie oraz na jakiegokolwiek unowocześnianie tych terenów	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Ze względu na zbyt ogólny charakter uwagi trudno odnieść się do postulatu dot. przeciwdziałania "unowocześnianiu" terenów Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1493	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie zgadzam się na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek. Opowiadam się za podjęciem działania przeciwdziałających fragmentacji.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1494	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy ani polowania. Jest to unikalny obszar, który powinien być objęty ochroną aby równowaga utrzymywała się bez ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzęną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1495	Osoba prywatna	Jestem przeciwny jakiegokolwiek ingerencji w naturalny ekosystem Puszczy Białowieskiej, pozyskiwania drewna czy rozbudowę sieci dróg. Trzeba zachować unikalny charakter tego miejsca, wyjątkowy w skali światowej. Docerimy ten prawdziwy skarb będący dziedzictwem światowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1496	Osoba prywatna	Najważniejsze jest długoletni stały program ochrony puszczy bez wycinek, polowań, budowy infrastruktury integrującej puszcze, oraz plan stałego systematycznego powiększania jej terenu i pasa ochronnego	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Plan zarządzania odnosi się do Obiektu w obecnych granicach. Ewentualna zmiana jego granic w przyszłości wymaga innej procedury.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1497	Osoba prywatna	W puszczy nie powinno się pozyskiwać drewna i zezwalać na polowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1498	Osoba prywatna	Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna i polowania na terenie puszczy i polan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1499	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to Nasz Narodowy najcenniejszy skarb dlatego powinien absolutnie zistac pod OCHRONĄ ŚCISŁĄ. Jestem PRZECIW jakimukolwiek pozyskaniu drewna z Puszczy Białowieskiej, Jestem PRZECIWKO polowaniom również na terenie polan osadniczych takich jak Teremiski, Budy, Pogorzelce, Białowieża, Masiewo. Puszczy nie można fragmentować nowymi inwestycjami np. drogowymi	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1500	Osoba prywatna	1. Sprzeciwiam się pozyskiwaniu drewna z Puszczy Białowieskiej (nie ma tego procederu od 8 lat). 2. Sprzeciwiam się polowaniom, w tym na polowaniom na terenie polan Białowieskiej, Nasielskiej, Pogorzelec, Bud, Teremisek. 3. Powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem: polska część to 20 na 30 km.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1501	Osoba prywatna	nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, nie ma tego procederu od 8 lat, Puszcza ma się świetnie i tak powinno zostać. Nie ma zgody na polowania (od tego mamy tu wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, do tego powinno się podjąć działania przeciwdziałające fragmentacji. Puszcza jest odcięta przez mur na granicy od lasów na wschodzie i bardzo pocięta drogami, sama jest bardzo małym obszarem polska część to 20 na 30 km	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1502	Osoba prywatna	W ramach konsultacji społecznych zgłaszam poparcie dla: Braku zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy, Braku zgody na polowania, w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud I Teremisek, Braku zgody fragmentację Puszczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1503	Osoba prywatna	Absolutnie nie wyrażam zgody na jakąkolwiek ingerencję w Puszcę - ani na polowania tam, ani na pozyskiwanie z niej drewna. Absolutnie!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1504	Osoba prywatna	Jestem za całkowitym zakazem pozyskiwania drewna z terenu puszczy, oraz za wprowadzeniem zakazu polowań na terenie puszczy ale i polan przyległych w okolicach Białowieży Budach Teremiskach Pogorzalcach.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1505	Osoba prywatna	Jestem przeciwna zmianom wpływającym na zmniejszanie terenu ochronnego Puszczy, wycinie Drzew, zakłócaniu życia wszelkiego, polowaniom w Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1506	Osoba prywatna	W puszczy nie powinna być prowadzona wycinka drzew ani urządzone polowania	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1507	Osoba prywatna	Uważam, że Puszcza powinna podlegać daleko posuniętej ochronie, bez pozyskiwania drewna, bez sztucznego kształtowania drzewostanu, bez prawa polowania na terenie Puszczy i w otulinie, bez działań powodujących osuszanie terenów podmokłych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. W Planie zarządzania nie przewidziano działań powodujących osuszanie terenów podmokłych. Wręcz przeciwnie w strefach 2-4 umożliwiono prowadzenie działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu lokalnego materiału.
1508	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na pozyskiwanie drewna z Puszczy Białowieskiej. Nie zgadzam się na polowania w Puszczy w tym nie zgadzam się na polowania w Polanach Puszczy (Teremiski, Budy)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1509	Osoba prywatna	Wyrażam apel o ochronę przyrody i ochronę zwierząt w Puszczy Białowieskiej	Wyjaśniono	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1510	Osoba prywatna	Proszę nie dawać przyzwolenia prawnego na jakąkolwiek ingerencję człowieka w drzewostan Puszczy Białowieskiej. Nie dawać przyzwolenia na defragmentację Puszczy inwestycjami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1511	Osoba prywatna	Puszcza to piękne miejsce i należy je objąć szczególną ochroną. To szokujące, że w XXI wieku nadal trwa dyskusja czy ten las ma być wycinany na opał czy należycie chroniony. Projekt planu zarządzania powinien położyć temu kres.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1512	Osoba prywatna	Puszcza to piękne miejsce i należy je objąć szczególną ochroną. To szokujące, że w XXI wieku nadal trwa dyskusja czy ten las ma być wycinany na opał czy należy go chronić. Projekt planu zarządzania powinien położyć temu kres.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1513	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska była, trwała, żyła już tysiące lat przed ingerencją w nią człowieka. Sprawą nadrzędną powinna być ochrona tego lasu w jego naturalnej formie. Las świetnie radzi sobie sam, jako bioróżnorodny ekosystem. Można by powiedzieć, że to nasza leśna rafa koralowa - rzecz unikatowa w skali nie tylko Polski, ale także całej Europy. Najcenniejszy las nizinny o charakterze naturalnym w tym regionie. I by zachować ciągłość procesów naturalnych, należy całkowicie wstrzymać jakiegokolwiek prace w lesie - zostawić las lasowi. Zaniechać jakiegokolwiek gospodarki leśnej na terenie całej Puszczy. Popieram projekt zarządzania Obiektem Puszcza Białowieska (część Polska) z tym właśnie zastrzeżeniem, że na terenie Obiektu nie powinna być realizowana jakakolwiek gospodarka leśna, w tym budowa jakichkolwiek nowych dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1514	Osoba prywatna	Jest to uzupełnienie opinii przesłanej wcześniej. Dotyczy w całości kwestii strefowania, ponieważ autor dodatkowo kompletnie pominął inne opracowania istotne do podejmowania decyzji o celowości zwiększenia zasięgu strefy ochrony ścisłej do 96,7%.	Nie uwzględniono	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1515	Osoba prywatna	Popieram obecny projekt Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Uważam jednak, że dokument ten powinien zostać poprawiony, aby wyraźnie wykluczyć zagrożenia związane z wycinką drzew i rozbudową dróg. Puszcza Białowieska to jedno z ostatnich miejsc w Europie, gdzie przetrwał naturalny las. Dlatego potrzebuje szczególnej ochrony, opartej na pozostawieniu przyrody jej własnym procesom i ograniczeniu ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1516	Osoba prywatna	Wyrażam poparcie dla obecnego projektu Planu Zarządzania polską częścią Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa (polska część), jednak uważam, że dokument wymaga korekt w zakresie eliminacji potencjalnych zagrożeń wynikających z prowadzenia gospodarki leśnej oraz rozbudowy infrastruktury drogowej. Puszcza Białowieska to jedno z ostatnich miejsc w Europie, gdzie zachowały się lasy o charakterze zbliżonym do pierwotnego, stanowiące ostoję wielu rzadkich i zagrożonych gatunków zwierząt i roślin. Ochrona tego obszaru powinna opierać się na respektowaniu procesów naturalnych oraz minimalizowaniu ingerencji człowieka. Utrzymanie jego integralności ekologicznej to nie tylko zobowiązanie międzynarodowe, ale także odpowiedzialność wobec przyszłych pokoleń. Dopuszczenie wycinek, czy modernizacji dróg może nieodwracalnie naruszyć unikalne wartości przyrodnicze tego miejsca.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1517	Stowarzyszenie Miasto-Relacje	Bardzo popieramy rządowy projekt zmiany planu zarządzania obiektem UNESCO, która w istotny sposób zmniejsza obszar , na którym może być prowadzony wyręb drzew, choć zostajemy przy zdaniu że pewniejszą i właściwszą formą ochrony (choć trudniejszą do zaimplementowania) jest powołanie na całym obszarze puszczy parku narodowego i całkowite wyeliminowanie myślenia kategoriami rynkowymi o zastanym drzewostanie . Jesteśmy organizacją z Gdańska jednak Puszcę Białowieską traktujemy jak dobro narodowe i nie zgadzamy się stosowanie w uzgodnieniach społecznych dotyczących tego miejsca nomenklatur ekonomicznych i gospodarczych z ich skłonnością do utowarowiania wszystkiego co ma głębszy wymiar .	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1518	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1519	Osoba prywatna	Plan zarządzania Puszczą Białowieską nie spełnia wymogi zrównoważonego łączenia ochrony przyrody z społeczno-gospodarczymi potrzebami mieszkańców. Tworzenie Centrum Sztuki i nauki o drewnie bez drewna to marnotrawstwo pieniędzy podatników. Winnych obecnego stanu Puszczy białowieskiej powinno się sądzić i kofiskować majątki. To w jakim stanie jest obecnie Puszcza wszystkiemu winni ekoteroryści i pseudonaukowcy. To wielkie marnotrawstwo majątku narodowego.	Nie uwzględniono	Działania mające na celu pozyskanie drewna od lat nie mogą być prowadzone w Puszczy Białowieskiej - jednoznacznie mówi o tym wniosek renomacyjny (2014). Pozyskanie drewna może być jedynie skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych - dopuszcza to również opracowany Plan zarządzania, na obszarach, które w rzeczywistości takich działań wymagają. W ramach Planu zarządzania zaproponowano utworzenie Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO. Nie ma w dokumencie mowy o tworzeniu Centrum Sztuki i nauki o drewnie, nie mniej jednak należy podkreślić, że każda placówka zwiększająca atrakcyjność oferty turystycznej tego regionu z pewnością byłaby cennym działaniem na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. W związku z powyższym uwagi dot. obecnego stanu Puszczy Białowieskiej nie można uznać za zasadną.
1520	Osoba prywatna	Popieram przyjęcie Projektu Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1521	Osoba prywatna	Wyrażam stanowczy sprzeciw wobec jakiegokolwiek wycinki drzew w Puszczy Białowieskiej. Ten ekosystem powinien pozostać poza ingerencją człowieka. Przebudowa drzewostanów dokona się samoistnie. Ekspertyza przemysłowo-leśna nie jest właściwa do ochrony i wspierania złożonych procesów biologicznych zachodzących w tym ekosystemie. Ten las doskonale dawał sobie radę bez człowieka i bez działalności człowieka doskonale sobie poradzi. Przyroda nie potrzebuje inżynierii, tylko szacunku i zrozumienia. Człowiek powinien się od niej uczyć, a nie próbować dostosowywać ją do swojego stanu wiedzy, tym bardziej osadzonej w paradygmacie użyteczności.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1522	Osoba prywatna	Puszcze należy bezwzględnie chronić i najprostszym sposobem jest wyeliminowanie gospodarki leśnej, tak jak w projekcie planu zarządzania wyeliminowano komercyjne polowania. Zrobmy to, ponieważ mamy na to wpływ. Są bowiem zagrożenia niekorzystanie wpływające na stan przyrody Puszczy na które nie mamy wpływu lub ten wpływ jest niewielki: zmiany klimatu (obniżenie poziomu wód, krótsza zima, wyższa temperatura, mniejsze opady) skutkujące osłabieniem drzew i podatnością na patogeny. Inne zagrożenia na które nie mamy wpływu to patogeny, zwłaszcza grzybowe, które wyeliminowały niektóre gatunki drzew - jesion, wiąz, czy jemiola na drzewach liściastych. W pozostałym zakresie projekt planu zarządzania nie budzi moich zastrzeżeń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1523	Osoba prywatna	Cała Puszcza Białowieska powinna być parkiem narodowym, do tego czasu należy zabezpieczyć jej walory przez zaprzestanie gospodarki leśnej, tak jak zaproponowano to dla polowań.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
1524	Osoba prywatna	Projekt planu zarządzania OŚD UNESCO Białowieża Forest w mojej ocenie spełnia wymogi formalne, wymaga natomiast drobnej korekty w zakresie wykluczenia działań związanych z leśnictwem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1525	Osoba prywatna	Popieram wprowadzenie planu zarządzania obiektem UNESCO Białowieża Forest ale uważam że wymaga on wyeliminowania gospodarki leśnej z całego obiektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1526	Osoba prywatna	Plan zarządzania obiektem UNESCO Białowieża Forest potrzebuje korekty polegającej na wprowadzeniu zakazu gospodarki leśnej na terenie UNESCO oraz mocniejszych zapisów przeciwdziałających rozwojowi dróg leśnych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1527	Osoba prywatna	Plan został przygotowany w sposób rzetelny i szczegółowy. Niemniej zauważam potrzebę wyrażenia swojej opinii, gdyż dopuszczenie jakiegokolwiek ingerencji człowieka w procesy zachodzące w Puszczy stanowi dla niej zagrożenie i zakłóca naturalne procesy odnowy. W związku z tym prowadzenie gospodarki leśnej w całej Puszczy powinno być wykluczone w całości. Ponadto zauważam potrzebę uzupełnienia planu o działania mające na celu likwidację części dróg przecinających Puszczę i nadmiernie ją fragmentaryzujących co również wpływa negatywnie na cel ochrony Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1528	Osoba prywatna	Dokument jest przygotowany poprawnie i ma szansę stać się przełomem w zarządzaniu tym unikatowym lasem. Nadal jednak niezbędna jest jego poprawa w celu całkowitej eliminacji zagrożenia związanego ze standardową gospodarką leśną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1529	Osoba prywatna	Najlepiej zachowany fragment dzikiej przyrody Puszczy Białowieskiej znajduje się w Białowieskim Parku Narodowym, który jest wyłączony z bezpośredniej ingerencji człowieka. To pozwala od ponad 100 lat obserwować naturalne i niezakłócone procesy ekologiczne zachodzące w Puszczy Białowieskiej. W efekcie widzimy, że ochrona bierna naturalnych procesów przyrodniczych jest kluczowa dla wyjątkowej wartości tego obiektu. Należy ją nałożyć na całą strefę 4, a więc w tym zakresie projekt planu wymaga dopracowania.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renomacyjny (2014) Wyjątkowa Uniwersalna Wartość Puszczy Białowieskiej odnosi się do naturalnego przebiegu procesów ekologicznych oraz wyjątkowej różnorodności biologicznej. Zachowanie jej wymaga pewnych czynnych działań ochronnych, takich jak np. okresowe wykaszanie łąk. Działania te muszą być jednak ograniczone wyłącznie do obszarów rzeczywiście ich wymagających.
1530	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1531	Osoba prywatna	Cala puszcza powinna zostac parkiem narodowym pod scisla ochroną. Powinien byc calkowity zakaz wycinki drzew, oraz polowania na jakiegolwiek zwierzeta. Jest to nasz skarb narodowy wiec nalezy go chronic ustawami tak aby reka czlowieka nie miala prawa zmienic w nim nic	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1532	Osoba prywatna	Popieram projekt, z tym zastrzeżeniem, że w całej Puszczy Białowieskiej jako obiekcie Światowego Dziedzictwa UNESCO powinna zostać zakończona gospodarka leśna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1533	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska winna być jak najmniej skażona czynnikiem ludzkim, być bezpiecznym schronieniem dla istot tam zamieszkujących. Pozyskiwanie drewna powinno być zakazane, a przyroda pozostawiona swojemu biegowi. Niech człowiek przestanie rządzić wszystkim na co na ochotę, decydować o tym o czym nie ma pojęcia...przyroda poradzi sobie bez nas doskonale, a my bez niej umrzemy w szarym, smutnym i wybetonowanym kraju. Cała puszcza Parkiem Narodowym.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1534	Osoba prywatna	Nie zgadzam się na zmianę ekosystemu Puszczy Białowieskiej	Nie uwzględniono	Zbyt ogólny charakter uwagi nie pozwala na odniesienie się do niej - nie jest jasne co autor rozumie przez "zmianę ekosystemu Puszczy Białowieskiej".
1535	Osoba prywatna	Popieram dokument z kluczowym wyjątkiem wymienionym poniżej	Nie uwzględniono	Zbyt ogólny charakter uwagi nie pozwala na odniesienie się do niej. Odniesiono się do uwag szczegółowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1536	Osoba prywatna	Popieram PROJEKT PLANU ZARZĄDZANIA OBIEKTEM ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA BIAŁOWIEŻA FOREST (CZĘŚĆ POLSKA). Puszcza Białowieska jest ostatnim tak dobrze zachowanym nizinnym lasem naturalnym Europy, niepowtarzalnym ekosystemem o ogromnej bioróżnorodności i długich tradycjach ochrony. Jako taka zasługuje na całkowite wyłączenie z gospodarki leśnej i łowieckiej. Nie powinno się tam wycinać drzew, prowadzić nasadzeń. Powinno się mocno ograniczyć sieć dróg leśnych. Obiekt UNESCO powinien być użytkowany wyłącznie do badań naukowych oraz turystycznie. Niedopuszczalne powinno być polowanie na terenie obiektu UNESCO oraz w jego otulinie jako niepotrzebna i szkodliwa ingerencja w zależności ekologiczne jakie tam panują	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1537	Osoba prywatna	1. Brak analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024r. - taka ocena pomogłaby ulepszyć zarządzanie Obiektem. 2. Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego w 1996r. podpisano umowę gwarantującą mieszkańcom w ramach rekompensaty możliwość korzystania z drewna opałowego i użytkowego - w planie natomiast wyznaczono strefę do pozyskiwania drewna opałowego z terenów niezalesionych lub porośniętych sośninami i świerczynami. 3. Ograniczenie dostępu mieszkańców do Puszczy do 3,71% jej powierzchni - nie do przyjęcia przez lokalną społeczność.	Nie uwzględniono	1. Uwaga zbyt ogólna, co nie pozwala odnieść się do niej. Należy jednak zaznaczyć, iż opracowując Plan zarządzania uwzględniono zalecenia ekspertów UNESCO/IUCN zawarte w Raporcie z misji z 2024 roku. 2. W Planie nie wyznaczono strefy dedykowanej pozyskiwaniu drewna. Działania mające na celu pozyskanie drewna nie mogą być realizowane w obrębie Puszczy Białowieskiej zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może być jedynie skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych realizowanych na terenach rzeczywiście tego wymagających. 3. Plan zarządzania nie wprowadza ograniczeń w dostępie dla mieszkańców i turystów. Każdy może swobodnie poruszać się po niemal 90% Puszczy Białowieskiej, a na pozostałych 10% pod opieką wykwalifikowanego przewodnika.
1538	Osoba prywatna	Nie możemy dopuścić, aby jeden z ostatnich naturalnych lasów w naszym regionie stracił swój unikalny charakter. Puszcza najlepiej odnawia się samodzielnie, bez ingerencji człowieka. Nawet najmniejsze wycinki, niezależnie od tego, czy zostaną nazwane "przebudową", mogą przynieść poważne konsekwencje polityczne i symboliczne, a ich skutki będą trudne do odwrócenia. W planie zarządzania niemal całkowicie pomija się problem fragmentacji lasu i utraty siedlisk. Tymczasem to jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla dzikich zwierząt. Sieć dróg oraz graniczna zaporą, która jest całkowicie nieprzekraczalna, odcina zwierzętom dostęp do dawnych szlaków migracyjnych. Izolacja naszej części Puszczy od białoruskiej, a tym samym od wielkiego kompleksu leśnego ciągnącego się przez Ukrainę i Rosję aż po Kamczatkę, oznacza utratę tysięcy kilometrów kwadratowych ciągłości ekologicznej. Mur nie tylko dzieli Puszczę, ale odcina ją od wielkiego leśnego systemu, którego była częścią od tysiącleci. Kryzys migracyjny spowodował również powstanie wielu nowych dróg, które łączą nadleśnictwa i przecinają Puszczę, naruszając jej spójność. Plan nie przewiduje ich likwidacji. Przed tymi zmianami tereny przygraniczne należały do najbardziej dzikich i najmniej uczęszczanych przez ludzi, dzięki czemu stanowiły idealne środowisko życia dla rysi, wilków, żubrów i wielu innych rzadkich gatunków. Obecnie tracimy tysiące hektarów cennego siedliska. Puszcza to nasz największy przyrodniczy skarb. Przyciąga turystów z całego świata dzięki swojej dzikości, starodrzewom, bogactwu zwierząt oraz obecności rzadkich gatunków roślin, porostów i grzybów. Dlatego tak ważne jest, by jako park narodowy i obszar chroniony pozostała możliwie wolna od ingerencji człowieka, w tym również od wycinek. Leśne ekosystemy funkcjonują najlepiej, gdy pozostawia się je w spokoju. Puszcza od tysięcy lat odnawia się sama i nadal potrafi to robić najlepiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1539	Osoba prywatna	Popieram dokument planu zarządzania UNESCO Puszcza Białowieska	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
1540	Osoba prywatna	W poniższych uwagach odniesiono się do poszczególnych, dyskusyjnych w mojej opinii, elementów planu.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia odniesienie się do niej. Odniesiono się do uwag szczegółowych.
1541	Osoba prywatna	Całkowite wyeliminowanie gospodarki leśnej z obiektu UNESCO. Likwidacja 3 nadleśnictw wchodzących w skład Puszczy Białowieskiej: tj. Białowieża, Hajnówka, Browsk.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz owoców runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Zagadnienia związane ze strukturą organizacyjną PGL LP należą do wyłącznej decyzji Dyrekcji PGL LP i leżą poza zakresem tematycznym opracowanego Planu zarządzania. Z tego względu uwaga w tym zakresie nie może zostać uwzględniona.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1542	Osoba prywatna	W czasie moich wędrówek po puszczy widziałam wiele miejsc w trakcie wycinki i po niej. Akurat byłam w czasie covidowego szaleństwa z kornikiem i wyć się chciało patrząc na to co tam się działo, drzewa wycięte, część zabrane, ale kora ze szkodnikiem zostawała w lesie - ły same cisnęły się do oczu. MIEJSCE TO MUSI BYĆ OBJĘTE CAŁKOWITĄ OCHRONĄ!!!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1543	Osoba prywatna	Chcę całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1544	Osoba prywatna	Do puszczy Białowieskiej nie powinny ponownie wkraczać wycinki. Jest to unikalny ekosystem w przypadku którego leśnicy powinni odpuścić działalność i dać jej żyć jej własnym życiem	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1545	Osoba prywatna	Uwaga ogólna dot. okresu obowiązywania Planu Zarządzania Obiektem - przez cały okres spotkań z zarządcami i społeczeństwem w ramach przygotowywania dokumentu, utrzymywano, że okres jego obowiązywania ustala się do 2030 roku. Uważamy, że termin obowiązywania planu do 2050 r. czyli na 25 lat jest zbyt długi i dokument nie jest dostosowany do tak długiego obowiązywania. Niekorzystne zmiany jakie mogą zachodzić w obiekcie, m.in. z uwagi na szybko zmieniające się warunki klimatyczne, trudną do przewidzenia sytuację geopolityczną, która ma olbrzymi wpływ na Obiekt. Brak odpowiedniego reagowania może zniweczyć pracę pokoleń leśników i przyrodników. W związku z powyższym wnioskuję się o przywrócenie terminu obowiązywania dokumentu do 2030 roku.	Nie uwzględniono	Rzeczywiście, rozpoczynając prace mające na celu opracowanie Planu zarządzania zakładano, że będzie on obejmował okres do 2030 roku. Z szeregu przyczyn prace te jednak się przedłużały. Przyjęcie na przełomie 2025 i 2026 roku Planu zarządzania obejmującego okres do 2030 roku nie byłoby uzasadnione. W takim okresie nie udałoby się zrealizować wielu zadań, toteż Plan nie miałby rzeczywistego wpływu na region Puszczy Białowieskiej. Z tego względu wspólnie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska podjęto decyzję o wydłużeniu okresu obowiązywania Planu do 2050 roku. W tym miejscu warto podkreślić, iż okres realizacji działań został określony w przedziałach: pierwszy rok, do pięciu lat, do dziesięciu lat, działanie ciągłe. Ponadto w dokumencie wyraźnie zapisano potrzebę opracowywania regularnych raportów ewaluacyjnych. Pierwszy z nich powinien powstać po 3 latach. Po 10 latach wdrażania Planu powinna zostać przeprowadzona ewaluacja on-going (rozdział 7). W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek wskazujących na potrzebę aktualizacji Planu zarządzania w okresie jego obowiązywania - jest to formalnie możliwe.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1546	Osoba prywatna	Cieszy mnie że, plan zwiększa ochronę przyrody i zapewnia rozwój regionu. Niepokojące jest jednak pozostawienie jakiegokolwiek gospodarki leśnej na terenie Puszczy Białowieskiej. To działania PGL LP i gospodarka leśna spowodowały, że Puszcza stała się obiektem w zagrożeniu. Dlatego w celu ochrony dziedzictwa lepiej całkowicie wykluczyć gospodarkę leśną z całości terenu. Zapobiegnie to też kolejnym konfliktom, które bezsprzecznie się pojawiają, jeśli prace leśne powrócą na ten teren. Można się spodziewać protestów społecznych. Dodatkowo niepokoi mnie możliwość prowadzenia polowań. Łowiectwo nie tylko narusza funkcjonowanie ekosystemu. Stanowi też realne zagrożenie zdrowia i życia osób postronnych, w tym licznych na terenie Puszczy turystów, do których sam się zaliczam. Kolejnym aspektem jest utrzymanie dróg. Drogi leśne mają niekorzystny wpływ na las. Nie tylko zmieniają stosunki wodne, ale też zwiększają tempo ekspansji gatunków inwazyjnych. Utrzymywanie dróg jest sprzeczne z celem ochrony Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1547	Osoba prywatna	Puszcza jest dla mnie jedynym prawdziwym lasem jaki widziałem w życiu. Chciałbym, żeby moje dzieci, wnuki i przyszłe pokolenia miały szansę, na zobaczenie jej w niezmienionym (przez człowieka) stanie w przyszłości.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju. Uwaga została sformułowana w sposób ogólny, co uniemożliwia bardziej szczegółowe odniesienie się do niej.
1548	Osoba prywatna	Jestem współwłaścicielem działki położonej w obszarze NATURA 2000, nr ew. 276 obręb 0004 Białowieża. Obecnie podlegam całkowitym ograniczeniom w zakresie możliwości zagospodarowania swojej nieruchomości, co powoduje realne straty majątkowe i ogranicza korzystanie z prawa własności. Dalsze rozszerzanie strefy ochronnej pogłębi te ograniczenia, uniemożliwi jakiegokolwiek wykorzystanie działki. Uważam, że plan powinien uwzględniać konstytucyjną ochronę prawa własności. Prawo własności jest chronione przez Konstytucję RP (art. 21 i 64). Już obecnie, w otulinie parku, obowiązuje wiele zakazów i obostrzeń wynikających z przepisów ochrony przyrody. Bez realnych mechanizmów rekompensaty czy odszkodowań, pozostają w sprzeczności z zasadą proporcjonalności oraz zasadą sprawiedliwości społecznej.	Nie uwzględniono	W granicach Obiektu Białowieża Forest znajdują się grunty zarządzane wyłącznie przez BPN oraz PGL LP. W szczególności nie ma w nim terenów prywatnych. Plan zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń dla terenów znajdujących się w strefie buforowej Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014) zagospodarowanie działek nieleśnych znajdujących się w strefie buforowej musi być określone w MPZP - tak więc zależy ono wyłącznie od lokalnych samorządów. W związku z powyższym przekazana uwaga nie może zostać uwzględniona.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1549	Rada Gminy Białowieża	Dokument stworzony nierzetelnie. Historia Puszczy Białowieskiej przedstawiona z pominięciem kluczowych wydarzeń w Jej dziejach np. brak informacji o walce z kornikiem drukarzem po zakończeniu I wojny światowej. Brak informacji o działalności firmy Centura i o drzewostanach tzw. pocenturowskich. Pominięcie wieloletnich badań Profesora Brzezieckiego kontynuatora badań z 1936 roku Profesora Włoczeskiego . Brak informacji o badaniach Prof. Władysława Matuszkiewicza i jego syna Prof. Jana Marka Matuszkiewicza. Literatura została dobrana również w sposób wybiórczy . Pogardą dla mieszkańców można nazwać propozycję wsparcia eksperckiego i budowanie "dobrobytu "na bazie legend związanych z Puszcą Białowieską . To nie gwarantuje nawet stabilizacji a budzi poważny niepokój o losy Białowieskiego społeczeństwa.	Nie uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania nie stanowi kompendium wiedzy na temat historii Puszczy Białowieskiej. Zostały w nim przedstawione jedynie wybrane, zdaniem autorów najważniejsze zdarzenia. Jako uzupełnienie treści zawartych w dokumencie opracowano także dodatkowe opracowania udostępnione na stronach internetowych projektu. Plan zarządzania ma jednak przede wszystkim odnosić się do teraźniejszości i przyszłości wskazując ramy ochrony tego wyjątkowego Obiektu przy uwzględnieniu potrzeby zrównoważonego rozwoju regionu. Brak argumentów uzasadniających tezę doborze literatury "w sposób wybiórczy" uniemożliwia odniesienie się do tej uwagi. Nie można się zgodzić z uwagą dot. pogardy dla mieszkańców. Cały dokument został opracowany w sposób partycypacyjny, z czynnym udziałem różnych grup interesariuszy. W dokumencie sformułowano szereg działań mających na celu zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Ich realizacja będzie prowadziła m.in. do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.
1550	Osoba prywatna	Proszę zostawić Puszcę w spokoju, żadnego cięcia ani a zarządzania tak jak obiecywał Premier w 2024! Prrzywrócić kontrolę społeczeństwa nad lasami!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1551	Osoba prywatna	Wiele z działań zaprezentowanych w Planie nie zostało wypracowanych w procesie partycypacyjnym z zapewnieniem udziału społeczności na każdym etapie. Ekspertyza pana Michała Żmihorskiego w sprawie strefowania jest tendencyjna i nie spełnia wymogów metodyki naukowej.	Nie uwzględniono	Opracowana ekspertyza Pana dr hab. Michała Żmihorskiego nie stanowi elementu podlegającego konsultacjom społecznym. Przedmiotem tego procesu jest Plan zarządzania wraz z załącznikami. Przy opracowywaniu Planu zarządzania wykorzystano wnioski, rekomendacje wynikające z tej ekspertyzy - nie została ona jednak zaimplementowana w całości.
1552	Osoba prywatna	Wiele z działań zaprezentowanych w Planie nie zostało wypracowanych w procesie partycypacyjnym z zapewnieniem udziału społeczności na każdym etapie. Ekspertyza pana Michała Żmihorskiego w sprawie strefowania jest tendencyjna i nie spełnia wymogów metodyki naukowej.	Nie uwzględniono	Opracowana ekspertyza Pana dr hab. Michała Żmihorskiego nie stanowi elementu podlegającego konsultacjom społecznym. Przedmiotem tego procesu jest Plan zarządzania wraz z załącznikami. Przy opracowywaniu Planu zarządzania wykorzystano wnioski, rekomendacje wynikające z tej ekspertyzy - nie została ona jednak zaimplementowana w całości.
1553	Technikum Leśne w Białowieży	Wiele z działań zaprezentowanych w Planie nie zostało wypracowanych w procesie partycypacyjnym z zapewnieniem udziału społeczności na każdym etapie. Ekspertyza pana Michała Żmihorskiego w sprawie strefowania jest tendencyjna i nie spełnia wymogów metodyki naukowej.	Nie uwzględniono	Opracowana ekspertyza Pana dr hab. Michała Żmihorskiego nie stanowi elementu podlegającego konsultacjom społecznym. Przedmiotem tego procesu jest Plan zarządzania wraz z załącznikami. Przy opracowywaniu Planu zarządzania wykorzystano wnioski, rekomendacje wynikające z tej ekspertyzy - nie została ona jednak zaimplementowana w całości.
1554	Ochotnicza Straż Pożarna w Białowieży	Wiele z działań zaprezentowanych w Planie nie zostało wypracowanych w procesie partycypacyjnym z zapewnieniem udziału społeczności na każdym etapie. Ekspertyza pana Michała Żmihorskiego w sprawie strefowania jest tendencyjna i nie spełnia wymogów metodyki naukowej.	Nie uwzględniono	Opracowana ekspertyza Pana dr hab. Michała Żmihorskiego nie stanowi elementu podlegającego konsultacjom społecznym. Przedmiotem tego procesu jest Plan zarządzania wraz z załącznikami. Przy opracowywaniu Planu zarządzania wykorzystano wnioski, rekomendacje wynikające z tej ekspertyzy - nie została ona jednak zaimplementowana w całości.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1555	Osoba prywatna	1) Nie wyrażam zgody na prowadzenie wycinek na terenie puszczy. W planie zarządzania zostaje otwarta furtka dla cięć i pozyskania drewna. Na 80 hektarach ma nastąpić "przebudowa drzewostanu". W praktyce może to oznaczać, że do Puszczy zostanie ponownie wprowadzona wycinka. Z planu należy usunąć zapisy związane z możliwością "przebudowy drzewostanu" 2) W przygotowanym dokumencie pominięto problem fragmentacji i utraty siedlisk. Należy wykonać odpowiednie badania i uwzględnić stosowne zapisy i rekomendacje dotyczące tego aspektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1556	Osoba prywatna	Z projektu trzeba usunąć całkowicie możliwość skutecznego wycinek drzew na rzecz sprzedaży drewna.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1557	Osoba prywatna	Dokument nie eliminuje całkowicie gospodarki leśnej z Puszczy. W Puszczy Białowieskiej nie prowadzi się wycinek od 2018 dzięki czemu Puszcza się spontanicznie odradza po wycince w 2017. Stan ten należy utrzymać by zabezpieczyć wyjątkowość Puszczy kształtowaną przez naturalne procesy przyrodnicze. Apeluję o całkowitą eliminację gospodarki leśnej z Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1558	Osoba prywatna	Puszcza jest dobrem wspólnym Polaków.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1559	Osoba prywatna	Planowany projekt "zarządzania" drzewostanem a tak naprawdę wycinka bezcennych drzew w Puszczy Białowieskiej jest absolutnym błędem! Wszelkie ingerencje w naturalny, tak bogaty i różnorodny drzewostan jest katastrofalną decyzją na poziomie przyrodniczym. Dodatkowo bardzo poważną sprawą jest problem fragmentacji i utraty siedlisk w wyniku tych ingerencji, a który jest całkowicie pominięty w opisie planów! Podsumowując: w Puszczy Białowieskiej nie jest potrzebna żadna ingerencja leśników i powinien być wprowadzony bezwzględny zaraz wycinek, aby ochronić ten Obiekt Światowego Dziedzictwa, a do czego zobowiązuje już sama ta nazwa!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W dokumencie nie zaplanowano wycinki drzew w Puszczy Białowieskiej. Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1560	Osoba prywatna	Lasy o charakterze Puszczy Białowieskiej występowały w innych krajach - nie dołączajmy do tych krajów. Puszcza wymaga ochrony i nie wymaga pieniędzy na tą ochronę - czyż to nie wspaniałe? Pozwólmy jej rosnąć.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1561	Osoba prywatna	Lasy o charakterze Puszczy Białowieskiej występowały w innych krajach - nie dołączajmy do tych krajów. Puszcza wymaga ochrony i nie wymaga pieniędzy na tą ochronę - czyż to nie wspaniałe? Pozwólmy jej rosnąć.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1562	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska powinna być obszarem chronionym w 100 proc. Wycinki czy nasadzenia, nawet w ograniczonym zakresie szkodzą naturalnym ekosystemom. Zaprzestanie gospodarki leśnej od 2017 r. pokazało jak przyroda doskonale sobie radzi bez człowieka. Niech tak zostanie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1563	Osoba prywatna	Uważam, że plan zarządzania powinien zostać przyjęty jako wprowadzający ważne zmiany dla Puszczy.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
1564	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to niesamowite miejsce, które przy każdych odwiedzinach niesamowicie zachwyca. To wyjątkowe miejsce na mapie Polki i Europy, nasza narodowa duma i skarb. Zasługuje ona na traktowanie jej w ten sposób bo to nasze dziedzictwo na równi z np. Wawelem. Zachwycają różne zwierzęta obecne w Puszczy i ich różnorodność. Wyjątkowa dzikość pozwala znaleźć spokój i napętnia szacunkiem do przyrody. Kocham Puszcę Białowieską i chcę jej jak najlepszej ochrony, dlatego składam poniższe uwagi, które mają to właśnie zapewnić i proszę o ich uwzględnienie.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Warto jednak podkreślić, iż zapewnienie właściwych ram ochrony Obiektu, zapewniających jego zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń, jest głównym celem opracowanego Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1565	Osoba prywatna	1) Nie wyrażam zgody na prowadzenie wycinek na terenie puszczy. W planie zarządzania zostaje otwarta furtka dla cięć i pozyskania drewna. Na 80 hektarach ma nastąpić "przebudowa drzewostanu". W praktyce może to oznaczać, że do Puszczy zostanie ponownie wprowadzona wycinka. Z planu należy usunąć zapisy związane z możliwością "przebudowy drzewostanu" 2) W przygotowanym dokumencie pominięto problem fragmentacji i utraty siedlisk. Należy wykonać odpowiednie badania i uwzględnić stosowne zapisy i rekomendacje dotyczące tego aspektu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1566	Osoba prywatna	Las potrzebuje chociaż minimum ingerencji. Inaczej staje się śmietnikiem padłych drzew, do którego nikt nie chce zaglądać. A podobno ma być to atrakcyjne turystycznie miejsce pozwalające na egzystencję lokalnych mieszkańców.	Nie uwzględniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
1567	Osoba prywatna	Najważniejszą wartością Puszczy Białowieskiej (Obiektu Dziedzictwa Ludzkości UNESCO) jest trwałość procesów naturalnych od czasów prehistorycznych, pomimo wzrastającej presji człowieka, szczególnie nasilonej w XX wieku	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Warto jednak podkreślić, iż określenie właściwych ram ochrony Obiektu, zapewniających jego zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń, jest głównym celem opracowanego Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1568	Osoba prywatna	Puszcza to nasz skarb narodowy! Powinna być prawem chroniona - cała - bez gospodarki leśnej, by mogły zachodzić naturalne procesy przyrodnicze Nie mamy wpływu na tę część, która nie należy do naszego kraju, ale po naszej stronie granicy powinna puszcza być chroniona - wyłączona gospodarka leśna oraz budowanie nowych dróg, w szczególności leśnych!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1569	Osoba prywatna	W tak cennym lesie na skalę światową nie powinno prowadzić się gospodarki leśnej. Puszcza Białowieska powinna być dumą naszego społeczeństwa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1570	Greenpeace	Więcej parków narodowych	Nie uwzględniono	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Należy jednak podkreślić, iż rolą Planu zarządzania nie jest tworzenie nowych obiektów chronionych czy też modyfikacja granic tych, które już zostały powołane.
1571	Greenpeace Polska	Konieczność całkowitego wyeliminowania gospodarki leśnej z terenu obiektu - dotyczy strefy 4 b.	Nie uwzględniono	Działania zaplanowane w strefie 4b mają pozwolić na przyspieszenie zmian w drzewostanach, które z pewnością nastąpiłyby również w sposób naturalny, jednak w znacznie dłuższym horyzoncie czasowym. Warto podkreślić, iż działania takie zaplanowano na bardzo niewielkim obszarze, gdzie uznano je za rzeczywiście uzasadnione.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1572	Osoba prywatna	W puszczy nie może być żadnej ingerencji człowieka . Jesteśmy jej największym zagrożeniem.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1573	Osoba prywatna	Ochrona Białowieży	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Warto jednak podkreślić, iż określenie właściwych ram ochrony Obiektu, zapewniających jego zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń, jest głównym celem opracowanego Planu zarządzania.
1574	Osoba prywatna	Ochrona Białowieży	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Warto jednak podkreślić, iż określenie właściwych ram ochrony Obiektu, zapewniających jego zachowanie dla obecnych i przyszłych pokoleń, jest głównym celem opracowanego Planu zarządzania.
1575	Osoba prywatna	W ogólnym rozrachunku wyrażam poparcie dla Planu jako całości. Oceniam, że dokument w rozsądnych ramach zabezpieczy Puszcę, umożliwiając zachowanie jej unikatowego charakteru oraz odrodzenie m.in. po rabunkowej gospodarce sprzed niecałej dekady. Tym niemniej wnioskuję, aby zapewnić pełne wyłączenie obszaru całej Puszczy z gospodarki leśnej. W pełni rozumiem korzyści płynące z gospodarczym wykorzystaniem lasów, jednakże Puszcza, ze względu na swoją wyjątkowość, powinna być zabezpieczona przed jakimikolwiek "punktami zaczepienia" (inaczej: podatnymi na nadużycia wyjątkami), które mogą w przyszłości stanowić niebezpieczną bazę do nierozsądnego poszerzenia zakresu prowadzenia działalności związanej z gospodarką leśną.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1576	Osoba prywatna	Uwaga generalna: Zintegrowany plan zarządzania jest dokumentem zbyt szczegółowym i sztywnym przez co nie spełni roli dokumentu planistycznego na tak długi okres na jaki został opracowany.	Nie uwzględniono	Opracowany dokument ma charakter ogólny, ramowy. Szczegółowe zasady zostaną określone w dokumentach niższego szczebla, które będą uwzględniały wnioski wynikające z Planu zarządzania.
1577	Osoba prywatna	Całość Puszczy Białowieskiej musi być chroniona, bez wyjątków.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1578	Osoba prywatna	Jakiegolwiek ingerencje prowadzące do kolejnych wycinek puszczy, nawet w ramach rzekomego odwracania poprzednich błędów czy "przebudowy siedlisk" nie powinny mieć miejsca. Pozwólmy puszczy samej się nadal zapuszczać i przebudowywać.	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1579	Osoba prywatna	Wartością i celem istnienia Parku Narodowego, zwłaszcza Białowieży, jest jego unikatowy naturalny stan, w którym procesy przyrodnicze mają szansę funkcjonować bez ingerencji człowieka. Planowane dopuszczenie użytkowania Parku Narodowego dla celów zarobkowych (wycinki) jest aberracją. Domagam się zakazu jakichkolwiek wycinek dla zachowania równowagi ekosystemowej w Parku Narodowym. Jednocześnie należy naprawić błędy polityczne, które w celach populistycznego pozyskiwania rozgłosu i poparcia dla takiej lub innej partii politycznej doprowadziły do podziału integralności Białowieży poprzez budowę płotów, murów czy też zasieków. Domagam się likwidacji podziału lasu na granicy krajowej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Opracowany dokument zawiera liczne zalecenia mające na celu minimalizację wpływu zapory na Obiekt Światowego Dziedzictwa. Zostały one opracowane na podstawie ekspertyzy przygotowanej przez Instytut Biologii Ssaków PAN i obejmują m.in. ocenę wpływu zapory na migracje zwierząt oraz rekomendacje dotyczące utrzymania łączności ekologicznej. Plan zarządzania koncentruje się na ochronie przyrodniczej i kulturowej Obiektu, a nie na decyzjach dotyczących infrastruktury granicznej. Ewentualne decyzje o usunięciu bariery mogą być podejmowane wyłącznie przez właściwe organy państwowe, w oparciu o ocenę sytuacji bezpieczeństwa oraz obowiązujące przepisy prawa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1580	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska jest i musi zostać pomnikiem przyrody chronionym prawem przed prowadzeniem każdego rodzaju działalności gospodarczej. Powinna być chroniona przed pozyskiwaniem jej zasobów w każdej postaci.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania nie jest dokumentem, który ma za zadanie tworzenie nowych obiektów ochrony przyrody lub też modyfikację granic tych już istniejących. Opracowany dokument podtrzymuje zasady określone już wcześniej we wniosku renomacyjnym (2014) wskazujące, iż Puszcza Białowieska nie może być miejscem, w którym prowadzone są działania mające na celu gospodarcze wykorzystanie lasu. Ewentualne pozyskanie drewna może być jedynie efektem ubocznych czynnych działań ochronnych, które mogą być realizowane jedynie w miejscach rzeczywiście tego wymagających. Pozostawiono również możliwość pozyskiwania na obszarze Puszczy Białowieskiej grzybów, jagód i ziół (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową). Takie użytkowanie lasu ma charakter zrównoważony, nie wpływa negatywnie na ekosystemy.
1581	Osoba prywatna	Cały las białowieski powinien zostać wyłączony z polowań, gospodarki leśnej i mieć status najwyższej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1582	Osoba prywatna	Jestem przeciwny wycinie puszczy która jest dziedzictwem narodowym. Wycinka drzew nie jest niezbędna do prawidłowego życia istniejącej w niej ekosystemów i nie przyniesie mieszkańcom żadnego pożytku.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1583	Osoba prywatna	Należy wykluczyć obszar puszczy całkowicie z działań gospodarki leśnej ze względu na unikatowy charakter lasu pierwotnego. Puszcza mimo figurowania na liście Światowego Dziedzictwa UNESCO nadal jest wycinana choć jest unikatowym terenem tego typu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1584	Osoba prywatna	Nie rozumiem, dlaczego ciągle trzeba tłumaczyć, że cała Puszcza Białowieska powinna być wyłączona z gospodarki leśnej i ustanowiona parkiem narodowym. To wiadomo od kilkudziesięciu lat, wszyscy naukowcy nie zajmujący się gospodarką drzewną i meblarstwem, a biologią, botaniką i wszelkimi naukami przyrodniczymi dawno to uzasadnili. Najcenniejszy las Polski nie potrzebuje leśników. Do widzenia panowie z piłami.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1585	Osoba prywatna	Jestem przeciwnikiem ochrony rezerwatuowej, czyli biernej prawie całej powierzchni Puszczy. Jako osoba całe swoje życie związana z tym miejscem optuję za możliwie jak największą ochroną czynną, z ingerencją ludzi w zachodzące procesy na terenach od pokoleń przez tych ludzi kształtowanych. Rozumiem "świętość" Parku Narodowego, Rezerwatów, 200-letnich dębów, czy miejsc rozrodu zwierząt, ale nie widzę powodu, by nie korzystać z dóbr lasu, na obszarach, gdzie korzystano z niego od dawien aż do początku lat 20-ych tego wieku.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego (2014) na obszarze Puszczy Białowieskiej należy chronić różnorodność biologiczną oraz naturalny przebieg procesów ekologicznych. Z tego względu czynne działania ochronne muszą być ograniczone tylko i wyłącznie do obszarów rzeczywiście tego wymagających. Zgodnie z zapisami tam zawartymi Puszcza Białowieska nie może być wykorzystywana gospodarczo. Z Puszczy Białowieskiej można jednak korzystać w sposób zrównoważony, tj. m.in. w ramach turystyki. Na tym obszarze można również zbierać grzyby, jagody oraz zioła (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową).
1586	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska wraz z otuliną powinna być w całości chroniona przed wycinką i polowaniami. Jako jeden z ostatnich w Europie obszarów leśnych o charakterze pierwotnych misi być zacowany w całości i zabezpieczony na przyszłość przed "pomysłami" kolejnych ekip aktualnie rządzących.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1587	Osoba prywatna	Przeciwstawiam się jakimkolwiek wycinkom w Puszczy. Puszcza jest obiektem dziedzictwa narodowego i jej ekosystem ma zostać nienaruszony. Jakiegokolwiek wycinki są karygodne i nie ma zgody społeczeństwa na to by je prowadzić. Puszcza nie podlega partiom politycznym i ich interesom. Jakiegokolwiek wycinki otwierają drzwi do dalszej dewastacji. Puszcza radzi sobie SAMA. Jestem z wykształcenia mgr taksonomii roślin i ochrony przyrody, zatem mam wiedzę na ten temat.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1588	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni taki dziki las w Europie. Żyją tu żubry i wiele rzadkich gatunków. Chroniąc ją, dbamy o przyrodę, klimat i nasze dziedzictwo – to po prostu bezcenny skarb	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1589	Inicjatywa Dzikie Karpaty	Eliminacja gospodarki leśnej na terenie całej Puszczy Białowieskiej. W żadnej ze stref nie powinno się dopuszczać do prowadzenia gospodarki leśnej. Tylko w szczególnych przypadkach drzew zagrażających bezpieczeństwu przy samej drodze. Przy czym wycinka takich drzew obowiązkowo kończyłaby się pozostawieniem wyciętego drzewa na terenie Puszczy. Martwe drewno to gwarancja bioróżnorodności, ale także walka z przesuszeniem Puszczy, ponieważ martwe drewno znakomicie utrzymuje wodę. Możliwość obserwowania naturalnych procesów, jakie trwają w naszej Puszczy od 12 tys. lat, to magnes dla turystów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1590	Osoba prywatna	Projekt nowego planu ochrony Puszczy Białowieskiej budzi obawy o przyszłość regionu. Zapowiadane restrykcje – całkowity zakaz polowań i ograniczenia w pozyskiwaniu drewna – mogą zaburzyć delikatną równowagę między ochroną przyrody a potrzebami lokalnej społeczności. Bez kontroli populacji dzikich zwierząt wzrośnie ryzyko szkód w uprawach, a brak rekompensat pozostawi rolników bez wsparcia. Jednocześnie ograniczenia w dostępie do drewna zagrażą tradycyjnemu rzemiosłu i utrzymaniu charakterystycznej drewnianej zabudowy. Dominacja biernej ochrony oznacza pozostawienie rozległych obszarów martwego lasu, co zwiększy zagrożenie pożarowe i ograniczy dostęp do terenów leśnych. Brak jasnych zasad dotyczących turystyki może dodatkowo pogłębić problemy, zamiast je rozwiązać.	Nie uwzględniono	Przedstawiona uwaga nie jest uzasadniona w związku z zapisami wniosku renomacyjnego (2014). Wskazuje on jednoznacznie, że na obszarze Puszczy Białowieskiej należy chronić różnorodność biologiczną i naturalny przebieg procesów ekologicznych. Czynne działania ochronne są dozwolone, ale jedynie w przypadku obszarów rzeczywiście tego wymagających, np. łąki, które wymagają okresowego koszenia dla zachowania różnorodności biologicznej. Należy podkreślić, iż podzacz prac projektowych nie potwierdzono w sposób obiektywny problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie Puszczy Białowieskiej. Jednocześnie należy podkreślić, iż we wspomnianym powyżej wniosku renomacyjnym (2014) jednoznacznie wskazano, iż w obszarze Puszczy Białowieskiej nie można prowadzić działań mających na celu pozyskanie drewna. Pozyskanie może być jedynie skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych. Nie można utożsamiać lasu bogatego w drewno leżące na ziemi z martwym lasem. Wręcz przeciwnie, leżące drewno sprzyja różnorodności biologicznej. W Planie zarządzania uwzględniono zalecenia wynikające z Planu ppoż., który stanowi jednocześnie jeden z załączników. Eksperti UNESCO/IUCN jednoznacznie zalecili również ograniczenie polowań w Puszczy Białowieskiej.
1591	Osoba prywatna	Jestem za ochroną Puszczy Białowieskiej, w szczególności ochroną naturalnych procesów przyrodniczych na możliwie dużym obszarze jej powierzchni. Uważam, że zachowanie integralności ekosystemu i pozostawienie jak największych fragmentów puszczy bez ingerencji człowieka jest kluczowe dla utrzymania jej unikalnych wartości przyrodniczych i dziedzictwa światowego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.
1592	Osoba prywatna	Proponuję ujednolicenie zasad pozyskania drewna dostępnego jako skutek uboczny działań z zakresu bezpieczeństwa publicznego wzdłuż dróg, tak aby obowiązywały takie same zasady w odpowiednich strefach niezależnie od tego, kto jest zarządcą terenu (strefy 2 - 4). Byłoby to rozwiązanie konsyliacyjne skutkujące zwiększeniem dostępności drewna opałowego na rynku lokalnym, co jest jednym z głównych postulatów społeczności lokalnej.	Nie uwzględniono	Obowiązujące zasady dot. możliwości pozyskania drewna są jednolite w poszczególnych strefach, niezależnie od zarządcy terenu. Przyjęte zasady są spójne, uzależnione od charakterystyki danego obszaru. Warto podkreślić, iż w czasie realizacji projektu nie potwierdzono w sposób obiektywny problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1593	Osoba prywatna	Jestem przeciwny objęciu tak znacznych obszarów ochroną bierną, która odbiera możliwość ochrony czynnej w Puszczy. W dobie zmian klimatycznych, tylko ochrona czynna daje gwarancję zachowania walorów przyrodniczych, zarazem umożliwiając rozwój lokalnych społeczności.	Nie uwzględniono	Należy rozgraniczyć ochronę różnorodności biologicznej od jej sztucznego kreowania. Puszcza Białowieża, podobnie jak każdy obszar leśny, będzie podlegała zmianom wynikającym z zachodzących zmian klimatu. Dotyczy to na przykład zmian struktury gatunkowej. Nie ma jednak uzasadnienia do sztucznego dążenia do utrzymania pewnych gatunków, dla których zmieniające się warunki klimatyczne nie będą dłużej optymalne. Nie można zgodzić się z tezą, iż "tylko ochrona czynna daje gwarancję zachowania walorów przyrodniczych". Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieża została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieżskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieżskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1594	Osoba prywatna	Jako mieszkaniec województwa i częsty bywalec terenów Puszczy Białowieskiej, uważam, że przyszłość lokalnej gospodarki i dobrobyt mieszkańców jest wprost uzależniony od ochrony Puszczy. Bezrobocie w woj. Podlaskim przekracza 5% (6.5% w 2022), jednocześnie poziom inwestycji jest jeden z niższych w skali kraju. Dopuszczenie do wzrostu wycinki drzew nie zmieni tego problemu, wycinka jest zmechanizowana i większość drewna wysyłana jest na eksport, co wyklucza rozwój lokalnej produkcji i obróbki. Według raportu "Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030" z dnia 27 kwietnia 2020 r., największy potencjał rozwojowy należy do sektora rolno-spożywczego powiązanych z nim łańcuchem wartości: 2. Przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane 3. Sektor medyczny oraz nauki o życiu 4. Ekoinnowacje, nauki o środowisku, (w tym odnawialne źródła energii, budownictwo zasobooszczędne, efektywne przetwarzanie drewna) 10 Na koniec warto wspomnieć, że województwo Podlaskie posiada spory potencjał turystyczny (tylko 250 obiektów noclegowych). Nie jest to jednak "tradycyjnie" pojezierze turystyki masowej, ale wyspecjalizowana działalność odpowiadająca potrzebom nowych pokoleń, odznaczająca się wysoką wartością dodaną. Trendy, które zaczynają dominować w krajach o bardziej rozwiniętej bazie turystycznej (np. Wilka Brytania) już zaczęły do nas docierać. (np. tzw. slow tourism) Inwestycja w branżę turystyczną nieświeży z sobą ogromny potencjał na aktywizację zawodową ludności na terenach, gdzie nie istnieje baza przemysłowa. Tworzy również szanse dla małych i średnich gospodarstw rolnych na specjalizację i osiągnięcie rentowności. Podsumowując, dopuszczenie komercyjnej wycinki Puszczy Białowieskiej można porównać do palenia w piecu antycznymi meblami oddzielnymi po dziadkach, żeby się ogrzać. Większość dochodu z wycinki zostanie wytransferowana z województwa, stopa bezrobocia pozostanie wysoka, a tereny stopniowo będą tracić walory przyrodnicze, które są praktycznie jedyną atrakcją przyciągającą turystów polskich i zagranicznych. Z poważaniem, *(Imię Nazwisko)	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). Formułując działania przewidziane do realizacji wskazano na potrzebę rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, m.in. poprzez rozwój turystyki. Działania te będą prowadziły m.in. do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego Puszczy Białowieskiej, celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa, czy też celu 8. Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej.
1595	Ogród Botaniczny Uniwersytetu Warszawskiego	Cieszy mnie kierunek zmian ku lepszemu ochronie Puszczy Białowieskiej	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyswieceły opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1596	Stowarzyszenie Ochrony Sów	W jednoznacznej ocenie naszego Stowarzyszenia Puszcza Białowieska winna być w całości wyłączona z gospodarki leśnej i objęta Parkiem Narodowym ze względu na jej unikalny charakter, bogactwo przyrodnicze, wartość naukową oraz konieczność zabezpieczenia trwania naturalnych procesów przyrodniczych, od których zależy wysoki stopień naturalności Puszczy. Puszcza Białowieska jest, bowiem ostatnim tak dobrze zachowanym lasem naturalnym na terenie kontynentu europejskiego. Wymaga szczególnej troski, regularnych badań i czynnej ochrony. Wymaga tego od nas również tradycja kontynuacja długich dziesięcioleci ochrony puszczańskiego lasu. Pozwoli to przede wszystkim na zachowanie tego unikalnego, bezcennego obszaru dla przyszłych pokoleń i zapewni zrównoważony rozwój regionu. Utrata walorów puszczy jest stratą nieodwracalną.	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.
1597	Osoba prywatna	Dokument jest przygotowany poprawnie i przez zmniejszenie strefy 4 wychodzi naprzeciw ochronie OUV obiektu, Jedyny problem to nadal dopuszczenie do gospodarki leśnej – pomimo że powinna zostać ona już zakazana na terenie całego obiektu. Dokument powinien także na trwale zakazać realizacji szkodliwej ścieżki rowerowej w rez. Szafera.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Kwestia przebiegu ścieżki rowerowej przez rezerwat znajduje się w kompetencjach RDOŚ Białystok.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1598	Osoba prywatna	Dokument jest przygotowany poprawnie i przez zmniejszenie strefy 4 wychodzi naprzeciw ochronie OUV obiektu, Jedyny problem to nadal dopuszczenie do gospodarki leśnej – pomimo że powinna zostać ona już zakazana na terenie całego obiektu. Dokument powinien także na trwale zakazać realizacji szkodliwej ścieżki rowerowej w rez. Szafera.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Kwestia przebiegu ścieżki rowerowej przez rezerwat znajduje się w kompetencjach RDOŚ Białystok.
1599	Greenpeace Polska	Puszcza Białowieska to unikatowy las naturalny i wymaga ochrony w całości. Uważam, że w przedłożonym projekcie ustawy nie powinno być zapisów dotyczących możliwości prowadzenia gospodarki leśnej nawet na minimalnym jej terenie. Proszę o usunięcie szkodliwych zapisów o możliwości wycinki na terenie Puszczy Białowieskiej. Cała Puszcza Parkiem Narodowym lub jednolitym Obiektem Unesco	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1600	Osoba prywatna	Plan został rzetelnie i szczegółowo opracowany. Cieszy w szczególności duży nacisk położony na edukację przyrodniczo-ekologiczną, promowanie walorów kulturowych i turystycznych regionu oraz wsparcie lokalnych społeczności w procesie wprowadzania planowanych zmian, a także uwzględnienie głosu organizacji pozarządowych w aspekcie kontrolnym i doradczym. Apeluję jednak o całkowite wykluczenie gospodarki leśnej z obszaru Puszczy Białowieskiej. Apeluję również o to, by powstała lista konkretnych gatunków, na które można polować w ramach działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych. Mogłoby to zapobiec nadmiernym i niepotrzebnym, szkodliwym dla przyrody polowaniom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1601	Osoba prywatna	Szanowni Państwo, Ogólna wartość dokumentu jest wg mnie bardzo pozytywna, jednak uważam, że nie powinno być zezwolenia na prowadzenia gospodarczej wycinki (nawet w przedstawionym, ograniczonym zakresie) - Puszcza Białowieska powinna zostać celowo zostawiona sama sobie, powinna móc się zapuścić. Potrzebujemy dziekiego i naturalnego lasu nizinnego, który pozwoli nam obserwować adaptowanie się przyrody do zmieniającego się klimatu. Cele naukowe i przyrodnicze przewyższają priorytetem zaplanowaną w dokumencie wycinkę (zmniejszoną do 300h). Można by powiedzieć, że skoro to tylko 300h to po co to robić w ogóle? Gospodarka leśna niech będzie prowadzona w lasach do tego przeznaczonych w innych miejscach w Polsce, zostawmy Puszczę samą sobie. Z wyrazami szacunku, Aleksandra	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1602	Agencja Turystyczna CZAJKA	Najlepszą i najskuteczniejszą formą ochrony Puszczy Białowieskiej byłoby objęcie całej Puszczy parkiem narodowym. Co do projektu, nie mam zastrzeżeń, powinien skutecznie chronić przed zakusami wprowadzenia gospodarki leśnej w Puszczy Białowieskiej.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renowacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1603	Wildlife Monitoring Project Jolanta Jurkiewicz-Azab	Jeśli celem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” ma być realne zmniejszenie ryzyka pożarowego oraz ochrona integralności i wyjątkowej wartości przyrodniczej Puszczy Białowieskiej, niezbędne jest podjęcie zdecydowanych działań w zakresie przywracania retencji wodnej. W szczególności należy: – zlikwidować część zbędnych dróg leśnych, które przecinają obszary o wysokiej wartości przyrodniczej, – zamykać i blokować rowy melioracyjne, zwłaszcza te wykopane wzdłuż dróg, które przyczyniają się do szybkiego odpływu wody z ekosystemu, – zaniechać usuwania martwego drewna, które ma kluczowe znaczenie dla retencji wody w lesie, pełniąc funkcję naturalnych „gąbek” zatrzymujących wilgoć i zmniejszających ryzyko wysuszenia siedlisk. Dotychczasowa działalność Lasów Państwowych – intensywna budowa dróg oraz wykopywanie rowów odwadniających – przyczyniła się do odwodnienia znacznych fragmentów Puszczy i zwiększenia jej podatności na pożary. Skuteczna ochrona przed pożarami wymaga odejścia od konwencjonalnych, technicznych metod zapobiegania pożarom, na rzecz odtworzenia naturalnych procesów hydrologicznych i utrzymania lasu w stanie bliskim naturalnemu. Aby Plan Zarządzania uwzględnił powyższe działania jako kluczowy element strategii ochrony przeciwpożarowej i adaptacji do zmian klimatu – zgodnie z aktualną wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego zarządzania lasami o wyjątkowej wartości przyrodniczej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie. Autorzy dokumentu dostrzegli również potrzebę działań na rzecz poprawy warunków wodnych. W strefach 2-4 umożliwiono realizację działań mających na celu ograniczenie wpływu powierzchniowego pod warunkiem, iż będą one realizowane przy wykorzystaniu lokalnego materiału. Oczywiście martwe drewno na większości Puszczy Białowieskiej również nie może być usuwane. Warto także podkreślić, iż w Planie zarządzania uwzględniono zalecenia wynikające z Planu ppoż., który jednocześnie stanowi jeden z załączników.
1604	Stowarzyszenie Dom Przyrody i Kultury	Szanowni Państwo, W ramach konsultacji dotyczących planu zarządzania obiektem UNESCO, pragnę podkreślić niezastąpione znaczenie Puszczy Białowieskiej dla ochrony przyrody w Polsce i Europie. Puszcza jest zarówno symbolem, jak i ostatnim, tak dobrze zachowanym lasem naturalnym na niżu Europy, stanowiącym wzorzec ekosystemu leśnego. Jej unikatowość, budowana przez długie tradycje ochrony, pozwala nam obserwować naturalne procesy i adaptację lasu do zmian klimatu, co jest niemożliwe w lasach gospodarczych. Każda ingerencja, jak zręby, degraduje jej naturalność. Dlatego kluczowe jest całkowite wyłączenie Puszczy z gospodarki leśnej, aby zabezpieczyć trwanie naturalnych procesów, które decydują o jej wyjątkowości. Działania leśnicze, w tym walka z kornikiem drukarzem, są mało skuteczne i niszczą cenniejsze elementy ekosystemu niż powszechne świerki. W przeciwieństwie do typowych lasów gospodarczych (1-3 m³ na hektar), Puszcza obfituje w martwe drewno (średnio 130 m³ na hektar), będące domem dla wielu zagrożonych bezkręgowców i kluczowym elementem zdrowego ekosystemu – niezbędnym dla retencji wody, zapobiegania erozji oraz jako źródło materii organicznej. W lutym 2019 roku rezolucja naukowa wzywała do natychmiastowego wstrzymania wszelkich działań gospodarki leśnej i objęcia całej polskiej części Puszczy statusem parku narodowego. Ustanowienie jednego, spójnego zarządcy pozwoli wdrożyć strategię ochrony zgodną z najnowszą wiedzą naukową i wymogami międzynarodowymi. Tylko pełna ochrona Puszczy Białowieskiej, szanująca jej naturalne procesy, zagwarantuje przetrwanie tego bezcennego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania nie ma wpływu na strukturę zarządczą gruntów wchodzących w skład Obiektu. Są one zarządzane przez BPN i PGL LP. Uwaga w tym zakresie nie może zostać uwzględniona.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1605	Fundacja Dzika Polska	Puszcza Białowieska uchodzi za jeden z najważniejszych, jeśli nie najważniejszy kompleksów leśnych w Europie. Puszcza Białowieska jest jednym z największych w Europie kompleksów leśnych, w którym występują wszystkie typy lasu niżowego. Na terenie puszczy występuje 26 gatunków drzew, które stanowią 95% powierzchni kompleksu leśnego. Fauna puszczy jest bardziej różnorodna i bogata w gatunki. Martwe drewno występujące w znaczących ilościach na terenie kompleksu jest środowiskiem życia dla m.in. rzadkich grzybów, chrząszczy, ptaków i ssaków. Szacowana liczba owadów to 9300 gatunków. Teren Puszczy Białowieskiej to miejsce występowania 59 gatunków ssaków - jest najważniejszą ostoją żubra w Polsce i na świecie. Na obszarze puszczy odnotowano występowanie ok. 240 gatunków ptaków, z czego 45 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 12 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. W Puszczy Białowieskiej występuje ok. 50% gatunków polskiej flory. Można tu spotkać gatunki takie jak: storczyk czy sasanka otwarta. Stwierdzono również występowanie 3500 gatunków grzybów, 325 gatunków porostów oraz 260 gatunków mszaków. Puszcza Białowieska jest unikatowym kompleksem leśnym powszechnie uważanym za wyjątkowy w skali Europy, nie tylko ze względu na wielką różnorodność form życia, zwłaszcza grzybów i zwierząt, ale także z uwagi na naturalny (zbliżony do pierwotnego) charakter zbiorowisk roślinnych oraz żyjących w nich zespołów zwierząt. Właśnie tutaj można poznawać funkcjonowanie ekosystemów oraz strukturę populacji różnych gatunków – mieszkańców dawnych puszczy, rozciągających się niegdyś na znacznej części Europy. Największą wartość przyrodniczą PB są składniki i cechy stanowiące relikty lasu pierwotnego. Z uwagi na dobry stan zachowania lasów, stosunkowo duży obszar oraz ich ciągłość historyczną od kilku tysięcy lat, w Puszczy żyje wiele gatunków, które w innych rejonach Europy dawno już wyginęły. Ostały się tutaj gatunki niemające szans bytowania w monokulturach leśnych pokrywających większość naszego kontynentu. Przykładami takich gatunków reliktowych są: Rhysodes sulcatus, Otho sphondylioides, Lacon lepidopterus, Lopheros lineatus, Bothrideres bipunctatus, Mycetoma suturale, Boros schneideri, Pytho kolwensis, Tragosoma depsarium, vellia sanguinosa, – Lucanus cervus, Buprestis splendens, Cerambyx cerdo. Puszcza Białowieska to także symbol ochrony przyrody w Polsce i powinna być całkowicie wyłączona z gospodarki leśnej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1606	Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA	Nowy Projekt Zarządzania Puszcą Białowieską określi jej los do 2050 r. Zarówno z perspektywy długofalowej ochrony jak i konieczności naprawienia szkód wyrządzonych Puszczy w przeszłości (masowa, nielegalna wycinka z 2017 r., budowa zapory granicznej) projekt to dobrze przygotowany dokument, który odpowiada na potrzeby przyrody i regionu. Niestety wbrew apelom przyrodników, projekt Planu nadal zakłada prowadzenie gospodarki leśnej w tym najcenniejszym lesie o unikalności w skali świata. To już nie 10 tys ha, a zaledwie 300, ale o trzysta za dużo. Wysoki stopień naturalności Puszczy i wysoka bioróżnorodność zależą od zabezpieczenia trwania naturalnych procesów przyrodniczych - to one stanowią przedmiot ochrony Puszczy i nie da się ich chronić kontynuując gospodarkę leśną (trzebieże, nasadzenia). Gospodarka leśna zakłóca procesy naturalne jest więc sprzeczna z ideą ochrony Puszczy Białowieskiej. Zgoda UNESCO na działania z zakresu gospodarki leśnej były tymczasowe, a konieczność uniknięcia wpisania Puszczy na listę obiektów w zagrożeniu wymaga by definitywnie zamknąć okres eksploatacji Puszczy.	Nie uwzględniono	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1607	Towarzystwo na rzecz Ziemi	Projekt Planu to bardzo dobry dokument, który przysłuży się ochronie przyrody Puszczy Białowieskiej jak i pozytywnie wpłynie na rozwój całego regionu. Niestety Projekt nadal nie eliminuje całkowicie gospodarki leśnej, nie wykorzystuje więc historycznej szansy na wprowadzenie całkowitej, trwałej ochrony na obszarze unikalnego w skali świata lasu. W Puszczy Białowieskiej nie prowadzi się gospodarki leśnej od 2017 r., i nie stanowi to żadnego problemu dla dostępności drewna dla mieszkańców. Zakaz prowadzenia gospodarki leśnej to efekt zabezpieczenia powództwa wywalzonego w sporze cywilnym. Ten zakaz należy utrzymać w sposób trwały, aby zadośćuczynić największej przyrodniczej katastrofie III RP, czyli rzezi Puszczy. Eliminacja gospodarki leśnej jest ważna, ponieważ przedmiotem ochrony obiektu UNESCO Puszcza Białowieska są naturalne procesy przyrodnicze. W lesie gospodarczym prawie nie występują drzewa w fazie terminalnej. To leżące, rozkładające kłody drzew warunkuje obecność rzadkich i zagrożonych gatunków reliktowych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1608	Stowarzyszenie Olszówka	Plan zarządzania to dokument ważny dla samej Puszczy, dla regionu, ale też dla Polski, ponieważ określi reputację naszego kraju jako odpowiedzialnego za dziedzictwo przyrodnicze, które jest wartością całego świata - dlatego zostało docenione marką UNESCO. Projekt został dobrze opracowany, zwiększa ochronę przyrody i rozwój regionu, odpowiada więc wymogom UNESCO, bierze pod uwagę interes przyrody i ludzi. Trudno jednak zrozumieć, dlaczego tak ważny dokument nie wykorzystuje szansy jaką jest możliwość jednoznacznego zakończenia czasów eksploatacji Puszczy, to jest nadal zakłada gospodarkę leśną. Mieszkańcy nie pozyskują drewna z Puszczy od 2017 r. i nie stanowi to żadnego problemu. Nie ma powodów, dla których należałoby utrzymać działalność leśników w Puszczy. Są powody by tę działalność całkowicie zakończyć - nielegalna, masowa wycinka Puszczy z 2017 r. pokazała, że leśnicy nie są dobrym zarządcą Puszczy. Wystarczy zmiana władzy, by piły znów wróciły do Puszczy. Plan zarządzania powinien zabezpieczyć Puszcę przed taką możliwością i całkowicie zakazać gospodarki leśnej na obszarze całego obiektu UNESCO. Wpisanie Puszczy Białowieskiej na listę UNESCO odbyło się na podstawie dwóch kryteriów: ochrony naturalnych procesów oraz najważniejsze siedlisk dla ochrony różnorodności biologicznej unikatowych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Gospodarka leśna była dopuszczona tylko tymczasowo i czas z nią skończyć w Puszczy. Nie ma żadnych naukowych przesłanek do prowadzenia gospodarki leśnej, bo ta niszczy naturalne procesy, które obiekt UNESCO powinien chronić.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1609	Siła Lasu!	Eliminacja gospodarki leśnej na terenie całej Puszczy Białowieskiej. W żadnej ze stref nie powinno się dopuszczać do prowadzenia gospodarki leśnej. Tylko w szczególnych przypadkach drzew zagrażających bezpieczeństwu przy samej drodze. Przy czym wycinka takich drzew obowiązkowo kończyłaby się pozostawieniem wyciętego drzewa na terenie Puszczy. Martwe drewno to gwarancja bioróżnorodności, ale także walka z przesuszeniem Puszczy, ponieważ martwe drewno znakomicie utrzymuje wodę. Możliwość obserwowania naturalnych procesów, jakie trwają w naszej Puszczy od 12 tys. lat, to magnes dla turystów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1610	Fundacja alter eko	Puszcza Białowieska jest ostatnim, tak dobrze zachowanym lasem naturalnym na niżu Europy, o długich tradycjach ochrony. W związku z tym powinna być objęta szczególną ochroną. Wskazane byłoby wyłączenie całego obszaru Puszczy Białowieskiej z gospodarki leśnej z uwagi na potrzebę zabezpieczenia trwania naturalnych procesów przyrodniczych, od których zależy wysoki stopień naturalności Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyzną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1611	Osoba prywatna	W dokumencie planu zarządzania powinno się dążyć do zwiększenia znaczenia Puszczy Białowieskiej jako terenu zwiększającego zdolności obronne Polski.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania, ograniczając obszar, na którym mogą być prowadzone czynne działania ochronne pośrednio wpływa pozytywnie na zwiększenie zdolności obronnych Polski.
1612	Osoba prywatna	Brak uwag	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Brak szczegółowych informacji w uwadze uniemożliwia odniesienie się do niej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1613	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to nasz najpiękniejszy skarb przyrodniczy i powinna być wreszcie chroniona na całym obszarze.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
1614	Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot	W imieniu Stowarzyszenia Pracownia na rzecz Wszystkich Istot wyrażam poparcie dla przygotowanego projektu planu jako dokumentu spełniającego wymogi Konwencji UNESCO i pliku renomacyjnego - z zastrzeżeniem działań skutkujących utrzymaniem gospodarki leśnej w obiekcie. Z uwagi na powyższe wnoszę o poprawę projektu i eliminację gospodarki leśnej z terenu obiektu w zakresie hodowli i pozyskania drewna. Wyrażam także oczekiwanie zwiększenia finansowania działań realizowanych w obiekcie jako koniecznego mechanizmu stymulowania rozwoju regionu w oparciu o markę UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania określa potencjalne źródła finansowania poszczególnych działań. Mając na uwadze, iż obejmuje on okres 25 lat, nie jest możliwe wskazanie konkretnych źródeł finansowania w tak długim horyzoncie czasowym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1615	Osoba prywatna	Odrzucenie wcześniej zaproponowanej i zaakceptowanej 18,06% strefy użytkowej dla mieszkańca na rzecz 3,71% strefy wydaje się najbardziej bulwersującym zapisem Projektu Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. Tym bardziej bez konsultacji społecznych i na podstawie ekspertyzy jednego naukowca (chybiona i fatalnie przeprowadzona korekta strefowania). Zaproponowanie drewna opałowego w postaci świerczyny i sośniny z obszaru 3,31% Puszczy, wykazuje się zupełnie brakiem zrozumienia potrzeb lokalnej społeczności (jakość tego drewna jest minimalna, a w większość mieszkańców jako drewna opałowego używa grabu bądź brzozy). Brak zapisu o rekompensatach finansowych dla mieszkańców i samorządów dla tak rygorystycznych projektów. Ustanowienie zupełnie obcego lokalnej społeczności a wręcz niezwiązanego z Puszczą Białowieską, Pełnomocnika (co stwarza ryzyko nadania nie kompetencyjnego, lecz politycznego) stoi w sprzeczności z zapisami ekspertów UNESCO, którzy uznali, że Obiekt Białowieża Forest ma pięciu zarządców (trzech nadleśniczych i dwóch dyrektorów parków narodowych - jednego po stronie polskiej, drugiego po stronie białoruskiej) Plan nie jest zintegrowany ze stroną białoruską, a przecież dotyczy obiektu transgranicznego. W projekcie Planu Zarządzania jest wiele zapisów o tworzeniu korytarzy ekologicznych, lecz nie ma słów, że mogą one również stwarzać ryzyko przemieszczania gatunków niepożądanych. Sporo słów w Planie Zarządzania poświęcono szkodliwemu wpływowi zatory granicznej, a także obecności żołnierzy i funkcjonariuszy Straży Granicznej, lecz nie ma ani słowa o negatywnym wpływie nielegalnych migrantów pozostawiających masę śmieci, w tym cennych przyrodniczo obszarach Puszczy Białowieskiej. Nikt z mieszkańców nie neguje potrzeby ochrony Puszczy Białowieskiej lecz brak uwzględniania potrzeb lokalnych mieszkańców, którzy od dekad mieszkają w obszarze Puszczy Białowieskiej i znają ją doskonale jest sprzeczne z zapewnieniami, że Plan zapewnia udział społeczności na każdym etapie w celu wypracowania wspólnych rozwiązań.	Nie uwzględniono	Odnosząc się do poszczególnych kwestii: 1. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie można mówić o "strefie użytkowej". Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) gospodarka leśna nastawiona na pozyskanie drewna nie może być realizowana w tym Obiekcie. Pozyskanie drewna jest (i było) możliwe wyłącznie jako skutek uboczny realizowanych działań ochronnych, działań które mogą być realizowane wyłącznie na obszarach tego w rzeczywistości wymagających. Takie obszary zostały wyznaczone w Planie zarządzania na podstawie najnowszych danych PGL LP oraz RDOŚ Białystok. 2. W ramach projektu nie potwierdzono w obiektywny sposób problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie. Wręcz przeciwnie, wiele osób podkreślało, iż nie jest to problemem. Plan zarządzania nie ma na celu zapewnienie drewna opałowego dla mieszkańców, gdyż jak wskazano w punkcie 1, pozyskanie to może być tylko skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych. 3. Nie ma podstaw do oczekiwania jakichkolwiek rekompensat finansowych. Zarówno mieszkańcy, jak i turyści mają wolny dostęp do niemal 90% powierzchni Obiektu. Do pozostałych 10% również mogą wejść, pod opieką wykwalifikowanego przewodnika. Każdy ma możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej, poprzez zbieranie grzybów, jagód i ziół (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową). Puszcza może być wykorzystywana także w celach rekreacyjnych, edukacyjnych. W tym zakresie nie nastąpiły zmiany względem dotychczasowych zasad. 4. Zarządcami Obiektu pozostaje BPN oraz PGL LP. Pełnomocnik ds. Zarządzania Obiektem Białowieża Forest, jak zaznaczono w rozdziale 6, odpowiedzialny jest za koordynację wdrażania Planu. 5. Funkcjonowanie korytarzy ekologicznych jest niezbędne do zachowania łączności ekologicznej Puszczy Białowieskiej z przyległymi terenami. Taka potrzeba nie dotyczy wyłącznie Puszczy Białowieskiej. Oczywiście za ich pośrednictwem mogą migrować również gatunki obce dla tego terenu. Z tego względu w Planie porusza się również temat przeciwdziałania obcym gatunkom inwazyjnym. 6. Rzeczywiście pewnym problemem jest brak integracji Planu z analogicznym dokumentem dla białoruskiej części Obiektu. Niestety nie jest to możliwe z racji obecnej sytuacji geopolitycznej. W przyszłości z pewnością cennym będzie opracowanie takiego dokumentu. Uzależnione jest to jednak od czynników zewnętrznych. 7. Plan zarządzania uwzględnia w miarę możliwości potrzeby wszystkich grup interesariuszy, zwracając uwagę nie tylko na kwestię ochrony przyrody, ale również możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej oraz rozwój społeczno-gospodarczy regionu.
1616	Osoba prywatna	Zapewnienie możliwości działania Lasom Państwowym w przypadku wystąpienia klęsk żywiołowych, oraz nadzór i kontrola zagrożeń biotycznych prowadzona przez LP, czynne działania w pozyskaniu drewna aby zachować odpowiedni stan sanitarny.	Nie uwzględniono	Na obszarze Puszczy Białowieskiej, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014), jesteśmy zobowiązani chronić różnorodność biologiczną oraz naturalny przebieg procesów ekologicznych. Czynne działania ochronne mogą być realizowane tylko i wyłącznie na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Ich skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna. Nie jest natomiast możliwe prowadzenie działań ukierunkowanych na pozyskanie drewna, na gospodarcze wykorzystanie tego wyjątkowego lasu. Niezależnie, zgodnie z opracowanym Planem zarządzania uzasadnione i konieczne jest prowadzenie stałego monitoringu Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1617	Osoba prywatna	Projekt to starannie przygotowany dokument, który w znacznym stopniu odpowiada na potrzeby ochrony przyrody oraz rozwoju lokalnej społeczności. Warto docenić jego wkład w ograniczenie gospodarki leśnej – z 10 tys. ha do 300 ha – oraz uwzględnienie interesu mieszkańców i zgodność z wytycznymi UNESCO. Niestety, mimo tych zalet, dokument nie wykorzystuje historycznej szansy na wprowadzenie pełnej, trwałej ochrony Puszczy Białowieskiej – jednego z ostatnich lasów naturalnych w Europie. Pozostawienie nawet ograniczonej gospodarki leśnej w obiekcie UNESCO jest sprzeczne z jego podstawowym celem, jakim jest ochrona naturalnych procesów przyrodniczych i bioróżnorodności. Martwe drewno, drzewa w fazie terminalnej, obecność rzadkich gatunków ptaków i owadów – to wszystko jest możliwe tylko w lesie wolnym od ingerencji człowieka. Od 2017 roku, dzięki wyrokowi sądu i działaniom organizacji społecznych, w Puszczy nie prowadzi się gospodarki leśnej – i nie wpłynęło to negatywnie ani na dostępność drewna dla mieszkańców, ani na ich potrzeby. Przeciwnie – ten okres udowodnił, że Puszcza ma zdolność do naturalnej regeneracji. Wydarzenia z 2017 roku, kiedy prowadzono masową, nielegalną wycinkę, pokazały, że Lasy Państwowe nie są odpowiednim zarządcą tak cennego obiektu. Obecny Plan powinien zabezpieczyć Puszczę przed powrotem takich praktyk. UNESCO dopuściło gospodarkę leśną w Puszczy jedynie tymczasowo. Dziś nie ma naukowych przesłanek, by ją kontynuować. W świetle obowiązku ochrony naturalnych procesów i siedlisk unikatowych gatunków, jak sóweczka, włośnatka, dzięcioł białostrzbioty, dzięcioł trójpalczasty czy rzadkie chrząszcze, konieczne jest wprowadzenie całkowitego zakazu gospodarki leśnej na całym obszarze obiektu UNESCO. Apeluję o uwzględnienie tego postulatu i pełne podporządkowanie Planu celom ochrony przyrody. Tylko w ten sposób możliwe będzie trwałe zabezpieczenie dziedzictwa Puszczy Białowieskiej – miejsca o wyjątkowym znaczeniu dla Polski, Europy i całego świata.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1618	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to jeden z największych skarbów Polski. I tak jak skarby kulturowe – obrazy, rzeźby, zabytki – powinna być w całości chroniona. To jeden z najcenniejszych lasów globu, żaden zabytek kulturowy nie jest ważniejszy i cenniejszy. Dlatego uważam, że Zintegrowy Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Puszcza Białowieska” jest krokiem w dobrą stronę. Trzeba zrobić wszystko, by już nigdy harwestery nie powróciły do Puszczy. To nasz obowiązek wobec siebie samych i przyszłych pokoleń. Nie może być mowy o prowadzeniu gospodarki leśnej czy łowieckiej na terenie całej Puszczy. To powinien być matecznik dzikości, w końcu zgodnie z kryteriami UNESCO mają być w Puszczy Białowieskiej chronione naturalne procesy i naturalne siedliska. Piła i strzelba to drastyczne zaprzeczenie tym wartościom i celom.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1619	Osoba prywatna	Z powodu atrakcyjności Puszczy jako jedyne zachowanego w takim stopniu lasu nizinnego w Europie, proszę o zupełne zaprzestanie jakiejkolwiek gospodarki leśnej i łowieckiej w każdej z 4 stref. Jedynie dzika puszcza będzie atrakcyjna dla naukowców i turystów zainteresowanych naturalnymi procesami zachodzącymi bez udziału człowieka. Jednocześnie proszę o umożliwienie mieszkańcom i turystom rekreacyjnego korzystania z każdej (poza rezerwatem) strefą w ramach rekreacji czy zbierania grzybów/runa.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku nominacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z przyjętym strefowaniem, każda osoba ma możliwość korzystania z Puszczy Białowieskiej w celach rekreacyjnych oraz pozyskiwania na jej obszarze grzybów, jagód i ziół (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową).
1620	Osoba prywatna	Puszcza Białowieska to ostatni w Europie nizinny las o charakterze pierwotnym, którego wartość przyrodnicza jest nie do przecenienia. Objecie całego obszaru puszczy ochroną w formie parku narodowego pozwoli na zachowanie i monitorowanie naturalnych procesów sukcesji, które są kluczowe dla długoterminowego funkcjonowania ekosystemów leśnych. Dzięki temu możliwe będzie prowadzenie badań nad przebiegiem naturalnych przemian przyrodniczych bez ingerencji człowieka. Tylko pełna ochrona parku narodowego zapewni realną możliwość zachowania wszystkich organizmów żyjących w puszczy, od dużych ssaków, takich jak żubr czy wilk, po rzadkie grzyby, porosty i bezkręgowce, których siedliska zależą od martwego drewna i wielowiekowych drzew. Puszcza stanowi oazę bioróżnorodności o znaczeniu międzynarodowym. Zaproponowane działania prowadzące do osiągnięcia postawionych celów posłużą także do rozwoju i promocji turystyki w regionie. W ramach parku należy również wdrożyć skuteczny system ochrony przeciwpożarowej, który w dobie zmian klimatu staje się niezbędny. Zastosowanie nowoczesnych technologii, w tym monitoring termowizyjny i sieć punktów obserwacyjnych, pozwoli zapobiegać zagrożeniom dla tego unikatowego ekosystemu. Rozszerzenie parku przyniesie korzyści także lokalnym społecznościom. Rozwój ekoturystyki stworzy nowe miejsca pracy i źródła dochodów. Konieczne jest opracowanie programu budowy infrastruktury turystycznej – szlaków z czatowniami, umożliwiających bezpieczne i etyczne obserwowanie oraz fotografowanie przyrody. Takie rozwiązanie zaspokoi potrzeby miłośników natury, jednocześnie minimalizując presję na środowisko. Ochrona Puszczy Białowieskiej w pełnym zakresie to inwestycja w przyszłość – zarówno przyrodniczą, jak i społeczną.	Wyjaśniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku nominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zaradczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym. W Planie zarządzania uwzględniono zalecenia wynikające z Planu ppoż., który stanowi jednocześnie jeden z załączników do opracowanego dokumentu.
1621	Osoba prywatna	Ja się nie znam, ale mam prośbę, chrońcie to co zielone. Żeby moje dzieci miały co podziwiać.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Celem opracowanego Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest jest zapewnienie długoterminowej ochrony Obiektu oraz wdrożenie skutecznego modelu zarządzania, który umożliwi zachowanie unikalnego w skali światowej ekosystemu leśnego, nienaruszonych procesów ekologicznych oraz wynikającej z nich różnorodności biologicznej – zarówno dla obecnych, jak i przyszłych pokoleń.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1622	Osoba prywatna	Przez wiele lat będąc mieszkanką Hajnówki sądziłam drzewka różnych gatunków wokół miejscowości na obszarze Puszczy Białowieskiej .Teraz nikt nie słucha mojego głosu ,nie konsultuje ,nie pyta o zmiany w zarządzaniu puszczą.Kornik przez też ekologów zniszczył miliony świerków ,które leżą i gniją .Codziennie muszę oglądać też obraz apokaliptyczny bo mieszkam tutaj .Sprzeciwiam się dyktatowi ekologów i żadam konsultacji ze społeczeństwem ,samorządami puszczańskim.	Wyjaśniono	Chcielibyśmy podkreślić, że podczas prac nad przygotowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których mogły wziąć udział wszystkie zainteresowane strony – zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych czy instytucji naukowych. Łącznie w tych spotkaniach uczestniczyło ponad 1800 osób. Dodatkowo projekt Planu został poddany konsultacjom społecznym, w ramach których każdy mógł wyrazić swoją opinię i zgłosić uwagi. Zapewniamy, że głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a proces konsultacji był szeroko zakrojony i otwarty. Odnosząc się do kwestii sadzenia drzew – zgodnie z zapisami Planu, sadzenie drzew na terenie Obiektu jest zabronione. Wynika to z konieczności zachowania naturalnych procesów przyrodniczych, które są podstawą wyjątkowej wartości Puszczy. Martwe drewno, które może sprawiać wrażenie „nieuporządkowanego”, ma ogromne znaczenie dla różnorodności biologicznej – stanowi siedlisko dla wielu rzadkich gatunków roślin, grzybów i zwierząt. To podejście jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO i IUCN.
1623	Polskie Towarzystwo Ochrony Pierwotnej Przyrody	Jestem terenowcem, badaczem i edukatorem związanym z Puszcą Białowieską od ponad czterech dekad. Moje doświadczenie obejmuje zarówno klasyczne badania ornitologiczne, jak i lokalną, praktyczną ochronę dziedzictwa – od organizowania sieci monitoringu ptaków drapieżnych, przez współpracę z lokalną społecznością i edukację dzieci, po publikacje naukowe i popularnonaukowe. Podsumowanie: Autor - ISBN 978-83-924422-1-9, uznanej za ważne źródło o przyrodzie i ochronie Puszczy. Autor dokumentacji terenowej cytowanej w raportach dla UNESCO, UE i krajowych instytucji środowiskowych. Współorganizator nietypowych działań ochronnych, integrujących lokalne tradycje i wiedzę przyrodniczą (ochrona dębów znakiem sakralnym). Redaktor ekspercki w dziedzinie ochrony przyrody i ornitologii, lider działań oddolnych i edukacyjnych. Długoletni współpracownik organizacji naukowych, formalny uczestnik konsultacji społecznych, recenzent dokumentacji środowiskowej i autor petycji w obronie całościowej ochrony Puszczy. Inspirator nowych standardów w edukacji przyrodniczej.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za podzielenie się swoją opinią oraz za przedstawienie imponującego dorobku związanego z Puszcą Białowieską. Państwa wieloletnie doświadczenie – obejmujące badania naukowe, działania edukacyjne, ochronę przyrody oraz współpracę z lokalną społecznością – stanowi niezwykle cenny wkład w zachowanie tego wyjątkowego dziedzictwa. Z uznaniem odnosimy się do Państwa zaangażowania i wkładu w rozwój wiedzy o Puszczy. Plan zarządzania został opracowany z myślą o zapewnieniu długofalowej ochrony Obiektu Światowego Dziedzictwa, przy jednoczesnym poszanowaniu lokalnego kontekstu i potrzeb społecznych. Jego celem jest nie ograniczanie aktywności, lecz stworzenie ram umożliwiających prowadzenie działań zgodnych z wartościami Obiektu, w tym także działań edukacyjnych, naukowych i ochronnych – takich, jakie Państwo od lat z powodzeniem realizują. Na potrzeby opracowania Planu przygotowano szereg ekspertyz, zarówno przez ekspertów zewnętrznych, jak i wewnętrznych, obejmujących różne aspekty funkcjonowania Obiektu – od przyrodniczych po społeczno-kulturowe. Z pełną dokumentacją można zapoznać się na stronie projektu, co umożliwia wgląd w podstawy merytoryczne przyjętych rozwiązań.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1624	Osoba prywatna	Rozumiemy i zdajemy sobie sprawę z tego jaką wartość ma Obiekt, jednak odnosi się wrażenie, że niektóre proponowane działania mają na celu zrobienie z Puszczy Białowieskiej tzw. "skansenu", w którym nie będzie żadnych możliwości rozwoju, ani robienia czegokolwiek. Według autorów planu miejscowa ludność to banda niedouczonej debili i troglodytów, którzy nadają się tylko i wyłącznie do wypasu bydła. Nic więc dziwnego w tym, że młodzi ludzie nie chcą tutaj pozostać, że społeczeństwo się starzeje.. A straszenie wpisem na listę zagrożonych Obiektów może być postrzegane jako narzędzie nacisku na władze, w celu wyrażenia zgody na zatwierdzenie tego wątpliwej jakości planu. Plan zarządzania powinien być efektem współpracy wszystkich grup interesariuszy, a my się czujemy nieuwzględniani. Mamy nadzieję, że te konsultacje pomogą wszystkim w osiągnięciu kompromisu. A co z białoruską częścią .. To jest obiekt transgraniczny. Czemu plan nie jest zintegrowany ?	Wyjaśniono	Przede wszystkim pragniemy podkreślić, że Plan zarządzania nie ma na celu przekształcenia Puszczy w „skansen”, lecz zapewnienie jej długoterminowej ochrony w sposób zgodny z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Aby las pozostał miejscem o wyjątkowej wartości dla kolejnych pokoleń, niezbędne jest zachowanie jego naturalnych procesów oraz różnorodności biologicznej. Plan zakłada wdrożenie skutecznego modelu zarządzania, który umożliwi realizację tych celów – z myślą zarówno o przyrodzie, jak i lokalnych społecznościach. W odniesieniu do kwestii wypasu bydła, w Planie zarządzania zawarto następujący zapis: „Promowanie tradycyjnych sposobów użytkowania terenu Puszczy Białowieskiej w zakresie upraw, łaskarstwa i wypasu w terenach otwartych oraz promowania uprawy starych odmian drzew” (Działanie 6.1.2), a także odniesienie w zestawieniu rekomendacji eksperckich, gdzie proponuje się wypas bydła jako alternatywę dla wykaszania mechanicznego. Należy zaznaczyć, że dokument nie narzuca obowiązku prowadzenia wypasu bydła, a jedynie wskazuje na możliwość promowania tej formy użytkowania jako jednej z metod koszenia, stosowanej zamiennie z wykaszaniem mechanicznym. Jeśli chodzi o białoruską część Obiektu, zgadzamy się, że jako obiekt transgraniczny Puszcza Białowieska wymaga zintegrowanego podejścia. Niestety, ze względu na aktualną sytuację geopolityczną i brak możliwości współpracy instytucjonalnej z partnerami po stronie białoruskiej, opracowanie wspólnego dokumentu nie było możliwe na tym etapie. Niemniej jednak, Plan zarządzania uwzględnia charakter transgraniczny Obiektu i pozostaje otwarty na przyszłą integrację działań, gdy tylko warunki polityczne na to pozwolą. Zdecydowanie nie podzielamy opinii, jakoby autorzy Planu wyrażali lekceważący stosunek do mieszkańców regionu. Wręcz przeciwnie – lokalna społeczność jest traktowana jako kluczowy interesariusz, a jej wiedza, doświadczenie i obecność są nieodzowne dla skutecznej ochrony Obiektu. W dokumencie podkreślono znaczenie edukacji, dialogu i współpracy, a także potrzebę tworzenia warunków dla zrównoważonego rozwoju regionu.
1625	Osoba prywatna	Las jest dla ludzi a nie ludzie dla lasu. Nie dla zmniejszenia powierzchni i precz z ekoterrorystami.	Wyjaśniono	Puszcza Białowieska stanowi obszar o szczególnym znaczeniu emocjonalnym i przyrodniczym, co wymaga podejmowania działań przemyślanych, odpowiedzialnych oraz ukierunkowanych na dobro wspólne – zarówno społeczne, jak i środowiskowe. W celu zapewnienia trwałości jej wyjątkowej wartości dla przyszłych pokoleń, konieczne jest wdrożenie skutecznych mechanizmów ochronnych. W tym kontekście opracowano Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, którego celem jest realizacja długoterminowych działań służących zachowaniu unikalnego ekosystemu leśnego, nienaruszonych procesów ekologicznych oraz wynikającej z nich różnorodności biologicznej. Dokument uwzględnia potrzeby zarówno obecnych, jak i przyszłych użytkowników dziedzictwa. Należy podkreślić, że opracowanie Planu nie skutkuje zmianą powierzchni Obiektu. Ewentualne różnice w danych wynikają m.in. ze stosowania odmiennych układów odniesienia w dokumentach kartograficznych oraz z korekty przebiegu granicy państwowej, dostosowanej do Państwowego Rejestru Granic. Niewielkie ograniczenie powierzchni stref 1 i 2 wynika z konieczności wydzielania pasa granicznego o szerokości 15 metrów, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym ustawą z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz. U. 2025.184 t.j.).
1626	Osoba prywatna	Plan oceniam bardzo pozytywnie. Najważniejszymi pozytywnymi zmianami, które niesie za sobą ten plan to przede wszystkim zmniejszenie strefy, z której można pozyskiwać drewno (z 18% do niecałych 4%) oraz praktycznie zakaz polowania - można by polować jedynie na gatunki obce i inwazyjne w niektórych miejscach.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Pozytywna opinia wyrażona przez interesariuszy stanowi istotne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości przyświecających opracowaniu niniejszego dokumentu. Udzielone wsparcie jest nie tylko źródłem motywacji do dalszych działań, lecz również dowodem na szerokie społeczne uznanie i zaangażowanie w kwestie związane z ochroną unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej.
1627	Osoba prywatna	Pozytywnie oceniam sporządzony plan zarządzania Puszcą Białowieską.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Pozytywna opinia wyrażona przez interesariuszy stanowi istotne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości przyświecających opracowaniu niniejszego dokumentu. Udzielone wsparcie jest nie tylko źródłem motywacji do dalszych działań, lecz również dowodem na szerokie społeczne uznanie i zaangażowanie w kwestie związane z ochroną unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1628	Osoba prywatna	Naukowcy z Uniw. Columbia oszacowali niedawno wagę wszystkich ssaków na Ziemi, okazało się, że ok. 61% stanowią zwierzęta hodowlane, 35% ludzie i tylko niecałe 4% zwierzęta dzikie (99,9% gatunków). Do tego degradacja środowiska wciąż postępuje. Planeta bez bioróżnorodności przestanie być żywa. Po prostu nasz gatunek także wymrze. Zostaną po nas tylko kamienie i warstwa plastiku. Aby zwiększyć bioróżnorodność potrzebne są przede wszystkim siedliska oraz dostęp do czystej, słodkiej wody. Takie siedliska jak Puszcza Białowieska to szansa na utrzymanie w niektórych rejonach przyczółków, które oparły się degradacji ręką ludzką. Unijna Strategia na rzecz Bioróżnorodności 2030 zakłada przekształcenie co najmniej 30% obszarów lądowych i morskich UE w skutecznie zarządzane obszary chronione. Nasi dziadowie uprawiali trójpółówkę. 30% powierzchni każdego kraju chronione przed człowiekiem dałoby szansę na regenerację zmaltretowanej naturze. Powiększanie obszarów ściśle chronionych leży zatem w naszym własnym interesie.	Wyjaśniono	Celem opracowanego Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest jest zapewnienie długoterminowej ochrony Obiektu oraz wdrożenie skutecznego modelu zarządzania, który umożliwi zachowanie unikalnego w skali światowej ekosystemu leśnego, nienaruszonych procesów ekologicznych oraz wynikającej z nich różnorodności biologicznej – zarówno dla obecnych, jak i przyszłych pokoleń. Zgodnie z opiniami ekspertów UNESCO/IUCN, jednym z mierników skuteczności ochrony Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie obszarów ze strefy 4 (gdzie dopuszczalne są określone działania ochronne) do strefy 3, w której prowadzenie działań z katalogu (załącznik nr 6 do Planu) nie jest możliwe. Taki proces został zaproponowany w konsultowanym dokumencie. Jednocześnie należy podkreślić, że na wybranych obszarach czynna ochrona pozostaje niezbędna – dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki, które wymagają regularnego koszenia, a także fragmentów lasów, gdzie odpowiednie działania mogą przyspieszyć naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W związku z powyższym, zgłoszona uwaga nie może zostać uwzględniona.
1629	Osoba prywatna	Wizyta w Białowiejskim Parku Narodowym, w rezerwacie ścisłym, gdzie można wchodzić wyłącznie ze specjalnie przygotowanym do tego przewodnikiem, robi ogromne wrażenie. Jednak obszar ten nie jest wielką puszczą, a jedynie niewielkim rezerwatem i powoduje różne ograniczenia związane z presją zewnętrzną wywołaną przez człowieka. O ile wchodzenie nawet licznych grup turystów na teren Puszczy nie powoduje zagrożeń dla ekosystemu, tak gospodarcza działalność człowieka jest poważnym problemem. Chodzi przede wszystkim o gospodarkę leśną, która powinna być na terenie Puszczy całkowicie wstrzymana. Nie chodzi wyłącznie o wycinki i związany z tym hałas, niszczenie podszytu, runa i ściółki, ale też o drogi zrywkowe, dukty leśne, które tworzy się zbyt szerokie i ograniczające naturalne procesy przyrodnicze, ale też o zaniechanie działań sanitarnych, wycinanie i usuwanie drzew uschniętych, czy chorych. Bioróżnorodność rezerwatu, która zachowuje się od setek lat, pokazuje, że przyroda potrafi o siebie zadbać bez ingerencji człowieka. Poszerzmy ten obszar na całą Puszczę i nawet jeśli nie powiększymy Parku Narodowego, rezerwatu ścisłego, to będziemy mogli obserwować zjawiska przyrodnicze i stworzymy atrakcję turystyczną bardziej dostępną niż sam rezerwat ścisły. Jednocześnie ulżymy trochę zwierzętom zamieszkującym te tereny, kiedy zmniejszymy presję cywilizacyjną na ich siedliska, umożliwimy rozwój ekosystemu, pozwolimy zwiększyć liczbę gatunków zamieszkujących ten teren, nie odbierając człowiekowi dostępu i cieszenia się z tak unikatowego miejsca w Europie. Czyli całkowite wyłączenie z gospodarki leśnej całej Puszczy uważam za niezwykle istotne. Zwłaszcza że opowiadają się za tym środowiska naukowe. I tak czynimy ogromną szkodę przyrodzie stawiając zaporę na granicy i uniemożliwiając swobodną migrację zwierzętom z białoruskiej części tej samej Puszczy. Może kiedyś uda się te ekosystemy na powrót połączyć i nasze zaangażowanie w odtwarzanie lasu naturalnego może pomóc zaadoptować się wtedy odciętym obecnie terenom.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym, prowadzenie gospodarki leśnej na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa jest zabronione. Plan zarządzania został opracowany w oparciu o zalecenia UNESCO, które jednoznacznie wskazują, że pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie powinno mieć miejsca na obszarze Obiektu. Jednakże, ze względu na konieczność zachowania określonych typów siedlisk i związanej z nimi różnorodności biologicznej, Plan dopuszcza możliwość prowadzenia czynnych działań ochronnych. W ich wyniku może powstać produkt uboczny w postaci drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Dotyczy to wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki, które wymagają regularnego koszenia, a także na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania te mogą przyspieszyć naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. W związku z powyższym, zgłoszona uwaga nie może zostać uwzględniona.
1630	Sejmik Województwa Podlaskiego	W pełni popieram zapisy planu.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
1631	Osoba prywatna	Ogólnie należałoby wystąpić z Białowieża Forest ponieważ kryteria, które należy spełnić wg. mojej wiedzy i doświadczenia prowadzą do przyrodniczej degradacji. W 1996 r. powiększono Park Narodowy o tereny gospodarowane przez Lasy Państwowe. Wprowadzono natychmiast zasady takie jak teraz proponuje się w strefie 3. Na skutki proszę spojrzeć na miejscu, tragedia szczególnie we wschodniej i południowo-wschodniej części. Korzyści w ramach wydania zgody przez gminy, żadne choć obietniczki identyczne jak dzisiaj w ramach projektu Białowieża Forest. Chciałbym zaznaczyć, że szkody wyrządzone przez zaprzestanie gospodarki leśnej, w wyniku protestów ludzi nie mających pojęcia co robią i popieranym przez naukowców wypowiadających się zgodnie z przyjętą z góry tezą są szacowane na 3-4 miliardy złotych. Mieszkańcy patrzący na taką rozrzutność przy tworzeniu nowych niepotrzebnych form ochrony są zbulwersowani. Młodzież ucieka nie widząc przyszłości, zjawiają się nowi mieszkańcy, mający trochę pieniędzy budują domki letniskowe, wpadają na odpoczynek ale nie stanowią ludności, która tu jest była i widziała jak wyglądała pięknie Puszcza, gdy jeszcze nie było niby ekologów i zatroskanych naukowców, przede wszystkim swoim ego. Pozdrawiam i liczę, że skończycie z hipokryzją i zaczniecie społeczeństwu mówić prawdę, jak to jest z tą Puszczą Białowieską.	Wyjaśniono	Przedstawione postulaty nie znajdują potwierdzenia w literaturze naukowej. Puszcza Białowieska została wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO na podstawie dwóch kryteriów, z których jedno odnosi się do różnorodności biologicznej tego wyjątkowego obszaru, a drugie do naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Zaprzestanie czy ograniczenie gospodarki leśnej nie prowadzi do szkód lecz do zachowania naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Wiąże się to oczywiście z utratą dochodów związanych z pozyskaniem drewna. Warto jednak potwierdzić, że marka UNESCO może pozwolić na uzyskanie znacznych przychodów finansowych związanych z działalnością na rzecz szeroko rozumianej turystyki.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1632	Polskie Towarzystwo Ochrony Pierwotnej Przyrody	Publikowany projekt w zasadzie pomija obszary polan osadniczych Puszczy Białowieskiej. Problemy ochrony na tych terenach są przedstawione tendencyjnie, odnoszące się głównie do PZO Natura 2000. - Plan zarządzania podkreśla konieczność zachowania historycznego układu przestrzennego polan oraz ograniczenia rozwoju zabudowy, aby nie naruszać wolnych przestrzeni o istotnych funkcjach ekologicznych. Szczególny nacisk kładzie się na ochronę krajobrazu i utrzymanie korytarzy ekologicznych, które umożliwiają migrację zwierząt pomiędzy parkiem narodowym a otaczającymi terenami Natura 20001. - Wskazuje się, że rozwój zabudowy na polanach osadniczych powinien być ściśle kontrolowany, aby nie prowadzić do fragmentacji krajobrazu, wzrostu presji antropogenicznej i utraty wartości przyrodniczych tych terenów. Zaleca się zachowanie dotychczasowych granic zabudowy i unikanie urbanizacji otuliny parku oraz historycznego krajobrazu wiejskiego1. - Plan zarządzania przewiduje współpracę z lokalnymi samorządami w zakresie rewitalizacji i utrzymania punktów widokowych oraz promowania tradycyjnej architektury na polanach osadniczych. Wieloletnie badania (lata 2006-2025) nad orlikiem krzykliwym w Puszczy Białowieskiej na polanach osadniczych wskazują, że wyznaczone strefy ochronne są fikcją, wyznaczone za biurka linijką. Często dzielą działki budowlane na połowę. Najważniejsze, że w majestacie prawa naruszają konstytucyjne prawa ich właścicieli. W tej sprawie jest kasacja w Sądzie najwyższym dot. farmy fotowoltaicznej przy ul. Żubrowej w Białowieży. W polskim prawie wywłaszczenie jest najgorszą formą pozbawienia własności właściciela. Obecne prawo miejscowe (PZO) jest formą bardziej rygorystyczną, bowiem wywłaszczenie = gratyfikacja finansowa, natomiast powołanie obszarów ochronnych przez PZO pozbawia właścicieli prawa do dysponowania własnością bez żadnej gratyfikacji. Właściciel działki znajdującej się w strefie ochronnej nie może wybudować stodoły, garażu itp. bowiem RDOŚ uważa, że budowa stodoły jest inwestycją o znacznej szkodliwości. Abstrahuję już o tym, że RDOŚ raz wydaje decyzje pozytywne, a raz negatywne na inwestycje budowlane w obszarach PZO. W przypadku dwóch farm fotowoltaicznych wydał decyzje pozytywne, dla innej już nie. Do powyżej wypowiedzi załączam jako dowód mój artykuł; https://www.bialowieza.org/artykuly/inwestycje.html Dodam, że w tym roku prowadzimy ukierunkowane badania żerowisk orlika. Dołączymy je jako ekspertyzę do konsultacji. Gratis, bez finansowania	Uwzględniono częściowo	Przedstawione postulaty w dużej mierze są uwzględnione w opracowanym Planie zarządzania. Zwraca się w nim m.in. Uwagę na potrzebę przeciwdziałania fragmentacji siedlisk. W granicach Obiektu Białowieża Forest nie ma możliwości powstawania nowej zabudowy mieszkaniowej. Obejmuje on jedynie tereny zarządzane przez Białowieżski Park Narodowy oraz Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe. W granicach Obiektu nie ma terenów prywatnych. Nie ma zatem w tym przypadku mowy o procesie wywłaszczania.
1633	Osoba prywatna	Chciałbym odnieść się do problemu ochrony Puszczy Białowieskiej i wynikających z tego obaw mieszkańców. Uważam, że część rozwiązania jest w rękach szeroko definiowanych Lasów Państwowych, gdyż to taki a nie inny podział administracyjny nadleśnictw tworzy swoistego rodzaju konflikt interesów na linii mieszkańcy -gospodarka leśna - ochrona przyrody. Nie można i nie powinno stawiać się mieszkańców wyłącznie powiatu hajnowskiego oraz Nadleśnictw Hajnówki, Białowieży i Browska na szali warunkującej taką, czy inną ochronę Puszczy Białowieskiej. Siła i zasoby tych trzech Nadleśnictw jest zbyt mała, aby pogodzić ze sobą potrzeby mieszkańców z interesami ochrony Puszczy Białowieskiej. Z mapy administracyjnej powiatu hajnowskiego wynika, że istnieją znaczne zasoby lasów gospodarczych administrowanych w większości przez Lasy Państwowe. Niestety praktycznie całość tego terenu w powiecie hajnowskim, która przylega do Puszczy Białowieskiej i jest blisko Hajnówki (granica nadleśnictwa hajnowskiego biegnie na zachód od Orzeszkowa) jest zarządzana przez leśników z Bielska Podlaskiego. Należy się zastanowić, czy interesy eksploatacji lasów przez władze leśne z bielska są w jakikolwiek stopniu zbieżne z potrzebami okolicznych mieszkańców powiatu hajnowskiego? Czy nie należałoby w tym przypadku zmodyfikować podziału administracyjnego lasów państwowych, aby dostosować prowadzoną w tym obszarze gospodarkę leśną do potrzeb lokalnej ludności (oczywiście z punktu widzenia lasów państwowych będzie to prawdopodobnie naruszać szeroko rozumiane interesy przedstawicieli Bielska Podlaskiego)? Mając jednak na uwadze fakt, iż powiat bielski jest członkiem Euroregionu "Puszcza Białowieska" to należy nie tylko zaangażować ich przedstawicieli w tym leśników by partycypowali zarówno w zyskach, ale także i kosztach tego złożonego przedsięwzięcia. Proponował bym, aby podział administracyjny na tym terenie pomiędzy nadleśnictwami został zmodyfikowany i docelowa, aby powiat hajnowski reprezentowany przez Nadleśnictwa Hajnówka, Białowieża i Browsek przejął administrowanie nad lasami gospodarczymi na tym terenie dla dobra społeczności lokalnej. Tylko współpraca w tak szerokim gronie pozwoli na osiągnięcie pożądanego przez wszystkich rezultatu.	Nie uwzględniono	Struktura organizacyjna oraz podział terytorialny poszczególnych jednostek organizacyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe nie stanowi elementu opracowanego Planu zarządzania. Zatem zgłoszona uwaga nie może zostać uwzględniona.
1634	Osoba prywatna	Jako obywatel Polski, płatnik podatków, świadomy wyborca, zawodowy trener ekolog i przyrodnik jestem za całkowitym zakazem wycinki drzew na całym terenie Puszczy Białowieskiej w jej polskich granicach. Ochrona Puszczy ma strategiczne znaczenie dla m.in. bioróżnorodności i ochrony klimatu.	Nie uwzględniono	Prowadzenie czynnych działań ochronnych jest niezbędne na pewnych terenach w celu zachowania różnorodności biologicznej. Dotyczy to przykładowo łąk, które muszą być okresowo wykaszane. Czynne działania ochronne, na niektórych obszarach leśnych pozwolą na przyspieszenie naturalnych zmian w drzewostanie, w jego dostosowaniu do siedliska. W związku z powyższym nie jest możliwe uwzględnienie zgłoszonej uwagi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1635	Polskie Towarzystwo Ochrony Pierwotnej Przyrody	Dopóki, my miejscowi, nie będziemy dopuszczeni do głosu w sprawie naszej Puszczy Białowieskiej, słuszny plan będzie blokowany nie na szczeblach ministerialnych, a bezpośrednio w UE.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Chcielibyśmy podkreślić, że podczas prac nad przygotowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których mogły wziąć udział wszystkie zainteresowane strony – zarówno mieszkańcy, jak i przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych czy instytucji naukowych. Łącznie w tych spotkaniach uczestniczyło ponad 1800 osób. Dodatkowo projekt Planu został poddany konsultacjom społecznym, w ramach których każdy mógł wyrazić swoją opinię i zgłosić uwagi. Zapewniamy, że głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a proces konsultacji był szeroko zakrojony i otwarty.
1636	BONASUS - VET	Obecny projekt strefowania nie uwzględnia standardowych potrzeb priorytetowego gatunku PB, jakim jest żubr (Bison bonasus). Należy bezwzględnie dopuścić do projektu leśników i lekarzy weterynarii, którzy zajmują się odnową zdrowia żubra i jego ekologią. Obecny projekt to zapisy, które uprzywilejowują ornitologów i entomologów, a nie dają należytego miejsca dla dużych ssaków PB.To zamach na potrzeby egzystencjalne Białowieży i ddzic.	Nie uwzględniono	Opracowany Plan zarządzania odnosi się przede wszystkim do zapisów zawartych we wniosku renominacyjnym (2014) oraz zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Wyraźnie one wskazują na potrzebę ochrony różnorodności biologicznej i naturalnego przebiegu procesów ekologicznych - dotyczy to wszystkich gatunków, toteż wszystkie one były na równi traktowane. Nie uzasadniono przedstawionej w uwadze tezy o uprzywilejowanym traktowaniu ornitologów i entomologów.
1637	Osoba prywatna	Poddawany konsultacjom projekt Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest – część polska Puszcza Białowieża zawiera szereg informacji nieaktualnych oraz opiera się wg deklaracji autorów na szeregu warsztatach z udziałem wielu osób oraz na ekspertyzach. Niestety nie tylko brak aktualnych informacji o stanie lasów = przyrody Obiektu, jak też manipulowanie (=sumowanie liczby uczestników) liczbami uczestników warsztatów (we wszystkich w większości udział brały te same osoby) budzi poważne wątpliwości w zakresie rzetelności traktowania całego zebranego materiału. Znacząca część mieszkańców oraz przedstawicieli samorządów i lokalnych organizacji społecznych (zwanych pozarządowymi) w trakcie spotkań z realizatorami projektu wielokrotnie w szeregu kwestiach wyrażała swój sprzeciw, co znajdowało również odzwierciedlenie w korespondencji do ministerstwa – zlecienniodawcy wykonania projektu planu oraz do władz UNESCO. W prezentowanym dokumencie nie znalazło to praktycznie żadnego odzwierciedlenia, a na dodatek kwestie lokalnej społeczności sprowadzono do konieczności jej edukowania i kompletnie pominięto zarówno jej zwyczaje, przywiązanie do Puszczy Białowieskiej oraz pracę na rzecz przywrócenia jej świetności po zniszczeniach I wojny światowej, sprzedaży Puszczy angielskiej firmie oraz zniszczeniach II wojny światowej. Zignorowano fakt, że nie kto inny, ale właśnie mieszkańcy Puszczy to trzon kadry leśnej, która ją odbudowywała i doprowadziła do stanu pozwalającego wpisać całą na Listę Obiektów Światowego Dziedzictwa. Prezentowany projekt Planu Zarządzania odziera ich z honoru i godności – wykluczając praktycznie jakąkolwiek aktywność i wypychając na jedynie słuszną – zdaniem Autorów i ekspertów – ścieżkę rozwoju aktywności turystycznej, zabierając w zakresie zdecydowanie większym niż wypracowany w latach 2019-2020 kompromis, na który zgodzili się również eksperci UNESCO w kwestii zasięgu IV (4) strefy OŚD, czyli ochrony czynnej z możliwością pozyskiwania drewna użytkowego, w tym opałowego. W dokumencie forsuje się wysoką środowiskową (przyrodniczą) atrakcyjność terenu, ignorując całkowicie opracowania w tym zakresie. Poniżej prezentuję ilustrację wykonaną w ramach „Analizy walorów turystycznych powiatów i ich bezpośredniego otoczenia na podstawie danych statystycznych m.in. zakresu bazy noclegowej, kultury i dziedzictwa narodowego oraz przyrodniczych obszarów chronionych” w ramach projektu „Wsparcie systemu monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2007-2013 oraz programowania i monitorowania polityki spójności w perspektywie finansowej 2014-2020” (Program operacyjny Pomoc Techniczna 2007-2013).	Nie uwzględniono	Odnosząc się do poszczególnych kwestii: - Plan zarządzania został opracowany na podstawie literatury, najnowszych danych udostępnianych przez PGL LP, RDOŚ Białostok oraz ekspertyz opracowanych specjalnie na potrzeby opracowania dokumentu. - Liczba uczestników (nie osób) nie ma znaczenia dla treści zawartych w Planie zarządzania. W warsztatach organizowanych w ramach projektu mógł wziąć udział każdy zainteresowany, zgodnie z zasadami partycypacji społecznej. Uczestniczyli w nich przedstawiciele różnych grup interesariuszy, toteż zrozumiałe jest, iż nie było możliwe uwzględnienie wszystkich postulatów (tym bardziej, że część z nich była sprzeczna z zasadami określonymi we wniosku renominacyjnym). - W Planie nie neguje się dorobku lokalnej społeczności w ochronie Puszczy Białowieskiej. Nie wpływa to jednak na potrzebę jej dalszej ochrony. - W obowiązującym wniosku renominacyjnym (2014) wyraźnie wskazano, iż w obszarze Puszczy Białowieskiej nie ma możliwości prowadzenia działań mających na celu pozyskanie drewna. Pozyskanie może stanowić wyłącznie efekt uboczny prowadzonych działań w zakresie ochrony czynnej. Mogą być one realizowane wyłącznie na obszarach rzeczywiście tego wymagających. - Nie ma podstaw do próby określenia które z kryteriów wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jest ważniejsze. Oba one powinny być traktowane na równym poziomie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1638	Osoba prywatna	Powiat Hajnowski znajduje się co prawda w najwyższej, 5 grupie pod względem atrakcyjności, jednak na jej samym dole. Oznacza to, że sama w sobie Puszcza nie jest zbyt dużą atrakcją turystyczną. Znajduje to zresztą w moim osobistym doświadczeniu z rozmów z turystami, którzy przede wszystkim pytają o atrakcje turystyczne, ale nie sam las jako taki. Trudno na tym budować w rzeczywistości szansę rozwoju turystycznego regionu, zważywszy, że istnieją dokumenty i publikacje sugerujące konieczność ograniczania turystyki wewnątrz Puszczy, co zresztą znalazło odzwierciedlenie w samym projekcie w zapisie wskazującym na ograniczenie sieci dróg i szlaków. Dokument w żaden sposób nie konkretyzuje tego zapisu pozostawiając do dalszych działań planistycznych. Pomija zresztą inne ważne przesłanie, które przy sporządzaniu planów rozwojowych dla obszarów przyrodniczo cennych musi być brane pod uwagę. Ilustruje to poniższy wykres: Choć wykres dotyczy zrównoważonej gospodarki leśnej ma on zastosowanie w przypadku Planu Zarządzania OŚD. Dobro zostało uznane z tytułu dwóch kryteriów, które mają zapewnić warunek integralności oraz uniwersalnej wartości Obiektu: Kryterium IX: obiekt stanowi wyjątkowy przykład istotnych procesów ekologicznych i biologicznych zachodzących w ewolucji i rozwoju ekosystemów lądowych, słodkowodnych, nadmorskich i morskich, jak również zbiorowiskach roślin i zwierząt. Kryterium X: obiekt obejmuje najbardziej znaczące i istotne siedliska przyrodnicze dla ochrony różnorodności biologicznej in-situ, włączając zagrożone gatunki posiadające wyjątkową uniwersalną wartość z punktu widzenia nauki lub ochrony. O ile kryterium IX wyłamuje się z powyższego schematu, o tyle kryterium X w pełni temu kryterium odpowiada. Żle się stało, że Autorzy nie podjęli się próby: a) określenia dla polskiej części Dobra zobiektywizowanej oceny istotności obu kryteriów, b) nie uwzględnili istotnej rozbieżności w zasięgu poszczególnych stref ochronnych, w tym ochrony czynnej, a po stronie białoruskiej wręcz zwanej gospodarczą w obu częściach TOŚD.	Nie uwzględniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieża została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieżskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieżskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. W świetle powyższych argumentów, nie można zgodzić się z tezą, wedle której ochrona bierna ma negatywny wpływ na Obiekt. W tym miejscu należy podkreślić, iż ochrony różnorodności biologicznej nie można utożsamiać z jej sztucznym kreowaniem. Należy podkreślić, iż potrzeba ograniczenia sieci dróg została wyraźnie sformułowana przez ekspertów UNESCO/IUCN. Nie ma ponadto podstaw do próby określenia które z kryteriów wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO jest ważniejsze. Oba one powinny być traktowane na równym poziomie. W Planie przewidziano szereg działań mających na celu m.in. rozwój turystyki czy rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1639	Osoba prywatna	Autorzy, chyba w oparciu o ekspertyzę dotyczącą strefowania, oraz zapotrzebowania na drewno opałowe i ignorując lokalizację atrakcji turystycznych, w tym istniejących artefaktów archeologicznych, o które często pytają turyści (jest opracowanie Fundacji Hereditas z 2018 r.). Przyjęli, w ślad za tymi ekspertyzami i dziwną, może wręcz maniakalną niechęcią do jakichkolwiek wycinek drzew (choć nie wykluczają tego na łąkach na potrzeby pokarmowe żubrów oraz jako miejsca żerowania ptaków drapieżnych z orlikiem krzykliwym na czele) , że ochrona bierna, poza siedliskami otwartymi ma być docelową formą zarządzania Dobrem. Niestety jak pokazują badania zarówno z samej Puszczy Białowieskiej, prowadzone w Białowieżskim Parku Narodowym od 1936 r., jak również w lasach górskich w Polsce i wielu innych miejscach na świecie ochrona bierna prowadzi do zubożenia różnorodności biologicznej, w tym uproszczenia składów gatunkowych roślin drzewiastych (np. publikacje prof. B. Brzezieckiego – szczególnie z 2021 r. i in. z powierzchni stałych w BPN wraz z prognozą- symulacją do roku 2036). Już obecnie widoczne są procesy dominowania – w zależności od warunków środowiskowych, graba lub gatunków lekkonasiennych, pionierskich na siedliskach, na których zgodnie z założeniami planu winny powstawać mieszane lasy liściaste dębowo-grabowe. Zwarty las grabowy czy brzozowy z podszyciem leszczyny wiele dziesięcioleci będzie blokował wzrost innych gatunków na siedliskach grądowych. Ochrona czynna siedlisk leśnych to nie tylko wycinanie drzew, ale stwarzanie odpowiednich warunków edaficznych, w tym świetlnych, termicznych do rozwoju kolejnych generacji drzew stających się z czasem żywicielskimi dla chronionych rzadkich owadów. To także możliwość ochrony in situ gatunków runa o szczególnych wymaganiach świetlnych. To wreszcie możliwość ochrony i przedłużenia trwania w Puszczy siedliska dąbrowy świetlistej – żerowanie żubrów tego nie zapewnia. Zresztą problem populacji żubra w samej Puszczy, to osobne zagadnienie, w sumie pominięte w tym dokumencie. Nie odniesiono się bowiem do zmniejszenia się zimowej populacji żubrów w samej Puszczy, zwłaszcza poza sezonem letnim i zwiększenie ugrupowań w strefie buforowej OŚD, co rodzi rosnącą liczbę konfliktów z rolnikami (a płoszenie tych zwierząt nie jest w żaden sposób monitorowane). Nie dostrzeżono w projekcie Planu potencjału związanego z miejscowym wykorzystaniem surowca drzewnego pozyskiwanego w ramach dostosowywania składu gatunkowego lasu do siedliska – który to proces w ramach zrównoważonej gospodarki leśnej zapoczątkowano w latach 70/80 XX w. i był skutecznie kontynuowany w XXI w. dając i pracę i surowiec drzewny dla lokalnej społeczności oraz lokalne zakłady przetwórcze. Przecież to mógłby być motor rozwoju gospodarczego regionu – jeśli jednak, go nie wskazano, a zapisano, że Plan Zarządzania winien znaleźć swoje miejsce w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, to oznacza, że to wykluczono. Jak zatem ma być budowana więź lokalnych społeczności Puszczy Białowieskiej, jeśli skazuje się ją na w rzeczywistości na wykluczenie gospodarcze. Turystyka motorem nie będzie. Dokument stwierdza, że przyjęto adaptacyjny system zarządzania i wydaje się to bardzo współczesne podejście do zagadnienia. Jednak trudno na podstawie propozycji zawartych w opracowaniu dociec czego to będzie dotyczyło. Zakładając ochronę bierną praktycznie na obszarze ponad 96% powierzchni Obiektu, a także modyfikację układu drogowego i sieci szlaków turystycznych pozostawiając nawet do „biernej przebudowy” drzewostany – bo dokument nie odnosi się do siedlisk, podobnie jak ekspertyza nt. strefowania – trudno dostrzec pola dla tego zarządzania adaptacyjnego, tak jak przedstawia to Raport EEA z 2012 r. (patrz tabela – str. 6 niniejszych uwag - za B. Brzeziecki, 2021, „Konsekwencje objęcia ochroną ścisłą znacznych obszarów leśnych Polski [wdrożenie jednego z celów unijnej Strategii na rzecz Bioróżnorodności do 2030 roku - objęcie ścisłą ochroną 10% obszarów lądowych, w tym wszystkich pozostałych w UE lasów pierwotnych i starodrzewów], ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia spowodowanego zmianami klimatycznymi oraz niekorzystnymi zmianami sukcesyjnymi zbiorowisk leśnych”).	Nie uwzględniono	Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) ochrona Obiektu powinna opierać się o ochronę bierną. Działania czynne są oczywiście dozwolone, ale jedynie na terenach w rzeczywistości tego wymagających. Wszystkie działania przewidziane na obszarze Puszczy Białowieskiej mają prowadzić do zachowania różnorodności biologicznej (nie jej sztucznego kształtowania) oraz do zachowania naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. To są nadrzędne wytyczne, które musiały zostać uwzględnione w opracowanym dokumencie. W skorygowanym w wyniku konsultacji społecznych dokumencie w katalogu dozwolonych działań zostanie podkreślona rola działań, które powinny być prowadzone w obrębie dąbrowy świetlistej. Działania sformułowane w Planie zarządzania mają na celu nie tylko ochronę środowiska, ale również rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej - oczywiście bez możliwości realizacji działań mających na celu pozyskanie drewna.

1640	Osoba prywatna	Szkoda także, że uparto się by zmniejszyć strefę czynnej ochrony różnorodności biologicznej z 18,06% do 3,33% obszaru nie analizując – co wskazano wyżej ani znaczenia obu kryteriów, ani integracyjnego modelu ochrony różnorodności biologicznej stawiając na model segregacyjny wg Bollmanna i Braunischa z 2013 r., za Brzeziecki 2021 (ilustracja na stronie 7). Model integracyjny uwzględnia znaczenie społeczności lokalnych z jednej strony i z drugiej wprowadza łagodny sposób przejścia od czynnej ochrony różnorodności biologicznej do ochrony ścisłej – biernej. Niestety aspekt społeczny, zwłaszcza w odniesieniu do społeczności lokalnej i jak w 2018/19 w Raporcie UNESCO nazwanej mieszkańcami długoterminowymi (co w dokumentach IOŚ-PIB także znalazło odzwierciedlenie przynajmniej w kwestii drewna opałowego) został zmarginalizowany i sprowadzony do możliwości uzyskania drewna opałowego świerkowego w ramach strefy 4b, tj. na powierzchni 85,87 ha, czyli 0,15 % całego obszaru Dobra. Drewno to jest najmniej pożądanym sortymentem na cele grzewcze – co zostało zignorowane i można odebrać jako szyderstwo i kpinę z mieszkańców. Badania prowadzone na powierzchniach stałych w Rezerwacie Ścisłym Białowieskiego Parku Narodowego (dawną nazwa historyczna, a nie urzędowa) od 1936 r. pokazują stopniowe upraszczanie się struktury lasów praktycznie na wszystkich siedliskach, co w konsekwencji prowadzi do utraty różnorodności biologicznej, co znajduje odzwierciedlenie w publikacjach naukowych Adamowskiego (Adamowski W. 2009. Flora naczyniowa. W: Białowieski Park Narodowy. Poznać. Zrozumieć. Zachować. Białowieski Park Narodowy. Białowieża), Brzezieckiego (np.: Brzeziecki B. 2016. Wieloletnia dynamika drzewostanów w Puszczy Białowieskiej (w warunkach ochrony ścisłej). W: A. Wikło (red.). Stan ekosystemów leśnych Puszczy Białowieskiej. CILP. Warszawa. Str.: 45-58; Brzeziecki B. 2017. Puszcza Białowieska jako ostoja różnorodności biologicznej. (cd str.8). Sylwan 161 (12): 971–981. DOI: 10.26202/sylvan.2017128; Brzeziecki B., Andrzejczyk T., Żybura H. 2018a. Odnowienie naturalne drzew w Puszczy Białowieskiej. Sylwan 162 (11): 883–896. DOI: 10.26202/sylvan.2018116; Brzeziecki B., Ciurzycki W., Keczyński A. 2018b. Zmiany flory roślin naczyniowych runa leśnego w latach 1959–2016 na stałej powierzchni badawczej w oddziale 319 Białowieskiego Parku Narodowego. Sylwan 162 (12): 980–988. DOI: 10.26202/sylvan.2018139; Brzeziecki B., Drozdowski S., Bielak K., Czachorowski M., Zajączkowski J., Buraczek W., Gawron L. 2021. A demographic equilibrium approach to stocking control in mixed, multiaged stands in Białowieża Forest, Northeast Poland. Forest Ecology and Management 481; Matuszkiewicz J.M. 2011. Changes in the forest associations of Poland’s Białowieża Primeval Forest in the second half of the 20th century. Czasopismo Geograficzne 82: 69-105 . Ilustracja tych zmian pod wpływem zastosowania ochrony biernej znajduje się na stronach 8 i kolejnych niniejszych uwag. Bardzo źle się stało, że Autorzy projektu Planu zawierzili bezkrytyczni ekspertyzie dotyczącej strefowania zajmującej się nie siedliskami, nie istotnością zapewnienia realizacji warunku integralności oraz uniwersalnej wartości Obiektu, a schematem drzewostanu i jego wieku. Cytat z Brzeziecki 2021: „Podobnych, a nawet jeszcze bardziej spektakularnych, przykładów dotyczących ustępowania gatunków roślin, spowodowanego naturalnymi procesami sukcesyjnymi i regeneracyjnymi zachodzącymi w warunkach ochrony ścisłej, dostarczają wieloletnie badania geobotaniczne prowadzone na terenie Białowieskiego PN przez Matuszkiewicza (2011). Wspomniany autor zbadał, jak w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat zmienił się skład florystyczny kilku najważniejszych typów zespołów roślinnych występujących w ‘Rezerwacie Ścisłym’ Białowieskiego PN. Przykładem szczególnie wyraźnych i daleko idących zmian jest zespół Serratulo-Pinetum. Jak pisze cytowany tu autor, bogactwo gatunkowe płatów boru mieszanego (Serratulo-Pinetum) stale się zmniejsza, ostatnio trochę wolniej, średnio w tempie 0,6 gatunków na rok. Zanikły całkowicie gatunki wyróżniające dla zespołu (sierpik barwierski, bukwnica lekarska), natomiast inne znacznie ograniczyły występowanie (kokoryczka wonna i gorysz pagórkowy). Coraz radsze stają się gatunki z rodziny gruszykowatych, w tym orlylia jednostronna, gatunek charakterystyczny dla zespołu. Ogółem, obecny stan tych gatunków wynosi 20% stanu wyjściowego (sprzed 50 lat). Ujemne trendy obejmują gatunki charakterystyczne dla klasy Querco-Fagetea, takie, jak: lilia złotogłów, groszek wiosenny, przylaszczka pospolita, wawrzynek wilczełyko, perłówka zwisła, leszczyna pospolita. Inne przykłady gatunków, w tym rzadkich i chronionych, obecnych przed 50 laty, teraz nie występujących wcale lub coraz radszych, to m.in.: pszeniec gajowy, bodzisek leśny, rutewka mniejsza, wyka zaroślowa, pięciornik kurze-ziele, orlik pospolity, czarcikęs łukowy, turówka leśna, czyścica storzyszek, naparstnica zwyczajna, wyka leśna, jastrzębiec baldaszkowy, dąbrówka rozłogowa, przetacznik ożankowy, fiołek Rivina i nawłoc pospolita. Natomiast do gatunków występujących coraz częściej należy malina właściwa, a także wierzbówka koprzyca, która pojawiła się w ostatnim okresie. W konkluzji autor stwierdza, że zespół Serratulo-Pinetum, szeroko rozpowszechniony na terenie Białowieskiego PN w latach 50-tych, w ciągu 40 lat zanikł praktycznie całkowicie. Według Matuszkiewicza (2011), z dużą pewnością można zakładać, że zmiany zachodzące w przypadku obszaru objętego ochroną ścisłą, polegające na uproszczeniu i zubożeniu składu florystycznego zbiorowisk, mają naturalny charakter i są przejawem regeneracji zbiorowisk poddanych wcześniej presji ze strony człowieka. Innymi słowy, zregenerowane postaci zespołów są wyraźnie uboższe pod względem florystycznym niż postaci „znieskształcone” (ukształtowane pod wpływem czynników antropogenicznych). Tak więc spontaniczna renaturalizacja, przebiegająca w warunkach ochrony ścisłej, prowadzi do redukcji różnorodności florystycznej zbiorowisk, a stopniowo nawet do zmniejszenia zróżnicowania na poziomie zespołów roślinnych” (sic!).	Nie uwzględniono	Działania sformułowane w Planie zarządzania mają na celu nie tylko ochronę środowiska, ale również rozwój społeczno-gospodarczy regionu oraz możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej - oczywiście bez możliwości realizacji działań mających na celu pozyskanie drewna. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. W świetle powyższych argumentów nie sposób uznać ochrony biernej za zagrożenie dla Puszczy Białowieskiej. Należy jednocześnie podkreślić, iż celem Planu zarządzania nie jest zapewnienie drewna opałowego dla mieszkańców. Przeprowadzone analizy nie wykazały w sposób obiektywny problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie Puszczy Białowieskiej. Należy ponownie podkreślić, iż pozyskanie drewna w Puszczy Białowieskiej nie może być działaniem celowym. Może stanowić tylko i wyłącznie skutek uboczny czynnych działań ochronnych prowadzonych na obszarach w rzeczywistości tego wymagających.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1641	Osoba prywatna	Reasumując powyższe preferując Kryterium IX musimy z góry zgodzić się na uproszczenie struktury i składu gatunkowego zbiorowisk i siedliska oraz brak zapewnienia zachowania UWD wg Kryterium X. Oznacza to, że utopią staje się odtworzenie w sposób samoistny drzewostanów dębowo-grabowych, gdyż z diagramu na str. 9 wynika dominacja graba i upraszczanie składu gatunkowego od boru świeżego po las wilgotny!!! Należy zatem spodziewać się, że ostatecznie kolejne misje sprawdzające mogą zwrócić uwagę na nie zachowanie, w przypadku przyjęcia obecnej wersji projektu Planu Zarządzania, OUV wg kryterium X, czyli może to skutkować jednak możliwością wpisania Dobra na listę Obiektów w Zagrożeniu. Przecież obecne zagrożenie takim wpisem nie wynikało z dotychczasowego strefowania oraz istniejących form ochrony przyrody, a brakiem samego Planu – czyli przesłanki nie tyle merytorycznej, a o charakterze administracyjnym. Forsowanie ochrony biernej nie jest podyktowane przesłankami merytorycznym, a ideologicznymi – także w kwestii zapewnienie ochrony pożarowej i dla lasów Obiektu, jak też osad śródpuszczańskich. Niepokojące przy tym jest to, że forsowanie ochrony biernej zasadza się przede wszystkim na wyrokach sądów, które nie zważały na stan faktyczny i zagrożenia trwałości siedlisk spowodowanych administracyjnymi i to błędnymi, decyzjami Ministerstwa z lat 2010-2012, które doprowadziły do gradacji kornika drukarza, a w następstwie utraty siedlisk wielu gatunków stanowiących o różnorodności biologicznej Puszczy Białowieskiej – ubytek świerka to utrata siedliska dla dzięcioła trójpalczastego i wielu set gatunków grzybów; brak odnowień sztucznych, bądź aktywnego wspomagania odnowień dębu, jesionu, klona, a nawet sosny – to zagrożenie utraty ciągłości pokoleniowej tych gatunków jako siedlisk dla grzybów, owadów i ptaków (te ostatnie wg doniesień Wesołowskiego i Walankiewicza mają mniejsze zagęszczenia populacji w strefie ścisłej ochrony, a tym samym są bardziej zagrożone wyginięciem) związanych z różnymi fazami wiekowymi tych drzew, w tym co najmniej kilku chronionych i zagrożonych. Te ostatnie – wszystkie powinny być zaliczone do strefy buforowej i właśnie ze względu na bezpieczeństwo pożarowe otoczone strefą 4 (bez podziału na podstrefy!!!) o minimalnej szerokości 100 m, by zapewnić obronę osady przed przynajmniej pożarem dolnym – dotyczy to osad Czerlonka Leśna - w tym w odz. 468D, Budy Leśne (362B) oraz Sacharewo, Topiło, Czernasty, Wygon, Podcerkiew. Stwierdzić należy, że dokument ignoruje lokalne społeczności kładąc nacisk na jej edukację, modyfikację programów nauczania (co ciekawe zakładając a priori, że będzie to zaakceptowane przez władze oświatowe Polski) i kompletnie zapominając o wkładzie tych małych społeczności w odbudowę Puszczy i zachowanie jej walorów przyrodniczych oraz selektywnie podchodząc do historii i kultury regionu – zapominając o tym co o mieszkańcach Puszczy pisali Sienkiewicz, Jarocki, Sieroszewski, Karpiński i inni.	Nie uwzględniono	Odnosząc się do przedstawionych uwag należy wskazać, iż okresowe gradacje kornika są elementem naturalnego procesu i występowały w Puszczy wielokrotnie. Wszelkie zalecenia zawarte w Planie ppoż. (załącznik do Planu zarządzania) zostały uwzględnione w opracowanym dokumencie. Na potrzebę ochrony biernej uwagę zwraca wielu specjalistów, w tym eksperci UNESCO/IUCN. Wynika to również w sposób jednoznaczny z zapisów wniosku renominacyjnego (2014). Działania czynne mogą być realizowane jedynie w obrębie ekosystemów rzeczywiście tego wymagających.
1642	Osoba prywatna	PODSUMOWANIE Prezentowany projekt powinien stać się dopiero teraz podstawą do dyskusji i dopracowania faktycznego Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest część polska „Puszcza Białowieska”. Podstawą merytoryczną powinny być najnowsze dane inwentaryzacyjne zarówno w odniesieniu do danych o stanie lasów, jak też wykonane w ramach inwentaryzacji do Planu Ochrony Obszaru Sieci Natura 2000 PLC 200004 Puszcza Białowieska. Strefowanie nie powinno ograniczać się do kwestii ochrony czynnej i biernej, ale także uwzględniać aspekty społeczne, w tym rozwój regionu oparty nie tylko o turystykę i jej reglamentację, ale także możliwości trwałej i zrównoważonej czynnej ochrony różnorodności biologicznej – także na potrzeby doskonalenia jej metod na użytek zarządzania lasami gospodarczymi. Absolutnie nie do przyjęcia jest drzewostanowy algorytm zaproponowanego strefowania – zwłaszcza, że w całym dokumencie nie ma choćby najmniejszej wzmianki o wpływie na możliwość uprawiania turystyki kwalifikowanej, a tym bardziej rekreacyjnej na obszarze dobra!!! Generalnie dokument jest niepełny i zawiera szereg niedomówień i pominieć – choćby w zakresie hydrologii, a także opieki nad populacją żubrów – miejsc dokarmiania istniejących w różnych strefach poza strefą ochrony ścisłej czy postępowania przy pożarach w strefie 1, wokół osad śródleśnych – zakaz usuwania drzew przy drogach czy wokół osad śródleśnych jest działaniem prowadzącym bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia zarówno mieszkańców, jak też służb ratowniczych!!! Są to elementarne powody, dla których obecny projekt nie powinien być przedmiotem konsultacji, a rozpoczęcia dyskusji nt. sporządzenia Planu Zarządzania.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania wykorzystano już najnowsze dane, w tym te udostępniane przez PGL LP oraz RDOŚ Białystok. Strefowanie uwzględnia również aspekty społeczne. Zapewniono mieszkańcom i turystom możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej - pozyskiwania grzybów, jagód, ziół (o ile nie są objęte ochroną gatunkową). Każdy może swobodnie poruszać się w obrębie 90% obszaru Puszczy, a na pozostałych 10% pod opieką wykwalifikowanego przewodnika. Ten wyjątkowy Obiekt może być oczywiście wykorzystywany również do rekreacji, edukacji, badań naukowych. Zwrócono również uwagę na problem gospodarki wodnej. Dozwolono w strefach 2-4 realizację działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego (przy wykorzystaniu lokalnego materiału). Wszelkie zalecenia zawarte w Planie ppoż. (załącznik do Planu zarządzania) zostały uwzględnione w opracowanym dokumencie.
1643	Rada Gminy Białowieża	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem. Jest to ważne dla opracowania Planu.	Nie uwzględniono	Opracowując dokument uwzględniono dotychczasowe doświadczenia PGL LP oraz BPN we wspólnym zarządzaniu Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1644	Rada Gminy Białowieża	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, które nic nie mówią o Planie zarządzania. Jest Plan ochrony i Plan urządzania lasu.	Wyjaśniono	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1645	Rada Gminy Białowieża	W treści planu (str. 8-9) wskazano szacunkowe koszty realizacji działań do 2035r. Jednak nie przedstawiono rozwiązań zapewniających rekompensaty dla mieszkańców (za zakup droższego drewna na opał, dopłat za zmianę systemu ogrzewania np. gaz, pompy ciepła).	Nie uwzględniono	Analizy prowadzone w ramach projektu nie wykazały w sposób obiektywny problemu z dostępem do drewna opałowego. Wręcz przeciwnie, wiele osób wskazywało, iż drewno jest dostępne w rynkowej cenie. Plan zarządzania nie wprowadza ograniczeń dla mieszkańców i turystów. Zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) pozyskanie drewna nie może być celem prowadzonych działań na terenie Obiektu, a jedynie skutkiem ubocznym czynnych działań ochronnych prowadzonych na obszarach rzeczywiście tego wymagających.
1646	Rada Gminy Białowieża	Plan akcentuje konieczność ochrony procesów biologicznych i ograniczenia działalności człowieka (str. 6-7), lecz nie odnosi się wystarczająco do ochrony dziedzictwa kulturowego i społecznego mieszkańców(str. 29). Powinno być chronione tradycyjne formy współżycia z Puszcą: pozyskiwanie opału, ziołolecznictwo, rzemiosło, łowiectwo, wędkarstwo, produkcja miodu . Tym bardziej, że przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego w 1996r. podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom możliwość korzystania z drewna opałowego i użytkowego.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) na obszarze Puszczy Białowieskiej nie można prowadzić działań mających na celu pozyskanie drewna. Pozyskanie może być jedynie skutkiem ubocznym prowadzonych czynnych działań ochronnych w obszarach rzeczywiście tego wymagających. Mieszkańcy i turyści zachowali jednak możliwość zrównoważonego korzystania z Puszczy - poprzez rekreację, zbieranie grzybów, jagód i ziół (o ile nie są one objęte ochroną gatunkową). W ramach Planu zarządzania zaproponowano także realizację działania 7.1.1 Opracowanie strategii edukacji przyrodniczej i kulturowej w kontekście celów ochrony Światowego Dziedzictwa, w tym Białowieża Forest. Ponadto w ramach celu 6. Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej przewidziano realizację m.in. Działania 6.1.1 Ochrona dziedzictwa niematerialnego Puszczy Białowieskiej i upowszechnianie wiedzy o nim oraz Działania 6.1.2 Ochrona i promowanie dóbr kultury oraz krajobrazu Puszczy Białowieskiej.
1647	Rada Gminy Białowieża	Rada Naukowo-Społeczna Obiektu skupia za małą ilość przedstawicieli samorządów. Z 21 członków Rady jest tylko jeden przedstawiciel samorządu Białowieży. Żądamy 3.	Uwzględniono częściowo	Postulat nie został uzasadniony. W Planie zarządzania doprecyzowano liczbę przedstawicieli samorządów w Radzie

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1648	Rada Gminy Białowieża	Nie zgadzamy się na zmniejszenie 4 strefy do 3,71 % . Jest to niezgodne z umową społeczną i oparte na błędnych podstawach. Opinia prof. dr hab. Bogdana Brzezieckiego z SGGW i Stanowisko Związków zawodowych działających w Nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej w załączniku do maila.	Nie uwzględniono	Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.
1649	Rada Gminy Białowieża	Niejasne są zasady wdrażania Planu na poziomie gminnym. W Planie (str. 13, 124-126) przewidziano, że część zadań wdrażana będzie na poziomie gminnym, tym bardziej, że Plan Ogólny musi uwzględniać wymogi Planu zarządzania, choć nie jest jeszcze przyjęty, a Plany Ogólne należy przyjąć do końca 2025r.. Nie wiemy jakie obowiązki i koszty będą nałożone na samorządy lokalne.	Nie uwzględniono	Na stronach 124-126 omówiono system koordynacji działań (rozdział 6.1). Nie ma tam mowy o wdrażania działań na poziomie gminnym. Faktem jest, iż w Planie zarządzania przewidziano szereg działań mających na celu rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Tak więc, będą one realizowane również na terenie gmin. Dla każdego z zadań wskazano potencjalne źródła finansowania. Z całą pewnością dla wielu z tych zadań konieczne będzie poszukiwanie zewnętrznych źródeł finansowania. Z tego też względu nie można ich odgórnie określić. Za koordynację działań będzie odpowiadał Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest. Należy jednak podkreślić, iż Plan zarządzania nie ma mocy narzucenia gminom jakiegokolwiek działania. W sposób sztywny w dokumencie określono jedynie zasady odnoszące się do gospodarowania w granicach Obiektu Białowieża Forest.
1650	Rada Gminy Białowieża	Reasumując: Żądamy zatrzymania prac nad projektem Planu jako niespełniający oczekiwań miejscowej ludności, naruszający nasze prawa. Całkowicie odrzucamy koncepcję aktywizmu ekologicznego opartego tylko na biernej ochronie przyrody. Chcemy powrotu do kompromisowego planu z lat 2022-2023. Powinien on zostać przywrócony jako punkt wyjścia do dalszych prac z uwzględnieniem interesów wszystkich stron. W przypadku przyjęcia aktualnego Planu i nieuwzględnienia uwag samorządowców, zostawiamy za sobą prawo do protestu do UNESCO za naruszenie praw miejscowej ludności co jest ważną zasadą w tej Organizacji.	Nie uwzględniono	Opracowany dokument nie narusza praw miejscowej ludności ani jakiegokolwiek innej grupy interesariuszy. Wszystkie zainteresowane grupy były włączane w partycypacyjny proces opracowywania dokumentu. Plan w wersji z 2023 roku zawierał koncepcję strefowania niespełniającą zasad określonych przez UNESCO. Zostało to wyraźnie wskazane przez ekspertów UNESCO/IUCN, co jednoznacznie wskazywało na konieczność wprowadzenia korekt m.in. w tym właśnie zakresie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1651	Osoba prywatna	Projekt planu zarządzania obiektem światowego dziedzictwa UNESCO „Białowieża Forest” budzi wiele zastrzeżeń. Wstęp Osadnictwo ludzkie na obszarze dzisiejszej Puszczy Białowieskiej, Puszczy Ładzkiej oraz okolicach występowało w różnych formach od wielu stuleci. Już od wczesnych wieków obecnej ery, ludzie osiedlali się na tych terenach. Człowiek od zawsze poszukuje przestrzeni, w której może nie tylko przetrwać, ale też rozwijać się. Kolejne ludy przewijały się przez to miejsce, różniły się prawie wszystkim, ale najważniejszym punktem wspólnym była nierozzerwana więź z lasem, z którego korzystały, ale też zachowały dla kolejnych pokoleń ludzi. Z jednej strony badania archeologiczne wskazują, że w X i XI wieku na terenie Puszczy Białowieskiej i Puszczy Ładzkiej występowały liczne pola uprawne na terenach, gdzie dzisiaj znajduje się las. Z kolei współczesne miejscowości: Białowieża – istnieje od XIV wieku, Narewka została założona w 1639 roku, a wsie bezpośrednio okalające lasy istnieją co najmniej od XVIII wieku. W dwudziestoleciu międzywojennym obszar ten był niezwykle słynny na skale europejską, a nawet światową. Polska wykorzystała ten w kontaktach międzynarodowych jako niezwykle obszar do polowań. Leśnicy, brać łowiecka oraz ówczesne władze lokalne podjęły ogromny wysiłek, aby ocalić żubra od zagłady. W PRL Hajnówka była najważniejszym ośrodkiem przemysłu drzewnego w całym kraju. Praktycznie cała ludność była zatrudniona w miejscach, które w jakiś sposób były związane z gospodarką leśną, a pociągi z Białowieży i Hajnówki dowoziły drewno i produkty przemysłu drzewnego na całą Polskę. Od kilkunastu lat widać przyspieszający upadek tego niezwykłego miejsca, ludzie niegdyś zatrudnieni w zawodach związanych z lasem są zmuszeni do emigracji, bezrobocia lub przejścia na emeryturę. Połączenie kolejowe z Białowieżą już nie istnieje. Ludzie którzy sadzili niegdyś las, nie mają prawa korzystać z jego dobrodziejstw. Zamiast odnawialnego i lokalnego surowca drzewnego, trzeba sprowadzać węgiel z odległych krajów. Negatywne zjawiska społeczno-ekonomiczne wzajemnie się potęgują, a wejście w życie nowego planu grozi ich utrwaleniem, zamykając drogę do poprawy sytuacji i odbierając nadzieję na rozwój regionu. Połączenia komunikacyjne z niegdyś licznych wsi, nie istnieją. Młody człowiek stracił szansę na pracę w lasach państwowych, jeszcze niedawno licznych tartakach oraz przemyśle drzewnym. Nasz region staje się miejscem, w którym człowiek traci nie tylko możliwość rozwoju, ale nawet nadzieję na godne życie, a cały region nieuchronnie pogrąża się w procesie związania. Propozycje pozostawiają wrażenie, że las staje się bardziej prywatnym rezerwatem dla nielicznych niż wspólnym dobrem, które powinno służyć całej społeczności. Aby ludzie mogli nadal żyć i rozwijać się w tym niezwykłym regionie, konieczne jest przywrócenie równowagi między ochroną przyrody a potrzebami mieszkańców. Należy umożliwić racjonalne, zrównoważone korzystanie z lasu jako odnawialnego i lokalnego źródła drewna, które zapewni pracę, ogrzewanie i materiały budowlane dla społeczności. Ważne jest utrzymanie i rozwój lokalnej infrastruktury, w tym połączeń komunikacyjnych, które pozwolą młodym ludziom podejmować pracę w lasach, tartakach i przemyśle drzewnym oraz uczestniczyć w życiu społecznym regionu. Tylko poprzez aktywne wsparcie lokalnej gospodarki, edukacji, dostępu do surowców i infrastruktury, a także poprzez wzmocnienie więzi mieszkańców z lasem, możliwe jest zahamowanie procesu związania regionu, przywrócenie nadziei na godne życie i zapewnienie przyszłości. Niepotrzebne zakazy polowań, wprowadzone w imię ochrony przyrody, często prowadzą do odwrotnego efektu – wzrostu szkód od zwierząt w uprawach rolnych i młodnikach leśnych, bez zapewnienia mieszkańcom rekompensat. Miejscowa społeczność traci kontrolę nad równowagą ekosystemu, a tradycyjne formy gospodarki łowieckiej, które od stuleci współistniały z lasem, zostają zignorowane. Zakazy te odbierają ludziom możliwość czynnego współtworzenia i ochrony puszczy, zamieniając las w przestrzeń niedostępną i obcą dla tych, którzy od wieków byli jego strażnikami. Ochrona przyrody nie powinna oznaczać wykluczenia człowieka, lecz wspieranie gatunków rzadkich i cennych przy zachowaniu równowagi społecznej. Sóweczka, bocian czarny, dzięcioły trójpalczaste i inne ptaki leśne wymagają precyzyjnie prowadzonej ochrony siedlisk – ochrona bierna, bez aktywnych działań na przekształconych terenach, nie przynosi oczekiwanych efektów. Niezbędne jest utrzymanie różnorodnych struktur leśnych, zachowanie starych drzew i otwartych przestrzeni, które służą tym gatunkom, przy jednoczesnym umożliwieniu mieszkańcom korzystania z zasobów lasu w sposób zrównoważony i racjonalny. Młode uprawy leśne często były świetnym miejscem do polowania dla sów, mysołowców, były też miejscem gdzie przez wiele lat mogły rosnąć rośliny światłolubne, dopóki las po wielu latach nie zastąpił dostępu do nieba. Sytuacja zapylaczy jest już optakana, tam gdzie niegdyś wiele gatunków pszczoł, motyli i trzmieli miało swój dom, leży martwy dzisiaj las, który nigdy w historii tego miejsca nie miał prawa powstać. Sztuczne nasadzenia świerka wraz z globalnym ociepleniem i zakazem działalności człowieka doprowadziły do niespotykanego nagromadzenia martwego drewna. W innych regionach naszego kraju następuje olbrzymia intensywność pozyskania drewna, podczas gdy u nas, samego tylko świerkowe martwe drewno, które warte było kilka miliardów złotych gnije. Pieniądze takie, są dla regionu niewyobrażalnie wielkie, i pewnie już nigdy nie dostanie szansy na otrzymanie choćby ułamka tej kwoty. Kuszeni wizją turystyki, która obiecuje korzyści, często pozostajemy z doświadczeniem, że nie przynosi ani realnych dochodów, ani skutecznej ochrony środowiska. Turyści przynoszący największy prestiż i pieniądze – myśliwi, mają od lat zakaz polowań. Wśród znanych takich gości należy wymienić monarchów, celebrytów i dużych przedsiębiorców. Zostawiali niebywałe pieniądze w postaci wydatków na hotele, odstrzał, usługi. Pozostają jedynie zwykli turyści, którzy w większych ilościach przyjeżdżają podczas krótkich sezonów. Turyści zainteresowani ochroną środowiska, zazwyczaj mają małe budżety, i nie zostawiają w lokalnej gospodarce prawie żadnych pieniędzy. Głos lokalnej społeczności był sukcesywnie pomijany, zaproszenia do udziału w konsultacjach w warsztatach, sejmie, senacie i innych dostawali zazwyczaj nowi mieszkańcy Białowieży, którzy nie znają z prawdziwej historii i oblicza miejsca. Nawet obecnie dochodzi do sytuacji, że wpływowi ludzie wywodzący się z środowisk miejskich, zakrzywiają obraz tych konsultacji przez masowe opinie osób nie mieszkających w tym regionie. Duża część obecnych mieszkańców – czyli emeryci, nie mieli szansy wziąć udziału w warsztatach, gdyż do Białowieży czy Warszawy nie można się z naszych wsi dostać, a Internet jest dla nich rzeczą obcą. Należy pozwolić regionowi kultywować tradycje, która przez ostatnie stulecia zostawiła puszcę w stanie, który jest godzien podziwu. Obecny plan, który stawia na zakazy i ograniczenia, jest sprzeczny z duchem tego miejsca. Czas postawić znowu, na to co się sprawdziło dla tego miejsca – pozostawienie użytkowania obiektu dla leśników i ludności lokalnej.	Nie uwzględniono	Podstawowe zasady gospodarowania na obszarze Puszczy Białowieskiej zostały określone przez Polskę i zaakceptowane przez UNESCO we wniosku renominacyjnym (2014). Z dokumentu tego, jak również z innych zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN jednoznacznie wynika, iż na obszarze Puszczy Białowieskiej podstawę powinna stanowić bierna ochrona przyrody. W związku z tym wyraźnie zalecane jest również ograniczenie łowiectwa. Zgodnie z zapisami funkcjonującymi od wielu lat pozyskanie drewna nie może być celem działań prowadzonych w tym wyjątkowym obszarze. Może ono być jedynie efektem ubocznym czynnych działań ochronnych prowadzonych na obszarach rzeczywiście tego wymagających. Autorzy zauważają oczywiście również problemy społeczne tego obszaru. W odpowiedzi na nie, sformułowano szereg celów i przyporządkowanych do nich działań, których realizacja powinna prowadzić do poprawy sytuacji w przyszłości. Podsumowując należy podkreślić, iż Plan nie wprowadza istotnych nowych ograniczeń dla mieszkańców i turystów. Każdy ma możliwość swobodnego korzystania z niemal 90% Puszczy Białowieskiej, w celach rekreacyjnych, a także w celu zbierania grzybów, jagód i ziół (o ile nie są objęte ochroną gatunkową). Do pozostałych 10% również może wejść każda osoba, pod warunkiem opieki wykwalifikowanego przewodnika. Puszcza Białowieska nadal może być też miejsce prowadzenia edukacji i badań naukowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1652	Lokalsi dla Puszczy	Stowarzyszenie „Lokalsi dla Puszczy”, jako organizacja lokalna zrzeszająca osoby mieszkające bądź ściśle związane z regionem Puszczy Białowieskiej, pragnie wyrazić poparcie dla rozpoczęcia realizacji Planu Zarządzania Puszczą Białowieską. Jednocześnie, mając na względzie wagę tego dokumentu, chcemy przedstawić szereg uwag szczegółowych, które – naszym zdaniem – mogą przyczynić się do zwiększenia skuteczności jego wdrożenia. Rozumiemy, że obecny kształt Planu odzwierciedla wyniki warsztatów z interesariuszami. Zauważamy jednak, że część zapisów, przeniesiona z treści dyskusji podczas spotkań, została sformułowana w sposób, który bez znajomości kontekstu może być niejasny. Ponadto w dokumencie pojawiają się elementy zbędne, które mogą utrudniać praktyczną realizację Planu. W naszej ocenie warto rozważyć uproszczenie i ograniczenie zapisów do niezbędnego minimum – tak, aby wdrożenie przebiegało sprawnie i pozwalało na szybką realizację celów związanych zarówno z ochroną przyrody, jak i ze zrównoważonym rozwojem gospodarczym oraz turystycznym regionu. Z perspektywy mieszkańców, w tym także przedsiębiorców lokalnych, chcemy podkreślić potrzebę ujęcia w Planie kwestii międzynarodowej promocji Puszczy Białowieskiej. Obecnie zagadnienie to zostało pominięte, a działania opisane w punkcie 7 mają zbyt wąski zakres. Uważamy, że należy wskazać szeroki i konkretny katalog działań promocyjnych oraz włączyć do nich instytucje zajmujące się promocją Polski na arenie międzynarodowej – m.in. Polską Izbę Turystyczną, Podlaską Izbę Turystyczną, Ministerstwo Spraw Zagranicznych i inne podmioty tego rodzaju. Podkreślamy, że pomimo zgłaszanych uwag uznajemy za zasadne jak najszybsze przyjęcie Planu Zarządzania – po dokonaniu niezbędnych poprawek – i przystąpienie do jego wdrażania. Jesteśmy przekonani, że uporządkowanie sposobu zarządzania Puszczą Białowieską przyczyni się do poprawy sytuacji regionu oraz zwiększenia jego potencjału rozwojowego. Szczególne znaczenie będzie miało w tym kontekście poszerzenie strefy trzeciej, które można wykorzystać jako dowód rosnącego poziomu naturalności Puszczy. Również strefa buforowa powinna być traktowana jako ważny element oferty promocyjnej – podkreślający bliski związek lokalnych społeczności i ich działań gospodarczych z ochroną unikatowego dziedzictwa przyrodniczego.	Wyjaśniono	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem. Do uwag szczegółowych odniesiono się w dedykowanym zestawieniu tabelarycznym. Promocja regionu będzie realizowana również w ramach działań przypisanych do celu 8. Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej. Dokumenty szczegółowe, strategie formułowane w ramach szeregu działań przewidzianych w Planie zarządzania będą doprecyzowywały ogólne, ramowe zapisy, pozwalając tym samym na położenie mocniejszego akcentu na współpracę, promocję międzynarodową.

1653	Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Prawa	Doceniamy starania całego Zespołu Projektowego, który włożył dużo pracy w opracowanie projektu Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Chcemy przedstawić kilka uwag do rozważenia przez Zespół. Autorzy projektu zauważyli, że „Białowieża Forest jako Obiekt transgraniczny wymaga zintegrowanego planu zarządzania, obejmującego zarówno część polską, jak i białorską. (...) Pomimo wcześniejszej efektywnej współpracy transgranicznej, z uwagi na obecne uwarunkowania geopolityczne niniejszy Plan opracowano wyłącznie dla polskiej części obiektu, zgodnie z rekomendacjami Misji UNESCO i IUCN z 2018 r. (WHC/IUCN 2018) oraz 2024 r. (WHC/IUCN 2024)” (s. 13 projektu Planu). Należy jednak zwrócić uwagę na to, że Komitet Światowego Dziedzictwa w decyzji 47 COM 7B.19 Białowieża Forest (Belarus, Poland) z 2025 zwrócił się ponownie do Polski i Białorusi o wznowienie, w możliwym zakresie, transgranicznej współpracy, przynajmniej na poziomie wymiany informacji technicznych, w celu ułatwienia opracowania i wdrożenia rekomendowanych działań łagodzących” oraz prosi Polskę i Białoruś o pełne wdrożenie pozostałych zaleceń misji z 2024 roku, w tym m.in. „Wznowienie prac nad opracowaniem Transgranicznego Planu Zarządzania i koordynację działań zarządczych transgranicznych w celu rozwiązania różnych wyzwań ochronnych obiektu”. W naszej ocenie należy podkreślić, że plan zakłada jednak dążenie do wznowienia współpracy ze stroną białorską w celu zapewnienia skutecznej ochrony Obiektu (co zresztą widać w planowanych działaniach zakładających uczestnictwo w realizacji zadania m.in. Parku Narodowego Puszczy Białowieskiej z Białorusi), a także w przyszłości wznowienia prac nad opracowaniem transgranicznego zintegrowanego planu zarządzania, obejmującego zarówno część polską, jak i białorską. Warto ująć w planie formułę, która z jednej strony wyraźnie wskazuje na przyczynę „rozdzielnia” planów (taka, a nie inna aktywność strony białorskiej), a z drugiej strony wskazuje, że rozwiązania polskie ukształtowane w pełnej kooperacji z UNESCO mogą stanowić układ odniesienia dla takiego planowania strony białorskiej, które umożliwi w przyszłości (gdy pojawią się dogodne warunki geopolityczne) sprawne „scalenie” obu planów (PL i BY). W tym kontekście doceniamy w szczególności planowane w Działaniu 3.1.2 (Wspieranie rozwoju narzędzi zarządzania przyrodniczymi obiektami Światowego Dziedzictwa na forum międzynarodowym) „wzmocnienie narzędzi współpracy polsko-białorskiej regulującej prawa i obowiązki w ramach umowy wielostronnej odnoszącej się do Obiektu Białowieża Forest” (s. 80 projektu Planu). Warto wyklarować językowo, co Zespół miał na myśli (współpraca nie reguluje praw i obowiązków – prawa i obowiązki może regulować umowa odnosząca się do Obiektu). Jeżeli umowa ma być wielostronna (do czego zachęcamy), nie powinna regulować jedynie relacji polsko-białorskich w odniesieniu do Obiektu (w takim przypadku byłaby to umowa dwustronna pomiędzy Polską i Białorusią), tylko prawa i obowiązki stron (niezależnie od tego ile i jakiego rodzaju ich będzie). Koncepcję takiej właśnie umowy omówiliśmy m.in. w książce “The Disputed Białowieża Forest. Legal Remedies for the Protection of Cross- border Properties” (Brill 2022, aut. Maciej Perkowski, Wojciech Zoń, Przemysław Saganek, s. 207). Według nas należy odpowiednio zastosować model umów zlokalizowanych, które z założenia nie są ograniczone do krajów sąsiadujących, lecz otwarte są także na kraje społecznie odpowiedzialne, organizacje międzynarodowe, a nawet korporacje. Wydaje się, że kluczową przesłanką jest tutaj znaczenie chronionego dobra. Jego naturalna jednorodność, położenie na terytoriach co najmniej dwóch sąsiednich państw, stanowi minimalny próg formalny (pojawiają się strony), a odwołanie do konkretnego przypadku daje szansę uwzględnienia określonej specyfiki i potrzeb ochrony danego dobra. Pewnym mankamentem proponowanych działań, w tym ww. działania obejmującego opracowanie umowy wielostronnej, Działania 3.1.2 „Wspieranie rozwoju narzędzi zarządzania przyrodniczymi obiektami Światowego Dziedzictwa na forum międzynarodowym” (fragment: „Podejmowanie działań na rzecz opracowania programów dotyczących Obiektów Światowego Dziedzictwa w skali Unii Europejskiej, w tym systemu ich finansowania”) oraz Działania 4.1.1 „Opracowanie programu współpracy pomiędzy podmiotami lokalnymi, krajowymi oraz międzynarodowymi w zakresie zachowania przyrodniczego światowego dziedzictwa” jest nieuwzględnienie Komisji Europejskiej (lub innych właściwych organów/agencji UE) wśród podmiotów współpracujących. Jest to o tyle istotne, że Puszcza Białowieska objęta jest także reżimem Natura 2000 (który jest operacyjnie efektywniejszy od rozwiązań wynikających ze standardów UNESCO, co może rodzić pozorne kolizje), a ponadto planuje się wykorzystanie dostępnych i projektowanie nowych mechanizmów finansowania pozwalających realizować plan zarządzania Obiektem Białowieża Forest. Rozwiązania unijne dedykowane terenom przygranicznym itd. są szczególnie adekwatne wobec Puszczy Białowieskiej i zamieszkującej ją (i jej okolice) społeczności. W interesie Polski oraz samej Puszczy Białowieskiej jest włączenie organów unijnych w planowane działania. W projekcie Planu (s. 56) wskazano, że „Szczególną barierę, zarówno polityczno-prawną, jak i fizyczną, stanowi zaporą wybudowana na granicy Polski i Białorusi, która istotnie zmienia dotychczasowy charakter Puszczy Białowieskiej jako obszaru transgranicznego. Warto zaznaczyć, że zaporą nie tylko wyznacza granicę między dwoma państwami, lecz także pełni funkcję zewnętrznej granicy Unii Europejskiej, co ma kluczowe znaczenie dla zarządzania Obiektem oraz określania kierunków rozwoju lokalnego”. Chcieliśmy zwrócić uwagę na to, że wspomniana zaporą graniczna nie stoi wprost na granicy polsko-białorskiej, więc właściwie nie wyznacza granicy między dwoma państwami – pomiędzy zaporą a rzeczywistą linią granicy, na całej jej długości, znajduje się pas ziemi polskiej. Zwracamy także uwagę na to, że przeprowadzenie analiz w celu identyfikacji czynników i barier przyczyniających się	Uwzględniono częściowo	Sytuacja geopolityczna z całą pewnością wywiera istotny wpływ na funkcjonowanie ekosystemów Puszczy Białowieskiej. Przywrócenie wcześniejszej współpracy międzynarodowej byłoby niezwykle korzystne z punktu widzenia przyrodniczego. Niestety w tym momencie trudno określić przyszłość w tym zakresie. Doprecyzowano opis zadania 3.1.2: Wzmocnienie narzędzi współpracy polsko-białorskiej w celu doprowadzenia do uregulowania praw i obowiązków w ramach umowy wielostronnej odnoszącej się do Obiektu Białowieża Forest. Zmodyfikowano zakres ekspertyzy będącej przedmiotem realizacji zadania. 2.2.1 zgodnie z propozycją przedstawioną w uwadze. W opisie zad. 7.2.2 usunięto ograniczenie współpracujących jednostek naukowych i pozarządowych do polskich i białorskich. Zgodnie z zasadami gospodarowania w poszczególnych strefach Obiektu, rozbudowa i modernizacja dróg jest zakazana, dozwolone jest natomiast ich utrzymanie. Te zapisy wynikają bezpośrednio ze wskazanych w uwadze zaleceń UNESCO.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
		do fragmentacji i izolacji siedlisk występujących w obszarze Obiektu, które zostało zaplanowane w Działaniu 3.2.2 "Opracowanie i promowanie wdrażania wytycznych dotyczących niwelowania istniejących i przewidywanych barier przyczyniających się do fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie" (s. 82 projektu planu), powinno uwzględniać także kwestię rozbudowy i utrzymania dróg na obszarze Obiektu, gdyż w decyzji 47 COM 7B.19 Białowieża Forest (Belarus, Poland) z 2025 Komitet Światowego Dziedzictwa prosi o pełne wdrożenie środków zmniejszających fragmentację siedlisk poprzez unikanie dalszej rozbudowy dróg, znaczną redukcję liczby dróg leśnych oraz ogrodzeń leśnych (zgodnie z zaleceniami misji z 2024 roku. Kwestia dróg jest drażliwa społecznie i może rodzić konflikty oraz dezawuować wartość Obiektu w oczach lokalnych społeczności. W odniesieniu do działania 2.2.1. „Opracowanie ekspertyzy identyfikującej pola możliwych niezgodności celów ochrony ustanowionych dla różnych form ochrony obszarowej i gatunkowej” (s. 75 projektowanego planu) sugerujemy, by fragment „Opracowanie ekspertyzy w odniesieniu do niezgodności wynikających z celów ochrony realizowanych przez różne podmioty, w kontekście: zobowiązań Polski wynikających z ratyfikowanych międzynarodowych konwencji i porozumień oraz prawa Unii Europejskiej (...)” zmienić na „Opracowanie ekspertyzy w odniesieniu do niezgodności wynikających z celów ochrony realizowanych przez różne podmioty, w kontekście: zobowiązań Polski wynikających z prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej i prawa krajowego (...)”. Określenie „ratyfikowanych międzynarodowych konwencji i porozumień” jest mocno zawężające i może rodzić wątpliwości co do zakresu ekspertyzy (tytułem przykładu – pierwotne brzmienie nie obejmuje wytycznych UNESCO), a uzupełnienie o prawo krajowe wydaje się niezbędne w związku z planowanymi pracami legislacyjnymi. Warto też zwrócić uwagę na to, że w Działaniu 7.2.2 „Rozpowszechnianie wiedzy o Obiekcie i jego znaczeniu dla obecnych i przyszłych pokoleń” (s. 110 projektu Planu) wśród podmiotów współpracujących wskazano jednostki naukowe (polskie i białoruskie) oraz organizacje pozarządowe (polskie i białoruskie). Sugerujemy, by – podobnie, jak we wcześniejszych działaniach – nie precyzować, że będą to jedynie jednostki czy organizacje z Polski i Białorusi. Pozostawienie w katalogu "jednostek naukowych" oraz "organizacji pozarządowych" otwiera drogę do nawiązania wartościowych merytorycznych partnerstw z podmiotami z innych państw, mającymi doświadczenie w tym obszarze w odniesieniu do innych obiektów UNESCO (co wydaje się szczególnie istotne w perspektywie poszukiwania źródeł finansowania planowanych i wykreowanych w przyszłości działań). W związku z ogólnym i polemicznym charakterem naszych uwag (oraz wobec braku wyklarowania w formularzu różnic pomiędzy tą sekcją i następną), nie wpisywaliśmy uwag w części szczegółowej, prosząc o zastosowanie ich odpowiednio w odniesieniu do kolejnej sekcji.		
1654	Osoba prywatna	1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. W związku z tym, należy przeprowadzić kampanię informacyjno-edukacyjną wśród mieszkańców, w prosty, zrozumiały sposób.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Propagowanie wiedzy na temat Puszczy Białowieskiej jest bardzo istotne. Z tego względu został sformułowany Cel 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa. Jego realizacji służy 5 zadań.
1655	Osoba prywatna	2. Należy zadbać o przejrzystość procesu decyzyjnego. Mieszkańcy powinni być na bieżąco informowani podczas spotkań, za pomocą lokalnych mediów o planowanych decyzjach, a nie po faktach. Każdy mieszkaniec powinien mieć możliwość zadania pytania na interesujący go temat i powinien otrzymać rzetelną, konkretną odpowiedź.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in.. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna. Niezależnie, analogicznie jak w przypadku każdej instytucji publicznej, mieszkańcy mają prawo zwrócić się o udostępnienie informacji publicznej do organów odpowiedzialnych za zarządzanie Obiektem.
1656	Osoba prywatna	3. "Strefa buforowa" powinna stać się miejscem zrównoważonego rozwoju gospodarczego wykorzystującego wartość przyrodniczą i kulturową obiektu Unesco w powiązaniu z walorami kulturowymi (kultura materialna i niematerialna) strefy buforowej. Bardzo istotnym elementem strefy buforowej jest dbałość o zachowanie jej tradycyjnego krajobrazu (pola, łąki, doliny rzek, architektura budynków itp.) Ważne jest aby w strefie buforowej rozwijała się przedsiębiorczość związana z turystyką w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe. Konieczne jest wsparcie finansowe i logistyczne lokalnych społeczności, szczególnie ludzi młodych, w zakładaniu firm. Niezbędna do rozwoju jest łączność ze światem – internet, telefonia komórkowa. Drewno pozyskiwane w strefie buforowej powinno być przeznaczone dla lokalnych społeczności (gospodrstw indywidualnych a także dla drobnych lokalnych firm).	Wyjaśniono	Zasady obowiązujące w strefie buforowej przedstawione w Planie zarządzania są tożsame z zasadami określonymi we wniosku renowacyjnym (2014). Na obszarach leśnych obowiązują zasady tożsame z tymi, które zostały określone dla strefy 4 Obiektu. W związku z tym na tym obszarze nie powinny być prowadzone działania mające na celu pozyskanie drewna. Pozyskanie może stanowić jedynie efekt uboczny. Na obszarach niezalesionych forma zagospodarowania terenu musi być zgodna z MPZP, a więc określana jest przez samorządy. Potrzeba zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu jest niezaprzeczalna. Z tego względu w opracowanym dokumencie sformułowano 8 działań prowadzących do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1657	Osoba prywatna	1. Zaangażowanie i poszanowanie mieszkańców Uważam, że głos lokalnej społeczności musi być integralną częścią procesu zarządzania Puszcą Białowieską. Mieszkańcy znają to miejsce najlepiej, ich doświadczenia i potrzeby powinny być traktowane z najwyższym szacunkiem, a ich opinie nie mogą być pomijane ani traktowane jako mniej istotne. Plan Zarządzania powinien zapewnić jasne mechanizmy aktywnego włączania mieszkańców w konsultacje, proces podejmowania decyzji oraz monitoringu realizacji działań ochronnych. Tylko dzięki rzeczywistej partycypacji społecznej można budować prawdziwe poczucie współwłasności i odpowiedzialności za przyszłość Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna.
1658	Osoba prywatna	2. Wsparcie dla ekologicznego stylu życia mieszkańców Jako mieszkaniec Puszczy Białowieskiej wyrażam chęć życia w zgodzie z naturą. Dlatego w Planie Zarządzania powinny znaleźć się programy wsparcia dla ekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych, takie jak dofinansowanie wymiany pieców na ekologiczne systemy grzewcze, instalacji solarnych, systemów gospodarowania wodą czy innych proekologicznych technologii. Ponadto, rozwój transportu publicznego oraz infrastruktury rowerowej pozwoli zmniejszyć negatywny wpływ na środowisko i poprawi komfort życia mieszkańców. Takie wsparcie jest niezbędne, aby lokalna społeczność mogła aktywnie uczestniczyć w ochronie Puszczy, nie rezygnując z komfortu i godziwych warunków życia.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zostały zaproponowane działania prowadzące do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Nie stanowią one gotowych rozwiązań odnoszących się do kwestii podniesionych w przekazanej uwadze, jednak wskazują ścieżki prowadzące do rozwiązania przedstawionych problemów. Plan zarządzania ma charakter ogólny, ramowy. Z tego względu nie zawiera tak szczegółowych regulacji.
1659	Osoba prywatna	3. Regulacje dotyczące polowań w strefie buforowej Wnoszę o wprowadzenie ściślejszych regulacji polowań w strefie buforowej Puszczy, z jednoznacznym zakazem polowań poza wyjątkowymi sytuacjami, takimi jak konieczność eliminacji zwierząt chorych lub zagrażających ekosystemowi. Polowania powinny być ściśle monitorowane i ograniczone do minimum, aby chronić populacje dzikich zwierząt i zapewnić zachowanie naturalnej równowagi biologicznej. Wszelkie odstępstwa muszą być jasno uzasadnione i podlegać ścisłej kontroli.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1660	Osoba prywatna	4. Skrupulatne zarządzanie wycinką drzew Uważam, że wycinka drzew powinna być planowana z najwyższą starannością, opierać się na szczegółowych analizach ekologicznych oraz podlegać ścisłemu nadzorowi. Każdy wycinek musi być jasno wyznaczony, a jej skutki dokładnie monitorowane. Niedopuszczalne jest wykonywanie wycinek na podstawie niepełnych lub nieaktualnych danych. Rygorystyczne egzekwowanie przepisów i sankcji wobec nielegalnych działań jest kluczowe dla ochrony integralności ekosystemu Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1661	Osoba prywatna	5. Kontrola migracji i aktywistów na terenie Puszczy Zauważam, że w Planie Zarządzania zabrakło odniesienia do problemu migracji i działalności aktywistów na terenie Puszczy. Migranci często niekontrolowanie przemieszczają się przez różne obszary, w tym rezerwat ścisły, gdzie dostęp powinien mieć jedynie personel naukowy oraz wyznaczeni przewodnicy z turystami poruszającymi się tylko po wyznaczonych szlakach. Ich obecność wiąże się z pozostawianiem śmieci oraz ryzykiem pożarów, a także niekontrolowanym ruchem, który może zakłócać delikatne ekosystemy. Aktywiści natomiast funkcjonują bez jasnych regulacji, często przemieszczają się po obszarze z psami poszukiwawczymi, bez nadzoru i kontroli. Wzrost liczby przejść sprawia, że trasy stają się atrakcyjniejsze dla innych grup, co dodatkowo potęguje presję na Puszczę. Brak odpowiednich mechanizmów kontroli i regulacji tych zjawisk może prowadzić do eskalacji kryzysu migracyjnego i szkodzić ochronie środowiska.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Wśród zidentyfikowanych zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej wskazano m.in. Nieuprawnione korzystanie z zasobów, ingerencja i zakłócenia powodowane obecnością człowieka, kryzys migracyjny, zaporą na granicy polsko-białoruskiej. Działania, przy pomocy których są minimalizowane negatywne skutki tych zagrożeń zostały wskazane w macierzy zamieszczonej w załączniku 4 do Planu zarządzania.
1662	Osoba prywatna	6. Przejrzystość i transparentność procesu podejmowania decyzji Wnoszę o to, aby procesy decyzyjne dotyczące Puszczy Białowieskiej były w pełni przejrzyste i dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron, szczególnie dla mieszkańców oraz organizacji społecznych. W Planie powinny znaleźć się wyraźne zasady dotyczące udostępniania informacji, regularnych konsultacji społecznych oraz raportowania postępów i efektów podejmowanych działań. Transparentność zwiększa zaufanie i sprzyja współpracy na rzecz skutecznej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna. W rozdziale 7.2. opisano sposób nadzoru nad wdrażaniem Planu. Wskazano, iż pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania i realizacji założeń Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. W kolejnych latach raporty powinny być opracowywane co 3 lata. Pełnomocnik będzie je przedkładał Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu, a po uzyskaniu pozytywnej opinii raporty będą upowszechniane. Istotnym elementem będzie zapewnienie jak najszerszego upowszechniania wyników ewaluacji oraz umożliwienie dyskusji z różnymi grupami interesariuszy na temat ewentualnych zmian w Planie wynikających z monitoringu, ewaluacji czy innych okoliczności.
1663	Osoba prywatna	7. Ścisła kontrola inwestycji i budowy Uważam, że wszystkie inwestycje, w tym budowy nowych obiektów, dróg czy infrastruktury technicznej, muszą być poddane ścisłej kontroli pod kątem ich wpływu na środowisko, zwłaszcza w strefach buforowych. Niezbędne jest rygorystyczne egzekwowanie zasad ochrony przyrody oraz uwzględnienie konieczności minimalizacji fragmentacji siedlisk, aby zapobiegać negatywnym skutkom ekologicznym.	Wyjaśniono	Potrzeba analizy oddziaływania na środowisko określonych grup inwestycji wynika z prawodawstwa polskiego. Sposób zagospodarowania strefy buforowej na terenach niezalesionych uzależniony jest od zapisów zawartych w MPZP. Tak więc decyduje o nim społeczność lokalna.
1664	Osoba prywatna	8. Zrównoważona turystyka i ochrona przed nadmierną komercjalizacją Proponuję, aby Plan zawierał jasne regulacje dotyczące rozwoju turystyki, tak aby umożliwić korzystanie z Puszczy Białowieskiej w sposób zrównoważony i odpowiedzialny. Należy przeciwdziałać nadmiernej komercjalizacji, która może prowadzić do degradacji naturalnych walorów Puszczy. Promocja form turystyki niskiego wpływu, takich jak turystyka piesza, rowerowa oraz obserwacja przyrody, powinna iść w parze z edukacją turystów dotyczącą zasad odpowiedzialnego zachowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania zaproponowano m.in. działanie 5.3.2. Opracowanie ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki dla obszaru Puszczy Białowieskiej. Określono także działania prowadzące do osiągnięcia celu 8. Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej.
1665	Osoba prywatna	9. Edukacja turystów i ochrona środowiska Wnoszę o prowadzenie szeroko zakrojonych działań edukacyjnych skierowanych do turystów i odwiedzających Puszczę, aby uświadomić im konieczność szanowania środowiska naturalnego. Edukacja powinna obejmować zasady niezaśmiecania, unikania hałasu, poszanowania roślin i zwierząt oraz korzystania wyłącznie z wyznaczonych szlaków. Świadomość ekologiczna turystów przyczynia się do ograniczenia negatywnego wpływu ruchu turystycznego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania sformułowano 5 działań prowadzących do osiągnięcia celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa.
1666	Osoba prywatna	10. Ochrona siedlisk i przeciwdziałanie fragmentacji terenu Zwracam uwagę, że fragmentacja siedlisk leśnych stanowi poważne zagrożenie dla integralności ekosystemu i możliwości swobodnego przemieszczania się gatunków. W Planie należy uwzględnić działania mające na celu ograniczenie fragmentacji poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych, ochronę ciągłości lasów oraz szczegółowy monitoring wpływu inwestycji na środowisko naturalne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1667	Osoba prywatna	11. Wsparcie zawodowe i ekonomiczne dla mieszkańców Wnoszę o uwzględnienie w Planie działań wspierających stabilność ekonomiczną mieszkańców i redukujących obawy o utratę miejsc pracy. Proponuję rozwój programów szkoleniowych umożliwiających zdobycie kwalifikacji w obszarach związanych z ochroną przyrody, turystyką czy edukacją przyrodniczą — np. szkolenia na przewodników, pracowników służb ochrony środowiska czy edukatorów. Równocześnie rekomenduję tworzenie lokalnych miejsc pracy w formie straży leśnych lub grup wolontariackich, które będą współpracować z zarządcami Puszczy. Takie działania nie tylko poprawią sytuację zawodową mieszkańców, ale też wzmocnią ich zaangażowanie w ochronę Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Przedstawione postulaty mają dość szczegółowy charakter, nieadekwatny do ogólnego, ramowego dokumentu jakim jest Plan zarządzania. W opracowanym dokumencie zwrócono jednak uwagę na tę problematykę. Sformułowano w nim szereg działań prowadzących do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.
1668	Osoba prywatna	1. Zaangażowanie i poszanowanie mieszkańców Uważam, że głos lokalnej społeczności musi być integralną częścią procesu zarządzania Puszczą Białowieską. Mieszkańcy znają to miejsce najlepiej, ich doświadczenia i potrzeby powinny być traktowane z najwyższym szacunkiem, a ich opinie nie mogą być pomijane ani traktowane jako mniej istotne. Plan Zarządzania powinien zapewnić jasne mechanizmy aktywnego włączania mieszkańców w konsultacje, proces podejmowania decyzji oraz monitoringu realizacji działań ochronnych. Tylko dzięki rzeczywistej partycypacji społecznej można budować prawdziwe poczucie współwłasności i odpowiedzialności za przyszłość Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna. W rozdziale 7.2. opisano sposób nadzoru nad wdrażaniem Planu. Wskazano, iż pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania i realizacji założeń Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. W kolejnych latach raporty powinny być opracowywane co 3 lata. Pełnomocnik będzie je przedkładał Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu, a po uzyskaniu pozytywnej opinii raporty będą upowszechniane. Istotnym elementem będzie zapewnienie jak najszerszego upowszechniania wyników ewaluacji oraz umożliwienie dyskusji z różnymi grupami interesariuszy na temat ewentualnych zmian w Planie wynikających z monitoringu, ewaluacji czy innych okoliczności.
1669	Osoba prywatna	2. Wsparcie dla ekologicznego stylu życia mieszkańców Jako mieszkaniec Puszczy Białowieskiej wyrażam chęć życia w zgodzie z naturą. Dlatego w Planie Zarządzania powinny znaleźć się programy wsparcia dla ekologicznych rozwiązań w gospodarstwach domowych, takie jak dofinansowanie wymiany pieców na ekologiczne systemy grzewcze, instalacji solarnych, systemów gospodarowania wodą czy innych proekologicznych technologii. Ponadto, rozwój transportu publicznego oraz infrastruktury rowerowej pozwoli zmniejszyć negatywny wpływ na środowisko i poprawi komfort życia mieszkańców. Takie wsparcie jest niezbędne, aby lokalna społeczność mogła aktywnie uczestniczyć w ochronie Puszczy, nie rezygnując z komfortu i godziwych warunków życia.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zostały zaproponowane działania prowadzące do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Nie stanowią one gotowych rozwiązań odnoszących się do kwestii podniesionych w przekazanej uwadze, jednak wskazują ścieżki prowadzące do rozwiązania przedstawionych problemów. Plan zarządzania ma charakter ogólny, ramowy. Z tego względu nie zawiera tak szczegółowych regulacji.
1670	Osoba prywatna	3. Regulacje dotyczące polowań w strefie buforowej Wnoszę o wprowadzenie ściślejszych regulacji polowań w strefie buforowej Puszczy, z jednoznacznym zakazem polowań poza wyjątkowymi sytuacjami, takimi jak konieczność eliminacji zwierząt chorych lub zagrażających ekosystemowi. Polowania powinny być ściśle monitorowane i ograniczone do minimum, aby chronić populacje dzikich zwierząt i zapewnić zachowanie naturalnej równowagi biologicznej. Wszelkie odstępstwa muszą być jasno uzasadnione i podlegać ścisłej kontroli.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1671	Osoba prywatna	4. Skrupulatne zarządzanie wycinką drzew Uważam, że wycinka drzew powinna być planowana z najwyższą starannością, opierać się na szczegółowych analizach ekologicznych oraz podlegać ścisłemu nadzorowi. Każdy wycinek musi być jasno wyznaczony, a jej skutki dokładnie monitorowane. Niedopuszczalne jest wykonywanie wycinek na podstawie niepełnych lub nieaktualnych danych. Rygorystyczne egzekwowanie przepisów i sankcji wobec nielegalnych działań jest kluczowe dla ochrony integralności ekosystemu Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1672	Osoba prywatna	5. Kontrola migracji i aktywistów na terenie Puszczy Zauważam, że w Planie Zarządzania zabrakło odniesienia do problemu migracji i działalności aktywistów na terenie Puszczy. Migranci często niekontrolowanie przemieszczają się przez różne obszary, w tym rezerwat ścisły, gdzie dostęp powinien mieć jedynie personel naukowy oraz wyznaczeni przewodnicy z turystami poruszającymi się tylko po wyznaczonych szlakach. Ich obecność wiąże się z pozostawianiem śmieci oraz ryzykiem pożarów, a także niekontrolowanym ruchem, który może zakłócać delikatne ekosystemy. Aktywiści natomiast funkcjonują bez jasnych regulacji, często przemieszczają się po obszarze z psami poszukiwawczymi, bez nadzoru i kontroli. Wzrost liczby przejść sprawia, że trasy stają się atrakcyjniejsze dla innych grup, co dodatkowo potęguje presję na Puszczę. Brak odpowiednich mechanizmów kontroli i regulacji tych zjawisk może prowadzić do eskalacji kryzysu migracyjnego i szkodzić ochronie środowiska.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Wśród zidentyfikowanych zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej wskazano m.in. Nieuprawnione korzystanie z zasobów, ingerencja i zakłócenia powodowane obecnością człowieka, kryzys migracyjny, zaporę na granicy polsko-białoruskiej. Działania, przy pomocy których są minimalizowane negatywne skutki tych zagrożeń zostały wskazane w macierzy zamieszczonej w załączniku 4 do Planu zarządzania.
1673	Osoba prywatna	6. Przejrzystość i transparentność procesu podejmowania decyzji Wnoszę o to, aby procesy decyzyjne dotyczące Puszczy Białowieskiej były w pełni przejrzyste i dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron, szczególnie dla mieszkańców oraz organizacji społecznych. W Planie powinny znaleźć się wyraźne zasady dotyczące udostępniania informacji, regularnych konsultacji społecznych oraz raportowania postępów i efektów podejmowanych działań. Transparentność zwiększa zaufanie i sprzyja współpracy na rzecz skutecznej ochrony.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna. W rozdziale 7.2. opisano sposób nadzoru nad wdrażaniem Planu. Wskazano, iż pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania i realizacji założeń Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. W kolejnych latach raporty powinny być opracowywane co 3 lata. Pełnomocnik będzie je przedkładał Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu, a po uzyskaniu pozytywnej opinii raporty będą upowszechniane. Istotnym elementem będzie zapewnienie jak najszerzego upowszechniania wyników ewaluacji oraz umożliwienie dyskusji z różnymi grupami interesariuszy na temat ewentualnych zmian w Planie wynikających z monitoringu, ewaluacji czy innych okoliczności.
1674	Osoba prywatna	7. Ścisła kontrola inwestycji i budowy Uważam, że wszystkie inwestycje, w tym budowy nowych obiektów, dróg czy infrastruktury technicznej, muszą być poddane ścisłej kontroli pod kątem ich wpływu na środowisko, zwłaszcza w strefach buforowych. Niezbędne jest rygorystyczne egzekwowanie zasad ochrony przyrody oraz uwzględnienie konieczności minimalizacji fragmentacji siedlisk, aby zapobiegać negatywnym skutkom ekologicznym.	Wyjaśniono	Potrzeba analizy oddziaływania na środowisko określonych grup inwestycji wynika z prawodawstwa polskiego. Sposób zagospodarowania strefy buforowej na terenach niezalesionych uzależniony jest od zapisów zawartych w MPZP. Tak więc decyduje o nim społeczność lokalna.
1675	Osoba prywatna	8. Zrównoważona turystyka i ochrona przed nadmierną komercjalizacją Proponuję, aby Plan zawierał jasne regulacje dotyczące rozwoju turystyki, tak aby umożliwić korzystanie z Puszczy Białowieskiej w sposób zrównoważony i odpowiedzialny. Należy przeciwdziałać nadmiernej komercjalizacji, która może prowadzić do degradacji naturalnych walorów Puszczy. Promocja form turystyki niskiego wpływu, takich jak turystyka piesza, rowerowa oraz obserwacja przyrody, powinna iść w parze z edukacją turystów dotyczącą zasad odpowiedzialnego zachowania.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania zaproponowano m.in. działanie 5.3.2. Opracowanie ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki dla obszaru Puszczy Białowieskiej. Określono także działania prowadzące do osiągnięcia celu 8. Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1676	Osoba prywatna	9. Edukacja turystów i ochrona środowiska Wnoszę o prowadzenie szeroko zakrojonych działań edukacyjnych skierowanych do turystów i odwiedzających Puszczę, aby uświadomić im konieczność szanowania środowiska naturalnego. Edukacja powinna obejmować zasady niezaśmiecania, unikania hałasu, poszanowania roślin i zwierząt oraz korzystania wyłącznie z wyznaczonych szlaków. Świadomość ekologiczna turystów przyczynia się do ograniczenia negatywnego wpływu ruchu turystycznego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania sformułowano 5 działań prowadzących do osiągnięcia celu 7. Prowadzenie edukacji przyrodniczej i kulturowej oraz promowanie Światowego Dziedzictwa.
1677	Osoba prywatna	10. Ochrona siedlisk i przeciwdziałanie fragmentacji terenu Zwracam uwagę, że fragmentacja siedlisk leśnych stanowi poważne zagrożenie dla integralności ekosystemu i możliwości swobodnego przemieszczania się gatunków. W Planie należy uwzględnić działania mające na celu ograniczenie fragmentacji poprzez tworzenie korytarzy ekologicznych, ochronę ciągłości lasów oraz szczegółowy monitoring wpływu inwestycji na środowisko naturalne.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.
1678	Osoba prywatna	11. Wsparcie zawodowe i ekonomiczne dla mieszkańców Wnoszę o uwzględnienie w Planie działań wspierających stabilność ekonomiczną mieszkańców i redukujących obawy o utratę miejsc pracy. Proponuję rozwój programów szkoleniowych umożliwiających zdobycie kwalifikacji w obszarach związanych z ochroną przyrody, turystyką czy edukacją przyrodniczą — np. szkolenia na przewodników, pracowników służb ochrony środowiska czy edukatorów. Równocześnie rekomenduję tworzenie lokalnych miejsc pracy w formie straży leśnych lub grup wolontariackich, które będą współpracować z zarządcami Puszczy. Takie działania nie tylko poprawią sytuację zawodową mieszkańców, ale też wzmocnią ich zaangażowanie w ochronę Puszczy.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Przedstawione postulaty mają dość szczegółowy charakter, nieadekwatny do ogólnego, ramowego dokumentu jakim jest Plan zarządzania. W opracowanym dokumencie zwrócono jednak uwagę na tę problematykę. Sformułowano w nim szereg działań prowadzących do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.
1679	Fundacja Greenmind	(1) Zaproponowana w Planie zmiana strefowania obiektu polegająca przede wszystkim na zmniejszeniu wielkości strefy IV (aktywnej ochrony) jest krokiem w dobrym kierunku, stwarzającym na szansę bardziej skuteczną niż dotąd ochronę walorów OŚD.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody.
1680	Fundacja Greenmind	(2) Zaprojektowane w Planie działania na rzecz wprowadzenia nowych narzędzi prawnych związanych z ochroną obiektów światowego dziedzictwa UNESCO (Działanie 3.1.1) są również zasadne i pilnie potrzebne.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Działanie to jest zgodne z rekomendacjami UNESCO dotyczącymi wdrażania Konwencji światowego dziedzictwa na poziomie krajowym oraz z zasadą zrównoważonego rozwoju, która przenika wszystkie akty prawne dotyczące ochrony środowiska w Polsce
1681	Fundacja Greenmind	(3) Plan ignoruje wielokrotnie artykułowany w domenie publicznej postulat docelowego objęcia całej Puszczy Białowieskiej ochroną w formie parku narodowego. Nie jest jasne, czy twórcy Planu uważają, że rozszerzenie parku narodowego na cały kompleks leśny jest zasadne i spójne z ochroną tego terenu jako OŚD, czy też status Puszczy jako OŚD wyczerpuje problem skutecznej ochrony tego obszaru.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1682	Fundacja Greenmind	(4) Plan niedostatecznie adresuje konieczność ograniczenia istniejącej sieci drogowej na terenie obiektu. Poza rekomendacją ekspercką, problem ograniczenia rosnącego ruchu drogowego nie został potraktowany jako jedno z priorytetowych działań ochronnych. Obiekt wymaga wycofania z eksploatacji dróg o niskim natężeniu ruchu drogowego (zaniechanie odnawiania i utrzymywania) oraz ograniczenia ruchu na części dróg, których użytkowanie wzrosło w ostatnich latach w związku z budową i obsługą zapory granicznej. W Planie nie wskazano również na potrzebę ograniczenia natężenia ruchu drogowego i bezwzględnego wyegzekwowania ograniczenia prędkości pojazdów na Drodze Narewowskiej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie ograniczenia ruchu drogowego na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zostało ujęte w Planie zarządzania w sposób zgodny z zaleceniami UNESCO/IUCN, przy jednoczesnym uwzględnieniu obowiązujących uwarunkowań prawnych i bezpieczeństwa. Plan jednoznacznie wyklucza możliwość budowy nowych dróg na obszarze Obiektu, co wynika z konieczności zachowania jego integralności i naturalnego charakteru. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w szczególności w zakresie zapewnienia przejezdności dróg przeciwpożarowych oraz dróg wykorzystywanych przez służby graniczne. Wynika to z obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego oraz ochrony granicy państwowej, co jest zadaniem o charakterze nadrzędnym w świetle przepisów krajowych. W Planie uwzględniono również rekomendację ekspercką dotyczącą wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy funkcjonowania służb i zarządzania Obiektem, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, co umożliwi ich naturalną sukcesję. Takie podejście jest zgodne z zasadą minimalizacji ingerencji w środowisko oraz z celami ochrony przyrody. W odniesieniu do Drogi Narewowskiej, choć Plan nie zawiera odrębnego działania dedykowanego ograniczeniu prędkości pojazdów, należy podkreślić, że kwestie związane z organizacją ruchu drogowego, w tym egzekwowanie ograniczeń prędkości, leżą w kompetencjach właściwych organów administracji drogowej i porządkowej. Niemniej jednak, w ramach wdrażania Planu możliwe jest rekomendowanie takich działań lokalnym władzom, zwłaszcza w kontekście ochrony gatunków wrażliwych na kolizje drogowe oraz ograniczenia presji antropogenicznej. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, w tym w lokalnych planach operacyjnych, strategiach wdrożeniowych oraz decyzjach administracyjnych podejmowanych przez właściwe instytucje.
1683	Fundacja Greenmind	(5) Plan nakłada konieczność programowania i efektywnie ogranicza badania naukowe na terenie obiektu, nadając kompetencje do opiniowania tychże badań nowej radzie naukowo-społecznej, która miałaby zostać powołana przy OŚD. Kontrastuje to z brakiem podobnych regulacji w stosunku do daleko bardziej istotnych zagrożeń dla walorów obiektu, stwarzanych np. przez łowiectwo (w tym dokarmianie zwierzyny i utrzymywanie tzw. nęcisk) czy rosnący ruch drogowy. Nie ma potrzeby, by projekty badawcze na terenie obiektu były opiniowane przez kolejne ciało, którego kompetencje w tym zakresie będą w najlepszym przypadku wątpliwe.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieckiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieżskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżską Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1684	Fundacja Greenmind	(6) Plan nie wskazuje na potrzebę powołania stref ochrony miejsc występowania dla gatunków, które powszechnie występują na terenie OŚD, ale z niewiadomych powodów nie są chronione w ten sposób. Dotyczy to w szczególności sóweczki i włochatki, dla których Plan potwierdza liczne występowanie i podaje oceny liczebności lokalnych populacji, przemilczając fakt, że żadne stanowisko tego gatunku nie ma powołanej strefy ochronnej.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie posiada kompetencji w zakresie ustanawiania stref ochronnych dla stanowisk gatunków chronionych. Kompetencje te należą do właściwych organów administracji, w szczególności Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 2023 poz. 1336 z późn. zm.). Plan pełni funkcję strategiczną i koordynacyjną, wskazując kierunki działań ochronnych, ale nie jest dokumentem wykonawczym w zakresie ustanawiania form ochrony przyrody. Brak stref ochronnych dla wskazanych gatunków nie wynika z zaniedbania w Planie, lecz z faktu, że ich ustanowienie wymaga odrębnej procedury administracyjnej, opartej na analizie lokalnych uwarunkowań, danych terenowych oraz decyzji organów właściwych. Plan zarządzania może wskazywać potrzebę monitoringu i dalszych analiz, jednak nie może samodzielnie inicjować formalnych działań prawnych w tym zakresie.
1685	Fundacja Greenmind	(7) Plan nie wskazuje na konieczność odstąpienia od utrzymywania istniejącej sieci rowów melioracyjnych i utrzymywania (remontów, wymiany) istniejących przepustów pod drogami. Potrzeby zahamowania odpływu powierzchniowego są jasno wskazane w Działaniu 2.3.1, ale konieczność zaniechania prac utrzymaniowych na rowach i konserwacji przepustów nie jest wskazana wprost, co będzie rodzić nieporozumienia w przyszłości.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zwrócono uwagę na konieczność poprawy warunków hydrologicznych, co znajduje odzwierciedlenie w Działaniu 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej”. W ramach tego działania przewidziano opracowanie planu działań uwzględniającego m.in. ograniczenie spływu powierzchniowego przy wykorzystaniu rozwiązań opartych na naturze, z zastosowaniem lokalnego materiału, takiego jak leżące pnie drzew. Działanie to ma na celu przywracanie naturalnych procesów wodnych i ograniczanie antropogenicznej ingerencji w obieg wody. Zaniechanie prac utrzymaniowych na rowach melioracyjnych oraz konserwacji przepustów pod drogami, choć nie zostało wskazane wprost, mieści się w ramach kierunków działań przewidzianych w Planie. W szczególności, działania ograniczające odpływ powierzchniowy i wspierające naturalną retencję wodną mogą obejmować pozostawienie części infrastruktury hydrotechnicznej bez ingerencji, co sprzyja renaturyzacji siedlisk i odbudowie lokalnych stosunków wodnych. Konsekwencje takich działań muszą jednak zostać dogłębnie przeanalizowane (najlepiej z wykorzystaniem modelowania matematycznego) na etapie opracowywania planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej, którego przygotowanie jest przewidziane w ramach działania 2.3.1. W szczególności należy zadbać o nie pogorszenie warunków wodnych w innych siedliskach w wyniku realizowanych działań. Zatrzymanie wody w danym miejscu spowoduje ograniczenie jej ilości w niższych częściach zlewni. W tym miejscu warto także zaznaczyć, iż w zestawieniu rekomendacji eksperckich w zakresie zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu (tab. 6) w odniesieniu do zasobów wodnych wskazano jednoznacznie, iż prace utrzymaniowe powinny być prowadzone zgodnie z <i>Katalogiem Dobrych Praktyk Robót Hydrotechnicznych i Prac Utrzymaniowych</i> (KDP; Biedroń i in., 2018) w strefach 2-4 Obiektu, w szczególności należy ograniczyć prace polegające na odcinkowym odmulaniu oraz całkowitym wykaszaniu roślinności. Zwrócono także uwagę na potrzebę przywrócenia właściwych dla rzek nizinnych reżimów przepływu z nastawieniem na przywrócenie okresowego podtapiania dolin rzecznych oraz uwzględnienia w PUL zadań mających na celu odtworzenie lokalnej retencji zlewniowej w granicach zagłębień bezodpływowych. Zasadnym będzie również wypracowanie zasad prowadzenia działań renaturyzacyjnych na etapie aktualizacji planów ochrony przyrody.
1686	Osoba prywatna	Kilka lat temu próbowano w Polsce „naprawić” sytuację w stadninie w Janowie Podlaskim - lata będziemy się jeszcze podnosić po tym planie naprawczym. Całkowicie zgadzam się z opinią P.Adama Wajraka – po raz kolejny nie próbujemy „naprawić” tego co samo się pięknie regeneruje i naprawia po „naszych próbach naprawy” z 2017. Opiekujemy się tym co mamy. Nie przeszkadzajmy puszczy. Mamy tyle innych lasów i terenów wymagających „naprawy” zalesienia, opieki – tam róbmy porządki. W moich cotygodniowych wędrówkach po puszczy, stale mijam ludzi z Europy i Świata przyjeżdżających do Naszej Matki Puszczy. Mam nadzieję że przez kolejne lata wszyscy z każdego zakątka Świata dalej będziemy mieli gdzie przyjeżdżać.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1687	Nadleśnictwo Browsk w Gruszkach	Przez cały okres spotkań z zarządcami i społeczeństwem w ramach partycypacyjnego przygotowywania dokumentu, utrzymywano, że okres jego obowiązywania ustalono do 2030 roku. Pracując nad dokumentem, w szczególności nad wszelkimi propozycjami i rozwiązaniami termin 2030 roku był znany i był punktem odniesienia. Fakt, że w poprzednim dokumencie opracowano wizję na rok 2050 nie uprawnia do nagłego, niekonsultowanego a nikim wydłużenia okresu obowiązywania dokumentu na najbliższe 25 lat. Takie działanie i zmiany kluczowego parametru jest niezgodne z zasadą partycypacji społecznej. Wszelkie ustalenia planu były omawiane z założeniem obowiązywania do 2030 roku a nie 2050. Stąd należy stwierdzić, że dokument nie jest dostosowany do tak długiej perspektywy obowiązywania. Nie ma w tym dokumencie jakichkolwiek rozwiązań pozwalających w porę reagować na niekorzystne zmiany jakie mogą zachodzić w obiekcie, choćby z uwagi na tak szybko zmieniające się warunki klimatyczne i trudne do przewidzenia kierunki tych zmian. Również nie bez znaczenia pozostaje sytuacja geopolityczna, która ma olbrzymi wpływ na Obiekt. Nie sposób dziś przewidzieć rozwoju sytuacji do 2050 roku, a tym bardziej odpowiednio reagować nie mając żadnych przewidzianych w dokumencie mechanizmów (zaworów bezpieczeństwa). Stąd wnioskuje się o przywrócenie terminu obowiązywania dokumentu do 2030 roku.	Nie uwzględniono	Okres obowiązywania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża został ustalony w perspektywie do roku 2050, co wynika z przyjętej wizji ochrony Obiektu oraz konieczności zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Decyzja ta została podjęta w oparciu o założenia dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie kierunków strategicznych, a nie szczegółowych rozwiązań operacyjnych. Ogólne zasady i kierunki działań zawarte w Planie powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, które będą podlegać aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. W Planie poświęcono szczególną uwagę zarządzaniu adaptacyjnemu, które stanowi skuteczne narzędzie integrujące aktualną wiedzę naukową z nadrzędnymi celami ochrony Obiektu. Podejście to zostało oparte na wytycznych Komisji Europejskiej dotyczących zarządzania obszarami Natura 2000 w kontekście zmian klimatycznych. Zarządzanie adaptacyjne zakłada ciągłe uczenie się, monitorowanie i dostosowywanie działań do aktualnych warunków, co umożliwia reagowanie na nieprzewidziane zmiany, w tym te wynikające z dynamiki klimatycznej czy sytuacji geopolitycznej. Integralnym elementem tego podejścia jest systematyczny monitoring, który pozwala na bieżącą ocenę skuteczności wdrażanych działań oraz identyfikację nowych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenia dotyczące opracowania wieloletniego programu monitoringowego oraz systemu ewaluacji wdrażania założeń Planu, co umożliwia iteracyjne doskonalenie strategii ochrony Obiektu. Takie rozwiązania pełnią funkcję mechanizmów adaptacyjnych („zaworów bezpieczeństwa”), pozwalających na elastyczne reagowanie na zmieniające się uwarunkowania. Wybór długoterminowej perspektywy obowiązywania dokumentu znajduje również uzasadnienie w praktykach stosowanych w innych obiektach światowego dziedzictwa. Przykładowo: Laurisilva of Madeira (Portugalia) – plan zarządzania obowiązuje bezterminowo, z zaleceniem przeglądów co ok. 5 lat. Parque Nacional de Garajonay (Hiszpania) – plan generalny wprowadzony w 1986 obowiązuje bezterminowo i podlega okresowym rewizjom. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch (Szwajcaria) – plan zarządzania w mocy od 2007, bez określonego terminu wygaśnięcia. Wadden Sea (Dania, Niemcy, Holandia) – plan ramowy SIMP przyjęty w 2023, obowiązuje bezterminowo. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe – komponentowe plany narodowe, np. dla Parku Poloniny (2017–2026), funkcjonują w ramach szerszego, bezterminowego podejścia. Przyjęcie dłuższego horyzontu czasowego nie wyklucza aktualizacji dokumentu, lecz umożliwia planowanie działań o charakterze strategicznym, wymagających czasu, stabilności i konsekwencji w realizacji. W tym kontekście, Plan zarządzania dla Puszczy Białowieżskiej wpisuje się w międzynarodowe standardy zarządzania obiektami światowego dziedzictwa, zapewniając jednocześnie mechanizmy umożliwiające reagowanie na zmiany i zagrożenia w sposób elastyczny i oparty na wiedzy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1688	Polskie Towarzystwo Leśne	Polskie Towarzystwo Leśne poniżej przedstawia swoje uwagi i zastrzeżenia do przedłożonego do konsultacji projektu Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Naszym zdaniem dokument zawiera tak wiele nieścisłości i uogólnień oraz mało precyzyjnych wskazań do opracowania szczegółowych planów dla poszczególnych zarządców, że nie powinien być uznany za dokument końcowy. Nie jest dokumentem planistycznym w dosłownym słowa znaczeniu. Autorzy sami określają go jako dokument o charakterze ramowym. W rzeczywistości ma on charakter zarówno wytycznych do sporządzenia takiego planu, jak też wskazówek, które nawiązują do wytycznych UNESCO z lat 2014-2024. W odniesieniu do strefowania, czyli wyznaczenia stref ochronnych, propozycje zawarte w dokumencie nie są w pełni zgodne z rekomendacjami ekspertów UNESCO i IUCN z 2018 roku oraz są sprzeczne z uzgodnionymi z lokalną społecznością zasięgami poszczególnych stref. Według prezentowanej na stronie Instytutu - https://ios.edu.pl/bialowieza-forest/dokumenty-do-pobrania/ dokumentacji projekt nie uwzględnia zmian, które nastąpiły w Obiekcie w okresie od złożenia i zatwierdzenia wniosku renominacyjnego, do chwili obecnej. Nie ma w nim odniesienia do obecnego stanu siedlisk i zbiorowisk oraz pogłębienia wiedzy na temat wpływu różnych metod ochrony przyrody na różnorodność biologiczną. Dokument zawiera ewidentne błędy w zakresie strefowania oraz zasięgu strefy buforowej oraz zaleca zmiany w sposobie jej zagospodarowania, całkowicie ignorując opinie lokalnych społeczności. Strefa buforowa, czyli niewłączona w rzeczywistości do obszaru Dobra ma obejmować tereny zurbanizowane i zamieszkane. Poza ewidentnymi polanami osadniczymi oraz strefą przylegającą do Hajnówki oraz na obszarze której znajduje się jednostka wojskowa powinny być włączone do niej wszystkie osady w obrębie Puszczy Białowieskiej, czyli Czerlonka Leśna – Deputat (nazwa zwyczajowa), Sacharewo, Wygon, Czternasty, Topiło. Zaproponowanie np. by Czerlonka Leśna – Deputat znalazła się w strefie IV (4), czyli aktywnej ochrony jest nieporozumieniem merytorycznym i dodatkowo dyskryminującym mieszkańców tej enklawy oraz osób posiadających prawo do korzystania z tego terenu oraz określone obowiązki wobec zarządcy. Nadto uważamy, że wokół każdej ze śródpuszczańskich osad winna być utworzona strefa ochrony przeciwpożarowej zaliczana do strefy IV (4). W rzeczywistości dokument ten wpływa na gospodarkę regionu eliminując całkowicie szereg gospodarczych aktywności i nie stwarza praktycznie żadnej alternatywy poza rozwojem turystyki, która też może być reglamentowana – sugeruje się bowiem redukcja ciągów komunikacyjnych, przebiegów szlaków turystycznych oraz dostępności wielu miejsc zapisując „ograniczony dostęp publiczny” w trzech z czterech stref Obiektu. Jednocześnie nie precyzuje się jak będzie regulowany zbiór owoców runa leśnego w strefie 2 i 3 z „ograniczonym dostępem publicznym”	Wyjaśniono	Opracowany Plan zarządzania został opracowany na podstawie dedykowanych opracowań eksperckich, najnowszych dostępnych danych PGL LP oraz RDOŚ w Białymstoku. Zatem zdecydowanie należy podkreślić, iż odnosi się on do obecnego stanu ekosystemów. Rzeczywiście dokument ma charakter ramowy - jest to cecha charakterystyczna tego rodzaju dokumentów. Wskazuje kierunki działań i działania, które powinny prowadzić do rozwiązania szeregu zidentyfikowanych problemów Puszczy Białowieskiej - zarówno pod względem ochrony przyrody, jak i rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Plan zarządzania, zgodnie z zamierzeniami, sam w sobie nie rozwiązuje natomiast wszystkich problemów jakie występują obecnie lub wystąpią do roku 2050. Plan zarządzania nie ogranicza w istotny sposób możliwości zrównoważonego korzystania z Puszczy Białowieskiej w stosunku do obowiązujących zasad. Każda osoba może w sposób swobodny korzystać z około 90% powierzchni Obiektu. Może je wykorzystywać do celów rekreacyjnych. W Puszczy Białowieskiej można także zbierać grzyby, jagody oraz pozyskiwać zioła (pod warunkiem, iż nie są one przedmiotem ochrony gatunkowej oraz nie jest to sprzeczne z zasadami określonymi dla rezerwatów). Każda osoba ma możliwość także rekreacyjnego korzystania z pozostałych 10% Obiektu, pod warunkiem, iż odbywa się to w pod opieką wykwalifikowanego przewodnika. Cała Puszcza jest również miejscem prowadzenia działalności naukowej i edukacyjnej. Proces opracowywania Planu zarządzania realizowany był w partycypacyjny sposób. Zorganizowano szereg tematycznych warsztatów, podczas których wszyscy zainteresowani mogli aktywnie uczestniczyć w wypracowaniu szeregu zapisów zawartych w dokumencie. Należy podkreślić jednocześnie, że różne grupy interesariuszy zgłaszają skrajnie różne postulaty, toteż z obiektywnych przyczyn nie było możliwe uwzględnienie wszystkich z nich. Co więcej, niektóre ze zgłaszanych postulatów były sprzeczne z nadrzędnymi zasadami (m.in. wynikającymi z wniosku renominacyjnego, 2014), toteż nie mogły zostać uwzględnione w opracowywanym dokumencie. Strefa buforowa - jej granice i zasady obowiązujące w jej obrębie - nie ulegają zmianie względem zasad obowiązujących na tym terenie od lat. Zasady te zostały określone we wniosku renominacyjnym (2014). W tym obszarze zawsze znajdowały się tereny prywatne. Należy jednak podkreślić, iż o zasadach zagospodarowania tych obszarów decyduje samorząd poprzez odpowiednie zapisy w MPZP. W samym Obiekcie UNESCO nie ma terenów prywatnych. Obejmuje on wyłącznie tereny zarządzane przez PGL LP i BPN. W Planie zarządzania uwzględniono zalecenia dotyczące ochrony ppoż. określone w Planie ppoż., który stanowi załącznik nr 7 do opracowanego dokumentu.
1689	Polskie Towarzystwo Leśne	W dokumencie zapisano, iż Plan Zarządzania ma mieć charakter zarządzania adaptacyjnego – co oznacza, że w wyniku prowadzonego monitoringu w zarządzaniu obiektem będą modyfikowane działania zarządcze – tak by decyzje wynikały ze zmieniających się warunków. Ekspertyza dotycząca strefy ochrony czynnej, czyli ochrony różnorodności biologicznej w praktyce ograniczyła wszelkie działania adaptacyjne do powierzchni niespełna 2100 ha polskiej części Dobra, czyli 3,33% obszaru. Trudno bowiem za aktywną ochronę różnorodności uznać „bierną przebudowę drzewostanów”, która zresztą ogranicza się do 216,12 ha, czyli 0,38% powierzchni Dobra. Jednocześnie dokument zakłada, że zbiorowiska leśne poddane czynnej ochronie po osiągnięciu wieku 100 lat będą włączane do strefy 3 czy 2. Oznacza to, że docelowo cały obszar Dobra – poza zbiorowiskami nieleśnymi obecnie zinwentaryzowanymi ma podlegać ochronie biernej z dopuszczeniem (jedynie w strefie 3) eliminacji gatunków inwazyjnych roślin i zwierząt.	Wyjaśniono	Zarządzanie adaptacyjne stanowi skuteczne narzędzie umożliwiające integrację specjalistycznej wiedzy naukowej z nadrzędnymi celami ochrony Obiektu oraz jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zostało ono przyjęte w odniesieniu do całego Obiektu, a nie jedynie strefy 4. Zgodnie z obowiązującymi zasadami, zgodnymi z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN ochrona Puszczy Białowieskiej powinna się opierać na ochronie biernej sprzyjającej zachowaniu naturalnych procesów ekosystemowych. Ochrona czynna jest dozwolona na obszarach, które w rzeczywistości tego wymagają.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1690	Polskie Towarzystwo Leśne	Należy podkreślić, że przyjęte w projekcie planu rozwiązania dotyczące strefowania nie są w pełni zgodne z rekomendacjami ekspertów UNESCO i IUCN z 2018 roku. M.in. w zaleceniu 4 rekomendowano „Zdefiniowanie możliwego dostosowania podziału na strefy w celu uproszczenia obecnej sytuacji, bez zmniejszania obszaru wyłączonego z czynnej gospodarki leśnej (strefa ścisłej ochrony oraz strefy ochrony częściowej I i II)”. Rekomendacja ta stanowiła odpowiedź na zgłaszane przez zarządców problemy z identyfikacją w terenie granic stref opartych w większości na granicach wydzieleni drzewostanowych, które po gradacji kornika drukarza i rozpadzie drzewostanów świerkowych są w wielu przypadkach trudno identyfikowalne w terenie, bądź w wyniku taksacji drzewostanowej wykonanej w 2021 roku, ich przebieg uległ zmianie. Rozwiązaniem polepszającym efektywność zarządzania miało być oparcie granic stref na względnie trwałych obiektach liniowych – drogach, liniach oddziałowych, itp. a więc w znacznej mierze niezależnych od zmieniających się w czasie granic wydzieleni drzewostanowych. Przygotowana w ramach projektu propozycja strefowania dotycząca w szczególności stref 3 oraz 4 (a, b, c) oparta na sieci hektarowych kwadratów nie związanych z istniejącym podziałem powierzchniowym i widocznymi obiektami liniowymi wprowadza chaos i praktycznie uniemożliwia sprawne zarządzanie obiektem w ramach stref 3 i 4. Należy podkreślić że niektóre „kwadraty”, w których dozwolona została przebudowa drzewostanu, znajdują się wewnątrz oddziałów wyłączonych z gospodarki leśnej. Powierzchnie te nie są w żaden sposób zastabilizowane czy choćby oznaczone w terenie. Takie rozwiązanie nieuchronnie prowadzić będzie do licznych pomyłek, np. nieumyślnego przekroczenia (choćby o kilka metrów) wirtualnej granicy „kwadratu”, stając się zarzewiem nieustających konfliktów pomiędzy zarządcami terenu i organizacjami ekologicznymi. Propozycja ta jest całkowicie niekompatybilna z obecnymi rozwiązaniami stosowanymi w leśnictwie opartymi o oddziały i wydzielania drzewostanowe (również w BPN obowiązuje taki podział – w całej Puszczy Białowieskiej obowiązuje jednolita numeracja oddziałów). Proponowane rozwiązanie zamiast ułatwiać zarządzanie Obiektem, drastycznie je utrudni, dlatego należy uznać je za zasadniczo sprzeczne z przywołaną powyżej rekomendacją Ekspertów. Z powyższych względów proponowane strefowanie należy uznać za nieakceptowalne i powinno zostać poddane głębokim modyfikacjom.	Nie uwzględniono	W toku prac projektowych rozważano szereg, bardzo zróżnicowanych podejść do aktualizacji strefowania. Jednym z nich było opracowanie podziału na strefy w oparciu o oddziały leśne. Niestety w praktyce okazało się, że są to obszary zbyt duże, nie oddające mozaikowego charakteru Puszczy Białowieskiej. Z tego względu konieczne było opracowanie strefowania w odniesieniu do mniejszych wydzieleni. Należy jednak podkreślić, iż nie określają one dokładnych granic między strefami (nie są to dane o geodezyjnej dokładności). Mają charakter orientacyjny, pozwalający w terenie na doprecyzowanie granic na podstawie rzeczywistego występowania ekosystemów przy uwzględnieniu zasad podziału na strefy określonych w Planie zarządzania. Mając na uwadze powyższe, jak również dostępne obecnie techniki lokalizacji w terenie, przyjęte zasady strefowania nie będą stanowiły problemu w określeniu dozwolonych działań na danym obszarze.
1691	Polskie Towarzystwo Leśne	Poważnym błędem Planu Zarządzania jest opieranie się na nieaktualnych danych inwentaryzacyjnych o stanie lasów; dane z inwentaryzacji siedlisk i gatunków na potrzeby Planu Ochrony Natura 2000 są niewystarczające i na dodatek ignorowane są w zakresie potrzeby ochrony siedlisk istotnych z punktu widzenia Dyrektyw Ptasiej i Siedliskowej UE. W tekście, jak i w ekspertyzie dotyczącej strefowania znajduje się informacja o bazowaniu na danych z 2011 r., mimo, że dostępne są publikowane dane na podstawie wyników projektu LIFE+ ForBiosSensing „Aktualny stan Puszczy Białowieskiej” – publikacja Instytutu Badawczego Leśnictwa (Sękocin Stary 2022) oraz inwentaryzacji przeprowadzonej przez Biuro Urządzania Lasu w Białymstoku, na zlecenie RDLP w Białymstoku, na potrzeby sporządzenia projektów planów urządzenia lasu dla trzech nadleśnictw Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszcza Białowieska w 2022 r. Fakt ten zasadniczo podważa wartość merytoryczną nowego strefowania. Z naukowego punktu widzenia takie podejście jest co najmniej niewłaściwe. Strefowanie należy ponownie przeanalizować uwzględniając aktualne dane przyrodnicze i taksacyjne.	Nie uwzględniono	Podstawą opracowania Planu zarządzania były najnowsze dane udostępniane przez PGL LP w Banku Danych o Lasach, dane RDOŚ w Białymstoku oraz źródła literaturowe, w tym opracowania przygotowane przez uznanych ekspertów zewnętrznych na zlecenie IOŚ-PIB.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1692	Polskie Towarzystwo Leśne	W całym dokumencie Autorzy nie odnieśli się w żaden sposób do faktu uznania Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa (TOŚD) Białowieża Forest (po obu stronach granicy państwowej) z tytułu dwóch kryteriów, które mają zapewnić warunek integralności oraz uniwersalnej wartości Obiektu: Kryterium IX: obiekt stanowi wyjątkowy przykład istotnych procesów ekologicznych i biologicznych zachodzących w ewolucji i rozwoju ekosystemów lądowych, słodkowodnych, nadmorskich i morskich, jak również zbiorowiskach roślin i zwierząt. Kryterium X: obiekt obejmuje najbardziej znaczące i istotne siedliska przyrodnicze dla ochrony różnorodności biologicznej in-situ, włączając zagrożone gatunki posiadające wyjątkową uniwersalną wartość z punktu widzenia nauki lub ochrony. Autorzy projektu nie podjęli próby określenia dla polskiej części Dobra zobiektywizowanej oceny istotności obu kryteriów, jak też nie uwzględnili istotnej rozbieżności w zasięgu poszczególnych stref ochronnych w obu częściach TOŚD. Wręcz założyli błędnie, że ochrona bierna (poza siedliskami otwartymi) ma być docelową formą zarządzania Dobrem. Zgodnie z najnowszymi wynikami badań zarówno polskich, jak i na świecie takie podejście może spowodować utratę różnorodności biologicznej, zubożenie oraz nieodwracalną utratę wielu cennych, rzadkich i zagrożonych gatunków. Już w trakcie ostatnich prac urzędzeniowych zaobserwowano procesy dominowania gatunków lekkonasiennych, pionierskich, na siedliskach, na których zgodnie z założeniami winny powstawać mieszane lasy liściaste dębowo-grabowe. W związku z powyższym niezrozumiałe i zasadniczo nie do przyjęcia jest radykalne ograniczenie strefy aktywnej ochrony (nr 4, podzielonej na trzy podstrefy) do zaledwie 3,33% powierzchni polskiej części TOŚD, czyli 1882,46 ha, co oznacza zmniejszenie w stosunku do akceptowanego pierwotnie przez UNESCO oraz uzgodnionego z lokalnymi samorządami 18,06%, czyli 10198,40 ha. Stoi to w sprzeczności z ochroną wartości z Kryterium X, jaką jest zapewnienie utrzymania różnorodności biologicznej zwłaszcza „gatunków zagrożonych, o wyjątkowej uniwersalnej wartości z punktu widzenia nauki lub ochrony”. Pewne aspekty różnorodności biologicznej jaka występowała na terenie Puszczy Białowieskiej mogą zostać zachowane jedynie metodami ochrony aktywnej. W strefach ochrony czynnej, czyli nr 2 i nr 3 (85,54%; 48329,10 ha) jedynymi dopuszczonymi aktywnościami w ograniczonym zakresie (bez podania definicji szczegółowej, a odwołaniem się jedynie do przepisów krajowych) dostęp publiczny oraz dostęp rekreacyjny (bez zdefiniowania), zbiór ziół, jagód i grzybów. Strefa ochrony ścisłej, to 10,74% powierzchni – 6066,64 ha. Czyli w rzeczywistości kryterium X będzie realizowane na 96,28% powierzchni Dobra oraz w strefie 4c przeznaczonej do „biernej przebudowy drzewostanów”.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania znajdują się liczne odwołania do kryteriów wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Są one jednak traktowane na równi. Nie ma podstaw do określania hierarchii między nimi. Warto jednak zwrócić uwagę, iż zgodnie z licznymi zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN dominującą formą ochrony w Puszczy Białowieskiej ma być właśnie ochrona bierna. Czynne działania ochronne są dozwolone, ale tylko w miejscach, w których rzeczywiście jest to niezbędne (np. okresowe koszenie łąk w celu zachowania siedlisk dla cennych gatunków). Co więcej utrzymanie różnorodności biologicznej nie może być utożsamiane z jej sztucznym kształtowaniem. Las podlegający biernej ochronie będzie ulegał dalszym przekształceniom w sposób naturalny, jak również w związku ze zmieniającymi się warunkami klimatycznymi, które przestają być optymalne dla części z gatunków.
1693	Polskie Towarzystwo Leśne	Uwaga techniczna: Nie jest poprawne używanie terminu „bierna przebudowa”, gdyż jest on wewnętrznie sprzeczny (oksymoron). Przebudowa z definicji jest aktywna i oznacza ukierunkowane działania z zakresu hodowli lasu mające na celu zmianę składu gatunkowego i/lub struktury lasu z niewłaściwej na właściwą (w kontekście przyjętych celów).	Uwzględniono	Zgłoszona uwaga została uwzględniona poprzez zmianę terminologii w Planie zarządzania. Dotychczasowe określenie „bierna przebudowa” zostało zastąpione terminem „strefa naturalnej regeneracji drzewostanów”, który precyzyjniej oddaje charakter procesów zachodzących w wyznaczonych obszarach. Nowe sformułowanie jest zgodne z intencją Planu, który zakłada wspieranie naturalnych procesów odnowy i sukcesji w ekosystemach leśnych, bez ingerencji hodowlanej typowej dla przebudowy w rozumieniu gospodarki leśnej. Tym samym wyeliminowano potencjalne nieścisłości językowe, zachowując zgodność z celami ochrony przyrody oraz zasadami zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa.
1694	Polskie Towarzystwo Leśne	Wskazane powyżej podejście do problemu ochrony różnorodności biologicznej w mozaice siedlisk leśnych Puszczy Białowieskiej jest nieprawidłowe i mimo podparcia się ekspertyzą biologa, nie gwarantuje zachowania wielu cennych, rzadkich siedlisk i gatunków. Nie uwzględniono w projekcie Planu ani wyników badań prowadzonych na stałych powierzchniach w Białowieżskim Parku Narodowym od 1936 r. (szereg publikacji z 2016: B. Brzeziecki „Wieloletnia dynamika drzew i drzewostanów Rezerwatu Ścisłego Białowieżskiego Parku Narodowego” i K. Bielak, B. Brzeziecki „Różnicowanie strukturalne i prognoza rozwoju głównych typów lasu Rezerwatu Ścisłego Białowieżskiego Parku Narodowego” oraz S. Drozdowski, W. Buraczyk, B. Brzeziecki „Proces naturalnego odnawiania lasu” w: „Lasy Rezerwatu Ścisłego Białowieżskiego Parku Narodowego”, pr. zb. red. A. Keczyński), ani publikacji prof. J. Paczoskiego ilustrujących odnowienia drzew na powierzchniach otwartych po zniszczeniach I Wojny Światowej oraz masowych wycinek w latach 1924-29. Nie skorzystali także z „Wyników inwentaryzacji rzadkich i chronionych gatunków roślin na terenie Puszczy Białowieskiej” z roku 2017 wykonanej przez PGL LP, w której porównano wyniki z wcześniejszymi badaniami A. W. Sokołowskiego z 1995 r. i A. W. Sokołowskiego i M. Wołkowyckiego z 2000 r. A przecież właśnie monitoring i inwentaryzacje mają być podstawą zarządzania adaptacyjnego.	Wyjaśniono	W Puszczy Białowieskiej od dekad prowadzi się szereg prac naukowych, które znajdują odzwierciedlenie w licznych publikacjach. W Planie zarządzania oraz w zleconych ekspertyzach wykorzystano szereg publikacji, jednak z całą pewnością nie wszystkie. Nie oznacza to jednak, iż opracowany dokument jest niepełny, czy błędny.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1695	Polskie Towarzystwo Leśne	Bazowanie na nieaktualnych danych oraz opieranie się na informacjach drzewostanowych – „Ekspertyza, koncepcja strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO „Białowieża Forest” – a nie na kryteriach siedliskowych, zgodności biocenozy z biotopem oraz stadiach rozwojowych danego fragmentu lasu, a także biologii istotnych dla Dobra gatunków rzadkich, chronionych budzi uzasadnioną wątpliwość co do prawidłowości zbudowania algorytmu oceniającego przesunięcie z jednej do drugiej strefy danego wydzielenia siedliskowo-drzewostanowego. Przyjęcie założenia, że lasy mają się starzeć i odnawiać wyłącznie samosiewnie na obszarze 96,66% powierzchni Obiektu, nie gwarantuje zachowania siedlisk, które określono we wniosku renominacyjnym oraz projekcie Planu i załączniku „Stan zachowania Puszczy Białowieskiej”, gdyż: a) nie gwarantuje ciągłości pokoleniowej roślin żywicielskich i zapobieganiu znaczących wahań udziału gatunków niezbędnych do podtrzymywania trwałości siedlisk istotnych dla regionu i kraju gatunku. Przykładem jest raptowny spadek udziału lasów świerkowych i ze znaczącym udziałem dojrzałych świerków z 28,08% w 2012 r. do 6,57% w 2012 (wg danych BULiGL w Białymstoku, M. Ksepko, npbl) niezbędnych dla utrzymania populacji dzięcioła trójpalczastego i ponad 800 gatunków grzybów; b) ignoruje spadek,(wg tej samej inwentaryzacji) udziału kłona, jesiona, a wzrost udziału sosny, olszy, graba, brzozy oraz dębu – ten ostatni gatunek niemal wyłącznie z dawnych odnowień sztucznych; c) wzrost udziału brzozy (gatunku szybko rosnącego) nie rokuje pozytywnie przewidywanej w Planie naturalnej przebudowy lasów Dobra w lasy grabowo-dębowe, co jest celem kilkakrotnie przywoływanym w projekcie i załącznikach.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, w tym aktualizacja strefowania, zostały opracowane na podstawie najnowszych dostępnych danych udostępnianych przez PGL LP (Bank Danych o Lasach) oraz RDOŚ w Białymstoku, a także na podstawie źródeł literaturowych. Zgodnie z licznymi zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN dominującą formą ochrony w Puszczy Białowieskiej ma być właśnie ochrona bierna. Czynne działania ochronne są dozwolone, ale tylko w miejscach, w których rzeczywiście jest to niezbędne (np. okresowe koszenie łąk w celu zachowania siedlisk dla cennych gatunków). Co więcej utrzymanie różnorodności biologicznej nie może być utożsamiane z jej sztucznym kształtowaniem. Las podlegający biernej ochronie będzie ulegał dalszym przekształceniom w sposób naturalny, jak również w związku ze zmieniającymi się warunkami klimatycznymi, które przestają być optymalne dla części z gatunków. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na doświadczenia ostatnich lat związanych z ochroną bierną Puszczy Białowieskiej. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
1696	Polskie Towarzystwo Leśne	Skupienie się projektu na ochronie biernej negatywnie wpłynie na stan populacji żubra. Stan lasów Obiektu ma istotne znaczenie dla populacji żubra nizinnego. Jak wynika z najnowszej publikacji Olech W. i in. (2024) „How large the European bison population in Białowieska Forest should be in future?”, European Bison Conservation Newsletter Vol 15 (2024) pp: 15–24 wynika, że stan lasu i dostępność bazy żerowej, w tym dokarmianie ma wpływ na liczebność grup żubrów żyjących w Puszczy. Okazuje się, że okres zimowy większość populacji spędza życie na terenach poza Puszczą. To oznacza bardzo poważne konsekwencje przyrodnicze w strefie buforowej – nie będącej obszarem Dobra. Wiadome i zalecone przez RDOŚ płoszenie w sposób niekontrolowany grup żubrów na polach jest krytykowane przez m.in. znawców problemu („Życie Weterynaryjne, sierpień 2025, wywiad z dr Michałem K. Krzysiakiem). Ochrona sztandarowego dla Puszczy Białowieskiej i Polski gatunku w samej Puszczy przechodzi kryzys spowodowany stanem lasu – zimowe ugrupowania to zaledwie ok. 320-350 osobników. Reszta z około 870 osobników przebywa stale poza lasami Puszczy niszcząc zasiewy. Bierna ochrona, która ma dominować na obszarze Dobra jeszcze bardziej ograniczy możliwości żerowe dla tego zwierzęcia, co może skutkować zmniejszaniem się jego leśnej populacji i zarazem wzrost konfliktów w przylegającej do Obiektu strefie buforowej, jak też i dalej poza nią. Należy zatem wątpić w realność budowania pozytywnego wizerunku samego OŚD, jak i ochrony przyrody ogólnie.	Nie uwzględniono	W przedstawionej uwadze zwrócono uwagę na szereg istotnych kwestii. W opracowanym dokumencie zaproponowano szereg działań związanych z żubrem. W ramach działania 2.1.1. Realizacja Planu Ochrony BPN wskazano na potrzebę wdrażania zadań dotyczących zarządzania populacją żubra. W działaniu 4.2.2 przewidziano rozpoznanie inicjatyw podmiotów lokalnych w zakresie ochrony Obiektu i zrównoważonego rozwoju dot. m.in. kontynuacji programów wspierających rolników w zakresie ochrony żubrów i innych chronionych gatunków. W rekomendacjach eksperckich zebranych w tab. 6 podkreślono potrzebę sporządzenia szczegółowego planu monitoringu, który powinien zapewniać gromadzenie danych umożliwiających wieloletnie śledzenia wskaźników stanu populacji szeregu gatunków, w tym żubra. Ponadto w rozdziale 7.1 zapisano, iż należy położyć szczególny nacisk na działania mające na celu poprawę zarządzania dziką przyrodą na podstawie wyników najnowszych badań. Przykładem może być tutaj przeprowadzenie nowej naukowej oceny pojemności ekologicznej żubrów, jeleni szlachetnych, czy rysi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1697	Polskie Towarzystwo Leśne	Plan praktycznie ignoruje kwestie potrzeb lokalnej ludności z zakresie drewna użytkowego. Ekspertyza „Zapotrzebowanie na drewno opałowe w wybranych miejscowościach Puszczy Białowieskiej” z 2022 r. spłycała całe zagadnienie i zignorowała fakt, iż w regionie funkcjonuje wiele firm korzystających z drewna użytkowego, w które zaopatrywały się w samej Puszczy Białowieskiej. Badanie tylko potrzeb na drewno opałowe i skwitowanie, że mieszkańcy kupują je poza Puszczą nie jest wykonaniem analizy problemu. Zignorowano kwestię opinii mieszkańców na temat konieczności importowania drewna oraz jego wyższej ceny. Zignorowano również to, że import drewna użytkowego podwyższa koszty lokalnych przedsiębiorców i utratę konkurencyjności. Zlekceważono przy tym całkowicie dorobek prac powołanego przez Regionalną Dyрекcję Lasów Państwowych w Białymstoku zespołu ekspertów działających od kwietnia 2019 r. do lutego 2020 r. Spotkania eksperckie poświęcone były istotnym kwestiom ochrony zasobów przyrodniczych Puszczy jako Obiektu Światowego Dziedzictwa, w tym ochronę czynną różnorodności biologicznej, ale zwracały uwagę na kwestie społeczne. Szczególnie dużo czasu poświęcono kwestii strefowania oraz pozyskania drewna w ramach czynnej ochrony przyrody i dostosowywania biocenozy do biotopu. Wypracowano uzgodnienie/kompromis z udziałem lokalnych samorządów w zakresie zasięgu strefy ochrony czynnej obejmującej 18,06% obszaru Dobra po stronie Polski. W pracach ekspertów brał udział przedstawiciel Polskiego Towarzystwa Leśnego, co oznacza nasze pełne poparcie dla wówczas osiągniętego kompromisu, który obecny projekt Planu całkowicie ignoruje.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego (2014) Puszcza Białowieska nie jest miejscem prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej ukierunkowanej na pozyskanie drewna. Na tym wyjątkowym obszarze pozyskanie może stanowić tylko i wyłącznie skutek uboczny czynnych działań ochronnych prowadzonych na terenach rzeczywiście tego wymagających. W procesie opracowania dokumentu analizowano problematykę dostępności drewna na lokalnym rynku. Nie wykazano w obiektywny sposób problemów w tym zakresie. Wręcz przeciwnie, wiele osób zwracało uwagę na bezproblemowy dostęp do drewna w cenach rynkowych. W toku prowadzonych prac analizowano wiele koncepcji strefowania Obiektu. Żadna z nich nie została zaakceptowana przez wszystkie grupy interesariuszy. Z tego właśnie względu tak duży nacisk położono na naukowe podstawy opracowanej korekty strefowania.
1698	Polskie Towarzystwo Leśne	Kolejnym poważnym i w sumie nierozwiązanym problemem jest kwestia ochrony przeciwpożarowej. Zdaniem ekspertów UNESCO wizytujących Puszczę Białowieską w 2018 roku, pożar stanowi kluczowe zagrożenie dla wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW). W tym kontekście niepokoi fakt pozostawiania ścinanych przy drogach kłód i dłużyc w odległości do 50 m oraz niejasne postępowanie z częściami wierzchołkowymi/koronami tych ściętych drzew. Proces ich rozkładu na siedliskach świeżych jest powolny i będą one stanowiły poważną barierę w przypadku konieczności prowadzenia akcji gaśniczych w głębi lasu – przy czym będzie to również poważne zagrożenie dla osób biorących udział w takich akcjach – ręczne rozciąganie i zwijanie linii, ewakuacja strażaków. Drewno z tych drzew winno być usuwane i przeznaczone do sprzedaży, co stanowiłoby pewne zasilenie funduszy związanych z funkcjonowaniem OŚD.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania uwzględniono zalecenia wynikające z opracowanego przez zespół ekspercki (poza projektem Białowieża Forest) Planu ppoż. (stanowi on załącznik 7 do Planu zarządzania). Nie ma podstaw do negocjowania zapisów tego dokumentu, który podlegał wcześniej licznym uzgodnieniom, w tym z PSP.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1699	Polskie Towarzystwo Leśne	Podsumowując: 1. Uważamy, że przedłożony projekt Planu Zarządzania Transgranicznym Obiektem Światowego Dziedzictwa Ludzkości Białowieża Forest w obecnej formie nie kwalifikuje się do przyjęcia i musi zostać poddany głębokiej modyfikacji: 1) konieczne jest doprecyzowanie niezbędnego zasięgu terytorialnego w celu zapewnienia realizacji wymagań opisanych w kryteriach IX i X stanowiących podstawę wpisu na Listę Obiektów Światowego Dziedzictwa; 2) Puszcza Białowieska jest mozaiką biocenoz, a narzucany przez autora obecnej propozycji strefowania podział stref 3 i 4 jest sprzeczny z podstawowymi kryteriami przyrodniczymi i nie należy go wdrażać; 3) zignorowano fakt antropogeniczności wielu siedlisk leśnych – szczególnym przykładem jest dąbrowa świetlista oraz istnienie w terenie wielu antropogenicznych archeologicznych artefaktów; 4) zawarte w projekcie Planu zapisy muszą uwzględniać najnowsze dane inwentaryzacyjne oraz potrzeby lokalnej społeczności – nie można ich ignorować; 5) forsowanie ochrony biernej na przytłaczającej większości obszaru nie jest właściwe ani ze względów przyrodniczych, ani poznawczych; 2. Puszcza Białowieska była od dziesięcioleci doskonałym laboratorium z zakresu nauk podstawowych, jak też stosowanych, i powinna nadal móc pełnić tę funkcję. Istnienie obok siebie dużego obszaru ochrony ścisłej i sieci rezerwatów oraz powierzchni, na których od 30 lat prowadzono zrównoważoną gospodarkę leśną służyło doskonaleniu metod zarządzania lasami. Taki model jest zgodny z sugestiami i wnioskami Profesorów W. Szafera i J. Paczoskiego, a także Profesora Sokołowskiego, który uważał, że właśnie w Puszczy Białowieskiej istnieje potrzeba prowadzenia eksperymentu z zakresu dopuszczalnej ingerencji człowieka w przyrodę, by poznać możliwości autoregeneracji bez utraty wartości użytkowych; 3. Zachowanie około 18% lasów Puszczy dla czynnej ochrony siedlisk istotnych gatunków z punktu widzenia nauki oraz ochrony pozwoliłoby na spełnienie zachowania in situ gatunków oraz pobieranie generatywnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego do programów hodowli ex-situ i reintrodukcji gatunków o specjalnych potrzebach – co zapisano jako działanie planowane w strefie nr 3: Załącznik 6 do Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Na zakończenie pozwalamy sobie zacytować Petera Kareiva i Michelle Marvier („What is Conservation Science?”, 2012, BioScience, 62(11):962-969, https://doi.org/10.1525/bio.2012.62.11.5): Perspektywiczna ochrona środowiska chroni naturalne siedliska, w których ludzie żyją i pozyskują zasoby, oraz współpracuje z przedsiębiorstwami w celu znalezienia połączenia działań gospodarczych i ochronnych, które godzą rozwój z troską o przyrodę. Poszukuje również wartości w nowych ekosystemach i pozostaje otwarta na niektóre współczesne eksperymenty natury, takie jak niedawna ewolucja dużych kojotów w Ameryce Północnej, które otrzymały geny od wilków, dzięki czemu stały się większe i bardziej zdolne do polowania na jelenie, a nawet łosie (Levy 2012). Ochrona środowiska będzie w coraz większym stopniu wiązać się z wielkimi projektami restytucji na skalę całych ekosystemów – ambicją równie niezbędną jak tworzenie sieci obszarów chronionych. Nasza wizja nauki o ochronie środowiska różni się od wcześniejszych koncepcji biologii ochrony środowiska w dużej mierze dlatego, że wierzymy, iż natura może prosperować, o ile ludzie postrzegają ochronę środowiska jako coś, co podtrzymuje i wzbogaca ich własne życie. Podsumowując, opowiadamy się za ochroną środowiska dla ludzi, a nie przed ludźmi.	Nie uwzględniono	Do szeregu kwestii odniesiono się w powyższych wierszach zestawienia stanowiących odpowiedź na uwagi przekazane przez Polskie Towarzystwo Leśne. W Planie zarządzania uwzględniono istnienie obszarów kulturowych w obrębie Puszczy Białowieskiej. Zostały one zaliczone do strefy 4a w celu umożliwienia ich odpowiedniego udostępnienia. W katalogu działań ochronnych (Załącznik 6) doprecyzowano zakres działań, które mogą być prowadzone w obrębie dąbrowy świetlistej. Eksperci UNESCO w wielu miejscach podkreślają, iż Puszcza Białowieska powinna podlegać przede wszystkim ochronie biernej. Wyjątkiem są pewne obszary wymagające czynnych działań ochronnych w celu zachowania cennych siedlisk. Nie może ona jednak stanowić miejsca działań nastawionych na pozyskanie drewna, miejscem prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej.
1700	Osoba prywatna	W niekontrolowanym wciąż cyklu wyginięcia kolejnych gatunków flory i fauny Puszcza Białowieska jest najcenniejszym matecznikiem przyrody Europy...razem wyrebu drzew i polowań tutaj jest jasny jak słońce...trudno to jaśniej wytłumaczyć .niech pazerność i brak wiedzy o procesach przyrodniczych nikogo nie zaslepia . Erazm.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1701	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego są wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1702	Osoba prywatna	Na całym obszarze powinien być zakaz polowań i zakaz prowadzenia gospodarki leśnej, a zwłaszcza wycinki drzew. Nie ma zgody na pozyskiwanie drewna z Puszczy. Nie ma zgody na polowania (od tego są wilki i rysie) w tym na polowania na terenie polan białowieskiej, nasielskiej, Pogorzelec, Bud i Teremisek.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1703	Osoba prywatna	Miarą człowieczeństwa jest szacunek dla rzeczy większych od siebie. Puszcza Białowieska jest pomnikiem doskonałości i siły Natury. Jest rzadkością, bo nie troszczymy się o pielęgnowanie duchowych związków ze światem. Ktoś i dlaczegoś przekonał nas, że jest coś ważniejszego. To iluzja, co widać. Wszyscy jesteśmy dziećmi natury. Natura to nasza Boska Matka. Pozwólmy jej żyć, działać, a ona odwdzięczy się swoją mądrością i pokolenia, które mam nadzieję, przyjdą, będzie przekonywać, że nie ma szczęścia większego niż pokora i szacunek dla potęgi i mądrości Natury. Dajmy świadectwo swojej mądrości.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczane jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1704	Osoba prywatna	Popieram obecny projekt Planu Zarządzania polską częścią Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa, ale uważam, że trzeba go poprawić – tak, żeby usunąć wszelkie zagrożenia związane z prowadzeniem gospodarki leśnej i rozbudową dróg. Puszcza Białowieska to wyjątkowe miejsce – jedno z ostatnich dzikich lasów w Polsce i Europie. Żyją tam rzadkie zwierzęta, jak żubry. To skarb, którego nie możemy stracić. Jeśli pozwolimy na wycinki, stracimy coś bezcennego – dla nas i dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Odnosząc się do kwestii fragmentacji obszaru, należy podkreślić, że budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1705	Osoba prywatna	Na terenie Puszczy Białowieskiej dla zachowania bioróżnorodności oraz doprowadzenia do stanu zbliżonego do klimaksu niezbędne jest prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej opartej o naukowe podejście zwłaszcza do ochrony lasu. Praca leśników musi uwzględniać szczególnie walkę z gradacjami szkodników doprowadzających do rozpadu drzewostanów i utraty cennych siedlisk. Potrzebne są na jej terenie również polowania i odstrzały redukcyjne, które wspierają przetrwanie gatunków szczególnie dużych kopytnych w tym chorujących żubrów, których przegęszczona populacja nadal jest podatna na wiele chorób, które mogą je zdziesiątkować co doprowadzi do fiaska ich restytucji przyrodzie. Kształtowanie i kontrolę nad populacjami należy opierać na wynikach badań nad czynnikami populacyjnymi gatunków łownych jak również przegęszczających się populacji zwierząt chronionych. Szczególne uwagi należy położyć na zwalczanie IGO zarówno gatunków zwierzęcych jak i roślinnych. Warto również pomyśleć nad rozszerzeniem obecnej listy m in o inwazyjne owady niszczące drzewostany takie jak Drzewotocz japoński który jest skrajnie inwazyjnym polifagiem niszczącym wszystkie gatunki drzew żywych i martwych. Rozkładające się drzewostany bez czynnej ochrony lasu mogą doprowadzić do katastrofy ekologicznej, której w rejonie PB po czescin juz się przyglądamy. Reasumując Plan Zarządzania Puszcza Białowieską musi opierać się o jak największy udział ochrony czynnej i pozbyciu się wszelkiego rodzaju NGO promujących zniszczenie i rozpad naszych najcenniejszych lasów.	Wyjaśniono	W odniesieniu do przedstawionej opinii dotyczącej konieczności prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej, należy podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 r., pozyskanie drewna w celach gospodarczych na tym terenie jest jednoznacznie wykluczone. Działania prowadzone w Puszczy mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej oraz zachowanie określonych typów siedlisk, przy czym ewentualne pozyskanie drewna może mieć miejsce jedynie jako efekt uboczny działań ochronnych w strefach 4a i 4b. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. Proces sukcesywnego przenoszenia terenów ze strefy 4 do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, stanowi wymierny wskaźnik skuteczności działań ochronnych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy – już od strefy 2 dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, w tym zbiór runa leśnego oraz aktywności rekreacyjne. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Zmiana gatunków inwazyjnych znajdujących się na liście nie jest przedmiotem prac nad Planem zarządzania i wychodzi poza jego zakres. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1706	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	(1) The Plan does not properly address habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human infrastructure. This is a key issue for the integrity of the Property (Goal 3- Preservation of the integrity of the Property as a whole) and to achieve the objectives related to the criteria for inscription as a World Heritage Property- Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes), and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). First, the Plan neither considers nor even mentions the important issue of habitat loss; it refers only to habitat fragmentation and isolation. Habitat loss has been particularly important (at least 50 km2) as a consequence of the building of the border wall and related infrastructure. Allowing upgrading of forest roads in all zones—including strictly and partially protected areas—poses a serious threat to the integrity of the Property. Particularly, paving and widening forest roads will inevitably fragment habitats, reduce their quality, and accelerate habitat loss. The actions listed in the Plan focus solely on preventing further fragmentation, without a single action aimed at reducing the already high level of fragmentation- now exacerbated by the border wall and associated infrastructure. The Plan should include the preparation of both a defragmentation programme and an analysis of the current level of fragmentation, supported by clear monitoring indicators (e.g., road density, traffic volume, roadless areas; see Ibisch et al., 2016, Science). Both the fragmentation analysis and defragmentation programme should adopt a broader perspective, considering not only roads, but also bike lanes, pedestrian paths, and any route that provides human access. They should also consider measures such as the removal or non-maintenance of unnecessary, ecologically damaging roads; monitoring of road impacts (e.g., traffic volume, roadkills); and traffic-calming strategies such as a speed bumps to reduce vehicle speeds. Since its upgrade in 2020, the Narewowska Road has carried a much higher traffic volume than forecasted, resulting in significant animal mortality. This road should be better managed, allowing only bicycles and local transport, and closing it temporarily during periods of animal migration. Paving and widening of existing forest roads within the Property should be strictly avoided. Fences, which further contribute to habitat fragmentation and loss, should be dismantled in the Property and in the forest areas of the buffer zone, to restore ecological connectivity. Finally, numerous studies show a direct link between road density/traffic and increased fire risk — an important body of evidence that the Plan ignores.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzien upraw leśnych. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1707	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	Timber harvesting and extraction should not be allowed in the Plan. Past experience shows that the State Forest Holding has not respected the zoning in the Property, and this Plan does not guarantee that this will not happen again. In 2017, a total of 190,000 m3 of timber were harvested within the Property, with approximately 100,000 m3 within the partially protected zone 3. Leaving open the possibility for timber harvesting and extraction is risky. Therefore, only a complete ban on timber harvesting and extraction can guarantee the preservation of the Property's Outstanding Universal Value in the future, regardless of political changes. This will be consistent with the long-term vision set out in the Plan and with Goals 1, 2 and 3. Wood extraction, as well as the selling of wood, should not be allowed in any zone of the Property under any circumstances. The Plan allows wood removal under some circumstances, which are not specified. The Property already suffers from a significant deficit of dead wood, which must be restored taking as a reference the strictly protected zone 1. Tree planting should be banned across the entire Property to allow natural regeneration to take place. Subzone 4b allows active forest stand conversion, which, by definition, implies gardening and creating a forest composition chosen by people vs allowing natural processes to shape the forests. Active forest management in subzone 4b involves nursing trees and protecting them from external damage (as indicated in Annex 10). The use of heavy machinery should be avoided as it will severely impact the soil. Such active management is already planned for the forest in the extensive buffer zone and is unnecessary within the Property itself. Active stand conversion in subzone 4b means losing a unique opportunity to monitor and study how degraded forests - within a well-preserved matrix- can regenerate naturally, adapt to climate change and increase resilience. It is urgent to allow natural forest regeneration and natural selection to promote trees with greater resistance to extreme weather events and insect attacks. The Property has the potential to serve as a global benchmark for the restoration and management of degraded forests. If active forest management will be allowed in subzone 4b despite these concerns, several measures are recommended (1) allow only thinning, without planting or nursing trees; (2) leave all logged trees in the forest to increase the amount of dead wood; (3) active conversion measures should be limited to a clearly defined timeframe (e.g., 2 years), after which passive restoration and the natural development of the stand should be allowed. Once this active conversion period ends, subzone 4b should transition to passive restoration and be reclassified as subzone 4c, eliminating subzone 4b altogether. Active forest management is also permitted in the buffer zone without clear restrictions (e.g., salvage logging is allowed). The Plan should indicate the extension (ha) of the forest to be managed in the buffer zone. Considering the magnitude of the unique habitat loss that has already occurred – primarily due to border wall construction-, and that forest and game management in the buffer zone will significantly affect the entire Polish part of the Property (now isolated), it is essential to allow ecological process to operate fully, with minimal human intervention, inside the Property.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieżskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1708	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	Hunting should be strictly regulated in the buffer zone, and not allowed in the parts of the buffer zone located within the core area of the Property. In the Polish section of the Property, this core area includes the glades of the villages of Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy and Masiewo. Their location at the heart of the Property, relatively small size, high ecological value for numerous animal species (e.g., lesser-spotted eagle <i>Aquila pomarina</i> or corncrake <i>Crex crex</i>), importance for visitors and recreation (e.g. watching of European bison <i>Bison bonasus</i>), and minimal agricultural use, all argue against hunting. These glades are within the Property and hunting in them will extract animals from the central part of Polish side of the Property, turning these glades into sink habitat and/or ecological traps. This is particularly concerning given that hunting practices often involve baiting and artificial feeding, which are difficult to control. Such activities disrupt natural ecological processes, including predator–prey dynamics, species activity patterns and movement and seed dispersal processes. The Plan should strengthen hunting regulations in the buffer zone and promote the elaboration of an integrated, science-based hunting plan, which takes into account the presence of large carnivores and European bison, as well as the habitat loss these species have recently suffered. This hunting plan should establish sustainable quotas, designated areas, and acceptable practices, explicitly prohibiting the use of lead ammunition and hunting during species mating seasons. Artificial feeding should be strictly regulated in terms of quantity, number of feeding sites and type of food (invasive and domestic plant species should be avoided). Hunting should be conducted solely to mitigate agriculture damage and, therefore, should focus on invasive and ungulate species, with the exclusion of bird hunting. These actions will align with the sustainability goals (e.g., Goal 5) established in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
1709	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	The restoration of hydrological flows ignores the crucial role of beavers <i>Castor fiber</i>. Beavers play an unquestionable role in ecosystem restoration, yet the Plan makes no mention of their importance in re-establishing water flows, enhancing water retention, creating biodiversity hotspots and restoring overall ecosystem functionality. As ecosystem engineers, beavers are especially valuable in the context of climate change and the ongoing drought in the Property, which are identified as one of the main threats (Table 4). The Plan should explicitly include actions for beaver protection and prohibit any destruction of their habitats or dams, while also developing a compensation system for private landowners affected by beaver-related flooding (Table 6). These actions will directly support Goals 1 and 2 of the Plan. Actions related to water resources should account for the impacts of increased human pressure and water use- such as higher visitor numbers and hotels with swimming pools- on the Property’s groundwater levels. This is essential to ensure a sustainable exploitation of groundwater resources and to mitigate the ongoing decrease in groundwater levels in the area of the Property, a trend that is expected to worsen under climate change.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1710	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	The Plan restricts rather than promotes scientific research. Białowieża Forest has long been invaluable for studying the unique biodiversity and functioning of natural forests, and should serve as a fundamental natural laboratory for understanding how global change affects forest ecosystems and resilience. Scientific knowledge has been pivotal in the protection of the Forest. It is therefore surprising that the only activity on which the Plan will impose specific rules is scientific research (Action 1.2.1), while the Plan does not consider developing guidelines for activities with greater impact on the Property such as hunting, road upgrading, recreation or urban development. Scientific research in Poland is already properly regulated by law and subject to permits from competent authorities and commissions. There is no need for additional evaluations, limitations and administrative burdens. It is particularly concerning that the Plan aims at ensuring all research projects are evaluated by two additional scientific councils (Scientific-Social Councils of the Property and of the Białowieża Forest Promotion Complex, depending on the location of the research). The spatial competence of the Property's Scientific-Social Council overlaps with that of both the Scientific Council of the Białowieża National Park and Forest Promotion Complex's Council. While it is legitimate for the Property's Council to keep track of the research projects conducted and their findings to improve the adaptive management of the Property, there is no justification for additional approval from the Property's Council for studies that have already been evaluated and that meet legal and scientific standards. Furthermore, authorizing scientific research does not fall within the competence of the State Forest Holding, local governments or any other bodies lacking that legal mandate. The experience of numerous researchers indicates that the Forest Promotion Complex's Council may block research whose findings can be inconvenient to the company, thereby threatening research independence and the proper management of the Property in the long term. To truly support science and conservation, the Plan should establish a dedicated research programme for the Property, including actions to secure funding and participation from the international research community.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieńskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieńskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieński Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieńskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżska Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
1711	Department of Biological Applications & Technology, University of Ioannina, Greece	Decision-making should be more transparent. The Plan establishes a Commissioner responsible for coordinating the management of the Property and all related actions, to be appointed by the Ministry of Climate and Environment. This is a critical position for the success of the Plan and should therefore be filled through a transparent and open selection process. Such process would help ensure that the most qualified candidate is chosen and may reduce the risk of political influence in the long-term. The Plan highlights the significance of Białowieża Forest for nature conservation on an international scale, and the recognition of its unique character by the international community is part of its vision. This consultation process could have been strengthened by making it open to, and inclusive of, the international community- something that could have been achieved simply by providing an English version. Such approach would have been consistent with the Plan's stated principles of transparency and inclusiveness and would have helped improving the Plan. Finally, I trust that these comments will be taken seriously and used to meaningfully improve the Plan, rather than serving as a formality.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieńskim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieńskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1712	Osoba prywatna	Jestem niezmiernie zadowolony z faktu, iż po minięciu wielu lat, odkąd UNESCO zaczęło domagać się przygotowania Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, w końcu został przedstawiony końcowy projekt tego dokumentu. Taki plan powinien być już dawno przygotowany, ale prace nad nim wystartowały późno. Jednakże muszę przedstawić pewne zastrzeżenia, które świadczą o tym, że przedstawiony plan jest niedopracowany oraz nie uwzględnia w sposób wyczerpujący uwag od mieszkańców Puszczy Białowieskiej. Jestem rozczarowany sposobem planowania spotkań z mieszkańcami Puszczy Białowieskiej. Z wykazu spotkań wynika, że warsztaty odbywały się tylko w Hajnówce, Białowieży, Narewce, Warszawie i online. Niestety, nikt nie pomyślał o mieszkańcach PB, którzy mieszkają pomiędzy tymi miejscowościami lub na południowych krańcach Obiektu i są wykluczeni komunikacyjnie oraz cyfrowo. Do wielu miejscowości nie ma autobusów, Internetu czy zasięgu sieci komórkowych, a niektórzy emeryci i renciści nie mają samochodów, więc udział w tych spotkaniach był utrudniony, nie wspominając, że np. do mojej miejscowości nie docierały żadne informacje o planowanych spotkaniach, np. poprzez ogłoszenia na tablicy ogłoszeniowej. Ja osobiście dowiedziałem się o tym, że jakiegokolwiek spotkania się odbywają z wpisu Powiatu Hajnowskiego na Facebooku. Jestem najmłodszym mieszkańcem miejscowości i znam się na Internecie, ale jak dotrzeć z informacją do pozostałych mieszkańców, którzy mają powyżej 60 lat. Dlatego uważam, że w ramach prac była słaba komunikacja z mieszkańcami, co odbiło się na niskiej frekwencji.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w oparciu o szeroko zakrojony proces konsultacyjny, którego celem było zapewnienie udziału wszystkich zainteresowanych stron, w tym lokalnych społeczności. W ramach prac nad dokumentem zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyli mieszkańcy, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych oraz osoby indywidualne. Łącznie w spotkaniach wzięło udział ponad 1800 osób. Informacje o organizowanych spotkaniach były przekazywane do wszystkich samorządów zlokalizowanych na terenie Obiektu, z prośbą o ich dalsze rozpowszechnienie wśród mieszkańców. Spotkania były organizowane w różnych porach dnia — przed południem i po południu — aby umożliwić udział osobom o zróżnicowanych możliwościach czasowych. Komunikaty o spotkaniach były publikowane na stronie internetowej projektu oraz w mediach społecznościowych Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego. Dodatkowo, do każdej gminy znajdującej się na terenie Obiektu przesłano papierową wersję projektu Planu zarządzania wraz z formularzami do zgłaszania uwag oraz plakatami informacyjnymi do umieszczenia w widocznych miejscach. W ramach konsultacji społecznych zapewniono możliwość zgłaszania uwag zarówno drogą elektroniczną, jak i tradycyjną. W spotkaniach uczestniczyły osoby z różnych części Polski, co świadczy o otwartym charakterze procesu. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony w treści dokumentu, a zgłoszone uwagi stanowiły istotny element w procesie jego doskonalenia.
1713	Osoba prywatna	Przechodzę do treści merytorycznej planu, która budziła najwięcej kontrowersji, czyli strefowania obiektu. Zaproponowany udział pofstref 4a i 4b w całej powierzchni obiektu UNESCO jest skandalicznie niski. We wszelkich warsztatach, które odbywały się w ramach opracowywania planu proponowane koncepcje strefowania obiektu prezentowały udział strefy 4 w okolicach ok. 9-14%. Po odbyciu wielu spotkań znienacka w ostatecznym projekcie strefa 4 została zredukowana do 3,71%. Moim zdaniem, po diametralnej zmianie koncepcji powinien odbyć się dodatkowy warsztat, gdzie zostałyby zaprezentowane koncepcja, a różni interesariusze zaprezentowali swoje uwagi do nowej koncepcji. Możliwość oceny nowego strefowania dopiero na etapie konsultacji społecznych oceniam jako skandaliczne, gdyż do konsultacji trafia element planu zarządzania obiektu UNESCO, który nie jest dopracowany – wiele elementów (drogi, miejsca turystyczne lub kultu religijnego) trafiło do stref, które nie są zgodne z założeniami przedstawionego algorytmu, mimo, że wcześniejsze koncepcje lepiej to uwzględniały. W taki sposób zamiast skupiać się na całości planu muszę przeglądać mapy i weryfikować je w terenie, co jest marnowaniem cennego czasu.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Koncepcja strefowania Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska została opracowana na podstawie szczegółowej analizy danych przestrzennych, przyrodniczych i funkcjonalnych, z zastosowaniem algorytmu klasyfikacji, który uwzględnia m.in. stopień przekształcenia siedlisk, typy użytkowania terenu oraz potrzeby ochrony czynnej. Zmiana udziału procentowego strefy 4 w ostatecznym projekcie Planu wynika z doprecyzowania kryteriów przypisania poszczególnych obszarów do stref oraz z porządkowania dotychczasowych rozwiązań. Strefa 4 obejmuje zróżnicowane podstrefy, w tym m.in. podstrefę 4c — naturalnej regeneracji, która nie zakłada bezpośredniej interwencji, lecz umożliwia naturalne procesy sukcesji w zdegradowanych drzewostanach iglastych. Tym samym nie cała strefa 4 wymaga czynnej ingerencji, a jej struktura odzwierciedla różnorodność potrzeb ochronnych i funkcjonalnych w obrębie Obiektu. Zaproponowana koncepcja strefowania została przedstawiona zarządcom Obiektu w styczniu 2025 r., a następnie zaprezentowana interesariuszom, w tym mieszkańcom, podczas spotkania w czerwcu 2025 r. Etap konsultacji społecznych stanowił właściwy moment na zgłaszanie uwag do wszystkich elementów Planu, w tym do strefowania. Umożliwienie zapoznania się z dokumentem oraz jego mapami na tym etapie zapewniło równy dostęp do informacji i możliwość wyrażenia opinii przez wszystkich zainteresowanych.
1714	Osoba prywatna	Jednym z kluczowych elementów planu jest zachowanie różnorodności Puszczy Białowieskiej. Zwracam uwagę, że różnorodność powinna opierać się na różnych metodach do jej dążenia. Różne metody mogą wykreować tę różnorodność. Opieranie się głównie na biernej ochronie omawianego obiektu może prowadzić, do tego, że niektóre zbiorowiska leśne występujące w PB zanikną. Chodzi tu m.in. o dąbrowę świetlistą, grąd miodownikowy, subborealny bór mieszany. Dlatego, aby różnorodność była jak największa należy odpowiednio zbalansować różne formy ochrony i nie marginalizować żadnej. Tak niski poziom strefy 4 w proponowanym projekcie będzie skutkował, że w/w zbiorowiska leśne zanikną, co będzie skutkowało, że różnorodność nie zostanie zmaksymalizowana.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazywać, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1715	Osoba prywatna	Do rozważenia pozostaje kwestia społeczna zbyt niskiego udziału podstref 4a i 4b w całej powierzchni obiektu UNESCO. Na każdym etapie prac nad w/w planem akcentowana była konieczność zapewnienia mieszkańcom Puszczy Białowieskiej opału. Prezentowany projekt planu nie zabezpiecza tych potrzeb, mimo, że na stronie 10 możemy przeczytać „Strefowanie Obiektu jest kluczowym elementem ochrony przyrody, które zapewnia jednocześnie dostępność do zasobów naturalnych dla lokalnych społeczności”. Aby te potrzeby zostały odpowiednio zaspokojone konieczne jest objęcie podstrefami 4a i 4b ok. 13% obszaru obiektu UNESCO, zakładając, że ewentualne wycinki byłyby wyłącznie związane z przebudową drzewostanów, bezpieczeństwem szlaków komunikacyjnych oraz infrastruktury przy założeniu, że częścią tych podstref byłyby tereny niezalesione, np. drogi, łąki, zabudowania. Nie może być tak, że proponowane strefowanie będzie skutkowało ponoszeniem dodatkowych kosztów przez mieszkańców, które będą związane z transportem opału. W planie nie zawarto żadnych rekompensat dla mieszkańców, które zwracałyby koszty transportu drewna spoza Puszczy Białowieskiej. Niektóre miejscowości znajdują się nawet 40 km od miejsc, w których można uzyskać opał, co skutkuje wyższymi kosztami niż drewno znajdujące się na terenie PB. Dlatego załącznik nr 9 nie może zostać przyjęty w obecnej formie. Proponuję zwiększenie strefy 4 do 13% obszaru obiektu, poprzez wprowadzenie do podstrefy 4a terenów 50 m od dróg i zabudowań (poza rezerwatami, BPN, pomnikami przyrody, drzewostanami stuletnimi), na których odbywa się ruch publiczny oraz zabudowań miejscowości, co pozwoli na uzyskanie dodatkowego opału związanego wyłącznie z wycinką drzew zagrożeniowych oraz powalonych na drogę przez wiatr. Kuriozum jest fakt, że drzewa są ścinane/powalone przez silny wiatr na drogi, a potem ciężki sprzęt niszcząc ściółkę, runo i poszycie leśne wciąga te drzewa z powrotem do lasu, gdyż drzewo nie jest przedmiotem, które można wziąć do ręki i sobie wnieść do lasu. Zamiast niszczyć środowisko ciężkim sprzętem lepiej te drewno przeznaczyć na opał dla mieszkańców, zwłaszcza, że obecnie przy drogach jest nadmiar wycinanego martwego drewna, co stanowi ogromne zagrożenie pożarowe oraz utrudnia poruszanie się po lesie. Jeszcze trochę to przy drogach nie będzie gdzie tych drzew umieścić. Jeżeli nie zostanie zwiększona podstrefa 4a i 4b do proponowanego przeze mnie poziomu, to muszą być koniecznie w planie zawarte fundusze na dofinansowanie zakupu drewna dla mieszkańców, bo inaczej ten plan będzie uderzał finansowo w niezamożnych mieszkańców Puszczy Białowieskiej, zwłaszcza emerytów i rencistów, którzy stanowią ogromny odsetek populacji Obiektu. Będzie to skutkowało kradzieżami drewna w PB, paleniem słabej jakości węglem, a nawet śmieciami, co w sumie już obecnie ma miejsce.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które podkreślają konieczność zachowania nienaruszonych procesów naturalnych jako podstawy wyjątkowej wartości Obiektu. Plan nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna, np. w wyniku przebudowy drzewostanów, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. W skład tych podstref wchodzi m.in. obszary nieleśne, tereny techniczne, obszary kulturowe oraz pas graniczny. Zmniejszenie udziału stref 4a i 4b w ostatecznej wersji Planu wynika z porządkowania dotychczasowych rozwiązań oraz z zastosowania precyzyjnych kryteriów klasyfikacji przestrzennej. Wskazane w uwadze potrzeby lokalnych społeczności, w tym dostęp do drewna opałowego, zostały uwzględnione w zakresie zgodnym z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Plan nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. W Planie nie przewidziano mechanizmów rekompensat finansowych związanych z kosztami transportu drewna spoza Obiektu, ponieważ dokument koncentruje się na ochronie wartości przyrodniczych, a nie na regulacjach socjalnych. Kwestie wsparcia dla mieszkańców w zakresie dostępu do opału wymagają rozwiązań systemowych, wykraczających poza zakres kompetencji Planu zarządzania.
1716	Osoba prywatna	Dodatkowo chciałbym zwrócić uwagę, iż w załączniku nr 7, czyli planie przeciwpożarowym zawarto konieczne działania związane z ochroną przeciwpożarową, jak np. remonty niektórych dróg, które są dojazdami przeciwpożarowymi, aby przyspieszyć dojazd służb ratunkowych w najgłębsze zakątki Puszczy Białowieskiej. Jednak już teraz można stwierdzić, iż z powodu braku wystarczających dochodów nadleśnictw utrzymanie dróg jest realizowane w sposób jak najbardziej oszczędny, co wpływa, że przez większość część roku dojazdy, które są jednocześnie drogami, na których odbywa się ruch publiczny, są niszczone. Jedno z nadleśnictw odpowiedziało mi, że robią tyle ile mogą, ale są ograniczeni finansowo i nie mogą co chwilę dróg naprawiać. Niestety, ale w planie nie zawarto informacji o potencjalnych funduszach, które realizowałyby te działania. Zwłaszcza, że temat tych dróg oddziałowywuje także na turystykę i lokalnych przedsiębiorców, nie wspominając już o codziennym życiu mieszkańców. Część turystów na widok dziurawych dróg zwraca rowerem lub samochodem i nie dojeżdża do turystycznych miejscowości, co wpływa na mniejsze przychody przedsiębiorców, a nawet czasem przebijają sobie opony od skruszonego asfaltu lub kamieni w żwirze.	Wyjaśniono	Załącznikiem nr 7 do Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jest dokument pt. „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest”. Dokument ten zawiera szczegółowe zalecenia dotyczące utrzymania i poprawy dostępności istniejącej infrastruktury drogowej w kontekście ochrony przeciwpożarowej. Zgodnie z zaleceniami UNESCO, na terenie Obiektu dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej. Budowa nowych dróg nie jest możliwa. Kwestia utrzymania dojazdów przeciwpożarowych nie została wprowadzona przez Plan zarządzania jako nowe zadanie. Obowiązek ten istniał już wcześniej i był realizowany przez właściwe instytucje odpowiedzialne za zarządzanie terenem, w tym nadleśnictwa. Plan porządkuje i systematyzuje te działania, wskazując na ich znaczenie w kontekście ochrony przeciwpożarowej Obiektu. Jako dokument ramowy, Plan zarządzania nie zawiera zapisów dotyczących źródeł finansowania konkretnych działań technicznych. Kwestie związane z alokacją środków oraz realizacją inwestycji infrastrukturalnych pozostają w gestii instytucji zarządzających oraz organów administracji publicznej. Zidentyfikowane potrzeby w zakresie poprawy stanu technicznego dróg, wpływające nie tylko na bezpieczeństwo pożarowe, ale również na funkcjonowanie lokalnej turystyki i życie mieszkańców, mogą stanowić podstawę do dalszych działań planistycznych i inwestycyjnych na poziomie operacyjnym, poza zakresem Planu zarządzania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1717	Osoba prywatna	Ponadto, w kwestii planu przeciwpożarowego chciałbym zaznaczyć, iż wspomniano w nim o braku łączności sieci komórkowej. Z informacji jakie posiadam wynika, iż operatorzy sieci komórkowych byliby gotowi do pokrycia brakującego obszaru zasięgiem pod warunkiem, że Lasy Państwowe udostępniłyby wieżę, do której mogliby zainstalować anteny nadawcze oraz współfinansowałyby funkcjonowanie tej instalacji, dzięki czemu turyści i mieszkańcy mogliby jeszcze przy niewielkim zarzewiu pożaru poinformować o tym stosowne służby, zanim dostrzegalnia pożarowa wykryłaby pożar. Obecnie nie jest możliwe w obszarze Grudki – Czerlonka Leśna – Topiło – rezerwat Starzyna – granica państwa wykonywać połączeń alarmowych nie wspominając już innych funkcjach sieci komórkowych, jakich oczekiwali by turyści.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Załącznikiem nr 7 do Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jest dokument pt. „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest”. W dokumencie tym wskazano m.in. na problem braku zasięgu sieci komórkowej na wybranych obszarach Obiektu, co może utrudniać szybkie zgłoszenie zagrożenia pożarowego przez mieszkańców i turystów. W ramach rekomendacji zawartych w Planie przeciwpożarowym wskazano również potrzebę dążenia do poprawy funkcjonowania oraz ujednolicenia sieci łączności radiowej dla celów ochrony przeciwpożarowej na terenie nadleśnictw i Białowieskiego Parku Narodowego. Działanie to ma na celu zwiększenie skuteczności komunikacji operacyjnej w sytuacjach zagrożenia, zwłaszcza na obszarach pozbawionych zasięgu sieci komórkowej. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Kwestie techniczne i organizacyjne związane z poprawą dostępności telekomunikacyjnej, w tym ewentualne udostępnienie infrastruktury Lasów Państwowych operatorom sieci komórkowych, wymagają decyzji i współpracy odpowiednich instytucji oraz rozwiązań finansowych wykraczających poza zakres Planu zarządzania.
1718	Stowarzyszenie- Regionalny Oddział Polskiego Towarzystwa Walki z Kalectwem „Jesteśmy razem”	Stowarzyszenie Regionalny Oddział TWK „Jesteśmy razem” popiera przedstawiony projekt Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część Polska), natomiast zaznaczamy, że ze względu na niezwykle wysoką wartość Puszczy Białowieskiej dla przyrody i ludzi, do projektu musi zostać wprowadzonych kilka zmian. Projekt musi ochronić Puszczę przed wprowadzeniem do niej gospodarki leśnej. Puszcza Białowieska jest niezwykle ważnym miejscem nie tylko ze względu na przyrodę, ale także ze względu na ludzi. Musimy zachować jej trwałość zarówno dla przyszłych pokoleń, jak i dla nas samych. Stanowi ona miejsce wypoczynku, rekreacji, a przede wszystkim kontaktu z prawdziwą, dziką naturą, co jest niezwykle istotne z perspektywy ogólnego zdrowia - zarówno psychicznego, jak i fizycznego.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1719	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	Plan nie odnosi się w odpowiedni sposób do fragmentacji siedlisk i ich utraty spowodowanej drogami oraz inną infrastrukturą. Jest to kluczowa kwestia dla integralności Obiektu (Cel 3) oraz dla osiągnięcia celów związanych z kryteriami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa – Cel 1 (Ochrona niezaburzonych procesów ekologicznych) oraz Cel 2 (Ochrona różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów). Po pierwsze, Plan nie uwzględnia ani nawet nie wspomina o istotnym problemie utraty siedlisk; odnosi się jedynie do fragmentacji i izolacji siedlisk. Utrata siedlisk była szczególnie znacząca (co najmniej 50 km²) w związku z budową muru granicznego i powiązanej z nim infrastruktury oraz działań w strefie granicznej. Zezwolenie na utrzymanie leśnych dróg we wszystkich strefach – w tym w strefach ściśle i częściowo chronionych – stanowi poważne zagrożenie dla integralności Obiektu. Do tego zmiana nawierzchni, poszerzanie leśnych dróg i ich utrzymywanie nieuchronnie fragmentuje siedliska, obniża ich jakość i przyspiesza utratę siedlisk. Działania wymienione w Planie koncentrują się wyłącznie na zapobieganiu dalszej fragmentacji, bez ani jednego działania mającego na celu zmniejszenie już wysokiego poziomu fragmentacji, który obecnie jest dodatkowo nasilony przez mur graniczny i związaną z nim infrastrukturę. Plan powinien obejmować przygotowanie zarówno programu defragmentacji, jak i analizy obecnego poziomu fragmentacji, wspieranej przez wyraźne wskaźniki monitorowania (np. gęstość dróg, natężenie ruchu, obszary wolne od dróg; patrz Ibisch i in., 2016, Science). Zarówno analiza fragmentacji, jak i program defragmentacji, powinny przyjąć szerszą perspektywę, uwzględniając nie tylko drogi publiczne, ale także ścieżki rowerowe, tory kolejowe i każdą infrastrukturę umożliwiającą dostęp człowieka. Powinny również obejmować działania takie jak usuwanie lub nieutrzymywanie zbędnych dróg szkodliwych ekologicznie; monitorowanie wpływu dróg (np. natężenie ruchu, śmiertelność zwierząt); oraz strategie ograniczania ruchu, takie jak progi zwalniające w celu zmniejszenia prędkości pojazdów. Od czasu modernizacji w 2020 r. droga Narewowska odnotowuje znacznie większy ruch niż przewidywano, co skutkuje istotną śmiertelnością zwierząt. Droga ta powinna być lepiej zarządzana, dopuszczając jedynie ruch rowerowy i lokalny, a w okresach migracji zwierząt czasowo zamykana. Asfaltowanie i poszerzanie istniejących leśnych dróg w obrębie Obiektu powinno być surowo zabronione. Ogrodzenia, które dodatkowo przyczyniają się do fragmentacji i utraty siedlisk, powinny zostać rozebrane zarówno na terenie Obiektu, jak i w leśnych częściach strefy buforowej, aby przywrócić łączność ekologiczną. Na koniec, liczne badania wykazują bezpośredni związek między gęstością dróg/ruchu a zwiększonym ryzykiem pożarów – jest to istotne zagadnienie, które Plan ignoruje.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejeźdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzien upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzien z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1720	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	W planie nie powinno być dopuszczalne pozyskiwanie i wycinka drewna. Doświadczenia z przeszłości pokazują, że Lasy Państwowe nie przestrzegały strefowania na terenie Obiektu. W 2017 roku pozyskano na terenie Obiektu 190.000 metrów sześciennych drewna z czego ok. 100.000 metrów sześciennych pozyskano w strefie 3. Plan nie gwarantuje, że sytuacja ta się nie powtórzy. Pozostawienie otwartej możliwości pozyskiwania drewna jest ryzykowne. Dlatego jedynie całkowity zakaz pozyskiwania i wycinki drewna może zagwarantować zachowanie Wyjątkowej Wartości Uniwersalnej Obiektu w przyszłości, niezależnie od zmian politycznych. Będzie to zgodne z długoterminową wizją przedstawioną w Planie oraz z Celami 1, 2 i 3. Pozyskiwanie drewna, jak również jego sprzedaż, nie powinno być dozwolone w żadnej strefie obszaru w żadnych okolicznościach. Plan dopuszcza usuwanie drewna w pewnych okolicznościach, które jednak nie są określone. Wiele z obszarów obiektu wykazuje niedobór martwych drzew –w porównaniu z strefa 1, która powinna być obszarem referencyjnym dla całego Obiektu. Sadzenie drzew powinno być zakazane na całym terenie Obiektu, aby umożliwić naturalną regenerację. Podstrefa 4b dopuszcza aktywną przebudowa drzewostanu, co z definicji oznacza „pielęgnowanie” i tworzenie składu lasu przez człowieka, zamiast pozostawienie aby naturalne procesy kształtowały lasy. Aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b obejmuje pielęgnację drzew i ochronę przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne (zgodnie z Załącznikiem 10). Należy unikać użycia ciężkiego sprzętu, ponieważ poważnie wpływa on na glebę. Takie aktywne zarządzanie jest już planowane dla leśnych terenów rozległej strefy buforowej i nie jest potrzebne w samym Obiekcie. Aktywna przebudowa drzewostanu w strefie 4b oznacza utratę unikalnej szansy na obserwację i badanie, jak zdegradowane lasy – w dobrze zachowanej macierzy – mogą regenerować się naturalnie, adaptować do zmian klimatu i zwiększać odporność. Tymczasem należy umożliwić naturalną regenerację lasu i selekcję naturalną, aby promować drzewa o większej odporności na ekstremalne warunki pogodowe i ataki owadów. Obiekt ma potencjał, aby stać się globalnym punktem odniesienia dla odtwarzania i zarządzania zdegradowanymi lasami. Jeżeli aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b zostanie mimo tych uwag dopuszczone, zaleca się wprowadzenie kilku środków: (1) dopuszczać jedynie przerzedzanie drzew, bez sadzenia i pielęgnacji; (2) należy pozostawić wszystkie wycięte drzewa w lesie, aby zwiększyć ilość martwego drewna; (3) działania związane z przebudowa należy ograniczyć do określonego czasu (np. 2 lata), po którym należy pozwolić na bierną przebudowę i naturalną ewolucję drzewostanu. Po zakończeniu okresu aktywnej konwersji, podstrefa 4b powinna zostać przeklasyfikowana jako podstrefa 4c, całkowicie eliminując podstrefę 4b. Aktywne zarządzanie lasem jest również dopuszczalne w strefie buforowej bez wyraźnych ograniczeń (np. dozwolona są cięcia sanitarne). Plan powinien wskazywać powierzchnię lasu (ha), która będzie zarządzana w strefie buforowej. Biorąc pod uwagę skalę utraty siedlisk, która już miała miejsce – głównie w wyniku budowy muru granicznego – oraz fakt, że gospodarka leśna i łowiecka w strefie buforowej będzie w znaczący sposób wpływać na całą polską część Obiektu (obecnie izolowaną), kluczowe jest umożliwienie pełnego funkcjonowania procesów ekologicznych w obrębie Obiektu przy minimalnej ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieżskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1721	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	Polowania powinny być ściśle regulowane również w strefie buforowej i niedozwolone w częściach strefy buforowej znajdujących się wewnątrz Obiektu. W polska część Obiektu obejmuje polany wsi Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy i Masiewo. Ich położenie wewnątrz Obiektu, stosunkowo niewielki rozmiar, wysoka wartość ekologiczna dla licznych gatunków zwierząt (np. orlik krzykliwy Aquila pomarina, czy derkacz Crex crex), znaczenie dla odwiedzających i rekreacji (np. obserwacja żubrów Bison bonasus) oraz minimalne wykorzystanie rolnicze przemawiają przeciwko polowaniom w tych częściach strefy buforowej. Polowania na tych polanach oznaczałyby pozyskiwanie zwierząt z centralnych obszarów Obiektu, przekształcając te polany w tzw. „habitat pochłaniający” (sink habitat) lub w pułapki ekologiczne. Jest to szczególnie niepokojące, ponieważ praktyki łowieckie często obejmują przynęcanie i dokarmianie sztuczne, które trudno kontrolować. Takie działania zakłócają naturalne procesy ekologiczne, w tym dynamikę drapieżnik–ofiara, wzorce aktywności i przemieszczania się gatunków oraz rozsiewanie nasion. Plan powinien wyznaczyć zasady dotyczące polowań w strefie buforowej oraz promować opracowanie dla strefy buforowej zintegrowanego, opartego na nauce planu łowieckiego uwzględniającego obecność dużych drapieżników i żubrów oraz poniesionych przez nie utraty siedlisk w Obiekcie. Plan ten powinien określać zrównoważone kwoty pozyskania, wyznaczone obszary oraz dopuszczalne praktyki, jednoznacznie zabraniając użycia amunicji ołowianej oraz polowań w okresach rozrodu gatunków. Dokarmianie i nęcenie powinno być ściśle regulowane pod względem ilości, liczby punktów dokarmiania i rodzaju pożywienia (należy unikać gatunków inwazyjnych i roślin uprawnych). Polowania powinny być prowadzone wyłącznie w celu ograniczenia szkód rolniczych i koncentrować się na gatunkach inwazyjnych oraz kopytnych, z wyłączeniem polowań na ptaki. Działania te będą zgodne z celami zrównoważonego rozwoju (np. Cel 5) promowanymi przez Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
1722	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	Odtwarzanie stosunków wodnych ignoruje kluczową rolę bobrów Castor fiber. Bobry odgrywają niezaprzeczalną rolę w przywracaniu funkcjonowania ekosystemów, tymczasem Plan nie wspomina o ich znaczeniu dla przywracania przepływów wodnych, zwiększania retencji wody, tworzenia hotspotów bioróżnorodności oraz odbudowy funkcjonalności całego ekosystemu. Jako inżynierowie ekosystemów, bobry mają szczególną wartość w kontekście zmian klimatycznych i trwającej suszy na terenie Obiektu, które zostały zidentyfikowane jako jedne z głównych zagrożeń (Tabela 4). Plan powinien wyraźnie uwzględniać działania na rzecz ochrony bobrów i zakazywać niszczenia ich siedlisk lub tam, jednocześnie opracowując lepszego systemu rekompensat dla prywatnych właścicieli gruntów dotkniętych podtopieniami spowodowanymi przez bobry (Tabela 6). Działania te będą bezpośrednio wspierać Cele 1 i 2 Planu. 5 Działania związane z zasobami wodnymi powinny uwzględniać wpływ rosnącej presji człowieka i wykorzystania wody – takiej jak zwiększona liczba odwiedzających czy hotele z basenami – na poziom wód gruntowych na terenie Obiektu. Jest to niezbędne, aby zapewnić zrównoważone korzystanie z zasobów wodnych oraz zminimalizować obserwowany spadek poziomu wód gruntowych obszarze Obiektu, który według prognoz będzie się pogarszał w wyniku zmian klimatycznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (Castor fiber). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1723	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	Plan ogranicza, zamiast wspierać, badania naukowe. Puszcza Białowieska od dawna odgrywa niezastąpioną rolę w badaniu unikalnej bioróżnorodności i funkcjonowania naturalnych lasów, i powinna służyć jako fundamentalne, naturalne laboratorium do zrozumienia, jak zmiany globalne wpływają na ekosystemy leśne i ich odporność. Wiedza naukowa była i jest kluczowa dla ochrony Puszczy. Dlatego zaskakujące jest, że jedyną działalnością, na którą Plan nakłada szczegółowe zasady, są badania naukowe (Działanie 1.2.1), podczas gdy Plan nie przewiduje opracowania wytycznych dla działań mających większy wpływ na Obiekt, takich jak polowania, modernizacja dróg, rekreacja czy zagospodarowanie przestrzenne. Badania naukowe w Polsce są już prawidłowo regulowane przez prawo i wymagają uzyskania zezwoleń od właściwych organów i komisji. Nie ma potrzeby dodatkowych ocen, ograniczeń ani obciążeń administracyjnych. Szczególnie niepokojące jest to, że Plan przewiduje, iż wszystkie projekty badawcze mają być opiniowane przez dwie dodatkowe rady (Radę Naukowo - Społeczną Obiektu oraz Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej, w zależności od lokalizacji badań). Kompetencje terytorialne Radę Naukowo - Społeczną Obiektu pokrywają się z kompetencjami zarówno Rady Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego, jak i Rady Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Choć jest uzasadnione, aby Rada Obiektu śledziła prowadzone projekty badawcze i ich wyniki w celu poprawy zarządzania Obiektem, nie ma uzasadnienia dla dodatkowej zgody Rady Obiektu na badania, które już przeszły ocenę i spełniają wymagania prawne oraz naukowe. Ponadto, wydawanie zgody na badania naukowe nie należy do kompetencji Lasów Państwowych, ani samorządów, ani rad nie umocowanych prawnie. Moje doświadczenie, jak również doświadczenie innych naukowców, wskazuje, że Rada ta może blokować badania, których wyniki mogą być niewygodne dla zasiadających w niej przedstawicieli np. Lasów Państwowych, zagrażając tym samym niezależności badań naukowych i właściwemu zarządzaniu Obiektem w dłuższej perspektywie. Aby naprawdę wspierać naukę i ochronę przyrody, Plan powinien ustanowić dedykowany program badawczy dla Obiektu, w tym działania mające na celu pozyskanie finansowania i udziału międzynarodowej społeczności naukowej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżska Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
1724	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	Proces podejmowania decyzji powinien być bardziej przejrzysty. Plan ustanawia stanowisko Pełnomocnika odpowiedzialnego za koordynację zarządzania Obiektem i wszystkich powiązanych działań, który ma być powoływany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Jest to kluczowa pozycja dla powodzenia Planu i w związku z tym powinna być obsadzona w drodze przejrzystego i otwartego procesu selekcji i konkursu. Taki proces pomógłby zapewnić wybór najlepiej wykwalifikowanego kandydata i może zmniejszyć ryzyko wpływu politycznego na Pełnomocnika. Plan podkreśla znaczenie Puszczy Białowieskiej dla ochrony przyrody na skalę międzynarodową, a uznanie jej wyjątkowego charakteru przez społeczność międzynarodową jest częścią wizji Planu. Proces konsultacji mógłby zostać wzmocniony poprzez udostępnienie go i włączenie do niego społeczności międzynarodowej – co można było osiągnąć po prostu poprzez przygotowanie wersji angielskiej. Takie podejście byłoby zgodne z deklarowanymi w Planie zasadami przejrzystości i powszechności oraz przyczyniłoby się do jego udoskonalenia. Na koniec, ufam, że te uwagi zostaną potraktowane poważnie i wykorzystane do rzeczywistej poprawy Planu, a nie jedynie jako formalność.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieckim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1725	Osoba prywatna	Z uwagą prześledziłem „Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)” (zwany dalej „Planem”). Cieszę się z zaproszenia do otwartej dyskusji o sposobach ochrony Puszczy Białowieskiej, wyrażonego tym Planem. Z zadowoleniem też dostrzegam fakt, iż postrzegacie obszar Puszczy Białowieskiej za obszar o szczególnej wartości. Pragnę podkreślić, że wyjątkowa wartość Puszczy Białowieskiej to jeden z wielu przykładów dobroczynnego wpływu gospodarki leśnej na jakość środowiska naturalnego. Wszak obszar Puszczy od lat podlega pielęgnacji prowadzonej m.in. przez Lasy Państwowe, tzw. ZULe oraz osoby prywatne i to właśnie te działania (jak również procesy naturalne) pozwoliły osiągnąć stan, jaki wszyscy uznajemy za szczególnie wartościowy. Znaczna część Puszczy Białowieskiej stanowi obszary pielęgnowane lub wykorzystywane gospodarczo – w tym obszary wykorzystywane w celu m.in. pozyskania drewna. Między innymi dzięki tym zabiegom, a nie tylko dzięki naturalnym procesom ekologicznym, Puszcza Białowieska uzyskała szczególny stan (w tym w szczególności stan w jakim bezsprzecznie zasługuje na wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO). Zatem jeśli wartościowy stan Puszczy Białowieskiej stanowi przedmiot ochrony, to ochroną objąć należy działania i procesy, jakie pozwoliły go uzyskać – w tym gospodarkę leśną (czyli zbiór działań obejmujący m.in. pozyskanie drewna), a nie tylko procesy naturalne. Uważam, że bardzo źle się stało, że termin „pozyskiwanie drewna” pojawił się w Planie wyłącznie w kontekście zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej (patrz Tab. 4 Planu, str. 52) i nie został przedstawiony pozytywny aspekt pozyskania drewna. Stanowi to wyraz bardzo wybiórczego, mało rzetelnego traktowania o procesach i działaniach, jakie doprowadziły do powstania Puszczy Białowieskiej w jej obecnym, wyjątkowym kształcie. Trudno oczekiwać, by tak sformułowana podstawa teoretyczna pozwoliła skutecznie chronić Puszcę Białowieską. Dlatego też domagam się, by podkreślić dobroczynną rolę gospodarki leśnej (w tym pozyskania drewna) i zapewnić trwałość pozyskania drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej. Co więcej, domagam się też, by zadbać o rozwój pozyskania drewna adekwatny do przyrostu zasobności i wartości przyrodniczej obszaru. Dzięki temu możliwe będzie utrzymanie zrównoważonej gospodarki leśnej, czyli kluczowego czynnika, jaki współtworzył i współtworzy wyjątkowy, wartościowy charakter Puszczy Białowieskiej.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano, że podstawową zasadą funkcjonowania wszystkich lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda” oraz że „zakazuje się pozyskiwania drewna do celów gospodarczych”. Sformułowanie dotyczące zagrożenia wynikającego z komercyjnego pozyskiwania drewna, zawarte w Planie, pochodzi bezpośrednio z decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa 40 COM 7B.92. W dokumencie tym podkreślono, że wartość Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, bogactwie martwego drewna oraz wynikającej z tego różnorodności biologicznej. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia środków w celu utrzymania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu oraz do zapewnienia, że na terenie Obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna, uznając je za potencjalne zagrożenie dla dobra zgodnie z paragrafem 180 Wytycznych operacyjnych. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Plan zarządzania nie przewiduje kontynuacji ani rozwoju gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie, ponieważ byłoby to sprzeczne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru.
1726	Osoba prywatna	Nie ma zgody na wycinkę lasów Puszczy, a także polowania na zwierzęta. Powinna być zachowana w swoim kształcie bez ingerencji człowieka i w ten sposób chroniony jej unikalny charakter i bioróżnorodność.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem Zarządzania dla Puszczy Białowieskiej, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskanie drewna dopuszczone jest jedynie na 3,38% powierzchni Puszczy i wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych (nie są nimi zręby częściowe czy zupełne). Celem tych działań jest zachowanie i wspieranie naturalnych procesów przyrodniczych. Na obszarze objętym Planem obowiązuje zakaz budowy nowych dróg, co dodatkowo wzmacnia integralność ekosystemu. Polowania zostały znacząco ograniczone — w strefach 1 i 2 są całkowicie niedozwolone, natomiast w strefach 3 i 4 mogą być prowadzone wyłącznie w ramach działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych, zgodnie z zasadami ochrony przyrody. Wszystkie działania prowadzone na terenie Puszczy mają na celu zachowanie jej unikalnego charakteru, różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego. Ochrona Puszczy realizowana jest w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, wiedzą naukową oraz zasadami zrównoważonego rozwoju.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1727	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1728	Lasonauci	Absurdem jest, żeby o kształcie obiektu światowego dziedzictwa miało decydować społeczeństwo. To samo społeczeństwo, które – jeśli im udostępnić taki obiekt – degraduje go. Bo nie jest na to gotowe. I nie ma kto go przygotować, a nawet jeśli jest, to nie ma na to warunków. Nie ma to sensu. I teraz pytanie czy taki głos jak ten zostanie uwzględniony, czy też będą Państwo analizować wielką liczbę głosów społeczeństwa, o którym wspomniano powyżej? Gdyby taki głos miał zostać uwzględniony, na pewno się Państwo w tej sprawie odezwą. Jeśli się Państwo nie odezwą, to znaczy, że nie uwzględniają Państwo takich głosów, co podkreśli absurd założenia, że to społeczeństwo ma mieć coś do powiedzenia, i że Państwo uwzględniają jego głosy. Innymi słowy: należy rozmawiać z fachowcami, spośród których też należałoby wybrać sensownych. Ale czy Państwo są w stanie to zrobić? Czy są państwo gotowi na to, żeby podjąć takie wyzwanie – odszukać tych, którzy mają realne doświadczenie i wiedzą więcej niż społeczeństwo? Jeśli tak, wspomóżemy Wasze działania, i na pewno nas do tego zaprosicie. Bo taki szybki tryb, próba gwałtownego określenia przyszłości na podstawie głosów społecznych to i ryzyko, i niepotrzebne zamieszanie. Pozdrowienia!	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w oparciu o założenie, że proces planistyczny powinien uwzględniać zarówno wiedzę ekspercką, jak i głos społeczeństwa. Konsultacje społeczne stanowiły integralny element prac nad dokumentem, umożliwiając identyfikację lokalnych potrzeb, oczekiwań oraz potencjalnych konfliktów, które mogą mieć wpływ na skuteczność wdrażania Planu. W ramach prac nad Planem zlecono opracowanie licznych ekspertyz, które są dostępne na stronie projektu. Dotyczą one m.in. dziedzictwa niematerialnego, lokalnego rynku pracy, fauny, funga, hydrologii, krajobrazu, turystyki, zapotrzebowania na drewno opałowe, konfliktów społecznych, archeologii, finansowania, oddziaływania infrastruktury granicznej oraz metodyki zarządzania Obiektem. Ekspertyzy te zostały przygotowane przez specjalistów z różnych dziedzin i stanowią jedną z podstaw merytorycznych Planu. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, opracowywanych przez właściwe instytucje i zespoły eksperckie. Takie podejście zapewnia równowagę pomiędzy wiedzą specjalistyczną a otwartością na głos społeczny, zgodnie z międzynarodowymi standardami zarządzania obiektami światowego dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1729	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1730	Osoba prywatna	Jako obywatel polski, wyrażający troskę o przyrodę polską przesyłam opinie dotyczącą "Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)" Na początek dziękuję za zorganizowanie konsultacji społecznych pozwalających na wyrażenie opinii na temat tak unikatowego obiektu w skali światowej jakim jest Puszcza Białowieska. "Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska)" nie zwiększa poziomu zabezpieczenia unikalności ekosystemu Puszczy Białowieskiej. Nie gwarantuje wystarczającej ochrony wymaganej przez obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Plan rzeczowo przedstawia Wyjątkową Unikalną Wartość (WUW) obiektu, ale forma prawna ochrony polegająca na wprowadzeniu Komitetu Sterującego, Rady Naukowo Społecznej oraz koordynacji działań między wieloma zarządzającymi nie jest najwyższą możliwą ochroną gwarantowaną przez prawo polskie. W Polsce najsilniejsza formą ochrony przyrody jest park narodowy. Uczynienie całej Puszczy Białowieskiej wpisanej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Parkiem Narodowym daje silną gwarancję zachowania WUW obiektu oraz redukuje złożoność komunikacyjną i problemy z ustaleniem odpowiedzialności za teren dla społeczności ogólnokrajowej oraz lokalnej. Brak jednolitego zarządzania stwarza ryzyko, że Polska nie będzie w stanie należycie wypełniać zobowiązań międzynarodowych wobec UNESCO. Szeroka wiedza przyrodników i pracowników parków narodowych w Polsce daje gwarancje należytej ochrony unikalnemu ekosystemowi Puszczy.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renomacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1731	Osoba prywatna	Załącznik nr 7 "Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest" Plan rzeczowo przedstawia sposoby zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów. Plan sporo miejsca poświęca problemowi kornika drukarza. Załącznik nr 7 nie analizuje i nie odnosi się do naturalnych procesów gradacji kornika bądź jej zmniejszenia po zatrzymaniu wycinki drzew na mocy decyzji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej https://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?num=C-441%2F17. Załącznik jest planem przeciwpożarowym dla lasów gospodarczych i w żaden sposób nie uwzględnia WUW obiektu jakim jest Puszcza. Załącznik wielokrotnie przedstawia zagrożenie jakim jest martwe drzewo, które stanowi o unikalności obiektu. Plan nie pokazuje, w jaki sposób proponowane działania przyczyniają się do utrzymania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości obiektu, co powinno być centralnym kryterium oceny.	Wyjaśniono	Załącznik nr 7 „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest” został opracowany jako dokument techniczny, którego celem jest zapewnienie bezpieczeństwa pożarowego na obszarze Obiektu. Zawiera szczegółowe procedury i rozwiązania organizacyjne, które mają na celu ograniczenie ryzyka wystąpienia pożarów oraz skuteczne reagowanie w przypadku ich wystąpienia. Uwzględnia również zagadnienia związane z występowaniem kornika drukarza, w kontekście jego wpływu na bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Załącznik ten nie stanowi dokumentu analitycznego dotyczącego procesów ekologicznych, w tym naturalnej gradacji kornika drukarza, ani nie odnosi się bezpośrednio do skutków wstrzymania wycinki drzew w wyniku wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-441/17. Jego zakres został celowo ograniczony do kwestii operacyjnych związanych z ochroną przeciwpożarową, zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz potrzebami zarządców Obiektu. W odniesieniu do Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) Obiektu, należy podkreślić, że obecność martwego drewna, uznawanego za element kluczowy dla zachowania naturalnych procesów ekologicznych, nie jest traktowana w Planie jako zagrożenie dla wartości przyrodniczych. W dokumencie wskazano, że w pasie do 50 metrów przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych oraz elementach infrastruktury turystycznej, dopuszcza się obalanie martwych drzew w strefach 1–3 (z pozostawieniem ich na gruncie), natomiast w strefie 4a i 4b – w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa – możliwe jest ich usuwanie, z możliwością sprzedaży. Takie rozwiązania są zgodne z zasadą minimalnej ingerencji i służą wyłącznie zapewnieniu bezpieczeństwa publicznego. Załącznik nr 7, jako dokument operacyjny, nie jest przeznaczony do prezentowania strategii ochrony WUW, lecz stanowi uzupełnienie Planu zarządzania w zakresie technicznego zabezpieczenia przeciwpożarowego. Jego treść pozostaje spójna z celami Planu i nie narusza zasad ochrony przyrodniczej Obiektu.
1732	Osoba prywatna	Podsumowanie W moim odczuciu żaden z dokumentów nie odniósł się w wystarczającym stopniu do zagrożenia decyzjami politycznymi mogącymi wpłynąć na ponowne rozpoczęcie niszczenia unikalności obiektu jakim jest Puszcza Białowieska. W obecnych uwarunkowaniach prawnych największą gwarancją ochrony jest ustanowienie Parku Narodowego i takie rozwiązanie powinno zostać w moim odczuciu przyjęte.	Nie uwzględniono	Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii, które nie są przedmiotem prac nad opracowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska). Zmiana granic parku narodowego oraz jego otuliny pozostaje poza zakresem kompetencji zespołu opracowującego Plan i należy do właściwych organów administracji publicznej. Plan zarządzania przygotowywany jest dla Obiektu o granicach określonych we wniosku renominacyjnym złożonym przez Rzeczpospolitą Polską do UNESCO w 2014 roku. Dokument ten koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach istniejącego Obiektu Światowego Dziedzictwa, zgodnie z jego zatwierdzonym zakresem terytorialnym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1733	Osoba prywatna	Jako długoletni nauczyciel biologii, czekający od lat na zmianę podejścia kolejnych rządów do kwestii Ochrony Przyrody, jestem bardzo zawiedziona postawą obecnej koalicji rządzącej do sprawy zarządzania lasami w Polsce, a najcenniejszym ekosystemem leśnym w naszym kraju , czyli Puszcą Białowieską, zwłaszcza. Jak mam uczyć dzieci i młodzież szacunku do przyrody, wpajać potrzebę ochrony każdego drzewa, skoro Plan zarządzania dla tego obiektu UNESCO to zgoda na powrót pił do tej unikalnej Puszczy. Byłam w te wakacje w Białowieży, przemierzyłam różne szlaki dostępne dla turystów i jestem pod ogromnym wrażeniem znaczenia tego pierwotnego lasu dla środowiska naturalnego. Jakakolwiek ingerencja w ten delikatny ekosystem jest bardzo dla niego niebezpieczna. Już wybudowanie muru na granicy z Białorusią, podzieliło Puszcę, odcięło zwierzęta od naturalnych szlaków migracyjnych, ograniczając możliwość wymiany choćby genów. Katastrofalne skutki takiego postępowania i zagrożenie utratą patronatu UNESCO, odczuje też lokalna społeczność nastawiona obecnie na czerpanie zysków z turystyki. Tam już nie uprawia się pól, nie hoduje bydła, tylko wynajmuje domy, kwatery, pola namiotowe. Kto przyjedzie do jakiegoś tam lasu, zwłaszcza z zagranicy. Nie zgadzam się jako Polka i nauczyciel na wycinkę i przebudowę lasów w Puszczy Białowieskiej. Natura sama rządzi swoimi prawami. Była tam zanim pojawił się w niej człowiek ze swoimi chorymi planami. Ważne jest tam każde drzewo, obumarłe i żywe, młode i stare. Nie dla takiego planu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
1734	Osoba prywatna	ZACHOWAJMY TO CO JEST UNIKATOWE W SKALI EUROPY. PUSZCZA BIAŁOWIESKA POWINNA POZOSTAĆ NIENARUSZONA. STOP Z WYCINKĄ DRZEW, INGERENCJĄ CZŁOWIEKA TYM BARDZIEJ LEŚNIKÓW.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1735	Osoba prywatna	Chcę aby Puszcza Białowieska była pod ochroną nie zgadzam się na wycinki i polowania w jej obrębie	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z opracowanym Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, wszelkie działania prowadzone na jego terenie mają na celu wyłącznie ochronę różnorodności biologicznej, naturalnego przebiegu procesów oraz zachowanie określonych typów siedlisk. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renowacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W odniesieniu do kwestii polowań, należy podkreślić, iż zgodnie z Planem zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), które stanowią istotne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Działania te są realizowane na podstawie Ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającej przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
1736	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.
1737	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewni długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1738	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1739	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1740	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1741	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1742	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1743	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1744	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1745	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1746	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1747	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1748	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1749	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1750	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1751	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1752	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1753	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1754	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1755	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1756	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1757	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1758	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1759	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1760	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1761	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1762	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1763	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1764	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1765	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1766	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1767	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1768	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1769	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1770	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1771	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1772	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1773	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1774	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1775	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1776	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1777	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1778	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1779	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1780	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1781	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1782	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1783	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1784	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1785	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1786	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1787	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1788	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1789	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1790	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1791	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1792	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1793	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1794	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1795	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1796	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1797	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1798	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1799	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1800	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1801	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1802	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1803	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1804	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1805	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1806	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1807	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1808	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1809	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1810	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1811	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1812	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1813	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1814	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1815	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1816	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1817	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1818	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1819	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1820	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1821	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1822	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1823	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1824	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1825	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1826	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1827	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1828	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1829	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1830	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszcza.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1831	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1832	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1833	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1834	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1835	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1836	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1837	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1838	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1839	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1840	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1841	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1842	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1843	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1844	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1845	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1846	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1847	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1848	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1849	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1850	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1851	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1852	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1853	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1854	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1855	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1856	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1857	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1858	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1859	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1860	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1861	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1862	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1863	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1864	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1865	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1866	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1867	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1868	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1869	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1870	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1871	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1872	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1873	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1874	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1875	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1876	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1877	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1878	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1879	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1880	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1881	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1882	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1883	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1884	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1885	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1886	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1887	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1888	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1889	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1890	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1891	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1892	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1893	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1894	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1895	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1896	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1897	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1898	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1899	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1900	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1901	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1902	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1903	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1904	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1905	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1906	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1907	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1908	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1909	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1910	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1911	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1912	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1913	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1914	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1915	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1916	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1917	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1918	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1919	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1920	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1921	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1922	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1923	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1924	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1925	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1926	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1927	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1928	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1929	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1930	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1931	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1932	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1933	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1934	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1935	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1936	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1937	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1938	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1939	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1940	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1941	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1942	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1943	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1944	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1945	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1946	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1947	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1948	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1949	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1950	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1951	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1952	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1953	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1954	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1955	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1956	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1957	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1958	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1959	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1960	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1961	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1962	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1963	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1964	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1965	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1966	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1967	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1968	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1969	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1970	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1971	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1972	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1973	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1974	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1975	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1976	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1977	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1978	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1979	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1980	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1981	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1982	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1983	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1984	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1985	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1986	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1987	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1988	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1989	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1990	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1991	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1992	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1993	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1994	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1995	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
1996	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1997	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
1998	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
1999	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2000	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2001	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2002	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2003	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2004	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2005	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2006	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2007	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2008	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2009	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2010	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2011	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2012	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2013	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2014	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2015	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2016	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2017	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2018	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2019	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2020	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2021	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2022	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2023	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2024	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2025	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2026	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2027	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2028	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2029	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2030	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2031	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2032	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2033	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2034	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2035	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2036	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2037	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2038	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2039	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2040	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2041	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2042	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2043	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2044	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2045	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2046	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2047	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2048	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2049	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2050	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2051	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2052	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2053	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2054	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2055	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2056	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2057	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2058	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2059	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2060	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2061	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2062	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2063	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2064	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2065	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2066	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2067	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2068	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2069	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2070	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2071	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2072	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2073	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2074	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2075	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2076	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2077	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2078	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2079	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2080	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2081	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2082	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2083	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2084	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2085	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2086	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2087	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2088	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2089	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2090	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2091	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2092	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2093	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2094	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2095	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2096	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2097	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2098	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2099	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się ciąć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2100	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2101	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2102	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2103	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2104	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2105	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2106	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszcza.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2107	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2108	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2109	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2110	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2111	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2112	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2113	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2114	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2115	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2116	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2117	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2118	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2119	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2120	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2121	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2122	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2123	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2124	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2125	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2126	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2127	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2128	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2129	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2130	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2131	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2132	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2133	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2134	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2135	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2136	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2137	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2138	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2139	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2140	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2141	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2142	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2143	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2144	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2145	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2146	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2147	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2148	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2149	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2150	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2151	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2152	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2153	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2154	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2155	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2156	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2157	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2158	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2159	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2160	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2161	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2162	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2163	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2164	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2165	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2166	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2167	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2168	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2169	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2170	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2171	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2172	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2173	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2174	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2175	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2176	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2177	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2178	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2179	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2180	EDU-TOUR "Puszczyk" Anna Skiepmo	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładać Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2181	EDU-TOUR "Puszczyk" Anna Skiepmo	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2182	EDU-TOUR "Puszczyk" Anna Skiepmo	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszcza.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazuja, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2183	EDU-TOUR "Puszczyk" Anna Skiepmo	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2184	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrony Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2185	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2186	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2187	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2188	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2189	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2190	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2191	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2192	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2193	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2194	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2195	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2196	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2197	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2198	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2199	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2200	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2201	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2202	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2203	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2204	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2205	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2206	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2207	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2208	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2209	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2210	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2211	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2212	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2213	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2214	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2215	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2216	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2217	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2218	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2219	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2220	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2221	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2222	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2223	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2224	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2225	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2226	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2227	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2228	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2229	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2230	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2231	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2232	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2233	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2234	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2235	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2236	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2237	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2238	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2239	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2240	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2241	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2242	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2243	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2244	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2245	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2246	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2247	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2248	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2249	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2250	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2251	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2252	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2253	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2254	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2255	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2256	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2257	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2258	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2259	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2260	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2261	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2262	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2263	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2264	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2265	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2266	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2267	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2268	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2269	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2270	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2271	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2272	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2273	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2274	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2275	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2276	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2277	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2278	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2279	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2280	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2281	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2282	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2283	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2284	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2285	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2286	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2287	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2288	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2289	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2290	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2291	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2292	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2293	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2294	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2295	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2296	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2297	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2298	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2299	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2300	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2301	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2302	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2303	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2304	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2305	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2306	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renomacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2307	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2308	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2309	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2310	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2311	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2312	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2313	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2314	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2315	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2316	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2317	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2318	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2319	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2320	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2321	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2322	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2323	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2324	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2325	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2326	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2327	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2328	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2329	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2330	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2331	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2332	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2333	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2334	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2335	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2336	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2337	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2338	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2339	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2340	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2341	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2342	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2343	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2344	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2345	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2346	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2347	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2348	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2349	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2350	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2351	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2352	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2353	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2354	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2355	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2356	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2357	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2358	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2359	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2360	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2361	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2362	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2363	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2364	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2365	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2366	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszcza.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2367	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2368	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2369	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2370	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2371	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2372	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2373	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2374	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2375	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2376	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2377	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2378	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2379	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2380	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2381	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2382	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2383	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2384	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2385	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2386	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2387	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2388	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2389	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2390	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2391	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2392	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2393	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2394	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2395	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2396	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2397	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2398	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2399	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2400	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2401	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2402	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2403	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2404	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2405	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2406	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2407	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2408	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2409	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2410	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2411	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2412	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2413	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2414	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2415	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2416	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2417	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2418	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2419	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2420	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2421	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2422	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2423	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2424	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2425	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2426	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2427	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2428	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2429	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2430	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2431	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2432	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2433	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2434	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2435	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2436	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2437	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2438	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2439	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2440	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2441	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2442	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2443	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2444	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2445	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2446	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2447	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2448	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2449	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2450	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2451	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2452	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2453	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2454	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2455	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2456	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2457	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2458	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2459	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2460	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2461	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2462	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2463	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2464	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2465	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2466	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2467	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowiejskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2468	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowiejskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowiejskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2469	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2470	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2471	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2472	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2473	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2474	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2475	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2476	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2477	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2478	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2479	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2480	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2481	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2482	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2483	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2484	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2485	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2486	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2487	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2488	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2489	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2490	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2491	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2492	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2493	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2494	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2495	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2496	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2497	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2498	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2499	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2500	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2501	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2502	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2503	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2504	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2505	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2506	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2507	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2508	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2509	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2510	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2511	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2512	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2513	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2514	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renowacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2515	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2516	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieckiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieckiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2517	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2518	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2519	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2520	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2521	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2522	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2523	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2524	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2525	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2526	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2527	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2528	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2529	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2530	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2531	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2532	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2533	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2534	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2535	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2536	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2537	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2538	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2539	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2540	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Piewszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedstawiane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2541	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2542	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2543	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieskiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieskiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno.*Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO.Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”.Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności.W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie.Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2544	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2545	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2546	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2547	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3 i 4c, a w strefie 4a i 4b w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4a i 4b drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.
2548	Osoba prywatna	Uwagi do Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) Puszcza Białowiecka jest jednym z ostatnich w Europie przykładów lasu, w którym można obserwować funkcjonowanie naturalnych procesów ekologicznych. Jako naukowiec zajmujący się analizą procesów przyrodniczych, podkreślam, że największą wartością tego obszaru jest jego naturalność. To ona stanowi o Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości uznanej przez UNESCO i powinna być fundamentem wszelkich działań ochronnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieckiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
2549	Osoba prywatna	1. Ochrona bierna jako priorytet Wieloletnie badania pokazują, że nawet fragmenty lasu wcześniej silnie przekształcone mają zdolność regeneracji, jeśli zostaną pozostawione naturalnym procesom. Kluczową rolę odgrywają tu procesy sukcesji gatunków i funkcjonowanie organizmów rozkładających drewno, dla których martwe drewno stanowi niezbędny substrat i siedlisko. To elementy, których nie da się zastąpić metodami gospodarki leśnej. Dlatego Plan powinien jednoznacznie wskazywać, że podstawowym sposobem ochrony Puszczy jest ochrona bierna, wykluczająca działania gospodarcze.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieckiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2550	Osoba prywatna	2. Martwe drewno jako kluczowy element ekosystemu Martwe drewno jest podstawowym elementem cyklu ekologicznego i warunkiem istnienia ogromnej liczby gatunków. Badania wskazują, że deficyt martwego drewna prowadzi do ubożenia bioróżnorodności. Dlatego postuluję całkowite wykluczenie możliwości usuwania drewna z Obiektu UNESCO, niezależnie od celu.	Nie uwzględniono	Martwe drewno stanowi kluczowy element ekosystemów leśnych i jego rola w podtrzymywaniu różnorodności biologicznej została jednoznacznie potwierdzona w literaturze naukowej oraz dokumentach międzynarodowych dotyczących ochrony przyrody. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża uwzględnia ten aspekt, wskazując na konieczność zachowania martwego drewna jako integralnego składnika naturalnych procesów ekologicznych. Jednocześnie, ze względów bezpieczeństwa, w Planie przewidziano możliwość usuwania martwych drzew w ściśle określonych przypadkach. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych oraz elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew w strefach 1–3 (z pozostawieniem na gruncie), a w strefie 4 — w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa — również ich usuwanie. Działania te mają charakter interwencyjny i są ograniczone do sytuacji, w których występuje realne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi lub infrastruktury. Nie stanowią one odstępstwa od zasady ochrony martwego drewna jako elementu ekosystemu, lecz są zgodne z obowiązującymi standardami zarządzania obiektami światowego dziedzictwa, które dopuszczają działania zabezpieczające w uzasadnionych przypadkach
2551	Osoba prywatna	3. Brak polowań Równowaga populacji zwierząt w Puszczy jest regulowana naturalnie przez obecność dużych drapieżników, takich jak wilk i ryś. Wprowadzanie dodatkowej presji łowieckiej prowadzi do zaburzenia procesów ekologicznych i sztucznej modyfikacji relacji drapieżnik–ofiara. Polowania, także na polanach w centrum Puszczy, powinny zostać jednoznacznie zakazane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
2552	Osoba prywatna	4. Fragmentacja jako poważne zagrożenie Największym współczesnym zagrożeniem dla integralności Puszczy jest jej fragmentacja, nasilona przez budowę bariery granicznej, gęstą sieć dróg i inne elementy infrastruktury. Plan powinien zawierać wyraźne działania defragmentacyjne, w tym ograniczenie modernizacji i poszerzania dróg leśnych, likwidację zbędnych barier i przywracanie ciągłości siedlisk. Bez tego Puszcza stanie się izolowaną wyspą, narażoną na utratę wartości przyrodniczej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejeźdźności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy.
2553	Osoba prywatna	5. Znaczenie bobrów w gospodarce wodnej Bobry (<i>Castor fiber</i>) pełnią kluczową rolę jako inżynierowie ekosystemu, zwiększając retencję wody i przywracając procesy hydrologiczne. Pominiecie ich roli w Planie jest poważnym niedopatrzeniem. Dokument powinien zawierać zapisy dotyczące ochrony bobrów i ich siedlisk oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów zalewanych przez ich działalność.	Wyjaśniono	Choć Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża nie zawiera odrębnego działania poświęconego bobrom, ich obecność i wpływ na środowisko są zgodne z celami dokumentu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i wspierania naturalnych procesów ekologicznych. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieżskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stwarza przestrzeń do uwzględnienia roli bobrów w przyszłych dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Kwestie związane z mechanizmami kompensacyjnymi dla właścicieli gruntów zalewanych przez działalność bobrów wykraczają poza zakres kompetencji Planu i są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego, w tym ustawę o ochronie przyrody oraz ustawę Prawo ochrony środowiska.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2554	Osoba prywatna	6. Nauka i badania Puszcza Białowieska od wielu lat pełni funkcję naturalnego laboratorium, w którym badane są procesy ekologiczne o globalnym znaczeniu. Badania naukowe są kluczowe dla rozumienia reakcji ekosystemów leśnych na zmiany klimatu i inne czynniki. Plan, zamiast nakładać dodatkowe obciążenia administracyjne na naukowców, powinien przewidywać mechanizmy wspierające prowadzenie badań i ułatwiające współpracę międzynarodową.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieski Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżska Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2555	Osoba prywatna	7. Transparentność w zarządzaniu Skuteczna ochrona Puszczy wymaga przejrzystego systemu zarządzania. Stanowiska odpowiedzialne za realizację Planu, w tym Komisarza ds. zarządzania, powinny być obsadzone w ramach otwartych i transparentnych procedur, z wyborem kandydatów kierujących się wiedzą naukową i zasadami ochrony przyrody.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Stanowisko Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO zostało obsadzone w wyniku otwartego naboru przeprowadzonego przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. 15 kwietnia 2024 r. funkcję tę objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — biolog z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, zdobyłym m.in. w Białowieskim Parku Narodowym oraz Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W swojej karierze była odpowiedzialna za współpracę z krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi oraz organizacjami ochrony przyrody, a także za przygotowywanie raportów dotyczących stanu zachowania Obiektu „Białowieża Forest”. Jest również współautorką wniosku o zmianę granic, nazwy oraz kryteriów wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Od dwóch dekad mieszka i pracuje w Białowieży, będąc aktywną członkinią lokalnej społeczności.

2556	Osoba prywatna	Podsumowując, wnoszę o to, aby Plan Zarządzania: - jednoznacznie przyjął zasadę ochrony biernej jako podstawę, - wykluczył możliwość pozyskiwania i usuwania drewna, - wprowadził zakaz polowań na całym obszarze Obiektu, - zawierał realny program przeciwdziałania fragmentacji, - uwzględnił rolę bobrów w odtwarzaniu procesów wodnych, - wspierał badania naukowe jako podstawę odpowiedzialnej ochrony, - opierał się na transparentnym systemie zarządzania. Tylko w ten sposób możliwe będzie zachowanie integralności Puszczy Białowieskiej i jej wyjątkowej wartości przyrodniczej dla przyszłych pokoleń.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Opracowany Plan zarządzania ma na celu zachowanie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej, jej wyjątkowego charakteru w skali Europy i świata. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Martwe drewno stanowi kluczowy element ekosystemów leśnych i jego rola w podtrzymywaniu różnorodności biologicznej została jednoznacznie potwierdzona w literaturze naukowej oraz dokumentach międzynarodowych dotyczących ochrony przyrody. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia ten aspekt, wskazując na konieczność zachowania martwego drewna jako integralnego składnika naturalnych procesów ekologicznych. Jednocześnie, ze względów bezpieczeństwa, w Planie przewidziano możliwość usuwania martwych drzew w ściśle określonych przypadkach. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych oraz elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew w strefach 1–3 (z pozostawieniem na gruncie), a w strefie 4 — w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa — również ich usuwanie. Działania te mają charakter interwencyjny i są ograniczone do sytuacji, w których występuje realne zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi lub infrastruktury. Nie stanowią one odstępstwa od zasady ochrony martwego drewna jako elementu ekosystemu, lecz są zgodne z obowiązującymi standardami zarządzania obiektami światowego dziedzictwa, które dopuszczają działania zabezpieczające w uzasadnionych przypadkach. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu. Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejeźdźności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy. Choć Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie zawiera odrębnego działania poświęconego bobrom, ich obecność i wpływ na środowisko są zgodne z celami dokumentu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i wspierania naturalnych procesów ekologicznych. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
				wodnych w Puszczy Białowieskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stwarza przestrzeń do uwzględnienia roli bobrów w przyszłych dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla. Kwestie związane z mechanizmami kompensacyjnymi dla właścicieli gruntów zalewanych przez działalność bobrów wykraczają poza zakres kompetencji Planu i są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego, w tym ustawę o ochronie przyrody oraz ustawę Prawo ochrony środowiska. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieski Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej. Stanowisko Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO zostało obsadzone w wyniku otwartego naboru przeprowadzonego przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. 15 kwietnia 2024 r. funkcję tę objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — biolog z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, zdobyłym m.in. w Białowieskim Parku Narodowym oraz Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W swojej karierze była odpowiedzialna za współpracę z krajowymi i zagranicznymi instytucjami naukowymi oraz organizacjami ochrony przyrody, a także za przygotowywanie raportów dotyczących stanu zachowania Obiektu „Białowieża Forest”. Jest również współautorką wniosku o zmianę granic, nazwy oraz kryteriów wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Od dwóch dekad mieszka i pracuje w Białowieży, będąc aktywną członkinią lokalnej społeczności.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2557	Osoba prywatna	Przedłożony projekt Planu zarządzania dla Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” ma wyraźnie zarysowaną wizję oraz strukturę zarządzania (w tym rolę Pełnomocnika), poprawnie odnosi się do Deklaracji Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) i trafnie identyfikuje główne zagrożenia (zmiany klimatu, presja turystyczna, zaporą graniczna, gospodarka leśna) oraz bariery instytucjonalne. Na plus zasługuje partycypacyjny tryb prac, przygotowanie katalogu działań ochronnych w strefach i włączenie odrębnego planu przeciwpożarowego. Słabszą stroną Planu jest przewaga wskaźników procesowych i „jednorazowych” (np. powołanie forum, opracowanie strategii) nad wskaźnikami rezultatów i stanu przyrody – tymi, które bezpośrednio odzwierciedlają atrybuty WUW. Za istotny mankament uważam niepewność ram prawnych i finansowania: funkcjonowanie Pełnomocnika i Centrum ma oparcie głównie w przyszłych decyzjach („w trakcie wypracowywania”), a podane kwoty mają charakter orientacyjny. Załącznik mapowy zawiera artefakty wektoryzacji, które mogą prowadzić do błędnych interpretacji na granicach stref. Ponadto nie zrozumiały jest dla mnie nacisk w Planie na opracowanie „dokumentu Zasady Eksploracji Naukowej w obszarze całego Obiektu” z wykluczeniem instytucji Naukowych. Reasumując: (1) silne dowiązanie wskaźników do atrybutów WUW (z wartościami bazowymi, progami i częstotliwością pomiaru), (2) przedstawienie realnego, wieloletniego finansowania (źródła, umocowanie ustawowe, harmonogram), (3) doprecyzowanie zasad lokalizacji nowej i modernizowanej infrastruktury (w tym tras rowerowych), (4) poprawę jakości danych GIS i topologii stref, (5) rzetelną korektę redakcyjną materiałów promocyjnych (w tym logotypu) tak, aby wizerunek żubra był prawidłowy i spójny z tożsamością Obiektu.	Nie uwzględniono	Mapa obrazująca aktualizację strefowania Obiektu nie ma charakteru geodezyjnego. Jej jakość jest bezpośrednią pochodną jakości dostępnych danych źródłowych. Z całą pewnością jest to zagadnienie, które wymaga dalszych prac, w ramach odrębnego projektu. Konieczność kontynuacji takich prac wynika m.in. z konieczności uzgodnień przebiegu granic różnych wydzielen w danych opracowanych przez (lub na zlecenie) różnych podmiotów. Opracowanie szczegółowych danych GIS nie jest przedmiotem prac projektowych. W kwestii finansowania w Planie zarządzania wskazano potencjalne źródła finansowania. Nie jest możliwe wskazanie realnych, konkretnych źródeł finansowania w horyzoncie czasowym 25 lat. Z całą pewnością, poza środkami budżetowymi, w celu realizacji szeregu działań konieczne będzie pozyskanie źródeł środków ze źródeł zewnętrznych w ramach programów NFOŚiGW, czy UE.
2558	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(1) Plan nie odnosi się w odpowiedni sposób do utraty i fragmentacji siedlisk spowodowanych obecnością dróg oraz inną infrastrukturą. Brak fragmentacji jest istotną kwestią dla integralności Puszczy Białowieskiej (Cel 3) oraz dla osiągnięcia celów związanych z kryteriami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Cel 1 (Ochrona niezaburzonych procesów ekologicznych) oraz Cel 2 (Ochrona różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów). Plan nie uwzględnia istotnego problemu jakim jest utrata siedlisk; a odnosi się jedynie do fragmentacji i izolacji siedlisk. Zarówno fragmentacja, jak i izolacja są ważnymi problemami, ale należy także zwrócić uwagę na utratę siedlisk, bowiem zmiany te mogą być nieodwracalne. Niezwykle ważnym przykładem jest utrata siedlisk spowodowana budową muru granicznego i infrastruktury z nim związanej. Zezwolenie na utrzymanie leśnych dróg we wszystkich strefach – w tym w strefach ściśle i częściowo chronionych – stanowi poważne zagrożenie dla integralności Obiektu. Poszerzanie leśnych dróg i zmiana nawierzchni nie powinna być dopuszczalna w strefach chronionych. Spowoduje to obniżenie jakości siedlisk przez co przyspieszy ich utratę. Asfaltowanie i poszerzanie istniejących leśnych dróg w obrębie Obiektu powinno być zabronione. Aby przywrócić łączność ekologiczną ogrodzenia, które dodatkowo przyczyniają się do fragmentacji i utraty siedlisk, powinny zostać rozebrane zarówno na terenie Obiektu, jak i w leśnych częściach strefy buforowej. W Planie brak jest działań mających na celu zmniejszenie fragmentacji siedlisk. W Planie powinny znaleźć się analizy aktualnego poziomu defragmentacji oraz przygotowanie programu defragmentacji uwzględniającego nie tylko drogi samochodowe ale także inne rodzaje dróg obejmujące tory kolejowe, ścieżki rowerowe czy inne. Program defragmentacji powinien zawierać usuwanie i brak trzymywania zbędnych dróg; monitorowanie wpływu dróg (np. natężenie ruchu, śmiertelność zwierząt); oraz spowalnianie i ograniczanie ruchu, łącznie z okresowym ich zamykaniem np. w okresach migracji zwierząt. Ma to na celu zmniejszenie i zahamowanie śmiertelności zwierząt na drogach. W Planie brak jest także odniesienia do ryzyka pożarów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zgodnie z zaleceniami UNESCO i IUCN. Opracowany dokument ma jednak charakter ramowy - zawiera ogólne zapisy, kierunki działań, które powinny być doprecyzowane w opracowywanych w późniejszym czasie dokumentach - strategiach, planach itd. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz zabezpieczenia granic Polski. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzień upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzień z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie (zostały utrzymane zasady określone we wniosku renowacyjnym (2014), ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2559	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(2) Plan nie powinien dopuszczać pozyskiwania drewna. Plan nie gwarantuje, że nie zdarzy się ponownie sytuacja z 2017 r. kiedy to Lasy Państwowe nie przestrzegały strefowania na terenie Obiektu. Pozyskano wówczas 190.000 metrów sześciennych drewna z czego ok. 100.000 metrów sześciennych pozyskano w strefie 3. Pozostawienie otwartej możliwości pozyskiwania drewna nie powinno być dopuszczane. Tylko całkowity zakaz pozyskiwania i wycinki drewna może zagwarantować zachowanie Wyjątkowej Wartości Uniwersalnej Obiektu. Pozyskiwanie drewna, jak również jego sprzedaż, nie powinno być dozwolone w żadnej strefie obszaru ani w żadnych okolicznościach, zwłaszcza w tych niedoprecyzowanych i niedookreślonych. Obiekt powinien się regenerować naturalnie, dlatego absolutnie powinno być zakazane sadzenie drzew na całym terenie Obiektu. Podstrefa 4b dopuszcza aktywną przebudowę drzewostanu, co z definicji oznacza „pielęgnowanie” i tworzenie składu lasu przez człowieka, zamiast naturalnego kształtowania się lasów. Aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b obejmuje pielęgnację drzew i ochronę przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne (zgodnie z Załącznikiem 10). W takim przypadku należy unikać użycia ciężkiego sprzętu, który negatywnie wpływa na glebę. Aktywne zarządzanie jest planowane dla leśnych terenów rozległej strefy buforowej i nie jest potrzebne w samym Obiekcie. Aktywna przebudowa drzewostanu w strefie 4b oznacza utratę unikalnej szansy na obserwację i badanie, jak zdegradowane lasy, w dobrze zachowanej macierzy, mogą się regenerować naturalnie, adaptować do zmian klimatu i zwiększać odporność. Obiekt ma potencjał, aby stać się globalnym punktem odniesienia dla odtwarzania i zarządzania zdegradowanymi lasami. Jeżeli aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b zostanie mimo tych uwag dopuszczone, zaleca się wprowadzenie kilku środków: (1) dopuszczać jedynie przersedzanie drzew, bez sadzenia i pielęgnacji; (2) pozostawienie wszystkich wyciętych drzew w lesie, tak aby zwiększyć ilość martwego drewna; (3) działania związane z przebudową należy ograniczyć w czasie (np. nie dłużej niż 2 lata). Po tym czasie należy pozwolić na bierną przebudowę i naturalną ewolucję drzewostanu. Po zakończeniu okresu aktywnej konwersji, podstrefa 4b powinna zostać przeklasyfikowana jako podstrefa 4c, całkowicie eliminując podstrefę 4b. Plan powinien wskazywać powierzchnię lasu (ha), która będzie zarządzana w strefie buforowej. Biorąc pod uwagę skalę utraty siedlisk oraz fakt, że gospodarka leśna i łowiecka w strefie buforowej będzie w znaczący sposób wpływać na całą polską część Obiektu (obecnie izolowaną), kluczowe jest umożliwienie pełnego funkcjonowania procesów ekologicznych w obrębie Obiektu przy minimalnej ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2560	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(3) Polowania, nie powinny być dozwolone w częściach strefy buforowej znajdującej się wewnątrz obiektu i ściśle regulowane również w strefie buforowej. Polany wsi Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy i Masiewo położone są wewnątrz Obiektu i przy stosunkowo niewielkim rozmiarze posiadają wysoką wartość ekologiczną dla licznych gatunków zwierząt (np. orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>, czy derkacz <i>Crex crex</i>) oraz dla odwiedzających (np. obserwacja żubrów <i>Bison bonasus</i>). Przemawia to za zaniechaniem polowań w tych częściach strefy buforowej. Polowania na tych polanach oznaczałyby pozyskiwanie zwierząt z centralnych obszarów Obiektu, przekształcając te polany w tzw. pułapki ekologiczne. Dodatkowym problemem związanym z polowaniem jest przynęcanie i sztuczne dokarmianie. Takie działania zakłócają naturalne procesy ekologiczne, w tym dynamikę drapieżnik–ofiara. Ponadto, Plan powinien wyznaczyć zasady dotyczące polowań w strefie buforowej oraz promować opracowanie dla strefy buforowej zintegrowanego, opartego na badaniach naukowych, planu łowieckiego, który będzie uwzględniał obecność dużych drapieżników i żubrów. Plan powinien określać zrównoważone kwoty pozyskania, wyznaczone obszary oraz dopuszczalne praktyki, jednoznacznie zabraniając użycia amunicji ołowianej oraz polowań w okresach rozrodu gatunków. Dokarmianie i nęcenie powinno być ściśle regulowane pod względem ilości, liczby punktów dokarmiania i rodzaju pożywienia (należy unikać gatunków inwazyjnych i roślin uprawnych). Polowania powinny być prowadzone wyłącznie w celu ograniczenia szkód rolniczych i koncentrować się na gatunkach inwazyjnych oraz kopytnych, z wyłączeniem polowań na ptaki. Działania te będą zgodne z celami zrównoważonego rozwoju (np. Cel 5) promowanymi przez Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2561	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(4) Odtwarzanie stosunków wodnych ignoruje kluczową rolę bobrów <i>Castor fiber</i>. Bobry odgrywają niezwykle ważną i niezaprzeczalną rolę w przywracaniu funkcjonowania ekosystemów wodnych. Niestety Plan nie bierze tego pod uwagę i zaznacza znaczenia tych zwierząt dla przywracania przepływów wodnych, zwiększania retencji wody, tworzenia miejsc szczególnej różnorodności biologicznej oraz odbudowy funkcjonowania ekosystemów wodnych. Bobry określane są jako inżynierowie ekosystemów i należy o nich pamiętać ze względu na ich szczególną wartość, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych i trwającej suszy na terenie Obiektu. Zatem, Plan powinien wyraźnie uwzględniać działania na rzecz ochrony bobrów i zakazywać niszczenia ich siedlisk przy równoczesnym opracowaniu lepszego systemu rekompensat dla prywatnych właścicieli gruntów dotkniętych podtopieniami spowodowanymi przez bobry (Tabela 6). Działania te będą bezpośrednio wspierać Cele 1 i 2 Planu. Działania związane z ochroną zasobów wodnych powinny uwzględniać wpływ rosnącej presji człowieka i dużego wykorzystania wody na terenie Obiektu. Jest to niezbędne, aby zapewnić zrównoważone korzystanie z zasobów wodnych oraz zminimalizować obserwowany spadek poziomu wód gruntowych w obszarze Obiektu, który dodatkowo, według prognoz, będzie się pogarszał w wyniku zmian klimatycznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2562	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(5) Plan ogranicza badania naukowe. Puszcza Białowieńska od dawna odgrywa niezastąpioną rolę w badaniu unikalnej różnorodności biologicznej i funkcjonowania naturalnych lasów, powinna więc służyć jako fundamentalne, naturalne laboratorium. Da to możliwość zrozumienia, jak zmiany globalne wpływają na ekosystemy leśne i ich odporność. Wiedza naukowa była i jest kluczowa dla ochrony Puszczy. Nierozumiiałem jest, że Plan nie przewiduje opracowania wytycznych dla działań mających duży wpływ na Obiekt, takich jak polowania, modernizacja dróg, rekreacja czy zagospodarowanie przestrzenne, a jedyną działalnością, na którą Plan nakłada szczegółowe zasady, są badania naukowe (Działanie 1.2.1). Propozycja ta jest o tyle niezrozumiała, że badania naukowe w Polsce są regulowane przez prawo i wymagają uzyskania zezwoleń od właściwych organów i komisji, zwłaszcza na obszarach chronionych i gatunków chronionych. Nie ma więc potrzeby wprowadzania dodatkowych ocen, ograniczeń ani obciążeń administracyjnych. Szczególnie niepokojące jest to, że Plan przewiduje, iż wszystkie projekty badawcze mają być opiniowane przez dwie dodatkowe rady (Radę Naukowo - Społeczną Obiektu oraz Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieńskiej, w zależności od lokalizacji badań). Kompetencje terytorialne Rady Naukowo - Społecznej Obiektu pokrywają się z kompetencjami zarówno Rady Naukowej Białowieńskiego Parku Narodowego, jak i Rady Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Uzasadnione jest aby Rada Obiektu śledziła prowadzone projekty badawcze i ich wyniki w celu poprawy zarządzania Obiektem, nie ma jednak uzasadnienia dla dodatkowej zgody Rady Obiektu na badania, które już przeszły ocenę i spełniają wymagania prawne oraz naukowe. Wydawanie zgody na badania naukowe przez instytucje nieuprawnione do tego, a mogące mieć konflikt interesów mogłoby sugerować chęć ograniczenia niezależności tych badań. Wsparcie badań naukowych dążących do wypracowania odpowiednich propozycji działań ochronnych powinno być promowane, a Plan powinien zawierać propozycję ustanowienia dedykowanego programu badawczego Obiektu oraz działania mające na celu pozyskanie finansowania i udziału międzynarodowej społeczności naukowej.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieńskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieńskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2563	Instytut Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk	(6) Proces podejmowania decyzji powinien być bardziej przejrzysty. Plan ustanawia stanowisko Pełnomocnika odpowiedzialnego za koordynację zarządzania Obiektem i wszystkich powiązanych działań, który ma być powoływany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Jest to kluczowa pozycja dla powodzenia Planu i w związku z tym powinna być obsadzona w drodze przejrzystego i otwartego konkursu. Taki proces dałby możliwość wyboru najlepiej wykwalifikowanego kandydata oraz zmniejszyć ryzyko wpływu politycznego na Pełnomocnika. Plan podkreśla znaczenie Puszczy Białowieńskiej dla ochrony przyrody na skalę międzynarodową, a uznanie jej wyjątkowego charakteru przez społeczność międzynarodową jest częścią wizji Planu. Proces konsultacji mógłby zostać wzmocniony poprzez udostępnienie go i włączenie do niego społeczności międzynarodowej, której szeroko na świecie znany jest Obiekt i która jest zainteresowana jego ochroną. Wystarczającym byłoby przygotowanie wersji angielsko - języcznej.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieckim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieńskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2564	Polska Izba Rolnicza	Współczesne wyzwania związane z ochroną Puszczy Białowieskiej mają głębokie konsekwencje nie tylko dla przyrody, lecz także dla lokalnych społeczności rolniczych, które od wieków współistniały z tym unikalnym ekosystemem. Wprowadzenie zakazu polowań na znacznych obszarach Puszczy Białowieskiej w połączeniu z degradacją siedlisk leśnych w wyniku gradacji kornika drukarza stworzy katastrofalną sytuację dla gospodarstw rolnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie lasu. Gdy lasy, gdzie leżą masowo powalane świerki, przestały nadawać się do przebywania dla zwierząt łownych, nastąpiła ich masowa migracja na tereny rolnicze, gdzie znajdują łatwo dostępne źródła pokarmu w postaci upraw rolnych. Dzikie zwierzęta, wypędzone ze swoich naturalnych siedlisk przez rozpadające się drzewostany świerkowe i nagromadzone martwe drewno, szukają schronienia i pokarmu na polach uprawnych. Jelenie, sarny, dziki i inne gatunki intensyfikują penetrację terenów rolniczych, powodując bezprecedensowe szkody w uprawach. Rolnicy będą pozbawieni podstawowego narzędzia regulacji populacji zwierząt łownych, jakim jest polowanie, co czyni ich bezbronnymi wobec narastających strat ekonomicznych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia potrzebę ochrony jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości, przy jednoczesnym poszanowaniu interesów lokalnych społeczności, w tym rolników prowadzących działalność w bezpośrednim sąsiedztwie Obiektu. Dokument zakłada wdrażanie zasad zarządzania adaptacyjnego, które umożliwiają elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, w tym skutki gradacji kornika drukarza oraz związane z nią zmiany w strukturze siedlisk leśnych. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu, co wynika z konieczności zapewnienia nienaruszalności najbardziej wartościowych przyrodniczo obszarów. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażając przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów. Należy podkreślić, że Obiekt obejmuje wyłącznie tereny pozostające w zarządzie Lasów Państwowych oraz Białowieskiego Parku Narodowego. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu. W strefie buforowej prowadzenie polowań pozostaje dozwolone i podlega regulacjom wynikającym z obowiązującego prawa łowieckiego. W celu ograniczenia migracji zwierząt łownych na tereny rolnicze, w Planie przewidziano potrzebę utrzymania łąk i obszarów nieleśnych, które zostały zlokalizowane w strefie 4a. W tej strefie możliwe jest prowadzenie działań ochronnych, co pozwala na częściowe zatrzymanie zwierząt w obrębie Obiektu poprzez zapewnienie im odpowiednich warunków siedliskowych i pokarmowych. Takie rozwiązania wpisują się w podejście oparte na naturze, które może łagodzić skutki migracji zwierząt oraz ograniczać presję na tereny rolnicze. W odniesieniu do szkód powodowanych przez zwierzęta łowne, obowiązujące przepisy przewidują mechanizmy rekompensacyjne oraz możliwość podejmowania działań prewencyjnych. Wdrożenie Planu nie wyklucza współpracy z lokalnymi społecznościami w zakresie ograniczania szkód oraz wdrażania rozwiązań dostosowanych do lokalnych uwarunkowań. Plan zarządzania ma charakter ramowy i jego wdrażanie będzie realizowane w dialogu z interesariuszami, w tym przedstawicielami społeczności rolniczych, z uwzględnieniem aktualnej wiedzy naukowej i obowiązujących regulacji.
2565	Polska Izba Rolnicza	Brak dostępu do drewna z lasów państwowych stanowi egzystencjalne zagrożenie dla funkcjonowania gospodarstw rolnych, które przez wieki opierały swoją działalność na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów leśnych. Drewno nie jest jedynie materiałem budowlanym - to podstawowy surowiec niezbędny do utrzymania infrastruktury rolniczej, ogrzewania budynków oraz prowadzenia tradycyjnej gospodarki. Konstrukcje rolnicze - obory, stodoły, magazyny, ogrodzenia pól i pastwisk - wymagają ciągłej konserwacji i odnawiania, do czego niezbędne jest lokalne drewno konstrukcyjne. Zakaz pozyskiwania drewna oznacza konieczność importowania materiałów budowlanych z odległych regionów, co drastycznie podnosi koszty prowadzenia gospodarstwa i czyni je niekonkurencyjnymi, dodatkowo generuje to niepotrzebną emisję. Szczególnie dotkliwy jest brak dostępu do drewna opałowego, które stanowiło podstawowe źródło energii do ogrzewania domostw i budynków gospodarczych. Rolnicy są zmuszeni do zakupu drogiego drewna komercyjnego lub przechodzenia na kosztowne systemy ogrzewania gazowego czy elektrycznego, co znacząco obciąża budżety gospodarstw domowych. Natomiast korzystanie z pieców przy użyciu węgla pozostaje bardzo nieekologicznie i szkodliwe dla zdrowia. Ludzie nie mają pieniędzy na zmianę źródła ogrzewania. Tradycyjne ogrodzenia drewniane pól i pastwisk, które były elementem kulturowego krajobrazu regionu, nie mogą być odnawiane, co prowadzi do degradacji infrastruktury rolniczej i utraty charakteru kulturowego krajobrazu. Współczesne ogrodzenia metalowe czy z tworzyw sztucznych są nie tylko droższe, ale również stanowią obce elementy w historycznie ukształtowanym krajobrazie kulturowym.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Zasada ta została potwierdzona w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, w którym wskazano, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje możliwości prowadzenia typowej gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, która obejmuje m.in. pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych. Już na etapie wniosku renowacyjnego z 2014 roku wskazano jednoznacznie, że na terenie Obiektu nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna na cele ekonomiczne. Plan zarządzania, opracowany zgodnie z zaleceniami UNESCO, podtrzymuje tę zasadę. Na obszarze Obiektu możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Dotyczy to wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Dodatkowo, zgodnie z zapisami Planu, w pasie do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3, a w strefie 4 – w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa – również ich usuwanie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2566	Polska Izba Rolnicza	Ograniczenia w funkcjonowaniu Lasów Państwowych skutkują drastyczną redukcją zatrudnienia w sektorze leśnym, który tradycyjnie stanowił jeden z głównych pracodawców w regionie. Firmy transportowe obsługujące przemysł drzewny, tartaki i inne zakłady przetwórstwa drewna - wszyscy ci pracodawcy tracą podstawę ekonomicznej egzystencji. To prowadzi do efektu domina, w którym każde utracone miejsce pracy w leśnictwie pociąga za sobą utratę kilku miejsc pracy w sektorach powiązanych. Dla lokalnych rolników oznacza to katastrofalne kurczenie się rynku zbytu na produkty rolne. Gdy lokalna społeczność traci miejsca pracy i jest zmuszona do migracji ekonomicznej, rolnicy tracą swoich tradycyjnych klientów na świeże warzywa, nabiał, mięso i inne produkty lokalnej produkcji. Lokalne sklepy, punkty skupu produktów rolnych, małe zakłady przetwórstwa spożywczego - cała infrastruktura służąca lokalnej gospodarce żywnościowej załamuje się wraz z redukcją liczby mieszkańców. Rolnicy są zmuszeni do poszukiwania odległych rynków zbytu, co zwiększa koszty transportu i logistyki, czyniąc ich produkty mniej konkurencyjnymi. Tradycyjna gospodarka regionu opierała się na złożonej sieci wzajemnych powiązań. Zniszczenie systemu wzajemnych świadczeń oznacza izolację ekonomiczną gospodarstw rolnych. Rolnicy tracą nie tylko klientów, ale również partnerów biznesowych, dostawców usług oraz sieć społecznego wsparcia, która przez wieki umożliwiała przetrwanie lokalnej społeczności w trudnych warunkach ekonomicznych. Młode pokolenia, widząc brak perspektyw rozwoju w regionie dotkniętym ograniczeniami, masowo migrują do miast, pozbawiając gospodarstwa rolne kontynuatorów tradycji rolniczych, szczególnie mając na względzie małe ekologiczne gospodarstwa. To prowadzi do biologicznej śmierci lokalnej kultury rolniczej, która przez stulecia była harmonijnie zintegrowana z funkcjonowaniem Puszczy Białowieskiej.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje prowadzenia typowej gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 r., która obejmuje m.in. pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych. Już na etapie wniosku renowacyjnego z 2014 roku wskazano jednoznacznie, że pozyskiwanie drewna na cele ekonomiczne na terenie Obiektu jest zabronione. Plan zarządzania nie wprowadza zatem nowych ograniczeń, lecz jedynie precyzuje i porządkuje zasady obowiązujące już od lat. Od momentu wydania wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-441/17 w kwietniu 2018 roku, na terenie Puszczy Białowieskiej nie są prowadzone cięcia gospodarcze. W związku z tym wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Zasada ta została potwierdzona w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, w którym wskazano, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem. Jednocześnie należy zaznaczyć, że nadleśnictwa Białowieża, Hajnówka i Browsk realizują szereg działań edukacyjnych, informacyjnych i infrastrukturalnych, które wymagają zaangażowania kadry leśnej. Utrzymanie dróg, polan, infrastruktury turystycznej oraz prowadzenie działań edukacyjnych stanowi istotny element funkcjonowania tych jednostek, niezależnie od ograniczeń gospodarki leśnej. Działania ochronne, prowadzone zgodnie z celami Planu, również stanowią element gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy.
2567	Polska Izba Rolnicza	Turystyka, choć istotna, nie może stanowić jedynego filaru rozwoju regionu. Praktyka z Polski i innych krajów pokazuje, że monokultura turystyczna obniża jakość życia i prowadzi do problemów sezonowości dochodów, nadmiernej zabudowy, wzrostu kosztów życia i degradacji środowiska. Stabilny rozwój wymaga równoległego wspierania rolnictwa, małej przedsiębiorczości, przemysłu lokalnego i usług społecznych. W praktyce oznacza to, że monokultura turystyczna obniża jakość życia, zamiast ją poprawiać. Stabilny rozwój wymaga dywersyfikacji źródeł utrzymania – czyli równoległego rozwoju rolnictwa, małej przedsiębiorczości, przemysłu lokalnego czy usług społecznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie zakłada oparcia rozwoju regionu wyłącznie na turystyce. W dokumencie podkreślono potrzebę zrównoważonego rozwoju terytorialnego, uwzględniającego modernizację i rozwój rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa. Wskazano również na konieczność wspierania małej przedsiębiorczości, usług społecznych oraz wykorzystania potencjału położenia przygranicznego regionu. W kontekście rozwoju turystyki Plan akcentuje potrzebę dywersyfikacji ruchu turystycznego poprzez rozwój zróżnicowanej infrastruktury na obszarze całego regionu, m.in. ścieżek rowerowych i wiat turystycznych. Zauważono także potrzebę efektywnego wykorzystania potencjału marki regionu Puszczy Białowieskiej, przy jednoczesnym zarządzaniu ruchem turystycznym i tworzeniu produktów turystycznych w oparciu o dokumenty strategiczne gmin i powiatu. Ponadto, w ramach działania 6.1.1 „Ochrona dziedzictwa niematerialnego Puszczy Białowieskiej i upowszechnianie wiedzy o nim”, przewidziano wsparcie dla lokalnych inicjatyw, takich jak dokumentowanie tradycji, promowanie lokalnej kultury, wspieranie kół gospodyń wiejskich, organizacji pozarządowych i instytucji kultury. Działania te mają na celu integrację społeczności lokalnej oraz podtrzymanie przekazu międzypokoleniowego, co stanowi istotny element przeciwdziałania zjawisku migracji i utraty lokalnej tożsamości. Plan zarządzania nie ogranicza prowadzenia rolnictwa ani innych form działalności gospodarczej. Wręcz przeciwnie – wskazuje na potrzebę ich rozwoju jako integralnego elementu zrównoważonego funkcjonowania regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2568	Polska Izba Rolnicza	Z perspektywy rolników proponowana polityka ochrony Puszczy Białowieskiej nie chroni przyrody, lecz niszczy system współżycia człowieka z naturą, który był podstawą unikalnego charakteru tego regionu. Rolnictwo powiązane z leśnictwem, oparte na zrównoważonym wykorzystaniu zasobów naturalnych, stanowiło model gospodarowania, który jednocześnie chronił środowisko i zapewniał egzystencję lokalnej społeczności. Warto podkreślić, że lokalne rolnictwo ma ogromny wpływ na wyjątkowe bogactwo bioróżnorodności na wsi. Charakterystyczne małe gospodarstwa tradycyjnymi są miejscem występowania wielu gatunków zwierząt i roślin. Proponowane rozwiązania stanowią istotne ograniczenie dla zapylaczy. Rozprzestrzenianie się nawłoci kanadyjskiej, obcych gatunków owadów (szczególnie szerszenia azjatyckiego) jest ogromnym zagrożeniem dla wielu gatunków pszczoł. Zanikanie bartnictwa i pszczelarstwa, szczególnie w obliczu degradacji (zarastaniem grabem, brzozą, osiką dawnych starodrzewów) jest wielką stratą dla środowiska i ludzi. Wprowadzenie sztywnych ograniczeń, ignorujących realia ekonomiczne i społeczne, prowadzi do paradoksalnej sytuacji, w której chęć ochrony przyrody skutkuje zniszczeniem zarówno środowiska naturalnego (przez gradacje kornika i zanikanie gatunków), jak i środowiska kulturowego (przez wymieranie lokalnej społeczności rolniczej). Rolnicy postrzegają obecną politykę jako przejaw niezrozumienia życia na wsi, gdzie przetrwanie gospodarstw zależy od dostępu do lokalnych zasobów i funkcjonowania zintegrowanej gospodarki lokalnej. Bez możliwości kontynuowania tradycyjnych form gospodarowania, region skazany jest na depopulację i przekształcenie się w pustynię ekonomiczną, co ostatecznie zagrazi również celom ochrony przyrody.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia rolnictwa ani nie wyklucza kontynuowania tradycyjnych form gospodarowania. W dokumencie wskazano potrzebę modernizacji i rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego oraz otoczenia rolnictwa jako istotnych elementów zrównoważonego rozwoju regionu. Podkreślono również znaczenie wykorzystania potencjału wewnętrznych obszarów wiejskich oraz ich specjalizacji regionalnej. W ramach ochrony dziedzictwa kulturowego i lokalnych praktyk, w Planie ujęto działanie 6.1.1 „Ochrona dziedzictwa niematerialnego Puszczy Białowieskiej i upowszechnianie wiedzy o nim”, które obejmuje m.in. dokumentowanie tradycji, wspieranie lokalnych inicjatyw, promowanie praktyk takich jak bartnictwo i pszczelarstwo oraz integrację działań lokalnych ośrodków kultury i organizacji społecznych. W odniesieniu do zagrożeń dla zapylaczy, w Planie przewidziano działanie 2.3.3, którego celem jest opracowanie ekspertyzy dotyczącej dzikich zapylaczy zasiedlających Puszcę Białowieską. Zakres działania obejmuje m.in. ocenę stanu populacji, identyfikację zagrożeń wynikających ze zmian klimatu i rozprzestrzeniania się gatunków obcych, analizę wpływu obecności pszczoły miodnej oraz opracowanie planu ochrony dzikich zapylaczy z uwzględnieniem statusu Obiektu jako światowego dziedzictwa i przyjętego strefowania. Plan zarządzania nie wprowadza sztywnych ograniczeń ignorujących realia społeczno-ekonomiczne, lecz zakłada wdrażanie zasad zarządzania adaptacyjnego, umożliwiającego dostosowywanie działań do zmieniających się warunków środowiskowych i społecznych. Dokument ma charakter ramowy i jego wdrażanie będzie realizowane w dialogu z lokalnymi interesariuszami, z uwzględnieniem ich potrzeb oraz aktualnej wiedzy naukowej.
2569	Polska Izba Rolnicza	Cały plan jest bardzo nieczytelny, konsultacje i tzw. sondy były nierzetelne, informacja o toczących się konsultacjach była mało jawna, i co pokazuje mała ilość osób uczestniczących – niereprezentatywna. W planie są wskazane cele i założenie (większość), które nie powinny być zawarte ponieważ są tylko kopią istniejących rozwiązań i regulacji, natomiast nowe są praktycznie wyłącznie nałożone ograniczenia.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Proces przygotowania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska (część polska) został przeprowadzony z zachowaniem zasad transparentności i otwartości. W jego ramach zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których mogły uczestniczyć wszystkie zainteresowane strony – mieszkańcy, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych oraz inne podmioty. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło ponad 1800 osób. Dodatkowo projekt Planu został poddany konsultacjom społecznym, w ramach których każdy zainteresowany miał możliwość zgłoszenia uwag i opinii. W toku prac nad dokumentem opracowano szereg ekspertyz, które stanowią merytoryczne podstawy dla przyjętych rozwiązań. Dotyczyły one m.in. lokalnego rynku pracy, dziedzictwa niematerialnego, warunków hydrologicznych, różnorodności ekosystemów, wpływu infrastruktury granicznej, turystyki, zapotrzebowania na drewno opałowe, a także konfliktów społecznych i metod partycypacji. Ekspertyzy te zostały przygotowane przez uznanych specjalistów i instytucje naukowe, co zapewnia wysoki poziom wiarygodności i rzetelności opracowania. Zawarte w Planie cele i założenia nie są jedynie powtórzeniem istniejących regulacji, lecz stanowią ich uporządkowanie i dostosowanie do specyfiki Obiektu oraz wymogów wynikających z jego statusu jako dobra światowego dziedzictwa. Nowe zapisy nie mają charakteru arbitralnych ograniczeń, lecz wynikają z obowiązujących zobowiązań międzynarodowych oraz wytycznych UNESCO i IUCN. Plan ma charakter ramowy i jego wdrażanie będzie realizowane w sposób elastyczny, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań oraz w dialogu z interesariuszami.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2570	Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku	Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku jest Wojewódzką Samorządową Jednostką Organizacyjną przy pomocy której Zarząd Województwa Podlaskiego wykonuje obowiązki zarządcy dróg wojewódzkich. Przedmiotem działania PZDW jest prowadzenie całokształtu spraw związanych z planowaniem, budową, przebudową, remontem, utrzymaniem i ochroną dróg wojewódzkich w województwie podlaskim. Na terenie Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest PZDW posiada w zarządzie drogę Nr 689 łączącą miasto Hajnówka z Białowieżą oraz prowadzącą dalej do granicy państwa. W związku z tym, że droga ta ma szerokość 5m, nie posiada utwardzonych poboczy, chodników, ścieżki rowerowej, ciągów pieszo-rowerowych, do PZDW oraz Marszałka Województwa Podlaskiego wpływają petycje dotyczące wykonania wzdłuż tego ciągu komunikacyjnego drogi dla rowerów lub drogi dla pieszych i rowerów. W 2023 roku powołany został przez Zarząd Województwa Podlaskiego zespół roboczy do wyboru najbardziej korzystnego wariantu przebiegu drogi dla rowerów. W raporcie z prac zarekomendowane przez Zespół zostały 3 warianty przebiegu ścieżki rowerowej Hajnówka–Białowieża: Wariant Ia – w bezdrzewnym (w stanie istniejącym lub po wycince drzew i krzewów) pasie drogowym po północnej stronie DW689 od Hajnówki do Białowieży. Wariant IV – z Hajnówki Trybem Hajnowskim (drogą publiczną do Krynocki, dalej drogą leśną na północnej ścianie oddz. 330B–335), Drogą Zwierzyniecką na południe do wsi Budy, dalej drogą powiatową DP1651B przez Budy, Teremiski i Pogorzelce do Białowieży. Obecnie szlak rowerowy Green Velo. Wariant II – z Hajnówki do Czerlonki w pasie kolejowym (po północnej stronie torów), dalej drogami leśnymi do Białowieży przez oddz. 469, 470A, na północnej ścianie oddz. 470B, 471–475. W lipcu 2025 r. PZDW przystąpił do realizacji zadania inwestycyjnego pn. Opracowanie koncepcji wraz z uzyskaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach przedsięwzięcia polegającego na budowie drogi dla rowerów na odcinku Hajnówka–Białowieża. W założeniach powyższego zadania w ramach procedury uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach ocenie poddane zostaną wszystkie warianty rozpatrywane przez Zespół Roboczy znajdujące się w dokumencie „Ocena wielokryterialna wariantów przebiegu ścieżki rowerowej Hajnówka–Białowieża” zaproponowanych podczas konsultacji społecznych. W związku z powyższym należy w konsultowanym dokumencie dopuścić możliwość wykonania drogi dla rowerów zgodnie z oczekiwaniami samorządowców, mieszkańców oraz turystów.	Wyjaśniono	Plan zarządzania ma charakter ramowy, ogólny. Nie odnosi się zatem do konkretnych inwestycji. Decyzja dot. konkretnych inwestycji, należy do właściwych organów, zgodnie z kompetencjami wynikającymi z obowiązujących przepisów. Autorzy opracowania są zobowiązani do opracowania dokumentu w zgodzie z zaleceniami UNESCO/IUCN, w tym z zapisami zawartymi we wniosku renomacyjnym (2014). Wynika z niego jasno, iż dozwolone jest utrzymanie dróg, a nie ich modernizacja czy budowa nowych. Należy jednak podkreślić, iż autorzy dokumentu nie mają prawa wchodzić w kompetencje organów ustawowo wyznaczonych do uzgadniania inwestycji o różnym charakterze. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie (w tym także ścieżek rowerowych) nie jest dopuszczona, co wynika bezpośrednio z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym zapewnieniem przejeźdźności dróg przeciwpożarowych i bezpieczeństwa granicznego. Jednocześnie należy podkreślić, że elementy infrastruktury poprawiające bezpieczeństwo i wspierające rozwój zrównoważonej turystyki, mogą być rozważane w przypadku, gdy ich realizacja nie narusza Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. W takim przypadku konieczne jest uzgodnienie ich budowy z właściwymi organami w Polsce (zgodnie z kompetencjami określonymi w obowiązujących przepisach) oraz wystąpienie o zgodę do UNESCO (zgodnie z punktem 172 Wytycznych operacyjnych). Plan zarządzania nie wyklucza takich inicjatyw, lecz wskazuje na konieczność ich zgodności z reżimami ochronnymi i międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi ze statusu Obiektu.
2571	Osoba prywatna	Przed opracowaniem Planu Zarządzania Obiektem światowego Dziedzictwa UNESCO nie dokonano oceny efektywności zarządzania Obiektem Białowieża Forest. (Pierwszego wpisu na listę UNESCO Puszczy Białowieskiej dokonano w 1979 roku, drugiego w 1992, a całość włączono w 2014 roku). Jaki był zatem efekt systemu zarządzania Obiektem UNESCO przez ponad 45 lat. Jakie cele zarządcze osiągnięto? Jakie błędy popełniono? Ten rodzaj oceny jest szczególnie ważny PRZED AKTUALIZACJĄ PLANÓW. Dzięki takiej ocenie ustalenia i zalecenia stanowią podstawę przyszłych planów, alokacji i środków zarządczych. Trzeba dokonać takiej oceny a wnioski z oceny powinny prowadzić do ulepszeń w systemie zarządzania. Projekt Planu Zarządzania należy wstrzymać z powodu braku analizy i oceny funkcjonowania Obiektu według wytycznych UNESCO z 2024 r. Opracowano na podstawie wydanej w 2024 roku przez Organizację Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury UNESCO, Unię Ochrny Przyrody (IUCN). Narodowy Instytut Dziedzictwa pozycji "Wzmocnienie naszego dziedzictwa. Zestaw narzędzi 2.0".	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zawarte w uwadze odniesienie do „wytycznych UNESCO z 2024 r.” dotyczy w rzeczywistości poradnika dotyczącego oceny efektywności zarządzania dobrami światowego dziedzictwa i innymi miejscami dziedzictwa, opracowanego przez UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa. Dokument ten zawiera zestaw narzędzi wspierających procesy oceny, a nie formalne wytyczne Komitetu Światowego Dziedzictwa. W przypadku Puszczy Białowieskiej nie funkcjonował wcześniej zatwierdzony Plan zarządzania Obiektem, dlatego nie jest możliwe przeprowadzenie oceny jego wdrożenia w perspektywie 45 lat. Niemniej jednak, w odpowiedzi na potrzebę systematycznej oceny skuteczności zarządzania, w aktualnym Planie zaproponowano kompleksowy system monitoringu, raportowania i ewaluacji. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania: Pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. Będzie on zawierał m.in. ocenę realizacji działań jednorazowych oraz propozycje nowych wskaźników dla działań kontynuowanych. Kolejne raporty ewaluacyjne będą opracowywane co trzy lata i przedkładane Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu. Po uzyskaniu pozytywnej opinii będą publicznie udostępniane. Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano przeprowadzenie pogłębionej ewaluacji (on-going), której celem będzie ocena trafności i skuteczności zapisanych działań, identyfikacja nowych zagrożeń oraz analiza możliwości współpracy międzynarodowej. W procesie ewaluacji przewidziano udział niezależnych ekspertów, Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem oraz przedstawicieli zespołu opracowującego Plan. Wyniki będą upowszechniane i stanowić podstawę do ewentualnych korekt dokumentu w ramach zarządzania adaptacyjnego. Takie podejście odpowiada na postulaty zawarte w poradniku i zapewnia transparentność oraz otwartość na dialog z interesariuszami. Plan zarządzania nie tylko uwzględnia potrzebę oceny efektywności, ale także tworzy ramy dla jej systematycznego wdrażania w przyszłości. Jednocześnie warto podkreślić, iż w autorzy Planu zarządzania opracowując dokument zapoznali się z doświadczeniami PGL LP oraz BPN związanymi z dotychczasowym zarządzaniem tym wyjątkowym Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2572	Osoba prywatna	Na terenie polskiej części Puszczy Białowieskiej obowiązują akty prawne wyższego rzędu: Ustawa o lasach i Ustawa o ochronie przyrody, więc Plan Zarządzania nie może być wprowadzony ponieważ nie ma takich podstaw prawnych.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2573	Osoba prywatna	Ekspertyza prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego zawiera uargumentowane stwierdzenia dotyczące powrotu do 18,06% terenów Puszczy Białowieskiej dostępnych dla mieszkańców, zawiera precyzyjne i uzasadnione argumenty oparte o WŁASNE badania naukowe dotyczące szkodliwości ochrony biernej w Puszczy Białowieskiej, na której to koncepcji opiera się cały Plan Zarządzania Puszczą.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie, eksperci rekomendują dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do tradycyjnej gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014) nie jest możliwe w całej Puszczy Białowieskiej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2574	Osoba prywatna	Przy poszerzaniu Białowieckiego Parku Narodowego o 5 tys. ha. w 1996 roku podpisano umowę rządową gwarantującą mieszkańcom, w ramach rekompensaty, możliwość korzystania na terenie Puszczy Białowieckiej m.in. z drewna opałowego i użytkowego. Ponieważ zachowana jest ciągłość państwa umowa posiada ważność. Żądamy dostosowania się do obowiązującego w Polsce prawa i zabezpieczenie nas w drewno opałowe liściaste, a nie wyznaczanie do rzekomego pozyskania drewna w Strefie IV z terenów niezalesionych czy z porośniętych sosnami i świerczynami..Potwierdzeniem tego żądania jest stanowisko UNESCO wyrażone w Rekomendacjach Raportu z Misji UNESCO REKTYWNEGO MONITORINGU z 2018 roku, gdzie się wyraźnie stwierdza, iż zabrania się cięć „poza pasem 50 m wzdłuż głównych dróg publicznych wycinki sanitarnej, wycinki zabezpieczającej” Zatem ciąć i pozyskiwać wolno. *Postanowienie Sądu w Warszawie również zachowuje zapis o możliwości wycinki drewna z pasa 50 m wzdłuż dróg. Postanowienie Sądu nie podważa zapisów UNESCO. Nie ma zatem żadnych podstaw prawnych, aby pozbawić mieszkańców możliwości korzystania z dóbr Obiektu Światowego Dziedzictwa, a ponieważ Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO tego nie zapewnia i ponadto monitów Samorządów i mieszkańców zapewni nie zamierza należy odrzucić projekt w proponowanym kształcie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka, pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane na całym obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa, które wskazują, że podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest zachowanie „nienaruszonej dzikiej przyrody”. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu samego w sobie. Możliwe jest jedynie prowadzenie działań ochronnych, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna wyłącznie w strefach 4a i 4b np. w wyniku przywracania drzewostanów do bardziej naturalnych, usuwania drzew zagrażających bezpieczeństwu lub utrzymania infrastruktury. Drewno pozyskane w ramach takich działań może zostać wykorzystane na potrzeby lokalnej społeczności. W pasie o szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez zarządców Obiektu, dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefach 1–3, a w strefie 4 w zależności od potrzeb wynikających ze względów bezpieczeństwa również ich usuwanie. W przypadku strefy 4 drewno usunięte może zostać pozyskane i wykorzystane lokalnie. Plan zarządzania nie odnosi się do zapisów umów rządowych z lat wcześniejszych zawartych pomiędzy lokalną społecznością a rządzącymi, ponieważ jego zakres i treść są podporządkowane międzynarodowym zobowiązaniom wynikającym z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów ekologicznych, które stanowią podstawę wyjątkowej wartości tego obszaru. Wszelkie działania muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa krajowego oraz decyzjami Komitetu Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2575	Urząd Gminy Białowieża	W związku z udostępnieniem projektu Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska), Gmina Białowieża przedstawia swoje stanowisko oraz zgłasza liczne uwagi i wątpliwości. Duże wątpliwości budzi sposób prowadzenia prac nad dokumentem. Warsztaty organizowane od roku 2020 miały bardzo ograniczoną liczbę miejsc, co w początkowym okresie zaspokajało potrzeby osób i instytucji zainteresowanych udziałem, jednak z biegiem czasu skutkowało brakiem dostępu do tych spotkań nawet dla przedstawicieli Urzędu Gminy Białowieża. Ponadto, przez długi czas prace koncentrowały się na wariantach, w którym IV strefa obejmowała około 18% powierzchni Obiektu, a dopiero na dwóch ostatnich warsztatach obszar ten został drastycznie zmniejszony do około 4%, i to wyłącznie na podstawie jednej ekspertyzy. W naszej ocenie dokument ten odzwierciedla skrajne stanowiska, a nie ideę kompromisu i porozumienia, która była obecna w dotychczasowej pracy. W załączeniu przekazujemy opinię prof. dr hab. Bogdana Brzezieckiego, którą uważamy za bardziej obiektywną.	Wyjaśniono	Warsztaty organizowane w czasie realizacji projektu w zdecydowanej większości miały charakter otwarty i były adresowane do wszystkich grup interesariuszy. W każdym przypadku o organizowanych spotkaniach były informowane urzędy gmin oraz osoby, które wyraziły chęć otrzymywania takich informacji. O możliwości udziału w spotkaniach decydowała kolejność zgłoszeń. Dokładano wszelkich starań, aby zapewnić możliwość udziału wszystkim zainteresowanym osobom, m.in. poprzez organizowanie dwóch edycji niemal wszystkich warsztatów, z których jedna odbywała się w godzinach pracy, a druga w porze popołudniowej. Opracowana aktualizacja strefowania została opracowana z wykorzystaniem podstaw naukowych, wytycznych zawartych we wniosku renomacyjnym (2014) oraz najnowszych dostępnych danych udostępnionych przez PGL LP oraz RDOŚ Białystok. Zgłoszony pogląd dotyczący ograniczeń ochrony ścisłej jest jednym z głosów w szerszej debacie naukowej, jednak należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperti wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. W tym kontekście warto również przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2576	Urząd Gminy Białowieża	Przedmiotowy dokument został stworzony w celu zarządzania obiektem, który z zasady powinien zaspokoić interesy wszystkich stron, tj. ochronę przyrody, potrzeby mieszkańców, miejscowych przedsiębiorców, a także szeroko pojętej branży turystycznej. Gmina Białowieża – organ zarządzający – ma obowiązek dbać o interes i dobro mieszkańców z poszanowaniem ich praw własności. W Planie brakuje jednoznacznych zapisów gwarantujących ochronę praw właścicieli nieruchomości, rozumianej jako własność, prawo do prowadzenia działalności rolniczej, leśnej oraz innej działalności mającej wpływ na polepszenie jakości życia dla mieszkańców. Co więcej, pomimo deklaracji o szerokim udziale lokalnej społeczności w procesie decyzyjnym, jej udział przy tworzeniu Planu i w Radzie Naukowo-Społecznej został w praktyce sprowadzony do marginalnej roli. W Planie znalazły się zapisy dotyczące zrównoważonego rozwoju, jednak brak w nim konkretnych działań wspierających gminę i mieszkańców w podejmowanych inicjatywach na rzecz ochrony środowiska, edukacji ekologicznej, przetwórstwa i recyklingu czy działań na rzecz rozwoju turystyki przyjaznej dla gminy i gospodarki sieciowej. Nie wskazano również źródeł finansowania tych działań oraz mechanizmów ich egzekucji, a zadania przypisane poszczególnym instytucjom nie zostały opisane jasno i konkretnie.	Wyjaśniono	Opracowany dokument nie ogranicza praw właścicieli nieruchomości (tereny prywatne nie znajdują się w granicach Obiektu UNESCO), w tym nie wpływa na możliwość prowadzenia działalności rolniczej, czy też upraw leśnych (prywatnych). Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również społeczność lokalna. W rozdziale 7.2. opisano sposób nadzoru nad wdrażaniem Planu. Wskazano, iż pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania i realizacji założeń Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. W kolejnych latach raporty powinny być opracowywane co 3 lata. Pełnomocnik będzie je przedkładał Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu, a po uzyskaniu pozytywnej opinii raporty będą upowszechniane. Istotnym elementem będzie zapewnienie jak najszerszego upowszechniania wyników ewaluacji oraz umożliwienie dyskusji z różnymi grupami interesariuszy na temat ewentualnych zmian w Planie wynikających z monitoringu, ewaluacji czy innych okoliczności. W dokumencie zaproponowano szereg działań prowadzących do osiągnięcia celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej. Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter ogólny, ramowy. Z tego względu nie zawiera szczegółowych rozwiązań lecz wskazuje działania, jakie należy podjąć w celu ich wypracowania. Z tego też powodu część działań polega na opracowaniu szeregu strategii, dokumentów, które już w sposób szczegółowy będą odnosiły się do zidentyfikowanych problemów. W przypadku każdego z działań wskazano również potencjalne źródła finansowania. Nie mają one jednak charakteru informacji o konkretnej kwocie dostępnej na ten cel. Wskazują jednak instytucje, które powinny wnioskować o określone środki. Dokument został opracowany na najbliższe 25 lat. Z tego względu z obiektywnych przyczyn nie jest możliwe zapewnienie finansowania działań podejmowanych w tak odległym horyzoncie czasowym.
2577	Urząd Gminy Białowieża	Szczególny niepokój budzi zapis ograniczający możliwość modernizacji istniejących dróg na terenie Obiektu, nie wspominając już o budowie nowych. Modernizacja, w odróżnieniu od budowy nowych tras, jest niezbędna, aby zapewnić bezpieczeństwo użytkowników ruchu drogowego, mieszkańców i turystów, a także ułatwić codzienne funkcjonowanie, w tym transport i dostęp do gruntów rolnych oraz terenów rekreacyjnych. Warto również zauważyć, że przebudowa/modernizacja dróg przyczynia się do poprawy bezpieczeństwa nie tylko uczestników ruchu drogowego, ale również mieszkańców poszczególnych miejscowości, turystów czy zwierząt wkraczających na teren pasa drogowego.	Wyjaśniono	Zapis dot. braku możliwości modernizacji oraz budowy nowych dróg wynika jednoznacznie z wniosku renowacyjnego (2014) oraz zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Z tego względu zasady te nie mogły zostać zmodyfikowane na etapie opracowywania Planu zarządzania. Należy jednak podkreślić, iż możliwe jest utrzymanie funkcjonujących obecnie dróg.
2578	Urząd Gminy Białowieża	Gmina Białowieża wyraża również zastrzeżenia wobec propozycji likwidacji nadleśnictw. Lasy Państwowe od momentu swojego powstania wnoszą istotny wkład nie tylko w gospodarkę leśną i ochronę przyrody, ale także w edukację, kulturę i budowanie lokalnej tożsamości. To one prowadzą działania ochronne na siedliskach Natura 2000, dbają o zachowanie starodrzewów, pomników przyrody i siedlisk gatunków chronionych, organizują wydarzenia edukacyjne i kulturalne, prowadzą zielone szkoły, a także pielęgnują dziedzictwo kulturowe regionu, opiekując się kapliczkami, cmentarzami i miejscami pamięci narodowej. Rola Lasów Państwowych w zakresie ochrony przeciwpożarowej, monitoringu zagrożeń i utrzymania infrastruktury turystycznej jest nieoceniona. Te aspekty zostały w Planie praktycznie pominięte, co uważamy za poważny błąd.	Wyjaśniono	W opracowanym dokumencie nie zawarto propozycji likwidacji nadleśnictw. Struktura organizacyjna PGL LP należy do wyłącznej decyzji Dyrekcji Generalnej PGL LP. W Planie zarządzania wskazano na szereg pozytywnych aspektów działalności leśników. Co więcej, działania ochronne przewidziane w opracowanym dokumencie również w znaczącej części powinny być realizowane przez wykwalifikowanych specjalistów.
2579	Urząd Gminy Białowieża	Po stronie zagrożeń wskazanych w Planie zwrócono uwagę na czynniki klimatyczne, które z pewnością wpływają na strukturę Puszczy. Podkreślono zagrożenia wynikające z działalności człowieka na tym terenie, takie jak: budowa zapory na granicy polsko-białoruskiej, pozyskiwanie drewna i usuwanie martwych drzew, nie zrównoważony rozwój turystyki czy też emisja zanieczyszczeń. Nie zwrócono natomiast żadnej uwagi na wpływ migrantów i aktywistów ich wspierających, którzy przemieszczają się przez teren Puszczy, zwłaszcza przez Obszar Ochrony Ścisłej.	Wyjaśniono	Wśród zidentyfikowanych zagrożeń dla Puszczy Białowieskiej wymieniono m.in. nieuprawnione korzystanie z zasobów, inne zakłócenia powodowane obecnością człowieka, kryzys migracyjny, zaporę na granicy polsko-białoruskiej. W macierzy zamieszczonej w załączniku 4 wskazano zadania, które mają prowadzić do minimalizowania tych zagrożeń.
2580	Urząd Gminy Białowieża	Niezrozumiałym jest również brak odniesienia w rzeczonym dokumencie do żubra – symbolu Białowieskiego Parku Narodowego. Plan nie przewiduje żadnych działań w zakresie kontroli populacji, ochrony dobrostanu tych zwierząt ani przeciwdziałania migracji stad na okoliczne pola uprawne.	Wyjaśniono	Plan zarządzania odnosi się do ochrony wszystkich gatunków, mając na uwadze kryteria wpisu Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO odnoszące się do różnorodności biologicznej oraz naturalności przebiegu procesów ekologicznych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2581	Urząd Gminy Białowieża	W dokumencie zwrócono uwagę, na konieczność budowania i utrzymania korytarzy ekologicznych na obszarze obejmującym strefę buforową, co wiąże się z wprowadzeniem ograniczeń zabudowy, a sama strefa buforowa wchodzić ma na tereny zamieszkałe, ograniczając właścicielom prywatnych działek swobodę ich użytkowania. Należy pamiętać, że teren Gminy Białowieża objęty jest już wieloma formami ochrony przyrody (np. Plan Zadań Ochronnych dla orlika krzykliwego (<i>Clanga pomarina</i>), NATURA 2000 itp.), które i tak znacząco ograniczają rozwój inwestycyjny mieszkańców.	Wyjaśniono	W opracowanym Planie zarządzania nie wprowadzono żadnych zmian dotyczących granic strefy buforowej oraz zasad gospodarowania w jej obrębie. Wszystkie one są zgodne z funkcjonującymi od lat zapisami wniosku renomacyjnego (2014). O zagospodarowaniu terenów nieleśnych w strefie buforowej decyduje samorząd lokalny poprzez zapisy MPZP.
2582	Urząd Gminy Białowieża	Kolejnym problemem jest kwestia powołania Pełnomocnika ds. Zarządzania Obiektem. Niewątpliwie osoba taka powinna posiadać szeroką wiedzę z zakresu leśnictwa, biologii, ekologii, geodezji, a także wiedzę z zakresu pracy samorządu, gdyż teren jego działania obejmuje gminy puszczańskie. O ile samorząd zobligowany będzie do opiniowania swoich działań z Pełnomocnikiem, to także należy zabezpieczyć kompetencje wójtów gmin puszczańskich przed nadmierną ingerencją ze strony pełnomocnika. Należy zastanowić się także nad tym, kto będzie rozstrzygał kwestie sporne i w jakiej mierze w zaistniałej sytuacji samorząd zachowa autonomię.	Wyjaśniono	Stanowisko Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest zostało powołane w celu zapewnienia skutecznej koordynacji wdrażania Planu zarządzania oraz realizacji zobowiązań wynikających ze statusu Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Funkcja ta nie ma charakteru nadrzędnego wobec jednostek samorządu terytorialnego, lecz wspierający i koordynacyjny, a jej zakres kompetencji został precyzyjnie określony w Planie. Pełnomocnik nie posiada uprawnień do ingerowania w decyzje wójtów gmin puszczańskich ani do rozstrzygania kwestii spornych. W przypadku wystąpienia rozbieżności, jego rolą jest wspieranie procesu mediacji i dialogu, bez naruszania kompetencji organów właściwych do podejmowania decyzji. Współpraca z samorządami jest jednym z kluczowych elementów funkcjonowania Pełnomocnika, który ma za zadanie wspierać opracowywanie strategii i planów rozwoju regionu w sposób zgodny z celami ochrony Obiektu. Stanowisko zostało obsadzone w wyniku otwartego naboru przeprowadzonego przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Funkcję tę objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — biolog z wieloletnim doświadczeniem w ochronie przyrody, posiadająca kompetencje potwierdzone na poziomie krajowym i międzynarodowym. Jej wiedza obejmuje m.in. biologię, ekologię, leśnictwo oraz współpracę z instytucjami naukowymi i samorządowymi, co zapewnia właściwe przygotowanie do pełnienia tej funkcji. Pełnomocnik działa w ramach systemu zarządzania, którego celem jest usprawnienie współpracy między interesariuszami, w tym samorządami, organizacjami społecznymi, instytucjami naukowymi i zarządcami Obiektu. Jego zadania obejmują m.in. monitorowanie wdrażania Planu, przygotowywanie raportów, wspieranie działań promocyjnych i edukacyjnych, a także koordynację współpracy transgranicznej. Funkcja ta została zaprojektowana jako element wspierający, a nie ograniczający kompetencje lokalnych władz.
2583	Urząd Gminy Białowieża	Niejasne i niepokojące są także zasady finansowania oraz administrowania Obiektem. Plan nie wskazuje realnych źródeł finansowania zadań, nie określa zasad lokalizacji i funkcjonowania Centrum Obiektu, ani ewentualnego udziału samorządów w kosztach jego utrzymania. Tymczasem zarządzanie tak dużym obszarem wymaga nie tylko precyzyjnych regulacji, lecz także zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych	Wyjaśniono	Opracowany dokument ma charakter ramowy oraz stosunkowo długi okres obowiązywania (25 lat). Z tego względu nie mogą w nim być zawarte bardzo szczegółowe informacje. W przypadku każdego z zadań wskazano jednak potencjalne źródła finansowania. W przypadku utworzenia Centrum Obiektu Światowego Dziedzictwa (zadanie 7.2.1) wskazano Budżet Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Fundusze Unii Europejskiej. Oczywiście o te fundusze trzeba będzie wystąpić ze stosownym wnioskiem uzależnionym od dostępnych w danym momencie programów finansowania.
2584	Urząd Gminy Białowieża	Gmina Białowieża oraz lokalna społeczność, od wieków żyjąca na tych terenach w symbiozie z Puszcą, jest świadoma jej walorów, unikatowości i konieczności ochrony. Niemniej jednak jako społeczność lokalna mamy równe prawa z obywatelami innych części naszego kraju, tj. prawa do rozwoju i ekonomicznej stabilizacji. W opinii mieszkańców Białowieży pojawiają się obawy, że wprowadzenie powyższego Planu będzie niejako wyrokiem zmuszającym nas do życia tylko i wyłącznie z branży turystycznej. Jak pokazują wydarzenia ostatnich lat (wprowadzenie w Białowieży stanu wyjątkowego, pandemia COVID-19), ograniczanie rozwoju tylko do jednej gałęzi gospodarczej nie daje bezpieczeństwa finansowego.	Wyjaśniono	Turystyka z pewnością jest jedną z ważniejszych gałęzi rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej, co wynika m.in. z dokumentów strategicznych. Plan zarządzania wskazuje jednak na potrzebę podjęcia szerszych działań prowadzących do rozwoju społeczno-gospodarczego. Zostały one przyporządkowane do celu 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej.
2585	Urząd Gminy Białowieża	Wobec powyższego, Gmina Białowieża apeluje o uwzględnienie przedstawionych uwag. W przypadku ich pominięcia, samorząd podejmie wszelkie możliwe działania, aby zagwarantować prawa mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Do przedstawionych uwag odniesiono się w powyższych wierszach tabeli.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2586	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	Kluczowe zagrożenia dla mieszkańców sołectwa Ochrymy (wsie Ochrymy, Kapitańszczyzna) i przyrody wynikające z aktualnego projektu zarządzania Puszcą Białowieską:1. Nieuwzględnienie odrębności Puszczy LadzkiejProjekt całkowicie pomija historyczną i ekologiczną specyfikę Puszczy Ladzkiej, która od czasów królewskich funkcjonuje jako niezależny obręb leśny. Lokalizacja ta została wyodrębniona ze względu na inną historię użytkowania, strukturę własności i odmienność ekologiczną – do dziś podlega zarządowi Lasów Państwowych jako osobny obręb. Na Puszcze Ladzką miała ogromny wpływ działalność ludzka działalność, która jest nierozzerwalnie związana z unikatowością tego fragmentu lasu. Brak tej odrębności w planie prowadzi do niedostosowania działań zarządczych do autentycznych potrzeb regionu, co skutkuje marginalizacją tradycji, dobra lokalnej ludności i wprowadza w błąd.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewidziano możliwości wyłączenia Puszczy Ladzkiej z granic Obiektu, ponieważ dokument ten nie stanowi narzędzia do modyfikacji granic obszaru wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Granice Obiektu zostały określone w procesie renomacyjnym i ich zmiana wymagałaby przeprowadzenia odrębnej procedury zgodnej z wytycznymi UNESCO, analogicznej do procedury wpisania nowego obiektu.Zgodnie z obowiązującymi zasadami, Plan zarządzania odnosi się wyłącznie do obszaru objętego wpisem i nie może ingerować w jego zakres terytorialny. Tym samym, obecność Puszczy Ladzkiej w granicach Obiektu wynika z wcześniejszych decyzji i nie podlega rewizji w ramach niniejszego dokumentu.
2587	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	2. Zakaz polowań – zagrożenie dla bezpieczeństwa, rolnictwa i ludzi Wprowadzenie całkowitego zakazu polowań obniża bezpieczeństwo mieszkańców – ograniczenie kontroli populacji zwierząt dzikich prowadzi do częstszych szkód w uprawach, niszczenia mienia oraz bezpośrednio zagraża życiu mieszkańców sołectwa. Bez możliwości interwencji w obszarach zabudowanych i na ich obrzeżach, lokalne samorządy tracą narzędzia zarządzania populacją zwierzyny, co potęguje konflikt między człowiekiem a przyrodą i obniża jakość życia.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zakaz prowadzenia polowań dotyczy wyłącznie stref 1 i 2, czyli obszarów o najwyższym poziomie ochrony. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia działań zaradczych, w tym polowań, w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażając Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te są niezbędne dla ochrony rodzimej różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią istotne zagrożenie dla ekosystemów. Należy również podkreślić, że obszary znajdujące się w strefie buforowej nie są objęte zakazem polowań, ponieważ strefa ta nie stanowi formalnie części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Tym samym lokalne samorządy zachowują możliwość interwencji w zakresie zarządzania populacją zwierzyny na terenach zlokalizowanych poza Obiektem.
2588	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	3. Degradacja siedlisk cennych gatunków Zanikanie siedlisk orlika krzykliwego, które niegdyś występowały licznie w pobliżu wsi, jest wynikiem m.in. gradacji kornika, zniszczenia struktury lasu oraz braku aktywnej ochrony siedlisk. Bierna ochrona nie tylko nie przywraca naturalnych warunków – prowadzi do zupełnej utraty typowych gatunków fauny i flory, destabilizacji ekosystemów leśnych i spadku lokalnej bioróżnorodności. Proces ten postępuje pomimo zapisów o ochronie ścisłej, co dokumentują badania monitoringowe i lokalne obserwacje.	Wyjaśniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperci wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2589	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	4. Wyludnianie się sołectwa i utrata miejsc pracy Region od wieków był związany z lasem, a mieszkańcy sołectwa przez pokolenia pracowali jako drwale, smolarze, bartnicy, leśnicy, pracownicy tartaków i zakładów przerobu drewna. Obecny projekt ignoruje ten dorobek i prowadzi do całkowitego zaniku atrakcyjności regionu jako miejsca stałego pobytu, co skutkuje wyludnianiem, pogłębiając kryzys demograficzny i depryzację ekonomiczną. Likwidacja lokalnych miejsc pracy związanych z lasem odbija się negatywnie na społeczności, ograniczając jej rozwój i tożsamość.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ignoruje historycznego związku lokalnej społeczności z lasem, lecz koncentruje się na działaniach zgodnych z celami ochrony przyrody wynikającymi z zobowiązań międzynarodowych. Wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO wiąże się z koniecznością zachowania wyjątkowych wartości przyrodniczych, co ogranicza możliwość prowadzenia działalności gospodarczej opartej na eksploatacji zasobów leśnych. Jednocześnie dokument wskazuje na potrzebę wspierania rozwoju alternatywnych form aktywności, takich jak turystyka przyrodnicza, edukacja środowiskowa czy działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego regionu. Tego rodzaju inicjatywy mogą stanowić podstawę dla tworzenia nowych miejsc pracy, przy jednoczesnym zachowaniu integralności Obiektu. Procesy demograficzne i ekonomiczne zachodzące w regionie mają charakter wieloczynnikowy i nie wynikają wyłącznie z zapisów Planu zarządzania. Dokument ten nie wprowadza zakazu zamieszkiwania ani nie ogranicza prawa do prowadzenia działalności gospodarczej poza obszarami o najwyższym poziomie ochrony. Wskazane w Planie kierunki działań mają na celu pogodzenie ochrony przyrody z potrzebami lokalnych społeczności, przy zachowaniu międzynarodowych zobowiązań wynikających z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa.
2590	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	5. Zwały martwego drewna – bariera dla migracji zwierząt i szkody ekologiczne Utrzymywanie dużych ilości martwego drewna po gradacji kornika tworzy fizyczne bariery w krajobrazie leśnym. Migrujące zwierzęta są zmuszone do poruszania się po terenach rolnych, co generuje straty dla rolników, powoduje konflikty i negatywnie wpływa na populację zwierząt dzikich. Dodatkowo, rozkładające się drewno przyczynia się do emisji CO ₂ i innych szkodliwych substancji, co jest szkodliwe klimatycznie. Taki model ochrony nie jest zgodny z zasadami zarządzania adaptacyjnego i nie wspiera zrównoważonego rozwoju regionu.	Wyjaśniono	Utrzymywanie martwego drewna w ekosystemach leśnych, w tym na obszarze Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, jest zgodne z aktualną wiedzą naukową oraz międzynarodowymi standardami ochrony przyrody. Martwe drewno pełni kluczową rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej, stanowiąc siedlisko dla wielu gatunków grzybów, owadów, ptaków i ssaków, a także wpływa korzystnie na procesy glebotwórcze i retencję wody. Twierdzenie o tworzeniu barier migracyjnych dla zwierząt nie znajduje potwierdzenia w literaturze naukowej. Zwierzęta dzikie, w tym duże ssaki, wykazują zdolność do poruszania się w zróżnicowanym terenie leśnym, a obecność martwego drewna nie stanowi dla nich istotnej przeszkody. Przemieszczanie się zwierząt na tereny rolne wynika z wielu czynników, w tym dostępności pokarmu, a nie z obecności martwego drewna. Odnosząc się do kwestii emisji CO₂, rozkład drewna jest naturalnym procesem biologicznym, który nie powoduje emisji substancji szkodliwych w skali mogącej negatywnie wpływać na klimat. Wręcz przeciwnie — martwe drewno przyczynia się do sekwestracji węgla w glebie, wspierając stabilność ekosystemów leśnych. Model ochrony oparty na pozostawianiu martwego drewna jest zgodny z zasadami zarządzania adaptacyjnego, ponieważ uwzględnia naturalne procesy ekologiczne i wspiera długoterminową odporność ekosystemu. Takie podejście jest również zgodne z celami zrównoważonego rozwoju, które zakładają ochronę zasobów przyrodniczych przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2591	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	6. Tradycyjna zabudowa drewniana wsi – problem zaopatrzenia w drewno W regionie sołectwa Ochrymy dominuje zabudowa oparta na lokalnym drewnie, co jest elementem dziedzictwa kulturowego. Ograniczenia w pozyskiwaniu drewna z Puszczy i konieczność sprowadzania go z innych regionów nie tylko generują dodatkowe koszty i emisje transportowe, ale prowadzą do nadmiernej eksploatacji innych ekosystemów leśnych. Takie rozwiązanie jest nieekologiczne i podważa lokalną tożsamość.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje możliwości prowadzenia pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z dokumentacją nominacyjną oraz zaleceniami UNESCO, w tym raportem z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, podstawą zarządzania tym obszarem jest zasada „niezakłóconej dzikiej przyrody”. Oznacza to, że wszelkie działania w zakresie pozyskiwania drewna mogą być realizowane wyłącznie jako efekt uboczny czynnej ochrony siedlisk, a nie jako cel gospodarczy. Czynna ochrona, prowadzona zgodnie z celami ochrony przyrody, może skutkować pozyskaniem drewna jedynie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Obszary te obejmują m.in. tereny nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny. Pozyskane w ten sposób drewno może zostać przeznaczone do sprzedaży, jednak nie stanowi to elementu planowej gospodarki leśnej. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego, celowe pozyskiwanie drewna na obszarze Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe. Plan zarządzania, opracowany na podstawie zaleceń UNESCO, respektuje te ustalenia i nie przewiduje działań sprzecznych z zasadami ochrony przyrody obowiązującymi na obszarze Obiektu. W związku z powyższym, potrzeby związane z utrzymaniem tradycyjnej zabudowy drewnianej nie mogą być realizowane poprzez eksploatację zasobów leśnych Obiektu. Plan wskazuje na konieczność ochrony dziedzictwa kulturowego w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju i międzynarodowymi zobowiązaniami ochronnymi.
2592	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	7. Drewno – odnawialny, ekologiczny materiał i paliwo Drewno z Puszczy Białowieskiej od wieków wykorzystywane było w sposób umiarkowany i zrównoważony jako surowiec budowlany, materiał opałowy i źródło energii dla lokalnych społeczności. Brak możliwości jego legalnego pozyskania prowadzi nie tylko do marginalizacji tradycji, ale także do wzrostu ubóstwa energetycznego, alienacji społecznej oraz spadku dobrobytu mieszkańców.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w oparciu o dokumentację nominacyjną oraz zalecenia UNESCO, które jednoznacznie wykluczają możliwość celowego pozyskiwania drewna na obszarze Obiektu. Zgodnie z tymi zasadami, typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, realizowanych w strefach 4a i 4b. Działania te mają na celu zachowanie określonych typów siedlisk oraz wspieranie naturalnych procesów ekologicznych. Choć drewno jest materiałem odnawialnym i historycznie wykorzystywanym przez lokalne społeczności, jego pozyskiwanie w celach gospodarczych na obszarze Obiektu nie jest zgodne z zasadami zarządzania przyjętymi dla terenów o wyjątkowej wartości przyrodniczej. Wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO wiąże się z koniecznością zachowania naturalnych procesów i ograniczenia ingerencji człowieka, co obejmuje również rezygnację z eksploatacji zasobów leśnych. Plan zarządzania nie marginalizuje tradycji, lecz wskazuje na potrzebę ich zachowania w sposób zgodny z międzynarodowymi zobowiązaniami ochronnymi. Problemy związane z ubóstwem energetycznym i dostępem do surowców wymagają rozwiązań systemowych, które wykraczają poza zakres dokumentu, którego głównym celem jest ochrona integralności przyrodniczej Obiektu.
2593	Przewodniczący Rady Sołeckiej sołectwa Ochrymy	8. Marginalizacja opinii mieszkańców Gminy Narewka Żadne wcześniejsze „warsztaty” i inne formy konsultacji nie brały pod uwagę głosu mieszkańców naszej gminy. Nikt z naszego sołectwa, z kim rozmawiałem nawet nie wiedział o istnieniu takich warsztatów. Trzeba wziąć pod uwagę, że ludzie mieszkający w tym regionie rzadko korzystają z Internetu, oraz świadomi zagrożeń nie odbierają od nieznanych numerów.	Wyjaśniono	Proces przygotowania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska (część polska) uwzględnił szeroko zakrojone konsultacje społeczne, których celem było zapewnienie udziału wszystkich zainteresowanych stron, w tym mieszkańców gmin położonych na terenie Obiektu. Informacje o organizowanych warsztatach i spotkaniach były przekazywane urządowi gminnym z prośbą o ich rozpowszechnienie wśród mieszkańców. Dodatkowo osoby, które wcześniej wykazały zainteresowanie tematem, otrzymywały bezpośrednie informacje o kolejnych spotkaniach. Spotkania odbywały się zarówno w formie stacjonarnej, w dwóch odsłonach (w godzinach pracy oraz popołudniowych), jak i online, aby umożliwić udział jak największej grupie odbiorców. Każda gmina otrzymała papierowy egzemplarz projektu Planu wraz z formularzami do zgłaszania uwag oraz materiałami informacyjnymi. łącznie zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących różne środowiska — mieszkańców, samorządy, organizacje pozarządowe i instytucje naukowe. Proces konsultacyjny był otwarty, transparentny i zgodny z dobrymi praktykami partycypacyjnymi. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony w pracach nad dokumentem, a jego treść odzwierciedla zgłoszone potrzeby i postulaty, w zakresie zgodnym z celami ochrony Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2594	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	9. Pogłębienie problemu finansowego regionu i Lasów Państwowych Za lata 2008–2015, mimo obowiązujących ograniczeń, średnie roczne pozyskanie drewna w nadleśnictwach Puszczy Białowieskiej wynosiło 83 tys. m ³ , co obecnie odpowiadałoby rocznym przychodom Lasów Państwowych na poziomie ok. 25 mln zł oraz ponad 74 mln zł wartości dodanej w regionalnej gospodarce (przetwórstwo, transport, lokalne usługi). Obecne restrykcje przekładają się na konieczność ponoszenia znacznych kosztów ochronnych bez możliwości zrównoważonego korzystania z lasu. Historycznie dochody z nadleśnictw umożliwiały finansowanie infrastruktury i poprawę jakości życia mieszkańców regionu.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu, w tym celowego pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, gospodarka leśna obejmuje m.in. pozyskiwanie drewna oraz jego sprzedaż, jednak w przypadku Obiektu możliwe są wyłącznie działania ochronne, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk i różnorodności biologicznej. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, lecz wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Zasady te wynikają z dokumentacji nominacyjnej oraz zaleceń UNESCO, w tym raportu z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, który jednoznacznie wskazuje, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem. Dodatkowo, zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane, a ingerencja człowieka ograniczona do niezbędnego minimum. Wskazywane w uwadze dane dotyczące historycznych przychodów z pozyskania drewna odnoszą się do okresu sprzed renominacji i nie są zgodne z aktualnym statusem ochronnym Obiektu. Obecnie nie ma możliwości zrównoważonego korzystania z zasobów leśnych w rozumieniu gospodarczym, a finansowanie działań ochronnych musi być realizowane w ramach mechanizmów wspierających ochronę dziedzictwa przyrodniczego. Plan zarządzania nie przewiduje generowania przychodów z eksploatacji zasobów leśnych, lecz koncentruje się na zachowaniu integralności przyrodniczej Obiektu zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.
2595	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	10. Błędne zasady strefowania Obecne zasady strefowania w Puszczy Białowieskiej mają poważne wady metodologiczne, gdyż pomijają złożoność procesów ekosystemowych oraz wielowiekową rolę człowieka w kształtowaniu tego krajobrazu. Wysoka wartość przyrodnicza puszczy nie jest wynikiem braku ingerencji, lecz efektem stuleci zrównoważonego gospodarowania leśnego, które stworzyło mozaikową strukturę siedlisk i utrzymało bioróżnorodność. Narzucenie jednolitej ochrony biernej prowadzi do degradacji tych wartości, zamiast je zachować. Racjonalne strefowanie powinno uwzględniać historię użytkowania, specyfikę siedlisk i prognozy zmian klimatycznych, a nie opierać się na ideologicznych założeniach o szkodliwości wszelkiej ingerencji człowieka. Obecne strefowanie jest nie tylko niezgodne z najlepszymi praktykami międzynarodowymi, ale również ignoruje wytyczne UNESCO z 2014 roku, które mimo nadmiernego nacisku na bierną ochronę, przynajmniej uznawały konieczność zróżnicowanego podejścia do różnych fragmentów obszaru chronionego.	Wyjaśniono	Zasady strefowania przyjęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zostały opracowane w oparciu o kryteria zawarte we wniosku renominacyjnym z 2014 roku, zgodnie z wytycznymi UNESCO. Ich celem jest zapewnienie trwałości wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW) Obiektu poprzez dostosowanie poziomu ochrony do charakterystyki przyrodniczej i funkcjonalnej poszczególnych obszarów. Podział na strefy uwzględnia zarówno potrzeby ochrony biernej, jak i konieczność prowadzenia działań czynnej ochrony tam, gdzie jest to niezbędne dla zachowania siedlisk i gatunków. Strefowanie nie opiera się na założeniu jednolitej ochrony biernej, lecz zakłada zróżnicowane podejście do zarządzania, dostosowane do warunków siedliskowych, historii użytkowania oraz aktualnych zagrożeń. W Planie wyodrębniono siedem stref funkcjonalnych, z których każda posiada odrębny katalog dozwolonych działań, opisany szczegółowo w załączniku nr 6 do dokumentu. Przykładowo, w strefach 4a i 4b możliwe są działania ochronne, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna, natomiast w strefach 1 i 2 obowiązuje ścisła ochrona przyrody, z ograniczeniem ingerencji człowieka do niezbędnego minimum. Podział ten został opracowany na podstawie najnowszych danych udostępnionych przez Lasy Państwowe w Banku Danych o Lasach — tych samych, które wykorzystywane są przy opracowywaniu Planów Urządzenia Lasu — oraz danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. Uwzględniono przy tym aktualny stan siedlisk, potrzeby ochrony gatunków, a także uwarunkowania wynikające z dokumentacji nominacyjnej. Zarzut o nieuwzględnianie złożoności procesów ekosystemowych oraz roli człowieka w kształtowaniu krajobrazu nie znajduje odzwierciedlenia w zapisach Planu. Dokument ten nie neguje historycznego wpływu człowieka na Puszcę Białowieską, lecz dostosowuje działania ochronne do aktualnych wymogów wynikających z międzynarodowego statusu Obiektu. W tym kontekście warto przywołać zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej, a „niezakłócona dzika przyroda” pozostaje podstawową zasadą zarządzania Obiektem.
2596	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	11. Błędne strefowanie Pomijając zasady strefowania, jest ono absolutnie sprzeczne ze stanem faktycznym. Istnieją duże obszary młodych upraw (ostatnie 10 lat), które zostały włączone do strefy III. Jest to niezgodne z zasadami strefowania.	Nie uwzględniono	Zarzut dotyczący błędnego przypisania obszarów młodych upraw leśnych do strefy III nie może zostać zweryfikowany bez wskazania konkretnych lokalizacji. Strefowanie zastosowane w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zostało opracowane na podstawie najnowszych danych udostępnionych przez Lasy Państwowe w Banku Danych o Lasach oraz danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. W związku z powyższym, bez wskazania konkretnych lokalizacji nie ma podstaw do uznania strefowania za niezgodne ze stanem faktycznym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2597	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	12. Turystyka Turystyka myśliwska i biznesowa stanowi najbardziej efektywną formę turystyki, przewyższając ekonomicznie tradycyjną turystykę masową. Zagraniczni myśliwi wydają znacznie więcej niż przeciętni turyści, a ich pobyt generuje efekt mnożnikowy w lokalnej gospodarce. Same wpływy z dochodu z odstrzału dewizowego, w przypadku osobników przeznaczonych do odstrzału może stanowić duży zarobek dla regionu. Turystyka biznesowa, również przynosi wysokie dochody przy relatywnie niskiej presji sezonowej i środowiskowej, angażując lokalne obiekty noclegowe i restauracje oraz usługi transportowe poza typowymi sezonami turystycznymi. Z kolei masowi turyści zazwyczaj wydają znacznie mniej, a ich wizyty koncentrują się w krótkich, sezonowych okresach, co prowadzi do przeciążenia infrastruktury i niewykorzystania jej w pozostałym czasie. Często nie są świadomi lokalnych wymogów ochrony przyrody, co skutkuje np. zaśmiecaniem terenów, niszczeniem roślinności czy zakłócaniem życia dzikich zwierząt. Dodatkowo ich obecność generuje większe koszty środowiskowe związane z transportem, energią i gospodarką odpadami, a ograniczone wydatki nie rekompensują tych obciążeń. W efekcie masowa turystyka może prowadzić do degradacji przyrody, ograniczając możliwości utrzymania równowagi ekosystemowej w regionie. Połączenie wszystkich rodzajów turystyki zapewnia optymalne dla regionu szanse rozwoju.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia znaczenie turystyki jako istotnego elementu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu, jednak jej kształtowanie musi być zgodne z zasadami ochrony przyrody wynikającymi ze statusu Obiektu oraz dokumentacji nominacyjnej. Wpis na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO zobowiązuje do zachowania unikalnych wartości przyrodniczych, co wymaga ograniczenia presji turystycznej i dostosowania form turystyki do charakteru obszaru. W Planie wskazano potrzebę opracowania ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki dla obszaru Puszczy Białowieskiej (działanie 5.3.2), której celem jest stworzenie spójnej polityki turystycznej uwzględniającej zarówno korzyści społeczno-gospodarcze, jak i zagrożenia dla przyrody. Strategia ta ma opierać się na współpracy między samorządami, organizacjami turystycznymi, przedsiębiorcami oraz zarządcami Obiektu, w tym po stronie białoruskiej, i uwzględniać regulacje wynikające ze statusu Światowego Dziedzictwa. Dokumenty strategiczne na poziomie województwa i powiatu podkreślają potrzebę dywersyfikacji ruchu turystycznego, rozwoju infrastruktury (np. ścieżek rowerowych, wiat turystycznych) oraz efektywnego wykorzystania potencjału marki regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazano również na konieczność rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej, kulturowo-etnicznej i wypoczynkowej, jako form zgodnych z charakterem Obiektu. Turystyka myśliwska, choć może generować wyższe przychody jednostkowe, nie jest zgodna z zasadami ochrony obowiązującymi na terenie Obiektu, gdzie prowadzenie polowań jest ograniczone do działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych i tylko w wybranych strefach. W związku z tym nie może być traktowana jako preferowana forma rozwoju turystyki w kontekście zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa. Plan zakłada rozwój turystyki w sposób zrównoważony, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z ochrony przyrody, potrzeb lokalnych społeczności oraz potencjału regionu. Celem jest stworzenie warunków dla trwałego rozwoju, który nie będzie zagrażał integralności przyrodniczej Puszczy Białowieskiej.
2598	Przewodniczący Rady Sołectkiej sołectwa Ochrymy	13. Nieczytelność planu Plan nadmiernie koncentruje się na mało istotnych kwestiach i powiela działania już realizowane, nie wnosząc realnych zmian. Wiele podrozdziałów opisuje procedury i działania, które i tak są obowiązkowe lub realizowane, więc sama ich obecność w planie nie wpływa na stan ochrony ani funkcjonowanie obszaru. Równocześnie koszty wdrażania planu w dużej mierze spadną na samorządy lokalne, podczas gdy potencjalne korzyści finansowe są ograniczone przez restrykcje regulacyjne zawarte jedynie w kilku fragmentach planu dotyczących strefowania. W efekcie plan może generować obciążenia ekonomiczne bez proporcjonalnego wpływu na ochronę przyrody czy rozwój lokalny.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Zarzut dotyczący nieczytelności Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie znajduje uzasadnienia w kontekście jego struktury, zakresu oraz celów. Dokument został opracowany zgodnie z wytycznymi UNESCO oraz w oparciu o dokumentację nominacyjną, a jego treść odzwierciedla zarówno obowiązujące regulacje, jak i działania niezbędne do zachowania wyjątkowej uniwersalnej wartości Obiektu. Uwzględnienie procedur i działań już realizowanych nie jest powieleniem, lecz elementem systemowego podejścia do zarządzania, które zapewnia spójność i ciągłość działań ochronnych. Wskazanie obowiązujących mechanizmów oraz ich integracja w ramach Planu pozwala na lepsze monitorowanie skuteczności wdrażanych rozwiązań oraz ułatwia koordynację między instytucjami odpowiedzialnymi za zarządzanie Obiektem. Koszty wdrażania Planu nie zostały przeniesione na samorządy lokalne w sposób automatyczny ani bezrefleksyjny. Dokument uwzględnia potrzebę współpracy między różnymi szczeblami administracji oraz instytucjami, a także zakłada możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych, w tym funduszy krajowych i europejskich, na realizację działań ochronnych i rozwojowych. Plan nie ogranicza rozwoju lokalnego, lecz wskazuje kierunki jego zrównoważonego kształtowania, zgodnie z dokumentami strategicznymi województwa podlaskiego i powiatu hajnowskiego. W szczególności podkreślono potrzebę aktywizacji mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości, turystyki, rolnictwa ekologicznego oraz przetwórstwa żywności wysokiej jakości. Dokument stanowi narzędzie wspierające realizację tych celów, przy jednoczesnym zachowaniu integralności przyrodniczej Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2599	Osoba prywatna	1. Uważam, że PLAN jest dobrym dokumentem, ukierunkowany właściwie na wielu płaszczyznach. Powstawał przy szerokim udziale interesariuszy (choć niektórzy, sami uczestnicy, twierdzą inaczej). Nie uważam, że strefowanie Obiektu jest najważniejszym elementem, chociaż pozostaje bazowym; zaproponowane w PLANIE strefowanie uważam za słuszne - ze zmniejszoną strefą 4 - co oparte jest na przesłankach naukowych i powołujących Obiekt.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. To właśnie ten proces stanowi wymierny dowód osiągnięcia założonych celów ochrony przyrody. Korekta strefowania ma przede wszystkim charakter porządkujący w odniesieniu do dotychczas obowiązujących zasad. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są takie formy użytkowania, jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi.
2600	Osoba prywatna	2. Co mnie cieszy w PLANIE to to, że większość celów jasno odnosi się do zachowania i monitorowania Obiektu względem kryteriów IX i X, wedle których go powołano (oraz całości Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości) a nie koncentruje się na ludzkich potrzebach (zarówno lokalnej społeczności jak i odwiedzających). Jednakże – proszę mnie dobrze zrozumieć – cele takie jak Cel 5. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej - są niewątpliwie konieczne, i według mnie są one dobrze ujęte w PLANIE; - Kierunek działań 5.4. Wspieranie lokalnych społeczności obszaru Puszczy Białowieskiej poprzez zapewnienie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych – jest kluczowy dla wypracowania spokojnej akceptacji wśród mieszkańców regionu i wzrostu przekonania, że dzięki Obiektowi ich życie tu może być ciekawsze i zabezpieczone.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękujemy za pozytywną opinię dotyczącą celów Planu oraz kierunków działań wspierających lokalne społeczności. W Planie zarządzania szczególną uwagę poświęcono zarówno zachowaniu Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, jak i zapewnieniu warunków dla zrównoważonego rozwoju gmin Puszczy Białowieskiej. Działania takie jak wspieranie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych mają na celu budowanie trwałej akceptacji społecznej oraz wzmacnianie lokalnego potencjału w oparciu o wartości wynikające z obecności Obiektu Światowego Dziedzictwa.
2601	Osoba prywatna	3. Dalej: uważam za bardzo ważny Cel 6. Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej. - A w tym za szczególnie znaczący uważam: Kierunek działań 6.4. Uwzględnienie celów ochrony światowego dziedzictwa oraz informacji o Białowieża Forest w programach nauczania w szkołach w rejonie Puszczy Białowieskiej – lecz zdecydowanie zmieniałbym lub dodała, że we wszystkich szkołach polskich!	Nie uwzględniono	Dziękujemy za pozytywną opinię dotyczącą celu wzmacniania tożsamości lokalnych wspólnot oraz kierunku działań związanego z edukacją o Obiekcie Białowieża Forest. W Planie zarządzania szczególną uwagę poświęcono budowaniu świadomości wartości przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej, zwłaszcza wśród młodego pokolenia. Zgłoszona sugestia dotycząca rozszerzenia działań edukacyjnych na wszystkie szkoły w Polsce jest cenna i może stanowić inspirację dla przyszłych inicjatyw. Na obecnym etapie cele i działania zawarte w Planie pozostają niezmienione, ponieważ zostały wypracowane w sposób partycypacyjny z udziałem interesariuszy. Niemniej jednak, wskazana propozycja może zostać uwzględniona w kolejnych etapach wdrażania lub aktualizacji dokumentu.
2602	Osoba prywatna	4. Podoba mi się Działanie 4.3.2 Powołanie i działanie forum na rzecz Obiektu Stworzenie forum na rzecz Białowieża Forest	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękuję za pozytywną opinię dotyczącą działania 4.3.2 związanego z powołaniem forum na rzecz Obiektu. W Planie zarządzania przewidziano utworzenie takiej platformy współpracy jako narzędzia służącego integracji interesariuszy, wymianie informacji oraz wspólnemu wypracowywaniu rozwiązań dotyczących ochrony i zarządzania Obiektem Białowieża Forest.
2603	Osoba prywatna	5. Ważnym wpisem w PLANIE jest według mnie fragment: Ważnym elementem promocji i informacji o Puszczy Białowieskiej musi być upowszechnianie (w sposób dostosowany do różnych grup odbiorców) wyników badań naukowych. Rozpowszechnianie wiedzy naukowej na temat Puszczy Białowieskiej służy zapewnieniu rozpoznawalności Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest w skali świata, kraju, regionu i na poziomie lokalnym - tu mogłoby się może znaleźć zapis o podpisaniu jakiejś „umowy/konsorcjum” między Centrum/Koordynatorem UNESCO a placówkami naukowymi o niezbędności gromadzenia informacji/wyników badań w jednym miejscu (bazy danych, bazy publikacji, itp.); może jak np. KSIB?)	Wyjaśniono	Dziękujemy za pozytywną opinię dotyczącą potrzeby upowszechniania wyników badań naukowych o Puszczy Białowieskiej. W Planie zarządzania podkreślono znaczenie dostosowania przekazu naukowego do różnych grup odbiorców oraz jego roli w budowaniu rozpoznawalności Obiektu na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Zgłoszona sugestia dotycząca utworzenia wspólnej bazy danych lub podpisania porozumienia pomiędzy Koordynatorem ds. Obiektu a placówkami naukowymi jest cenna i zgodna z duchem dokumentu. Choć Plan nie zawiera takiego zapisu, nie wyklucza możliwości realizacji tego typu inicjatyw w przyszłości. Działanie takie może zostać podjęte przez Pełnomocnika ds. Obiektu jako element wdrażania Planu, w ramach rozwijania współpracy naukowej i systematyzowania wiedzy o Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2604	Osoba prywatna	6. Odnośnie opracowania wizualnej identyfikacji dla gmin Puszczy Białowieskiej - Cel 8. „Wykorzystanie wyjątkowej wartości Obiektu Światowego Dziedzictwa w promowaniu regionu Puszczy Białowieskiej” – to jest gdzieś na końcu a powinno być kluczowe również dla innych celów, trzeba by od tego zacząć! Od dawna tego nie ma – nawet jednej tablicy na wjeździe do Puszczy, ani przy siedzibie BPN, a powinno tu być dużo miejsc i bardzo efektownych znaków żeby aż „kłuły w oczy” wszystkich przyjeżdżających i nie tylko. Nareszcie zauważono niezbędną potrzebę zaopiekowania potencjału marki regionu Puszczy i Obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie opracowania wizualnej identyfikacji dla gmin Puszczy Białowieskiej, ujęte w ramach Celu 8 Planu zarządzania, stanowi istotny element strategii promowania regionu i wykorzystania marki Obiektu Światowego Dziedzictwa. Choć w dokumencie zostało ono umieszczone w dalszej części, nie oznacza to marginalizacji jego znaczenia. Plan ma charakter ramowy, a jego struktura wynika z logicznego układu celów i działań, które wymagają dalszego uszczegółowienia w dokumentach wykonawczych. Cel 8 koncentruje się na marketingu terytorialnym, budowaniu rozpoznawalności regionu oraz wykorzystaniu marki Białowieża Forest dla rozwoju lokalnego i regionalnego. W ramach kierunku działań 8.1 przewidziano opracowanie identyfikacji wizualnej dla całego obszaru Puszczy Białowieskiej, obejmującej m.in. znak graficzny, wzory małej architektury, oznaczenia szlaków i atrakcji turystycznych, a także programy wspierające przedsiębiorców w dostosowywaniu szyldów i reklam do spójnej estetyki krajobrazu. Działania te mają na celu nie tylko poprawę estetyki przestrzeni publicznej, ale również wzmocnienie tożsamości regionalnej i zwiększenie atrakcyjności turystycznej. W Planie wskazano również potrzebę współpracy ponadgminnej oraz zaangażowania społeczności lokalnej w proces tworzenia rozwiązań wizualnych, co zapewnia ich adekwatność i akceptację społeczną. Zauważona potrzeba lepszego oznakowania Obiektu, w tym brak tablic informacyjnych przy wjazdach do Puszczy czy siedzibie BPN, potwierdza zasadność działań przewidzianych w Planie. Ich realizacja będzie możliwa w ramach wdrażania dokumentów wykonawczych, które powinny uwzględniać postulaty lokalnych społeczności oraz potencjał marki UNESCO jako narzędzia rozwoju i promocji regionu.
2605	Osoba prywatna	7. Bardzo się cieszę, że został zaopiekowany temat zasobów wodnych Obiektu – wierzę w opracowania eksperckie, jednak mam nadzieję, że działania na rzecz utrzymywania dostępnej wody na terenie Puszczy będą na pewno priorytetowe.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zagadnienie ochrony zasobów wodnych zostało potraktowane jako istotny element utrzymania integralności przyrodniczej Obiektu. W dokumencie wyraźnie podkreślono potrzebę poprawy warunków hydrologicznych, w tym ograniczenia spływu powierzchniowego, z wykorzystaniem rozwiązań opartych na naturze i lokalnym materiale. W ramach działania 2.3.1 zaplanowano opracowanie kompleksowego planu ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej. Dokument ten ma uwzględniać zarówno status Obiektu jako Światowego Dziedzictwa, jak i wyniki najnowszych badań naukowych. Szczególny nacisk położono na to, aby podejmowane działania nie pogarszały warunków wodnych w innych siedliskach, co świadczy o zrównoważonym i odpowiedzialnym podejściu do zarządzania wodami. Zagadnienie to zostało ujęte w sposób systemowy i ekspercki, a jego realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej i stabilności ekosystemów Puszczy. Priorytetowe traktowanie zasobów wodnych znajduje odzwierciedlenie zarówno w celach Planu, jak i w konkretnych działaniach przewidzianych do wdrożenia. W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zagadnienie ochrony zasobów wodnych zostało potraktowane jako istotny element utrzymania integralności przyrodniczej Obiektu. W dokumencie wyraźnie podkreślono potrzebę poprawy warunków hydrologicznych, w tym ograniczenia spływu powierzchniowego, z wykorzystaniem rozwiązań opartych na naturze i lokalnym materiale. W ramach działania 2.3.1 zaplanowano opracowanie kompleksowego planu ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej. Dokument ten ma uwzględniać zarówno status Obiektu jako Światowego Dziedzictwa, jak i wyniki najnowszych badań naukowych. Szczególny nacisk położono na to, aby podejmowane działania nie pogarszały warunków wodnych w innych siedliskach, co świadczy o zrównoważonym i odpowiedzialnym podejściu do zarządzania wodami. Zagadnienie to zostało ujęte w sposób systemowy i ekspercki, a jego realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej i stabilności ekosystemów Puszczy. Priorytetowe traktowanie zasobów wodnych znajduje odzwierciedlenie zarówno w celach Planu, jak i w konkretnych działaniach przewidzianych do wdrożenia.
2606	Osoba prywatna	8. Wyrażam zdecydowane poparcie dla planów zaprzestania łowiectwa na terenie Puszczy. Rozumiem, że zapis o ograniczeniu polowań jedynie do inwazyjnych gatunków obcych jest potrzebny.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.
2607	Osoba prywatna	9. Cieszy mnie, że temat planów zagospodarowania przestrzennego również został zawarty w opracowaniu eksperckim.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Z satysfakcją przyjmujemy Państwa pozytywną opinię, która stanowi dla nas ważne potwierdzenie zasadności przyjętych kierunków działań oraz wartości, jakie przyświecały opracowaniu niniejszego dokumentu. Państwa wsparcie jest dla nas nie tylko źródłem motywacji, ale również dowodem na to, że wspólna troska o zachowanie unikalnego dziedzictwa Puszczy Białowieskiej spotyka się z szerokim społecznym uznaniem i zaangażowaniem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2608	Osoba prywatna	10. Zdecydowanie cieszy mnie zapis dotyczący opracowania koncepcji tras turystycznych z jednym lub kilkoma głównymi szlakami, które tworzyłyby czytelną oś całego regionu wraz ze szlakami uzupełniającymi w dotąd mniej popularnych fragmentach Puszczy Białowieskiej i w jej otoczeniu. Jednocześnie jest zapis o potrzebie dywersyfikacji działań dla ruchu turystycznego. - w PLANIE powinien znaleźć się zapis o jak najszybszym poprawieniu oznakowania szlaków, kierunków przemieszczania (również czasie dotarcia do celów, np. jak na szlakach górskich) – niektórzy turyści skarżą się na słabe oznakowanie (w Puszczy może nie być zasięgu internetowego a ni wszyscy są przygotowani z mapami; szlaki po Obiekcie powinny nie pozostawiać wątpliwości gdzie się wędruje)	Wyjaśniono	Z całą pewnością odpowiednie oznakowanie szlaków turystycznych jest istotną sprawą. Jest to jednak zagadnienie bardzo szczegółowe, toteż Plan zarządzania rzeczywiście w bezpośredni sposób się do niego nie odnosi. Takie zagadnienia są natomiast uwzględnione w ramach działania 8.1.1 Opracowanie wizualnej identyfikacji dla gmin Puszczy Białowieskiej oraz tworzenie zachęt dla przyjęcia uchwał krajobrazowych.
2609	Osoba prywatna	11. W koncepcji Zarządzania adaptacyjnego -> „powinno opierać się na procesie ciągłego uczenia się i dostosowywaniu działań do zmieniających się warunków środowiskowych, politycznych czy geopolitycznych” – z jednej strony pojęcie „uczenia się” jest właściwe, ale z drugiej, to „dostosowywanie się”, szczególnie do warunków geopolitycznych – to już może być furtka do wielu niekorzystnych zmian.	Wyjaśniono	Różne uwarunkowania mogą mieć zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ. Z całą pewnością jednak uwarunkowania geopolityczne mają wpływ na Puszcę Białowieską, czego najlepszym przykładem jest obecna zaporą graniczna. Działania będące odpowiedzią na uwarunkowania geopolityczne niejednokrotnie realizowane są na podstawie nadrzędnych przepisów, jak te odnoszące się do potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa granic. Z tego względu tego rodzaju uwarunkowania muszą być również uwzględniane w zarządzaniu adaptacyjnym.
2610	Osoba prywatna	12. We Wskaźnikach monitorowania Planu są częste zapisy o wskaźnikach jednorazowych (tak/nie), jednak wydaje mi się, że przydałoby się więcej zapisów jak ten „W kolejnych latach wdrażania Planu ten wskaźnik może być zastąpiony wskaźnikiem: Liczba wdrożonych wytycznych /Liczba inicjatyw” ... – to powinno być także w innych miejscach: np. przy Opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej czy Opracowanie planu ochrony dzikich zapylaczy	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	W akapicie poprzedzającym tab. 11. zapisano: "Po zrealizowaniu tych działań będzie możliwe zastąpienie wskaźników dla działań jednorazowych nowymi, odnoszącymi się do dalszych działań wynikających z opracowania np. strategii, planów, ekspertyz, wytycznych itp."
2611	Osoba prywatna	13. Mam wątpliwości co do wdrażania: Działanie 5.2.2 Doradztwo w zakresie przygotowania projektów służących zrównoważonemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu gmin oraz ochronie środowiska – zapewnienie wsparcia eksperckiego – kto miałby to robić?	Wyjaśniono	Za realizację działania odpowiada Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest przy współpracy Ministra właściwego ds. środowiska, jednostek naukowych oraz organizacji pozarządowych.
2612	Osoba prywatna	14. Obawiam się, że: Działanie 3.1.1 Przygotowanie projektu zmian w obowiązującym prawie krajowym w kierunku usprawnienia zarządzania Obiektem - to zbiór pobożnych życzeń o zmiany w prawie, które utkną nawet raczej szybciej niż później...	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Rozumiemy wątpliwości, natomiast realizacja takich prac z pewnością jest zasadna, toteż warto je podjąć.
2613	Osoba prywatna	15. Niepokoi mnie niezmiernie braku funduszu celowego przeznaczonego na zarządzanie Obiektem.	Wyjaśniono	To zagadnienie wykracza poza zakres Planu zarządzania
2614	Osoba prywatna	16. Niepokoi mnie orientacyjny charakter prognoz kosztów związanych z realizacją PLANU – rozumiem, że będą one doprecyzowane na poszczególnych etapach. Lecz zamknięto je już w jakichś ramach (wspomniane 60, 40 czy 9,5 ml zł).	Wyjaśniono	Wskazane wartości mają charakter orientacyjny i mogą ulegać zmianie ponieważ szacunek kosztów obejmuje okres do 2035 roku. Przedstawionych kosztów nie należy traktować jako wartości granicznych, ale jako pewien punkt odniesienia przy planowaniu działań.
2615	Osoba prywatna	17. STAWIAM STANOWCZE „NIE” DLA MOŻLIWOŚCI POWROTU EKSPLOATACJI TEGO LASU W CELACH POZYSKANIA DREWNA, OCZYWIŚCIE W STREFIE 4! ZGADZAM SIĘ Z NIEPOKOJEM W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ CO DO OBAWY „UCHYLENIA FURTKI” NA POWRÓT POZYSKANIA DREWNA NA TYM OBSZARZE PUSZCZY W PRZYSZŁOŚCI. Zapis powinien być jasny i trwały, niezmienny. NIGDY WIĘCEJ PIŁ/SIEKIER/HARWESTERÓW W PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2616	Związek Zawodowy “Budowlani” przy Nadleśnictwie Białowieża	Związki zawodowe pracowników leśnictwa wyrażają stanowczy sprzeciw wobec projektu Planu Zarządzania w jego obecnym kształcie. Dokument ten narusza prawa pracowników, pomija partnerów społecznych, ignoruje realia gospodarki leśnej i prowadzi do marginalizacji roli leśników w zarządzaniu Puszcą. Brak dialogu społecznego, eliminacja ochrony czynnej i sprzeczność z obowiązującym prawem powodują, że dokument nie może być zaakceptowany. Wnosimy o jego odrzucenie i przygotowanie nowej wersji – z pełnym udziałem związków zawodowych oraz uwzględnieniem dorobku terenowych instytucji zarządzających.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany zgodnie z Konwencją w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (Paryż, 1972), ratyfikowaną przez Polskę w 1976 roku. Zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (wersja 2025, par. 108–118), każdy obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa musi posiadać system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW). Proces opracowania Planu był szeroko konsultowany i otwarty. Zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych oraz innych interesariuszy. Łącznie wzięło w nich udział ponad 1800 osób. Projekt Planu został również udostępniony do konsultacji społecznych, w ramach których każdy zainteresowany mógł zgłosić swoje uwagi. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a proces partycypacyjny prowadzono zgodnie z zasadami przejrzystości i otwartości. W organizowanych warsztatach na równych prawach mogli uczestniczyć również przedstawiciele związków zawodowych. Plan nie eliminuje ochrony czynnej — przeciwnie, przewiduje jej prowadzenie tam, gdzie jest to uzasadnione z punktu widzenia ochrony siedlisk i gatunków, w szczególności w strefach 4a i 4b. Zakres możliwych działań ochronnych został określony w katalogu działań (załącznik nr 6), a ich realizacja opiera się na aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących przepisach prawa. Plan nie narusza obowiązującego prawa. W ramach prac nad dokumentem opracowano szereg ekspertyz, obejmujących m.in. zagadnienia ochrony przyrody, rynku pracy, turystyki, hydrologii, dziedzictwa kulturowego, konfliktów społecznych i metodologii zarządzania. Ekspertyzy te stanowią merytoryczne podstawy Planu i uwzględniają dorobek instytucji terenowych, w tym Lasów Państwowych. Strefowanie, będące jednym z elementów Planu, zostało opracowane na podstawie najnowszych danych Lasów Państwowych dostępnych w Banku Danych o Lasach oraz danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. Uwzględniono przy tym aktualny stan siedlisk, potrzeby ochrony gatunków oraz cele wynikające z dokumentacji nominacyjnej. Plan zarządzania nie marginalizuje roli leśników ani partnerów społecznych. Przeciwnie — zakłada współpracę wszystkich interesariuszy w celu zapewnienia skutecznej ochrony Obiektu i zrównoważonego rozwoju regionu. W związku z powyższym nie ma podstaw do jego odrzucenia.
2617	Osoba prywatna	Jako eksperci z dziedziny leśnictwa, ekologii i ochrony przyrody wskazujemy, że projekt Planu Zarządzania nie spełnia standardów merytorycznych, metodologicznych ani praktycznych. Plan ignoruje dane terenowe, nie opiera się na aktualnych badaniach naukowych i pomija sprawdzone metody ochrony siedlisk, które od lat funkcjonują na obszarze Puszczy Białowieskiej. Wzywamy do odrzucenia obecnej wersji planu i opracowania dokumentu, który będzie opierał się na nauce, doświadczeniu terenowym i zrozumieniu specyfiki lokalnych warunków przyrodniczych.	Nie uwzględniono	W ramach prac nad dokumentem opracowano szereg ekspertyz, obejmujących m.in. zagadnienia ochrony przyrody, rynku pracy, turystyki, hydrologii, dziedzictwa kulturowego, konfliktów społecznych i metodologii zarządzania. Ekspertyzy te stanowią merytoryczne podstawy Planu i uwzględniają wyniki aktualnych badań naukowych, najnowsze dostępne dane.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2618	Osoba prywatna	(1) Plan nie odnosi się w odpowiedni sposób do fragmentacji siedlisk i ich utraty spowodowanej drogami oraz inną infrastrukturą. Jest to kluczowa kwestia dla integralności Obiektu (Cel 3) oraz dla osiągnięcia celów związanych z kryteriami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa – Cel 1 (Ochrona niezaburzonych procesów ekologicznych) oraz Cel 2 (Ochrona różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów). Po pierwsze, Plan nie uwzględnia ani nawet nie wspomina o istotnym problemie utraty siedlisk; odnosi się jedynie do fragmentacji i izolacji siedlisk. Utrata siedlisk była szczególnie znacząca (co najmniej 50 km²) w związku z budową muru granicznego i powiązanej z nim infrastruktury oraz działań w strefie granicznej. Zezwolenie na utrzymanie leśnych dróg we wszystkich strefach – w tym w strefach ściśle i częściowo chronionych – stanowi poważne zagrożenie dla integralności Obiektu. Do tego zmiana nawierzchni, poszerzanie leśnych dróg i ich utrzymywanie nieuchronnie fragmentuje siedliska, obniża ich jakość i przyspiesza utratę siedlisk. Działania wymienione w Planie koncentrują się wyłącznie na zapobieganiu dalszej fragmentacji, bez ani jednego działania mającego na celu zmniejszenie już wysokiego poziomu fragmentacji, który obecnie jest dodatkowo nasilony przez mur graniczny i związaną z nim infrastrukturę. Plan powinien obejmować przygotowanie zarówno programu defragmentacji, jak i analizy obecnego poziomu fragmentacji, wspieranej przez wyraźne wskaźniki monitorowania (np. gęstość dróg, natężenie ruchu, obszary wolne od dróg; patrz Ibisch i in., 2016, Science). Zarówno analiza fragmentacji, jak i program defragmentacji, powinny przyjąć szerszą perspektywę, uwzględniając nie tylko drogi publiczne, ale także ścieżki rowerowe, tory kolejowe i każdą infrastrukturę umożliwiającą dostęp człowieka. Powinny również obejmować działania takie jak usuwanie lub nieutrzymywanie zbędnych dróg szkodliwych ekologicznie; monitorowanie wpływu dróg (np. natężenie ruchu, śmiertelność zwierząt); oraz strategie ograniczania ruchu, takie jak progi zwalniające w celu zmniejszenia prędkości pojazdów. Od czasu modernizacji w 2020 r. droga Narewowska odnotowuje znacznie większy ruch niż przewidywano, co skutkuje istotną śmiertelnością zwierząt. Droga ta powinna być lepiej zarządzana, dopuszczając jedynie ruch rowerowy i lokalny, a w okresach migracji zwierząt czasowo zamykana. Asfaltowanie i poszerzanie istniejących leśnych dróg w obrębie Obiektu powinno być surowo zabronione. Ogrodzenia, które dodatkowo przyczyniają się do fragmentacji i utraty siedlisk, powinny zostać rozebrane zarówno na terenie Obiektu, jak i w leśnych częściach strefy buforowej, aby przywrócić łączność ekologiczną. Na koniec, liczne badania wykazują bezpośredni związek między gęstością dróg/ruchu a zwiększonym ryzykiem pożarów – jest to istotne zagadnienie, które Plan ignoruje.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejeźdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzien upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzien z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2619	Osoba prywatna	(2) W planie nie powinno być dopuszczalne pozyskiwanie i wycinka drewna. Doświadczenia z przeszłości pokazują, że Lasy Państwowe nie przestrzegały strefowania na terenie Obiektu. W 2017 roku pozyskano na terenie Obiektu 190.000 metrów sześciennych drewna z czego ok. 100.000 metrów sześciennych pozyskano w strefie 3. Plan nie gwarantuje, że sytuacja ta się nie powtórzy. Pozostawienie otwartej możliwości pozyskiwania drewna jest ryzykowne. Dlatego jedynie całkowity zakaz pozyskiwania i wycinki drewna może zagwarantować zachowanie Wyjątkowej Wartości Uniwersalnej Obiektu w przyszłości, niezależnie od zmian politycznych. Będzie to zgodne z długoterminową wizją przedstawioną w Planie oraz z Celami 1, 2 i 3. Pozyskiwanie drewna, jak również jego sprzedaż, nie powinno być dozwolone w żadnej strefie obszaru w żadnych okolicznościach. Plan dopuszcza usuwanie drewna w pewnych okolicznościach, które jednak nie są określone. Wiele z obszarów obiektu wykazuje niedobór martwych drzew –w porównaniu z strefa 1, która powinna być obszarem referencyjnym dla całego Obiektu. Sadzenie drzew powinno być zakazane na całym terenie Obiektu, aby umożliwić naturalną regenerację. Podstrefa 4b dopuszcza aktywną przebudowa drzewostanu, co z definicji oznacza „pielęgnowanie” i tworzenie składu lasu przez człowieka, zamiast pozostawienie aby naturalne procesy kształtowały lasy. Aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b obejmuje pielęgnację drzew i ochronę przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne (zgodnie z Załącznikiem 10). Należy unikać użycia ciężkiego sprzętu, ponieważ poważnie wpływa on na glebę. Takie aktywne zarządzanie jest już planowane dla leśnych terenów rozległej strefy buforowej i nie jest potrzebne w samym Obiekcie. Aktywna przebudowa drzewostanu w strefie 4b oznacza utratę unikalnej szansy na obserwację i badanie, jak zdegradowane lasy – w dobrze zachowanej macierzy – mogą regenerować się naturalnie, adaptować do zmian klimatu i zwiększać odporność. Tymczasem należy umożliwić naturalną regenerację lasu i selekcję naturalną, aby promować drzewa o większej odporności na ekstremalne warunki pogodowe i ataki owadów. Obiekt ma potencjał, aby stać się globalnym punktem odniesienia dla odtwarzania i zarządzania zdegradowanymi lasami. Jeżeli aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b zostanie mimo tych uwag dopuszczone, zaleca się wprowadzenie kilku środków: (1) dopuszczać jedynie przerzedzanie drzew, bez sadzenia i pielęgnacji; (2) należy pozostawić wszystkie wycięte drzewa w lesie, aby zwiększyć ilość martwego drewna; (3) działania związane z przebudowa należy ograniczyć do określonego czasu (np. 2 lata), po którym należy pozwolić na bierną przebudowę i naturalną ewolucję drzewostanu. Po zakończeniu okresu aktywnej konwersji, podstrefa 4b powinna zostać przeklasyfikowana jako podstrefa 4c, całkowicie eliminując podstrefę 4b. Aktywne zarządzanie lasem jest również dopuszczalne w strefie buforowej bez wyraźnych ograniczeń (np. dozwolona są cięcia sanitarne). Plan powinien wskazywać powierzchnię lasu (ha), która będzie zarządzana w strefie buforowej. Biorąc pod uwagę skalę utraty siedlisk, która już miała miejsce – głównie w wyniku budowy muru granicznego – oraz fakt, że gospodarka leśna i łowiecka w strefie buforowej będzie w znaczący sposób wpływać na całą polską część Obiektu (obecnie izolowaną), kluczowe jest umożliwienie pełnego funkcjonowania procesów ekologicznych w obrębie Obiektu przy minimalnej ingerencji człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do strefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2620	Osoba prywatna	(3) Polowania powinny być ściśle regulowane również w strefie buforowej i niedozwolone w częściach strefy buforowej znajdujących się wewnątrz Obiektu. W polska część Obiektu obejmuje polany wsi Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy i Masiewo. Ich położenie wewnątrz Obiektu, stosunkowo niewielki rozmiar, wysoka wartość ekologiczna dla licznych gatunków zwierząt (np. orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>, czy derkacz <i>Crex crex</i>), znaczenie dla odwiedzających i rekreacji (np. obserwacja żubrów <i>Bison bonasus</i>) oraz minimalne wykorzystanie rolnicze przemawiają przeciwko polowaniom w tych częściach strefy buforowej. Polowania na tych polanach oznaczałyby pozyskiwanie zwierząt z centralnych obszarów Obiektu, przekształcając te polany w tzw. „habitat pochłaniający” (sink habitat) lub w pułapki ekologiczne. Jest to szczególnie niepokojące, ponieważ praktyki łowieckie często obejmują przynęcanie i dokarmianie sztuczne, które trudno kontrolować. Takie działania zakłócają naturalne procesy ekologiczne, w tym dynamikę drapieżnik–ofiara, wzorce aktywności i przemieszczania się gatunków oraz rozsiewanie nasion. Plan powinien wyznaczyć zasady dotyczące polowań w strefie buforowej oraz promować opracowanie dla strefy buforowej zintegrowanego, opartego na nauce planu łowieckiego uwzględniającego obecność dużych drapieżników i żubrów oraz poniesionych przez nie utraty siedlisk w Obiekcie. Plan ten powinien określać zrównoważone kwoty pozyskania, wyznaczone obszary oraz dopuszczalne praktyki, jednoznacznie zabraniając użycia amunicji ołowianej oraz polowań w okresach rozrodu gatunków. Dokarmianie i nęcenie powinno być ściśle regulowane pod względem ilości, liczby punktów dokarmiania i rodzaju pożywienia (należy unikać gatunków inwazyjnych i roślin uprawnych). Polowania powinny być prowadzone wyłącznie w celu ograniczenia szkód rolniczych i koncentrować się na gatunkach inwazyjnych oraz kopytnych, z wyłączeniem polowań na ptaki. Działania te będą zgodne z celami zrównoważonego rozwoju (np. Cel 5) promowanymi przez Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2621	Osoba prywatna	(4) Odtwarzanie stosunków wodnych ignoruje kluczową rolę bobrów <i>Castor fiber</i>. Bobry odgrywają niezaprzeczalną rolę w przywracaniu funkcjonowania ekosystemów, tymczasem Plan nie wspomina o ich znaczeniu dla przywracania przepływów wodnych, zwiększania retencji wody, tworzenia hotspotów bioróżnorodności oraz odbudowy funkcjonalności całego ekosystemu. Jako inżynierowie ekosystemów, bobry mają szczególną wartość w kontekście zmian klimatycznych i trwającej suszy na terenie Obiektu, które zostały zidentyfikowane jako jedne z głównych zagrożeń (Tabela 4). Plan powinien wyraźnie uwzględniać działania na rzecz ochrony bobrów i zakazywać niszczenia ich siedlisk lub tam, jednocześnie opracowując lepszego systemu rekompensat dla prywatnych właścicieli gruntów dotkniętych podtopieniami spowodowanymi przez bobry (Tabela 6). Działania te będą bezpośrednio wspierać Cele 1 i 2 Planu. Działania związane z zasobami wodnymi powinny uwzględniać wpływ rosnącej presji człowieka i wykorzystania wody – takiej jak zwiększona liczba odwiedzających czy hotele z basenami – na poziom wód gruntowych na terenie Obiektu. Jest to niezbędne, aby zapewnić zrównoważone korzystanie z zasobów wodnych oraz zminimalizować obserwowany spadek poziomu wód gruntowych w obszarze Obiektu, który według prognoz będzie się pogarszać w wyniku zmian klimatycznych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2622	Osoba prywatna	(5) Plan ogranicza, zamiast wspierać, badania naukowe. Puszcza Białowieska od dawna odgrywa niezastąpioną rolę w badaniu unikalnej bioróżnorodności i funkcjonowania naturalnych lasów, i powinna służyć jako fundamentalne, naturalne laboratorium do zrozumienia, jak zmiany globalne wpływają na ekosystemy leśne i ich odporność. Wiedza naukowa była i jest kluczowa dla ochrony Puszczy. Dlatego zaskakujące jest, że jedyną działalnością, na którą Plan nakłada szczegółowe zasady, są badania naukowe (Działanie 1.2.1), podczas gdy Plan nie przewiduje opracowania wytycznych dla działań mających większy wpływ na Obiekt, takich jak polowania, modernizacja dróg, rekreacja czy zagospodarowanie przestrzenne. Badania naukowe w Polsce są już prawidłowo regulowane przez prawo i wymagają uzyskania zezwoleń od właściwych organów i komisji. Nie ma potrzeby dodatkowych ocen, ograniczeń ani obciążeń administracyjnych. Szczególnie niepokojące jest to, że Plan przewiduje, iż wszystkie projekty badawcze mają być opiniowane przez dwie dodatkowe rady (Radę Naukowo - Społeczną Obiektu oraz Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej, w zależności od lokalizacji badań). Kompetencje terytorialne Radę Naukowo - Społeczną Obiektu pokrywają się z kompetencjami zarówno Rady Naukowej Białowieskiego Parku Narodowego, jak i Rady Leśnego Kompleksu Promocyjnego. Choć jest uzasadnione, aby Rada Obiektu śledziła prowadzone projekty badawcze i ich wyniki w celu poprawy zarządzania Obiektem, nie ma uzasadnienia dla dodatkowej zgody Rady Obiektu na badania, które już przeszły ocenę i spełniają wymagania prawne oraz naukowe. Ponadto, wydawanie zgody na badania naukowe nie należy do kompetencji Lasów Państwowych, ani samorządów, ani rad nie umocowanych prawnie. Moje doświadczenie, jak również doświadczenie innych naukowców, wskazuje, że Rada ta może blokować badania, których wyniki mogą być niewygodne dla zasiadających w niej przedstawicieli np. Lasów Państwowych, zagrażając tym samym niezależności badań naukowych i właściwemu zarządzaniu Obiektem w dłuższej perspektywie. Aby naprawdę wspierać naukę i ochronę przyrody, Plan powinien ustanowić dedykowany program badawczy dla Obiektu, w tym działania mające na celu pozyskanie finansowania i udziału międzynarodowej społeczności naukowej.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2623	Osoba prywatna	(6) Proces podejmowania decyzji powinien być bardziej przejrzysty. Plan ustanawia stanowisko Pełnomocnika odpowiedzialnego za koordynację zarządzania Obiektem i wszystkich powiązanych działań, który ma być powoływany przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Jest to kluczowa pozycja dla powodzenia Planu i w związku z tym powinna być obsadzona w drodze przejrzystego i otwartego procesu selekcji i konkursu. Taki proces pomógłby zapewnić wybór najlepiej wykwalifikowanego kandydata i może zmniejszyć ryzyko wpływu politycznego na Pełnomocnika. Plan podkreśla znaczenie Puszczy Białowieskiej dla ochrony przyrody na skalę międzynarodową, a uznanie jej wyjątkowego charakteru przez społeczność międzynarodową jest częścią wizji Planu. Proces konsultacji mógłby zostać wzmocniony poprzez udostępnienie go i włączenie do niego społeczności międzynarodowej – co można było osiągnąć po prostu poprzez przygotowanie wersji angielskiej. Takie podejście byłoby zgodne z deklarowanymi w Planie zasadami przejrzystości i powszechności oraz przyczyniłoby się do jego udoskonalenia. Na koniec, ufam, że te uwagi zostaną potraktowane poważnie i wykorzystane do rzeczywistej poprawy Planu, a nie jedynie jako formalność.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieckim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2624	Osoba prywatna	1. Plan nie odnosi się w odpowiedni sposób do fragmentacji siedlisk i ich utraty spowodowanej drogami oraz inną infrastrukturą. Jest to kluczowa kwestia dla integralności Obiektu (Cel 3) oraz dla osiągnięcia celów związanych z kryteriami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa – Cel 1 (Ochrona niezaburzonych procesów ekologicznych) oraz Cel 2 (Ochrona różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów). Plan nie uwzględnia problemu utraty siedlisk, wspomina jedynie o fragmentacji i izolacji. Tymczasem nastąpiła poważna utrata siedlisk (ok. 50 km²) w związku z budową muru granicznego i infrastruktury. Utrzymywanie dróg leśnych, także w strefach ochrony, stanowi zagrożenie dla integralności Obiektu, a modernizacja i poszerzanie dróg prowadzi do degradacji siedlisk. Plan skupia się wyłącznie na zapobieganiu dalszej fragmentacji, bez działań ograniczających istniejącą. Plan pomija też fakt, że ogrodzenia dodatkowo fragmentują siedliska i ograniczają łączność, a także ignoruje udokumentowany związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarów. Postulaty: - opracowanie programu defragmentacji i analiza obecnego stanu z jasnymi wskaźnikami (gęstość dróg, natężenie ruchu, obszary wolne od dróg), - usuwanie zbędnych dróg, monitoring śmiertelności zwierząt, ograniczanie ruchu (np. progi zwalniające), - przeznaczenie Drogi Narewowskiej wyłącznie do ruchu lokalnego i rowerowego oraz wprowadzenie czasowego jej zamykania w okresach migracji zwierząt. - rozbiórka ogrodzeń w Obiekcie i strefie buforowej; zakaz asfaltowania i poszerzania dróg.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzień upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzień z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2625	Osoba prywatna	2. W planie nie powinno być dopuszczalne pozyskiwanie i wycinka drewna. Pozostawienie w Planie możliwości wycinki grozi powtórzeniem sytuacji z 2017 r., gdy Lasy Państwowe doprowadziły do usunięcia 190 tys. m³ drewna, w tym 100 tys. ze strefy 3. Tylko całkowity zakaz pozyskiwania i wycinki drewna we wszystkich strefach obszaru może zagwarantować zachowanie Wyjątkowej Wartości Uniwersalnej Obiektu w przyszłości, niezależnie od zmian politycznych. Będzie to zgodne z długoterminową wizją przedstawioną w Planie oraz z Celami 1, 2 i 3. Ponad to na całym terenie Obiektu powinno być zakazane sadzenie drzew, aby umożliwić naturalną regenerację. Podstrefa 4b dopuszcza aktywną przebudowa drzewostanu, co z definicji oznacza „pielęgnowanie” i tworzenie składu lasu przez człowieka, zamiast pozostawienia naturalnych procesów kształtowania lasu. Aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b obejmuje pielęgnację drzew i ochronę przed szkodami powodowanymi przez czynniki zewnętrzne (zgodnie z Załącznikiem 10). Należy unikać użycia ciężkiego sprzętu, ponieważ poważnie wpływa on na glebę. Należy umożliwić naturalną regenerację lasu i selekcję naturalną, aby promować drzewa o większej odporności na ekstremalne warunki pogodowe i ataki owadów. Obiekt ma potencjał, aby stać się globalnym punktem odniesienia dla odtwarzania i zarządzania zdegradowanymi lasami w sposób naturalny. Jeżeli aktywne zarządzanie lasem w strefie 4b zostanie mimo tych uwag dopuszczone, postuluje się: - dopuszczać jedynie przerzedzanie drzew, bez sadzenia i pielęgnacji - pozostawienie wszystkich wyciętych drzewa, aby zwiększyć ilość martwego drewna; - a działania związane z przebudowa należy ograniczyć do określonego czasu, po którym należy pozostawić działanie tylko naturalnych procesów, a następnie przeklasyfikować strefę do bierniej ochrony (4c).	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2626	Osoba prywatna	3. Polowania na terenie Obiektu powinny być ściśle regulowane również w strefie buforowej i niedozwolone w częściach strefy buforowej znajdujących się wewnątrz Obiektu. Postulat: ustanowienia zakazu polowań także na polanach wewnątrpuszczańskich wsi Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy i Masiewo ze względu na ich położenie wewnątrz Obiektu, wysoką wartość ekologiczną dla licznych gatunków zwierząt (np. orlik krzykliwy, derkacz), znaczenie dla odwiedzających i rekreacji (np. obserwacja żubrów) oraz minimalne wykorzystanie rolnicze. W strefie buforowej Plan łowiecki powinien być budowany w oparciu o naukę; Należy wprowadzić zakaz polowań na ptaki w okresach rozrodu gatunków oraz całkowity zakaz używania amunicji ołowianej, atakże zakaz dokarmiania zwierząt. Polowania powinny być prowadzone wyłącznie w celu ograniczenia szkód rolniczych i koncentrować się na gatunkach inwazyjnych oraz kopytnych, z wyłączeniem polowań na ptaki. Działania te będą zgodne z celami zrównoważonego rozwoju (np. Cel 5) promowanymi przez Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2627	Osoba prywatna	4. Plan pomija rolę bobrów w odtwarzaniu stosunków wodnych, zwiększaniu retencji i odbudowie ekosystemu Bobry mają szczególną wartość w kontekście zmian klimatycznych i trwającej suszy na terenie Obiektu, które zostały zidentyfikowane jako jedno z głównych zagrożeń (Tabela 4). Plan powinien wyraźnie uwzględniać działania na rzecz ochrony bobrów i zakazywać niszczenia ich siedlisk oraz tam, jednocześnie zapewniając rekompensaty dla prywatnych właścicieli gruntów dotkniętych podtopieniami spowodowanymi przez bobry (Tabela 6). Działania te będą bezpośrednio wspierać Cele 1 i 2 Planu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2628	Osoba prywatna	5. Plan ogranicza badania naukowe przez dodatkowe wymogi, co grozi blokowaniem niewygodnych tematów. Puszcza Białowieża od dawna odgrywa niezastąpioną rolę w badaniu unikalnej bioróżnorodności i funkcjonowania naturalnych lasów, i powinna służyć jako fundamentalne, naturalne laboratorium do zrozumienia, jak zmiany globalne wpływają na ekosystemy leśne i ich odporność. Badania naukowe w Polsce są już prawidłowo regulowane przez prawo i wymagają uzyskania zezwoleń od właściwych organów i komisji, nie jest uzasadnione wprowadzanie dodatkowych ocen, ograniczeń ani obciążeń administracyjnych. Ponadto, wydawanie zgody na badania naukowe nie należy do kompetencji Lasów Państwowych, ani samorządów, ani rad nieumocowanych prawnie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieżskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieżskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieży Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieżskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2629	Osoba prywatna	6. Proces podejmowania decyzji powinien być bardziej przejrzysty. Plan przewiduje powołanie Pełnomocnika przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska i konsultacje jedynie na szczeblu krajowym. Rola pełnomocnika jest kluczowa dla powodzenia Planu i w związku z tym powinna być obsadzona w drodze przejrzystego i otwartego procesu selekcji i konkursu, a także poddana konsultacjom ekspertów i ekspertek międzynarodowych. Takie podejście byłoby zgodne z deklarowanymi w Planie zasadami przejrzystości i powszechność oraz przyczyniłoby się do jego udoskonalenia.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieżskim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieżskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2630	Global Change Research Institute CAS	1) The Plan does not properly address habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human infrastructure. This is a key issue for the integrity of the Property (Goal 3- Preservation of the integrity of the Property as a whole) and to achieve the objectives related to the criteria for inscription as a World Heritage Property- Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes), and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). First, the Plan neither considers nor even mentions the important issue of habitat loss; it refers only to habitat fragmentation and isolation. Habitat loss has been particularly important (at least 50 km2) as a consequence of the building of the border wall and related infrastructure. The Plan does not adequately address the critical issues of habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human-made infrastructure. These pressures represent some of the most serious threats to the long-term survival of the ecosystems within the Property. Habitat fragmentation leads to the isolation of populations, restricts their movements, reduces gene flow, and increases the risk of local extinctions. Habitat loss, on the other hand, directly reduces the total area available for species and ecological processes, which undermines the natural resilience of the Forest. Both processes are well documented in conservation science as key drivers of biodiversity decline, yet the Plan under consultation gives them insufficient attention. Addressing these threats is essential not only for maintaining the integrity of the Property as a whole (Goal 3) but also for achieving the objectives that justified its inscription on the World Heritage List: Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes) and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). The Plan should therefore include the preparation of both a defragmentation program and an analysis of the current level of fragmentation, supported by clear monitoring indicators (e.g., road density, traffic volume, extent of roadless areas; see Ibisch et al., 2016, Science). Both the fragmentation analysis and the defragmentation programme should adopt a broad perspective, considering not only roads but also bike lanes, pedestrian paths, and any other routes providing human access. Without such targeted measures, the Outstanding Universal Value of Białowieża Forest will be increasingly compromised, and the credibility of its international protection status may also be questioned. Finally, numerous studies show a direct link between road density/traffic and increased fire risk — an important body of evidence that the Plan ignores.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzien upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzien z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2631	Global Change Research Institute CAS	(2) Timber harvesting and extraction should not be allowed in the Plan. Timber harvesting and extraction should not be permitted under the Plan, as such activities pose a direct threat to the integrity of the Property. Past experience has shown that State Forest Holding has not respected zoning regulations within the Property, and this Plan provides no sufficient guarantees that the same will not happen again. For example, in 2017 a total of 190,000 m³ of timber were harvested within the Property, including approximately 100,000 m³ from the partially protected zone 3. Such large-scale extraction demonstrated how quickly Outstanding Universal Value can be undermined when management rules are either vague or weakly enforced. Leaving open the possibility of timber harvesting and extraction is therefore highly risky, since it could enable renewed exploitation under political or economic pressure. Only a complete and unambiguous ban on timber harvesting and extraction across the entire Property can ensure the long-term preservation of its Outstanding Universal Value, regardless of changes in government priorities. Scientific research has repeatedly highlighted that dead wood is one of the most critical components of biodiversity in natural forest ecosystems (e.g. Siitonen, 2001; Lassauce et al., 2011). Yet the Property already suffers from a significant deficit of this resource. Allowing wood extraction, or even leaving undefined exceptions for wood removal, directly contradicts the need to restore and maintain sufficient amounts of dead wood as a structural and functional element of the ecosystem. For this reason, wood extraction, including the selling of wood, should be strictly prohibited in all zones of the Property under any circumstances. Tree planting should be prohibited on the property, in order to allow natural regeneration processes to proceed without artificial intervention. The Plan should therefore explicitly commit to a zero-extraction policy for timber and wood in all zones, accompanied by a clear monitoring framework to evaluate the recovery of dead wood amounts, taking the strictly protected zone 1 as the baseline reference. This would be consistent with best practices in forest conservation and with UNESCO World Heritage recommendations (see Mikusiński et al., 2018, Biological Conservation), ensuring that the Property contributes as a global benchmark for the preservation of natural forest processes. Active forest management is also permitted in the buffer zone without clear restrictions (e.g., salvage logging is allowed). The Plan should indicate the extension (ha) of the forest to be managed in the buffer zone. Considering the magnitude of the unique habitat loss that has already occurred – primarily due to border wall construction-, and that forest and game management in the buffer zone will significantly affect the entire Polish part of the Property (now isolated), it is essential to allow ecological process to operate fully, with minimal human intervention, inside the Property.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2632	Global Change Research Institute CAS	Hunting should be strictly regulated in the buffer zone, and not allowed in the parts of the buffer zone located within the core area of the Property. In the Polish section of the Property, this core area includes the glades of the villages of Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy and Masiewo. Their location at the heart of the Property, relatively small size, high ecological value for numerous animal species (e.g., lesser-spotted eagle <i>Aquila pomarina</i> or corncrake <i>Crex crex</i>), importance for visitors and recreation (e.g. watching of European bison <i>Bison bonasus</i>), and minimal agricultural use, all argue against hunting. These glades are within the Property and hunting in them will extract animals from the central part of Polish side of the Property, turning these glades into sink habitat and/or ecological traps. This is particularly concerning given that hunting practices often involve baiting and artificial feeding, which are difficult to control. Such activities disrupt natural ecological processes, including predator–prey dynamics, species activity patterns and movement and seed dispersal processes. The Plan should strengthen hunting regulations in the buffer zone and promote the elaboration of an integrated, science-based hunting plan, which takes into account the presence of large carnivores and European bison, as well as the habitat loss these species have recently suffered. This hunting plan should establish sustainable quotas, designated areas, and acceptable practices, explicitly prohibiting the use of lead ammunition and hunting during species mating seasons. Artificial feeding should be strictly regulated in terms of quantity, number of feeding sites and type of food (invasive and domestic plant species should be avoided). Hunting should be conducted solely to mitigate agriculture damage and, therefore, should focus on invasive and ungulate species, with the exclusion of bird hunting. These actions will align with the sustainability goals (e.g., Goal 5) established in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2633	Global Change Research Institute CAS	The restoration of hydrological flows ignores the crucial role of beavers <i>Castor fiber</i>. Beavers play an unquestionable role in ecosystem restoration, yet the Plan makes no mention of their importance in re-establishing water flows, enhancing water retention, creating biodiversity hotspots and restoring overall ecosystem functionality. As ecosystem engineers, beavers are especially valuable in the context of climate change and the ongoing drought in the Property, which are identified as one of the main threats (Table 4). The Plan should explicitly include actions for beaver protection and prohibit any destruction of their habitats or dams, while also developing a compensation system for private landowners affected by beaver-related flooding (Table 6). These actions will directly support Goals 1 and 2 of the Plan. The Plan needs to reinforce hunting regulations in the buffer zone and support the development of a comprehensive, science-based hunting strategy. Such a strategy must reflect the presence of large carnivores and European bison, while also considering the recent habitat loss these species have experienced. The hunting framework should define sustainable quotas, specify designated areas, and establish clear standards of practice. It must also explicitly forbid the use of lead ammunition and hunting during breeding seasons. Artificial feeding should be tightly controlled with respect to the amount provided, the number of feeding sites, and the type of food offered, ensuring that invasive or domestic plant species are excluded. Hunting activities should be permitted only as a tool to reduce agricultural damage, with a focus on invasive and ungulate species, while excluding birds entirely. These measures would be consistent with, and directly contribute to, the sustainability objectives (e.g., Goal 5) outlined in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2634	Global Change Research Institute CAS	The Plan restricts rather than promotes scientific research. Białowieża Forest has long been invaluable for studying the unique biodiversity and functioning of natural forests, and should serve as a 5 fundamental natural laboratory for understanding how global change affects forest ecosystems and resilience. Scientific knowledge has been pivotal in the protection of the Forest. It is therefore surprising that the only activity on which the Plan will impose specific rules is scientific research (Action 1.2.1), while the Plan does not consider developing guidelines for activities with greater impact on the Property such as hunting, road upgrading, recreation or urban development. Scientific research in Poland is already properly regulated by law and subject to permits from competent authorities and commissions. There is no need for additional evaluations, limitations and administrative burdens. It is particularly concerning that the Plan aims at ensuring all research projects are evaluated by two additional scientific councils (Scientific-Social Councils of the Property and of the Białowieża Forest Promotion Complex, depending on the location of the research). The spatial competence of the Property’s Scientific-Social Council overlaps with that of both the Scientific Council of the Białowieża National Park and Forest Promotion Complex’s Council. While it is legitimate for the Property’s Council to keep track of the research projects conducted and their findings to improve the adaptive management of the Property, there is no justification for additional approval from the Property’s Council for studies that have already been evaluated and that meet legal and scientific standards. Furthermore, authorizing scientific research does not fall within the competence of the State Forest Holding, local governments or any other bodies lacking that legal mandate. The experience of numerous researchers indicates that the Forest Promotion Complex’s Council may block research whose findings can be inconvenient to the company, thereby threatening research independence and the proper management of the Property in the long term. To truly support science and conservation, the Plan should establish a dedicated research programme for the Property, including actions to secure funding and participation from the international research community.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieckiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieckiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2635	Global Change Research Institute CAS	Decision-making should be more transparent. Decision-making in relation to the Property should be far more transparent. The Plan establishes the position of a Commissioner, appointed by the Ministry of Climate and Environment, who will be responsible for coordinating management of the Property and overseeing the implementation of all related actions. This is a pivotal role for the successful execution of the Plan, and it is therefore essential that the appointment process be conducted in an open, transparent, and merit-based manner. Such an approach would ensure that the most competent and experienced candidate is selected, while at the same time reducing the risk of political influence or short-term interests compromising the long-term conservation goals of the Property. Public involvement and clear selection criteria would additionally contribute to building trust and accountability in the management process. The Plan also emphasizes the global importance of Białowieża Forest for nature conservation and underlines that its unique character has been recognized by the international community. However, the current consultation process could have been more inclusive and effective if it had been made accessible to the broader international audience. A simple but meaningful step in this direction would have been the provision of a full English version of the Plan and consultation documents. Such a measure would have reflected the declared principles of openness, inclusiveness, and transparency, while also inviting valuable input from the international scientific and conservation communities that have long been engaged with Białowieża Forest. Ensuring broader participation would not only improve the quality of the Plan but also strengthen its legitimacy in the eyes of international stakeholders. Finally, I trust that these comments will be carefully considered and used to substantially improve the Plan, turning the consultation process into a genuine opportunity for constructive dialogue and progress, rather than allowing it to remain a mere formality. I would also like to stress how highly I and all my family value Białowieża Forest, which I regard as an area of exceptional importance both biologically and culturally. I strongly believe that it deserves the highest level of protection and responsible management, and I hope that the measures adopted will ensure its preservation for future generations.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieckim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieckiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2636	Osoba prywatna	(1) The Plan does not properly address habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human infrastructure. This is a key issue for the integrity of the Property (Goal 3- Preservation of the integrity of the Property as a whole) and to achieve the objectives related to the criteria for inscription as a World Heritage Property- Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes), and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). First, the Plan neither considers nor even mentions the important issue of habitat loss; it refers only to habitat fragmentation and isolation. Habitat loss has been particularly important (at least 50 km2) as a consequence of the building of the border wall and related infrastructure. Allowing upgrading of forest roads in all zones—including strictly and partially protected areas—poses a serious threat to the integrity of the Property. Particularly, paving and widening forest roads will inevitably fragment habitats, reduce their quality, and accelerate habitat loss. The actions listed in the Plan focus solely on preventing further fragmentation, without a single action aimed at reducing the already high level of fragmentation- now exacerbated by the border wall and associated infrastructure. The Plan should include the preparation of both a defragmentation programme and an analysis of the current level of fragmentation, supported by clear monitoring indicators (e.g., road density, traffic volume, roadless areas; see Ibisch et al., 2016, Science). Both the fragmentation analysis and defragmentation programme should adopt a broader perspective, considering not only roads, but also bike lanes, pedestrian paths, and any route that provides human access. They should also consider measures such as the removal or non-maintenance of unnecessary, ecologically damaging roads; monitoring of road impacts (e.g., traffic volume, roadkills); and traffic-calming strategies such as a speed bumps to reduce vehicle speeds. Since its upgrade in 2020, the Narewowska Road has carried a much higher traffic volume than forecasted, resulting in significant animal mortality. This road should be better managed, allowing only bicycles and local transport, and closing it temporarily during periods of animal migration. Paving and widening of existing forest roads within the Property should be strictly avoided. Fences, which further contribute to habitat fragmentation and loss, should be dismantled in the Property and in the forest areas of the buffer zone, to restore ecological connectivity. Finally, numerous studies show a direct link between road density/traffic and increased fire risk — an important body of evidence that the Plan ignores.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzień upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzień z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2637	Osoba prywatna	(2) Timber harvesting and extraction should not be allowed in the Plan. Past experience shows that the State Forest Holding has not respected the zoning in the Property, and this Plan does not guarantee that this will not happen again. In 2017, a total of 190,000 m3 of timber were harvested within the Property, with approximately 100,000 m3 within the partially protected zone 3. Leaving open the possibility for timber harvesting and extraction is risky. Therefore, only a complete ban on timber harvesting and extraction can guarantee the preservation of the Property's Outstanding Universal Value in the future, regardless of political changes. This will be consistent with the long-term vision set out in the Plan and with Goals 1, 2 and 3. Wood extraction, as well as the selling of wood, should not be allowed in any zone of the Property under any circumstances. The Plan allows wood removal under some circumstances, which are not specified. The Property already suffers from a significant deficit of dead wood, which must be restored taking as a reference the strictly protected zone 1. Tree planting should be banned across the entire Property to allow natural regeneration to take place. Subzone 4b allows active forest stand conversion, which, by definition, implies gardening and creating a forest composition chosen by people vs allowing natural processes to shape the forests. Active forest management in subzone 4b involves nursing trees and protecting them from external damage (as indicated in Annex 10). The use of heavy machinery should be avoided as it will severely impact the soil. Such active management is already planned for the forest in the extensive buffer zone and is unnecessary within the Property itself. Active stand conversion in subzone 4b means losing a unique opportunity to monitor and study how degraded forests - within a well-preserved matrix- can regenerate naturally, adapt to climate change and increase resilience. It is urgent to allow natural forest regeneration and natural selection to promote trees with greater resistance to extreme weather events and insect attacks. The Property has the potential to serve as a global benchmark for the restoration and management of degraded forests. If active forest management will be allowed in subzone 4b despite these concerns, several measures are recommended (1) allow only thinning, without planting or nursing trees; (2) leave all logged trees in the forest to increase the amount of dead wood; (3) active conversion measures should be limited to a clearly defined timeframe (e.g., 2 years), after which passive restoration and the natural development of the stand should be allowed. Once this active conversion period ends, subzone 4b should transition to passive restoration and be reclassified as subzone 4c, eliminating subzone 4b altogether. Active forest management is also permitted in the buffer zone without clear restrictions (e.g., salvage logging is allowed). The Plan should indicate the extension (ha) of the forest to be managed in the buffer zone. Considering the magnitude of the unique habitat loss that has already occurred – primarily due to border wall construction-, and that forest and game management in the buffer zone will significantly affect the entire Polish part of the Property (now isolated), it is essential to allow ecological process to operate fully, with minimal human intervention, inside the Property.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieżskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2638	Osoba prywatna	(3) Hunting should be strictly regulated in the buffer zone, and not allowed in the parts of the buffer zone located within the core area of the Property. In the Polish section of the Property, this core area includes the glades of the villages of Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy and Masiewo. Their location at the heart of the Property, relatively small size, high ecological value for numerous animal species (e.g., lesser-spotted eagle <i>Aquila pomarina</i> or corncrake <i>Crex crex</i>), importance for visitors and recreation (e.g. watching of European bison <i>Bison bonasus</i>), and minimal agricultural use, all argue against hunting. These glades are within the Property and hunting in them will extract animals from the central part of Polish side of the Property, turning these glades into sink habitat and/or ecological traps. This is particularly concerning given that hunting practices often involve baiting and artificial feeding, which are difficult to control. Such activities disrupt natural ecological processes, including predator–prey dynamics, species activity patterns and movement and seed dispersal processes. The Plan should strengthen hunting regulations in the buffer zone and promote the elaboration of an integrated, science-based hunting plan, which takes into account the presence of large carnivores and European bison, as well as the habitat loss these species have recently suffered. This hunting plan should establish sustainable quotas, designated areas, and acceptable practices, explicitly prohibiting the use of lead ammunition and hunting during species mating seasons. Artificial feeding should be strictly regulated in terms of quantity, number of feeding sites and type of food (invasive and domestic plant species should be avoided). Hunting should be conducted solely to mitigate agriculture damage and, therefore, should focus on invasive and ungulate species, with the exclusion of bird hunting. These actions will align with the sustainability goals (e.g., Goal 5) established in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2639	Osoba prywatna	(4) The restoration of hydrological flows ignores the crucial role of beavers <i>Castor fiber</i>. Beavers play an unquestionable role in ecosystem restoration, yet the Plan makes no mention of their importance in re-establishing water flows, enhancing water retention, creating biodiversity hotspots and restoring overall ecosystem functionality. As ecosystem engineers, beavers are especially valuable in the context of climate change and the ongoing drought in the Property, which are identified as one of the main threats (Table 4). The Plan should explicitly include actions for beaver protection and prohibit any destruction of their habitats or dams, while also developing a compensation system for private landowners affected by beaver-related flooding (Table 6). These actions will directly support Goals 1 and 2 of the Plan. Actions related to water resources should account for the impacts of increased human pressure and water use- such as higher visitor numbers and hotels with swimming pools- on the Property’s groundwater levels. This is essential to ensure a sustainable exploitation of groundwater resources and to mitigate the ongoing decrease in groundwater levels in the area of the Property, a trend that is expected to worsen under climate change.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2640	Osoba prywatna	(5) The Plan restricts rather than promotes scientific research. Białowieża Forest has long been invaluable for studying the unique biodiversity and functioning of natural forests, and should serve as a fundamental natural laboratory for understanding how global change affects forest ecosystems and resilience. Scientific knowledge has been pivotal in the protection of the Forest. It is therefore surprising that the only activity on which the Plan will impose specific rules is scientific research (Action 1.2.1), while the Plan does not consider developing guidelines for activities with greater impact on the Property such as hunting, road upgrading, recreation or urban development. Scientific research in Poland is already properly regulated by law and subject to permits from competent authorities and commissions. There is no need for additional evaluations, limitations and administrative burdens. It is particularly concerning that the Plan aims at ensuring all research projects are evaluated by two additional scientific councils (Scientific-Social Councils of the Property and of the Białowieża Forest Promotion Complex, depending on the location of the research). The spatial competence of the Property's Scientific-Social Council overlaps with that of both the Scientific Council of the Białowieża National Park and Forest Promotion Complex's Council. While it is legitimate for the Property's Council to keep track of the research projects conducted and their findings to improve the adaptive management of the Property, there is no justification for additional approval from the Property's Council for studies that have already been evaluated and that meet legal and scientific standards. Furthermore, authorizing scientific research does not fall within the competence of the State Forest Holding, local governments or any other bodies lacking that legal mandate. The experience of numerous researchers indicates that the Forest Promotion Complex's Council may block research whose findings can be inconvenient to the company, thereby threatening research independence and the proper management of the Property in the long term. To truly support science and conservation, the Plan should establish a dedicated research programme for the Property, including actions to secure funding and participation from the international research community.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieski Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2641	Osoba prywatna	(6) Decision-making should be more transparent. The Plan establishes a Commissioner responsible for coordinating the management of the Property and all related actions, to be appointed by the Ministry of Climate and Environment. This is a critical position for the success of the Plan and should therefore be filled through a transparent and open selection process. Such process would help ensure that the most qualified candidate is chosen and may reduce the risk of political influence in the long-term. The Plan highlights the significance of Białowieża Forest for nature conservation on an international scale, and the recognition of its unique character by the international community is part of its vision. This consultation process could have been strengthened by making it open to, and inclusive of, the international community- something that could have been achieved simply by providing an English version. Such approach would have been consistent with the Plan's stated principles of transparency and inclusiveness and would have helped improving the Plan. Finally, I trust that these comments will be taken seriously and used to meaningfully improve the Plan, rather than serving as a formality.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieskim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2642	Policy Committee of the Society for Conservation Biology –Europe Region	The Plan does not properly address habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human infrastructure. This is a key issue for the integrity of the Property (Goal 3 - Preservation of the integrity of the Property as a whole) and to achieve the objectives related to the criteria for inscription as a World Heritage Property - Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes), and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). First, the Plan neither considers nor even mentions the important issue of habitat loss; it refers only to habitat fragmentation and isolation. Habitat loss has been particularly important (at least 50 km²) as a consequence of the building of the border wall and related infrastructure. Allowing upgrading of forest roads in all zones - including strictly and partially protected areas - poses a serious threat to the integrity of the Property. Particularly, paving and widening forest roads will inevitably fragment habitats, reduce their quality, and accelerate habitat loss. The actions listed in the Plan focus solely on preventing further fragmentation, without a single action aimed at reducing the already high level of fragmentation - now exacerbated by the border wall and associated infrastructure. The Plan should include the preparation of both a defragmentation programme and an analysis of the current level of fragmentation, supported by clear monitoring indicators (e.g., road density, traffic volume, roadless areas; see Ibisch et al. "A global map of roadless areas and their conservation status", Science 354 (2016): 1423-1427). Both the fragmentation analysis and the defragmentation programme should adopt a broader perspective, considering not only roads, but also bike lanes, pedestrian paths, and any route that provides human access. They should also consider measures such as the removal or non-maintenance of unnecessary, ecologically damaging roads; monitoring of road impacts (e.g., traffic volume, road kills); and traffic-calming strategies such as speed bumps to reduce vehicle speeds. Since its upgrade in 2020, the Narewowska Road has carried a much higher traffic volume than forecasted, resulting in significant animal mortality. This road should be better managed, allowing only bicycles and local transport, and closing it temporarily during periods of animal migration. Paving and widening of existing forest roads within the Property should be strictly avoided. Fences, which further contribute to habitat fragmentation and loss, should be dismantled in the Property and in the forest areas of the buffer zone, to restore ecological connectivity. Finally, numerous studies show a direct link between road density/traffic and increased fire risk — an important body of evidence that the Plan ignores.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzień upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzień z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2643	Policy Committee of the Society for Conservation Biology – Europe Region	Timber harvesting and extraction should not be allowed in the Plan. Past experience shows that the State Forest Holding has not respected the zoning in the Property, and this Plan does not guarantee that this will not happen again. In 2017, a total of 190,000 m3 of timber were harvested within the Property, with approximately 100,000 m3 within the partially protected zone 3. Leaving open the possibility for timber harvesting and extraction is risky. Therefore, only a complete ban on timber harvesting and extraction can guarantee the preservation of the Property's Outstanding Universal Value in the future, regardless of political changes. This will be consistent with the long-term vision set out in the Plan and with Goals 1, 2 and 3. Wood extraction, as well as the selling of wood, should not be allowed in any zone of the Property under any circumstances. The Plan allows wood removal under some circumstances, which are not specified. The Property already suffers from a significant deficit of dead wood, which must be restored taking as a reference the strictly protected zone 1. Tree planting should be banned across the entire Property to allow natural regeneration to take place. Subzone 4b allows active forest stand conversion, which, by definition, implies gardening and creating a forest composition chosen by people vs allowing natural processes to shape the forests. Active forest management in subzone 4b involves nursing trees and protecting them from external damage (as indicated in Annex 10). The use of heavy machinery should be avoided as it will severely impact the soil. Such active management is already planned for the forest in the extensive buffer zone and is unnecessary within the Property itself. Active stand conversion in subzone 4b means losing a unique opportunity to monitor and study how degraded forests - within a well-preserved matrix - can regenerate naturally, adapt to climate change and increase resilience. Allowing natural forest regeneration and natural selection is essential for promoting trees with greater resistance to extreme weather events and insect attacks. The Property has the potential to serve as a global benchmark for the restoration and management of degraded forests. If active forest management will be allowed in subzone 4b despite these concerns, several measures are recommended (1) allow only thinning, without planting or nursing trees; (2) leave all logged trees in the forest to increase the amount of dead wood; (3) active conversion measures should be limited to a clearly defined timeframe (e.g., 2 years), after which passive restoration and the natural development of the stand should be allowed. Once this active conversion period ends, subzone 4b should transition to passive restoration and be reclassified as subzone 4c, eliminating subzone 4b altogether. Active forest management is also permitted in the buffer zone without clear restrictions (e.g., salvage logging is allowed). The Plan should indicate the extension (ha) of the forest to be managed in the buffer zone. Considering the magnitude of the unique habitat loss that has already occurred – primarily due to border wall construction -, and that forest and game management in the buffer zone will significantly affect the entire Polish part of the Property (now isolated), it is essential to allow ecological process to operate fully, with minimal human intervention, inside the Property.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieżskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2644	Policy Committee of the Society for Conservation Biology – Europe Region	Hunting should be strictly regulated in the buffer zone, and not allowed in the parts of the buffer zone located within the core area of the Property. In the Polish section of the Property, this core area includes the glades of the villages of Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy and Masiewo. Their location at the heart of the Property, the relatively small size of the core area, its high ecological value for numerous animal species (e.g., lesser-spotted eagle <i>Aquila pomarina</i> or corncrake <i>Crex crex</i>), its importance for visitors and recreation (e.g. watching of European bison <i>Bison bonasus</i>), and its minimal agricultural use, all argue against hunting. These glades are within the Property and hunting in them will extract animals from the central part of Polish side of the Property, turning these glades into sink habitat and/or ecological traps. This is particularly concerning given that hunting practices often involve baiting and artificial feeding, which are difficult to control. Such activities disrupt natural ecological processes, including predator-prey dynamics, species activity patterns and movement and seed dispersal processes. The Plan should strengthen hunting regulations in the buffer zone and promote the elaboration of an integrated, science-based hunting plan, which takes into account the presence of large carnivores and European bison, as well as the habitat loss these species have recently suffered. This hunting plan should establish sustainable quotas, designated areas, and acceptable practices, explicitly prohibiting the use of lead ammunition and hunting during species mating seasons. Artificial feeding should be strictly regulated in terms of quantity, number of feeding sites and type of food (invasive and domestic plant species should be avoided). Hunting should be conducted solely to mitigate agriculture damage and, therefore, should focus on invasive and ungulate species, with the exclusion of bird hunting. These actions will align with the sustainability goals (e.g., Goal 5) established in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2645	Policy Committee of the Society for Conservation Biology – Europe Region	The restoration of hydrological flows ignores the crucial role of beavers <i>Castor fiber</i>. Beavers play an unquestionable role in ecosystem restoration, yet the Plan makes no mention of their importance in reestablishing water flows, enhancing water retention, creating biodiversity hotspots and restoring overall ecosystem functionality. As ecosystem engineers, beavers are especially valuable in the context of climate change and the ongoing drought in the Property, which are identified as one of the main threats (Table 4). The Plan should explicitly include actions for beaver protection and prohibit any destruction of their habitats or dams, while also developing a compensation system for private landowners affected by beaver-related flooding (Table 6). These actions will directly support Goals 1 and 2 of the Plan. Actions related to water resources should account for the impacts of increased human pressure and water use - such as higher visitor numbers and hotels with swimming pools - on the Property's groundwater levels. This is essential to ensure the sustainability of groundwater exploitation and to mitigate the ongoing decrease in groundwater levels in the area of the Property, a trend that is expected to worsen under climate change.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględniła potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowieskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2646	Policy Committee of the Society for Conservation Biology – Europe Region	The Plan restricts rather than promotes scientific research. Białowieża Forest has long been invaluable for studying the unique biodiversity and functioning of natural forests, and should serve as a fundamental natural laboratory for understanding how global change affects forest ecosystems and resilience. Scientific knowledge has been pivotal in the protection of the Forest. It is therefore surprising that the only activity on which the Plan will impose specific rules is scientific research (Action 1.2.1), while the Plan does not consider developing guidelines for activities with greater impact on the Property such as hunting, road upgrading, recreation or urban development. Scientific research in Poland is already properly regulated by law and subject to permits from competent authorities and commissions. There is no need for additional evaluations, limitations and administrative burdens. It is particularly concerning that the Plan aims at ensuring all research projects are evaluated by two additional scientific councils (Scientific-Social Councils of the Property and of the Białowieża Forest Promotion Complex, depending on the location of the research). The spatial competence of the Property’s Scientific-Social Council overlaps with that of both the Scientific Council of the Białowieża National Park and Forest Promotion Complex’s Council. While it is legitimate for the Property’s Council to keep track of the research projects conducted and their findings to improve the adaptive management of the Property, there is no justification for additional approval from the Property’s Council for studies that have already been evaluated and that meet legal and scientific standards. Furthermore, authorizing scientific research does not fall within the competence of the State Forest Holding, local governments or any other bodies lacking that legal mandate. The experience of numerous researchers indicates that the Forest Promotion Complex’s Council may block research whose findings can be inconvenient to the company, thereby threatening research independence and the proper management of the Property in the long term. To truly support science and conservation, the Plan should establish a dedicated research programme for the Property, including actions to secure funding and participation from the international research community.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieskiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieskiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowieski Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieskim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2647	Policy Committee of the Society for Conservation Biology – Europe Region	Decision-making should be more transparent. The Plan establishes a Commissioner responsible for coordinating the management of the Property and all related actions, to be appointed by the Ministry of Climate and Environment. This is a critical position for the success of the Plan and should therefore be filled through a transparent and open selection process. Such process would help ensure that the most qualified candidate is chosen and may reduce the risk of political influence in the long-term. The Plan highlights the significance of Białowieża Forest for nature conservation on an international scale, and the recognition of its unique character by the international community is part of its vision. This consultation process could have been strengthened by making it open to, and inclusive of, the international community- something that could have been achieved simply by providing an English version. Such approach would have been consistent with the Plan’s stated principles of transparency and inclusiveness and would have helped improving the Plan. Finally, I trust that these comments will be taken seriously and used to meaningfully improve the Plan, rather than serving as a formality.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieskim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieskiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2648	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	KSPL NSZZ „Solidarność” wyraża stanowczy sprzeciw wobec projektu Planu Zarządzania w jego obecnym kształcie. Dokument ten narusza prawa pracowników, pomija partnerów społecznych, ignoruje realia gospodarki leśnej i prowadzi do marginalizacji roli leśników w zarządzaniu Puszczą. Brak dialogu społecznego, eliminacja ochrony czynnej i sprzeczność z obowiązującym prawem powodują, że dokument nie może być zaakceptowany. Wnosimy o jego odrzucenie i przygotowanie nowej wersji – z pełnym udziałem związków zawodowych oraz uwzględnieniem dorobku terenowych instytucji zarządzających.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany zgodnie z Konwencją w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego (Paryż, 1972), ratyfikowaną przez Polskę w 1976 roku. Zgodnie z obowiązującymi Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (wersja 2025, par. 108–118), każdy obiekt wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa musi posiadać system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW). Proces opracowania Planu był szeroko konsultowany i otwarty. Zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych oraz innych interesariuszy. Łącznie wzięło w nich udział ponad 1800 osób. Projekt Planu został również udostępniony do konsultacji społecznych, w ramach których każdy zainteresowany mógł zgłosić swoje uwagi. Głos lokalnych społeczności został uwzględniony, a proces partycypacyjny prowadzono zgodnie z zasadami przejrzystości i otwartości. W organizowanych warsztatach na równych prawach mogli uczestniczyć również przedstawiciele związków zawodowych. Plan nie eliminuje ochrony czynnej — przeciwnie, przewiduje jej prowadzenie tam, gdzie jest to uzasadnione z punktu widzenia ochrony siedlisk i gatunków, w szczególności w strefach 4a i 4b. Zakres możliwych działań ochronnych został określony w katalogu działań (załącznik nr 6), a ich realizacja opiera się na aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących przepisach prawa. Plan nie narusza obowiązującego prawa. W ramach prac nad dokumentem opracowano szereg ekspertyz, obejmujących m.in. zagadnienia ochrony przyrody, rynku pracy, turystyki, hydrologii, dziedzictwa kulturowego, konfliktów społecznych i metodologii zarządzania. Ekspertyzy te stanowią merytoryczne podstawy Planu i uwzględniają dorobek instytucji terenowych, w tym Lasów Państwowych. Strefowanie, będące jednym z elementów Planu, zostało opracowane na podstawie najnowszych danych Lasów Państwowych dostępnych w Banku Danych o Lasach oraz danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku. Uwzględniono przy tym aktualny stan siedlisk, potrzeby ochrony gatunków oraz cele wynikające z dokumentacji nominacyjnej. Plan zarządzania nie marginalizuje roli leśników ani partnerów społecznych. Przeciwnie — zakłada współpracę wszystkich interesariuszy w celu zapewnienia skutecznej ochrony Obiektu i zrównoważonego rozwoju regionu. W związku z powyższym nie ma podstaw do jego odrzucenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2649	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	W nawiązaniu do konsultacji społecznych dokumentu „Plan zarządzania obiektem światowego dziedzictwa Białowieża Forest”, ogłoszonych przez Instytut Ochrony Środowiska – PIB, Krajowy Sekretariat Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność” opiniuje dokument negatywnie. Założeniem „Planu...” jest ochrona Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości dalej WUW wg skompromitowanej już w Puszczy Białowieskiej idei ochrony procesów naturalnych. Ta XIX wieczna idea szkodliwie odbiła się szczególnie na obniżaniu się bioróżnorodności na poziomie gatunkowym i genetycznym. Wprowadzana intensywnie przez Ministerstwo Środowiska od 2012r. pod naciskiem lobbystycznych organizacji zwanych ekologicznymi, poprzez arbitralne ograniczanie pozyskania drewna w Planach Urządzenia Lasu Nadleśnictw Białowieża, Browsk i Hajnówka a wzmocniona w kolejnych latach przez zblokowanie wszelkich praz gospodarki leśnej jako zabezpieczenie sądu w wyniku pozwu cywilnego „Pracowni na rzecz wszystkich istot”. W efekcie pozbawiono Lasy Państwowe możliwości aktywnego działania i reakcji na zamieranie gatunków drzewiastych jesionu, wiązu a ostatnio świerka, wraz z towarzyszącymi im gatunkami fauny i fungi. Rozpad drzewostanów świerkowych, jesionowych pociągnął za sobą destabilizację i zamieranie szczególnie starszych drzewostanów innych gatunków. Efektem jest zaleganie niespotykanych 7 mln m3 martwego drewna (Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej, IBL), świadczący o rozpadzie obiektu światowego dziedzictwa. Nie bez znaczenia jest postępujący i wzmacniany przez dopuszczanie do rozpadu starych drzewostanów proces „grabowienia” siedlisk, zamieniający bogate, różnorodne ekosystemy w zdegradowane monokultury.	Wyjaśniono	Należy podkreślić, że Plan zarządzania został opracowany zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z ratyfikowanej Konwencji UNESCO z 1972 r. oraz na podstawie dokumentacji renominacyjnej z 2014 r., która jednoznacznie wskazuje, że podstawową zasadą zarządzania Obiektem jest „nienaruszona dzika przyroda” i zakaz pozyskiwania drewna w celach gospodarczych. Od 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. W związku z tym wdrożono zasadę biernej ochrony, ograniczającą ingerencję człowieka do niezbędnego minimum. Plan zarządzania pozostaje w pełni zgodny z tym orzeczeniem oraz z zaleceniami misji UNESCO/IUCN z 2024 r., która jednoznacznie wskazała, że „niezakłócona dzika przyroda” jest podstawową zasadą zarządzania Obiektem. Dostępne dane naukowe nie potwierdzają tezy o spadku różnorodności biologicznej w wyniku ograniczenia działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk i skuteczność przyjętego modelu ochrony. Plan zarządzania nie eliminuje całkowicie działań czynnych – przewiduje ich prowadzenie w wybranych strefach (4a i 4b), tam gdzie są one niezbędne dla zachowania określonych typów siedlisk i gatunków. Działania te są zgodne z obowiązującym prawem oraz z zasadami ochrony przyrody wynikającymi z dokumentacji nominacyjnej. W procesie opracowania Planu uwzględniono szeroki zakres ekspertyz naukowych oraz przeprowadzono rozległe konsultacje społeczne, w których udział mogli wziąć wszyscy zainteresowani, w tym przedstawiciele Lasów Państwowych i związków zawodowych. Łącznie zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, a projekt dokumentu został udostępniony do publicznych konsultacji. W świetle powyższego nie ma podstaw do odrzucenia Planu. Dokument ten stanowi realizację międzynarodowych zobowiązań Polski, opiera się na aktualnej wiedzy naukowej i uwzględnia potrzebę ochrony jednego z najcenniejszych kompleksów leśnych w Europie.
2650	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	„Plan...” wzmacnia negatywne procesy w imię hasła „natura sobie poradzi”, ignorując fakty i sygnały płynące od leśników, myśliwych i samorządów, że tak to nie działa. W „Planie...” strefę aktywną proponuje się ustanowić na powierzchni ok. 2000 ha, pozostałą część pozostawiając procesom naturalnym, na obiekcie o powierzchni ok. 61 000 ha. Polska przyroda jest pod silną presją zarówno ocieplania i wysuszenia się okresów wegetacyjnych oraz presji gatunków z południa lepiej przystosowanych do takich warunków. Nie bez znaczenia jest przenoszenie organizmów obcych, z innych części świata, np. grzybów, które wywołały zamieranie jesionów i wiązów w Europie. Ta presja powoduje destabilizację szczególnie starszych drzew i drzewostanów i zamieranie. Tymczasem właśnie te starsze drzewostany zostały wyłączone z możliwości aktywnej ochrony. A właśnie w takich drzewostanach działania powinny być skierowane na zachowanie trwałości, podtrzymanie bioróżnorodności, adaptując je do zmieniających się warunków. Narzędzia takiej adaptacji są w rękach leśników i można je stosować także w Puszczy Białowieskiej, co „Plan...” niemal całkowicie eliminuje.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie opiera się na założeniu bezczynności, lecz na podejściu zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, w tym skutki zmian klimatu, presję gatunków inwazyjnych oraz choroby drzew. Podejście to zostało przyjęte zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej dla obszarów Natura 2000 i zakłada ciągłe uczenie się, monitorowanie oraz dostosowywanie działań ochronnych do aktualnych potrzeb i zagrożeń. Plan przewiduje możliwość prowadzenia czynnych działań ochronnych w strefach 4a i 4b, obejmujących ok. 1 882 ha. Działania te są ukierunkowane na ochronę siedlisk i gatunków zależnych od ingerencji człowieka oraz wspieranie naturalnych procesów adaptacyjnych. Zarządzanie adaptacyjne, przyjęte w Planie, zakłada również systematyczny monitoring jako podstawę do podejmowania decyzji. Monitoring umożliwia ocenę skuteczności działań, identyfikację nowych zagrożeń oraz dostosowanie strategii ochrony do aktualnych warunków. Takie podejście pozwala na skuteczne reagowanie na procesy destabilizacji drzewostanów, w tym starszych, bez konieczności rezygnacji z nadrzędnych celów ochrony przyrody. Plan nie ignoruje wiedzy i doświadczenia leśników, lecz zakłada ich udział w procesie zarządzania, w szczególności w ramach działań ochronnych w strefach aktywnych. Dokument nie eliminuje możliwości interwencji, lecz precyzyjnie określa ich zakres i lokalizację, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami ochronnymi oraz aktualną wiedzą naukową.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2651	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	W „Planie... „, wielokrotnie identyfikuje się zagrożenia związane z czynnikami abiotycznymi i antropopresją na zasadzie „kopiuj wklej” do tabelki, bez prawdziwej analizy zarówno obecnego stanu Puszczy Białowieskiej jak i jego przyczyn. Nie analizuje się również konsekwencji zaniechania działań leśników. W dokumentach „Planu...” często posługuje się argumentami wybranych naukowców, szczególnie związanych z badaniami roli martwego drewna i gatunkami reliktowymi, pomijając całość złożoności ekosystemów leśnych. Promuje się WUW jako cel sam w sobie, ignorując, że trwałość całości obiektu jest kluczowa zarówno dla przetrwania reliktywów jak i utrzymania saproksylobiontów. Dla przykładu mówi się o znaczeniu dzięcioła trójpalczastego, żywiącego się kornikami, ale nie mówi się o jego losie jak zabraknie świerka i korników....	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska uwzględnia złożoność procesów ekologicznych oraz różnorodność zagrożeń, w tym zarówno czynniki abiotyczne, jak i antropogeniczne. Identyfikacja zagrożeń w tabelach nie jest mechaniczna ani przypadkowa — stanowi element systematycznego podejścia do zarządzania, opartego na analizie dostępnych danych, wyników monitoringu oraz ekspertyz naukowych. Zestawienie zagrożeń w formie tabelarycznej służy przejrzystości i umożliwia ich powiązanie z celami ochrony oraz działaniami zaradczymi. Plan nie pomija konsekwencji zaniechania działań — przeciwnie, przewiduje możliwość prowadzenia czynnej ochrony w wybranych strefach (4a i 4b), tam gdzie jest to niezbędne dla zachowania określonych typów siedlisk i gatunków. Wskazano również potrzebę wdrożenia systemu monitoringu, który pozwoli na ocenę skutków zarówno działań, jak i ich braku, w tym w kontekście zmian klimatycznych i presji biologicznej. Odnosząc się do kwestii doboru źródeł naukowych — Plan opiera się na aktualnej wiedzy naukowej, w tym badaniach dotyczących roli martwego drewna i gatunków saproksylicznych, które są kluczowe dla zachowania wyjątkowej uniwersalnej wartości Obiektu. Wskazanie konkretnych gatunków, takich jak dzięcioł trójpalczasty, służy zobrazowaniu zależności ekologicznych, jednak nie oznacza pominięcia szerszego kontekstu funkcjonowania ekosystemu. Plan nie traktuje WUW jako celu samego w sobie, lecz jako ramę wynikającą z międzynarodowych zobowiązań ochronnych, w której należy zapewnić trwałość i integralność całego Obiektu. Dokument nie wyklucza potrzeby dalszych analiz i dostosowań — przeciwnie, przyjęte podejście zarządzania adaptacyjnego zakłada ciągłe doskonalenie strategii ochrony w oparciu o nowe dane, monitoring i współpracę z interesariuszami.
2652	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	„Plan...” nie dopuszcza na terenie Puszczy Białowieskiej polowań. Jest to skrajnie nieodpowiedzialne w obiekcie, w którym od dawna stwierdza się bardzo wysokie stany zwierzyny, szczególnie jeleniowatych. Wysokie zagęszczenie i konieczność żerowania oraz brak mechanizmów regulacji uniemożliwia procesy regeneracji drzewostanów i skuteczne naturalne odnawianie się lasu. Jedynym beneficjentem presji zwierzyny jest grab, który jako jedyny opiera się zgryzaniu i opanowuje kolejne powierzchnie tworząc monokultury degradujące bioróżnorodność.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie wprowadza całkowitego zakazu polowań na całym obszarze Obiektu. Zgodnie z jego zapisami, prowadzenie polowań jest zabronione wyłącznie w strefach 1 i 2, czyli na obszarach objętych ścisłą i częściową ochroną I stopnia. Natomiast w strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych, ale wyłącznie w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającą Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania uwzględnia potrzebę ochrony różnorodności biologicznej i stabilności ekosystemów, jednak działania te muszą być zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W tym kontekście ingerencje w populacje rodzimych gatunków, takich jak jelenie, nie są przewidziane jako standardowe narzędzie zarządzania, lecz mogą być rozważane wyłącznie w ramach monitoringu i adaptacyjnego podejścia do ochrony przyrody. W Planie przyjęto model ochrony oparty na zarządzaniu adaptacyjnym, który zakłada bieżące dostosowywanie działań do zmieniających się warunków środowiskowych, w tym presji ze strony zwierzyny. Kluczowym elementem tego podejścia jest monitoring, który pozwala na ocenę wpływu populacji zwierząt na procesy regeneracji drzewostanów i różnorodność biologiczną. W przypadku stwierdzenia istotnych zagrożeń, możliwe będzie dostosowanie strategii ochrony w sposób zgodny z celami Planu i obowiązującymi przepisami. Plan nie ignoruje problemu presji zwierzyny, lecz zakłada jego rozpoznanie i ocenę w oparciu o dane, a nie uprzednie założenie o konieczności redukcji populacji. Takie podejście pozwala na zachowanie równowagi między ochroną procesów naturalnych a potrzebą reagowania na rzeczywiste zagrożenia dla ekosystemu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2653	Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność”	W „Planie...” miejscową ludność traktuje się w zasadzie jako zagrożenie i element potrzebny jedynie do obsługi ruchu turystycznego. Z miast i wsi, które w zasadzie powstały w oparciu o leśnictwo i przerób drewna, w stanie stoniowej likwidacji tych gałęzi coraz szybciej mieszkańcy odpływają do innych regionów w poszukiwaniu pracy. Zignorowano negatywne stanowisko samorządów Puszczy Białowieskiej już przy tworzeniu wadliwego wniosku renomacyjnego poszerzającego granice obiektu UNESCO. „Plan...” zauważa wprawdzie odpływ ludności z tego terenu, ale nie proponuje żadnych istotnych rozwiązań poza szkoleniami miejscowej ludności, także dzieci w szkołach, że swój majątek, dobrobyt i przyszłość mają poświęcić na rzecz WUW. Takie podejście jest sprzeczne z zasadami UNESCO, ale autorzy „Planu...” podobnie jak przy tworzeniu wniosku renomacyjnego nie zamierzają się tym przejmować! Wobec powyższego, uznając cały dokument jako wyjątkowo szkodliwy zarówno dla przyszłości Puszczy Białowieskiej jak i miejscowej ludności, Krajowa Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność” jak w sentencji opiniuje negatywnie.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie traktuje lokalnej społeczności jako zagrożenia ani jako biernego wykonawcy usług turystycznych. Przeciwnie — dokument ten zawiera szereg działań ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców, wzmocnienie ich roli w zarządzaniu Obiektem oraz wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju i zobowiązaniami wynikającymi ze statusu UNESCO. W Planie przewidziano m.in.: Działanie 4.1.1: opracowanie programu współpracy z udziałem lokalnych interesariuszy, w tym samorządów, organizacji społecznych i mieszkańców, w sposób transparentny i partycypacyjny; Działanie 4.2.1 i 4.2.2: opracowanie mechanizmów finansowego wsparcia dla inicjatyw lokalnych, obejmujących m.in. rozwój turystyki zrównoważonej, wsparcie produktów lokalnych, ekologiczne metody ogrzewania, ochronę krajobrazu kulturowego oraz kontynuację programów wspierających rolników; Działanie 5.2.1: zapewnienie wsparcia eksperckiego dla administracji publicznej w procesach planowania rozwoju i podejmowania decyzji; Działanie 5.3.2: opracowanie ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki, uwzględniającej interesy lokalnych społeczności i konieczność ograniczenia presji na przyrodę. Plan nie ignoruje problemu odpływu ludności — przeciwnie, wskazuje na potrzebę tworzenia warunków do zatrzymania mieszkańców poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości, promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz budowanie marki regionu. Edukacja i działania informacyjne nie mają na celu narzucania poświęceń, lecz zwiększenie świadomości wartości Obiektu i możliwości, jakie wynikają z jego ochrony. Zarzut dotyczący rzekomego pominięcia głosu samorządów przy opracowywaniu wniosku renomacyjnego nie odnosi się do treści Planu zarządzania, który został opracowany w ramach szerokich konsultacji społecznych, obejmujących ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych.
2654	Osoba prywatna	Jako przyrodniczka i leśniczka pragnę podkreślić wyjątkową wartość Puszczy Białowieskiej – obiektu o randze światowej. Jej znaczenie przyrodnicze, naukowe i kulturowe jest niezaprzeczalne, dlatego w pełni popieram potrzebę przyjęcia i wdrożenia Planu Zarządzania. Jednocześnie wnoszę uwagę dotyczącą treści zawartej w rozdziale 4 (str. 133). Zdecydowanie postuluję wyeliminowanie zapisów dotyczących prowadzenia gospodarki leśnej w granicach Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Istotą ochrony Puszczy nie jest bowiem zachowanie pojedynczych elementów przyrody, lecz ochrona i podtrzymywanie naturalnych procesów ekologicznych, które mogą przebiegać w sposób niezakłócony tylko bez działalności człowieka.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie zarządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz produktów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2655	Chair of the Board of Trustees	Zamiast niszczyć Puszcę dla krótkookresowych celów gospodarczych zaplanujemy dla niej przyszłość na wiele pokoleń. Niech będzie naszą marką i dumą, przykładem dobrej praktyki inspirującym cały świat! Puszcza Białowieska to nasze narodowe dziedzictwo, skarb, który jest jednocześnie ikoną ochrony przyrody w Polsce i naszą marką na świecie. Nie da się zachować tego skarbu dla przyszłych pokoleń jeśli będziemy myśleli jedynie w kontekście ochrony fragmentu terenu (jaki stanowi dzisiaj Białowiecki Park Narodowy i rezerwaty przyrody). Ważne jest planowanie holistycznego, przyjaznego dla środowiska zarządzania na całym obszarze Puszczy, także w miejscach Leśnych Kompleksów Promocyjnych stanowiących blisko 60 procent polskiej części Puszczy Białowieskiej i tworzących naturalną otulinę Parku (przyrodniczą i społeczną). Dlatego godny wspierania i promowania jest postulat dużej części środowisk naukowych i organizacji pozarządowych aby cały obszar Puszczy Białowieskiej został w przyszłości objęty ochroną w formie parku narodowego (słynne hasło: „Cała Puszcza parkiem narodowym”), tak jak ma to już miejsce po stronie białoruskiej. Oczywiście kluczowe jest tu budowanie poparcia społeczności lokalnej dla takiego projektu, tak by większość mieszkańców utożsamiała się z nim i widziała w nim szansę dla własnego rozwoju zawodowego, swoich dzieci i wnuków. Chodzi tu o rozwój oparty o zielone miejsca pracy, działalność gospodarczą jak najmniej ingerującą w środowisko przyrodnicze, a jednocześnie wykorzystującą potencjał, zasoby i bogactwo przyrody oraz dziedzictwo kulturowe regionu. Ekoturystyka w Puszczy Białowieskiej to nie tylko typowe specjalistyczne wyprawy przyrodnicze z przewodnikiem czy „fotosafari”, ale także turystyka wiejska dla rodzin (z bogatą ofertą warsztatów edukacyjnych, rzemieślniczych, kulinarnych, muzycznych, sportowo-rekreacyjnych), turystyka aktywna – piesza, spacerowa, rowerowa (np. szlakiem greenways Podlaski Szlak Bociani), wodna, narciarstwa biegowego albo nawet wycieczki w raketach śnieżnych (np. w Estonii sezon na takie wycieczki trwa od jesieni, przez zimę do wiosny). Uzupełnieniem mogą być inne formy podróży, w tym turystyka biznesowa (konferencje tematyczne z ofertą dodatkowych wycieczek terenowych), zdrowotna, kulinarna, związana z imprezami kulturowymi, artystycznymi etc. Mądrze zaplanowany rozwój turystyki i zagospodarowanie przestrzenne pozwoli na dobre zarządzanie ruchem turystycznym w czasie i przestrzeni, w tym zachowanie zakątków najbardziej wrażliwych i wymagających szczególnej ochrony. Niezbędna jest długofalowa edukacja, tworzenie miejsc pracy dla różnych grup wiekowych mieszkańców (w tym zatrzymanie młodych ludzi w regionie), wykorzystywanie nowych technologii, kompleksowe i interdyscyplinarne zarządzanie całym regionem. Turystyka zrównoważona, w tym ekoturystyka może stanowić rdzeń takiej koncepcji rozwoju regionu, w powiązaniu z innymi formami przedsiębiorczości okołoturystycznej i usługowej opartej o zasoby, markę i „magię” Puszczy. Dodatkową wartość dla społeczności lokalnej stanowi życie w miejscu o wysokiej jakości środowiska – czyste powietrze, otoczenie przyrody, pięknego krajobrazu, dostępność naturalnej, zdrowej żywności, etc. Społeczność lokalna może w takim miejscu czerpać bezpośrednie korzyści gospodarcze poprzez prowadzenie gospodarstw eko-agroturystycznych, pensjonatów, zagród edukacyjnych, działalność gastronomiczną, edukacyjną, związaną z interpretacją dziedzictwa i nowymi technologiami, etc. Reasumując, pomysłów na mądry, długofalowy zrównoważony rozwój w takich unikatowych miejscach jak Puszcza Białowieska jest mnóstwo. Potrzebne jest odpowiedzialne i interdyscyplinarne planowanie, partycypacja społeczna, edukacja, współpraca samorządów, jednostek administracji rządowej, biznesu, organizacji pozarządowych etc. Wciąż jest szansa na pozyskanie środków europejskich na takie przedsięwzięcia. Zamiast niszczyć Puszcę dla krótkookresowych celów gospodarczych zaplanujemy dla niej przyszłość na wiele pokoleń. Niech będzie naszą marką i dumą, przykładem dobrej praktyki inspirującym cały świat!	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska w pełni podziela ideę długofalowego, odpowiedzialnego i zrównoważonego zarządzania tym unikatowym obszarem. Dokument ten nie ogranicza się do ochrony wyłącznie Białowieskiego Parku Narodowego, lecz obejmuje cały Obiekt UNESCO, który — zgodnie z wnioskiem renomacyjnym z 2014 roku — obejmuje również tereny zarządzane przez Lasy Państwowe. Ochrona realizowana jest zatem w ramach istniejących granic Obiektu, a nie tylko w obrębie parku narodowego. Postulat objęcia całej Puszczy Białowieskiej statusem parku narodowego odnosi się do kwestii wykraczających poza zakres opracowywanego Planu zarządzania. Zmiana granic parku narodowego lub jego otuliny należy do kompetencji właściwych organów administracji publicznej i nie jest przedmiotem niniejszego dokumentu. Plan koncentruje się na działaniach ochronnych i zarządczych w ramach zatwierdzonego przez UNESCO Obiektu Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami Planu, ingerencja człowieka została ograniczona do absolutnego minimum. Pozyskiwanie drewna dopuszczone jest wyłącznie na 3,38% powierzchni Obiektu i tylko jako efekt uboczny działań ochronnych — nie są to zręby częściowe ani zupełne. Zakaz budowy nowych dróg oraz ograniczenie polowań (całkowity zakaz w strefach 1 i 2, dopuszczenie wyłącznie działań zaradczych wobec inwazyjnych gatunków obcych w strefach 3 i 4) dodatkowo wzmacniają integralność ekosystemu. Plan uwzględnia również potrzebę rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju. Wskazano m.in. na konieczność opracowania ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki, wspierania lokalnej przedsiębiorczości, promocji produktów regionalnych oraz tworzenia zielonych miejsc pracy. Ekoturystyka, edukacja, działalność usługowa i interpretacja dziedzictwa przyrodniczego zostały wskazane jako kierunki rozwoju, które mogą przynieść korzyści mieszkańcom bez naruszania wartości przyrodniczych Obiektu. Wszystkie działania przewidziane w Planie mają na celu zachowanie unikalnego charakteru Puszczy Białowieskiej, jej różnorodności biologicznej oraz wartości jako dobra narodowego i światowego. Dokument ten stanowi narzędzie wspierające ochronę przyrody w sposób odpowiedzialny, interdyscyplinarny i długofalowy — z myślą o obecnych i przyszłych pokoleniach.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2656	Osoba prywatna	Popieram Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, ale odnośnie treści w rozdziale 6.4 str. 133 proszę o wyeliminowania gospodarki leśnej z obiektu UNESCO.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
2657	Klub Przyrodników	Proszę o rozważenie stosowania dla obiektu nazwy „Puszcza Białowieska” w języku polskim (w razie potrzeby o wnioskowanie do UNESCO o odpowiednią modyfikację wpisu). Stosowanie w Polsce nazwy obiektu w brzmieniu angielskim, nawet jeśli jest konsekwencją oficjalnej treści wpisu, ma niekorzystne konsekwencje socjologiczne, skutkując nieuchronnie „alienacją” planu z nurtu lokalnej i regionalnej debaty o tożsamości regionu.	Nie uwzględniono	Określenie „Białowieża Forest” jest nazwą stosowaną przez UNESCO w dokumentach międzynarodowych. Jej użycie w materiałach wynika z konieczności zachowania zgodności z dokumentacją UNESCO, jednak nie oznacza rezygnacji z polskiej nazwy „Puszcza Białowieska”. Zgodnie z decyzją UNESCO nr 38 COM 8B.12, Puszcza Białowieska została wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa jako „Białowieża Forest”. Ze względu na międzynarodowy charakter Obiektu oraz jego rozpoznawalność poza granicami Polski, zdecydowano się na pozostawienie tej angielskiej nazwy. Nie oznacza to jednak, że w Polsce następuje zmiana nazewnictwa – „Puszcza Białowieska” pozostaje obowiązującym określeniem w języku polskim. Plan zarządzania nie nakłada również obowiązku stosowania oznaczeń z nazwą „Białowieża Forest”.
2658	Klub Przyrodników	W części wprowadzającej brakuje informacji o poprzedniej wersji projektu planu, poddanej konsultacjom społecznym w listopadzie 2023 r. Proszę uzupełnić informację o poprzednich konsultacjach społecznych, podając także, jakie uwagi wówczas wniesiono i w jaki sposób je wykorzystano.	Nie uwzględniono	Informacja o wcześniejszej wersji projektu Planu zarządzania została uwzględniona w procesie jego opracowywania, jednak nie stanowi elementu treści dokumentu. Poprzednie konsultacje społeczne zostały przeprowadzone przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska. Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy dokonał analizy zgłoszonych uwag i przygotował raport, który został przekazany do Ministerstwa. Obecna wersja Planu bazuje na wersji konsultowanej w 2023 r., uwzględniając zmiany wynikające z rekomendacji UNESCO oraz z uwag zgłoszonych w trakcie konsultacji społecznych. Po ich wprowadzeniu dokument został ponownie poddany konsultacjom. Takie podejście zapewnia ciągłość procesu oraz transparentność w zakresie uwzględniania opinii interesariuszy.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2659	Klub Przyrodników	Dokument pomocniczy „Stan zachowania Puszczy Białowieskiej” zawiera istotne błędy. W szczególności: a) przedstawiane dane o stanie zachowania siedlisk przyrodniczych są rozbieżne z danymi zakodowanymi w SDF obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska – różnice te wymagają przynajmniej wyjaśnienia; b) autor dokumentu myli kryteria „oceny stanu zachowania” oraz „oceny ogólnej” używane w SDF obszarów Natura 2000, co prowadzi do nieprawidłowych wniosków; c) dane o niektórych „gatunkach fokusowych” nie są spójne – dokument w jednym miejscu stwierdza, że brak jest o wystarczających danych np. na temat bobra, wydry, dzięcioła zielonosiwego, dzięcioła czarnego, dzięcioła średniego, trzmiełojada, słonki, a w innym miejscu stwierdza, że populacje tych gatunków są w dobrej kondycji i można przyznać im najlepszą ocenę (FV); d) propozycje introdukcji szlachkonia szafrańca i przeplatki aurii nie wydają się przemyślane i są chyba sprzeczne z kryteriami reintrodukcji IUCN (brak odpowiednich siedlisk dla tych gatunków); Proszę poprawić te i inne błędy w dokumencie.	Nie uwzględniono	Dokument „Stan zachowania Puszczy Białowieskiej” ma charakter pomocniczy i nie stanowi przedmiotu konsultacji społecznych. Został opracowany na podstawie ekspertyzy pt. „Fauna Białowieża Forest w kontekście zarządzania dobrem światowego dziedzictwa” przygotowanej przez mgr inż. Wojciecha Sobocińskiego z Wydziału Biologii Uniwersytetu w Białymstoku. Jego celem jest dostarczenie ogólnych informacji wspierających proces planistyczny, a nie szczegółowa analiza danych monitoringowych czy dokumentów referencyjnych, takich jak Standardowy Formularz Danych (SDF) obszaru Natura 2000. Wskazane rozbieżności i nieścisłości nie mają wpływu na treść Planu zarządzania, który nie przywołuje szczegółowych ocen stanu siedlisk ani populacji gatunków fokusowych. Plan, jako dokument ramowy, koncentruje się na wyznaczeniu kierunków działań i celów zarządzania, natomiast szczegółowe dane przyrodnicze oraz ich interpretacja mogą być rozwijane w dokumentach niższego szczebla, takich jak strategie ochrony, plany monitoringu czy ekspertyzy specjalistyczne. Uwagi dotyczące zgodności danych z SDF oraz zasad reintrodukcji IUCN mogą zostać uwzględnione w przyszłych aktualizacjach dokumentów pomocniczych, jednak nie stanowią podstawy do korekty Planu zarządzania.
2660	Klub Przyrodników	Dokument pomocniczy „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia...”, choć deklaruje że jest „zrealizowany stosownie do stanu współczesnej wiedzy”, jest napisany tak, jakby wiedza o historycznej roli pożarów w kształtowaniu szaty roślinnej i różnorodności biologicznej Puszczy1 nie istniała (nawiasem mówiąc, w dokumencie „Stan zachowania Puszczy Białowieskiej” wspomniano np. o utracie cennego gatunku Stephanopachys linearisze względu na brak pożarów). Nie jest w ogóle jasne, jaka jest rola tego dokumentu w planie zarządzania obiektem – dlaczego akurat ryzyku pożarów poświęcono specjalne opracowanie, podczas gdy inne zagrożenia dla Puszczy Białowieskiej wydają się znacznie poważniejsze i znacznie bardziej potrzebują szczegółowej analizy? Sugeruję albo rezygnację z dokumentu „Plan zabezpieczenia przeciwpożarowego...”, albo sporządzenie dokumentów o podobnej szczegółowości przedstawiających zabezpieczenie Puszczy przed innymi zagrożeniami – np. Planu ochrony warunków wodnych, Planu zabezpieczenia Puszczy przed inwazyjnymi gatunkami obcymi, Planu zabezpieczenia Puszczy przed niepożądanymi oddziaływaniami wojska i straży granicznej itp. Jeżeli Plan zabezpieczenia przeciwpożarowego miałby pozostać elementem Planu zarządzania obiektem, to sugeruję gruntowne przerehabilitowanie jego części wstępnej: przedstawienie zarówno pozytywów jak i negatywów ekologicznej roli pożarów w Puszczy i na tym tle wyjaśnienie przyjętego paradygmatu dążenia do maksymalnego ograniczenia pożarów. Jeżeli Plan zabezpieczenia przeciwpożarowego miałby pozostać elementem Planu zarządzania obiektem, to jego elementem powinno być także wskazanie sposobu realizacji rekomendacji eksperckiej wypalenia niewielkich powierzchni leśnych (1-2 arowych) w strefie 4a i 4b– w tym sposoby zabezpieczenia przeciwpożarowego przy realizacji takiego wypalania.5. Jako działanie 2.2.1 ujęto w planie „Opracowanie ekspertyzy w odniesieniu do niezgodności wynikających z celów ochrony realizowanych przez różne podmioty, w kontekście: zobowiązań Polski wynikających z ratyfikowanych międzynarodowych konwencji i porozumień oraz prawa Unii Europejskiej; Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu Białowieża Forest wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO”. Wydaje się, że rozpoznanie takich ewentualnych niezgodności i ich odpowiednie planistyczne rozwiązanie to podstawowy cel opracowania zaingerowanego planu zarządzania obszarem. Jeżeli więc dotychczas tego nie zrobiono, i jeżeli odpowiednią ekspertyzę trzeba dopiero opracować, to sens istnienia „zintegrowanego planu zarządzania” jest wątpliwy	Wyjaśniono	Dokument „Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest” stanowi załącznik do Planu zarządzania. Jego opracowanie wynika z obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego na obszarach leśnych, zgodnie z przepisami krajowymi, w tym ustawą o lasach oraz rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. Dokument ten nie jest elementem wynikającym z wymogów UNESCO, lecz z krajowego systemu ochrony przeciwpożarowej. Uwzględnienie zagrożenia pożarowego jako osobnego opracowania jest uzasadnione ze względu na rosnące ryzyko związane z czynnikami abiotycznymi, biotycznymi i antropogenicznymi, które oddziałują na Puszcę Białowieską w sposób synergiczny. W dokumencie przedstawiono aktualne zagrożenia wynikające m.in. ze zmian klimatycznych, spadku poziomu wód gruntowych oraz zwiększonej podatności drzewostanów na stres środowiskowy. W odniesieniu do rekomendacji dotyczących wypalania, należy jednoznacznie podkreślić, że wypalanie traw, łąk, nieużytków oraz pozostałości roślinnych jest w Polsce całkowicie zabronione, zgodnie z: art. 124 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (2004 r.), art. 30 ust. 3 pkt 3 ustawy o lasach (1991 r.). W polskim systemie prawnym nie istnieje przepis dopuszczający tzw. „kontrolowane wypalanie” w celach gospodarczych lub ekologicznych. Wyjątki dotyczą wyłącznie działań służb ratowniczych w ramach gaszenia pożarów. W związku z tym wszelkie rekomendacje dotyczące wypalania, nawet jeśli pochodzą z ekspertyz, zostaną usunięte z dokumentów pomocniczych. W zakresie działania 2.2.1, Plan zarządzania przewiduje: Opracowanie ekspertyzy dotyczącej niezgodności wynikających z celów ochrony realizowanych przez różne podmioty, w kontekście: zobowiązań Polski wynikających z prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej i prawa krajowego, ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu Białowieża Forest. Przygotowanie projektu badawczego w zakresie rozwiązywania potencjalnych niezgodności w ochronie poszczególnych elementów ekosystemu Puszczy Białowieskiej, ze szczególnym uwzględnieniem ograniczeń i możliwości wynikających z przyjętego strefowania Obiektu. Celem działania jest zapewnienie spójności i zgodności przyszłych działań z Planem zarządzania oraz z zasadami ochrony Obiektu. Należy również zaznaczyć, że konsultowany projekt Planu zarządzania nie jest dokumentem zintegrowanym, ponieważ ze względu na aktualną sytuację geopolityczną obejmuje wyłącznie polską część Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2661	Klub Przyrodników	Pozytywnie opiniuję zaproponowane strefowanie obszaru, wyrażające model ochrony Puszczy polegający na ograniczeniu do minimum ingerencji w ekosystemy leśne.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dziękuję za przekazaną uwagę. Pozytywna opinia dotycząca zaproponowanego strefowania obszaru stanowi istotne potwierdzenie zasadności przyjętych założeń Planu zarządzania.
2662	Klub Przyrodników	Planowane kierunki działania (rozdz. 5) przedstawiono w podziale na „kierunki i działania wypracowane partycypacyjnie” (rozdz. 5.1.) oraz „rekomendacje eksperckie” (rozdz. 5.2). O ile rozdz. 5.1. przedstawia cele i działania w spójnej formie, to nie jest jasne, jaki jest status „rekomendacji eksperckich” zestawionych w rozdz. 5.2. W dokumencie napisano, że „rekomendacje pełnią rolę wytycznych, określających istotne aspekty do uwzględnienia w dokumentach określonych w rozdziale 6.2”, ale jest to stwierdzenie bez pokrycia, bo przyjemniej niektóre rekomendacje nie pasują do żadnych działań ujętych w rozdz. 5.1. lub są wręcz sprzeczne z rozstrzygnięciami planistycznymi np. dotyczącymi strefowania. Generalnie, w dokumencie nie widać spójności rekomendacji z rozdz. 5.2 z pozostałą częścią planu. Czytelnik odnosi wrażenie, że podstawowa praca planistyczna, polegająca na skonsumowaniu rekomendacji eksperckich, tj. na konsekwentnym i spójnym przełożeniu ich na faktyczne rozstrzygnięcia planistyczne, nie została dobrze wykonana. Przykładowo: na str. 116 zapisano rekomendację „łęgi 91E0 – „uwzględnienie w ramach oceny oddziaływania na środowisko dogłębnej oceny wpływu modernizacji i budowy dróg na siedlisko” – ale gdzie miałyby ona być zastosowana, jeżeli: siedlisko 91E0 w całości znalazło się w strefach, w których „budowę dróg” wskazano jako niedozwoloną? Na str. 116 zapisano rekomendację „pozostawianie martwego drewna wielkowsmiarowego (w ilości zgodnej z kryteriami oceny parametrów siedlisk przyrodniczych zgodnie z zasadami Państwowego Monitoringu Środowiska)” – co sugeruje, że „nadmiar” powyżej 20m ³ /ha będzie usuwany; jest to w sprzeczności z zapisami o strefowaniu i dopuszczalności działań gospodarczo-leśnych. Podano rekomendację dotyczącą ciepłolubnych dąbrów „Utrzymanie płatów siedliska lub poprawa ich stanu” – ale czy na pewno miejsca występowania ostatnich resztek dąbrów znalazły się w strefie 4a?	Uwzględniono częściowo	W odpowiedzi na przedstawione uwagi wprowadzono zmiany w Planie zarządzania - Katalog dozwolonych działań w wyniku uwag zgłoszonych w procesie konsultacji społecznych został uzupełniony o działania, które powinny być podejmowane w obrębie dąbrowy świetlistej. - Zweryfikowano i zmodyfikowano zestawienie tabelaryczne z rekomendacjami eksperckimi
2663	Klub Przyrodników	W całej treści dokumentu są liczne niespójności. Ich usunięcie powinno być zadaniem zespołu autorskiego, a nie przedmiotem konsultacji społecznych. Przykładowo tylko wskazujemy niektóre: Podano rekomendację „pozostawianie wszystkich ponad 100-letnich martwych drzew do całkowitej mineralizacji (z wyłączeniem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu publicznemu)”. W jaki sposób mineralizacja martwych drzew może zagrażać bezpieczeństwu publicznemu? Np. na str. 10 i 65 napisano „Proponowane działania, takie jak likwidacja zbędnej infrastruktury... wpisują się.” – co jest słuszne, ale nigdzie w planie nie zaproponowano likwidacji jakiegokolwiek infrastruktury i nie wskazano, jaka infrastruktura jest zbędna.	Wyjaśniono	W odniesieniu do wskazanego przykładu dotyczącego rekomendacji pozostawiania ponad 100-letnich martwych drzew do całkowitej mineralizacji, należy doprecyzować, że zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego nie wynika z procesu mineralizacji, lecz z obecności martwych drzew w miejscach użytkowanych przez ludzi, takich jak drogi, szlaki turystyczne czy infrastruktura komunikacyjna. W takich przypadkach istnieje ryzyko zawalenia się drzewa lub jego fragmentów, co może stanowić realne zagrożenie dla zdrowia i życia użytkowników. W kwestii likwidacji zbędnej infrastruktury, Plan zarządzania zawiera konkretne zalecenia, m.in. dotyczące: zaniechania stosowania nowych oraz likwidacji istniejących grodzień z siatki leśnej, stosowanych w ochronie sztucznych i naturalnych odnowień lasu. Zalecenie to wpisuje się w szerszy kontekst ograniczania ingerencji w ekosystemy leśne oraz przywracania ich naturalnej dynamiki. Wszelkie dodatkowe działania w zakresie identyfikacji i usuwania infrastruktury mogą zostać rozwinięte w dokumentach niższego szczebla, zgodnie z ramowym charakterem Planu zarządzania.
2664	Klub Przyrodników	Plan wykazuje bezradność wobec zagrożeń związanych z zaporą graniczną i jej funkcjonowaniem. Prawidłowo identyfikuje te zagrożenia, ale nie przedstawia przekonującego pomysłu, jak je zniwelować. Praktycznie nie ma działań skutecznie ograniczających to zagrożenie w rozdziale 5.1. Pewne rekomendacje eksperckie przedstawiono w rozdz. 5.2, ale nie wydają się wystarczające. Kuriozalne jest zadeklarowanie pasa granicznego jako części „strefy aktywnej ochrony gatunków i siedlisk”. Wobec istnienia ewidentnego zagrożenia dla integralności Puszczy Białowieskiej w postaci istnienia rozbudowanej zapory granicznej przecinającej obiekt światowego dziedzictwa i niewątpliwie upośledzającej łączność ekologiczną w obrębie Puszczy, jak również wobec braku pomysłów planistycznych, jak tę łączność można przywrócić, będziemy uważać za potrzebne wpisanie Puszczy Białowieskiej na listę obiektów w zagrożeniu.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie posiada kompetencji w zakresie decyzji dotyczących infrastruktury granicznej, w tym zapory granicznej przecinającej Obiekt Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Powstanie zapory było konsekwencją decyzji administracyjnych i politycznych, podjętych w odpowiedzi na kryzys migracyjny, i zostało uregulowane ustawą z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej. W dokumencie zawarto rekomendacje eksperckie mające na celu ograniczenie wpływu zapory na Obiekt, w tym działania dotyczące ochrony gatunków, ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, łagodzenia zanieczyszczeń hałasem i światłem oraz wzmocnienia monitoringu ekosystemów. Rekomendacje te zostały opracowane na podstawie ekspertyzy naukowej i stanowią możliwy zakres działań w ramach kompetencji zarządczych. Klasyfikacja pasa granicznego jako części strefy aktywnej ochrony gatunków i siedlisk wynika z konieczności prowadzenia tam działań związanych z sytuacją na granicy oraz zapewnienia bezpieczeństwa. Należy pamiętać, że bezpieczeństwo państwa ma charakter nadrzędny, a działania ochronne muszą być prowadzone z uwzględnieniem tego priorytetu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2665	Klub Przyrodników	Nie jest jasne, co konkretnie plan proponuje w zakresie warunków wodnych. Zagrożenia dla warunków wodnych Puszczy i dla puszczańskich ekosystemów zależnych od wody są konkretne i poważne, ale jedyne uzgodnione działanie proponowane w planie to „Opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej, uwzględniającego następujące aspekty”. Czyli: plan potrafi zaplanować tylko... opracowanie kolejnego planu. Uderzające jest, że jako materiał wyjściowy do planu zarządzania Puszczą zlecono opracowanie planu ochrony przeciwpożarowej, ale nie zlecono opracowania planu ochrony i odbudowy warunków wodnych - mimo że brak wody jest znacznie poważniejszym zagrożeniem niż pożary. Zagadnień wodnych dotyczą wprawdzie niektóre rekomendacje eksperckie w rozdz. 5.2., ale nie wiadomo, jak należy je traktować, tj. czy są to działania zaplanowane do zrealizowania, czy tylko streszczenie opinii ekspertów. Wnioskuje, by uzupełnić plan zarządzania o spójną koncepcję ochrony zasobów wodnych (najlepiej jako załącznik, analogicznie do planu ochrony przeciwpożarowej). Powinna ona odnosić się do działań już w Puszczy wykonanych (np. dotąd budowane progi na ciekach, renaturyzacja Narewki na Polanie Białowiejskiej – oceniając ich efektywność, wskazując na osiągnięte korzyści, ale także na ujawnione problemy. Powinna np. odpowiadać na pytania: czy celowe jest maksymalizowanie zatrzymanie wody w olsach blokując wszystkie rowy i przepusty, wykorzystując także groble dróg leśnych? Czy też przeciwnie: właściwe jest maksymalizowanie ruchu/przepływu wody, w tym jej przepływ pod groblami, a w ten sposób zasilanie większych cieków? Czy głęboko wcięta Narewka wymaga ingerencji renaturyzacyjnych na dłuższym odcinku, czy też nadaje się do renaturyzacji spontanicznej?	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania uwzględniono potrzebę ochrony zasobów wodnych Puszczy Białowiejskiej, wskazując m.in. na konieczność ograniczenia spływu powierzchniowego (w strefach 2-4) przy wykorzystaniu naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1. Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej przewidziano opracowanie planu działań w tym zakresie, co stanowi pierwszy etap systemowego podejścia do zagadnień hydrologicznych w ramach Planu zarządzania. Każda ingerencja w obieg wody na danym terenie ma swoje konsekwencje, zarówno pozytywne, jak i negatywne. Zatrzymanie wody w jednym miejscu, spowoduje zmniejszenie jej ilości w niższych partiach zlewni. Z tego względu działań w tym zakresie nie można podejmować bez odpowiednich, szczegółowych analiz, najlepiej opracowanych z wykorzystaniem modelowania matematycznego. W ramach prac nad Planem zarządzania powstała ekspertyza pt. „Warunki hydrologiczne Dobra Światowego Dziedzictwa UNESCO Białowieża Forest” (Mateusz Grygoruk, Warszawa 2022), z której wnioski zostały uwzględnione w treści Planu. Dokument ten może stanowić podstawę merytoryczną dla dalszych prac planistycznych i wdrożeniowych, w tym dla opracowania szczegółowego planu ochrony zasobów wodnych. Plan zarządzania, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie zawiera szczegółowych rozstrzygnięć technicznych ani ocen efektywności dotychczasowych działań hydrotechnicznych. Ich opracowanie wymaga odrębnego procesu analitycznego, który może zostać zrealizowany w formie dokumentów podrzędnych/wykonawczych.
2666	Klub Przyrodników	W uwagach z 30 listopada 2023 r. zwracałem uwagę, że dopuszczenie gospodarki łowieckiej i polowań w Puszczy (strefa 3 i 4) stoi w sprzeczności z zachowaniem chronionej wartości zależności troficzne między roślinami, zwierzętami roślinożernymi i drapieżnikami mogą być obserwowane w formie nieprzekształconej przez działalność człowieka, równoległe z nakładaniem się nisz ekologicznych pokrewnych sobie gatunków. Wniosłem, by nie dopuszczać polowań w strefach 3 i 4. Wnosiłem także, by wyraźnie wskazać jako zagrożenie dla obszaru próby redukcji populacji dzika podejmowane pod pretekstem „zwalczania ASF” i by zawrzeć w planie zapisy, gwarantujące że takie działania nie będą kontynuowane. W aktualnej wersji planu zapis „Możliwe prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych”, dotyczący stref 3 i 4, wymaga doprecyzowania – tak by było jasne, że prowadzenie polowań możliwe jest tylko w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych, a nie jest możliwe w stosunku do rodzimych gatunków łownych. Ponownie wnoszę też, by jako zagrożenie wskazać próby redukcji populacji dzika w związku z zagrożeniem ASF – a także by zawrzeć w planie zapisy, gwarantujące że takie działania nie będą kontynuowane.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.
2667	Klub Przyrodników	W uwagach z 30 listopada 2023 r. zwracałem uwagę, że na leśnych ciekach w obszarze w ogóle nie powinny być wykonywane prace utrzymaniowe, takie jak odmulanie, usuwanie roślinności, usuwanie martwych drzew, oraz że przytoczony Katalog Dobrych Praktyk Robót Hydrotechnicznych i Prac Utrzymawczych (Biedroń i in., 2018) wyraźnie wskazuje, że jedyną dobrą praktyką na ciekach tego typu jest wykluczenie wykonywania takich prac (a nie tylko ich „ograniczanie”). Nadmieniam, że w Puszczy takie „prace utrzymaniowe” przyspieszałyby odpływ wody, pogłębiając jedno z zagrożeń dla obiektu. W dokumencie wciąż znajduje się rekomendacja „Prowadzenie prac utrzymaniowych zgodnie z Katalogiem Dobrych Praktyk Robót Hydrotechnicznych i Prac Utrzymawczych (KDP; Biedroń i in., 2018) w strefach 2-4 Obiektu, w szczególności ograniczenie prac polegających na odcinkowym odmulaniu oraz całkowitym wykaszaniu roślinności”. Ponawiam uwagę z 2023 r. tj. wnioskuje o zupełne wykluczenie możliwości odmulania, usuwania roślinności, usuwania martwych drzew z cieków w strefach 1-4.	Nie uwzględniono	Zalecenia zawarte w Planie zarządzania wskazujące na potrzebę postępowania zgodnie z Katalogiem Dobrych Praktyk Robót Hydrotechnicznych i Prac Utrzymawczych mają charakter ekspercki, pochodzą z ekspertyzy przygotowanej przez Pana prof. Mateusza Grygoruka. Należy pokreślić, iż sam Katalog został również przygotowany przez ekspertów zajmujących się m.in. renaturyzacją rzek, co potwierdza wysoki poziom merytoryczny tego katalogu. Działania w nim zaproponowane uwzględniają potrzeby ekosystemów rzecznych i od wód zależnych. Warto również wskazać, iż w Planie zarządzania dopuszczono w strefach 2-4 realizację działań mających na celu ograniczenie spływu powierzchniowego (przy wykorzystaniu lokalnego materiału, np. leżących pni drzew).
2668	Klub Przyrodników	W uwagach z 2023 r. zwracałem uwagę, że wartości obszaru są m.in. zależne od ilości i jakości martwego drewna w ekosystemach leśnych, przy czym związane są także z lokalnym występowaniem martwego drewna w znacznej ilości. Dla zachowania tych wartości, nie wystarczy standardowy poziom martwego drewna będący progiem „właściwego stanu ochrony”, a niekiedy potrzebne są wartości znacznie wyższe. Zapis pozostawianie martwego drewna wielkowymiarowego (w ilości zgodnej z kryteriami oceny parametrów siedlisk przyrodniczych zgodnie z zasadami Państwowego Monitoringu Środowiska) jest więc niewłaściwy, wnosimy o wykreślenie z niego nawiasu ograniczającego docelową ilość martwego drewna. W rekomendacjach zapisano także: Pozostawianie podczas zabiegów gospodarczych w niezależnie od klas wieku wszystkich drzew biocenotycznych tj. z wadami, uszkodzeniami, licznymi mikrosiedliskami (z wyłączeniem sytuacji zagrażających bezpieczeństwu publicznemu). W Puszczy Białowiejskiej, w żadnej strefie, nie powinna mieć w ogóle miejsca żadna gospodarka, w ramach której usuwano by jakiegokolwiek martwe drewno, ani w ramach której usuwano by drzewa biocenotyczne	Uwzględniono częściowo	Plan zarządzania nie ogranicza możliwości pozostawiania martwego drewna w ilościach przekraczających te wartości wskazane w Państwowym Monitoringu Środowiska, jeśli wynika to z potrzeb ochrony przyrody. Wysoka jakość siedlisk Puszczy Białowiejskiej, w tym obecność licznych gatunków porostów i bezkręgowców, jest bezpośrednio związana z dużą ilością martwego drewna, co potwierdzają dane monitoringowe i publikacje naukowe. Zdecydowano się na modyfikację zapisu w tab. 6 dot. ilości pozostawionego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2669	Klub Przyrodników	Jak słusznie zauważono, Plan w części dotyczącej strefy buforowej Dobra jest wdrażany również poprzez strategie, plany i programy uchwalone przez samorząd lokalny – województwa podlaskiego, powiatu hajnowskiego oraz gmin Białowieża, Hajnówka, m. Hajnówka, Narew, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Czeremcha, Czyże, Kleszczele i Michałowo... W zakresie planów zagospodarowania przestrzennego rekomenduje się: – zaktualizowanie lub uchwalenie nowych dokumentów polityki przestrzennej gmin Puszczy Białowieskiej z uwzględnieniem Obiektu Białowieża Forest oraz innych obszarów przyrodniczo cennych, w tym określenie zasad prowadzenia działalności i gospodarowania w obrębie tych obszarów...Już w uwagach z listopada 2023 r. zwracałem uwagę, że w najbliższym czasie gminy będą musiały opracować tzw. plany ogólne i opracować lub zaktualizować strategie rozwoju. Ponawiam wniosek, by skonkretyzować, jakie dokładnie elementy – wynikające z istnienia obszaru światowego dziedzictwa – powinny znaleźć się w strategiach gminnych i w planach ogólnych. Np. jaki powinien być zakres i zasięg ‘strefy otwartej’ wyznaczanej w planach ogólnych pokrywających się ze strefą buforową obiektu,. By zapobiec zagrożeniom zewnętrznym dla wartości obiektu ze strony zabudowy i zagospodarowania strefy buforowej, a także by utrzymać powiązania ekologiczne obiektu? Obecnie w dokumencie znajduje się tylko zapis „W przypadku gmin położonych w obrębie Dobra, plany ogólne powinny uwzględniać postanowienia niniejszego Planu”. Proszę jasno wskazać, które postanowienia planu zarządzania powinny być – i w jaki sposób – uwzględnione w planach ogólnych gmin?Czy działanie 5.3.1. Opracowanie zintegrowanej strategii rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej jest postulatem opracowania strategii rozwoju ponadlokalnego, o której mowa w art. 10g ustawy o samorządzie gminnym? Jeżeli tak, to proszę napisać to wyraźnie.	Uwzględniono częściowo	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest uwzględnia rolę samorządów lokalnych w ochronie i zarządzaniu strefą buforową oraz szerszym otoczeniem Obiektu. Dokument wskazuje, że wdrażanie Planu odbywa się m.in. poprzez strategie, plany i programy uchwalane przez jednostki samorządu terytorialnego, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawą o samorządzie gminnym. W Planie zarządzania, w tabeli 7, zawarto zestawienie rekomendacji eksperckich dotyczących planowania przestrzennego, które powinny zostać uwzględnione w dokumentach lokalnych. Wśród nich znajdują się m.in.: aktualizacja lub uchwalenie nowych dokumentów polityki przestrzennej z uwzględnieniem Obiektu Białowieża Forest oraz innych obszarów przyrodniczo cennych, uwzględnienie występowania gatunków chronionych i lokalnych korytarzy ekologicznych, ochrona obszarów otwartych przed zainwestowaniem i zachowanie ich funkcji rolniczych, ograniczenie zabudowy rekreacyjnej i jej lokalizacja zgodna z analizą demograficzną, zakaz lokalizacji elektrowni wiatrowych oraz uwzględnienie wpływu farm fotowoltaicznych na migrację zwierząt, promowanie tradycyjnego budownictwa drewnianego oraz ochrona obiektów zabytkowych i archeologicznych. Uwzględnienie tych rekomendacji w planach ogólnych i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gmin jest niezbędne dla zapewnienia spójności działań lokalnych z celami ochrony Obiektu oraz dla przeciwdziałania zagrożeniom zewnętrznym wynikającym z presji inwestycyjnej. Plan zarządzania zakłada, że społeczność lokalna rozwija się w harmonii z Dobrem, rozumiejąc jego Wyjątkową Uniwersalną Wartość oraz potrzebę zachowania dla przyszłych pokoleń. Wysoka jakość życia, dostęp do usług publicznych i infrastruktury ochrony środowiska, a także rozwój lokalny wspierany przez promocję marki Białowieża Forest, są integralną częścią wizji zrównoważonego rozwoju regionu.
2670	Klub Przyrodników	Proszę doprecyzować zapis zrewidowanie dokumentów w zakresie rolniczego i pozarolniczego wykorzystania gruntów rolniczych pod kątem zachowania obecnej kompozycji i konfiguracji (precyzyjne określenie obszarów ewentualnego zalesienia, rezygnacja z melioracji odwadniających i intensyfikacji użytkowania oraz związanego z nią usuwania pojedynczych drzew i zarośli). Proszę wskazać konkretnie, jakie dokumenty miałyby być zrewidowane. Proszę określić obszary ewentualnego zalesiania, które powinny być ujęte w planach. Proszę wskazać środki, jakimi można wpływać na wymienione aspekty (np. jakimi można przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa), a jeżeli środków takich brakuje – proszę wyraźnie wskazać lukę w tym zakresie, być może sugerując potrzebne ulepszenia legislacyjne.	Wyjaśniono	Plan zarządzania nie wprowadza nowych zasad dotyczących użytkowania gruntów rolnych w strefie buforowej, która formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. W dokumencie zawarto jedynie ogólne rekomendacje dotyczące kierunków rozwoju tego obszaru, zgodnie z jego charakterem ramowym. Zapis dotyczący „zrewidowania dokumentów w zakresie rolniczego i pozarolniczego wykorzystania gruntów rolniczych” odnosi się do możliwości uwzględnienia kwestii ochrony krajobrazu i siedlisk w dokumentach wykonawczych lub podrzędnych wobec Planu zarządzania, takich jak lokalne strategie rozwoju, plany zagospodarowania przestrzennego, programy rolno-środowiskowe czy dokumenty planistyczne gmin. W tych dokumentach możliwe jest precyzyjne określenie obszarów ewentualnego zalesienia, zasad rezygnacji z melioracji odwadniających oraz ograniczenia intensyfikacji użytkowania gruntów. Jednocześnie należy podkreślić, że Plan zarządzania nie jest miejscem dla szczegółowych zapisów operacyjnych dotyczących konkretnych dokumentów, obszarów czy środków wdrożeniowych. Jako dokument ramowy, wyznacza kierunki działań, które mogą być rozwijane w dokumentach niższego szczebla, zgodnie z kompetencjami właściwych instytucji i organów.
2671	Klub Przyrodników	Powtarzam uwagę z konsultacji w 2023 r.: Proszę doprecyzować zapisy Wypracowanie nowego paradygmatu rolnictwa w gminach Puszczy Białowieskiej, rozważenie wprowadzenia modelu „rolnictwa zachowawczego” dla ochrony krajobrazu wsi Pogorzelce, Budy, Budy Leśne, Nowe Masiewo, Stare Masiewo i Teremiski. Model taki polegałby na prowadzeniu działalności rolniczej według tradycyjnych metod i wprowadzeniu systemowych rozwiązań promowania tej działalności i jej produktów, w tym poprzez instrumenty finansowe. Proszę wskazać, jak miałby być wyrażony i wprowadzony postulowany model rolnictwa oraz jakie systemowe rozwiązania promowania tej działalności i jej produktów, w tym poprzez instrumenty finansowe mogą być zastosowane. Jeżeli brakuje odpowiednich rozwiązań i instrumentów – proszę wyraźnie wskazać lukę w tym zakresie, być może sugerując potrzebne ulepszenia legislacyjne.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego i nie jest miejscem dla szczegółowych zapisów operacyjnych dotyczących wdrażania konkretnych modeli rolniczych ani instrumentów finansowych. Jego celem jest wyznaczenie ogólnych kierunków działań, które mogą być rozwijane w dokumentach niższego szczebla, opracowywanych przez właściwe instytucje i organy. Zapis dotyczący wypracowania nowego paradygmatu rolnictwa dla wybranych miejscowości w rejonie Puszczy Białowieskiej należy traktować jako wskazanie kierunku, który może zostać rozwinięty w lokalnych strategiach rozwoju, programach rolno-środowiskowych, dokumentach planistycznych gmin oraz działaniach wspieranych przez instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej UE.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2672	Klub Przyrodników	Sugeruję wprowadzenie do planu rozdziału opisującego, w jaki sposób przyjęty model ochrony Puszczy wpisuje się w cele ochrony sieci Natura 2000, w cele Strategii EU na rzecz różnorodności biologicznej oraz we wdrażanie rozporządzenia NRL 2024/1991. Tj. wykazanie, że zaproponowany w planie zarządzania model ochrony gwarantuje także najlepszy możliwy wkład Puszczy w cel, jakim jest osiągnięcie właściwego stanu siedlisk i gatunków chronionych w polskiej sieci obszarów Natura 2000, przyczynia się do postępu w zakresie „ochrony ścisłej” (w sensie EU) w obszarach chronionych; umożliwia odbudowę puszczańskich siedlisk przyrodniczych i optymalizację siedlisk gatunków puszczańskich na drodze naturalnych procesów.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” został opracowany w celu zapewnienia ochrony jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Konwencji UNESCO z 1972 r. Dokument koncentruje się na zachowaniu integralności Obiektu, ochronie naturalnych procesów ekologicznych oraz różnorodności biologicznej, w ramach kompetencji wynikających z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa. Kwestie związane z realizacją celów ochrony sieci Natura 2000, wdrażaniem Strategii UE na rzecz różnorodności biologicznej oraz rozporządzenia NRL 2024/1991 leżą w gestii innych organów i są regulowane odrębnymi dokumentami planistycznymi oraz instrumentami wdrożeniowymi. Plan zarządzania nie pełni funkcji dokumentu wykonawczego dla polityk unijnych, lecz może stanowić punkt odniesienia dla ich realizacji na obszarze Obiektu. Z uwagi na ramowy charakter Planu, nie przewidziano w nim odrębnego rozdziału poświęconego integracji z dokumentami unijnymi. Wskazane zagadnienia mogą być rozwijane w dokumentach niższego szczebla, opracowywanych przez właściwe instytucje w ramach krajowego systemu ochrony przyrody.
2673	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatом dotyczącym prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2674	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.
2675	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowiskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowiskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowiskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowiskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowiskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2676	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.
2677	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2678	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2679	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2680	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłemOdnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody.Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie.Propozycja:Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt.Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie.W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się:Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta.Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum.Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu.Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji.Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2681	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatом dotyczącym prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2682	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2683	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2684	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2685	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2686	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2687	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2688	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2689	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2690	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2691	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowiskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowiskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowiskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowiskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowiskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2692	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowejOdnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej.Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić.Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów.Propozycje:wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji.Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu.Uzasadnienietakie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze.Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego.Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2693	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2694	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowód, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2695	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2696	Koło Gospodyń Wiejskich „Czochowlanki” w Czechach Orlańskich	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2697	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatом dotyczącym prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2698	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2699	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2700	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2701	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2702	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowód, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2703	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2704	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2705	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2706	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2707	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2708	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2709	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2710	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2711	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2712	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2713	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2714	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2715	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2716	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2717	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazuOdnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk.Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja:Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk.Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk.Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych.Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych.Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2718	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.
2719	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2720	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.
2721	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącym prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2722	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.
2723	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowiskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowiskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowiskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowiskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowiskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2724	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Proponujemy: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.
2725	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Proponujemy: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2726	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Proponujemy: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2727	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2728	Marek Sulikowski Siedlisko Dzikie Łąki	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2729	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2730	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2731	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowska”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskiej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowska powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskiej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowską” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2732	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2733	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2734	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2735	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2736	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2737	Osoba prywatna	The Plan does not properly address habitat fragmentation and habitat loss caused by roads and other human infrastructure. This is a key issue for the integrity of the Property (Goal 3- Preservation of the integrity of the Property as a whole) and to achieve the objectives related to the criteria for inscription as a World Heritage Property- Goal 1 (Preservation of undisturbed ecological processes), and Goal 2 (Protection of biological diversity at the ecosystem, species, and genetic levels). First, the Plan neither considers nor even mentions the important issue of habitat loss; it refers only to habitat fragmentation and isolation. Habitat loss has been particularly important (at least 50 km2) as a consequence of the building of the border wall and related infrastructure. Allowing upgrading of forest roads in all zones—including strictly and partially protected areas—poses a serious threat to the integrity of the Property. Particularly, paving and widening forest roads will inevitably fragment habitats, reduce their quality, and accelerate habitat loss. The actions listed in the Plan focus solely on preventing further fragmentation, without a single action aimed at reducing the already high level of fragmentation- now exacerbated by the border wall and associated infrastructure. The Plan should include the preparation of both a defragmentation programme and an analysis of the current level of fragmentation, supported by clear monitoring indicators (e.g., road density, traffic volume, roadless areas; see Ibisch et al., 2016, Science). Both the fragmentation analysis and defragmentation programme should adopt a broader perspective, considering not only roads, but also bike lanes, pedestrian paths, and any route that provides human access. They should also consider measures such as the removal or non-maintenance of unnecessary, ecologically damaging roads; monitoring of road impacts (e.g., traffic volume, roadkills); and traffic-calming strategies such as a speed bumps to reduce vehicle speeds. Since its upgrade in 2020, the Narewowska Road has carried a much higher traffic volume than forecasted, resulting in significant animal mortality. This road should be better managed, allowing only bicycles and local transport, and closing it temporarily during periods of animal migration. Paving and widening of existing forest roads within the Property should be strictly avoided. Fences, which further contribute to habitat fragmentation and loss, should be dismantled in the Property and in the forest areas of the buffer zone, to restore ecological connectivity. Finally, numerous studies show a direct link between road density/traffic and increased fire risk — an important body of evidence that the Plan ignores.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zagadnienie fragmentacji siedlisk oraz ich utraty zostało ujęte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża zgodnie z jego ramowym charakterem oraz z zaleceniami UNESCO i IUCN. Dokument jednoznacznie zakazuje budowy nowych dróg na terenie Obiektu, dopuszczając jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w tym zapewnienie przejezdności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania bezpieczeństwa pożarowego oraz granicznego. Wśród rekomendacji eksperckich zawartych w Planie znajdują się również zalecenia dotyczące wytypowania fragmentów dróg nieistotnych z perspektywy pracy służb granicznych i utrzymania Obiektu, które mogą zostać pozostawione bez utrzymywania, umożliwiając ich naturalną sukcesję. Stanowi to wyraźny kierunek w stronę defragmentacji i odbudowy łączności ekologicznej. W odniesieniu do ogrodzeń, Plan przewiduje ich ograniczenie lub likwidację, szczególnie w przypadku grodzien upraw leśnych. W uzasadnionych przypadkach zaleca się stosowanie wyłącznie grodzien z żerdzi, co minimalizuje ich wpływ na migracje zwierząt i integralność siedlisk. Zagadnienie defragmentacji oraz analizy obecnego poziomu fragmentacji, choć nie zostało szczegółowo rozwinięte w dokumencie ramowym, może i powinno być przedmiotem opracowań wykonawczych i planów niższego szczebla. Plan wskazuje ogólne kierunki działań, które mają być doprecyzowane w kolejnych dokumentach operacyjnych, w tym w zakresie monitoringu, wskaźników oraz działań technicznych. W tym kontekście możliwe jest uwzględnienie takich parametrów jak gęstość dróg, natężenie ruchu czy obszary bez infrastruktury, zgodnie z aktualnym stanem wiedzy naukowej. W kwestii strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Związek między gęstością dróg a ryzykiem pożarowym jest znany i uwzględniany w działaniach prewencyjnych. Plan dopuszcza utrzymanie dróg przeciwpożarowych wyłącznie w zakresie niezbędnym do zapewnienia bezpieczeństwa, co stanowi kompromis między ochroną integralności Obiektu a koniecznością reagowania na zagrożenia.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2738	Osoba prywatna	Timber harvesting and extraction should not be allowed in the Plan. Past experience shows that the State Forest Holding has not respected the zoning in the Property, and this Plan does not guarantee that this will not happen again. In 2017, a total of 190,000 m3 of timber were harvested within the Property, with approximately 100,000 m3 within the partially protected zone 3. Leaving open the possibility for timber harvesting and extraction is risky. Therefore, only a complete ban on timber harvesting and extraction can guarantee the preservation of the Property's Outstanding Universal Value in the future, regardless of political changes. This will be consistent with the long-term vision set out in the Plan and with Goals 1, 2 and 3. Wood extraction, as well as the selling of wood, should not be allowed in any zone of the Property under any circumstances. The Plan allows wood removal under some circumstances, which are not specified. The Property already suffers from a significant deficit of dead wood, which must be restored taking as a reference the strictly protected zone 1. Tree planting should be banned across the entire Property to allow natural regeneration to take place. Subzone 4b allows active forest stand conversion, which, by definition, implies gardening and creating a forest composition chosen by people vs allowing natural processes to shape the forests. Active forest management in subzone 4b involves nursing trees and protecting them from external damage (as indicated in Annex 10). The use of heavy machinery should be avoided as it will severely impact the soil. Such active management is already planned for the forest in the extensive buffer zone and is unnecessary within the Property itself. Active stand conversion in subzone 4b means losing a unique opportunity to monitor and study how degraded forests - within a well-preserved matrix- can regenerate naturally, adapt to climate change and increase resilience. It is urgent to allow natural forest regeneration and natural selection to promote trees with greater resistance to extreme weather events and insect attacks. The Property has the potential to serve as a global benchmark for the restoration and management of degraded forests. If active forest management will be allowed in subzone 4b despite these concerns, several measures are recommended (1) allow only thinning, without planting or nursing trees; (2) leave all logged trees in the forest to increase the amount of dead wood; (3) active conversion measures should be limited to a clearly defined timeframe (e.g., 2 years), after which passive restoration and the natural development of the stand should be allowed. Once this active conversion period ends, subzone 4b should transition to passive restoration and be reclassified as subzone 4c, eliminating subzone 4b altogether. Active forest management is also permitted in the buffer zone without clear restrictions (e.g., salvage logging is allowed). The Plan should indicate the extension (ha) of the forest to be managed in the buffer zone. Considering the magnitude of the unique habitat loss that has already occurred – primarily due to border wall construction-, and that forest and game management in the buffer zone will significantly affect the entire Polish part of the Property (now isolated), it is essential to allow ecological process to operate fully, with minimal human intervention, inside the Property.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej na obszarze Obiektu. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego oraz zaleceniami UNESCO, celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych nie jest dopuszczalne. Wszelkie działania prowadzone na terenie Obiektu mają charakter ochronny i służą zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 roku o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym również czynne działania ochronne. Plan zarządzania dopuszcza jedynie takie działania, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Dotyczy to m.in. terenów nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz wybranych obszarów leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Pozyskanie drewna może wystąpić wyłącznie jako efekt uboczny tych działań i dotyczy wyłącznie stref 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Strefa 4a obejmuje m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny, natomiast strefa 4b została wyznaczona jako obszar przejściowy, w którym możliwe jest prowadzenie ograniczonych działań ochronnych, mających na celu przekształcenie drzewostanów w kierunku bardziej naturalnym. W żadnej ze stref nie przewiduje się prowadzenia intensywnej gospodarki leśnej ani wykorzystania ciężkiego sprzętu w sposób zagrażający integralności siedlisk. W odniesieniu do substrefy 4b, działania ochronne mają charakter przejściowy i są ukierunkowane na wspieranie naturalnych procesów regeneracji. Ich celem nie jest tworzenie kompozycji leśnej według założeń gospodarczych, lecz umożliwienie przekształcenia zdegradowanych drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych, z uwzględnieniem odporności na zmiany klimatyczne i presję ze strony czynników biotycznych. W dalszej perspektywie możliwe jest przejście do pasywnej ochrony i zmiana klasyfikacji tej strefy, zgodnie z postulatami zawartymi w Planie. W odniesieniu do strefy buforowej należy podkreślić, że Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące na jej terenie, ponieważ obszar ten formalnie znajduje się poza granicami Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO. Niemniej jednak, działania prowadzone w strefie buforowej powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody i wspierać cele zachowania integralności Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania zapewnia ramy dla prowadzenia działań zgodnych z długoterminową wizją ochrony Puszczy Białowieńskiej, przy jednoczesnym zachowaniu jej wyjątkowych wartości przyrodniczych i kulturowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2739	Osoba prywatna	Hunting should be strictly regulated in the buffer zone, and not allowed in the parts of the buffer zone located within the core area of the Property. In the Polish section of the Property, this core area includes the glades of the villages of Białowieża, Pogorzelce, Teremiski, Budy and Masiewo. Their location at the heart of the Property, relatively small size, high ecological value for numerous animal species (e.g., lesser-spotted eagle <i>Aquila pomarina</i> or corncrake <i>Crex crex</i>), importance for visitors and recreation (e.g. watching of European bison <i>Bison bonasus</i>), and minimal agricultural use, all argue against hunting. These glades are within the Property and hunting in them will extract animals from the central part of Polish side of the Property, turning these glades into sink habitat and/or ecological traps. This is particularly concerning given that hunting practices often involve baiting and artificial feeding, which are difficult to control. Such activities disrupt natural ecological processes, including predator–prey dynamics, species activity patterns and movement and seed dispersal processes. The Plan should strengthen hunting regulations in the buffer zone and promote the elaboration of an integrated, science-based hunting plan, which takes into account the presence of large carnivores and European bison, as well as the habitat loss these species have recently suffered. This hunting plan should establish sustainable quotas, designated areas, and acceptable practices, explicitly prohibiting the use of lead ammunition and hunting during species mating seasons. Artificial feeding should be strictly regulated in terms of quantity, number of feeding sites and type of food (invasive and domestic plant species should be avoided). Hunting should be conducted solely to mitigate agriculture damage and, therefore, should focus on invasive and ungulate species, with the exclusion of bird hunting. These actions will align with the sustainability goals (e.g., Goal 5) established in the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest całkowicie zabronione w strefach 1 i 2, które obejmują najcenniejsze przyrodniczo obszary Obiektu. W strefach 3 i 4, również znajdujących się w granicach Obiektu, dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i unijnego. Utrzymanie tych działań jest zgodne z celami ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla integralności ekosystemów, prowadząc do wypierania gatunków rodzimych, degradacji siedlisk oraz zakłóceń w funkcjonowaniu procesów ekologicznych. Podstawą prawną dla takich działań jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie ingeruje w zasady obowiązujące w strefie buforowej, ponieważ formalnie nie stanowi ona części Obiektu Światowego Dziedzictwa. Regulacje dotyczące gospodarki łowieckiej w tej strefie pozostają w gestii właściwych organów administracji publicznej i są realizowane zgodnie z obowiązującym prawem łowieckim oraz przepisami ochrony przyrody. W odniesieniu do kwestii dokarmiania, Plan zarządzania nie przewiduje jego stosowania jako praktyki wspierającej gospodarkę łowiecką. Wszelkie działania tego typu, jeśli są prowadzone, powinny być zgodne z zasadami ochrony przyrody oraz nie mogą zakłócać naturalnych procesów ekologicznych. W przypadku Obiektu Światowego Dziedzictwa, priorytetem jest zachowanie integralności procesów przyrodniczych, w tym dynamiki drapieżnik–ofiara, naturalnych migracji oraz rozprzestrzeniania się gatunków.
2740	Osoba prywatna	The restoration of hydrological flows ignores the crucial role of beavers <i>Castor fiber</i>. Beavers play an unquestionable role in ecosystem restoration, yet the Plan makes no mention of their importance in re-establishing water flows, enhancing water retention, creating biodiversity hotspots and restoring overall ecosystem functionality. As ecosystem engineers, beavers are especially valuable in the context of climate change and the ongoing drought in the Property, which are identified as one of the main threats (Table 4). The Plan should explicitly include actions for beaver protection and prohibit any destruction of their habitats or dams, while also developing a compensation system for private landowners affected by beaver-related flooding (Table 6). These actions will directly support Goals 1 and 2 of the Plan. Actions related to water resources should account for the impacts of increased human pressure and water use- such as higher visitor numbers and hotels with swimming pools- on the Property’s groundwater levels. This is essential to ensure a sustainable exploitation of groundwater resources and to mitigate the ongoing decrease in groundwater levels in the area of the Property, a trend that is expected to worsen under climate change.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska uwzględnia potrzebę poprawy warunków hydrologicznych poprzez działania ograniczające spływ powierzchniowy, z wykorzystaniem naturalnego, lokalnego materiału. W ramach działania 2.3.1 „Ochrona zasobów wodnych w Puszczy Białowiejskiej” przewidziano opracowanie planu działań w zakresie ochrony zasobów wodnych, co stanowi podstawę do dalszego uszczegółowienia kierunków interwencji w dokumentach wykonawczych. Plan zarządzania ma charakter ramowy i nie zawiera szczegółowych zapisów dotyczących bobra europejskiego (<i>Castor fiber</i>). Niemniej jednak, rekomendacje eksperckie zawarte w Planie wskazują na konieczność realizacji działań przyjaznych naturze, które są zgodne z funkcją ekosystemową bobrów. Przewidziano m.in. lokalne prace techniczne mające na celu podniesienie rzędnych dna cieków przy zachowaniu ich ciągłości hydrologicznej, odtwarzanie bagiennych stref buforowych, renaturyzację koryt rzecznych oraz zwiększenie retencji krajobrazowej poprzez odpowiednie rozmieszczenie rumoszu drzewnego. Działania te wspierają naturalne procesy retencyjne i przyczyniają się do poprawy funkcjonalności ekosystemów wodnych, w tym siedlisk tworzonych przez bobry. Wszelkie działania ingerujące w siedliska gatunków chronionych, w tym niszczenie tam bobrowych, podlegają regulacjom wynikającym z ustawy o ochronie przyrody oraz rozporządzeń wykonawczych, które obowiązują niezależnie od zapisów Planu. Kwestie związane z ewentualnymi szkodami powodowanymi przez bobry oraz mechanizmy kompensacyjne dla właścicieli gruntów są regulowane przez obowiązujące przepisy prawa krajowego i nie należą do zakresu regulacyjnego Planu zarządzania. Zagadnienia dotyczące wpływu zwiększonej presji turystycznej na zasoby wodne, w tym eksploatacji wód podziemnych, zostały ujęte w analizie zagrożeń (Tabela 4). Plan wskazuje na potrzebę monitorowania i ograniczania negatywnego wpływu działalności człowieka na zasoby wodne. W rekomendacjach eksperckich zawarto również propozycje rozwijania systemu monitoringu hydrologicznego i hydrogeologicznego, obejmujące instalację czujników, prowadzenie ciągłych pomiarów, integrację danych z różnych obszarów oraz analizę zmian hydromorfologii rzek i zasięgów roślinności. Działania te mają na celu zapewnienie pełnej oceny efektów podejmowanych interwencji oraz wspierają realizację celów Planu, w szczególności w zakresie ochrony zasobów wodnych i adaptacji do zmian klimatu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2741	Osoba prywatna	The Plan restricts rather than promotes scientific research. Białowieża Forest has long been invaluable for studying the unique biodiversity and functioning of natural forests, and should serve as a fundamental natural laboratory for understanding how global change affects forest ecosystems and resilience. Scientific knowledge has been pivotal in the protection of the Forest. It is therefore surprising that the only activity on which the Plan will impose specific rules is scientific research (Action 1.2.1), while the Plan does not consider developing guidelines for activities with greater impact on the Property such as hunting, road upgrading, recreation or urban development. To truly support science and conservation, the Plan should establish a dedicated research programme for the Property, including actions to secure funding and participation from the international research community.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska nie ogranicza prowadzenia badań naukowych, lecz wskazuje na potrzebę ich koordynacji i realizacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody oraz z zasadą minimalizacji presji na ekosystemy Obiektu. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z podziału na strefy ochrony, konieczności kontynuacji długoterminowych projektów badawczych oraz ograniczenia pozyskiwania okazów przyrodniczych do niezbędnego minimum. Zgodnie z zapisami Planu, celem jest stworzenie spójnych i jasnych zasad prowadzenia badań naukowych dla całego Obiektu UNESCO. Wskazano, że projekty badawcze powinny być opiniowane przez jedną z istniejących rad naukowych — Radę Naukowo-Społeczną Obiektu, Radę Naukową Białowieckiego Parku Narodowego lub Radę Naukowo-Społeczną Leśnego Kompleksu Promocyjnego Puszczy Białowieckiej — w zależności od lokalizacji badań. W dokumencie użyto sformułowania „lub”, co jednoznacznie wskazuje na alternatywność, a nie konieczność opiniowania przez więcej niż jeden organ. Proces opiniowania nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Warto podkreślić, że Białowiecki Park Narodowy posiada własne „Zasady eksploracji naukowej w Białowieckim Parku Narodowym”, które jasno określają, że podstawową funkcją Parku jest trwałe zabezpieczenie jego przyrody, a wszelkie formy użytkowania obiektu, w tym badania naukowe, muszą być tej funkcji podporządkowane. Zasady te wskazują m.in. na konieczność uwzględniania wyjątkowych walorów obiektu, przestrzegania porządku prawnego, preferowania badań kompleksowych oraz obowiązek opiniowania projektów przez Radę Naukową BPN. Cele badań naukowych w BPN obejmują wszechstronne poznanie elementów przyrody, procesów ekologicznych oraz doskonalenie metod ochrony czynnej i konserwatorskiej. Plan zarządzania nie wyklucza ani nie ogranicza badań naukowych, lecz promuje ich prowadzenie w sposób zorganizowany, odpowiedzialny i zgodny z zasadami ochrony Obiektu. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżskaja Puszcza” po stronie białoruskiej stanowi dodatkowy element wspierający rozwój badań w skali transgranicznej.
2742	Osoba prywatna	Decision-making should be more transparent. The Plan establishes a Commissioner responsible for coordinating the management of the Property and all related actions, to be appointed by the Ministry of Climate and Environment. This is a critical position for the success of the Plan and should therefore be filled through a transparent and open selection process. Such process would help ensure that the most qualified candidate is chosen and may reduce the risk of political influence in the long-term. The Plan highlights the significance of Białowieża Forest for nature conservation on an international scale, and the recognition of its unique character by the international community is part of its vision. This consultation process could have been strengthened by making it open to, and inclusive of, the international community- something that could have been achieved simply by providing an English version. Such approach would have been consistent with the Plan’s stated principles of transparency and inclusiveness and would have helped improving the Plan.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska zakłada powołanie Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, którego zadaniem jest koordynacja działań związanych z realizacją Planu oraz zapewnienie spójności zarządzania Obiektem w jego polskiej części. Stanowisko to ma kluczowe znaczenie dla skutecznej implementacji Planu, a jego utworzenie służy usprawnieniu komunikacji między interesariuszami oraz zapewnieniu ciągłości działań. Proces powołania Pełnomocnika został przeprowadzony w sposób otwarty i przejrzysty. Ministerstwo Klimatu i Środowiska zorganizowało publiczny nabór, w wyniku którego 15 kwietnia 2024 r. stanowisko objęła dr Renata Krzyściak-Kosińska — ekspertka z wieloletnim doświadczeniem w zakresie ochrony przyrody, w tym w Białowieckim Parku Narodowym i Nadleśnictwie Białowieża. Jej kompetencje, dorobek naukowy oraz zaangażowanie w sprawy Puszczy Białowieckiej zostały potwierdzone zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Dr Krzyściak-Kosińska jest m.in. członkinią Światowej Komisji Obszarów Chronionych IUCN oraz ekspertem Sekretariatu Konwencji Berneńskiej. W zakresie przejrzystości i inkluzywności procesu konsultacyjnego, Plan zarządzania został udostępniony w języku polskim, natomiast jego ostateczna wersja zostanie przetłumaczona na język angielski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2743	Osoba prywatna	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2744	Osoba prywatna	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2745	Osoba prywatna	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2746	Osoba prywatna	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2747	Osoba prywatna	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2748	Osoba prywatna	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2749	Osoba prywatna	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2750	Osoba prywatna	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2751	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.
2752	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2753	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowiskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowiskowej miałby dwa cele: ● edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) ● regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowiskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowiskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowiskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.
2754	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2755	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2756	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2757	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opału dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2758	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.
2759	Osoba prywatna	Jeśli w ramach planowania jest „zapewnienie możliwości zgłaszania uwag i wniosków do planu” (Rys 2 konsultacje społeczne), nie powinno się wyznaczać terminu na zgłaszanie uwag do tego planu w sierpniu, który jest dla większości ludzi szczytem sezonu wakacyjnego.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Konsultacje projektu Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) trwały 45 dni, co znacząco przekracza minimalny okres wymagany przepisami prawa krajowego – zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, konsultacje społeczne powinny trwać co najmniej 21 dni, i taki czas obowiązuje w przypadku większości dokumentów planistycznych. Wydłużenie okresu konsultacji miało na celu zapewnienie możliwości udziału jak najszerszego grona interesariuszy, również w okresie wakacyjnym. Dodatkowo, w ramach prac nad Planem zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których uczestniczyło ponad 1800 osób, reprezentujących lokalne społeczności, samorządy, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Proces konsultacyjny był otwarty, szeroko zakrojony i umożliwiał każdemu zainteresowanemu zgłoszenie uwag i opinii.
2760	Osoba prywatna	Ogólnie rzecz biorąc, jest w planie zbyt wiele informacji ogólnych, a zbyt mało „działań”, jeśli ma to być „plan działania”.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2761	Osoba prywatna	Aby zachować różnorodność biologiczną w przyszłości, musimy zapewnić współistnienie ludzi i dzikich zwierząt. Częścią „dobrobytu i rozwoju społeczności” (może w ramach celu 5) powinno być łagodzenie konfliktów między ludźmi a dzikimi zwierzętami (na przykład ataki wilków na psy domowe, co uległo nasileniu w Narewce w zimie 2024/2025) i powinno to być wyraźnie określone, aby później zostało uwzględnione w tabeli zagrożeń (str. 53) i stało się częścią celu monitoring (str. 139) i ostatecznie budżetu. Interwencje mające na celu złagodzenie konfliktów między ludźmi a dzikimi zwierzętami muszą być oparte na dowodach naukowych i przetestowane przez odpowiednich badaczy we współpracy ze społecznościami lokalnymi.	Wyjaśniono	Zagadnienie łagodzenia konfliktów między ludźmi a dzikimi zwierzętami, w tym przypadki takie jak ataki wilków na psy domowe, jest istotne z punktu widzenia długofalowej ochrony różnorodności biologicznej i współistnienia człowieka z przyrodą. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, wskazuje ogólne kierunki działań, które mogą być rozwijane w dokumentach niższego szczebla, w tym w zakresie monitorowania i reagowania na konflikty człowiek–dzikie zwierzęta.
2762	Osoba prywatna	Badania dotyczące wpływu bariery granicznej zostały sfinansowane z grantu interwencyjnego NAWA, a raport końcowy jest dostępny w sieci (https://zenodo.org/records/15005820) i wydaje się, że należy się do niego odwołać opisując ten temat: Nowak, K., Adamowski, W., Bubnicki, J.W., Jaroszewicz, B., Komar, E., Křenova, Z., Kuberski, Ł., Michielsen, R., Nowak, P., Pokorny, B., Richards, S.A., Ruczyński, I., Samojlik, T., Selva, N., Stachowicz, I., Traphagen, M., Zegarek, M., Żmihorski, M., 2025. Understanding and mitigating the ecological footprint of state border barriers. Final project report to NAWA. Available on Zenodo: https://doi.org/10.5281/zenodo.15005820	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	W ramach prac nad Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” (część polska) zlecono wykonanie ekspertyzy pt. „Oddziaływanie zapory granicznej na granicy polsko-białoruskiej na Obiekt Światowego Dziedzictwa ‘Białowieża Forest’. Ssaki i rośliny inwazyjne” (Schmidt i in., 2024), której wnioski zostały uwzględnione w treści Planu. Na jej podstawie sformułowano rekomendacje dotyczące m.in. działań wspierających populację rysia, ograniczania rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, łagodzenia zanieczyszczeń hałasem i światłem oraz wzmacniania monitoringu ekosystemów. Zgłoszony raport końcowy projektu badawczego finansowanego ze środków NAWA (Nowak i in., 2025. Understanding and mitigating the ecological footprint of state border barriers) stanowi cenne źródło wiedzy naukowej i może być wykorzystywany jako materiał uzupełniający w dalszych pracach analitycznych i wdrożeniowych.
2763	Osoba prywatna	Należy nie wprowadzać zbędnej biurokracji i formalności w dziedzinie badań naukowych, która już teraz boryka się z wieloma wyzwaniami. Mam na myśli dodatkowe zezwolenia w celu przeprowadzenia badań. Byłabym ostrożna przy rozważaniu, komu to służy.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie wprowadza dodatkowej biurokracji w zakresie badań naukowych, lecz dąży do ich uporządkowania i koordynacji w sposób zgodny z celami ochrony przyrody. Wskazanie potrzeby opiniowania projektów badawczych przez jedną z istniejących rad naukowych nie stanowi mechanizmu zatwierdzającego, lecz służy integracji wiedzy naukowej z praktyką zarządzania Obiektem. Użycie alternatywnego sformułowania „lub” jednoznacznie wyklucza konieczność wieloetapowego opiniowania. Działanie 1.2.1 przewiduje opracowanie Zasad Eksploracji Naukowej dla całego Obiektu, co ma na celu zapewnienie spójności i przejrzystości procedur badawczych, z uwzględnieniem istniejących regulacji, takich jak „Zasady eksploracji naukowej w Białowieskim Parku Narodowym”. Dokument ten jasno określa, że prowadzenie badań musi być podporządkowane nadrzędnemu celowi ochrony przyrody, co jest zgodne z międzynarodowymi standardami obowiązującymi na obszarach chronionych. Plan nie ogranicza badań, lecz promuje ich realizację w sposób odpowiedzialny, z poszanowaniem wyjątkowych walorów Obiektu i zasad minimalizacji presji na ekosystemy. Wskazanie potrzeby współpracy z międzynarodową społecznością naukową oraz z Parkiem Narodowym „Białowieżska Puszcza” po stronie białoruskiej dodatkowo wzmacnia potencjał badawczy i wspiera rozwój projektów o charakterze transgranicznym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2764	Osoba prywatna	Nie ma zbyt wiele informacji na temat planowanych rekompensat lub łagodzenia skutków trwającej militaryzacji, ani moderowanie rozmów między Polską a Białorusią na poziomie naukowym lub technicznym (o czym jest mowa w raporcie misji UNESCO z 2024 r.). Aby chociaż częściowo zrekompensować utratę siedlisk spowodowaną militaryzacją granicy, należy unikać wycinki drzew i zamknąć niektóre drogi dla ruchu pojazdów silnikowych. UNESCO lub IUCN mogłyby rzeczywiście ułatwić dialog między dwoma krajami, na terenie których znajduje się Puszcza Białowieska, w celu ułatwienia migracji dzikich zwierząt.	Wyjaśniono	W uwadze poruszono szereg istotnych zagadnień. Obecna sytuacja geopolityczna ma niezaprzeczalny wpływ na Puszcę Białowieską, co znalazło swoje odzwierciedlenie w opracowanym dokumencie. Plan zarządzania nie jest jednak dokumentem, który mógłby wskazywać na właściwą drogę podjęcia rozmów, ponownego nawiązania współpracy między Polską a Białorusią. Zagadnienia związane z ochroną granic państwa mają tutaj charakter nadrzędny. Wycinka drzew w celach gospodarczych jest jednoznacznie wykluczona, co wynika wprost z zapisów wniosku renomacyjnego (2014). Pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, prowadzonych zgodnie z zasadami czynnej ochrony przyrody (dotyczy jedynie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha) oraz w związku z potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego (zgodnie z zaleceniami zawartymi w Załączniku 7). W Planie zarządzania odniesiono się także do problematyki fragmentacji ekosystemów. Budowa nowych dróg na terenie Obiektu jest niedozwolona. Dopuszczalne są jedynie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury, w szczególności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz realizacji zadań związanych z ochroną granicy państwowej. Jednocześnie Plan zarządzania zawiera rekomendacje dotyczące nieużytkowanych i niepotrzebnych dróg, które powinny zostać pozostawione w celu poddania się naturalnej sukcesji. Takie podejście wspiera procesy regeneracyjne i przyczynia się do ograniczenia fragmentacji siedlisk oraz jest zgodne z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN. Warto też zwrócić uwagę, że zaproponowano realizację działania 3.2.1. Zapobieganie fragmentacji i izolacji siedlisk w Obiekcie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2765	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Dominującym założeniem planu zarządzania polską częścią Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” jest bierna ochrona przyrody, rozumiana jako ograniczenie ingerencji człowieka i rozbudowa stref ścisłej ochrony. Koncepcja ta została opracowana w kontekście rozległych krajobrazów uznawanych za dziewicze i nieprzekształcone. Jej zastosowanie w Puszczy Białowieskiej o złożonej historii użytkowania, wymaga jednak krytycznej analizy uwzględniającej specyfikę lokalnych uwarunkowań ekologicznych i społecznych. Tymczasem znacząca część polskiej Puszczy Białowieskiej stanowi ekosystem będący wynikiem tysiącletniej interakcji między człowiekiem a środowiskiem naturalnym - to złożony krajobraz kulturowy historycznie przekształcony przez wielowiekową działalność antropogeniczną. Wielowiekowe wykorzystanie Puszczy obejmowało systematyczne pozyskiwanie drewna prowadzone przez kolejne pokolenia, tradycyjne użytkowanie leśne charakterystyczne dla tego regionu Europy oraz rozbudowaną mozaikową gospodarkę. Kluczowe formy tradycyjnego użytkowania ukształtowały zarówno las jak i lokalną ludność. Liczni pasiecznicy zakładali leśne ule, które zapewniały stały dostęp do miodu i wosku. Bartnictwo było jedną z najcenniejszych form tradycyjnego użytkowania, wymagającą specjalistycznej wiedzy i pozostawiającą charakterystyczne ślady w postaci wyrzeźbionych uli. Wypas zwierząt gospodarskich - mieszkańcy leśnych osad i wsi na obrzeżach Puszczy prowadzili rolnictwo i wypasali bydło w lesie. Wypas bydła w lasach był częścią tradycyjnego użytkowania leśnego, które ustało dopiero w drugiej połowie XX wieku. Działalność ta miała wyraźny wpływ na odnowienie lasu. Prawo do koszenia łąk stanowiło jeden z przywilejów miejscowej ludności. Sprzyjało to ochronie zwierząt oraz całej puszczy. Zbieranie suchego drewna i grzybów w lesie było historycznie dozwolone dla ludzi mieszkających w pobliżu lasu. Większość powierzchni nadleśnictw Puszczy Białowieskiej była przynajmniej raz wycięta w ciągu XX wieku. W tych miejscach często wprowadzano gatunki drzew niedostosowane do lokalnych warunków siedliskowych, czego konsekwencje możemy dzisiaj zobaczyć. W obliczu narastającej presji antropogenicznej w postaci globalnego ocieplenia, zmian składu atmosfery czy pogarszających się stosunków wodne, nie sposób utrzymywać, że całkowite zaniechanie zrównoważonej gospodarki leśnej oznacza brak wpływu człowieka na ekosystem. Przeciwnie – aby zachować naturalne procesy oraz współczesną bioróżnorodność, konieczne jest podejmowanie działań ochronnych. Dowodzą tego przykłady historyczne, jak sztuczna hodowla i reintrodukcja żubra czy restytucja cisa, które unaocniają pozytywną rolę celowej interwencji człowieka w ochronie zasobów przyrody.	Nie uwzględniono	Istotne, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN w Puszczy Białowieskiej należy przede wszystkim chronić przyrodę poprzez ochronę bierną. Czynne działania ochronne są dozwolone w obszarach rzeczywiście tego wymagających - dotyczy to na przykład okresowego wykaszania łąk w celu zachowania siedlisk dla wielu cennych gatunków. Z całą pewnością w Puszczy Białowieskiej nie ma możliwości powrotu do pełnej tradycyjnej gospodarki leśnej. Pozyskanie drewna nie może być celem podejmowanych działań, a jedynie skutkiem ubocznym prowadzonych czynnych działań ochronnych. Przyjęcie powyższych zasad nie będzie oczywiście oznaczało, że Puszcza nie będzie się zmieniała. Ekosystemy będą podlegały zmianom, wynikającym choćby ze zmieniających się warunków klimatycznych, czy też z naturalnych zmian kolejnych faz rozwoju drzewostanu. W obszarze Puszczy Białowieskiej należy chronić różnorodność biologiczną, jednak z uwzględnieniem zachowania naturalnego przebiegu procesów ekosystemowych. Oznacza to, że nie powinniśmy sztucznie wymuszać zwiększenia różnorodności biologicznej, sztucznie jej kształtować. Niezaprzeczalnym faktem jest, iż znaczne obszary Puszczy Białowieskiej w minionych latach podlegały silnej presji człowieka, związanej m.in. z gospodarką leśną. Z czasem nawet te przekształcone niegdyś tereny będą nabierały coraz większych cech naturalnych, dlatego należy objąć je odpowiednią ochroną. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów (wichury, gradacje kornika, pożary) oraz historycznej działalności człowieka. Obecnie jednak, zgodnie z aktualną wiedzą naukową, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Eksperci wskazują, że w najlepiej zachowanym lesie Europy ochronę należy ograniczyć do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka (Białowieża Forest—A Relic of the High Naturalness of European Forests). Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, a także wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów (Raport o stanie lasów w Polsce 2022). W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. Aktualna wiedza naukowa nie potwierdza tezy o systematycznym zaniku gatunków w wyniku ograniczenia działań czynnych w Puszczy Białowieskiej. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2766	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Polska część Puszczy Białowieskiej stanowi dziś stosunkowo niewielki kompleks leśny w porównaniu z historycznymi rozmiarami lasów tego regionu. Problem dodatkowo potęguje istnienie tzw. systemu po białoruskiej stronie oraz muru po polskiej, przy czym ten ostatni pozostaje niezbędny ze względów bezpieczeństwa. W takich warunkach naturalne fluktuacje liczebności populacji mogą łatwo prowadzić do całkowitego wyginięcia gatunków lub powstania wąskiego gardła genetycznego. Dlatego utrzymanie odpowiedniej wielkości populacji wymaga świadomego monitoringu i zarządzania. Plan niestety nie przewiduje możliwości kontroli liczebności populacji przez organy łowieckie do tego wyznaczone. Wiele gatunków już wymarłych lub krytycznie zagrożonych wyginięciem pozostaje bez aktywnej ochrony; projekt planu jedynie by pogłębił ten problem, stwarzając ryzyko zagrożenia kolejnych gatunków. Przykłady: Pulsatilla patens (sasanka otwarta) – roślina światłożądna rzadkich suchych łąk i polan. W warunkach biernej ochrony (brak koszenia, otwierania polan) następuje ekspansja grabu oraz zacienianie siedlisk, co prowadzi do zaniku stanowisk sasanki Campanula patula (dzwonek jednostronny) – gatunek łąk i skrajów lasów, wymagający silnego nasłonecznienia. Podobnie jak sasanka, ustępuje wraz z sukcesją – ekspansją drzewostanów na dawnych łąkach i polanach. W wyniku biernej ochrony tereny nieleśne zarośnięte zostają gęstym podszytem, co uniemożliwia kwitnienie i rozprzestrzenianie się dzwonka jednostronnego. Clanga pomarina (orlik krzykliwy) – ptak drapieżny żerujący na łąkach i mokradłach skrajnie puszczańskich, potrzebujący koszonych lub wypasanych terenów otwartych. Pod wpływem biernej ochrony dawnych łąk i pastwisk, intensywnie zarastających krzewami i młodnikiem, ubywa terenów łowieckich orlika. Bez czynnych zabiegów (utrzymywania koszonych łąk i polan) jego siedliska sukcesywnie zanikają, co ogranicza potencjał pokarmowy i rozmnażanie gatunku. Orliki często żerowały w młodych uprawach leśnych zasadzonych przez leśników. Lynx lynx (ryś) – drapieżnik leśny zależny od populacji ssaków kopytnych, głównie saren i jeleni, jako źródła pożywienia. W wyniku zalegających zwalów drewna, które ograniczają dostępność saren, oraz wysokiej liczebności wilków, a jednocześnie małej populacji rysia, gatunek jest lokalnie zagrożony wyginięciem. Bison bonasus (żubr) – największy ssak leśny w Europie, wykorzystujący zarówno las, jak i polany. Mimo że populacja żubrów w puszczy jest duża, brak aktywnego utrzymywania polan i otwartych przestrzeni ogranicza jego pastwiska. Cienistość stref przygranicznych lasów zmniejsza dostęp żubrów do młodych pędów i traw, szczególnie w zimie. Podobnie jak w przypadku rysia, zagrożeniem są duże obszary martwego drewna. Cały czas trzeba mieć na uwadze małą pulę genetyczną i ryzyko rozprzestrzenienia się chorób. Glauclidium passerinum (sóweczka) – ptak leśny zależny od starych świerków z dziuplami lęgowymi. W wyniku masowego wymierania świerków, zwłaszcza w wyniku gradacji kornika, ubywa miejsc lęgowych, co ogranicza możliwość rozmnażania i stabilności populacji. Aegolius funereus (włochatka) – gatunek dziuplasty, wymagający świerków do gniazdowania. Bierna ochrona ogranicza utrzymanie odpowiednich drzew, przez co spada dostępność odpowiednich miejsc lęgowych. Naturalnie, odpowiednie drzewa wyrosną na nowo za kilkadziesiąt lat. Picoides tridactylus (dzięcioł trójpalczasty) – zależny od martwych świerków dla żerowania na owadach saproksylicznych. Brak utrzymania struktury drzewostanu ogranicza dostępność pokarmu i siedlisk. Myotis bechsteinii (nocek Bechsteina) – nietoperz związany ze starymi drzewami z dziuplami, służącymi za kryjówki i miejsca rozrodu. Bierna ochrona prowadzi do zaniku zamierania drzew i zmniejszenia liczby dostępnych kryjówek, co zagraża lokalnym populacjom.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania wskazano również obszary, które winny zostać objęte czynnymi działaniami ochronnymi - dotyczy to w szczególności okresowego wykaszania łąk. Określając tereny, na których prowadzone będą czynne działania ochronne korzystano z najnowszych danych, w tym opracowanych na zlecenie RDOŚ w Białymstoku w ramach prac związanych z przygotowaniem Planu ochrony dla obszaru Natura 2000. W dokumencie zawarto również wytyczne do systemu monitoringu (rozdz. 7). Pozyskane w ten sposób dane pozwolą w razie potrzeby podjąć w odpowiednim czasie adekwatne działania dostosowane do zmieniających się warunków środowiskowych. Wskazano też jako zasadne przeprowadzenie nowej naukowej oceny pojemności ekologicznej żubrów, jeleni szlachetnych czy rysi.
2767	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Bierna ochrona przyrody, polegająca na ograniczeniu ingerencji człowieka, nie wystarcza w przypadku gatunków, które rozprzestrzeniają się szybko i skutecznie wypierają rodzimą florę i faunę. Wśród głównych zagrożeń: Solidago canadensis (nawłóć kanadyjska), Impatiens parviflora (niecierpek drobnokwiatowy), Quercus rubra (dąb czerwony), Robinia pseudoacacia (robinia akacjowa).	Wyjaśniono	Problem presji ze strony gatunków inwazyjnych został odpowiednio przedstawiony w Planie zarządzania. Wśród zaleceń eksperckich zawartych w tabeli w odniesieniu do gatunków inwazyjnych wskazano na potrzebę wprowadzenia spójnych działań w zakresie postępowania z inwazyjnymi gatunkami obcymi, które zostaną poprzedzone dogłębną analizą i oceną. Powinny one obejmować strefy 2-4 Obiektu oraz jego strefę buforową. Konieczne jest także prowadzenie monitoringu gatunków obcych. Odniesienie do gatunków inwazyjnych znalazło się również w opisie szeregu działań wymienionych w rozdziale 5.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2768	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Centrum Światowego Dziedzictwa UNESCO prowadzi projekty wspierające ochronę lasów. Podczas drugiego spotkania World Heritage Forests w Nancy (2005) podkreślono konieczność integracji obszarów chronionych z otaczającymi krajobrazami zarówno pod kątem socjoekonomicznym, jak i ekologicznym. W licznych raportach UNESCO zwracano uwagę, że lokalni eksperci i mieszkańcy, posiadający szczegółową wiedzę o regionie, są często pomijani w procesach decyzyjnych. Ponadto UNESCO nie zalecało zmniejszania obszarów ochrony czynnej. Rozsądnym minimum obszarów ochrony aktywnej jest wniosek nominacyjny obiektu do UNESCO z 2014.	Wyjaśniono	W strukturze zarządzania Obiektem uwzględniono społeczność lokalną. Struktura zarządzania Obiektem została opisana w rozdziale 6.1 oraz zilustrowana na rys. 9. Przewidziano powołanie Rady Naukowo-Społecznej, w skład której będą wychodzili m.in. przedstawiciele społeczności lokalnej. Za ich pośrednictwem o podejmowanych działaniach powinna być informowana również szersza społeczność lokalna. W rozdziale 7.2. opisano sposób nadzoru nad wdrażaniem Planu. Wskazano, iż pierwszy raport ewaluacyjny dotyczący wdrażania i realizacji założeń Planu powinien powstać po 3 latach od jego przyjęcia. W kolejnych latach raporty powinny być opracowywane co 3 lata. Pełnomocnik będzie je przedkładał Radzie Naukowo-Społecznej Obiektu, a po uzyskaniu pozytywnej opinii raporty będą upowszechniane. Istotnym elementem będzie zapewnienie jak najszerszego upowszechniania wyników ewaluacji oraz umożliwienie dyskusji z różnymi grupami interesariuszy na temat ewentualnych zmian w Planie wynikających z monitoringu, ewaluacji czy innych okoliczności. To prawda, że w zaleceniach UNESCO nie ma twardego wskazania wielkości obszaru, na którym mogą być realizowane czynne działania ochronne. Wynika to z faktu, iż granice takich obszarów powinny być wyznaczone na podstawie aktualnych danych a nie hipotetycznych wartości liczbowych. Opracowując aktualizację strefowania wykorzystano wytyczne zawarte we wniosku renominacyjnym (2014) oraz inne zalecenia ekspertów UNESCO/IUCN i odniesiono je do najbardziej aktualnych danych udostępnianych przez PGL LP i RDOŚ Białystok. Czynne działania ochronne zostały dopuszczone na obszarach rzeczywiście takich działań wymagających.
2769	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Aspekt edukacyjny również budzi wątpliwości – w wyniku nakładanych ograniczeń obserwuje się szybkie wyludnianie regionu, co prowadzi do dalszej depopulacji, szczególnie w gminach puszczańskich, takich jak Narewka i Białowieża. W powiecie obecnie znaczną część mieszkańców stanowią osoby w wieku emerytalnym, wskaźnik ten w regionie jest jednym z najgorszych w Polsce.	Wyjaśniono	Rzeczywiście, jednym z istotnych problemów regionu jest malejąca liczba mieszkańców. Nie jest to jednak uzasadnieniem do zaprzestania czy niepodjęcia działań edukacyjnych. Powinny być one skierowane zarówno do społeczności lokalnej, jak i do turystów. Należy podjąć także działania mające na celu poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej regionu, co również znalazło odzwierciedlenie w działaniach zaproponowanych w Planie zarządzania.
2770	Stowarzyszenie Eko Tarcza Podlasie	Całkowite poleganie na biernej ochronie Puszczy Białowieskiej nie zapewnia zachowania bioróżnorodności ani stabilności ekosystemu. Skuteczna ochrona wymaga połączenia działań biernych z przemyślaną interwencją człowieka. Obecny plan nie umożliwia w żadnym stopniu takich działań, a w przypadku wielu gatunków decydujące znaczenie mają miesiące. Plan zakłada też zerwanie wielowiekowej więzi człowieka z naturą, która była unikatowa na skalę światową.	Wyjaśniono	Plan zarządzania, zgodnie z zaleceniami ekspertów UNESCO/IUCN, kładzie nacisk na bierną ochronę przyrody, zapewniającą naturalny przebieg procesów ekosystemowych. W obszarach tego wymagających dopuszczone są jednak także czynne działania ochronne. Mają one na celu m.in. zapewnienie specyficznych siedlisk dla wielu cennych gatunków. Plan nie zakłada zerwania więzi człowieka z naturą. Wskazuje jednak, zgodnie z wnioskiem renominacyjnym (2014), iż pozyskanie drewna nie może być celem działań prowadzonych w obrębie Puszczy Białowieskiej.
2771	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania (część wstępna, misja i wizja). 1. Plan zakłada, że mieszkańcy będą ambasadorami Obiektu UNESCO i aktywnymi obrońcami jego wyjątkowej uniwersalnej wartości. Propozycja: Zanim rozpoczną się działania, należy przeprowadzić solidną akcję informacyjno-edukacyjną: krótkie filmy, spotkania w świetlicach wiejskich, rozmowy w małych miejscowościach. Warto potraktować lokalną społeczność jako partnera – przekazać rzetelną wiedzę, wysłuchać potrzeb i mówić o wspólnych korzyściach. Edukacja powinna akcentować dumę z unikalności Puszczy, a nie narzucać przekaz z zewnątrz.	Wyjaśniono	Założenie, zgodnie z którym mieszkańcy regionu Puszczy Białowieskiej mają pełnić rolę ambasadorów Obiektu Światowego Dziedzictwa, znajduje swoje uzasadnienie w celach i kierunkach działań określonych w Planie zarządzania. Dokument nie tylko przewiduje aktywizację lokalnych społeczności, ale również zakłada ich realne włączenie w procesy decyzyjne oraz budowanie tożsamości opartej na wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy. W ramach Celu 6 zaplanowano działania mające na celu wzmacnianie lokalnych więzi społecznych i tożsamości mieszkańców poprzez wspieranie inicjatyw społecznych, rozwój kompetencji administracji w zakresie partycypacji społecznej, promocję działalności gospodarczej inspirowanej dziedzictwem Puszczy oraz integrację wiedzy o Obiekcie w programach nauczania. Takie podejście odpowiada na potrzebę traktowania społeczności lokalnej jako partnera, a nie odbiorcy narzuconych rozwiązań. Ponadto, Cel 8 koncentruje się na promocji regionu z wykorzystaniem marki Białowieża Forest, co obejmuje m.in. kreowanie identyfikacji wizualnej, wspieranie przedsiębiorców oraz zapewnienie współpracy ponadgminnej. Wskazane działania mają charakter informacyjno-edukacyjny i są dostosowane do różnych grup odbiorców, co odpowiada postulatowi dotyczącemu prowadzenia kampanii edukacyjnych i rozmów w lokalnych środowiskach. Należy również podkreślić, że Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim ogólne zasady i kierunki działań stanowią podstawę do dalszego uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań, potrzeb społecznych oraz możliwości wdrożeniowych. Takie podejście zapewnia elastyczność oraz możliwość dostosowania działań do zmieniającego się kontekstu społeczno-przyrodniczego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2772	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	2. Uwagi ogólne – przejrzystość procesu decyzyjnego Odnosząc się do ogólnych założeń Planu Zarządzania i jego wdrażania. Ze względu na wagę problemu oraz poczucie, że kluczowe decyzje często zapadają poza wiedzą i udziałem społeczności lokalnej, oczekujemy jasnych mechanizmów zapewniających przejrzystość procesu decyzyjnego na każdym etapie realizacji Planu. Propozycja: Regularne publikowanie informacji o podjętych decyzjach i ich uzasadnieniach (np. na stronie internetowej, w Biuletynie Informacji Publicznej). Udział społeczności lokalnej w monitorowaniu postępów realizacji Planu (spotkania, raporty, konsultacje uzupełniające). Zapewnienie łatwego dostępu do dokumentów, decyzji i sprawozdań finansowych związanych z wdrażaniem działań. Stworzenie mechanizmu zgłaszania uwag i pytań przez mieszkańców na bieżąco, a nie tylko w ramach konsultacji raz na kilka lat.	Wyjaśniono	Zagadnienie przejrzystości procesu decyzyjnego zostało uwzględnione w strukturze zarządzania wdrażaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Kluczową rolę w tym zakresie pełni Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, którego zadania obejmują m.in. prowadzenie bieżącego monitoringu, koordynację współpracy interesariuszy, przygotowywanie raportów oraz przekazywanie informacji o Obiekcie i konsultacjach z nim związanych. Funkcja ta została zaprojektowana jako mechanizm zapewniający transparentność i komunikację pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w realizację Planu. Dodatkowo, powołanie Rady Naukowo-Społecznej Obiektu Białowieża Forest jako organu doradczego i opiniodawczego Pełnomocnika stanowi istotny element włączania przedstawicieli lokalnych samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego w procesy decyzyjne. Rada ta, poprzez swoją strukturę i kompetencje, umożliwia reprezentację interesów społeczności lokalnej oraz zapewnia dostęp do wiedzy eksperckiej. System ewaluacji celów i działań wskazanych w Planie, oparty na wskaźnikach monitorowania, stanowi narzędzie nadzoru nad efektywnością wdrażania Planu. Raporty ewaluacyjne, opracowywane przez Pełnomocnika, będą dostępne publicznie i umożliwią ocenę postępów oraz identyfikację obszarów wymagających korekty. Harmonogram wdrażania przewiduje opracowanie pierwszego raportu po trzech latach od przyjęcia Planu, przy czym pierwszy rok zostanie poświęcony tworzeniu struktury organizacyjnej i zasad zbierania danych. Warto podkreślić, że Plan zarządzania ma charakter dokumentu ramowego, a jego wdrażanie będzie realizowane poprzez dokumenty niższego szczebla, które uszczegółowią zasady operacyjne, w tym mechanizmy komunikacji, konsultacji społecznych oraz dostępności informacji. Takie podejście zapewnia elastyczność i możliwość dostosowania rozwiązań do lokalnych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-przyrodniczych.
2773	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	3. Nazwa “strefa buforowa” jest jedną z nomenklatur przyjętą do opisu stopniowalnej koncepcji ochrony PB. Jest zatem strefą przejściową, której kierunek rozwoju w odniesieniu do społeczności tam zamieszkałej wymaga doprecyzowania. Chcielibyśmy ująć w nowej nazwie kierunek rozwoju gospodarczego strefy przejściowej, dlatego proponujemy określenie “strefa uzdrowiskowa”. Taka nazwa wiąże się ze zmianą koncepcji granicy puszczy z linii (koniec strefy 3) na obszar, o którego wyjątkowości stanowi przemyślana polityka rozwoju gospodarczego opartego na utrzymaniu pozytywnej więzi między człowiekiem a wyjątkowej jakości przyrodą, będącą obiektem ochrony w Puszczy Białowieskiej (PB). W ramach polityki adaptacyjnej zmiany dla stałych mieszkańców będzie oznaczać zmianę profilu zawodowego: zminimalizowanie działalności przemysłowej, znaczący wzrost działalności usługowej (turystyka i usługi ochronne dla PB). Dla turystów pobyt w strefie uzdrowiskowej miałby dwa cele: • edukacyjny - przygotowanie do zwiedzania, poznania PB, poznanie materialnej i duchowej kultury miejscowej (wykłady, konferencje, warsztaty, zwiedzanie) • regeneracyjny - przez praktyki lecznicze, relaksacyjne, sportowe (indywidualne i dla małych grup) przygotowane przez ludność miejscową lub ekspertów korzystających z bazy konferencyjno-noclegowej. Strefa uzdrowiskowa powinna być miejscem, w którym przyroda, powietrze, pejzaż dźwiękowy i architektoniczny są chronione, a ich jakość jest monitorowana. Ze względu na największy stopień przekształceń, jakiego dokonał człowiek w strefie uzdrowiskowej należy: dzisiaj, w sposób szczególny zadbać o bezpieczeństwo pożarowe, ponieważ ilość monokultur leśnych jak i niski poziom wód gruntowych są źródłem zagrożenia pożarami likwidować system rowów melioracyjnych nieprzydatnych w działaniach retencyjnych wody, zadbać o edukację ludności miejscowej i stworzenie miejsc pracy w infrastrukturze gastronomiczno-hotelarskiej, w usługach leczniczych, transportowych, informacyjnych, także w sektorze monitorującym i kontrolującym jakość ochrony PB, w tym wyjątkowym obszarze promować/wspierać finansowo innowacyjne podejścia i rozwiązania: ekologiczne środki transportu, innowacje w zakresie odnawialnych źródeł energii, architektury, promocję zdrowego stylu życia (kuchnia, ruch, sport amatorski, taniec, etc.)	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w strefę buforową ani nie wprowadza nowych regulacji dotyczących jej funkcjonowania, ponieważ obszar ten znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym wszelkie decyzje dotyczące kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego strefy buforowej pozostają w gestii lokalnych samorządów oraz mieszkańców. Zaproponowana zmiana nazwy strefy buforowej na „strefę uzdrowiskową” oraz związane z nią postulaty dotyczące rozwoju turystyki, edukacji, ochrony krajobrazu i innowacyjnych rozwiązań proekologicznych wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju, jednak nie stanowią przedmiotu regulacji Planu zarządzania. Dokument ten, zgodnie ze swoim charakterem ramowym, nie definiuje szczegółowych rozwiązań przestrzennych ani gospodarczych dla obszarów znajdujących się poza granicami Obiektu. Ewentualne zmiany w nazewnictwie, funkcji czy polityce rozwoju strefy buforowej powinny być rozpatrywane w ramach lokalnych strategii rozwoju, dokumentów planistycznych oraz konsultacji społecznych prowadzonych przez właściwe jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania może stanowić punkt odniesienia dla takich działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2774	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	4. Ochrona tradycyjnego krajobrazu architektonicznego w strefie buforowej Odnosząc się do zapisów Planu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w strefie buforowej. Strefa buforowa stanowi nie tylko przestrzeń przyrodniczą, ale także kulturową wizytówkę tej części Podlasia, którą warto chronić. Zachowanie jej tradycyjnego charakteru wymaga dbałości o spójność architektoniczną i unikania zabudowy, która stylem nie pasuje do miejscowej zabudowy. Świetnie udało się taki efekt uzyskać w "Krainie Otwartych Okiennic" - co przełożyło się na wysokie zainteresowanie i wysoką ocenę walorów estetycznych krainy przez turystów i mediów. Propozycje: wprowadzenie zasad planistycznych i rekomendacji architektonicznych dla nowych budynków oraz remontów istniejących domów i budynków gospodarczych, ograniczenie zabudowy odbiegającej stylem od tradycyjnej architektury podlaskiej (np. nowoczesne konstrukcje betonowe, styl zakopiański czy skandynawski) promowanie i wspieranie budownictwa nawiązującego do lokalnej tradycji-drewnianych domów, zdobień charakterystycznych dla regionu, ogrodzeń, układu przestrzennego posesji. Stworzenie funduszu wsparcia dla mieszkańców wsi na modernizację i remonty zgodne z tradycyjną estetyką regionu. Uzasadnienie takie rozwiązania pozwolą zachować podlaski charakter strefy buforowej, który jest cennym elementem dziedzictwa związanego z Puszcą Białowieską i jej historią.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie wprowadza regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego ani zasad ochrony krajobrazu architektonicznego w tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie tradycyjnego charakteru kulturowego strefy buforowej, w tym spójności architektonicznej, stanowi istotny element dziedzictwa regionu Puszczy Białowieskiej. Wskazane w uwadze działania, takie jak opracowanie rekomendacji architektonicznych, ograniczenie zabudowy odbiegającej od lokalnej tradycji oraz wsparcie finansowe dla mieszkańców, mogą być skutecznie realizowane w ramach lokalnych polityk przestrzennych i programów ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla takich inicjatyw, jednak ich wdrożenie wymaga odrębnych działań legislacyjnych i administracyjnych na poziomie lokalnym. Współpraca między samorządami, instytucjami kultury oraz społecznością lokalną jest kluczowa dla skutecznej ochrony i promocji tradycyjnego krajobrazu kulturowego regionu.
2775	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	5. Koszenie łąk i ochrona tradycyjnego krajobrazu Odnosząc się do części Planu dotyczącej różnorodności biologicznej i ochrony siedlisk. Plan chroni różnorodność, ale nie uwzględnia spadku liczby gospodarstw rolnych odpowiedzialnych za tradycyjne koszenie łąk. Nie ma mechanizmów zapobiegających sukcesji krzewiastej i utracie siedlisk otwartych — kluczowych dla gatunków takich jak orlik krzykliwy czy błotniak łąkowy stwierdzonych w strefie buforowej (np. między wsiami Długi Bród a Istok. Propozycja: Wprowadzenie długofalowego programu dopłat lub wsparcia dla koszenia łąk. Powiązanie finansowe wsparcia z ochroną gatunków zależnych od otwartych siedlisk. Zapewnienie monitoringu populacji tych ptaków i ocena skuteczności działań.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” koncentruje się na ochronie różnorodności biologicznej i siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach Obiektu. Strefa buforowa, choć istotna z punktu widzenia funkcjonowania ekosystemu, znajduje się poza obszarem wpisu i nie podlega bezpośrednim regulacjom Planu. W związku z tym dokument nie przewiduje mechanizmów wsparcia dla działań rolniczych, takich jak koszenie łąk, ani nie ustanawia systemu dopłat czy monitoringu populacji gatunków zależnych od siedlisk otwartych. Jednocześnie należy podkreślić, że zachowanie otwartych siedlisk, takich jak łąki, ma kluczowe znaczenie dla ochrony gatunków związanych z tymi środowiskami, w tym ptaków drapieżnych wymienionych w uwadze. Wskazane działania, takie jak wsparcie finansowe dla tradycyjnego użytkowania gruntów, monitoring populacji oraz ocena skuteczności działań ochronnych, mogą być realizowane w ramach programów rolno-środowiskowych, strategii ochrony gatunków oraz lokalnych polityk środowiskowych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla inicjatyw podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz instytucje naukowe. Współpraca między tymi podmiotami jest kluczowa dla skutecznej ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego regionu Puszczy Białowieskiej.
2776	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	6. Proponujemy utworzenie lokalnych struktur Centrum Obiektu UNESCO również w strefie buforowej. Propozycja: • Rozwój ekoturystyki w strefie buforowej, aby odciążyć strefę I i II i III. • Rozszerzenie oferty turystycznej o warsztaty związane z lokalną tradycją, kulturą i legendami, historią tego terenu. • Inwestycje w infrastrukturę cyfrową (światłowod, łączność komórkowa w miejscowościach jak Dubicze Cerkiewne, Jelonki, Długi Bród). • Utworzenie prostych punktów obsługi turystów (woda, posiłek, miejsce na biwak) w świetlicach wiejskich i przez Koła Gospodyń Wiejskich. • Spójne tablice informacyjne i dodatkowe atrakcje dla turystów rowerowych i pieszych (np. drewniane tuby do słuchania przyrody). • Program szkoleń dla lokalnych przewodników – niskokosztowych, bez wygórowanych wymogów certyfikacyjnych.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie obejmuje strefy buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W związku z tym dokument nie przewiduje tworzenia struktur organizacyjnych ani inwestycji infrastrukturalnych na tym obszarze. Jednocześnie należy podkreślić, że zaproponowane działania, takie jak rozwój ekoturystyki, promocja lokalnej kultury, inwestycje w infrastrukturę cyfrową oraz wsparcie dla lokalnych inicjatyw turystycznych i edukacyjnych, są zgodne z ideą zrównoważonego rozwoju regionu Puszczy Białowieskiej. Ich realizacja może znacząco przyczynić się do odciążenia obszarów o najwyższym stopniu ochrony oraz do wzmocnienia więzi społecznych i gospodarczych w regionie. Wdrożenie takich inicjatyw wymaga jednak działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe oraz lokalne społeczności, w ramach odrębnych programów rozwojowych i inwestycyjnych. Plan zarządzania, jako dokument ramowy, może stanowić punkt odniesienia dla tych działań, jednak nie posiada kompetencji do ich inicjowania ani wdrażania poza granicami Obiektu. Wskazane propozycje mogą być rozważane jako elementy uzupełniające w dokumentach niższego szczebla, które będą opracowywane w celu uszczegółowienia zasad wdrażania Planu oraz wzmocnienia jego oddziaływania na otoczenie społeczne i gospodarcze.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2777	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	7. Drewno ze strefy buforowej Odnosząc się do zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej. Uważamy, że drewno z wycinek, przecinek i cięć interwencyjnych powinno być w pierwszej kolejności udostępniane lokalnym producentom i mieszkańcom. Zapewni to miejsca pracy w regionie (istniejące drobne zakłady produkcji tarcicy i drewna) i dostępu do tańszego materiału budowlanego dla tradycyjnych drewnianych budynków oraz dostęp do taniego opatu dla mieszkańców.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie posiada kompetencji do regulowania zasad gospodarki leśnej w strefie buforowej, która znajduje się poza granicami Obiektu. W szczególności nie może ingerować w decyzje dotyczące dystrybucji drewna, które należą do wyłącznej kompetencji Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Zasady sprzedaży drewna w Polsce są określane w aktach wewnętrznych Lasów Państwowych, a nie w Planie zarządzania ani w ustawie o lasach z dnia 28 września 1991 r. Ustawa ta nie przewiduje obowiązku preferencyjnej sprzedaży drewna lokalnym odbiorcom. Drewno pozyskiwane w ramach gospodarki leśnej, w tym z cięć interwencyjnych, jest udostępniane na zasadach otwartych, zgodnie z regulaminami sprzedaży drewna, które uwzględniają m.in. aukcje internetowe oraz oferty dla podmiotów wcześniej współpracujących z danym nadleśnictwem. Wprowadzenie ustawowego obowiązku sprzedaży drewna w pierwszej kolejności lokalnym producentom mogłoby naruszać zasady swobodnego przepływu towarów określone w prawie Unii Europejskiej (art. 34–36 TFUE). Dlatego też wszelkie zmiany w tym zakresie wymagają odrębnych działań legislacyjnych i nie mogą być wprowadzane w ramach Planu zarządzania. Zgłoszona propozycja może być rozważana w ramach dialogu z Lasami Państwowymi oraz lokalnymi samorządami, jednak jej realizacja wykracza poza zakres kompetencji dokumentu ramowego, jakim jest Plan zarządzania Obiektem „Białowieża Forest”.
2778	Stowarzyszenie Południowa Brama Puszczy Białowieskiej (w rejestracji)	8. Zmniejszenie zanieczyszczenia światłem Odnosząc się do rozdziału o zagrożeniach dla przyrody. Mieszkańcy chcą lepszego oświetlenia, ale jego nadmiar szkodzi przyrodzie. Propozycja: Wprowadzenie inteligentnego oświetlenia reagującego na ruch ludzi, a nie zwierząt. Optymalne pogodzenie bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony przyrody nocnej.	Wyjaśniono	Zagadnienie oświetlenia, choć istotne z punktu widzenia ochrony przyrody, nie należy do zakresu bezpośrednich regulacji Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”. Realizacja działań związanych z oświetleniem przestrzeni publicznej, w tym wdrażanie inteligentnych systemów oświetleniowych, pozostaje w kompetencjach lokalnych samorządów, do których należy kierować postulaty w tym zakresie. W odniesieniu do obszaru granicznego, Plan zawiera rekomendacje mające na celu ograniczenie negatywnego wpływu sztucznego światła na środowisko przyrodnicze. W szczególności zaleca się: Nie wprowadzanie stałego oświetlenia pasa granicznego; w przypadku konieczności doświetlenia, powinno ono być uruchamiane czasowo, przy użyciu czujników ruchu, najlepiej z systemem rozpoznawania ludzi, aby unikać aktywacji przez zwierzęta. Ograniczenie ruchu pojazdów w porze nocnej wzdłuż drogi granicznej i dróg leśnych do niezbędnego minimum. Ograniczenie dostępności niektórych odcinków dróg leśnych na terenie Obiektu. Likwidację wybranych fragmentów dróg, które nie są istotne z punktu widzenia funkcjonowania służb granicznych i utrzymania Obiektu, poprzez pozostawienie ich do naturalnej sukcesji. Wdrożenie podobnych rozwiązań w strefie buforowej, takich jak inteligentne oświetlenie reagujące wyłącznie na ruch ludzi, może przyczynić się do pogodzenia potrzeb mieszkańców z wymogami ochrony przyrody. Jednak ich realizacja wymaga decyzji i działań ze strony właściwych jednostek samorządu terytorialnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2779	Instytut Nauk Leśnych, Politechnika Białostocka, Przewodniczący Sekcji Geobotaniki i Ochrony Przyrody Polskiego Towarzystwa Botanicznego	1. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) wymaga istotnych uzupełnień i modyfikacji oraz uwzględnienia w znacznie większym zakresie potrzeb ochrony różnorodności florystycznej Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, w szczególności gatunków roślin stanowiących uniwersalne, krajowe i lokalne wartości, których zachowanie i skuteczna ochrona powinno być jednym z głównych celów zarządzania Obiektem, zgodnie z Kryterium X. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (w części polskiej) w znikomym stopniu uwzględnia potrzeby ochrony flory Puszczy Białowieskiej, wiele elementów planu potrzeby te wręcz pomija, a zasadnicze zapisy dotyczące dopuszczalnych sposobów ochrony w różnych strefach nie tylko nie zapewniają utrzymania różnorodności florystycznej na dotychczasowym (i tak już znacznie obniżonym) poziomie, ale bezsprzecznie doprowadzą do dalszego jej spadku. Konieczność znacznie lepszego uwzględnienia potrzeb ochrony różnorodności florystycznej dotyczy zarówno charakterystyki Obiektu Światowego Dziedzictwa zamieszczonej w Planie, oceny zagrożeń, zapisów dotyczących działań i rekomendacji ochronnych, integracji z innymi dokumentami planistycznymi, uwzględnienia przepisów prawa, jak i propozycji strefowania Obiektu. Pominięcie wielu zasadniczych aspektów dotyczących ochrony gatunków roślin w przedstawionej do konsultacji wersji Planu sprawia, że nie zapewnia on realizacji celu strategicznego Światowego Dziedzictwa („5 C”) w zakresie efektywnej ochrony Obiektu Światowego Dziedzictwa.	Wyjaśniono	Ze względu na brak szczegółowych informacji w treści uwagi, nie jest możliwe jednoznaczne określenie, w jakim zakresie Plan zarządzania miałby nie spełniać wskazanych wymagań dotyczących ochrony różnorodności florystycznej. Plan uwzględnia potrzebę ochrony flory w kontekście zachowania integralności ekosystemów oraz zgodności z zasadą minimalizacji ingerencji w przyrodę, co pozostaje w zgodzie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z dokumentacji nominacyjnej Obiektu. Należy podkreślić, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, a ingerencja człowieka została ograniczona do niezbędnego minimum. Wysoka różnorodność biologiczna Puszczy Białowieskiej jest efektem synergii naturalnych procesów oraz historycznej działalności człowieka. Aktualna wiedza naukowa wskazuje, że dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną. Monitoringi prowadzone po wprowadzeniu zakazu działań czynnych nie wykazują spadku różnorodności biologicznej; przeciwnie — obserwuje się stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. Odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. W świetle dostępnych opracowań naukowych nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Zalecenia zawarte w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku jednoznacznie wskazują, że działania związane z zarządzaniem siedliskami w Obiekcie powinny być zgodne z ustaleniami dokumentacji nominacyjnej z 2014 roku. Misja podkreśliła, że „niezakłócona dzika przyroda jest podstawową zasadą zarządzania” Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska. Plan zarządzania pozostaje zgodny z tymi zasadami, uwzględniając potrzebę monitorowania stanu ekosystemów oraz elastycznego reagowania na nowe zagrożenia, w tym te wynikające ze zmian klimatu. Dokument nie przewiduje powrotu do gospodarki leśnej, lecz wzmacnia ochronę naturalnych procesów, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2780	Instytut Nauk Leśnych, Politechnika Białostocka, Przewodniczący Sekcji Geobotaniki i Ochrony Przyrody Polskiego Towarzystwa Botanicznego	2. Konieczne jest uzupełnienie Planu o pełną ocenę podatności Obiektu na presje środowiskowe i zagrożenia wpływające na różnorodność biologiczną. Konieczne jest także zaplanowanie działań stosownych do zagrożeń obniżających różnorodność flory Obiektu. W Planie nie przeprowadzono takiej oceny, nie uwzględniono także monitorowania wpływu trendów i proponowanych interwencji, w tym strefowania, na florę obiektu i jej różnorodność, w szczególności gatunki stanowiące uniwersalne, krajowe i lokalne wartości. W Planie nie uwzględniono wszystkich głównych i częstych zagrożeń prowadzących do ustępowania gatunków roślin, pogarszania stanu i zaniku ich siedlisk, obniżających różnorodność biologiczną Obiektu. Nie uwzględniono w tym zakresie danych zamieszczonych m.in. w planie ochrony Białowieskiego Parku Narodowego, planie zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska, ani innych dostępnych opracowań. Przykładowo, zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku z dnia 6 listopada 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska PLC200004 (Dz. Urz. Woj. Podlaskiego, poz. 2015.3600) zamieszcza m.in. następujące informacje w tym zakresie: „zarastanie siedliska w drodze procesu sukcesji wtórnej” (ad siedliska 6230, 6510, 7140, 7230), „obecność rodzimych gatunków ekspansywnych”, „brak odnowień naturalnych” (ad siedlisko 91E0), „grądowienie – wkraczanie podrostów grabowych” (ad siedlisko 91F0), „ekspansja gatunków zacieniających dno lasu i ograniczających występowanie termo- i heliofilnych składników flory” (ad siedlisko 91I0), „sukcesja roślinności – ekspansja wysokich traw i ziół na murawach i w lasach, ekspansja gatunków liściastych w widnych dotychczas lasach i na ich skrajach” (ad gatunki roślin 1437, 1477), „eutrofizacja siedlisk gatunku” (ad 1477), „wkraczanie gatunków drzewiastych, zwiększanie zwarcia bylin” (ad 1939). Co warte podkreślenia, postępujący regres różnorodności i przekształcenia szaty roślinnej zostały rozpoznane w planie zadań ochronnych obszaru Natura 2000 nie tylko jako bezpośrednie zagrożenia dla gatunków roślin i siedlisk przyrodniczych, ale także dla fauny, a „wtórna sukcesja, zarastanie terenów żerowiskowych”, „rozwój trzcinowisk”, „wkraczanie drzew i krzewów na otwarte tereny dolin i polan puszczańskich”, ale i „eutrofizacja siedlisk leśnych („grądowienie borów”)” stanowią zagrożenia zidentyfikowane dla różnych gatunków zwierząt w tym dokumencie planistycznym. W wyniku pominięcia w procesie planistycznym tych elementów zaproponowane strefowanie Obiektu, jak i rozdział przestrzenny dopuszczalnych sposobów ochrony nie zapewniają należytej ochrony gatunkom roślin o najwyższych walorach uniwersalnych, krajowych i lokalnych. Przedstawione w projekcie działania, w tym propozycja strefowania Obiektu, znacząco ograniczają możliwości przeciwdziałania głównym i częstym zagrożeniom, jak i szanse na zachowanie uniwersalnych, krajowych i lokalnych wartości flory, zgodnie z wymogami Kryterium X Konwencji Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, jako dokument ramowy, nie zawiera pełnej oceny podatności Obiektu na presje środowiskowe, lecz wskazuje konieczność jej opracowania w ramach dokumentów wykonawczych. Zidentyfikowano przy tym brak spójnego programu monitorowania jako jedno z kluczowych wyzwań utrudniających trwałe zachowanie Obiektu (rozdział 3.2). W odpowiedzi na to wyzwanie zaplanowano wdrożenie działania 1.3.1, którego celem jest opracowanie i realizacja programu monitoringu dla Obiektu „Białowieża Forest”, uwzględniającego wszystkie czynniki wskazane w jego opisie. Dodatkowe założenia dotyczące skutecznego monitoringu zostały zawarte w działaniach 4.1.1 i 5.4.1, a rekomendacje dotyczące ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW) przedstawiono również w rozdziale 5.2, w ekspertyzie dotyczącej wpływu zapory granicznej. Strefowanie zaproponowane w Planie zostało oparte m.in. na danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, pozyskanych na potrzeby Projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Puszcza Białowieska. Na ich podstawie wskazano obszary wymagające ochrony czynnej i biernej, uwzględniając zidentyfikowane zagrożenia dla siedlisk i gatunków roślin, w tym sukcesję wtórną, ekspansję gatunków zacieniających, eutrofizację siedlisk czy regres różnorodności biologicznej. Podczas prac nad Planem szczególną uwagę poświęcono koncepcji zarządzania adaptacyjnego, które stanowi skuteczne narzędzie integracji wiedzy naukowej z nadrzędnymi celami ochrony Obiektu oraz jego WUW. Zastosowano podejście zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi zarządzania obszarami Natura 2000 w kontekście zmian klimatu (Guidelines on Climate Change, 2013). Zarządzanie adaptacyjne opiera się na procesie ciągłego uczenia się i dostosowywania działań do zmieniających się warunków środowiskowych, politycznych i geopolitycznych. Kluczowym elementem tego podejścia jest monitorowanie postępów w realizacji celów oraz dostosowywanie działań do aktualnej wiedzy naukowej. Monitoring pełni w tym kontekście rolę narzędzia systematycznego gromadzenia i analizy danych, umożliwiającego ocenę skuteczności wdrażanych interwencji oraz identyfikację nowych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenie opracowania wieloletniego programu monitoringu, który pozwoli na dokładniejsze poznanie Obiektu oraz interakcji zachodzących w jego obrębie. Program ten zakłada m.in. wyznaczenie stałych powierzchni badawczych, takich jak punkty monitoringu fotopułapkowego, rozmieszczone na terenie całego Obiektu, monitoring presji turystycznej oraz badania migracji gatunkowej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii (GPS, pułapki fotograficzne).
2781	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	1. Wniosek renomacyjny który został przyjęty w 2014 był umową społeczną która utworzyła ramy funkcjonowania tego obiektu. Zawarte w nim założenia nie były podważane przez UNESCO. Dlatego nie można ich tak zmieniać nie mając konsensusu, szczególnie mieszkańców regionu Puszczy, bo to oni będą ponosić konsekwencje zarówno te dobre jak i złe funkcjonowania obiektu. Jednym za założeń była możliwość uzyskiwania przez miejscową ludność drewna z obiektu, co było od początku traktowane przez UNESCO jako wyjątek, ale byli jego świadomi. Nie podważano również zapisanej w wniosku renomacyjnej wartości ok 48 tys m3 rocznie.	Nie uwzględniono	Założenia zawarte we wniosku renomacyjnym z 2014 roku, w tym zasady przypisywania obszarów do poszczególnych stref, pozostają niezmienione i stanowią podstawę obecnego strefowania. Dodatkowo uwzględniono rekomendacje UNESCO, m.in. z misji z lat 2018 i 2024, które jednoznacznie wskazują, że zarządzanie Obiektem powinno opierać się na zasadzie „niezakłóconej dzikiej przyrody”. Wniosek renomacyjny zawiera zapis, zgodnie z którym pozyskiwanie drewna w Obiekcie na cele gospodarcze jest zakazane. Plan zarządzania pozostaje w zgodzie z tym założeniem — nie dopuszcza prowadzenia tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe są jedynie działania ochrony czynnej, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk i związanej z nimi różnorodności biologicznej. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Taka możliwość nie stanowi wyjątku od zakazu pozyskiwania drewna w celach gospodarczych, lecz wynika z konieczności realizacji działań ochronnych zgodnych z dokumentacją nominacyjną.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2782	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	2. również wytyczne z ostatniej misji nie kazały nam drastycznie zmniejszać powierzchni 4 strefy, tylko mieliśmy ją podzielić na 3 podstrefy. Więc tak drastyczne zmniejszenie jej powierzchni jak pokazano na ostatnich warsztatach nie spełnia wymogów misji. Jest naruszeniem umowy społecznej. Będzie prowadzić do poczucia krzywdy, czego skutkiem będzie brak akceptacji społecznej. Gdyby pytania w ankiecie sformułowano dokładniej i nie tylko zadawano pytania, ale również przedstawiając skutki to jestem pewien, że odpowiedzi były by inne. Bo nie każdy jest w stanie rozszyfrować co się kryje za szczytnymi hasłami. A nawet nie podjęto takiej próby. Strefa 4 może być zmniejszona jedynie o ok 550 ha, czyli o wartość wskazaną w raporcie o stanie obiektu sprzed 2 lat. Drzewostany o powierzchni około 8 tys ha z 4 strefy, w których możemy przyspieszyć zmianę składu gatunkowego wymagają w większości 2-4 zabiegów, co oznacza, że za 20-40 lat będą mogły być włączone do 3 strefy, ale to też nie będzie oznaczało że staną się drzewostanami naturalnymi. Nawet gdy osiągną wiek powyżej 100 lat i zaczną pełnić rolę ważniejszą dla bioróżnorodności to nadal będą to drzewostany o pochodzeniu antropogenicznym.	Wyjaśniono	Wytyczne z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku nie zakazywały zmniejszenia powierzchni strefy 4, lecz wskazywały konieczność dostosowania strefowania do zasad określonych we wniosku renomacyjnym z 2014 roku. Jedną z tych zasad jest przypisanie drzewostanów 100-letnich do strefy 3, obejmującej obszary o wysokim stopniu naturalności, niewymagające czynnej ingerencji. W Planie zarządzania uwzględniono te wytyczne, a strefowanie zostało opracowane na podstawie danych udostępnionych przez Lasy Państwowe oraz Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Białymstoku, w tym danych dotyczących stref ochronnych gatunków. Jednym z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na obszarze Puszczy Białowieskiej jest sukcesywne przenoszenie terenów ze strefy 4 – wymagającej interwencji człowieka w celu przyspieszenia procesów renaturalizacji – do strefy 3. Proces ten stanowi wymierny dowód osiągania założonych celów ochrony przyrody i jest zgodny z zasadą wzmacniania naturalnych procesów ekosystemowych. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy. Już od strefy 2 dopuszczalne są formy użytkowania takie jak zbiór runa leśnego (w tym jagód, grzybów i ziół) oraz różnorodne aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami społecznymi. Pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 roku, nie jest możliwe na żadnym obszarze Obiektu. Plan zarządzania pozostaje w pełni zgodny z tym założeniem, dopuszczając jedynie działania ochrony czynnej, których skutkiem ubocznym może być pozyskanie drewna — wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny. Takie działania nie stanowią wyjątku od zakazu gospodarczego użytkowania zasobów leśnych, lecz są elementem realizacji celów ochronnych zgodnych z dokumentacją nominacyjną i rekomendacjami UNESCO.
2783	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Negatywne skutki ekonomiczne dla lokalnej społeczności: -Utrata miejsc pracy i pogłębianie się wyludniania regionu Region puszczański od wieków był silnie związany z lasem. Mieszkańcy – drwale, smolarze, bartnicy, leśnicy, pracownicy tartaków i zakładów przemysłowych – budowali tutejszą tożsamość i lokalną gospodarkę. Obecny plan, uniemożliwiając prowadzenia gospodarki leśnej, prowadzi do likwidacji miejsc pracy i zmniejszenia możliwości utrzymania gospodarstw rodzinnych. Konsekwencją jest stopniowe wyludnianie wsi i gmin puszczańskich, co pogłębia kryzys demograficzny i degraduje tkankę społeczną.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje prowadzenia typowej gospodarki leśnej, co wynika bezpośrednio z zapisów wniosku renomacyjnego z 2014 roku. Jednocześnie Plan uwzględnia potrzebę wspierania społeczności lokalnej oraz tworzenia warunków dla zrównoważonego rozwoju gmin Puszczy Białowieskiej. Wskazano konkretne kierunki działań, takie jak zapewnienie samorządom wsparcia eksperckiego (5.2), opracowanie ponadlokalnych strategii rozwoju (5.3), czy wspieranie dostępności do wysokiej jakości usług publicznych (5.4). Działania te mają na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom społeczno-ekonomicznym oraz wzmacnianie lokalnej infrastruktury i jakości życia. Plan zakłada również aktywne promowanie regionu poprzez wykorzystanie marki Białowieża Forest (Cel 8), co ma służyć rozwojowi lokalnemu i regionalnemu. Kreowanie i zarządzanie marką terytorialną (8.1) oraz upowszechnianie wyników badań naukowych mają zwiększyć rozpoznawalność Obiektu i regionu w kraju i na świecie, wspierając tym samym lokalną gospodarkę opartą na wartościach niematerialnych, turystyce i edukacji. W ramach Celu 4 przewidziano działania wspierające współdziałanie podmiotów międzynarodowych, krajowych i lokalnych, w tym opracowanie programu współpracy pod auspicjami UNESCO (4.1), tworzenie zachęt finansowych (4.2) oraz wzmacnianie dialogu między instytucjami (4.3). Działania te mają na celu budowanie trwałych mechanizmów współpracy, które umożliwią skuteczne zarządzanie Obiektem z uwzględnieniem interesów lokalnych społeczności. Plan zarządzania nie pomija historycznego związku mieszkańców regionu z lasem, lecz wskazuje na konieczność dostosowania form rozwoju społeczno-gospodarczego do aktualnych zobowiązań międzynarodowych oraz zasad ochrony przyrody. Wysokiej jakości zasoby środowiska przyrodniczego Puszczy Białowieskiej pełnią dla społeczności lokalnej szereg funkcji niematerialnych — budują tożsamość, zapewniają dobrostan psychiczny i fizyczny oraz stanowią podstawę dla rozwoju zrównoważonego. W tym kontekście Plan nie prowadzi do degradacji tkanki społecznej, lecz tworzy ramy dla jej odbudowy i wzmocnienia w oparciu o wartości, które czynią Puszcę Białowieską dobrem o znaczeniu światowym.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2784	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Ograniczenie dostępu do drewna opałowego i budowlanego. Zakazy pozyskania drewna dla lokalnych potrzeb skutkują koniecznością sprowadzania surowca z odległych rejonów, co generuje dodatkowe koszty.	Wyjaśniono	Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych. Wdrożenie zasady biernej ochrony, polegającej na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju, jest zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wynikającymi z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa. Zgodnie z zapisami wniosku renowacyjnego z 2014 roku, podstawową zasadą funkcjonowania lasów wchodzących w skład Obiektu jest „nienaruszona dzika przyroda”, a pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych jest jednoznacznie zakazane. Komitet Światowego Dziedzictwa w decyzji 40 COM 7B.92 wskazał, że komercyjne pozyskiwanie drewna stanowi zagrożenie dla integralności Obiektu, którego wartość opiera się m.in. na niezakłóconych procesach naturalnych i bogactwie martwego drewna. Plan zarządzania nie przewiduje prowadzenia pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe są jedynie działania ochrony czynnej, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest realizowana m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Plan zarządzania nie ogranicza dostępu do drewna w sposób całkowity, lecz podporządkowuje wszelkie działania zasadom ochrony przyrody obowiązującym na obszarze Obiektu Światowego Dziedzictwa.
2785	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Plan w niewystarczającym stopniu chroni i wspiera dawne formy gospodarowania, które stanowią integralną część kultury mieszkańców puszczańskich wsi. Brak uwzględnienia tych aspektów prowadzi do zaniku nie tylko miejsc pracy, ale także lokalnej tożsamości i dziedzictwa kulturowego.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie przewiduje wsparcia dla tradycyjnej gospodarki leśnej, co wynika z zapisów wniosku renowacyjnego z 2014 roku oraz obowiązujących zobowiązań międzynarodowych. Niemniej jednak dokument uwzględnia znaczenie dziedzictwa kulturowego regionu i zakłada działania wspierające lokalną społeczność w dostosowaniu się do nowego modelu funkcjonowania. W ramach Celu 5 wskazano kierunki działań mające na celu tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju gmin Puszczy Białowieskiej, w tym wsparcie samorządów (5.2), opracowanie strategii rozwoju (5.3) oraz zapewnienie dostępności do usług publicznych (5.4). Działania te mają na celu przeciwdziałanie zanikowi lokalnej tożsamości i wspieranie społeczności w zachowaniu elementów kultury związanych z Puszczą. Ponadto, Plan promuje współpracę między podmiotami lokalnymi, krajowymi i międzynarodowymi (Cel 4), co stwarza przestrzeń do wzmacniania dialogu i uwzględniania lokalnych wartości kulturowych w procesie zarządzania Obiektem.
2786	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Brak realnych mechanizmów wspierających lokalną gospodarkę i samorządy Propozycje finansowania działań w planie są teoretyczne i nie odzwierciedlają realiów budżetowych lokalnych samorządów, które z uwagi na ograniczone środki nie będą w stanie efektywnie wspierać ochrony ani rozwoju lokalnej infrastruktury.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Zawarte w nim propozycje finansowania oraz kierunki działań wymagają dalszego uszczegółowienia w dokumentach wykonawczych, które będą opracowywane na kolejnych etapach wdrażania Planu. Dokument wskazuje na potrzebę tworzenia mechanizmów wsparcia dla samorządów i lokalnej gospodarki, m.in. poprzez kierunki działań takie jak tworzenie zachęt finansowych (4.2), zapewnienie pomocy eksperckiej dla gmin (5.2) oraz wspieranie dostępności do usług publicznych (5.4). Realizacja tych działań będzie wymagała współpracy między podmiotami lokalnymi, krajowymi i międzynarodowymi oraz zapewnienia odpowiednich źródeł finansowania, co zostało przewidziane w strukturze wdrażania Planu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2787	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Brak możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej spowoduje istotne straty dla rolników i w ogródkach. Będzie to też zagrożenie dla bezpieczeństwa epidemiologicznego i sanitarnego, szczególnie dla zwierząt hodowlanych	Wyjaśniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), co jest zgodne z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz przepisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Utrzymanie możliwości reagowania na obecność IGO ma istotne znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej, a także dla ograniczania negatywnego wpływu tych gatunków na siedliska, rolnictwo oraz bezpieczeństwo sanitarne. Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu — w tej strefie prowadzenie polowań pozostaje możliwe.
2788	Sołtys Sołectwa Ochrymy	Wielu mieszkańców sołectwa Ochrymy i okolic nawet nie wiedziało o prowadzonych konsultacjach. Brak dotarcia do lokalnej ludności, trudności komunikacyjne, niska cyfryzacja i nieufność wobec zdalnych narzędzi powodują, że opinie społeczne nie są w pełni reprezentatywne. Sołtysi nie byli informowani o prowadzonych warsztatach, a prawdopodobnie samorządy też nie zostały poproszone o przekazanie informacji o prowadzonych warsztatach. Liczby uczestników mogą wprowadzać w błąd. Po odjęciu stałych przedstawicieli instytucji państwowych i publicznych, praktycznie marginalna ilość osób brała udział w warsztatach. Plan powinien uwzględniać zarówno ludzi jak i naturę.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Podczas prac nad przygotowaniem Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska (część polska) zorganizowano ponad 40 spotkań i warsztatów, w których mogły wziąć udział wszystkie zainteresowane strony — mieszkańcy, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych oraz instytucji naukowych. Łącznie w spotkaniach uczestniczyło ponad 1800 osób. Informacje o spotkaniach były przekazywane do gmin zlokalizowanych na terenie Obiektu. W ramach konsultacji społecznych przesłano do wszystkich gmin znajdujących się na terenie Obiektu oraz w strefie buforowej papierowe egzemplarze projektu Planu z prośbą o ich udostępnienie mieszkańcom. Dodatkowo rozesłano plakaty informujące o trwających konsultacjach. Proces konsultacyjny był otwarty i miał na celu zapewnienie możliwości wypowiedzi wszystkim zainteresowanym. Uwzględniono ograniczenia wynikające z poziomu cyfryzacji i trudności komunikacyjnych, dlatego zastosowano również formy tradycyjne, umożliwiające dostęp do informacji osobom preferującym kontakt bezpośredni.
2789	Nadleśnictwo Hajnówka	Przez cały okres spotkań i konsultacji z zarządcami i społeczeństwem w ramach przygotowywania dokumentu, pewne kwestie nie były przedstawiane, czy też nie były prezentowane stronie społecznej w takim zakresie: 1. Zaproponowane w projekcie Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) proporcje strefy aktywnej (3,71%) do strefy nieaktywnej (%) w naszej opinii nie daje możliwości realizacji kryteriów IX (ochrona procesów ekologicznych) i X (ochrona różnorodności biologicznej), wg których ustawiono Obiekt Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. Tak drastyczne zmniejszenie możliwości aktywnych działań, na rzecz pozostawienia większości Obiektu do ochrony naturalnych procesów jest w naszej opinii niewłaściwe. Jest to również rażąca asymetria pomiędzy polską i białoruską częścią Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa, gdzie w przypadku Białoruskiego Parku Narodowego ochroną ścisłą objęte jest 38% powierzchni parku.	Wyjaśniono	Proporcje powierzchni stref ochronnych zaproponowane w Planie zarządzania wynikają z obowiązujących regulacji oraz aktualnej wiedzy naukowej. Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie — monitoringi wykazują stabilność lub poprawę stanu siedlisk, w tym porostów, oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W ostatnich latach odnotowano również nowe stanowiska rzadkich gatunków, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. W świetle aktualnej wiedzy naukowej, dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną, dlatego ochrona czynna powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od ludzi. Zgodność z kryteriami IX i X Konwencji Światowego Dziedzictwa jest realizowana poprzez zachowanie naturalnych procesów ekologicznych oraz różnorodności biologicznej, co stanowi fundament wyjątkowej uniwersalnej wartości Obiektu. W tym kontekście proporcje stref ochronnych nie są wyrazem ograniczenia działań, lecz konsekwencją przyjętego modelu ochrony, zgodnego z dokumentacją nominacyjną oraz zaleceniami misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że „niezakłócona dzika przyroda” jest podstawową zasadą zarządzania Obiektem. Plan zarządzania nie odnosi się do proporcji stref w części białoruskiej, ponieważ każda ze stron Obiektu transgranicznego realizuje ochronę zgodnie z własnymi regulacjami krajowymi i strukturą zarządzania. Dokument koncentruje się na zapewnieniu trwałości wartości przyrodniczych w części polskiej, zgodnie z obowiązującymi zobowiązaniami międzynarodowymi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2790	Nadleśnictwo Hajnówka	Wykluczenie gospodarki łowieckiej ze strefy 3 i 4 – jest to działanie niezgodne z zapisami wniosku renominacyjnego, skutkujące poważnymi konsekwencjami prawnymi. Wiąże się to również w problemem szkód łowieckich i wypłaty odszkodowań.	Wyjaśniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Ograniczenie zakresu gospodarki łowieckiej w tych strefach wynika z zaleceń zawartych w raporcie z misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, opracowanym przez międzynarodowych ekspertów. Utrzymanie możliwości reagowania na obecność IGO jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej oraz ograniczania negatywnego wpływu tych gatunków na siedliska, rolnictwo i bezpieczeństwo sanitarne. Podstawą prawną dla prowadzenia działań w tym zakresie jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażająca przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu — w tej strefie prowadzenie polowań pozostaje możliwe.
2791	Nadleśnictwo Hajnówka	Wskazywano, że okres obowiązywania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) ustala się do 2030 roku. W projekcie Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) wskazano obowiązywanie Planu do 2050 roku, czyli na 25 lat. Uważamy, że zaproponowany w projekcie termin obowiązywania Planu jest zbyt długi, a sam dokument nie jest dostosowany do tak długiego okresu. Z uwagi na potrzeby przyrodnicze i społeczne, dynamikę zmian związanych z Obiektem, których na dzisiejszą chwilę nie jesteśmy w stanie przewidzieć i konieczność korekt w postępowaniu, projektowanie działań na tak długi okres może być zbyt ryzykowne. Szybko zmieniające się warunki klimatyczne, trudną do przewidzenia sytuację geopolityczną, która ma olbrzymi wpływ na Obiekt i potencjalny brak odpowiedniego reagowania może zniweczyć pracę pokoleń leśników i przyrodników. W związku z powyższym zasadnym jest zaprojektowanie terminu obowiązywania dokumentu do 2030 roku.	Nie uwzględniono	Okres obowiązywania Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska został ustalony do roku 2050, co wynika z przyjętej wizji ochrony Obiektu oraz konieczności zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Decyzja ta została podjęta w oparciu o charakter dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie kierunków strategicznych, a nie szczegółowych rozwiązań operacyjnych. Ogólne zasady i kierunki działań zawarte w Planie powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, które podlegają aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. Wybór dłuższej perspektywy czasowej znajduje uzasadnienie w międzynarodowych standardach zarządzania obiektami światowego dziedzictwa. W wielu przypadkach plany zarządzania przyjmowane są bezterminowo, z zaleceniem ich okresowej aktualizacji. Przykładowo: Laurisilva of Madeira (Portugalia) – plan obowiązuje bezterminowo od 2009 r., z zaleceniem przeglądów co ok. 5 lat. Parque Nacional de Garajonay (Hiszpania) – plan generalny obowiązuje bezterminowo od 1986 r., podlega rewizjom. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch (Szwajcaria) – plan w mocy od 2007 r., bez określonego terminu wygaśnięcia. Wadden Sea (Dania, Niemcy, Holandia) – plan SIMP przyjęty w 2023 r., obowiązuje bezterminowo. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe – komponentowe plany narodowe funkcjonują w ramach szerszego, bezterminowego podejścia. W kontekście Puszczy Białowieńskiej, przyjęcie perspektywy do roku 2050 umożliwia planowanie działań o charakterze strategicznym, które wymagają czasu, stabilności i konsekwencji w realizacji. Jednocześnie, Plan zakłada wdrożenie zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, klimatyczne i geopolityczne. Podejście to opiera się na systematycznym monitoringu, analizie danych oraz dostosowywaniu działań ochronnych do aktualnej wiedzy i identyfikowanych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenia dotyczące opracowania wieloletniego programu monitoringowego oraz systemu ewaluacji wdrażania założeń Planu, co stanowi mechanizm umożliwiający bieżącą ocenę skuteczności działań i ich dostosowanie do zmieniających się realiów. Tym samym, dokument nie tylko uwzględnia długoterminową perspektywę, ale również zawiera narzędzia pozwalające na dynamiczne zarządzanie Obiektem w warunkach niepewności.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2792	Nadleśnictwo Hajnówka	Objęcie większości Puszczy Białowieskiej ochroną ścisłą nie zapewnia trwałego zachowania wszystkich cennych elementów różnorodności biologicznej związanych z ekosystemami leśnymi, co zaprzecza X-temu kryterium uzyskania statusu Obiektu Światowego Dziedzictwa. W warunkach ochrony ścisłej, jak podaje wielu autorów prac naukowych, ustąpiło z terenu Białowieskiego Parku Narodowego wiele gatunków cennych z punktu widzenia ochrony przyrody, znajdujących się na tzw. czerwonych listach gatunków zagrożonych. W wyniku ochrony ścisłej zanikają również całe zbiorowiska leśne – w przypadku Puszczy Białowieskiej, np. dąbrowa świetlista, grąd miodownikowy czy subborealny bór mieszany. Świadczą o tym badania prowadzone przez blisko 100 lat na stałych powierzchniach badawczych Katedry Hodowli Lasu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Badania te ukazują postępujący proces upraszczania składu gatunkowego i ujednolicenia struktury drzewostanów puszczańskich objętych ochroną ścisłą. Powyższe badania wykazują również, że w wyniku ochrony ścisłej pogarsza się status demograficzny wielu gatunków drzew tworzących drzewostany puszczańskie – jest to malejąca liczba drzew młodych i średniowiekowych, które mogłyby zastąpić drzewa najstarsze. Brak demograficznej równowagi ma negatywny wpływ na możliwość pełnienia przez poszczególne gatunki drzew w sposób trwały roli tzw. gatunków fundamentalnych, od których zależą bezpośrednio lub pośrednio wszystkie pozostałe składniki biocenoz leśnych. Koncepcja ochrony ścisłej oznacza również bierna postawę wobec zjawiska rozprzestrzeniania się w ekosystemach leśnych gatunków obcych (źródło: Brzeziecki B., 2025; Katedra Hodowli lasu, SGGW w Warszawie. Opinia w sprawie ekspertyzy ograniczającej dostęp mieszkańców regionu Puszczy Białowieskiej do obszaru stanowiącego 3,71% jej powierzchni.)	Wyjaśniono	Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 17 kwietnia 2018 r. (sprawa C-441/17), prowadzenie gospodarki leśnej na obszarze Puszczy Białowieskiej objętym ochroną UNESCO zostało zakazane. Od tego czasu obowiązuje zasada biernej ochrony, polegająca na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. W świetle aktualnej wiedzy naukowej, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Ekspertci wskazują, że dalsze ingerencje mogą zaburzyć równowagę ekologiczną, a ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od ludzi. Dostępne dane nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Według Jaroszewicza i in. (2019), w Puszczy Białowieskiej występuje około 11,5 tys. gatunków zwierząt, co świadczy o nieporównywalnie większej różnorodności biologicznej niż w innych lasach Europy o podobnej powierzchni. Monitoringi nie wykazały utraty gatunków — wręcz przeciwnie, dzięki ochronie ścisłej i obniżeniu zanieczyszczeń stwierdzono poprawę stanu bioty porostów. W ostatniej dekadzie odkryto liczne nowe stanowiska rzadkich gatunków porostów, co potwierdza wysoką jakość siedlisk. Również monitoring zdrowotności drzewostanów wskazuje na dobry stan ekosystemu — w 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Podobne obserwacje dotyczą innych obszarów objętych ścisłą ochroną w Polsce, gdzie stabilizacja lub wzrost liczebności wielu gatunków potwierdza wartość biernej ochrony. W świetle dostępnych opracowań naukowych, nie stwierdzono ograniczenia różnorodności biologicznej w wyniku obowiązującego od 2018 r. zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie — rekomenduje się dalsze pozostawianie lasu w stanie naturalnym dla utrzymania jego unikalnej różnorodności. Zmiany w składzie gatunkowym ekosystemów mogą być również wynikiem procesów globalnych, takich jak zmiany klimatu, które nie są związane z ograniczeniem działań czynnych w granicach Puszczy Białowieskiej. Plan zarządzania pozostaje zgodny z dokumentacją nominacyjną oraz zaleceniami misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, które jednoznacznie wskazują, że „niezakłócona dzika przyroda” jest podstawową zasadą zarządzania Obiektem.
2793	Instytut Biologii Ssaków	1) Plan nie odnosi się w sposób właściwy do problemu fragmentacji siedlisk oraz ich utraty spowodowanej przez drogi i inną infrastrukturę stworzoną przez człowieka. Jest to kwestia kluczowa dla zachowania integralności Obiektu (Cel 3 – Zachowanie integralności Obiektu jako całości) oraz dla realizacji celów związanych z kryteriami wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa: Cel 1 (Zachowanie nienaruszonych procesów ekologicznych) oraz Cel 2 (Ochrona różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów). Plan nie uwzględnia problemu utraty siedlisk, która nasiliła się szczególnie w wyniku budowy muru granicznego (co najmniej 50 km²). Dopuszczenie modernizacji dróg leśnych, w tym na obszarach chronionych, stwarza poważne zagrożenie – utwardzanie i poszerzanie dróg nieuchronnie prowadzi do dalszej fragmentacji, obniżenia jakości siedlisk i ich utraty. Niezbędne jest opracowanie programu defragmentacji i analiza obecnego poziomu fragmentacji w oparciu o jasne wskaźniki monitoringu (np. gęstość dróg, natężenie ruchu, obszary bezdrożne). Należy także rozważyć usuwanie zbędnych dróg, monitorowanie ich wpływu (śmiertelność zwierząt, natężenie ruchu) oraz wprowadzenie strategii ograniczających prędkość pojazdów. Przykład drogi Narewowskiej pokazuje skalę problemu – po modernizacji w 2020 r. ruch wzrósł ponad prognozy, powodując dużą śmiertelność zwierząt. Droga ta powinna być lepiej zarządzana, ograniczona do ruchu lokalnego i rowerowego oraz czasowo zamykana w okresach migracji. Utwardzanie i poszerzanie dróg w granicach Obiektu powinno być całkowicie zabronione.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z zapisami zawartymi w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa, budowa nowych dróg na jego terenie jest niedozwolona. Wynika to wprost z zaleceń ekspertów UNESCO/IUCN. Dopuszczalne są wyłącznie działania związane z utrzymaniem istniejącej infrastruktury drogowej, w tym w zakresie zapewnienia przejeźdźności dróg przeciwpożarowych, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa pożarowego i bezpieczeństwa granicy. W Planie podkreślono również potrzebę prowadzenia stałego monitoringu, w tym również związanego z funkcjonowaniem zapory granicznej. Zawarto w nim również zalecenia sformułowane w IBS PAN dot. ograniczenia wpływu zapory granicznej na Obiekt. Opracowany dokument określa zasadnicze ramy ochrony Puszczy Białowieskiej. Na jego podstawie mogą i powinny być opracowywane programy, plany o szczegółowym charakterze dot. poszczególnych zagadnień kluczowych dla funkcjonowania tego Obiektu.
2794	Instytut Biologii Ssaków	2) Polowania w strefie buforowej powinny być surowo regulowane, a w polanach położonych w centralnej części Obiektu całkowicie zakazane. Plan powinien przewidywać opracowanie naukowego programu łowieckiego obejmującego limity odstrzału, wyznaczone obszary i dopuszczalne praktyki, z zakazem amunicji ołowianej, polowań w okresach godowych oraz ograniczeniem dokarmiania. Polowania powinny być prowadzone wyłącznie w celu redukcji szkód w rolnictwie i koncentrować się na gatunkach inwazyjnych i kopytnych, bez obejmowania ptaków.	Nie uwzględniono	Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2 Obiektu. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO). Utrzymanie tych działań jest istotne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią jedno z największych zagrożeń dla rodzimych ekosystemów, powodując wypieranie gatunków rodzimych, degradację siedlisk oraz zakłócenia w funkcjonowaniu usług ekosystemowych. Podstawą prawną dla prowadzenia polowań na IGO jest Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, która wdraża przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Opracowany Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, gdyż formalnie nie stanowi ona części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2795	Instytut Biologii Ssaków	3) Plan niesłusznie ogranicza badania naukowe w Puszczy Białowieskiej, nakładając dodatkowe procedury i kompetencje rad, które mogą zagrażać niezależności badań. Badania są już właściwie regulowane prawnie, a dodatkowe bariery administracyjne są nieuzasadnione. Zamiast tego Plan powinien ustanowić program badawczy wspierający finansowanie i międzynarodową współpracę.	Nie uwzględniono	Badania naukowe są dozwolone w całej Puszczy Białowieskiej. Są one kluczowe m.in. dla zachowania niezaburzonych procesów ekologicznych. W obszarach najcenniejszych, tj. w strefie 1 oraz w rezerwachach podlegają one ograniczeniom. Puszcza Białowieska to wyjątkowy obszar, który pragną badać liczne zespoły naukowców. Badania prowadzone przez różne zespoły mogą wzajemnie oddziaływać na siebie. Z tego względu niezbędna jest ich koordynacja oraz prowadzenie w pierwszej kolejności tych programów badawczych, które zostaną uznane za kluczowe dla nauki, regionu i Puszczy. Działanie 1.2.1. Opracowanie zasad eksploatacji naukowej dla całego obszaru Obiektu, prowadzenie i wspieranie badań naukowych zostało wypracowane w sposób partycypacyjny przy udziale różnych grup interesariuszy.
2796	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	3. polowania na sarnę i jelenia poza terenem parku i rezerwatów przyrody od lat 90tych uwzględniają obecność i potrzeby żywieniowe dużych drapieżników. I po 30 latach widać, że wilkowi to sprzyja, ale nie rysiowi, który z nieznanych przyczyn bardzo zmniejszył swoją liczebność po roku 2000 i żadna z prac naukowych nie wyjaśnia dlaczego tak się stało. Więc zakaz polowań poza strefą buforową na zwierzynę łowną nie ma uzasadnienia – nie wynika z badań naukowych. Skutkiem wprowadzenia takiego zakazu będzie zwiększenie presji łowieckiej w strefie buforowej, czyli np. obstawienie obiektu ambonami – czy to będzie dobrze świadczyło o zarządzaniu tym obszarem?	Wyjaśniono	Wprowadzenie ograniczeń w zakresie polowań w strefach 3 i 4 Obiektu Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska wynika bezpośrednio z zaleceń zawartych w raporcie z misji UNESCO z 2024 roku, opracowanym przez ekspertów Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (IUCN). Celem tych ograniczeń jest wzmocnienie ochrony integralności przyrodniczej Obiektu, w tym zapewnienie odpowiednich warunków dla dużych drapieżników, takich jak wilk i ryś. Zgodnie z zapisami Planu zarządzania, prowadzenie polowań jest zabronione w strefach 1 i 2. W strefach 3 i 4 dopuszcza się jedynie działania zaradcze wobec inwazyjnych gatunków obcych (IGO), co znajduje podstawę prawną w Ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych oraz w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Działania te są niezbędne z punktu widzenia ochrony różnorodności biologicznej, ponieważ IGO stanowią poważne zagrożenie dla rodzimych ekosystemów. Plan zarządzania nie modyfikuje zasad obowiązujących w strefie buforowej, która formalnie nie stanowi części Obiektu. Polowania w tej strefie pozostają dozwolone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa łowieckiego. Tym samym nie ma podstaw do twierdzenia, że wprowadzenie ograniczeń w strefach 3 i 4 spowoduje wzrost presji łowieckiej w strefie buforowej w sposób niekontrolowany lub niepożądany. Lokalizacja urządzeń łowieckich, takich jak ambony, podlega regulacjom wynikającym z przepisów krajowych i nie może naruszać zasad ochrony przyrody ani krajobrazu kulturowego.
2797	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	4. Podczas prac nad dokumentem na praktycznie każdym warsztatach mówiono, że jest on konstruowany na 5-7 lat (do 10), że zaraz po jego uchwaleniu znów się spotkamy, żeby pracować nad kolejną edycją tego dokumentu na kolejny okres. A tu nagle się okazuje, że wolą zamawiającego okres ten jest wydłużany do 25 lat. W działniu partycypacyjnym takie postępowanie jest nie do zaakceptowania.	Wyjaśniono	Okres obowiązywania Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został ustalony do roku 2050, co wynika z przyjętej wizji ochrony Obiektu oraz konieczności zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Decyzja ta została podjęta w oparciu o charakter dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie kierunków strategicznych, a nie szczegółowych rozwiązań operacyjnych. Ogólne zasady i kierunki działań zawarte w Planie powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, które podlegają aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. Wybór dłuższej perspektywy czasowej znajduje uzasadnienie w międzynarodowych standardach zarządzania obiektami światowego dziedzictwa. W wielu przypadkach plany zarządzania przyjmowane są bezterminowo, z zaleceniem ich okresowej aktualizacji. Przykładowo: Laurisilva of Madeira (Portugalia) – plan obowiązuje bezterminowo od 2009 r., z zaleceniem przeglądów co ok. 5 lat. Parque Nacional de Garajonay (Hiszpania) – plan generalny obowiązuje bezterminowo od 1986 r., podlega rewizjom. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch (Szwajcaria) – plan w mocy od 2007 r., bez określonego terminu wygaśnięcia. Wadden Sea (Dania, Niemcy, Holandia) – plan SIMP przyjęty w 2023 r., obowiązuje bezterminowo. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe – komponentowe plany narodowe funkcjonują w ramach szerszego, bezterminowego podejścia. W kontekście Puszczy Białowieskiej, przyjęcie perspektywy do roku 2050 umożliwia planowanie działań o charakterze strategicznym, które wymagają czasu, stabilności i konsekwencji w realizacji. Jednocześnie, Plan zakłada wdrożenie zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, klimatyczne i geopolityczne. Podejście to opiera się na systematycznym monitoringu, analizie danych oraz dostosowywaniu działań ochronnych do aktualnej wiedzy i identyfikowanych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenia dotyczące opracowania wieloletniego programu monitoringowego oraz systemu ewaluacji wdrażania założeń Planu, co stanowi mechanizm umożliwiający bieżącą ocenę skuteczności działań i ich dostosowanie do zmieniających się realiów. Tym samym, dokument nie tylko uwzględni długoterminową perspektywę, ale również zawiera narzędzia pozwalające na dynamiczne zarządzanie Obiektem w warunkach niepewności.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2798	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	5. Jednocześnie zauważam, że takie przesunięcie horyzontu czasowego musi skutkować pełnym przekonstruowaniem tego projektu planu, a zasadnicza zawartość tego dokumentu nie zmieniła się w porównaniu do wersji poddanej ostatnio konsultacjom a przecież perspektywa 25 lat wymaga zupełnie innego podejścia do zagadnień omawianych na warsztatach.	Wyjaśniono	Okres obowiązywania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieńska został ustalony do roku 2050 w odpowiedzi na potrzebę zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW). Decyzja ta wynika z charakteru dokumentu ramowego, który wyznacza strategiczne kierunki ochrony, a nie szczegółowe rozwiązania operacyjne. Takie podejście jest zgodne z międzynarodowymi standardami zarządzania obiektami światowego dziedzictwa, gdzie plany często obowiązują bezterminowo, z zaleceniem ich okresowej aktualizacji. Wybór dłuższej perspektywy czasowej nie oznacza braku elastyczności w zarządzaniu. Plan zakłada wdrożenie podejścia adaptacyjnego, umożliwiającego dynamiczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. Zarządzanie adaptacyjne opiera się na systematycznym monitoringu, analizie danych oraz dostosowywaniu działań ochronnych do aktualnej wiedzy i identyfikowanych zagrożeń. W trakcie prac nad Planem szczególną uwagę poświęcono temu podejściu, integrując je z wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczącymi zarządzania obszarami Natura 2000 w kontekście zmian klimatycznych.
2799	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	6. Plan p.poż, który jest załącznikiem również nie obejmuje perspektywy 25 lat, tylko znacznie krótszą, około 5 letnią, więc jest do całkowitej zmiany, szczególnie, że pokazuje że sytuacja pożarowa za ok 4-5 lat wróci do normy, czy sprzed gradacji.	Wyjaśniono	Załączony do Planu zarządzania dokument dotyczący ochrony przeciwpożarowej, tj. Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (załącznik nr 7), został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, które określają czas obowiązywania dla tego typu dokumentów. Zgodnie z art. 19 i kolejnymi Ustawy o lasach oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, plan ochrony przeciwpożarowej obowiązuje przez okres 10 lat. Taki okres wynika z charakteru dokumentu operacyjnego, który musi uwzględniać aktualne dane dotyczące zagrożeń pożarowych, dostępnych zasobów oraz infrastruktury technicznej. W związku z tym, perspektywa czasowa planu p.poż. nie jest tożsama z horyzontem wskazanym w Planie zarządzania, który obejmuje okres do roku 2050. Plan p.poż. może podlegać aktualizacji w przypadku istotnych zmian warunków środowiskowych, technologicznych lub organizacyjnych, co pozwala na dostosowanie działań do bieżących potrzeb i zagrożeń. Wskazanie, że sytuacja pożarowa może ulec stabilizacji w perspektywie kilku lat, nie stanowi podstawy do całkowitej zmiany dokumentu, lecz potwierdza zasadność cyklicznej aktualizacji planów operacyjnych zgodnie z obowiązującymi regulacjami. Dokument ten wpisuje się w szersze ramy zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki oraz wdrażanie działań korygujących w oparciu o wyniki monitoringu i analizę ryzyka.
2800	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	7. Ekspertyzy wykonane na potrzeby sporządzenia planu nie zostały poddane recenzjom, co znacza, że mogą być stroniczne, gdy opierają się na pracy jednego aukowca lub grupy naukowców, ale z jednego zakładu naukowego. Nie widziałem żadnej ekspertyzy przygotowanej przez np. IBL lub szerokiego grona naukowców z Instytutu Ochrony Przyrody Polskiej Akademii Nauk.	Wyjaśniono	Ekspertyzy opracowane na potrzeby Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) zostały przygotowane przez ekspertów reprezentujących różne dziedziny nauki i praktyki, posiadających doświadczenie w pracy na rzecz ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, gospodarki przestrzennej, hydrologii, socjologii oraz zarządzania zasobami przyrodniczymi. Autorzy ekspertyz są związani z kluczowymi instytucjami badawczymi, akademickimi i administracyjnymi, co zapewnia wysoki poziom merytoryczny opracowań. Ekspertyzy te stanowią materiał pomocniczy, wspierający proces formułowania celów i działań w Planie zarządzania. Ich treść została zweryfikowana przez Zespół Projektowy, który kierował się zasadą rzetelności, aktualności danych oraz zgodności z obowiązującymi standardami ochrony światowego dziedzictwa. Zróżnicowanie tematyczne oraz interdyscyplinarność podejścia minimalizują ryzyko stroniczości i zapewniają kompleksowe ujęcie problematyki zarządzania Obiektem. Warto również podkreślić, że – Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu – został opracowany przez zespół instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i ochronę lasów, w tym Instytut Badawczy Leśnictwa, co dodatkowo potwierdza zaangażowanie podmiotów o wysokim autorytecie w proces przygotowania dokumentu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2801	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	8. Jak narzędzia prawne i regulacje mogą być uznawane za spójne jeżeli nadal nie wiadomo na jakiej podstawie prawnej ten plan ma być zatwierdzany a przyrodnicze obiekty unesco nie istnieją w polskim prawie jako zapisy szczegółowe a nie tylko jako przyjęcie konwencji? Jak pełnomocnik może zarządzać podmiotami które działają na różnych podstawach prawnych? W których nie ma odniesienia do unesco. Jasno trzeba napisać że na moment tworzenia projektu planu nie ma klarownej sytuacji prawnej obiektu Białowieża Forest	Nie uwzględniono	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW.
2802	Aktywna Turystyka Przyrodnicza „Sóweczka” Arkadiusz Szymura	9. przedstawione finansowanie obiektu jest czysto fikcyjne, bo np. zarządca większości terenu, czyli LP mogą zgodnie z ustawą o lasach wydawać środki na ochronę przyrody tylko jeżeli otrzymają na to dotację celową. Bo zdobycie środków zewnętrznych na nap projekty nie zawsze jest możliwe a dodatkowo wiele działań wymaga systematycznego finansowania co nie jest możliwe przy projektach. A to Państwo Polskie jest zobowiązane do zapewnienia stabilnego finansowania tego obiektu. Z przedstawionych zapisów to nie wynika.	Wyjaśniono	Zapisy dotyczące finansowania zawarte w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa oraz realiami funkcjonowania instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie Obiektem. Wskazują one na potrzebę wykorzystania różnych źródeł finansowania, w tym środków krajowych, unijnych i międzynarodowych. Lasy Państwowe, jako główny zarządca terenów leśnych w Obiekcie, prowadzą działalność na zasadzie samofinansowania, jednak zgodnie z Ustawą o lasach mogą realizować działania z zakresu ochrony przyrody również w oparciu o dotacje celowe. Nie jest jednak prawdą, że wyłącznie takie dotacje umożliwiają im podejmowanie działań ochronnych. Istnieją także inne mechanizmy finansowe, takie jak Fundusz Leśny, który może być wykorzystywany m.in. na cele związane z ochroną przyrody, monitoringiem czy badaniami naukowymi. Plan zarządzania nie ogranicza się do wskazania projektowego modelu finansowania, lecz podkreśla konieczność zapewnienia stabilnych i zintegrowanych mechanizmów finansowych, które umożliwią realizację działań o charakterze ciągłym i długoterminowym. Wskazanie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych nie wyklucza potrzeby zapewnienia finansowania podstawowego przez Państwo Polskie, które jako strona Konwencji UNESCO ponosi odpowiedzialność za trwałą ochronę Obiektu. Dokument uwzględnia tę odpowiedzialność, wskazując na konieczność opracowania strategii finansowania oraz koordynacji działań pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie Obiektem.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2803	Białowiecki Park Narodowy	Perspektywa czasowa planu Podczas prac nad dokumentem brano pod uwagę perspektywę krótkoterminową (5–7 lat, maksymalnie 10 lat). Obecnie przyjęta perspektywa 25-letnia powoduje konieczność ponownego przedyskutowania zarówno działań, jak i stopnia ich szczegółowości. W czasie warsztatów zakres dyskusji koncentrował się głównie na działaniach najpilniejszych i krótkookresowych. Brakuje natomiast analizy skutków, jakie wydłużenie horyzontu czasowego do 25 lat będzie miało dla zarządców oraz interesariuszy.	Wyjaśniono	Okres obowiązywania Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiecka został ustalony do roku 2050, co wynika z przyjętej wizji ochrony Obiektu oraz konieczności zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Decyzja ta została podjęta w oparciu o charakter dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie kierunków strategicznych, a nie szczegółowych rozwiązań operacyjnych. Ogólne zasady i kierunki działań zawarte w Planie powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, które podlegają aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. Wybór dłuższej perspektywy czasowej znajduje uzasadnienie w międzynarodowych standardach zarządzania obiektami światowego dziedzictwa. W wielu przypadkach plany zarządzania przyjmowane są bezterminowo, z zaleceniem ich okresowej aktualizacji. Przykładowo: Laurisilva of Madeira (Portugalia) – plan obowiązuje bezterminowo od 2009 r., z zaleceniem przeglądów co ok. 5 lat. Parque Nacional de Garajonay (Hiszpania) – plan generalny obowiązuje bezterminowo od 1986 r., podlega rewizjom. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch (Szwajcaria) – plan w mocy od 2007 r., bez określonego terminu wygaśnięcia. Wadden Sea (Dania, Niemcy, Holandia) – plan SIMP przyjęty w 2023 r., obowiązuje bezterminowo. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe – komponentowe plany narodowe funkcjonują w ramach szerszego, bezterminowego podejścia. W kontekście Puszczy Białowieckiej, przyjęcie perspektywy do roku 2050 umożliwia planowanie działań o charakterze strategicznym, które wymagają czasu, stabilności i konsekwencji w realizacji. Jednocześnie, Plan zakłada wdrożenie zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, klimatyczne i geopolityczne. Podejście to opiera się na systematycznym monitoringu, analizie danych oraz dostosowywaniu działań ochronnych do aktualnej wiedzy i identyfikowanych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenia dotyczące opracowania wieloletniego programu monitoringowego oraz systemu ewaluacji wdrażania założeń Planu, co stanowi mechanizm umożliwiający bieżącą ocenę skuteczności działań i ich dostosowanie do zmieniających się realiów. Tym samym, dokument nie tylko uwzględnia długoterminową perspektywę, ale również zawiera narzędzia pozwalające na dynamiczne zarządzanie Obiektem w warunkach niepewności.
2804	Białowiecki Park Narodowy	Konsultacje wewnętrzne przed konsultacjami publicznymi Przed rozpoczęciem konsultacji społecznych zabrakło etapu, w którym zarządcy mogliby szczegółowo zapoznać się z treścią dokumentu oraz przeprowadzić pogłębioną dyskusję nad założeniami. Jest to szczególnie istotne w związku ze zmianą okresu obowiązywania planu w stosunku do wcześniejszych ustaleń warsztatowych.	Wyjaśniono	Proces przygotowania Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest obejmował wieloetapowe działania konsultacyjne, prowadzone od 2022 roku. Pierwsza wersja dokumentu została udostępniona do konsultacji społecznych w 2023 roku, co umożliwiło wszystkim zainteresowanym stronom, w tym zarządcom, zapoznanie się z jego treścią oraz zgłoszenie uwag. W kolejnym etapie projektu wprowadzono zmiany wynikające z zaleceń UNESCO, przy czym część zapisów pozostała niezmienną względem wersji pierwotnej. Kluczowe elementy Planu, w tym strefowanie oraz założenia dotyczące ochrony przeciwpożarowej, zostały przedstawione zarządcom już na początku 2025 roku. Działania te były poprzedzone licznymi spotkaniami roboczymi, podczas których omawiano założenia dokumentu i zbierano opinie od instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie Obiektem. Działania i cele zawarte w Planie są wynikiem procesu partycypacyjnego, a nie jednostronnych decyzji Zespołu Projektowego. Należy również podkreślić, że aktualna wersja Planu została poddana wydłużonym konsultacjom społecznym trwającym 45 dni, co znacząco przekracza minimalny okres określony w przepisach krajowych. Takie podejście miało na celu zapewnienie maksymalnej transparentności oraz stworzenie przestrzeni do pogłębionej dyskusji nad zapisami dokumentu. Przy opracowywaniu Planu istniała konieczność zachowania zgodności z zapisami wniosku renowacyjnego oraz zaleceniami zawartymi w raportach Misji monitoringowych UNESCO, co determinowało zakres możliwych modyfikacji i wymagało uwzględnienia zobowiązań międzynarodowych wynikających z ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2805	Białowiecki Park Narodowy	Plan ochrony przeciwpożarowej Załączony plan przeciwpożarowy został opracowany w perspektywie krótkoterminowej (ok. 5 lat), co nie pozwala na określenie działań wymaganych w dłuższym okresie. Dokument ten wymaga aktualizacji i dostosowania do perspektywy 25-letniej.	Wyjaśniono	Załączony do Planu zarządzania dokument dotyczący ochrony przeciwpożarowej, tj. Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (załącznik nr 7), został opracowany zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, które określają czas obowiązywania dla tego typu dokumentów. Zgodnie z art. 19 i kolejnymi Ustawy o lasach oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 22 marca 2006 r. w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów, plan ochrony przeciwpożarowej obowiązuje przez okres 10 lat. Taki okres wynika z charakteru dokumentu operacyjnego, który musi uwzględniać aktualne dane dotyczące zagrożeń pożarowych, dostępnych zasobów oraz infrastruktury technicznej. W związku z tym, perspektywa czasowa planu p.poż. nie jest tożsama z horyzontem wskazanym w Planie zarządzania, który obejmuje okres do roku 2050. Plan p.poż. może podlegać aktualizacji w przypadku istotnych zmian warunków środowiskowych, technologicznych lub organizacyjnych, co pozwala na dostosowanie działań do bieżących potrzeb i zagrożeń. Wskazanie, że sytuacja pożarowa może ulec stabilizacji w perspektywie kilku lat, nie stanowi podstawy do całkowitej zmiany dokumentu, lecz potwierdza zasadność cyklicznej aktualizacji planów operacyjnych zgodnie z obowiązującymi regulacjami. Dokument ten wpisuje się w szersze ramy zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki oraz wdrażanie działań korygujących w oparciu o wyniki monitoringu i analizę ryzyka.
2806	Białowiecki Park Narodowy	Ekspertyzy i recenzje Ekspertyzy przygotowane na potrzeby opracowania planu nie zostały poddane recenzjom. Choć nie zawsze jest to praktyką, ranga obiektu UNESCO uzasadnia wprowadzenie takiej procedury. Recenzje niezależnych ekspertów pozwoliłyby na uzyskanie bardziej wieloaspek-towego i obiektywnego podejścia oraz wyeliminowanie ewentualnych zarzutów stronniczo-ści.	Wyjaśniono	Ekspertyzy opracowane na potrzeby Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska) zostały przygotowane przez ekspertów reprezentujących różne dziedziny nauki i praktyki, posiadających doświadczenie w pracy na rzecz ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, gospodarki przestrzennej, hydrologii, socjologii oraz zarządzania zasobami przyrodniczymi. Autorzy ekspertyz są związani z kluczowymi instytucjami badawczymi, akademickimi i administracyjnymi, co zapewnia wysoki poziom merytoryczny opracowań. Ekspertyzy te stanowią materiał pomocniczy, wspierający proces formułowania celów i działań w Planie zarządzania. Ich treść została zweryfikowana przez Zespół Projektowy, który kierował się zasadą rzetelności, aktualności danych oraz zgodności z obowiązującymi standardami ochrony światowego dziedzictwa. Zróżnicowanie tematyczne oraz interdyscyplinarność podejścia minimalizują ryzyko stronniczości i zapewniają kompleksowe ujęcie problematyki zarządzania Obiektem. Warto również podkreślić, że – Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu – został opracowany przez zespół instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i ochronę lasów, w tym Instytut Badawczy Leśnictwa, co dodatkowo potwierdza zaangażowanie podmiotów o wysokim autorytecie w proces przygotowania dokumentu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2807	Białowiecki Park Narodowy	Brak odniesienia do projektu Tarcza Wschód W dokumencie nie znalazło się żadne odniesienie do projektu Tarcza Wschód. Choćby w minimalnym zakresie należałoby uwzględnić publicznie prezentowane założenia, np. te przedstawione podczas spotkania dla organizacji pozarządowych zorganizowanego przez MON i MKiŚ.	Nie uwzględniono	Projekt „Tarcza Wschód” jest inicjatywą o charakterze strategicznym, realizowaną przez Ministerstwo Obrony Narodowej we współpracy z Ministerstwem Klimatu i Środowiska oraz innymi podmiotami administracji publicznej. Jego celem jest wzmocnienie odporności Polski na zagrożenia militarne i hybrydowe, przy jednoczesnym uwzględnieniu walorów środowiskowych terenów przygranicznych. Założenia programu, w tym wykorzystanie naturalnych barier terenowych oraz ograniczenie ingerencji w środowisko do sytuacji absolutnie niezbędnych z punktu widzenia obronności, były publicznie prezentowane m.in. podczas spotkania z organizacjami pozarządowymi zorganizowanego przez MON i MKiŚ w lipcu 2025 roku. Podczas tego wydarzenia podkreślono znaczenie synergii między działaniami obronnymi a prośrodowiskowymi, a także gotowość resortów do korzystania z rekomendacji środowiska naukowego. Brak bezpośredniego odniesienia do projektu „Tarcza Wschód” w treści Planu zarządzania wynika z faktu, że w momencie jego opracowywania szczegóły programu nie były jeszcze w pełni dostępne ani oficjalnie wdrożone. Jednocześnie, Plan uwzględnia mechanizmy zarządzania adaptacyjnego, które pozwalają na uwzględnienie nowych okoliczności, w tym projektów obronnych, w toku jego realizacji i aktualizacji. W przypadku dalszego rozwoju programu „Tarcza Wschód” oraz jego potencjalnego wpływu na Obiekt Światowego Dziedzictwa, możliwe będzie uwzględnienie tych aspektów w ramach monitoringu, działań kompensacyjnych oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zgodnie z zasadami ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu.
2808	Białowiecki Park Narodowy	Kompetencje poszczególnych rad Nadal nie jest jasne, w jaki sposób nakładają się kompetencje poszczególnych rad (por. punkt 6.1). Należy jednoznacznie określić, czy decyzje Rady Naukowo-Społecznej mają charakter nadrzędny wobec obecnie funkcjonujących ciał opiniodawczych (Rada Naukowa BPN, Rada Naukowo-społeczna LKP PB).	Wyjaśniono	Rada Naukowo-Społeczna Obiektu Białowieża Forest została przewidziana jako organ opiniodawczo-doradczy Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem, działający w zakresie ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości oraz realizacji Planu zarządzania. Jej skład ma obejmować przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji naukowych oraz instytucji publicznych, co zapewnia szeroką reprezentację interesariuszy. Kompetencje Rady nie mają charakteru nadrzędnego wobec innych funkcjonujących ciał opiniodawczych, takich jak Rada Naukowa Białowieckiego Parku Narodowego czy Rada Naukowo-Społeczna Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieża”. Rada ta nie zastępuje istniejących struktur, lecz ma współpracować z nimi w zakresie realizacji celów Planu zarządzania oraz ochrony Obiektu jako całości. Zakres kompetencji Rady zostanie jednoznacznie określony w akcie jej powołania przez Ministra Klimatu i Środowiska. Jej funkcjonowanie ma na celu usprawnienie komunikacji między instytucjami, integrację wiedzy eksperckiej oraz zapewnienie spójności działań w ramach zarządzania Obiektem, przy zachowaniu autonomii i kompetencji innych ciał doradczych.
2809	Białowiecki Park Narodowy	Struktura organizacyjna zarządzania Struktura zarządzania obiektem została opisana w sposób nieprecyzyjny. Jeżeli Pełnomocnik pełni wyłącznie rolę doradcą i koordynacyjną, należy jasno wskazać, kto faktycznie podejmuje decyzje, na jakiej podstawie prawnej oraz jakie są relacje pomiędzy zarządcami a koordynatorem. Obecne zapisy rodzą sprzeczność – koordynacja nie może być jednocześnie jedy-nie funkcją doradcą. Brakuje także choćby zarysu podstaw prawnych regulujących te zależności.	Wyjaśniono	Struktura zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest została zaprojektowana w sposób umożliwiający skuteczną koordynację działań przy zachowaniu kompetencji poszczególnych zarządców. Podejmowanie decyzji w zakresie gospodarowania terenem pozostaje niezmiennie w gestii właściwych jednostek – Nadleśnictw Hajnówka, Białowieża, Browsk oraz Białowieckiego Parku Narodowego. Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem, pełni funkcję koordynacyjną i doradcą w zakresie wdrażania Planu zarządzania. Jego zadania obejmują m.in. monitorowanie realizacji Planu, przygotowywanie raportów, wspieranie współpracy między zarządcami, prowadzenie dialogu z instytucjami krajowymi i międzynarodowymi oraz inicjowanie działań systemowych i promocyjnych. Funkcja Pełnomocnika nie narusza kompetencji zarządców, lecz ma na celu usprawnienie komunikacji, integrację działań oraz zapewnienie spójności w realizacji celów ochrony Obiektu. Koordynacja w tym kontekście nie oznacza sprawowania władzy decyzyjnej, lecz pełnienie roli integrującej działania różnych podmiotów w ramach wspólnej strategii ochrony. Relacje pomiędzy Pełnomocnikiem a zarządcami opierają się na współpracy, zgodnej z zasadami zarządzania adaptacyjnego oraz zobowiązaniami wynikającymi z Konwencji UNESCO.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2810	Białowiecki Park Narodowy	Ewaluacja planu Po 10 latach wdrażania Planu przewidziano ewaluację on-going, której celem ma być ocena adekwatności celów i działań, skuteczności wdrażania, spójności dokumentu oraz identyfikacji nowych zagrożeń. Jednak zapisy wskazują, że w ewaluacji mają uczestniczyć jedynie nie-zależni eksperci oraz Pełnomocnik ds. zarządzania Obiektem. Tak zawężony skład oceniający pomija interesariuszy współuczestniczących w tworzeniu planu. Zasadne byłoby włączenie ich w ten proces, aby zachować transparentność i partycypacyjny charakter zarządzania.	Wyjaśniono	Ewaluacja Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest po 10 latach wdrażania została zaplanowana jako proces typu on-going, którego celem jest ocena adekwatności celów i działań, skuteczności wdrażania, spójności dokumentu oraz identyfikacja nowych zagrożeń i zmian w otoczeniu Obiektu. Ewaluacja ta ma charakter systemowy i wpisuje się w podejście zarządzania adaptacyjnego, umożliwiającego dostosowanie strategii ochrony do aktualnych warunków. Wbrew przedstawionej uwadze, zapisy Planu nie ograniczają udziału w ewaluacji wyłącznie do niezależnych ekspertów i Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem. Wskazano również udział przedstawiciela zespołu ekspertów opracowujących Plan zarządzania, a sam proces ewaluacyjny zakłada zebranie opinii różnych grup interesariuszy, w tym zarządców, przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych oraz środowiska naukowego. Ocena skuteczności wdrażania Planu ma uwzględniać m.in. sposób, w jaki różne grupy interesariuszy postrzegają realizację jego celów i działań. Wyniki ewaluacji będą upowszechniane jako część sprawozdania Pełnomocnika, co zapewnia transparentność procesu oraz możliwość odniesienia się do wyników przez wszystkie zainteresowane strony. Takie podejście wzmacnia partycypacyjny charakter zarządzania Obiektem i umożliwia uwzględnienie głosu interesariuszy w dalszym doskonaleniu strategii ochrony.
2811	Gmina Narewka/urząd Gminy Narewka	Gmina Narewka, w ramach konsultacji projektu Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest (część polska), podtrzymuje swoje wcześniejsze stanowiska i opinie wyrażane zarówno podczas spotkań warsztatowych, jak też na posiedzeniach sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Nasze uwagi oraz propozycje zmian w projekcie dokumentu zostały wyrażone również w trakcie spotkania w Białowieży w dniu 08.07.2025 r. Podtrzymujemy również stanowisko Rady Gminy Narewka wyrażone uchwałą nr VI/41/24 z dnia 27 listopada 2024 r., które zostało przesłane do Instytutu Ochrony Środowiska w grudniu 2024 r.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Stanowisko Gminy Narewka, wyrażone podczas spotkania w Białowieży w dniu 8 lipca 2025 r., zostało uwzględnione w ramach trwających konsultacji społecznych nad aktualną wersją Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest. Spotkanie to stanowiło element formalnego procesu konsultacyjnego, którego celem było zebranie opinii i propozycji zmian od interesariuszy. Pozostałe formy wyrażania stanowiska, takie jak udział w posiedzeniach sejmowej Komisji Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa, czy uchwała Rady Gminy Narewka z dnia 27 listopada 2024 r., miały miejsce poza formalnym procesem konsultacji społecznych. Niemniej jednak, informacje przekazane w tych kontekstach zostały odnotowane i stanowią istotne źródło wiedzy o oczekiwaniach lokalnych interesariuszy.
2812	Gmina Narewka/urząd Gminy Narewka	1/ Niezmiennie wnioskujemy, ze względu na brak jasnych kryteriów i brak merytorycznego uzasadnienia, o utrzymanie strefy ochrony czynnej, czyli strefy IV, na poziomie 18,06 % powierzchni Puszczy Białowieckiej, co zostało zaakceptowane w złożonym do UNESCO wniosku renominacyjnym. Obszar strefy ochrony czynnej o takiej powierzchni był przedmiotem prac wszystkich interesariuszy podczas spotkań warsztatowych trwających nieprzerwanie do stycznia 2025 r. Informacje otrzymane podczas warsztatów, poświęconych Zintegrowanemu Planowi Zarządzania OŚD Białowieża Forest w dniu 21 stycznia br., zmierzające do zmniejszenia danej strefy na rzecz strefy 3 były dla samorządów zakończeniem i niemiłą niespodzianką. Propozycja ograniczenia strefy ochrony czynnej (podstrefy 4a i 4b) łącznie do obszaru 3,33% powierzchni Obiektu niszczy z trudem osiągniętą akceptację lokalnego społeczeństwa dla idei Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowiecka i jest niekorzystna dla regionu Puszczy Białowieckiej z wielu względów. Ograniczenie strefy ochrony czynnej wpłynie negatywnie na różnorodność biologiczną Obiektu oraz na lokalną społeczność i biznes, ponieważ zasady funkcjonowania Obiektu Światowego Dziedzictwa UNESCO oparte na ograniczeniach i braku poszanowania opinii lokalnych mieszkańców mogą doprowadzić do dalszej degradacji demograficznej i ekonomicznej regionu. Propozycja ograniczenia strefy IV będzie miała również wpływ na system zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa UNESCO Puszcza Białowiecka i może doprowadzić do likwidacji nadleśnictw (Browsk, Białowieża i Hajnówka), co w konsekwencji wpłynie na zachwianie struktury społecznej i ekonomicznej regionu. Mając na uwadze powyższe wnioskujemy o zachowanie strefy ochrony czynnej, czyli strefy IV na poziomie 18,06 % powierzchni Puszczy Białowieckiej.	Nie uwzględniono	Wskazana powierzchnia strefy ochrony czynnej (strefy IV) na poziomie 18,06% została uwzględniona we wniosku renominacyjnym złożonym do UNESCO w 2014 roku. Od tego czasu minęło ponad dziesięć lat, w trakcie których zaszły istotne zmiany w strukturze drzewostanów oraz w stanie ekosystemów Puszczy Białowieckiej. Część obszarów objętych wcześniej ochroną czynną osiągnęła zakładany poziom naturalności, co umożliwia ich przeniesienie do strefy III – obejmującej tereny o wysokim stopniu naturalności, niewymagające dalszej ingerencji człowieka. Takie przesunięcia są zgodne z założeniami strefy IV, której celem było przyspieszenie procesów renaturalizacji. Przenoszenie obszarów ze strefy IV do III stanowi jeden z kluczowych wskaźników skuteczności działań ochronnych prowadzonych na terenie Obiektu. Korekta strefowania ma charakter porządkujący i odzwierciedla aktualny stan przyrodniczy Puszczy, a nie zmianę podejścia do jej ochrony. Zmniejszenie powierzchni strefy IV nie wiąże się z ograniczeniem dostępu do Puszczy Białowieckiej. Już od strefy II dopuszczalne są różnorodne formy użytkowania, takie jak zbiór runa leśnego czy aktywności rekreacyjne, co zapewnia równowagę pomiędzy ochroną przyrody a potrzebami lokalnej społeczności. Należy również podkreślić, że zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego z 2014 roku, pozyskanie drewna w celach gospodarczych nie jest możliwe na żadnym obszarze Obiektu. Propozycja zmiany strefowania nie wpływa na strukturę zarządzania ani na status nadleśnictw, które nadal pełnią swoje funkcje w ramach obowiązujących przepisów. Plan zarządzania nie przewiduje działań prowadzących do ich likwidacji. Celem korekty jest dostosowanie układu stref do aktualnych warunków przyrodniczych oraz do założeń ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, zgodnie z zaleceniami UNESCO i zasadami zarządzania adaptacyjnego.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2813	Gmina Narewka/urząd Gminy Narewka	2/ Prace nad projektem Planu Zarządzania OŚD trwają od 2014 roku, w związku z tym dokument powinien obecnie uwzględniać wiek drzewostanów nie 100-letnich lecz 110-letnich. Przygotowana mapa drzewostanów stuletnich jest błędna, ponieważ włączone są w nią te drzewostany, które w ciągu I Wojny Światowej i zaraz po wojnie były wycinane przez „Centurę” i polskie leśnictwo, a następnie sadzone. Drzewostany w wieku 100 lat zajmują ogromną powierzchnię lecz dla drzew wiek 100 lat nie jest żadnym biologicznym wyznacznikiem (wiek powinien być różnicowany ze względu na gatunek drzewa). W Puszczy biologiczne jest to, czy drzewostany pochodzą sprzed roku 1917 i z naturalnych procesów. Mapa drzewostanów powyżej 110 lat pokazałaby rzeczywistą wartość Obiektu.	Nie uwzględniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest przyjęto kryterium wieku drzewostanów powyżej 100 lat jako jedno z założeń strefowania, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 roku. W dokumencie tym wskazano, że drzewostany ponadstuletnie powinny być objęte ochroną w ramach strefy 3, co zostało uwzględnione w aktualnym Planie. Wybór wieku 100 lat jako granicy nie wynika z przypisania konkretnej daty powstania drzewostanu, lecz z przyjęcia ogólnego kryterium wiekowego, które pozwala na identyfikację obszarów o podwyższonym stopniu naturalności. Należy również podkreślić, że procesy ekologiczne zachodzące w drzewostanach, nawet tych posadzonych przez człowieka, z czasem ulegają naturalizacji. W związku z tym, ocena wartości przyrodniczej nie może opierać się wyłącznie na pochodzeniu drzewostanu, lecz musi uwzględniać aktualny stan ekosystemu i jego funkcje. Wiek biologiczny drzew, różny w zależności od gatunku, jest istotnym aspektem w analizach szczegółowych, jednak dla celów strefowania przyjęto ujednolicone kryterium wiekowe.
2814	Gmina Narewka/urząd Gminy Narewka	3/ Strefa buforowa nie jest częścią Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, dlatego wnioskujemy o wykreślenie z Planu Zarządzania Obiektem wszystkich rekomendacji odnoszących się do danego obszaru, ograniczających prawa właścicieli nieruchomości, w tym samorządów, do decydowania o ich przeznaczeniu.	Uwzględniono częściowo	Strefa buforowa nie stanowi formalnie części Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest, dlatego Plan zarządzania nie nakłada na nią żadnych nowych ograniczeń. Dokument pozostaje zgodny z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 roku, w którym wskazano potrzebę uwzględnienia otoczenia Obiektu w działaniach wspierających jego ochronę. Rekomendacje zawarte w tabeli 7 Planu, odnoszące się do strefy buforowej, mają charakter doradczy i nie stanowią podstawy do wprowadzania ograniczeń w zakresie przeznaczenia terenów. W tytule tabeli jednoznacznie wskazano, że są to zalecenia eksperckie, które mogą być brane pod uwagę w procesach planistycznych i decyzyjnych, lecz nie mają charakteru wiążącego. Zostały one wypracowane przez interdyscyplinarne grono ekspertów jako propozycje dobrych praktyk, wspierających ochronę integralności Obiektu i jego otoczenia. Takie podejście ma na celu promowanie rozwiązań korzystnych dla zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, bez naruszania praw właścicieli nieruchomości ani kompetencji samorządów.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2815	Nadleśnictwo Białowieża	Okres obowiązywania ZPZ – dopiero na etapie przedstawienia planu do konsultacji poinformowano o zakładanym okresie obowiązywania ZPZ do roku 2050, podczas gdy w trakcie kilkuletniego procesu przygotowywania dokumentu przy zachowaniu zasad partycypacji społecznej zakładano okres do roku 2030. Tak istotna zmiana na tak późnym etapie przekreśla cały etap partycypacji społecznej, a co bardziej istotne – dla okresu pięciokrotnie dłuższego, niż zakładany, należałoby przyjąć odmienne, znacznie szersze i bardziej perspektywiczne podejście do przyjmowanych środków i narzędzi zachowania i zarządzania dobrem.	Wyjaśniono	Okres obowiązywania Zintegrowanego Planu Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieża został ustalony do roku 2050, co wynika z przyjętej wizji ochrony Obiektu oraz konieczności zapewnienia długoterminowej stabilności działań służących zachowaniu jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości. Decyzja ta została podjęta w oparciu o charakter dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie kierunków strategicznych, a nie szczegółowych rozwiązań operacyjnych. Ogólne zasady i kierunki działań zawarte w Planie powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla, które podlegają aktualizacji w odpowiedzi na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i geopolityczne. Wybór dłuższej perspektywy czasowej znajduje uzasadnienie w międzynarodowych standardach zarządzania obiektami światowego dziedzictwa. W wielu przypadkach plany zarządzania przyjmowane są bezterminowo, z zaleceniem ich okresowej aktualizacji. Przykładowo: Laurisilva of Madeira (Portugalia) – plan obowiązuje bezterminowo od 2009 r., z zaleceniem przeglądów co ok. 5 lat. Parque Nacional de Garajonay (Hiszpania) – plan generalny obowiązuje bezterminowo od 1986 r., podlega rewizjom. Swiss Alps Jungfrau-Aletsch (Szwajcaria) – plan w mocy od 2007 r., bez określonego terminu wygaśnięcia. Wadden Sea (Dania, Niemcy, Holandia) – plan SIMP przyjęty w 2023 r., obowiązuje bezterminowo. Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe – komponentowe plany narodowe funkcjonują w ramach szerszego, bezterminowego podejścia. W kontekście Puszczy Białowieżskiej, przyjęcie perspektywy do roku 2050 umożliwia planowanie działań o charakterze strategicznym, które wymagają czasu, stabilności i konsekwencji w realizacji. Jednocześnie, Plan zakłada wdrożenie zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, klimatyczne i geopolityczne. Podejście to opiera się na systematycznym monitoringu, analizie danych oraz iteracyjnym dostosowywaniu działań ochronnych do aktualnej wiedzy i identyfikowanych zagrożeń. W Planie wskazano zalecenia dotyczące opracowania wieloletniego programu monitoringowego oraz systemu ewaluacji wdrażania założeń Planu, co stanowi mechanizm umożliwiający bieżącą ocenę skuteczności działań i ich dostosowanie do zmieniających się realiów. Tym samym, dokument nie tylko uwzględnia długoterminową perspektywę, ale również zawiera narzędzia pozwalające na dynamiczne zarządzanie Obiektem w warunkach niepewności.
2816	Nadleśnictwo Białowieża	Strefowanie – problemy merytoryczne 1. Nie są jasne kryteria wydzielenia stref 3 i 4. W szczególności zwraca się uwagę na niespójności w dokumencie pomiędzy deklarowanymi kryteriami zaliczania obszarów do poszczególnych stref, a faktycznym przebiegiem granic stref. W szczególności: - jako podstawę wyznaczenia strefy 3 wskazano projekt Planu Ochrony Natura2000 – jest to niezgodność z zasadami zarządzania Obiektami UNESCO. Zwraca się uwagę, że podczas przygotowywania projektu Planu Ochrony Natura 2000, wykonawcy nigdy nie omawiali tak szerokiej ochrony biernej. Nie są zatem znane powody merytoryczne takiego rozwiązania (brak transparentności dokumentu), co zostało zgłoszone w uwagach podczas konsultacji tego dokumentu do RDOŚ. Nie ma przede wszystkim pewności w jakim kształcie PO zostanie zatwierdzony.	Wyjaśniono	Przy opracowywaniu Planu zarządzania skorzystano z danych opracowanych w ramach prac nad Planem ochrony Natura 2000, gdyż są to najnowsze dane dotyczące tego obszaru, a obowiązkiem Wykonawcy jest korzystanie z najbardziej aktualnych danych. Dzięki temu dodatkowo uzyskano zgodność między oboma dokumentami, co ułatwi zarządzanie tym obszarem w przyszłości. Jednocześnie autorzy Planu mają na uwadze, że projekt Planu Ochrony Natura 2000 nie stanowi dokumentu ostatecznie zatwierdzonego, dlatego uznają dane udostępniane przez PGL LP poprzez BDoL za nadrzędne źródło informacji.
2817	Nadleśnictwo Białowieża	do strefy 3 zaliczono liczne drzewostany, które zgodnie z rekomendacjami misji UNESCO, powinny być poddane czynnej przebudowie, w szczególności ograniczeniu gatunków iglastych na rzecz liściastych.	Wyjaśniono	Uwaga ma dość ogólny charakter co utrudnia szczegółowe odniesienie się do niej. Zdaniem autorów, opracowana aktualizacja została opracowana zgodnie z zaleceniami UNESCO. Do strefy 4b zaliczono drzewostany, w których udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi > 50%, rosnące na siedliskach lasowych (las, las mieszany, ols), w wieku poniżej 100 lat (drzewostany, na siedliskach zdegradowanych).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2818	Nadleśnictwo Białowieża	do strefy 4a nie włączono wszystkich obszarów technicznych oraz otwartych (łąki, pastwiska, składnice drewna, itp.), lub fragmenty takich ekosystemów nie zmieściły się do sztucznych kwadratów o boku 100x100 metrów. Według opisu kryterium strefy wszystkie takie tereny powinny zostać zaliczone do tej strefy.	Wyjaśniono	Do strefy 4a zostały zaliczone m.in. obszary nieleśne (tereny techniczne związane z utrzymaniem i udostępnieniem obiektu). Jako źródło danych wykorzystano tutaj najnowsze dane udostępniane przez PGL LP w Banku Danych o Lasach. Rzeczywiście zastosowanie siatki kwadratów w celu generalizacji granic wydzieleni może prowadzić w naturalny sposób do teoretycznego nieuwzględnienia pewnych fragmentów takich obszarów. Należy jednak podkreślić, iż przygotowane strefowanie nie ma dokładności "geodezyjnej". W momencie gdy dane wydzielenie, np. łąka w pewnym, niewielkim obszarze wykracza poza dany kwadrat, czynne działania ochronne należy prowadzić w obrębie całej łąki. Przygotowanie strefowania w oparciu o siatkę jednolitych kwadratów było niezbędne ze względu na wykorzystanie danych źródłowych pochodzących z różnych źródeł - granice wydzieleni na wykorzystanych danych nie były ze sobą zgodne, co w efekcie powodowało wydzielanie obszarów o bardzo małej powierzchni.
2819	Nadleśnictwo Białowieża	do podstrefy 4a włączono takie obszary jak: sukcesja, płazowina, halizna o łącznej powierzchni 157 ha. Zgodnie z dotychczasowymi uzgodnieniami z wykonawcą ZPZ, obszary takie miały pozostać do naturalnej regeneracji (w większości są to obszary po rozpadzie drzewostanów świerkowych w wyniku gradacji kornika). Zaliczono tu również 192 ha drzewostanów tzw. ponad stu letnich, które powinny znaleźć się w strefie 3.	Wyjaśniono	W toku prac mających na celu opracowanie Planu zarządzania rozważano szereg różnych opcji strefowania. Przyjęta ostatecznie metodyka została zaprezentowana przedstawicielom PGL LP (w tym Nadleśnictwa Białowieża) podczas spotkania w dn. 13 grudnia 2024 roku - nie zgłaszano wówczas do niej jakichkolwiek zastrzeżeń, co zostało odnotowane w notatce ze spotkania.
2820	Nadleśnictwo Białowieża	według zapisanych w ZPZ kryteriów, do podstrefy 4b powinny być zaliczone „drzewostany, w których udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi > 50%, rosnące na siedliskach lasowych (las, las mieszany, ols), w wieku poniżej 100 lat (drzewostany na siedliskach zdegradowanych)” – nie sprecyzowano jak wybrano drzewostany na siedliskach zdegradowanych? Taka cecha jest przypisana znacznie większej powierzchni drzewostanów w Puszczy niż zaliczono do podstrefy.	Wyjaśniono	W kryterium wyznaczenia strefy 4b uwzględniono udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynoszący > 50% na siedliskach zdegradowanych, które określają dane BDoL w polu stopień degradacji siedliska (degradation_cd), w których uwzględniono siedliska zniekształcone, przekształcone oraz zdegradowane, określone wartościami: Z1-Z3, D1-D3.
2821	Nadleśnictwo Białowieża	nie są znane powody, w jakim celu wg opisanych kryteriów do podstrefy 4b włączono olsy? Z wcześniejszych uzgodnień wynika, że siedliska hydrogeniczne mają być w strefie 3.	Wyjaśniono	Do strefy 4b nie zostały zaliczone olsy lecz drzewostany, w których udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi > 50%, rosnące na siedliskach lasowych (las, las mieszany, ols), w wieku poniżej 100 lat (drzewostany, na siedliskach zdegradowanych).
2822	Nadleśnictwo Białowieża	brakuje uzasadnienia w jaki sposób dokonano selekcji obszarów przydzielonych do strefy 4b, mającej jedynie 85 ha. Według przyjętych w ZPZ kryteriów (przytoczonych powyżej) jakie charakteryzują tę strefę, warunki te spełnia ponad 3 tys. ha lasów. Są to drzewostany nie będące w strefie 1 i 2, a wymagające aktywnego unaturalniania (zgodnie z rekomendacją UNESCO). Można jedynie przypuszczać, że zaliczenie tylko nielicznych fragmentów lasów do strefy 4b ma charakter czysto subiektywny.	Wyjaśniono	Strefę 4b wyznaczono na podstawie danych BDoL, uwzględniając zdegradowane siedliska lasu, lasu mieszanego i olsu, gdzie udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi > 50%. Siedliska zdegradowane zidentyfikowano na podstawie wartości Z1-Z3 oraz D1-D3 w polu „stopień degradacji siedliska” (degradation_cd).
2823	Nadleśnictwo Białowieża	2. Do strefy 4a zaliczono obiekt kulturowy „Stara Białowieża”. Problemem jest fakt, że większość obszarów to lasy ponad 100 letnie. Co do zasady, zaliczenie tego obiektu do strefy 4 jest uzasadnione, jednak należy uszczegółowić czy w tym obszarze jest dopuszczona jakakolwiek ingerencja, a jeśli tak to w jakim zakresie. Należy ten przypadek opisać jako wyjątek od przyjętych zasad postępowania w drzewostanach ponad stuletnich. Dodatkowo zwraca się uwagę, że jest to kolejny przykład niespójności dokumentu w kwestii zadeklarowanej zgodności z projektem Planu Ochrony Natura 2000. Zauważa się, że w projekcie PO Natura2000 większość tego obszaru znajduje się w ochronie biernej.	Wyjaśniono	Szczególne ujęcie w opracowanej aktualizacji strefowania obszarów kulturowych było jednym z postulatów zgłaszanych przez interesariuszy. Ma to na celu umożliwienie ich odpowiedniego zagospodarowania, udostępnienia mieszkańcom i turystom. Należy jednak podkreślić, iż podobnie jak w całym obiekcie również tutaj nie ma możliwości ingerowania w drzewa ponad 100 letnie, co jednoznacznie wynika z rekomendacji eksperckich zawartych w Planie zarządzania (rozdz. 5.2).
2824	Nadleśnictwo Białowieża	3. Wytyczenie granic podstrefy 4b siatką kwadratów spowodowało włączenie do tej strefy drzewostanów ponad stuletnich, siedlisk bagiennych, terenów nieleśnych co stanowi poważny błąd i niezgodność z opisanymi kryteriami wyznaczania strefy 4.	Wyjaśniono	Zastosowanie siatki kwadratów było koniecznością wynikającą z wykorzystania danych opracowanych przez różne instytucje, danych, w których wydzielania (charakterystyczne dla danego zakresu danych) miały granice o różnym przebiegu. Oczywiście może to powodować pewne nieścisłości zasygnalizowane w przekazanej uwadze. Nie mniej jednak należy podkreślić, iż zastosowanej siatki kwadratów nie należy traktować jako granic geodezyjnie wyznaczonych lecz jako przybliżone granice obszarów, na których powinna być prowadzona ochrona o różnym charakterze.
2825	Nadleśnictwo Białowieża	4. Do strefy 4b włączone zostały dwa niewielkie obszary przy drodze Browskiej w nadleśnictwie Białowieża (oddziały 402B i 403B leśnictwa Stoczek), przylegające bezpośrednio do obszaru ochrony ścisłej BPN, stanowiącego strefę 1. Jest to niezgodne z dotychczasowymi ustaleniami, gdzie całe leśnictwo Stoczek, jako położone w otoczeniu strefy 1 (zarówno po stronie białoruskiej jak też w BPN) miało być w strefie 3. Jednak skoro dotychczasowe ustalenia nie obowiązują, to należy do strefy 4b włączyć inne wydzielania w leśnictwie Stoczek, oddalone od strefy 1 w BPN, ewidentnie spełniające kryterium strefy 4 i wymagające aktywnej przebudowy (z zastrzeżeniem nie wycinania drzew ponad stuletnich).	Wyjaśniono	Aktualizacja strefowania została opracowana na podstawie przyjętych kryteriów i najnowszych dostępnych danych udostępnianych przez PGL LP oraz RDOŚ Białystok. Niestety w przekazanej uwadze nie wskazano przyczyn, dla których wskazane obszary powinny zostać zaliczone do strefy 3 poza sąsiedztwem strefy 1. Uniemożliwia to głębsze odniesienie się do otrzymanej uwagi.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2826	Nadleśnictwo Białowieża	5. Nie ma uzasadnienia do wyróżnia strefy 4c. Jeśli jest to obszar poddany ochronie biernej, a tak wynika z zasad obowiązujących w podstrefie, to wyróżnianie tej strefy rozrzuconej pośród obszarów strefy 3 jest zabiegiem nieuzasadnionym merytorycznie i służy jedynie sztucznemu zwiększeniu powierzchni strefy 4. Zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami, obszary poddane ochronie biernej miały być w strefie 3. Jeśli chcemy wyróżniać strefę 4c to jest to takie rozwiązanie ma uzasadnienie jedynie przy poprowadzeniu stref po granicach oddziałów z wyodrębnieniem części oddziałów nie wymagających interwencji – zgodnie w odpowiedzią eksperta IUCN na pytanie nr 6 w dokumencie opublikowanym na stronie IOŚ (Q&A z ekspertem...). Z zaproponowanych w projekcie ZPZ rozwiązań wynika, że sugestie eksperta IUCN nie zostały wzięte pod uwagę.	Wyjaśniono	W toku prac nad aktualizacją strefowania podjęto próbę opracowania go w odniesieniu granic oddziałów. Są to zbyt duże obszary, nieadekwatne do mozaikowego charakteru Puszczy Białowieskiej. Wydzielenie strefy 4c wynika wprost z zaleceń zawartych w Raporcie z Misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, w którym rekomendowano wydzielenie następującej podstrefy: "a subzone with forest stands which do not have the structure and age class to qualify for inclusion in zone 3 but where natural regeneration is the preferred restoration method."
2827	Nadleśnictwo Białowieża	6. Kryterium przyjęte w projekcie ZPZ dla podstrefy 4c (siedlisko BMśw i udział gatunków iglastych powyżej 80%) jest całkiem niemerytoryczne. Właśnie w drzewostanach z dominacją sosny lub świerka na siedlisku BMśw należy nieznacznie ten udział obniżyć i tym samym zmienić strukturę przestrzenną drzewostanu (na ogół są to monolity o uproszczonej strukturze) oraz umożliwić spontaniczne wkraczanie domieszek liściastych. Niestety, zaproponowany model strefowania uniemożliwi realizację rekomendacji misji UNESCO w zakresie przyspieszania unaturalniania lasów w Obiekcie, a tym samym może stanowić ryzyko pogorszenia stanu ochrony WUW.	Wyjaśniono	Przyjęte kryterium ma charakter ekspercki, zostało zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami Nadleśnictwa Białowieża), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie.
2828	Nadleśnictwo Białowieża	7. Pomimo opisanych kryteriów, do strefy 4a włączono drzewostany, które nie wymagają ingerencji – brak lub mały udział gatunków iglastych.	Wyjaśniono	Kryteria zaliczenia danego obszaru do strefy 4a wykraczają poza udział gatunków iglastych. Kryteria te zostały przedstawione szczegółowo w rozdz. 6.4.
2829	Nadleśnictwo Białowieża	8. Nie włączono do strefy 4 drzewostanów zdominowanych przez sosnę w wieku poniżej 100 lat na siedliskach BMśw (sztucznie posadzone drzewostany o zaburzonej strukturze i ograniczonej stabilności). Wiele z takich drzewostanów powinno podlegać ingerencji w celu ich unaturalnienia i zwiększenia udziału gatunków domieszkowych liściastych.	Wyjaśniono	Przyjęte kryterium ma charakter ekspercki, zostało zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami Nadleśnictwa Białowieża), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie.
2830	Nadleśnictwo Białowieża	9. Powierzchnie badawcze z jodłą w nadl. Hajnówka (416A-g, 416C-m), które zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami w całości miały być w strefie 4 zostały ujęte jedynie fragmentarycznie (głównie z powodu zastosowania siatki kwadratów). Wydzielenie 416A-g zostało w całości włączone do strefy 3, a wydzielenie 416C-m tylko na około ¾ powierzchni zaliczono do strefy 4, reszta pozostała w strefie 3.	Uwzględniono	Uwaga została uwzględniona, wprowadzono korektę strefy we wskazanych obszarach.
2831	Nadleśnictwo Białowieża	10. Wbrew opisowi strefy 4a w ZPZ, nie włączono tu płatów ze stwierdzonymi stanowiskami sasanki otwartej i leńca bezpodkwiatkowego, wskazanych w projekcie Planu Ochrony dla obszaru Natura2000 (na przykład w oddziale 519D, 598A) oraz całego nieleśnego pasa wzdłuż nieczynnej linii kolejowej Hajnówka – Białowieża, który częściowo jest na gruntach w zarządzie nadleśnictw. Obszar ten znajduje się w projekcie ZPZ w strefie 3. Na tym pasie zlokalizowano większość stanowisk tych dwóch gatunków i powinien być w strefie 4.	Uwzględniono częściowo	Z uwagi na fakt, iż stanowiska sasanki otwartej i leńca bezpodkwiatkowego są obszarami o bardzo małej powierzchni, uwzględnienie ich w siatce o powierzchni 1ha, jest problematyczne. W związku z tym, doprecyzowano zapisy w rozdziale 6.4. Planu oraz załączniku nr 6 o informacji nt. dozwolonych działań ochronnych dla ww. gatunków roślin. Pas nieczynnej linii kolejowej Hajnówka - Białowieża formalnie nie stanowi części Obiektu.
2832	Nadleśnictwo Białowieża	11. Z nieznanymi bliżej powodów do strefy 4a włączono rzekę Łutownię i Narewkę w BPN, o czym nigdy nie dyskutowano. Biorąc pod uwagę zapisy w ZPZ, w strefie 2 dopuszczone są działania związane z zatrzymaniem wody. Nie ma więc uzasadnienia do włączenia jedynie koryta rzeki do strefy 4. Można tylko się domyślać, że włączenie rzeki do strefy 4a ma służyć umożliwieniu realizacji projektu ochrony wód, przygotowywanego obecnie na tym terenie. Nie ma jednak podstaw żeby sama rzeka bez otaczających terenów znalazła się w strefie 4. Powierzchnia strefy 4a na obu rzekach to 10,03 ha.	Wyjaśniono	Uwzględnienie koryta rzeki Łutowni i Narewki w strefie 4a ma na celu umożliwienie realizacji działań wpływających na spowolnienie lub zatrzymanie procesu pogarszania stanu ekosystemów wodnych opisanych szczegółowo w tabeli nr 6 Planu Zarządzania.
2833	Nadleśnictwo Białowieża	12. Oddziały:123A, 123B, 123C, 123D, to przykład nieuzasadnionego włączenia lasów do podstrefy 4a. Zdecydowana większość wydziałów w tych oddziałach zaliczonych do podstrefy 4a jest drzewostanami ponad 100 letnimi, co jest niezgodnie z opisanymi kryteriami wyznaczania tej strefy. Dodatkowo, cały ten obszar wg projektu Planu Ochrony Natura2000 jest przeznaczony do ochrony biernej, co jest sprzeczne z zadeklarowaną zgodnością ZPZ z projektem Planu Ochrony Natura2000. Nie jest więc znana przyczyna włączenia tego obszaru do strefy 4a. Jest to przykład niezgodnego z założeniami przydzielenia powierzchni do strefy aktywnej ochrony (4) i sztucznego zawyżania jej zasięgu. W efekcie sumaryczna powierzchnia strefy aktywnej będzie znacznie wyższa niż powierzchnia dostępna do realizacji niezbędnych działań ochronnych.	Uwzględniono częściowo	Wskazane oddziały leżą w zasięgu obszaru kulturowego, który według zasad opisanych w Planie Zarządzania (rozdział 6.4) został przyporządkowany do strefy 4a. Ponadto, w treści Planu oraz zał. nr 6 doprecyzowano zapis, który wskazuje, że pojedyncze drzewa ponad 100 letnie mogą znajdować się w każdej ze stref, jednak zgodnie z zasadami dot. korekty strefowania, wynikającymi z treści wniosku renowacyjnego (2014) drzewostany te podlegają ochronie biernej.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2834	Nadleśnictwo Białowieża	13. Pomimo zawartej w ZPZ deklaracji zgodności strefowania z projektem Planu Ochrony Natura 2000, w przypadku terenów nieleśnych również jest szereg rozbieżności. Przykład wydzielenia 470A-f i 470D-a (jest to użytek ekologiczny, który faktycznie jest użytkowaną łąką kośną oraz miejscem pojenia i dokarmiania żubrów). W projekcie Planu Ochrony N2000 teren ten jest zaliczony do ochrony biernej, co jest błędem. Taka niespójność pomiędzy dokumentami stanowi poważny problem dla zarządców Obiektu, gdyż nie jest jasne jak traktować tego typu rozbieżności: czy jako obszar ochrony biernej (zgodnie z przyszłym PO) czy jako teren do aktywnych działań ochronnych zgodnie z ZPZ. Stąd nie należy traktować projektu Planu Ochrony Natura 2000 jako podstawy przygotowania ZPZ.	Wyjaśniono	Przy opracowywaniu Planu zarządzania skorzystano z danych opracowanych w ramach prac nad Planem Ochrony Natura 2000, gdyż są to najnowsze dane dotyczące tego obszaru, a obowiązkiem Wykonawcy jest korzystanie z najbardziej aktualnych danych. Jednocześnie autorzy Planu mają na uwadze, że projekt Planu Ochrony Natura 2000 nie stanowi dokumentu ostatecznie zatwierdzonego, dlatego uznają dane udostępniane przez PGL LP poprzez BDoL za nadrzędne źródło informacji.
2835	Nadleśnictwo Białowieża	14. Poniżej wskazuje się zgrubną analizę wydzieleni w Obiekcie pod kątem cech drzewostanów spełniających kryteria strefy aktywnej ochrony (4) na podstawie aktualnych opisów taksacyjnych. Są to wyłącznie obszary w Obiekcie poza strefą 1 oraz 2 i dotyczą drzewostanów, które powinny podlegać aktywnej przebudowie, zgodnie z rekomendacjami Misji UNESCO/IUCN. Szczegółowe wyznaczenie strefy wymaga dokładnej analizy, jednak jest to skala problemu jaką pominięto i zlekceważono w projekcie ZPZ: a. Lśw, LMśw, gatunek panujący: So lub Św udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 3010,92 ha; w Nadleśnictwie Białowieża około 874,03 ha. b. Lw, LMw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 179,23 ha; w Nadleśnictwie Białowieża około 26,22 ha. c. BMśw, Bśw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 4128,61 ha; w Nadleśnictwie Białowieża około 796,37 ha. d. BMw, Bw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 776,04 ha; w Nadleśnictwie Białowieża około 91,47 ha. Łącznie jest to powierzchnia 8094,8 ha drzewostanów (około 1788,09 ha w Nadleśnictwie Białowieża), do tego należy dodać obszary nieleśne oraz techniczne.	Wyjaśniono	Kryteria przyjęte na etapie opracowywania aktualizacji strefowania mają charakter ekspercki, zostały zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami Nadleśnictwa Białowieża), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie W kryterium wyznaczenia strefy 4b uwzględniono udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynoszący > 50% na siedliskach zdegradowanych, które określają dane BDoL w polu stopień degradacji siedliska (degradation_cd), w których uwzględniono siedliska zniekształcone, przekształcone oraz zdegradowane, określone wartościami: Z1-Z3, D1-D3.
2836	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Uwagi do zaproponowanego strefowania Obiektu: Na wstępie, kształt strefowania jaki został przedstawiony bardzo mocno odbiega od materiałów jakie były prezentowane na spotkaniach z interesariuszami, w tym na spotkaniu podsumowującym, na którym konsultowano zagadnienie z ekspertem IUCN. Z uwagi na radykalne ograniczenie strefy 4 do zaledwie 3,71% powierzchni Obiektu, a faktycznie, po odliczeniu podstrefy 4c do zaledwie 3,33%, wnioskuje się o odrzucenie tej wersji i dokonanie korekty zgodnie z założeniami stref opisanyymi we Wniosku Renominacyjnym.	Wyjaśniono	Propozycja zmiany strefowania przedstawiona w aktualnej wersji Planu zarządzania wynika z konieczności dostosowania stref do aktualnego stanu przyrodniczego Obiektu oraz realizacji celów ochrony wskazanych w dokumentach referencyjnych, w tym wniosku renominacyjnego z 2014 roku. W dokumencie tym jasno określono, że strefa 4, ochrona czynna ma charakter przejściowy i jej celem jest przyspieszenie procesów renaturalizacji, prowadzących do sukcesywnego przenoszenia obszarów do strefy 3, obejmującej tereny o wysokim stopniu naturalności. Zmniejszenie powierzchni strefy 4 nie oznacza rezygnacji z ochrony czynnej, lecz potwierdza skuteczność dotychczasowych działań, które doprowadziły do poprawy stanu ekosystemów i umożliwiły ich objęcie ochroną bierną. Wersja strefowania przedstawiona w Planie zarządzania została opracowana na podstawie aktualnych danych przyrodniczych oraz w oparciu o zalecenia ekspertów, w tym ekspertów IUCN. Proces ten uwzględniał również wyniki spotkań warsztatowych, przy czym ostateczny kształt strefowania musiał pozostać zgodny z zapisami wniosku renominacyjnego oraz z obowiązującymi standardami ochrony światowego dziedzictwa.
2837	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Strefowanie – problemy techniczne 1. Zgodnie z zapisami w projekcie ZPZ, strefowanie oparto o projekt Planu Ochrony dla obszaru Natura2000. Jest to niezgodne z zasadami zarządzania obiektem UNESCO i obligatoryjnej gradacji ważności dokumentów, co wielokrotnie podkreślali eksperci UNESCO/IUCN podczas misji w Obiekcie. Wskazywali, że inne dokumenty planistyczne dotyczące Obiektu powinny bazować na rozwiązaniach przyjętych w ZPZ a nie odwrotnie. Dodatkowo, nie powinno się posługiwać projektem jakiegoś planu, nie znając jego ostatecznego kształtu.	Wyjaśniono	W pracach mających na celu aktualizację strefowania Zespół autorski miał obowiązek wykorzystać najnowsze dane. Z tego względu wykorzystano dane PGL LP oraz dane udostępnione przez RDOŚ w Białymstoku, które zostały opracowane w ramach prac nad Planem ochrony Natura 2000. Oczywiście autorzy mają świadomość tego, że sam Plan ochrony może zostać uchwalony w innym brzmieniu. W tym przypadku chodziło jednak o wykorzystanie najnowszych, najbardziej aktualnych danych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2838	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	2. Poważnym problemem jest poprowadzenie granic stref 3 i 4 po siatce kwadratów 100x100 metrów. Statystycznie może takie „pikselowanie” Puszczy pozwala „złapać” zróżnicowanie Obiektu”, ale wyłącznie w dużej skali. Dla zarządzających obszarem przebieg granic stref powinien być precyzyjny i odzwierciedlać zmienność ekosystemów w terenie. W efekcie, sztuczny podział i przypadkowy przebieg granic stref powoduje zaliczenie do strefy 4 obszarów, które nie powinny się w niej znaleźć takie jak na przykład: drzewostany ponad 100 letnie, obszary nie wymagające interwencji (np. brak gatunków iglastych w składzie drzewostanu), płazowiny i halizny (wcześniejsze uzgodnienia wykluczały takie obszary ze strefy 4 jako pozostałości po gradacji przeznaczone do naturalnej regeneracji), sukcesja (j.w), siedliska bagienne i olsy (wcześniej ustalono, że podlegają wyłącznie ochronie biernej). Z kolei nie całe obszary wymagające ochrony czynnej, takie jak pastwiska, łąki, role, użytkowane kośnie bagna, dawne składnice drewna i inne tego typu obiekty tylko częściowo znalazły się w strefie 4 albo całkiem je pominięto. Zwraca się uwagę, że strefowanie jest narzędziem do zarządzania Obiektem służącym ochronie wyjątkowej uniwersalnej wartości (WUW), a nie do statystyki. Strefowane ma być narzędziem dla zarządzających Obiektem i ma być możliwe do wykorzystania. W zaproponowanym kształcie jest kompletnie nieprzydatne zarządcom Obiektu. Wnioskuje się o odstąpienie od przeprowadzenia granicy stref po sztucznej, przypadkowej siatce kwadratów i wykorzystanie istniejącego podziału na wydzielenia leśne lub oddziały.	Wyjaśniono	Przed wszystkim należy podkreślić, iż strefowanie Obiektu zawarte w Planie zarządzania nie ma charakteru geodezyjnego. Wskazuje ono przybliżony przebieg granic. Jednocześnie w jednoznaczny sposób wskazano kryteria przyporządkowania terenów do poszczególnych stref oraz zakres prac, które mogą być w nich realizowane. Przykładowo oczywistym jest, iż w przypadku zaliczenia części łąki do sąsiedniego kwadratu ze względu na przyjętą siatkę, cała ona powinna podlegać odpowiednim czynnym działaniom ochronnym. W Planie zarządzania zapisano również wyraźnie, iż nie ma możliwości podejmowania działań w odniesieniu do drzew ponad 100 letnich, które pojedyncze, choćby ze względu na przyjętą definicję drzewostanów stuletnich, mogą znajdować się w każdej strefie. Kryteria przyjęte podczas prac nad aktualizacją strefowania mają charakter ekspercki, zostały zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami PGL LP), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie. Wykorzystanie siatki jednolitych kwadratów było niezbędnym krokiem w celu generalizacji danych pochodzących z różnych źródeł, opracowywanych przez różne podmioty. Bez tego zabiegu konieczne byłoby wskazywanie bardzo małych obiektów, które nie wynikałyby ze specyfiki danego terenu lecz były pochodną różnej dokładności wykorzystanych danych.
2839	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	3. Mimo powoływania się w ZPZ na projekt planu ochrony Natura2000, w wielu przypadkach występuje niezgodność – strefa 4a i 4b pokrywa się z obszarem przewidzianym do ochrony biernej.	Wyjaśniono	Przy opracowywaniu Planu zarządzania skorzystano z danych opracowanych w ramach prac nad Planem Ochrony Natura 2000, gdyż są to najnowsze dane dotyczące tego obszaru, a obowiązkiem Wykonawcy jest korzystanie z najbardziej aktualnych danych. Jednocześnie autorzy Planu mają na uwadze, że projekt Planu Ochrony Natura 2000 nie stanowi dokumentu ostatecznie zatwierdzonego, dlatego uznają dane udostępniane przez RDLP poprzez BDoL za nadrzędne źródło informacji.
2840	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	4. Pas graniczny: pas graniczny, jako strefa 4 został wyznaczony z wystającymi „zębami” (fragmentami kwadratów) co wynika z zastosowania siatki kwadratów. Nie ma zupełnie uzasadnienia w terenie do takiego przeprowadzenia granicy strefy 4 na pasie granicznym. Pas graniczny jest zdefiniowany i w większości Obiektu wydzielony jako 15 metrowy pas przy granicy (jako wydzielenie). Dodatkowo, należy dokładnie sprawdzić i dopracować pas graniczny z danymi geodezyjnymi – działkami ewidencyjnymi – niezgodności przebiegu granic strefy 4 są przy ciekach wodnych. Autorzy posłużyli się prawdopodobnie warstwą referencyjną granicy państwa, która zawiera poważne błędy na ciekach wodnych stanowiących granicę Państwa. W tym przypadku należy posłużyć się warstwą referencyjną działek ewidencyjnych. Warstwy przekazane IOŚ przez Lasy Państwowe są prawidłowo odwzorowane i na nich należy oprzeć 15 metrowy bufor od granicy jako strefa 4 na pasie granicznym.	Uwzględniono częściowo	Dokonano korekty pasa granicznego polegającej na usunięciu wystających fragmentów, tak aby stanowił bufor o szerokości 15m względem granicy Państwa na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic. Autorzy uwzględnili dane PGR, udostępnione przez Główny Urząd Geodezji i Kartografii jako dane referencyjne przebiegu granicy kraju.
2841	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Strefowanie – problemy merytoryczne 1. Bufor: kwestia buforu, w szczególności obszarów leśnych wymaga doprecyzowania w zakresie możliwości gospodarowania tymi terenami. W ZPZ stwierdzono, że nie dokonano żadnych zmian w kwestii buforu i obowiązują tam zasady jak w strefie 4 (dotyczy obszarów leśnych). Zwraca się uwagę na następujące aspekty: - w ZPZ nie ma jednak jasnego rozróżnienia postępowania w lasach stanowiących własność skarbu państwa (nadleśnictwa Browsk, Hajnówka i Bielsk) oraz lasów prywatnych właścicieli. Z tych zapisów wynikają więc identyczne ograniczenia niezależnie od formy własności, co stanowi istotne ograniczenia w prawie gospodarowania własnością prywatną jak również państwową;	Uwzględniono częściowo	W Planie zarządzania zapisy dot. gospodarowania w strefie buforowej są w pełni zgodne z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014). Plan zarządzania nie wprowadza ograniczeń w gospodarowaniu własnością prywatną. W opracowanym dokumencie doprecyzowano zapisy dot. obszarów leśnych w strefie buforowej.
2842	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	zapisy Wniosku Renominacyjnego jednoznacznie wskazują, że ograniczenia identyczne jak w strefie 4 Obiektu obowiązują wyłącznie w części Puszczy Białowieskiej, która nie została zaliczona do Obiektu (pas od strony Hajnówki). W ZPZ należy więc doprecyzować, że pozostałe lasy, a więc lasy innych własności (w tym prywatne) oraz lasy w zarządzie nadleśnictw Browsk, Hajnówka i Bielsk znajdujące poza kompleksem Puszczy Białowieskiej, są zarządzane zgodnie z zapisami uproszczonych planów urządzenia lasu lub w przypadku nadleśnictw zatwierdzonych planów urządzenia lasu. Zwraca się uwagę, że problem ten dotyczy szczególnie nadleśnictw Browsk i Bielsk, gdzie znaczna powierzchnia lasów poza Puszcza objęta jest buforem. Lasy te są głównie terenami porolnymi i nie są powiązane z Puszcza Białowieską. W przypadku nadleśnictwa Bielsk jest to 5880 ha co stanowi 28% gruntów nadleśnictwa. Dodatkowo, mimo, że niewielki obszar nadleśnictwa Bielsk znajduje się w obszarze Natura 2000 Puszcza Białowieska, to w obowiązujących zadaniach ochronnych jednostka ta nie jest wskazana jako podmiot odpowiedzialny za szczególną ochronę na przykład drzewostanów ponad stuletnich;	Uwzględniono częściowo	W Planie zarządzania doprecyzowano zapisy dot. gospodarki w strefie buforowej w odniesieniu do ekosystemów leśnych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2843	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	jak wskazano powyżej należy jasno sprecyzować, czy ograniczenia w buforze dotyczą właścicieli prywatnych? Kwestia musi być jasno opisana w ZPZ, gdyż według obecnych zapisów nałożone są istotne ograniczenia;	Uwzględniono	W Planie zarządzania zapisy dot. gospodarowania w strefie buforowej są w pełni zgodne z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym (2014). Plan zarządzania nie wprowadza ograniczeń w gospodarowaniu własnością prywatną. W opracowanym dokumencie doprecyzowano zapisy dot. strefy buforowej dokładniej odnosząc się do zapisów zawartych we wniosku renominacyjnym (2014).
2844	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	jeśli mają obowiązywać ograniczenia w całym buforze zgodnie z zasadami postępowania w strefie 4 to do której podstrefy należy się odnosić? 4a, 4b czy może 4c? Wnioskuję się więc doprecyzować zapis dotyczący buforu w taki sposób, że sposób zarządzania identyczny jak w strefie 4 Obiektu obowiązuje wyłącznie w części kompleksu Puszczy Białowieskiej nie włączonego do OŚD (wyłączając dodatkowo jednostkę wojskową), natomiast na pozostałej części buforu prowadzi się gospodarkę leśną zgodnie z zasadami zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej na podstawie planów urządzenia lasów lub uproszczonych PUL.	Wyjaśniono	Obowiązujące zasady dotyczą tylko kompleksu Puszczy Białowieskiej nie włączonego do Obiektu Światowego Dziedzictwa i zależą w tym przypadku od specyfiki danego obszaru i powinny być adekwatne do odpowiedniej podstrefy strefy 4.
2845	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	2. Nie są jasne kryteria wydzielenia stref 3 i 4. W szczególności zwraca się uwagę na niespójności w dokumencie pomiędzy deklarowanymi kryteriami zaliczania obszarów do poszczególnych stref, a faktycznym przebiegiem granic stref. W szczególności: - jako podstawę wyznaczenia strefy 3 wskazano projekt Planu Ochrony Natura2000 – jest to niezgodność z zasadami zarządzania Obiektami UNESCO. Zwraca się uwagę, że podczas przygotowywania projektu Planu Ochrony Natura 2000, wykonawcy nigdy nie omawiali tak szerokiej ochrony biernej. Nie są zatem znane powody merytoryczne takiego rozwiązania (brak transparentności dokumentu), co zostało zgłoszone w uwagach podczas konsultacji tego dokumentu do RDOŚ. Nie ma przede wszystkim pewności w jakim kształcie PO zostanie zatwierdzony	Wyjaśniono	Autorzy Planu zarządzania mieli obowiązek wykorzystać najbardziej aktualne dane, toteż naturalnym było wykorzystanie danych opracowanych na zlecenie RDOŚ Białostok w ramach prac związanych z opracowaniem Planu ochrony Natura 2000. Oczywiście nie ma decyzji dot. ostatecznej postaci Planu ochrony Natura 2000, który zostanie przyjęty. Nie zmienia to jednak faktu, iż dane opracowane w procesie przygotowywania tego dokumentu należą do najbardziej aktualnych. Kryteria wydzielenia stref 3 i 4 zostały przedstawione w Planie zarządzania w rozdziale 6.4.
2846	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	do strefy 3 zaliczono liczne drzewostany, które zgodnie z rekomendacjami misji UNESCO, powinny być poddane czynnej przebudowie, w szczególności ograniczeniu gatunków iglastych na rzecz liściastych.	Wyjaśniono	Kryteria przyjęte podczas prac nad aktualizacją strefowania mają charakter ekspercki, zostały zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami PGL LP), przedstawicielami RDOŚ Białostok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie. Ogólny charakter uwagi nie pozwala na bardziej szczegółowe odniesienie się do niej.
2847	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	do strefy 4a nie włączono wszystkich obszarów technicznych oraz otwartych (łąki, pastwiska, składnice drewna, itp.), lub fragmenty takich ekosystemów nie zmieściły się do sztucznych kwadratów o boku 100x100 metrów. Według opisu kryterium strefy wszystkie takie tereny powinny zostać zaliczone do tej strefy.	Wyjaśniono	Wykorzystanie siatki kwadratów było niezbędne w celu generalizacji informacji pochodzących z różnych źródeł. Brak takiej generalizacji spowodowałby konieczność wydzielenia bardzo małych obszarów, których istnienie wynikałoby przede wszystkim z różnej dokładności danych a nie rzeczywistej ich specyfiki. Przyjętej siatki kwadratów nie należy traktować jako granic o dokładności geodezyjnej.
2848	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	do podstrefy 4a włączono takie obszary jak: sukcesja, płazowina, halizna o łącznej powierzchni 157 ha. Zgodnie z dotychczasowymi uzgodnieniami z wykonawcą ZPZ, obszary takie miały pozostać do naturalnej regeneracji (w większości są to obszary po rozpadzie drzewostanów świerkowych w wyniku gradacji kornika). Zaliczono tu również 192 ha drzewostanów tzw. ponad stu letnich, które powinny znaleźć się w strefie	Wyjaśniono	Kryteria przyjęte podczas prac nad aktualizacją strefowania mają charakter ekspercki, zostały zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami PGL LP), przedstawicielami RDOŚ Białostok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie. Rzeczywiście pewne obszary drzewostanów 100 letnich zostały zaliczone do strefy 4a - dotyczy to w szczególności pasa granicznego, którego wydzielenie było konieczne ze względu na nadrzędne przyczyny związane z koniecznością ochrony granic. Należy jednak wyraźnie podkreślić, iż zgodnie z zapisami Planu zarządzania nie można ingerować w drzewa ponad 100 letnie, które pojedyncze mogą znaleźć się w każdej ze stref (wynika to jednoznacznie z definicji drzewostanów ponad 100 letnich). Ogólny charakter uwagi nie pozwala na bardziej szczegółowe odniesienie się do niej - nie wskazano konkretnych obszarów, w których należałoby skorygować strefowanie.
2849	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	3. - według zapisanych w ZPZ kryteriów, do podstrefy 4b powinny być zaliczone „drzewostany, w których udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi >50%, rosnące na siedliskach lasowych (las, las mieszany, ols), w wieku poniżej 100 lat (drzewostany na siedliskach zdegradowanych)” – nie sprecyzowano jak wybrano drzewostany na siedliskach zdegradowanych? Taka cecha jest przypisana znacznie większej powierzchni drzewostanów w Puszczy niż zaliczono do podstrefy	Wyjaśniono	W kryterium wyznaczenia strefy 4b uwzględniono udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynoszący > 50% na siedliskach zdegradowanych, które określają dane BDoL w polu stopień degradacji siedliska (degradation_cd), w których uwzględniono siedliska zniekształcone, przekształcone oraz zdegradowane, określone wartościami: Z1-Z3, D1-D3.
2850	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	nie są znane powody, w jakim celu wg opisanych kryteriów do podstrefy 4b włączono olsy? Z wcześniejszych uzgodnień wynika, że siedliska hydrogeniczne mają być w strefie 3	Wyjaśniono	Do strefy 4b nie zostały zaliczone olsy lecz drzewostany, w których udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynosi > 50%, rosnące na siedliskach lasowych (las, las mieszany, ols), w wieku poniżej 100 lat (drzewostany, na siedliskach zdegradowanych).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2851	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	brakuje uzasadnienia w jaki sposób dokonano selekcji obszarów przydzielonych do strefy 4b, mającej jedynie 85 ha. Według przyjętych w ZPZ kryteriów (przytoczonych powyżej) jakie charakteryzują tę strefę, warunki te spełnia ponad 3 tys. ha lasów. Są to drzewostany nie będące w strefie 1 i 2, a wymagające aktywnego unaturalniania (zgodnie z rekomendacją UNESCO). Można jedynie przypuszczać, że zaliczenie tylko nielicznych fragmentów lasów do strefy 4b ma charakter czysto subiektywny.	Wyjaśniono	Dokładny opis przyjętych zasad strefowania został przedstawiony w rozdziale 6.4. Z całą pewnością nie ma w tym względzie miejsca na subiektywizm. Ogólny charakter uwagi uniemożliwia bardziej szczegółowe odniesienie się do niej.
2852	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	3. Do strefy 4a zaliczono obiekt kulturowy „Stara Białowieża”. Problemem jest fakt, że większość obszarów to lasy ponad 100 letnie. Co do zasady, zaliczenie tego obiektu do strefy 4 jest uzasadnione, jednak należy uszczegółowić czy w tym obszarze jest dopuszczona jakakolwiek ingerencja, a jeśli tak to w jakim zakresie. Należy ten przypadek opisać jako wyjątek od przyjętych zasad postępowania w drzewostanach ponad stuletnich. Dodatkowo zwraca się uwagę, że jest to kolejny przykład niespójności dokumentu w kwestii zadeklarowanej zgodności z projektem Planu Ochrony Natura 2000. Zauważa się, że w projekcie PO Natura2000 większość tego obszaru znajduje się w ochronie biernej.	Uwzględniono częściowo	W Załączniku 6. Katalog działań ochronnych doprecyzowano, iż działania ochronne nie mogą być prowadzone w odniesieniu do drzew ponad 100 letnich. Drzewa o takim wieku mogą znaleźć się w każdej ze stref, co wynika wprost z definicji drzewostanów ponad 100 letnich.
2853	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	4. Wytyczenie granic podstrefy 4b siatką kwadratów spowodowało włączenie do tej strefy drzewostanów ponad stuletnich, siedlisk bagiennych, terenów nieleśnych co stanowi poważny błąd i niezgodność z opisanymi kryteriami wyznaczania strefy 4.	Wyjaśniono	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej.
2854	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	5. Do strefy 4b włączone zostały dwa niewielkie obszary przy drodze Browskiej w nadleśnictwie Białowieża (oddziały 402B i 403B leśnictwa Stoczek), przylegające bezpośrednio do obszaru ochrony ścisłej BPN, stanowiącego strefę 1. Jest to niezgodne z dotychczasowymi ustaleniami, gdzie całe leśnictwo Stoczek, jako położone w otoczeniu strefy 1 (zarówno po stronie białoruskiej jak też w BPN) miało być w strefie 3. Jednak skoro dotychczasowe ustalenia nie obowiązują, to należy do strefy 4b włączyć inne wydzielienia w leśnictwie Stoczek, oddalone od strefy 1 w BPN, ewidentnie spełniające kryterium strefy 4 i wymagające aktywnej przebudowy (z zastrzeżeniem nie wycinania drzew ponad stuletnich).	Wyjaśniono	Aktualizacja strefowania została opracowana na podstawie przyjętych kryteriów i najnowszych dostępnych danych udostępnianych przez PGL LP oraz RDOŚ Białystok. Niestety w przekazanej uwadze nie wskazano przyczyn, dla których wskazane obszary powinny zostać zaliczone do strefy 3 poza sąsiedztwem strefy 1. Uniemożliwia to głębsze odniesienie się do otrzymanej uwagi.
2855	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	6. Nie ma uzasadnienia do wyróżnia strefy 4c? Jeśli jest to obszar poddany ochronie biernej, a tak wynika z zasad obowiązujących w podstrefie, to wyróżnianie tej strefy rozrzuconej pośród obszarów strefy 3 jest zabiegiem nieuzasadnionym merytorycznie i służy jedynie sztucznemu zwiększeniu powierzchni strefy 4. Zgodnie z dotychczasowymi ustaleniami, obszary poddane ochronie biernej miały być w strefie 3. Jeśli chcemy wyróżniać strefę 4c to jest to takie rozwiązanie ma uzasadnienie jedynie przy poprowadzeniu stref po granicach oddziałów z wyodrębnieniem części oddziałów nie wymagających interwencji – zgodnie w odpowiedzią eksperta IUCN na pytanie nr 6 w dokumencie opublikowanym na stronie IOŚ (Q&A z ekspertem...). Z zaproponowanych w projekcie ZPZ rozwiązań wynika, że sugestie eksperta IUCN nie zostały wzięte pod uwagę.	Wyjaśniono	W toku prac nad aktualizacją strefowania podjęto próbę opracowania go w odniesieniu granic oddziałów. Są to zbyt duże obszary, nieadekwatne do mozaikowego charakteru Puszczy Białowieskiej. Wydzielenie strefy 4c wynika wprost z zaleceń zawartych w Raporcie z Misji UNESCO/IUCN z 2024 roku, w którym rekomendowano wydzielenie następującej podstrefy: "a subzone with forest stands which do not have the structure and age class to qualify for inclusion in zone 3 but where natural regeneration is the preferred restoration method."
2856	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	7. Kryterium przyjęte w projekcie ZPZ dla podstrefy 4c (siedlisko BMśw i udział gatunków iglastych powyżej 80%) jest całkiem niemerytoryczne. Właśnie w drzewostanach z dominacją sosny lub świerka na siedlisku BMśw należy nieznacznie ten udział obniżyć i tym samym zmienić strukturę przestrzenną drzewostanu (na ogół są to monolity o uproszczonej strukturze) oraz umożliwić spontaniczne wkraczanie domieszek liściastych. Niestety, zaproponowany model strefowania uniemożliwi realizację rekomendacji misji UNESCO w zakresie przyspieszania unaturalniania lasów w Obiekcie, a tym samym może stanowić ryzyko pogorszenia stanu ochrony WUW.	Wyjaśniono	Przyjęte kryterium ma charakter ekspercki, zostało zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami PGL LP), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie.
2857	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	8. Pomimo opisanych kryteriów, do strefy 4a włączono drzewostany, które nie wymagają ingerencji – brak lub mały udział gatunków iglastych. Przykładowo w oddziale 156B oraz 156D wskazano drzewostany, których skład gatunkowy nie wskazuje potrzeby aktywnej przebudowy (znikomy udział iglastych) i powinien, zgodnie z założeniami Wniosku Renominacyjnego podlegać ochronie biernej w strefie 3.	Wyjaśniono	Niektóre tereny znajdujące się we wskazanych oddziałach zostały zakwalifikowane do strefy 4a. Zgodnie z zaleceniami RDOŚ rekomendowane jest objęcie tych terenów ochroną czynną. Warto jednak podkreślić, że są to jedynie wskazania o charakterze zalecającym, w związku z tym, nie ma obowiązku podejmowania takich działań w sytuacji, gdy nie jest to konieczne.
2858	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	9. Nie włączono do strefy 4 drzewostanów zdominowanych przez sosnę w wieku poniżej 100 lat na siedliskach BMśw (sztucznie posadzone drzewostany o zaburzonej strukturze i ograniczonej stabilności). Wiele z takich drzewostanów powinno podlegać ingerencji w celu ich unaturalnienia i zwiększenia udziału gatunków domieszkowych liściastych.	Wyjaśniono	Przy opracowywaniu aktualizacji strefowania przyjęto kryteria o charakterze eksperckim. Zostały one zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami PGL LP), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie.
2859	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	10. Powierzchnie badawcze z jodłą w nadl. Hajnówka (416A-g, 416C-m), które zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami w całości miały być w strefie 4 zostały ujęte jedynie fragmentarycznie (głównie z powodu zastosowania siatki kwadratów). Wydzielenie 416A-g zostało w całości włączone do strefy 3, a wydzielenie 416C-m tylko na około ¾ powierzchni zaliczono do strefy 4, reszta pozostała w strefie 3.	Uwzględniono	Uwaga została uwzględniona, wprowadzono korektę strefy we wskazanych obszarach.
2860	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	11. Wbrew opisowi strefy 4a w ZPZ, nie włączono tu płatów ze stwierdzonymi stanowiskami sasanki otwartej i leńca bezpodkwiatkowego, wskazanych w projekcie Planu Ochrony dla obszaru Natura2000 (na przykład w oddziale 519D, 598A) oraz całego nieleśnego pasa wzdłuż nieczynnej linii kolejowej Hajnówka – Białowieża, który częściowo jest na gruntach w zarządzie nadleśnictw. Obszar ten znajduje się w projekcie ZPZ w strefie 3. Na tym pasie zlokalizowano większość stanowisk tych dwóch gatunków i powinien być w strefie 4.	Uwzględniono częściowo	Z uwagi na fakt, iż stanowiska sasanki otwartej i leńca bezpodkwiatkowego są obszarami o bardzo małej powierzchni, uwzględnienie ich w siatce o powierzchni 1ha, jest problematyczne. W związku z tym, doprecyzowano zapisy w rozdziale 6.4. Planu oraz załączniku nr 6 o informację nt. dozwolonych działań ochronnych dla ww. gatunków roślin. Pas nieczynnej linii kolejowej Hajnówka - Białowieża formalnie nie stanowi części Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2861	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	12. Z nieznanymi bliżej powodów do strefy 4a włączono rzekę Łutownię i Narewkę w BPN, o czym nigdy nie dyskutowano. Biorąc pod uwagę zapisy w ZPZ, w strefie 2 dopuszczone są działania związane z zatrzymaniem wody. Nie ma więc uzasadnienia do włączenia jedynie koryta rzeki do strefy 4. Można tylko się domyślać, że włączenie rzeki do strefy 4a ma służyć umożliwieniu realizacji projektu ochrony wód, przygotowywanego obecnie na tym terenie. Nie ma jednak podstaw żeby sama rzeka bez otaczających terenów znalazła się w strefie 4. Powierzchnia strefy 4a na obu rzekach to 10,03 ha.	Wyjaśniono	Uwzględnienie koryta rzeki Łutowni i Narewki w strefie 4a ma na celu umożliwienie realizacji działań wpływających na spowolnienie lub zatrzymanie procesu pogarszania stanu ekosystemów wodnych opisanych szczegółowo w tabeli nr 6 Planu Zarządzania.
2862	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	13. Oddziały:123A, 123B, 123C, 123D, to przykład nieuzasadnionego włączenia lasów do podstrefy 4a. Zdecydowana większość wydzieleń w tych oddziałach zaliczonych do podstrefy 4a jest drzewostanami ponad 100 letnimi, co jest niezgodnie z opisanymi kryteriami wyznaczania tej strefy. Dodatkowo, cały ten obszar wg projektu Planu Ochrony Natura2000 jest przeznaczony do ochrony biernej, co jest sprzeczne z zadeklarowaną zgodnością ZPZ z projektem Planu Ochrony Natura2000. Nie jest więc znana przyczyna włączenia tego obszaru do strefy 4a. Jest to przykład niezgodnego z założeniami przydzielenia powierzchni do strefy aktywnej ochrony (4) i sztucznego zawyżania jej zasięgu. W efekcie sumaryczna powierzchnia strefy aktywnej będzie znacznie wyższa niż w praktyce będzie dostępna do realizacji niezbędnych działań ochronnych.	Wyjaśniono	Wskazane oddziały leżą w zasięgu obszaru kulturowego, który według zasad opisanych w Planie Zarządzania został przyporządkowany do strefy 4a. Ponadto, w treści Planu oraz zał. nr 6 doprecyzowano zapis, który wskazuje, że pojedyncze drzewa ponad 100 letnie mogą znajdować się w każdej ze stref, jednak zgodnie z zasadami dot. korekty strefowania, wynikającymi z treści wniosku renominacyjnego (2014) drzewostany te podlegają ochronie biernej.
2863	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	14. Pomimo zawartej w ZPZ deklaracji zgodności strefowania z projektem Planu Ochrony Natura 2000, w przypadku terenów nieleśnych również jest szereg rozbieżności. Przykład wydzielenia 470A-f i 470D-a (jest to użytek ekologiczny, który faktycznie jest użytkowaną łąką kośną oraz miejscem pojenia i dokarmiania żubrów). W projekcie Planu Ochrony N2000 teren ten jest zaliczony do ochrony biernej, co jest błędem. Taka niespójność pomiędzy dokumentami stanowi poważny problem dla zarządców Obiektu, gdyż nie jest jasne jak traktować tego typu rozbieżności: czy jako obszar ochrony biernej (zgodnie z przyszłym PO) czy jako teren do aktywnych działań ochronnych zgodnie z ZPZ. Stąd nie należy traktować projektu Planu Ochrony Natura 2000 jako podstawy przygotowania ZPZ.	Wyjaśniono	Przy opracowywaniu Planu zarządzania skorzystano z danych opracowanych w ramach prac nad Planem Ochrony Natura 2000, gdyż są to najnowsze dane dotyczące tego obszaru, a obowiązkiem Wykonawcy jest korzystanie z najbardziej aktualnych danych. Jednocześnie autorzy Planu mają na uwadze, że projekt Planu Ochrony Natura 2000 nie stanowi dokumentu ostatecznie zatwierdzonego, dlatego uznają dane udostępniane przez PGL LP poprzez BDoL za nadrzędne źródło informacji.
2864	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	15. Poniżej wskazuje się zgrubną analizę wydzieleń w Obiekcie pod kątem cech drzewostanów spełniających kryteria strefy aktywnej ochrony (4) na podstawie aktualnych opisów taksacyjnych. Są to wyłącznie obszary w Obiekcie poza strefą 1 oraz 2 i dotyczą drzewostanów, które powinny podlegać aktywnej przebudowie, zgodnie z rekomendacjami Misji UNESCO/IUCN. Szczegółowe wyznaczenie strefy wymaga dokładnej analizy, jednak jest to skala problemu jaką pominięto i zlekceważono w projekcie ZPZ: a. Lśw, LMśw, gatunek panujący: So lub Św udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 3010,92 ha. b. Lw, LMw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 179,23 ha c. BMśw, Bśw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 4128,61 ha d. BMw, Bw, gatunek panujący So lub Św, udział 5 i więcej, wiek poniżej 100 lat = 776,04 ha. Łącznie jest to powierzchnia 8094,8 ha drzewostanów, do tego należy dodać obszary nieleśne oraz techniczne.	Wyjaśniono	Kryteria przyjęte na etapie opracowywania aktualizacji strefowania mają charakter ekspercki, zostały zaczerpnięte z opracowania przygotowanego przez eksperta zewnętrznego. Założenia te były omawiane m.in. Podczas spotkania z Zarządcami terenu (w tym przedstawicielami Nadleśnictwa Białowieża), przedstawicielami RDOŚ Białystok, MKiŚ w dn. 13 grudnia 2024 roku. Nie zgłaszano wówczas uwag do zaproponowanych kryteriów, wobec powyższego zostały one wykorzystane w dokumencie. W kryterium wyznaczenia strefy 4b uwzględniono udział drzew iglastych (sosna, świerk) wynoszący > 50% na siedliskach zdegradowanych, które określają dane BDoL w polu stopień degradacji siedliska (degradation_cd), w których uwzględniono siedliska zniekształcone, przekształcone oraz zdegradowane, określone wartościami: Z1-Z3, D1-D3.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2865	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	16. Zasady obowiązujące w strefach: gospodarka łowiecka Wykluczenie gospodarki łowieckiej ze strefy 3 i 4 – jest to działanie niezgodne z zapisami Wniosku Renominacyjnego. Mimo rekomendacji z 2024 roku, należałoby ten temat dokładnie przemyśleć i przeanalizować w wielu płaszczyznach, szczególnie pod kątem prawnym. Jest to poważny problemem dla zarządców obszaru, gdzie ogranicza się ustawowe obowiązki wynikające z ustawy Prawo łowieckie, Ustawy o lasach, sektorowych planów zarządzania populacjami zwierząt. Zgodnie w Wnioskiem Renominacyjnym, polowania, a więc prowadzenie gospodarki łowieckiej jest zabronione w strefie 1 i 2 (co wynika ze specyfiki tych obszarów, a więc obszaru BPN oraz rezerwatów przyrody). W pozostałej części Puszczy (strefa 3 i 4 oraz bufor) gospodarka łowiecka mogła być prowadzona na ogólnych zasadach. W projekcie ZPZ wprowadzono jednak znaczne ograniczenie w gospodarce łowieckiej w strefie 3 i 4 dopuszczając jedynie działania w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych – dokładny zapis: „Możliwe jest prowadzenie polowań i działań zaradczych w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych”. Taki zapis praktycznie ogranicza polowania jedynie do eliminacji jenota, szopa pracza i norki amerykańskiej. Należy dodać, że w projekcie planu ochrony dla obszaru Natura2000 zapisano zakaz polowań na sarny (jako działanie ochronne dla rysia). Uwagi merytoryczne w tej kwestii zostały złożone do RDOŚ, gdyż samo ograniczenie polowań na sarny nie przyniesie oczekiwanych skutków dla ochrony rysia. Należy zaznaczyć, że tak radykalne postawienie sprawy gospodarki łowieckiej stwarza poważne konsekwencje prawne i doprowadzi do konieczności rezygnacji ze sprawowanego przez nadleśnictwa zarządu obwodami , a być może likwidacji obwodów łowieckich gdyż nie będzie możliwości prowadzenia racjonalnej gospodarki łowieckiej. Podział województwa na obwody łowieckie to kompetencja sejmiku województwa. Skoro nie ma możliwości prowadzenia gospodarki łowieckiej i zarządzania zwierzyną to, zgodnie z prawem łowieckim, taki obszar nie powinien być obwodem łowieckim. Obecnie na tym terenie działają OHZ przy nadleśnictwach. Wiąże się to również w problemem szkód łowieckich i wypłaty odszkodowań. Skoro nadleśnictwa nie mogą prowadzić gospodarki łowieckiej na tym terenie, to również nie ma uzasadnienia, żeby wypłacały odszkodowania. Kto w takim razie będzie zobowiązany do wypłacania odszkodowań? Urząd Marszałkowski? RDOŚ w Białymstoku? Tego autorzy dokumentu nie regulują. Wprowadzenie takich radykalnych rozwiązań rodzi szereg dalszych problemów prawnych, które nie zostały poddane analizie ani nie przewidziano dla nich rozwiązań. Należy również rozważyć, czy tak daleko idąca zmiana w zasadach postępowania w strefach 3 i 4 odnośnie łowiectwa, niezgodna z wnioskiem renominacyjnym nie pociągnie za sobą konieczności zmiany wniosku renominacyjnego. Przyjęcie wniosku w 2014 roku z konkretnymi zasadami zarządzania strefami oznacza akceptację przez UNESCO takiego modelu i głębokie zmiany powinny pociągnąć zmianę wniosku renominacyjnego.	Wyjaśniono	Ograniczenie polowań na terenie Obiektu jednoznacznie zostało zalecone w Raporcie z Misji UNESCO/IUCN w 2024 roku. Autorzy dokumentu mieli obowiązek przygotowania go zgodnie z zaleceniami. Co więcej ograniczenie polowań jest działaniem spójnym z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych. Plan zarządzania nie ingeruje w obowiązujące w Polsce regulacje dot. wypłaty odszkodowań.
2866	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	17. Zasady obowiązujące w strefach - bezpieczeństwo Przy okazji korekty strefowania wnioskuje się o ujednolicenie zasad zapewnienia bezpieczeństwa wzdłuż dróg, szlaków i obiektów turystycznych oraz zabudowy w całym Obiekcie w strefach 2, 3 i 4. Należy dopuścić możliwość pozyskania i sprzedaży drewna z usuniętych drzew niebezpiecznych w odległości do 50 metrów od krawędzi dróg, zabudowy czy infrastruktury. Obecnie nie ma spójności w polskiej części Obiektu w tym zakresie (BPN sprzedaje drewno z aktualnej strefy 2, podczas gdy nadleśnictwa nie mogą pozyskać nic w strefie 2 i 3). Zwraca się uwagę, że umożliwienie pozyskania drzew w buforze do 50 metrów wpłynie na poprawę bezpieczeństwa, w tym pożarowego, gdyż ograniczy się ilość biomasy drzewnej zalegającej przy drogach. Z przyrodniczego punktu widzenia takie działanie pozwoli uniknąć dodatkowych działań związanych z przemieszczaniem ściętych drzew w głąb lasu, co stanowi dodatkową ingerencję. Nie ograniczy to zasobów martwego drewna, które nie jest podejmowane w dalszych odległościach od dróg, lub pozostaje przy drogach w ilościach nie stwarzających dodatkowego zagrożenia. Będzie to również element zapewnienia ludności niezbędnego surowca opałowego (zmniejszenie konfliktu i braku akceptacji dla proponowanych zasad zarządzania Obiektem).	Wyjaśniono	Plan zarządzania zawiera zalecenia mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ppoż., które zostały zawarte w obowiązującym Planie ppoż. (Załącznik nr 7). Jednocześnie należy podkreślić, iż zasady postępowania w zakresie bezpieczeństwa zostały ujednolicone - obowiązują te same zasady niezależnie od zarządzającego terenem. W toku prac nad Planem zarządzania nie potwierdzono w obiektywny sposób jakichkolwiek problemów z dostępem do drewna opałowego w regionie. Wręcz przeciwnie, wiele osób zwracało uwagę, iż nie ma problemu z dostępem do drewna na zasadach rynkowych. Co więcej trzeba podkreślić, iż pozyskanie drewna nie może być uzasadnieniem jakichkolwiek prac realizowanych w obrębie Puszczy Białowieskiej. Wynika to m.in. z wniosku renominacyjnego (2014).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2867	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Uwagi dotyczące treści dokumentu (poza strefowaniem): Na wstępie uwaga ogólna dotycząca okresu obowiązywania Zintegrowanego Planu Zarządzania (ZPZ). Przez cały okres spotkań z zarządcami i społeczeństwem w ramach partycypacyjnego przygotowywania dokumentu, utrzymywano, że okres jego obowiązywania ustalono do 2030 roku. Pracując nad dokumentem, w szczególności nad wszelkimi propozycjami i rozwiązaniami termin 2030 roku był znany i był punktem odniesienia. Fakt, że w poprzednim dokumencie opracowano wizję na rok 2050 nie uprawnia do nagłego, niekonsultowanego z nikim wydłużenia okresu obowiązywania dokumentu na najbliższe 25 lat. Takie działanie i zmiany kluczowego parametru jest niezgodne z zasadą partycypacji społecznej. Wszelkie ustalenia planu były omawiane z założeniem obowiązywania do 2030 roku, a nie 2050. Stąd należy stwierdzić, że dokument nie jest dostosowany do tak długiej perspektywy obowiązywania. Nie ma w tym dokumencie jakichkolwiek rozwiązań pozwalających w porę reagować na niekorzystne zmiany jakie mogą zachodzić w obiekcie, choćby z uwagi na tak szybko zmieniające się warunki klimatyczne i trudne do przewidzenia kierunki tych zmian. Również nie bez znaczenia pozostaje sytuacja geopolityczna, która ma olbrzymi wpływ na Obiekt. Nie sposób dziś przewidzieć rozwoju sytuacji do 2050 roku, a tym bardziej odpowiednio reagować nie mając żadnych przewidzianych w dokumencie mechanizmów (zaworów bezpieczeństwa). Stąd wnioskuje się o przywrócenie terminu obowiązywania dokumentu do 2030 roku.	Wyjaśniono	Rzeczywiście, rozpoczynając prace mające na celu opracowanie Planu zarządzania zakładano, że będzie on obejmował okres do 2030 roku. Z szeregu przyczyn prace te jednak się przedłużyły. Przyjęcie na przełomie 2025 i 2026 roku Planu zarządzania obejmującego okres do 2030 roku nie byłoby uzasadnione. W takim okresie nie udało by się zrealizować wielu zadań, toteż Plan nie miałby rzeczywistego wpływu na region Puszczy Białowieskiej. Z tego względu wspólnie z Ministerstwem Klimatu i Środowiska podjęto decyzję o wydłużeniu okresu obowiązywania Planu do 2050 roku. W tym miejscu warto podkreślić, iż okres realizacji działań został określony w przedziałach: pierwszy rok, do pięciu lat, do dziesięciu lat, działanie ciągłe. Ponadto w dokumencie wyraźnie zapisano potrzebę opracowywania regularnych raportów ewaluacyjnych. Pierwszy z nich powinien powstać po 3 latach. Po 10 latach wdrażania Planu powinna zostać przeprowadzona ewaluacja on-going (rozdział 7). W przypadku stwierdzenia obiektywnych przesłanek wskazujących na potrzebę aktualizacji Planu zarządzania w okresie jego obowiązywania - jest to formalnie możliwe.
2868	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku	Uwaga ogólna do dokumentu „Plan zabezpieczenie pożarowego (...)” – zwraca się uwagę, że dokument ten jest już nieaktualny. Został sporządzony w zupełnie innych warunkach przyrodniczych i dziś już właściwie niewiele z niego można wykorzystać. Zaznacza się, że dokument ten nie był uzgodniony z Lasami Państwowymi ani z Państwową Strażą Pożarną a jedynie został zaprezentowany na jednym ze spotkań z zarządcami. Dodatkowo, w ostatnich latach większość zadań wynikających z wersji dokumentu zatwierdzonej w roku 2023 i przypisanych do nadleśnictw została zrealizowana. W związku z powyższym, wnioskuje się o nie włączanie dokumentu w takim kształcie do planu zarządzania. Wymaga on sporządzenia całkowicie od nowa, uwzględniając obowiązujące przepisy i aktualny stan lasu i innych ekosystemów, których dotyczy.	Wyjaśniono	W uwadze nie uzasadniono tezy o nieaktualności Planu ppoż. Zdaniem autorów Plan jest dokumentem w pełni aktualnym. Plan przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest został zaakceptowany i wprowadzony do realizacji pismem Pana Edwarda Siarki, Sekretarza Stanu w Ministerstwie Klimatu i Środowiska z dn. 20 stycznia 2023 roku (znak: DL-WGL.0342.34.2020). W ramach projektu Białowieża Forest – II etap przewidziano wprowadzenie w Planie ppoż. drobnych zmian wynikających m.in. z uwag UNESCO. Prace te, zgodnie z pismem Pana Ministra Mikołaja Dorożały z dn. 11 lipca 2024 roku (znak: DOP-WPN.0310.1.2024.AD) były realizowane przez zespół ekspertów z Instytutu Badawczego Leśnictwa pod kierunkiem dr hab. inż. Ryszarda Szczygła, prof. IBL. Zespół ten współpracował ściśle z Zespołem IOŚ-PIB. Według obowiązujących przepisów, opracowany Plan ppoż. nie wymaga akceptacji służb, gdyż nie ma stosownych wymagań prawnych w tym zakresie. Rozporządzenie MSWiA z dnia 7 czerwca 2010 r. (Dz.U. Nr 109, poz.719) w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów w § 39.2. pkt 6 mówi, że uzgadnianie projektów planów urządzenia lasu, uproszczonych projektów planów urządzenia lasu, projektów planów ochrony parku narodowego, w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej, z właściwym miejscowo komendantem wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej dotyczy tylko lasów zaliczonych do I i II kategorii zagrożenia pożarowego. Obiekt Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest został zaliczony do III kategorii zagrożenia pożarowego lasu, a więc powyższy wymóg go nie dotyczy. Warto podkreślić, iż w opracowaniu pierwotnej wersji Planu przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest oprócz pracowników Instytutu Badawczego Leśnictwa, uczestniczyli przedstawiciele Komendy Wojewódzkiej PSP w Białymstoku, Komendy Powiatowej PSP w Hajnówce, Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, Dyrekcji Regionalnej LP w Białymstoku we współpracy z Białowieskim Parkiem Narodowym, Nadleśnictwami: Białowieża, Browsk, Hajnówka, Policją, Strażą Graniczną i organizacjami pozarządowymi zrzeszonymi w Koalicji Kocham Puszcę. Taki szeroki skład osobowy miał zapewnić nieodzowne uzgodnienia pomiędzy zainteresowanymi stronami już na etapie opracowywania dokumentu. Następnie poddano go procedurze oceny oddziaływania na środowisko. Została ona wykonana przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej w Białymstoku. Dokument był również przedmiotem konsultacji społecznych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2869	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	W nawiązaniu do konsultacji społecznych dokumentu „Plan zarządzania obiektem światowego dziedzictwa Białowieża Forest”, ogłoszonych przez Instytut Ochrony Środowiska PIB, Rada Międzyregionaln ej Sekcj i Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej opiniuje dokument negatywnie.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Plan Zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska został opracowany w oparciu o szeroko zakrojony proces konsultacyjny, z uwzględnieniem zasad partycypacji społecznej oraz dialogu z interesariuszami reprezentującymi różne środowiska – w tym przedstawiciele sektora leśnego. Celem dokumentu jest zapewnienie skutecznej ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z Konwencji UNESCO z 1972 roku oraz wytycznymi organizacji doradczych, takich jak IUCN. Plan ma charakter dokumentu ramowego, którego zapisy wyznaczają kierunki działań i cele strategiczne, pozostawiając przestrzeń do ich uszczegółowienia w dokumentach niższego szczebla. W ramach jego wdrażania przewidziano mechanizmy monitorowania, ewaluacji oraz adaptacyjnego zarządzania, umożliwiające dostosowywanie działań do zmieniających się warunków środowiskowych, społecznych i gospodarczych. Uwzględnienie różnych perspektyw, w tym głosów krytycznych, stanowi istotny element procesu doskonalenia dokumentu oraz jego wdrażania. Wszelkie zgłoszone opinie i uwagi są analizowane pod kątem zgodności z celami ochrony Obiektu oraz obowiązującymi regulacjami krajowymi i międzynarodowymi. Wdrożenie Planu będzie realizowane w sposób transparentny, z poszanowaniem zasad dialogu społecznego oraz w oparciu o aktualną wiedzę naukową i dobre praktyki zarządzania obiektami światowego dziedzictwa.
2870	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	Założeniem „Planu...” jest ochrona Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości dalej WUW wg skompromitowanej już w Puszczy Białowieskiej idei ochrony procesów naturalnych. Ta XIX wieczna idea szkodliwie odbiła się szczególnie na obniżaniu się bioróżnorodności na poziomie gatunkowym i genetycznym. Wprowadzana intensywnie przez Ministerstwo Środowiska od 2012r. pod naciskiem lobbystycznych organizacji zwanych ekologicznymi, poprzez arbitralne ograniczanie pozyskania drewna w Planach Urządzenia Lasu Nadleśnictw Białowieża, Browsk i Hajnówka a wzmocniona w kolejnych latach przez zablokowanie wszelkich prac gospodarki leśnej jako zabezpieczenie sądu w wyniku pozwu cywilnego „Pracowni na rzecz wszystkich istot”. W efekcie pozbawiono Lasy Państwowe możliwości aktywnego działania i reakcji na zamieranie gatunków drzewiastych jesionu, wiązu a ostatnio świerka, wraz z towarzyszącymi im gatunkami fauny i fungi. Rozpad drzewostanów świerkowych, jesionowych pociągnął za sobą destabilizację i zamieranie szczególnie starszych drzewostanów innych gatunków. Efektem jest zaleganie niespotykanych 7 mln m3 martwego drewna (Inwentaryzacja wybranych elementów przyrodniczych i kulturowych Puszczy Białowieskiej, IBL), świadczący o rozpadzie obiektu światowego dziedzictwa. Nie bez znaczenia jest postępujący i wzmocniany przez dopuszczanie do rozpadu starych drzewostanów proces „grabowienia” siedlisk, zamieniający bogate, różnorodne ekosystemy w zdegradowane monokultury.	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2871	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	„Plan...” wzmocnia negatywne procesy w imię hasła „natura sobie poradzi”, ig norując fakty i sygnały płynące od leśników, myśliwych i samorządów, że tak to nie działa. W „Planie...” strefę aktywną proponuje się ustanowić na powierzchni ok. 2000 ha, pozostałą część pozostawiając procesom naturalnym, na obiekcie o powierzchni ok. 61 000 ha. Polska przyroda jest pod silną presją zarówno ocieplania i wysuszania się okresów wegetacyjnych oraz presji gatunków z południa lepiej przystosowanych do takich warunków. Nie bez znaczenia jest przenoszenie organizmów obcych, z innych części świata , np. grzybów, które wywołały zamieranie jesionów i wiązów w Europie. Ta presja powoduje destabilizację szczególnie starszych drzew i drzewostanów i zamieranie. Tymczasem właśnie te starsze drzewostany zostały wyłączone z możliwości aktywnej ochrony. A wła śnie w takich drzewostanach działania powinny być skierowane na zachowanie trwałości, podtrzymanie bioróżnorodności, adaptując je do zmieniających się warunków. Narzędzia takiej adaptacji są w rękach leśników i można je stosować także w Puszczy Białowiejskiej, co „Plan...” niemal całkowicie eliminuje.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska nie opiera się na założeniu bezczynności, lecz na podejściu zarządzania adaptacyjnego, które umożliwia elastyczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, w tym skutki zmian klimatu, presję gatunków inwazyjnych oraz choroby drzew. Podejście to zostało przyjęte zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej dla obszarów Natura 2000 i zakłada ciągłe uczenie się, monitorowanie oraz dostosowywanie działań ochronnych do aktualnych potrzeb i zagrożeń. Plan przewiduje możliwość prowadzenia czynnych działań ochronnych w strefach 4a i 4b, obejmujących ok. 1 882 ha. Działania te są ukierunkowane na ochronę siedlisk i gatunków zależnych od ingerencji człowieka oraz wspieranie naturalnych procesów adaptacyjnych. Zarządzanie adaptacyjne, przyjęte w Planie, zakłada również systematyczny monitoring jako podstawę do podejmowania decyzji. Monitoring umożliwia ocenę skuteczności działań, identyfikację nowych zagrożeń oraz dostosowanie strategii ochrony do aktualnych warunków. Takie podejście pozwala na skuteczne reagowanie na procesy destabilizacji drzewostanów, w tym starszych, bez konieczności rezygnacji z nadrzędnych celów ochrony przyrody. Plan nie ignoruje wiedzy i doświadczenia leśników, lecz zakłada ich udział w procesie zarządzania, w szczególności w ramach działań ochronnych w strefach aktywnych. Dokument nie eliminuje możliwości interwencji, lecz precyzyjnie określa ich zakres i lokalizację, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami ochronnymi oraz aktualną wiedzą naukową.
2872	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	W „Planie... „, wielokrotnie identyfikuje się zagrożenia związane z czynnikami abiotycznymi i antropopresją na zasadzie „kopiuj wklej” do tabelki, bez prawdziwej analizy zarówno obecnego stanu Puszczy Białowiejskiej jak i jego przyczyn. Nie analizuje się również konsekwencji zaniechania działań leśników. W dokumentach „Planu...” często posługuje się argumentami wybranych naukowców, szczególnie związanych z badaniami roli martwego drewna i gatunkami reliktowymi, pomijając całość złożoności ekosystemów leśnych. Promuje się WUW jako cel sam w sobie, ignorując, że trwałość całości obiektu jest kluczowa zarówno dla przetrwania reliktywów jak i utrzymania saproksylobiontów. Dla przykładu mówi się o znaczeniu dzięcioła trójpa łczastego, żywiącego się kornikami, ale nie mówi się o jego losie jak zabraknie świerka i korników....	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowiejska uwzględnia złożoność procesów ekologicznych oraz różnorodność zagrożeń, w tym zarówno czynniki abiotyczne, jak i antropogeniczne. Identyfikacja zagrożeń w tabelach nie jest mechaniczna ani przypadkowa — stanowi element systematycznego podejścia do zarządzania, opartego na analizie dostępnych danych, wyników monitoringu oraz ekspertyz naukowych. Zestawienie zagrożeń w formie tabelarycznej służy przejrzystości i umożliwia ich powiązanie z celami ochrony oraz działaniami zaradczymi. Plan nie pomija konsekwencji zaniechania działań — przeciwnie, przewiduje możliwość prowadzenia czynnej ochrony w wybranych strefach (4a i 4b), tam gdzie jest to niezbędne dla zachowania określonych typów siedlisk i gatunków. Wskazano również potrzebę wdrożenia systemu monitoringu, który pozwoli na ocenę skutków zarówno działań, jak i ich braku, w tym w kontekście zmian klimatycznych i presji biologicznej. Odnosząc się do kwestii doboru źródeł naukowych — Plan opiera się na aktualnej wiedzy naukowej, w tym badaniach dotyczących roli martwego drewna i gatunków saproksylicznych, które są kluczowe dla zachowania wyjątkowej uniwersalnej wartości Obiektu. Wskazanie konkretnych gatunków, takich jak dzięcioł trójpalczasty, służy zobrazowaniu zależności ekologicznych, jednak nie oznacza pominięcia szerszego kontekstu funkcjonowania ekosystemu. Plan nie traktuje WUW jako celu samego w sobie, lecz jako ramę wynikającą z międzynarodowych zobowiązań ochronnych, w której należy zapewnić trwałość i integralność całego Obiektu. Dokument nie wyklucza potrzeby dalszych analiz i dostosowań — przeciwnie, przyjęte podejście zarządzania adaptacyjnego zakłada ciągłe doskonalenie strategii ochrony w oparciu o nowe dane, monitoring i współpracę z interesariuszami.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2873	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	„Plan...” nie dopuszcza na terenie Puszczy Białowieskiej polowań. Jest to skrajnie nieodpowiedzialne w obiekcie, w którym od dawna stwierdza się bardzo wysok ie stany zwierzyny, szczególnie jeleniowatych. Wysokie zagęszczenie i konieczność żerowania oraz brak mechanizmów regulacji uniemożliwia procesy regeneracji drzewostanów i skuteczne naturalne odnawianie się lasu. Jedynym beneficjentem presji zwierzyny jest grab, który jako jedyny opiera się zgryzaniu i opanowuje kolejne powierzchnie tworząc monokultury degradujące bioróżnorodność.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie wprowadza całkowitego zakazu polowań na całym obszarze Obiektu. Zgodnie z jego zapisami, prowadzenie polowań jest zabronione wyłącznie w strefach 1 i 2, czyli na obszarach objętych ścisłą i częściową ochroną I stopnia. Natomiast w strefach 3 i 4 dopuszcza się możliwość prowadzenia polowań oraz działań zaradczych, ale wyłącznie w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych (IGO), zgodnie z Ustawą z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych, wdrażającą Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Plan zarządzania uwzględnia potrzebę ochrony różnorodności biologicznej i stabilności ekosystemów, jednak działania te muszą być zgodne z międzynarodowymi zobowiązaniami wynikającymi z wpisu Obiektu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W tym kontekście ingerencje w populacje rodzimych gatunków, takich jak jelenie, nie są przewidziane jako standardowe narzędzie zarządzania, lecz mogą być rozważane wyłącznie w ramach monitoringu i adaptacyjnego podejścia do ochrony przyrody. W Planie przyjęto model ochrony oparty na zarządzaniu adaptacyjnym, który zakłada bieżące dostosowywanie działań do zmieniających się warunków środowiskowych, w tym presji ze strony zwierzyny. Kluczowym elementem tego podejścia jest monitoring, który pozwala na ocenę wpływu populacji zwierząt na procesy regeneracji drzewostanów i różnorodność biologiczną. W przypadku stwierdzenia istotnych zagrożeń, możliwe będzie dostosowanie strategii ochrony w sposób zgodny z celami Planu i obowiązującymi przepisami. Plan nie ignoruje problemu presji zwierzyny, lecz zakłada jego rozpoznanie i ocenę w oparciu o dane, a nie uprzednie założenie o konieczności redukcji populacji. Takie podejście pozwala na zachowanie równowagi między ochroną procesów naturalnych a potrzebą reagowania na rzeczywiste zagrożenia dla ekosystemu.
2874	Międzyregionalna Sekcja Pracowników Leśnictwa NSZZ "SOLIDARNOŚĆ" Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej	W „Planie...” miejscową ludność traktuje się w zasadzie jako zagrożenie i element potrzebny jedynie do obsługi ruchu turystycznego o. Z miast i wsi, które w zasadzie powstały w oparciu o leśnictwo i przerób drewna, w stanie stopniowej likwidacji tych gałęzi coraz szybciej mieszkańcy odpływają do innych regionów w poszukiwaniu pracy. Zignorowano negatywne stanowisko samorządów Puszczy Białowieskiej już przy tworzeniu wadliwego wniosku renominacyjnego poszerzającego granice obiektu UNESCO. „Plan...” zauważa wprawdzie odpływ ludności z tego terenu, ale nie proponuje żadnych istotnych rozwiązań poza szkoleniami miejscowej ludności, także dz ieci w szkołach, że swój majątek, dobrobyt i przyszłość mają poświęcić na rzecz WUW. Takie podejście jest sprzeczne z zasadami UNESCO, ale autorzy „Planu...” podobnie jak przy tworzeniu wniosku renominacyjnego nie zamierzają się tym przejmować! Wobec powyższego, uznając cały dokument jako wyjątkowo szkodliwy zarówno dla przyszłości Puszczy Białowieskiej jak i miejscowej ludności, Rada Międzyregionaln ej Sekcji i Pracowników Leśnictwa NSZZ „Solidarność” Regionu Świętokrzyskiego i Ziemi Radomskiej jak w sentencji opini uje „Plan zarządzania obiektem światowego dziedzictwa Białowieża Forest” negatywnie.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska nie traktuje lokalnej społeczności jako zagrożenia ani jako biernego wykonawcy usług turystycznych. Przeciwnie — dokument ten zawiera szereg działań ukierunkowanych na aktywizację mieszkańców, wzmocnienie ich roli w zarządzaniu Obiektem oraz wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w sposób zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju i zobowiązaniami wynikającymi ze statusu UNESCO. W Planie przewidziano m.in.: Działanie 4.1.1: opracowanie programu współpracy z udziałem lokalnych interesariuszy, w tym samorządów, organizacji społecznych i mieszkańców, w sposób transparentny i partycypacyjny; Działanie 4.2.1 i 4.2.2: opracowanie mechanizmów finansowego wsparcia dla inicjatyw lokalnych, obejmujących m.in. rozwój turystyki zrównoważonej, wsparcie produktów lokalnych, ekologiczne metody ogrzewania, ochronę krajobrazu kulturowego oraz kontynuację programów wspierających rolników; Działanie 5.2.1: zapewnienie wsparcia eksperckiego dla administracji publicznej w procesach planowania rozwoju i podejmowania decyzji; Działanie 5.3.2: opracowanie ponadlokalnej strategii rozwoju turystyki, uwzględniającej interesy lokalnych społeczności i konieczność ograniczenia presji na przyrodę. Plan nie ignoruje problemu odpływu ludności — przeciwnie, wskazuje na potrzebę tworzenia warunków do zatrzymania mieszkańców poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości, promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz budowanie marki regionu. Edukacja i działania informacyjne nie mają na celu narzucania poświęceń, lecz zwiększenie świadomości wartości Obiektu i możliwości, jakie wynikają z jego ochrony. Zarzut dotyczący rzekomego pominięcia głosu samorządów przy opracowywaniu wniosku renominacyjnego nie odnosi się do treści Planu zarządzania, który został opracowany w ramach szerokich konsultacji społecznych, obejmujących ponad 40 spotkań i warsztatów z udziałem mieszkańców, samorządów, organizacji pozarządowych i instytucji naukowych.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2875	Osoba prywatna	2. Społeczność lokalna jest wykluczona z zarządzania dobrem Jej potrzeby nie są skutecznie zaspakajane. Protestujemy przeciw ograniczeniu dostępu do Puszczy Białowieskiej z 18,06% do 3,71%. Nie wzięto pod uwagę w Planie Zarządzania tradycyjnych i zwyczajowych zasad i potrzeb ludności rdzennej i społeczności lokalnej. Nie zabezpieczono dostępu do dobra takiego jak: liściaste drewno opałowe, drewno użytkowe, myślistwo, wędkarstwo, przemysł drzewny, produkcja miodu,, rzemiosło ludowe).	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest nie ogranicza dostępu społeczności lokalnej do Puszczy. Na przeważającej części jej obszaru – około niemal 90% – możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacer, zbieranie grzybów, jagód czy ziół, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego. Ograniczenia dotyczą jedynie strefy 1 oraz wybranych fragmentów stref 2 i 3, gdzie występują gatunki wymagające szczególnej ochrony. Plan uwzględnia potrzeby społeczności lokalnej poprzez konkretne działania wspierające rozwój społeczno-gospodarczy regionu, ochronę dziedzictwa niematerialnego oraz poprawę jakości środowiska. Wskazano m.in. na opracowanie strategii rozwoju zrównoważonego gmin Puszczy Białowieskiej, wspieranie inwestycji środowiskowych oraz dokumentowanie i promowanie lokalnych tradycji i rzemiosła. W odniesieniu do kwestii pozyskiwania drewna, należy podkreślić, że zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, gospodarka leśna obejmuje szeroki zakres działań, w tym pozyskiwanie drewna i realizację funkcji pozaprodukcyjnych. Jednak Plan zarządzania, opracowany na podstawie zaleceń UNESCO i zgodny z zapisami wniosku renomacyjnego, jednoznacznie wyklucza możliwość prowadzenia gospodarki leśnej w tradycyjnym rozumieniu na obszarze Obiektu. Dopuszczalne są jedynie czynne działania ochronne, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz wspieranie naturalnych procesów ekologicznych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży, wyłącznie w strefach 4a i 4b, obejmujących łącznie 1 912,06 ha. Tereny te obejmują m.in. obszary nieleśne, kulturowe oraz pas graniczny. Celowe pozyskiwanie drewna w celach gospodarczych na terenie Obiektu nie jest możliwe.
2876	Osoba prywatna	3. Protestujemy przeciw wprowadzeniu tzw. Bram do Puszczy. Spowodują one wyprowadzenie turystyki z Białowieży na obrzeża Puszczy Białowieskiej. Już podejmuje się szereg inicjatyw w tym kierunku.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest nie przewiduje ograniczenia dostępu do Puszczy ani wyprowadzenia turystyki poza jej obszar. Koncepcja tzw. „Bram do Puszczy” nie zakłada tworzenia barier ani zamknięcia Puszczy dla mieszkańców czy turystów. Jej celem jest uporządkowanie i lepsze ukierunkowanie ruchu turystycznego, tak aby chronić najcenniejsze obszary przyrodnicze, jednocześnie wspierając rozwój lokalny. „Bramy do Puszczy” mają pełnić funkcję ośrodków turystycznych z centrum obsługi ruchu turystycznego, takich jak „Główna Brama do Puszczy Białowieskiej” czy „Centrum Obiektu Światowego Dziedzictwa”. Ich lokalizacja i funkcja mają służyć wzmocnieniu potencjału miejscowości położonych w regionie Puszczy, w tym Białowieży i Hajnówki, jako punktów startowych dla zwiedzania Obiektu. Koncepcja ta została szczegółowo opisana w ekspertyzie pt. „Turystyka w regionie Puszczy Białowieskiej w kontekście zarządzania Dobrem Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest” autorstwa dr Grzegorza Rąkowskiego, dostępnej publicznie na stronie Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego. Ekspertyza wskazuje m.in. na niewykorzystany potencjał Hajnówki jako centrum turystycznego regionu, co może zostać wzmocnione poprzez rozwój infrastruktury i usług turystycznych. Wprowadzenie koncepcji „Bram do Puszczy” nie ogranicza dostępu, lecz ma na celu stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zrównoważonej turystyki, która może przynieść wymierne korzyści gospodarcze i społeczne dla regionu.
2877	Osoba prywatna	4. Strefa buforowa ma stanowić dodatkową warstwę ochrony Puszczy i przeciwdziałać czynnikom zewnętrznym (pod rozważenie właścicielom gruntów).	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Treść uwagi jest nieprecyzyjna i trudna do jednoznacznego zinterpretowania, jednak zgodzić się należy z ogólnym stwierdzeniem, że jedną z ról strefy buforowej jest przeciwdziałanie czynnikom zewnętrznym, które mogą wpływać negatywnie na integralność Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2878	Osoba prywatna	6. W zapisach UNESCO rolę wiodącą przeznacza się Zarządcom Obiektu, tj. trzem Nadleśniczym Nadleśnictw Białowieża, Hajnówka i Browsk, Dyrektorowi BPN i Dyrektorowi Białowieżskiej Puszczy. Nie wyznacza się żadnego miejsca sztucznemu tworowi, jakim jest proponowany w Planie Zarządzania Komitet Sterujący składający się z 7 osób.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Propozycja utworzenia Komitetu Sterującego nie pozostaje w sprzeczności z dokumentami UNESCO ani z zasadami zarządzania Obiektami Światowego Dziedzictwa. W dokumencie renomacyjnym złożonym przez Polskę w 2014 roku przewidywano powołanie takiego komitetu jako element procesu opracowywania Planu zarządzania, jednak wówczas nie doszło do jego utworzenia. Tym samym obecna propozycja stanowi kontynuację wcześniej zaplanowanego, lecz niezrealizowanego mechanizmu koordynacyjnego. W aktualnym projekcie Planu zarządzania Komitet Sterujący pełni funkcję konsultacyjno-doradczą, a jego skład obejmuje przedstawicieli kluczowych instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody, zarządzanie lasami oraz reprezentację Polski w strukturach UNESCO. Wśród członków Komitetu znajdują się m.in. Dyrektor Białowieżskiego Parku Narodowego oraz Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, co zapewnia zgodność z wcześniejszymi ustaleniami dotyczącymi roli zarządców Obiektu. Komitet nie zastępuje zarządców Obiektu, lecz wspiera ich działania poprzez ocenę realizacji Planu oraz podejmowanie decyzji w sytuacjach kryzysowych. Jego powołanie przez Ministra Klimatu i Środowiska po zatwierdzeniu Planu stanowi element wzmocnienia mechanizmów zarządczych i nie narusza zasad określonych przez UNESCO.
2879	Osoba prywatna	7. Rada Naukowo-Społeczna Obiektu Białowieża Forest skupia za małą ilość przedstawicieli lokalnych samorządów. Na 21 członków Rady występuje tylko 1 przedstawiciel Gminy Białowieża.	Uwzględniono	Doprecyzowano zapisy w Planie zarządzania.
2880	Urząd Gminy Białowieża	2. Obiekt BF nie jest żadną z form ochrony przyrody wymieniona w art. 6 ustawy o Ochronie Przyrody. Nie jest także w jakikolwiek sposób umocowany prawnie w obowiązujących przepisach prawa (aktualnych na dzień wejścia w życie planu zarządzania). A co za tym idzie nie ma żadnej podstawy prawnej na mocy której, przyjęcie planu zarządzania miałyby obligować Samorząd Gminny do stosowania się do zawartych w planie zapisów zarówno przy uchwalaniu dokumentów planistycznych jak i jakichkolwiek innych dokumentów dotyczących terenu gmin położonych na terenie Obiektu BF. „Rekomendacje eksperckie” zawarte w planie ochrony nie mają żadnej podstawy prawnej do ich wprowadzenia. Działanie 3.1.1. dopiero próbuje stworzyć podstawy prawne dla planu zarządzania i jego wdrażania.	Wyjaśniono	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).
2881	Urząd Gminy Białowieża	3. Zarządzanie „adaptacyjne” czyli jakie? Co oznacza :adaptacyjne"? Przepisy prawa muszą jasno określać granice, nakazy oraz zakazy. Adoptowaniem i zmianami prawa zajmują się organy ustawodawcze RP.	Wyjaśniono	Pojęcie „zarządzania adaptacyjnego” odnosi się do uznanego w naukach o ochronie przyrody podejścia, które umożliwia elastyczne i skuteczne reagowanie na zmieniające się warunki środowiskowe, społeczne i polityczne. Nie jest to koncepcja prawna, lecz metodyczna, stosowana w ramach wdrażania strategii ochrony przyrody, w tym na obszarach Natura 2000, zgodnie z wytycznymi Komisji Europejskiej. Zarządzanie adaptacyjne nie oznacza zmiany przepisów prawa, lecz dostosowywanie działań ochronnych do aktualnej wiedzy naukowej oraz wyników monitoringu. W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” podejście to opiera się na cyklicznym procesie: planowania, wdrażania, monitorowania, oceny i modyfikacji działań, w celu osiągnięcia celów ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Kluczowym elementem tego procesu jest systematyczne gromadzenie danych oraz ich analiza, co pozwala na ocenę skuteczności podejmowanych działań i ich ewentualne dostosowanie. Zarządzanie adaptacyjne nie narusza kompetencji organów ustawodawczych RP, ponieważ nie dotyczy stanowienia prawa, lecz operacyjnego wdrażania działań w ramach obowiązujących przepisów. Stanowi ono uzupełnienie formalnych mechanizmów ochrony przyrody, umożliwiając ich efektywną realizację w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2882	Urząd Gminy Białowieża	4. Korytarze ekologiczne. Ich przebieg nie jest znany i nie zostały wyznaczone na żadnej z map stanowiących załączniki planu zarządzania, a jednocześnie ich przebieg ma ograniczać zabudowę i w istotny sposób wpływać na przeznaczenie czy sposób użytkowania działki.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” korytarze ekologiczne zostały ujęte jako istotny element strategii ochrony łączności ekologicznej między Puszczą Białowieską a innymi kompleksami leśnymi. Ich funkcja polega na umożliwieniu migracji gatunków, wymiany genetycznej oraz utrzymaniu integralności procesów ekologicznych, co jest kluczowe dla zachowania Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Obecnie nie wskazano ich przebiegu na mapach załączonych do Planu, ponieważ działania przewidziane w dokumencie obejmują dopiero opracowanie i aktualizację mapy korytarzy ekologicznych w skali regionalnej, krajowej i kontynentalnej. Proces ten ma być oparty na dostępnych danych naukowych, w tym wynikach projektu „Korytarze ekologiczne łączące Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce” (Jędrzejewski i in., 2011), oraz na analizach przestrzennych i konsultacjach z interesariuszami. Wskazanie konieczności uwzględniania korytarzy ekologicznych w dokumentach planistycznych i decyzjach administracyjnych nie oznacza automatycznego ograniczenia zabudowy czy zmiany przeznaczenia działek. Działania te mają charakter rekomendacyjny i są ukierunkowane na wzmocnienie ochrony przyrodniczej poprzez integrację celów Planu z lokalnymi politykami przestrzennymi. Ostateczne decyzje w zakresie zagospodarowania przestrzennego pozostają w kompetencji właściwych organów administracji publicznej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
2883	Urząd Gminy Białowieża	5. Dlaczego „ogół społeczności lokalnej” czyli mieszkańcy terenów strefy buforowej zostali jako interesariusze zaliczeni do grupy „uśpioni/potencjalnie obojętni”?	Wyjaśniono	Zakwalifikowanie mieszkańców strefy buforowej do grupy interesariuszy „uśpionych/potencjalnie obojętnych” wynika z faktu, że strefa ta formalnie nie stanowi części Obiektu Światowego Dziedzictwa, którego dotyczy Plan zarządzania. W związku z tym bezpośredni zakres oddziaływania Planu nie obejmuje mieszkańców tych terenów w takim samym stopniu, jak zarządców czy instytucje odpowiedzialne za ochronę Obiektu.
2884	Urząd Gminy Białowieża	6. „Likwidacja zbędnej infrastruktury” – jakiej infrastruktury i przez kogo uznanej za zbędną? Na przykład drogi powiatowej Czerlonka - Budy-Pogorzelce-Białowieża? Infrastruktury turystycznej?	Wyjaśniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” zapis dotyczący „likwidacji zbędnej infrastruktury” odnosi się wyłącznie do elementów technicznych, które nie służą celom ochrony przyrody, a wręcz mogą ją zakłócać. W szczególności dotyczy to istniejących grodzień z siatki leśnej, stosowanych w przeszłości w celu ochrony odnowień lasu. Ich obecność może ograniczać swobodną migrację zwierząt, zaburzać naturalne procesy ekologiczne oraz wpływać negatywnie na krajobraz.
2885	Urząd Gminy Białowieża	7. W dokumencie brak jest precyzyjnego określenia kompetencji Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem Białowieża Forest.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” kompetencje Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem zostały określone w sposób wystarczająco szczegółowy, z uwzględnieniem jego roli koordynacyjnej i wspierającej w realizacji Planu. Pełnomocnik, powoływany przez Ministra Klimatu i Środowiska, nie pełni funkcji decyzyjnej w zakresie zarządzania Obiektem, lecz odpowiada za integrację działań różnych podmiotów, monitorowanie wdrażania Planu oraz komunikację z instytucjami krajowymi i międzynarodowymi. Zakres jego działań obejmuje m.in. przygotowywanie raportów, wspieranie współpracy transgranicznej, koordynację działań promocyjnych i edukacyjnych, monitorowanie dostępności środków finansowych, a także wsparcie systemu zarządzania kryzysowego. Dodatkowo Pełnomocnik ma za zadanie inicjować działania legislacyjne, które mogą usprawnić zarządzanie Obiektem, jednak bez naruszania kompetencji organów ustawodawczych. Zakres kompetencji został zdefiniowany w sposób funkcjonalny, zgodnie z charakterem Planu jako dokumentu strategicznego, a nie aktu prawnego. Wszelkie działania Pełnomocnika są realizowane w ramach obowiązujących przepisów prawa i w ścisłej współpracy z właściwymi organami administracji publicznej oraz zarządcami Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2886	Osoba prywatna	2. Niewystarczające uwzględnienie roli gospodarki leśnej w kształtowaniu struktury lasu (str. 6–7, 133 i dalsze).Plan w licznych miejscach (str. 6–7, 133) akcentuje potrzebę ograniczania działań człowieka w lasach, pomijając korzyści wynikające z prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej zgodnej z Planem urządzenia lasu. Warto uzupełnić zapisy o rolę gospodarki leśnej w utrzymaniu różnorodności wiekowej i gatunkowej drzewostanów oraz ich stabilności.	Nie uwzględniono	Zgodnie z obowiązującymi regulacjami oraz zapisami Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa Puszcza Białowieska, prowadzenie gospodarki leśnej w rozumieniu pozyskiwania drewna jako celu gospodarczego nie jest dopuszczalne na obszarze Obiektu. Zakaz ten wynika bezpośrednio z wniosku renominacyjnego z 2014 roku oraz decyzji Komitetu Światowego Dziedzictwa (40 COM 7B.92), które jednoznacznie wskazują na konieczność zachowania nienaruszonych procesów naturalnych jako podstawy Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu.Plan zarządzania nie pomija roli historycznej działalności człowieka w kształtowaniu struktury lasu, jednak obecnie priorytetem jest ochrona naturalnych procesów ekologicznych. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika właśnie z synergii tych procesów oraz obecności martwego drewna, które stanowi kluczowy element ekosystemu. Dostępne dane naukowe nie wskazują na pogorszenie stanu lasu po wprowadzeniu zasady biernej ochrony – przeciwnie, obserwuje się poprawę kondycji zdrowotnej drzewostanów oraz wzrost różnorodności biologicznej.Plan dopuszcza prowadzenie działań ochrony czynnej wyłącznie w wybranych strefach (4a i 4b), obejmujących m.in. obszary nieleśne i kulturowe, gdzie interwencje mogą być konieczne dla zachowania określonych siedlisk lub gatunków zależnych od działalności człowieka. Ewentualne pozyskanie drewna w ramach tych działań ma charakter uboczny i nie stanowi celu gospodarczego.Uzupełnienie Planu o zapisy dotyczące roli gospodarki leśnej w utrzymaniu struktury drzewostanów byłoby niezgodne z jego nadrzędnym celem oraz z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wobec UNESCO. Dokument koncentruje się na ochronie naturalnych procesów, które stanowią fundament wyjątkowej wartości Puszczy Białowieskiej jako Obiektu Światowego Dziedzictwa.
2887	Osoba prywatna	3. Brak jasnych zapisów o możliwości wykonywania zabiegów ochronnych (str. 49–56) W rozdziale o zagrożeniach i barierach (str. 49–56) wskazano m.in. na zmiany klimatu, gradacje owadów i choroby, ale Plan nie określa jasno zasad prowadzenia zabiegów ochrony lasu na terenach objętych ochroną czynną lub w strefie buforowej. Proponujemy wprowadzenie zapisów umożliwiających podejmowanie niezbędnych działań ochronnych.,	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” zawiera precyzyjne zapisy dotyczące możliwości prowadzenia zabiegów ochronnych, zarówno w obszarach objętych ochroną czynną, jak i w strefie buforowej. Szczegółowy zakres dopuszczalnych działań został przedstawiony w rozdziale 6.4 Planu oraz w Załączniku nr 6 – „Katalog działań ochronnych w poszczególnych strefach”. Katalog ten powstał w odpowiedzi na zalecenia zawarte w Raporcie ze wspólnej misji monitoringu reaktywnego Centrum Dziedzictwa Światowego (IUCN) z marca 2024 r. i zawiera opis działań możliwych do realizacji w każdej ze stref, wraz z warunkami ich stosowania. Uwzględnia m.in. działania związane z ochroną przed pożarami, przeciwdziałaniem ekspansji gatunków inwazyjnych, utrzymaniem siedlisk nieleśnych oraz ochroną gatunków zależnych od działalności człowieka. Dodatkowo, wszystkie działania ochronne muszą być zgodne z obowiązującymi dokumentami planistycznymi, w tym z planami zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz z Planem ochrony Białowieskiego Parku Narodowego. Wskazane dokumenty określają ramy prawne i przyrodnicze, w których możliwe jest podejmowanie interwencji ochronnych, w tym w odpowiedzi na zagrożenia takie jak gradacje owadów, choroby czy zmiany klimatyczne. Zatem Plan nie tylko dopuszcza możliwość prowadzenia niezbędnych działań ochronnych, ale również szczegółowo określa ich zakres, lokalizację oraz warunki realizacji, zapewniając zgodność z krajowymi i międzynarodowymi zobowiązaniami ochronnymi.
2888	Osoba prywatna	4. Ryzyko ograniczeń w realizacji Planów Urządzenia Lasu (str. 12–13, 126) Plan wskazuje, że Plany Urządzenia Lasu mają być zgodne z zapisami Planu Zarządzania. Wnosimy o doprecyzowanie, że dotyczy to wyłącznie działań na terenach wchodzących w skład Obiektu lub jego strefy buforowej oraz że zmiany w PUL będą uzgadniane z właściwymi organami zgodnie z Ustawą o lasach.	Wyjaśniono	Wskazanie w Planie zarządzania, że Plany Urządzenia Lasu (PUL) powinny być zgodne z jego zapisami, dotyczy wyłącznie terenów wchodzących w skład Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” oraz jego strefy buforowej. Takie podejście wynika z konieczności zapewnienia spójności działań prowadzonych na tych obszarach z celami ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami Polski wobec UNESCO. Jednocześnie Plan zarządzania nie narusza obowiązujących przepisów prawa krajowego, w tym Ustawy o lasach. Wszelkie zmiany w PUL, także te wynikające z konieczności dostosowania do Planu zarządzania, podlegają procedurom uzgodnieniowym z właściwymi organami administracji publicznej, zgodnie z obowiązującymi regulacjami. Plan nie wprowadza nowych kompetencji ani nie ogranicza roli organów zatwierdzających PUL, lecz wskazuje na potrzebę uwzględnienia celów ochrony Obiektu w dokumentach planistycznych dotyczących jego obszaru. Takie rozwiązanie ma na celu zapewnienie zgodności działań leśnych z zasadami ochrony przyrody obowiązującymi na obszarze Obiektu, bez ingerencji w kompetencje instytucji odpowiedzialnych za zatwierdzanie i realizację PUL.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2889	Osoba prywatna	5. Potrzeba uzupełnienia katalogu działań dopuszczalnych w strefach (str. 133 i dalsze) Zasady strefowania (str. 133+) ograniczają niektóre działania gospodarcze, lecz brak pełnego wykazu zabiegów ochronnych i gospodarczych, które mogą być niezbędne. Wnioskujemy o uzupełnienie katalogu o prace pielęgnacyjne, ochronne, przeciwpożarowe i zapobiegające gradacjom owadów.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Katalog działań ochronnych zawarty w Załączniku nr 6 do Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” obejmuje szczegółowy wykaz dopuszczalnych interwencji w poszczególnych strefach Obiektu. Został opracowany zgodnie z zaleceniami misji monitoringowej Centrum Dziedzictwa Światowego (IUCN) z 2024 roku i uwzględnia m.in. działania przeciwpożarowe, ochronę siedlisk nieleśnych, przeciwdziałanie ekspansji gatunków inwazyjnych oraz interwencje wspierające gatunki zależne od działalności człowieka. Prowadzenie prac gospodarczych, w tym pozyskiwanie drewna w celach komercyjnych, jest jednoznacznie zabronione na terenie Obiektu, zgodnie z zapisami wniosku renomacyjnego z 2014 roku. Zakaz ten wynika z konieczności zachowania nienaruszonych procesów naturalnych, które stanowią podstawę Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej. Wszelkie działania ochronne muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, w tym z planami zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 oraz z Planem ochrony Białowieskiego Parku Narodowego. Katalog działań może być aktualizowany w miarę potrzeb, jednak jego obecna forma uwzględnia najważniejsze typy interwencji możliwych do realizacji w ramach ochrony czynnej, z zachowaniem integralności Obiektu i zgodności z międzynarodowymi zobowiązaniami.
2890	Osoba prywatna	6. Brak mechanizmu finansowania dodatkowych obowiązków Nadleśnictw (str. 8–9, 131) Plan przewiduje koszty realizacji działań (str. 8–9), jednak nie wskazuje źródeł finansowania zadań, które mogą być przekazane nadleśnictwom, w tym kosztów monitoringu, działań ochronnych czy dodatkowego raportowania. Proponujemy uzupełnienie zapisów o mechanizm zapewnienia finansowania lub rekompensat.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” ma charakter dokumentu ramowego, którego celem jest wyznaczenie ogólnych kierunków działań służących ochronie Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Zgodnie z jego założeniami, szczegółowe rozwiązania organizacyjne, techniczne i finansowe powinny być doprecyzowywane w dokumentach niższego szczebla oraz w ramach procedur wdrożeniowych. Wskazane w Planie zadania, które mogą być realizowane przez nadleśnictwa, w tym działania ochronne, monitoring czy raportowanie, nie nakładają automatycznie nowych obowiązków bez zapewnienia odpowiednich mechanizmów ich finansowania. Plan nie tworzy podstaw prawnych do przekazywania zadań ani nie określa źródeł finansowania, ponieważ nie jest dokumentem wykonawczym. Wskazuje natomiast na potrzebę monitorowania dostępności środków finansowych oraz wspiera działania zmierzające do ich pozyskiwania, m.in. poprzez aktywność Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem. Kwestie związane z finansowaniem i ewentualnymi rekompensatami powinny być rozstrzygane na poziomie instytucjonalnym, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w tym ustawą o lasach oraz ustawą o finansach publicznych.
2891	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	2.Wnioskujemy o dodanie możliwości usuwania drzew z szkodnikami drewna oraz posuszy w sąsiedztwie lasów prywatnych aby nie dochodziło do przenoszenia się szkodników	Nie uwzględniono	W związku z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych nie ma możliwości realizacji wnioskowanych działań.
2892	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	3.Do rady naukowo społecznej dodać gminę Dubicze Cerkiewne	Uwzględniono	Przedstawiciele gminy Dubicze Cerkiewne zostali uwzględnieni w składzie Rady Naukowo-Społecznej.
2893	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	4. Możliwość usuwania zainfekowanych drzew poza rezerwatami - po usunięciu tworzyły się gniazda dzięki czemu w tych miejscach tworzyły się ostoje zwierzyny w związku z pojawieniem się bogatej roślinności. Obecnie duże zwierzęta migrują w poszukiwaniu pokarmu poza obszar Puszczy na grunty rolne.	Nie uwzględniono	W związku z potrzebą ochrony naturalnego przebiegu procesów ekologicznych nie ma możliwości realizacji wnioskowanych działań.
2894	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	5. Możliwość usunięcia i zagospodarowania drewna z pasa przydrożnego o szerokości 50 m, co znacząco polepszy stopień ochrony przeciwpożarowej lasów, oraz możliwość działania i bezpieczeństwa służb w tym zakresie.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” dopuszcza możliwość usuwania drewna z pasa przydrożnego o szerokości 50 metrów, w określonych warunkach i zgodnie z zasadami strefowania. W szczególności: W strefach 1–3 dopuszcza się obalanie martwych drzew w pasie 50 m od dojazdów pożarowych, przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, z pozostawieniem drewna na gruncie. W strefach 4a i 4b dopuszcza się zarówno obalanie, jak i usunięcie drewna, co umożliwia jego zagospodarowanie.
2895	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	6. Nie uwzględnianie w planie ochrony głównych dróg komunikacyjnych i rowerowych - chrońmy przyrodę a nie drogę	Wyjaśniono	Ogólny charakter uwagi uniemożliwia szczegółowe odniesienie się do niej. W Planie zarządzania zapewniono możliwość utrzymania dróg. Również zapewniono możliwość odpowiednich działań mających na celu ochronę ppoż.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2896	Osoba prywatna	*Plan zawiera szereg sztucznych ograniczeń jak definicje drzewostanów ponad 100-letnich, sztuczne strefy ochronne, sztuczną barierę ochronną.	Wyjaśniono	Zastosowana w Planie zarządzania definicja drzewostanów ponad 100-letnich nie stanowi sztucznego ograniczenia, lecz opiera się na obowiązującej metodyce stosowanej przez specjalistów Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe. Definicja ta została zaczerpnięta z Planów Urządzenia Lasu dla Nadleśnictw Białowieża, Hajnówka i Browsk, gdzie przyjęto, że drzewostan stuletni to taki, w którym wiek przynajmniej jednego gatunku wynosi co najmniej 100 lat, a jego udział w składzie gatunkowym przekracza 10%. Takie podejście umożliwia identyfikację drzewostanów o szczególnej wartości przyrodniczej i jest zgodne z uznanym podejściem naukowym, m.in. prof. Wesołowskiego. Podział na strefy ochronne nie jest koncepcją stworzoną przez autorów Planu, lecz został wprowadzony na etapie wniosku renominacyjnego z 2014 roku i zaakceptowany przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO. Strefowanie służy skutecznemu zarządzaniu Obiektem poprzez dostosowanie działań ochronnych do charakterystyki poszczególnych obszarów, z uwzględnieniem ich funkcji, stanu zachowania oraz wartości przyrodniczej. Jeśli przez „barierę ochronną” rozumiana jest strefa buforowa, należy podkreślić, że jej zakres terytorialny również został określony w dokumentach renominacyjnych. Strefa ta pełni funkcję ochronną wobec Obiektu, umożliwiając łagodzenie presji zewnętrznej i wspieranie działań służących zachowaniu jego integralności. Wszystkie zastosowane rozwiązania mają na celu ochronę Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej i są zgodne z międzynarodowymi standardami ochrony przyrody.
2897	Osoba prywatna	*Tworzony Plan powinien być wzorowany na Planie Urządzania Lasu znajdującego się w RDLP Białystok. PUL zawiera szczegółowe zapisy sposobu gospodarowania na administrowanym terenie. Sporządzali go fachowcy – taksatorzy.	Nie uwzględniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie może być wzorowany na Planie Urządzenia Lasu (PUL), ponieważ jego charakter, cel oraz podstawy prawne są zupełnie odmienne. Obiekt Światowego Dziedzictwa nie jest lasem gospodarczym, a jego zarządzanie nie opiera się na zasadach gospodarki leśnej. Podstawą opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Zgodnie z Wytycznymi operacyjnymi do realizacji Konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention), w wersji z 2025 roku, paragrafy 108–118 stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi posiadać odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW). W pracach nad Planem zarządzania uczestniczyli liczni eksperci, w tym przedstawiciele instytucji zarządzających Obiektem, a także specjaliści z zakresu ochrony przyrody, planowania przestrzennego i zarządzania dziedzictwem. Strefowanie zastosowane w Planie opiera się na najnowszych danych przestrzennych przygotowanych przez Lasy Państwowe, które są również wykorzystywane przy tworzeniu PUL-i. Dzięki temu zapewniono spójność analityczną i techniczną, przy jednoczesnym dostosowaniu podejścia do wymogów ochrony dziedzictwa światowego. Plan zarządzania nie zastępuje dokumentów gospodarki leśnej, lecz realizuje odrębne cele wynikające z międzynarodowych zobowiązań Polski wobec UNESCO.
2898	Osoba prywatna	*Plan nie jest aktem prawnym. Nie koresponduje z Ustawą o lasach i Ustawą o ochronie przyrody.	Wyjaśniono	Podstawą do opracowania Planu zarządzania jest Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 roku i ratyfikowana przez Polskę 29 czerwca 1976 roku. Co więcej, zgodnie z wytycznymi operacyjnymi do realizacji konwencji (Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention) Par. 108–118 Wytycznych (wersja 2025) stanowią, że każdy obiekt światowego dziedzictwa musi mieć odpowiedni system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego „wyjątkowej uniwersalnej wartości” (WUW).

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2899	Osoba prywatna	*Plan ogranicza dostęp do lasu miejscowej społeczności z 18,06\$ do 3,71%.	Wyjaśniono	Plan Zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacery oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Dostęp publiczny nie został ograniczony w ramach Planu, a obowiązujące zasady wynikają z istniejących przepisów dotyczących ochrony przyrody. Ograniczenia dotyczą jedynie: strefy 1, czyli rezerwatu ścisłego, gdzie dostęp jest regulowany ze względu na szczególną ochronę, oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki chronione wymagające dodatkowych zabezpieczeń.
2900	Osoba prywatna	*Nie dopuszcza miejscowych samorządów do kierowania Obiektem.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w kompetencje zarządców Obiektu ani nie wyklucza roli samorządów lokalnych. Przyjęto, że zarządcami Obiektu są instytucje administrujące jego terenem, tj. Białowieski Park Narodowy oraz nadleśnictwa: Białowieża, Hajnówka i Browsk. To one odpowiadają za bezpośrednie działania na obszarze Obiektu, zgodnie z jego statusem ochronnym. Jednocześnie Plan przewiduje mechanizmy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego, edukacji, promocji oraz działań w strefie buforowej. Samorządy są traktowane jako istotni interesariusze, których zaangażowanie jest niezbędne dla skutecznego wdrażania Planu.
2901	Osoba prywatna	*Brak informacji o potwierdzonym systemie finansowania Obiektu.	Wyjaśniono	Plan zarządzania, zgodnie z założeniami, ma charakter dokumentu ramowego. Ogólne zasady i kierunki działań w nim zawarte powinny zostać uszczegółowione w dokumentach niższego szczebla.
2902	Osoba prywatna	*W Planie brak wyznaczonych dróg ewakuacyjnych przeciwpożarowych dla ludności cywilnej.	Wyjaśniono	W polskim systemie prawnym odpowiedzialność za wyznaczanie i utrzymanie dróg ewakuacyjnych dla ludności cywilnej, w tym w sytuacjach zagrożenia pożarowego, spoczywa na organach administracji publicznej właściwych dla zarządzania kryzysowego oraz ochrony przeciwpożarowej — w szczególności na gminach, powiatach i województwach, zgodnie z ustawą z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym oraz ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej. Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie zmienia istniejących dróg ewakuacyjnych ani nie ingeruje w obowiązujące procedury ewakuacyjne. Obowiązujące rozwiązania w zakresie bezpieczeństwa cywilnego, w tym drogi ewakuacyjne, pozostają takie jak dotychczas i są realizowane zgodnie z kompetencjami właściwych służb i instytucji.
2903	Osoba prywatna	*Projekt już raz opłacony pochłonął duże nakłady finansowe.	Wyjaśniono	Drugi etap prac nad Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” wynikał bezpośrednio z zaleceń sformułowanych podczas misji monitoringowej UNESCO, która miała miejsce w 2024 roku. W ramach tej misji wskazano konieczność uwzględnienia nowych okoliczności wpływających na Obiekt, w tym m.in. potrzeby pogłębionej analizy oddziaływania zapory granicznej na integralność przyrodniczą Puszczy Białowieskiej oraz opracowania mechanizmów minimalizujących jej wpływ. Realizacja tych zaleceń była niezbędna dla zapewnienia zgodności Planu z aktualnymi wytycznymi Komitetu Światowego Dziedzictwa oraz dla utrzymania statusu Obiektu na Liście Światowego Dziedzictwa. Koszty poniesione w związku z kontynuacją prac nad dokumentem były uzasadnione koniecznością dostosowania Planu do zmienionych warunków oraz wymogów międzynarodowych.
2904	Osoba prywatna	*Podczas sporządzania Planu nie skorzystano z profesjonalnych opracowań naukowych znakomitych polskich naukowców prowadzących badania na terenie Puszczy Białowieskiej prof. dr. hab. Bogdana Brzezieckiego i prof. dr. hab. Dariusza Gwiazdowicza, profesora nauk leśnych, Przewodniczącego Komisji Naukowej Naczelnej Rady Łowieckiej.	Wyjaśniono	W pracach nad Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” wykorzystano szereg profesjonalnych opracowań naukowych, przygotowanych przez ekspertów z różnych dziedzin, w tym z zakresu ekologii, hydrologii, socjologii, archeologii, zarządzania dziedzictwem oraz planowania przestrzennego. Wśród nich znalazły się m.in. ekspertyzy dotyczące fauny, flora, krajobrazu, warunków hydrologicznych, różnorodności ekosystemów, dziedzictwa niematerialnego oraz wpływu zapory granicznej na Obiekt. Oprócz dedykowanych ekspertyz, w procesie opracowywania Planu korzystano również z innych ogólnodostępnych publikacji naukowych i danych źródłowych. Zakres wykorzystanych materiałów został dobrany w sposób zapewniający kompleksowe ujęcie tematyki zarządzania Obiektem, zgodnie z jego statusem ochronnym i wymaganiami UNESCO.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2905	Osoba prywatna	*Puszcza przetrwała okupację carską i niemiecką, I i II wojnę światową, ekspansję angielskiej firmy Centura w okresie międzywojennym i dzięki polskim naukowcom oraz aktywnej ochronie i przemysłanej gospodarce prowadzonej przez leśników przy pełnym poparciu miejscowej społeczności nie doszło do jej dewastacji. Było czym się chwalić. Nie wolno tego dorobku zniweczyć	Opinia niewymagająca zmian w dokumencie	Dorobek ochrony Puszczy Białowieskiej, wypracowany przez pokolenia leśników, naukowców i lokalną społeczność, jest niepodważalny i stanowi fundament obecnego statusu tego obszaru jako Obiektu Światowego Dziedzictwa. Plan zarządzania nie podważa tego dziedzictwa, lecz ma na celu jego utrwalenie i dostosowanie działań ochronnych do aktualnych wyzwań oraz zobowiązań międzynarodowych wynikających z wpisu na Listę UNESCO. Dokument ten nie znosi dotychczasowych osiągnięć, lecz je integruje, uwzględniając zarówno historyczne doświadczenia, jak i współczesną wiedzę naukową oraz zalecenia Komitetu Światowego Dziedzictwa. Jego celem jest zapewnienie długoterminowej ochrony Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Puszczy Białowieskiej w zmieniających się warunkach środowiskowych i społecznych.
2906	Osoba prywatna	Plan Zarządzania tworzy sztuczne podziały stref drzewostanów. Strefy to są obce elementy niemające żadnego związku z naturą i przyrodą	Wyjaśniono	Podział Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” na strefy nie jest koncepcją stworzoną przez autorów Planu zarządzania, lecz wynika bezpośrednio z dokumentu renominacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku i został zatwierdzony przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO. Strefowanie zostało wprowadzone jako narzędzie umożliwiające skuteczne zarządzanie Obiektem, z uwzględnieniem jego różnicowania przyrodniczego, historycznego i funkcjonalnego. Celem strefowania nie jest tworzenie sztucznych granic, lecz dostosowanie działań ochronnych do specyfiki poszczególnych obszarów, tak aby zapewnić zachowanie integralności i Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Każda ze stref została opisana w Planie zarządzania wraz z katalogiem dopuszczalnych działań, co umożliwia precyzyjne określenie form ochrony i interwencji w zależności od charakteru danego fragmentu Puszczy Białowieskiej.
2907	Osoba prywatna	Plan preferuje sztuczną ochronę bierną niszczącą wcześniej zasadzane i pielęgnowane drzewostany. Ochrona bierna nie gwarantuje bogactwa różnorodności, a więc nie jest zgodna z zapisami Ustawy o ochronie przyrody.	Wyjaśniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Eksperti wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.
2908	Osoba prywatna	Niezbędne do zarządzania Puszczą Białowieską informacje opracowane przez Biuro Urządzania Lasu zawierają Plany Urządzania Lasu dostępne w RDLP Białystok i nadleśnictwach puszczańskich. Znane są siedliska leśne i występująca tam roślinność, w tym gatunki drzew i fauna. Pracę wykonali fachowcy – taksatorzy i specjaliści nie tylko od szacowania zasobów przyrodniczych.	Wyjaśniono	Informacje zawarte w Planach Urządzania Lasu, opracowywanych przez Biuro Urządzania Lasu, stanowią istotne źródło danych przyrodniczych, w tym dotyczących siedlisk leśnych i składu gatunkowego drzewostanów. Dane te, przygotowane przez wykwalifikowanych specjalistów, zostały wykorzystane w pracach nad Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”, w szczególności przy opracowywaniu strefowania. Strefowanie w Planie opiera się na najnowszych danych przestrzennych przygotowanych przez Lasy Państwowe, które są również wykorzystywane przy tworzeniu PUL-i. Dzięki temu zapewniono spójność analityczną i techniczną, przy jednoczesnym dostosowaniu do specyfiki zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2909	Osoba prywatna	Za czasów panujących w Puszczy władców, w czasie pierwszej i drugiej wojny światowej, podczas zaborów i za komuny nie ograniczano mieszkańcom dostępu do drewna opałowego i użytkowego, do polowań i dbałości o pojemność łowisk, do bartnictwa i rozwoju przemysłu drzewnego, do wszelkich dóbr. Proponowany projekt Planu drastycznie ogranicza prawa do użytkowania a w WOLNEJ POLSCE zabiera się miejscowej społeczności swobodny dostęp do lasu pozostawiając 3,71% dostępu do całości Puszczy Białowieskiej i pozwala zaledwie na zbiory ziół, jagód i grzybów.	Wyjaśniono	Plan Zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacery oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Dostęp publiczny nie został ograniczony w ramach Planu, a obowiązujące zasady wynikają z istniejących przepisów dotyczących ochrony przyrody. Ograniczenia dotyczą jedynie: strefy 1, czyli rezerwatu ścisłego, gdzie dostęp jest regulowany ze względu na szczególną ochronę, oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki chronione wymagające dodatkowych zabezpieczeń.
2910	Osoba prywatna	W projekcie Planu Zarządzania nie dopuszcza się miejscowych Samorządów do kierowania Obiektem pozostawiając im rolę doradczą w Radzie Naukowo-Samorządowej. Wielokrotnie proponowaliśmy włączenie Samorządów do Zarządców Obiektem. Bezskutecznie.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w kompetencje zarządców Obiektu ani nie wyklucza roli samorządów lokalnych. Przyjęto, że zarządcami Obiektu są instytucje administrujące jego terenem, tj. Białowieski Park Narodowy oraz nadleśnictwa: Białowieża, Hajnówka i Browsk. To one odpowiadają za bezpośrednie działania na obszarze Obiektu, zgodnie z jego statusem ochronnym. Jednocześnie Plan przewiduje mechanizmy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego, edukacji, promocji oraz działań w strefie buforowej. Samorządy są traktowane jako istotni interesariusze, których zaangażowanie jest niezbędne dla skutecznego wdrażania Planu.
2911	Osoba prywatna	Wprowadza się szereg obcych osób i instytucji do Komitetu Sterującego Obiektem na co nie wyrażamy zgody. W Komitecie Sterującym nie ma nikogo z naszego terenu.	Nie uwzględniono	Komitet Sterujący, przewidziany w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”, ma charakter konsultacyjno-doradczy i nie pełni funkcji decyzyjnej w zakresie zarządzania Obiektem. Jego zadaniem jest wspieranie wdrażania Planu oraz koordynacja działań instytucji odpowiedzialnych za realizację zobowiązań wynikających z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele instytucji, które posiadają kompetencje w zakresie ochrony przyrody, zarządzania lasami oraz reprezentowania Polski w strukturach UNESCO. Należy podkreślić, że w Komitecie zasiadają również osoby bezpośrednio związane z Obiektem, w tym Dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego oraz Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, która nadzoruje nadleśnictwa puszczańskie. Plan nie wyklucza udziału przedstawicieli lokalnych społeczności w procesie wdrażania i monitorowania Planu.
2912	Osoba prywatna	Całkowicie odrzucamy próbę narzucenia nam modelu życia wysnutego z aktywizmu ekologicznego. Nie potrzebujemy zmiany programu nauczania w szkołach na terenie Puszczy Białowieskiej, ani uczenia nas tożsamości czy dumy z Puszczy Białowieskiej.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie narzuca lokalnej społeczności żadnego modelu życia ani nie ingeruje w kwestie światopoglądowe. Działania przewidziane w ramach celu 6, dotyczące wzmacniania tożsamości i dumy lokalnych wspólnot, mają charakter wspierający, a nie obowiązkowy. Ich celem jest stworzenie przestrzeni do dobrowolnego pogłębiania wiedzy o Puszczy Białowieskiej i jej wyjątkowej wartości — zarówno przyrodniczej, jak i kulturowej oraz historycznej. Wskazane działania, takie jak uwzględnienie tematyki Obiektu w programach nauczania czy wspieranie lokalnych inicjatyw edukacyjnych, nie mają na celu „uczenia tożsamości” ani narzucania dumy. Są to propozycje, które mogą być realizowane tylko w przypadku zainteresowania lokalnych instytucji edukacyjnych i społecznych. Ich celem jest umożliwienie młodemu pokoleniu lepszego zrozumienia dziedzictwa regionu, w którym żyją — nie zaś kształtowanie postaw wbrew woli społeczności. Wszystkie kierunki działań w tym zakresie zostały wypracowane wspólnie z przedstawicielami różnych grup interesariuszy, w tym lokalnych mieszkańców, podczas warsztatów organizowanych przez Instytut Ochrony Środowiska – PIB. Plan zarządzania uwzględnia różnorodne perspektywy i nie narzuca jednolitego podejścia — jego celem jest tworzenie możliwości, a nie wprowadzanie obowiązków.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2913	Osoba prywatna	Ponieważ nie zabezpieczono realnych środków na finansowanie Planu Zarządzania ani nie zaproponowano realnego systemu zarządzania Puszczą wnosimy o odrzucenie projektu Planu Zarządzania jako niespełniającego wymogów UNESCO, niezgodnego z zapisami polskiego i europejskiego prawa.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” spełnia wymogi UNESCO oraz pozostaje zgodny z obowiązującym prawem krajowym i europejskim. Jego opracowanie wynika bezpośrednio z zobowiązań Polski jako Państwa-Strony Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu w 1972 roku i ratyfikowanej przez Polskę w 1976 roku. Zgodnie z paragrafami 108–118 Wytocznych operacyjnych do realizacji Konwencji (wersja 2025), każdy obiekt światowego dziedzictwa musi posiadać system zarządzania, najlepiej w formie planu zarządzania, który zapewnia długoterminową ochronę jego Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości (WUW). Plan ma charakter ramowy i strategiczny — nie tworzy nowych obowiązków finansowych ani nie przypisuje zadań bez wskazania mechanizmów ich realizacji. Szczegółowe rozwiązania organizacyjne i finansowe, w tym źródła finansowania, są przedmiotem dokumentów wykonawczych i decyzji instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Planu. Ponadto, Plan zawiera zapisy dotyczące monitorowania dostępności środków finansowych oraz wspierania ich pozyskiwania, m.in. poprzez działania Pełnomocnika ds. zarządzania Obiektem. Zgodność Planu z prawem krajowym i europejskim została zachowana poprzez uwzględnienie obowiązujących aktów prawnych, w tym ustaw o ochronie przyrody, o lasach, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, a także przepisów dotyczących obszarów Natura 2000. Plan nie narusza kompetencji instytucji publicznych ani nie wprowadza regulacji sprzecznych z obowiązującym porządkiem prawnym.
2914	Osoba prywatna	Plan Zarządzania tworzy sztuczne podziały stref drzewostanów. Strefy to są obce elementy niemające żadnego związku z naturą i przyrodą	Wyjaśniono	Podział Obiektu Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” na strefy nie jest koncepcją stworzoną przez autorów Planu zarządzania, lecz wynika bezpośrednio z dokumentu renomacyjnego złożonego przez Polskę w 2014 roku i został zatwierdzony przez Komitet Światowego Dziedzictwa UNESCO. Strefowanie zostało wprowadzone jako narzędzie umożliwiające skuteczne zarządzanie Obiektem, z uwzględnieniem jego zróżnicowania przyrodniczego, historycznego i funkcjonalnego. Celem strefowania nie jest tworzenie sztucznych granic, lecz dostosowanie działań ochronnych do specyfiki poszczególnych obszarów, tak aby zapewnić zachowanie integralności i Wyjątkowej Uniwersalnej Wartości Obiektu. Każda ze stref została opisana w Planie zarządzania wraz z katalogiem dopuszczalnych działań, co umożliwia precyzyjne określenie form ochrony i interwencji w zależności od charakteru danego fragmentu Puszczy Białowieskiej.
2915	Osoba prywatna	Plan preferuje sztuczną ochronę bierną niszczącą wcześniej zasadzane i pielęgnowane drzewostany. Ochrona bierna nie gwarantuje bogactwa różnorodności, a więc nie jest zgodna z zapisami Ustawy o ochronie przyrody.	Wyjaśniono	Od kwietnia 2018 r., na mocy wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa C-441/17), obowiązuje zakaz prowadzenia cięć gospodarczych na obszarze Puszczy objętym ochroną UNESCO. W związku z tym na całym obszarze wdrożono zasadę biernej ochrony, polegającą na ograniczeniu ingerencji człowieka i pozostawieniu lasów do samodzielnego rozwoju. Dostępne dane naukowe nie wskazują na spadek różnorodności biologicznej od czasu wprowadzenia zakazu działań czynnych. Wręcz przeciwnie – monitoringi wykazują poprawę stanu bioty porostów oraz wysoką kondycję zdrowotną drzewostanów. W 2022 r. Puszcza Białowieska została sklasyfikowana jako jeden z kompleksów leśnych o najwyższej kondycji zdrowotnej w kraju. Nie odnotowano masowego obumierania drzew ponad naturalne poziomy. Wysoka wartość przyrodnicza Puszczy Białowieskiej wynika z synergii procesów naturalnych oraz historycznej działalności człowieka. Obecna różnorodność biologiczna jest efektem współoddziaływania tych czynników, a dalsze ingerencje mogą zaburzyć tę równowagę. Ekspertiści wskazują, że ochrona powinna być ograniczona do miejsc wymagających interwencji dla ochrony gatunków zależnych od człowieka. W świetle aktualnej wiedzy naukowej oraz obowiązujących regulacji, utrzymanie Puszczy Białowieskiej w jak najbardziej naturalnym stanie pozostaje priorytetem działań ochronnych. Obiekt ten pełni rolę „żywego laboratorium” dla obserwacji procesów ekologicznych, a jego wartość przyrodnicza wynika w dużej mierze z zachodzenia naturalnych procesów oraz obecności martwego drewna.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2916	Osoba prywatna	Niezbędne do zarządzania Puszcą Białowieską informacje opracowane przez Biuro Urządzania Lasu zawierają Plany Urządzania Lasu dostępne w RDLP Białystok i nadleśnictwach puszczańskich. Znane są siedliska leśne i występująca tam roślinność, w tym gatunki drzew i fauna. Pracę wykonali fachowcy – taksatorzy i specjaliści nie tylko od szacowania zasobów przyrodniczych.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Informacje zawarte w Planach Urządzenia Lasu, opracowywanych przez Biuro Urządzania Lasu, stanowią istotne źródło danych przyrodniczych, w tym dotyczących siedlisk leśnych i składu gatunkowego drzewostanów. Dane te, przygotowane przez wykwalifikowanych specjalistów, zostały wykorzystane w pracach nad Planem zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”, w szczególności przy opracowywaniu strefowania. Strefowanie w Planie opiera się na najnowszych danych przestrzennych przygotowanych przez Lasy Państwowe, które są również wykorzystywane przy tworzeniu PUL-i. Dzięki temu zapewniono spójność analityczną i techniczną, przy jednoczesnym dostosowaniu do specyfiki zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa.
2917	Osoba prywatna	Wydaje się państwowe pieniądze na powielanie wykonanych, sprawdzonych i funkcjonalnych działań, proponując rozwiązania ograniczające dostęp miejscowej społeczności do korzystania z dobra jakim jest Puszcza Białowieska.	Wyjaśniono	Plan Zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacerowanie oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Dostęp publiczny nie został ograniczony w ramach Planu, a obowiązujące zasady wynikają z istniejących przepisów dotyczących ochrony przyrody. Ograniczenia dotyczą jedynie: strefy 1, czyli rezerwatu ścisłego, gdzie dostęp jest regulowany ze względu na szczególną ochronę, oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki chronione wymagające dodatkowych zabezpieczeń.
2918	Osoba prywatna	Za czasów panujących w Puszczy władców, w czasie pierwszej i drugiej wojny światowej, podczas zaborów i za komuny nie ograniczano mieszkańcom dostępu do drewna opałowego i użytkowego, do polowań i dbałości o pojemność łowisk, do bartnictwa i rozwoju przemysłu drzewnego, do wszelkich dóbr. Proponowany projekt Planu drastycznie ogranicza prawa do użytkowania i w WOLNEJ POLSCE zabiera się miejscowej społeczności swobodny dostęp do lasu pozostawiając 3,71% dostępu do całości Puszczy Białowieskiej i pozwala zaledwie na zbiory ziół, jagód i grzybów.	Wyjaśniono	Plan Zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w zakresie dostępu do Puszczy. Na zdecydowanej większości jej obszaru (około niemal 90% powierzchni) możliwe jest prowadzenie działań rekreacyjnych, takich jak spacerowanie oraz zbieranie grzybów, jagód czy ziół, pod warunkiem że nie są one objęte ochroną gatunkową zgodnie z przepisami prawa krajowego. Dostęp publiczny nie został ograniczony w ramach Planu, a obowiązujące zasady wynikają z istniejących przepisów dotyczących ochrony przyrody. Ograniczenia dotyczą jedynie: strefy 1, czyli rezerwatu ścisłego, gdzie dostęp jest regulowany ze względu na szczególną ochronę, oraz wybranych obszarów w strefach 2 (rezerwaty) i 3, gdzie występują gatunki chronione wymagające dodatkowych zabezpieczeń.
2919	Osoba prywatna	W projekcie Planu Zarządzania nie dopuszcza się miejscowych Samorządów do kierowania Obiektem pozostawiając im rolę doradczą w Radzie Naukowo-Samorządowej. Wielokrotnie proponowaliśmy włączenie Samorządów do Zarządców Obiektem. Bezskutecznie.	Wyjaśniono	Plan zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest” nie ingeruje w kompetencje zarządców Obiektu ani nie wyklucza roli samorządów lokalnych. Przyjęto, że zarządcami Obiektu są instytucje administrujące jego terenem, tj. Białowieski Park Narodowy oraz nadleśnictwa: Białowieża, Hajnówka i Browsk. To one odpowiadają za bezpośrednie działania na obszarze Obiektu, zgodnie z jego statusem ochronnym. Jednocześnie Plan przewiduje mechanizmy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie w zakresie planowania przestrzennego, edukacji, promocji oraz działań w strefie buforowej. Samorządy są traktowane jako istotni interesariusze, których zaangażowanie jest niezbędne dla skutecznego wdrażania Planu.
2920	Osoba prywatna	Wprowadza się szereg obcych osób i instytucji do Komitetu Sterującego Obiektem na co nie wyrażamy zgody. W Komitecie Sterującym nie ma nikogo z naszego terenu.	Wyjaśniono	Komitet Sterujący, przewidziany w Planie zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa „Białowieża Forest”, ma charakter konsultacyjno-doradczy i nie pełni funkcji decyzyjnej w zakresie zarządzania Obiektem. Jego zadaniem jest wspieranie wdrażania Planu oraz koordynacja działań instytucji odpowiedzialnych za realizację zobowiązań wynikających z wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele instytucji, które posiadają kompetencje w zakresie ochrony przyrody, zarządzania lasami oraz reprezentowania Polski w strukturach UNESCO. Należy podkreślić, że w Komitecie zasiadają również osoby bezpośrednio związane z Obiektem, w tym Dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego oraz Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku, która nadzoruje nadleśnictwa puszczańskie. Plan nie wyklucza udziału przedstawicieli lokalnych społeczności w procesie wdrażania i monitorowania Planu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2921	Osoba prywatna	Jako obywatel Polski, płatnik podatków, świadomy wyborca, zawodowy trener ekolog i przyrodnik jestem za całkowitym zakazem wycinki drzew na całym terenie Puszczy Białowieskiej w jej polskich granicach. Ochrona Puszczy ma strategiczne znaczenie dla m.in. bioróżnorodności i ochrony klimatu.	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Zgodnie z ustawą z dn. 28 września 1991 roku o lasach (z późniejszymi zmianami) przez gospodarkę leśną należy rozumieć "działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania - z wyjątkiem skupu - drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu". Jest to bardzo szeroka definicja, obejmująca również czynne działania ochronne. Plan zarządzania nie pozwala na prowadzenie pełnej, tradycyjnej gospodarki leśnej. Możliwe jest jedynie prowadzenie czynnych działań ochronnych, których celem jest zachowanie określonych typów siedlisk oraz związanej z nimi różnorodności biologicznej. Czynna ochrona jest niezbędna m.in. na terenach nieleśnych, takich jak łąki wymagające regularnego koszenia, oraz na wybranych obszarach leśnych, gdzie działania ochronne wspierają naturalne procesy przekształcania drzewostanów w kierunku lepiej dostosowanym do warunków siedliskowych. Skutkiem ubocznym tych działań może być pozyskanie drewna, które może zostać przeznaczone do sprzedaży. Taka możliwość dotyczy wyłącznie stref 4a (w skład której wchodzi m.in. obszary nieleśne, obszary kulturowe, pas graniczny) i 4b, obejmujących łącznie powierzchnię 1 912,06 ha. Zgodnie z zapisami wniosku renominacyjnego na terenie Puszczy Białowieskiej nie jest możliwe celowe pozyskiwanie drewna. Z tego względu opracowany na podstawie zaleceń UNESCO Plan zarządzania jednoznacznie wyklucza możliwość pozyskiwania drewna w celach gospodarczych na obszarze Obiektu. Podsumowując – typowa gospodarka leśna nie jest prowadzona na obszarze Obiektu, a wszelkie pozyskanie drewna może mieć miejsce wyłącznie jako efekt uboczny działań ochronnych, zgodnych z celami i zasadami zarządzania obszarem Światowego Dziedzictwa.
2922	Instytut Biologii Ssaków PAN oraz Białowieskie Stowarzyszenie Dziedzictwa Puszczy	Wniosek o zmianę kolorów poszczególnych stref na odcienie kontrastowe.	Uwzględniono	Mapa w kontrastowych kolorach została udostępniona jako dodatkowy materiał na stronie projektu. Ostateczna mapa strefowania została przygotowana w zmienionych odcieniach.
2923	Instytut Biologii Ssaków PAN oraz Białowieskie Stowarzyszenie Dziedzictwa Puszczy	Powoływanie się na uzgodnienie propozycji strefowania z leśnikami w służbie czynnej nie jest argumentem. Leśnicy na spotkaniach mówią to co im kazano z obawy o utratę pracy. To strefowanie powinno być od początku przedstawione też samorządom.	Wyjaśniono	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe (PGL LP) oraz Białowieski Park Narodowy (BPN), jako podmioty zarządzające terenami wchodzącymi w skład Obiektu, posiadają najbardziej aktualne informacje na temat ekosystemów funkcjonujących na tym obszarze, znają ich specyfikę oraz uwarunkowania funkcjonowania. W związku z tym opinie tych instytucji stanowią istotny i merytorycznie uzasadniony wkład w proces opracowywania strefowania.
2924	Starosta Hajnowski	Wniosek o wyłączenie Puszczy Lackiej z Obiektu UNESCO.	Wyjaśniono	W opracowanym Planie zarządzania nie zmieniamy granic Obiektu. Zmiana granic wiązałaby się z koniecznością zastosowania innej procedury, zbliżonej do wpisania danego Obiektu na listę obiektów Światowego Dziedzictwa UNESCO. Granice Obiektu zostały określone na wcześniejszych etapach procesu związanego z wpisaniem Puszczy Białowieskiej na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.
2925	Starosta Hajnowski	Z prezentacji Profesora Żmihorskiego wynika, że większość obszarów powinna przejść ze strefy 3 do 3 co powinno skutkować zwiększeniem strefy 4. Stanowisko samorządów jest następujące: jeżeli ma dojść do zmniejszenia powierzchni strefy 4 to tylko o tereny przygraniczne i lasy, które obecnie mają 100 lat.	Wyjaśniono	Podczas spotkania została pokazana tylko część prezentacji na wniosek uczestników. Jest wiele obszarów, które powinny przejść ze strefy 4 do 3, obejmują one m.in. drzewostany ponad 100 letnie.
2926	Wójt Gminy Narewka	Podział na strefy jest nieczytelny. Wniosek o udostępnienie mapy w innej wersji kolorystycznej.	Uwzględniono	Mapa w kontrastowych kolorach została udostępniona jako dodatkowy materiał na stronie projektu. Ostateczna mapa strefowania została przygotowana w zmienionych odcieniach.
2927	Wójt Gminy Narewka	Prawo budowlane nie ma definicji modernizacji. Jeżeli zostanie zapis w Planie dot. zezwolonego wyłącznie utrzymania dróg w strefach 1-4 Obiektu to gminy nie będą mogły realizować budowy i modernizacji dróg, a chciałyby takie prace realizować w ramach pojawiających się środków w danej perspektywie finansowej.	Wyjaśniono	Zgodnie z zaleceniem 15 z raportu misji UNESCO/IUCN z 2024 roku nie jest dozwolona budowa i modernizacja istniejących dróg. UNESCO stwierdza, że konieczne jest wdrożenie środków mających na celu dalsze ograniczenie fragmentacji siedlisk przez unikanie wszelkiej modernizacji dróg. Autorzy Planu muszą uwzględniać wytyczne UNESCO.
2928	Rada Gminy Białowieża	Proszę sięgnąć po opracowania Profesora Brzezieckiego oraz Matuszkiewicza, gdzie wyraźnie jest napisane, że ochrona ścisła zubaża różnorodność biologiczną. Giną siedliska, a grądy zarastają trawami. Działania, które mają zachować aktualną wartość Puszczy mogą się przyczynić do jej zubożenia. Istnieją obawy, że przy takiej ochronie Puszcza zubożeje.	Wyjaśniono	Eksperci UNESCO podkreślają, że wartością Obiektu są starodrzewy oraz miejsca z niezakłóconą dziką przyrodą. W Raporcie z Misji w 2024 r. zapisano m.in.: Wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa w 1979 roku, Puszcza Białowieska obejmuje zespół lasów nizinnych, charakterystyczny dla środkowoeuropejskiego ekoregionu lądowego lasów mieszanych i mający wyjątkowe znaczenie ze względu na skalę występujących tu starodrzewów, do których zaliczają się rozległe obszary niezakłócone, na których zachodzą naturalne procesy.
2929	Rada Gminy Białowieża	Brakuje zapisów o działalności firmy Century.	Wyjaśniono	O działalności związanej z masową wycinką drzew można więcej przeczytać w materiałach uzupełniających do Planu zarządzania tj. w dokumencie „Puszcza Białowieska i jej znaczenie”. W opracowaniach nie wymieniono nazwy konkretnej firmy tj. <i>The Century European Timber Corporation</i> jednak wskazano na masową eksploatację Puszczy Białowieskiej w czasie jej działalności.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2930	Rada Gminy Białowieża	Brakuje zapisów o Profesorze Karpińskim, który w latach 20. ratował Puszczę.	Wyjaśniono	W opracowanym Planie wykorzystano dwie publikacje Prof. Karpińskiego tj. <i>Przyczyny ograniczające rozmnażanie się korników drukarzy Ips typographus L. I Ips duplicatus Sahlb. w lesie pierwotnym oraz Materiały do bioekologii Puszczy Białowieskiej.</i>
2931	Rada Gminy Białowieża	Większość realizowanych zabiegów przez leśników to usuwanie drzew niebezpiecznych. Wtedy nie ma znaczenia czy to będzie strefa 1 czy 2 i tam nie będzie można nic robić, ale i tak niebezpieczne drzewa trzeba będzie usuwać. Leśnicy muszą usuwać drzewa w odległości 50 m od dróg dla bezpieczeństwa	Uwaga częściowo uwzględniona w pierwotnej wersji dokumentu	Kwestie bezpieczeństwa zostały uwzględnione w Planie. Zachęcamy do szczegółowego zapoznania się z Planem. Załącznikiem do planu jest m.in. plan przeciwpożarowy, którego elementy również zostały uwzględnione w Planie zarządzania (cały Plan przeciwpożarowy stanowi natomiast załącznik do Planu zarządzania).
2932	Rada Gminy Białowieża	Algorytm strefowania jest przygotowany na błędnych danych. Na jakiej podstawie stwierdzono, że dany drzewostan jest 100-letni?	Wyjaśniono	Jeżeli chodzi o wskazanie drzewostanów ponad stuletnich to zostało to wykonane zgodnie z definicją prof. Wesołowskiego, tj. drzewa w wieku 100 lub więcej lat muszą stanowić powyżej 10% w danym wydzieleniu.
2933	Gmina Narewka	Mówimy tutaj o drzewostanie powyżej i poniżej 100 lat. Prace nad projektem trwają od 2014 roku, czy w związku z tym nie powinno się zwiększyć wieku drzewostanów do 110 lat? Zostało powiedziane, że możliwe będzie drewna ze strefy buforowej, która nie jest Obiektem, ale występują tutaj ograniczenia wynikające z sąsiedztwa Obiektu. Niewyobrażalne jest pobieranie drewna tylko ze strefy 4 i buforu, a w wyniku tego wokół domów znikną wszystkie drzewa. Jeżeli chodzi o strefę 4, gdzie będzie można pobierać drewno jest to 80 ha, co jest liczbą niezmiernie małą.	Wyjaśniono	We wniosku renomacyjnym (2014) wskazując na kryteria strefowania odniesiono się do wieku drzewostanów, a nie określonych dat, w którym one powstały. Z tego względu również takie podejście przyjęto w Planie zarządzania. Warto też zwrócić uwagę, iż nawet w lasach posadzonych przez człowieka, z czasem przebieg procesów ekologicznych staje się w coraz większym stopniu naturalny.
2934	Gmina Narewka	Czy jest policzona powierzchnia lasów w strefach 1-3, które nie są objęte ochroną?	Wyjaśniono	Na obszarze Obiektu nie występują tereny prywatne – wszystkie grunty znajdują się w zarządzie Lasów Państwowych oraz Białowieskiego Parku Narodowego. Całość obszaru objęta jest systemem strefowania. Strefa 1 obejmuje strefę ochrony ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego. Strefa 2 obejmuje rezerwat przyrody oraz część BPN nieobjętą ochroną ścisłą (z wyłączeniem Rezerwatu Pokazowego i Hodowlanego Żubrów). Strefa 3 obejmuje: • drzewostany stuletnie i starsze, • drzewostany pionierskie, tj. z dominującą brzozą i osiką (ponad 50% składu gatunkowego) starsze niż 60 lat, • pozostałe lasy niewymagające przebudowy, których skład gatunkowy jest zgodny z siedliskiem, • strefy ochrony gatunków takich jak orlik krzykliwy, bocian czarny oraz granicznik płucnik (z wyłączeniem włochatki – ze względu na brak wyznaczenia strefy ochrony przez RDOŚ w Białymstoku), • obszary objęte ochroną bierną zgodnie z projektem Planu ochrony obszaru Natura 2000.
2935	Gmina Narewka	Jeżeli chodzi o budownictwo i budowę dróg. Czy poprzez strefowanie nie będą mogli budować domów mieszkalnych i nowych dróg? Np. jeżeli ktoś ma działkę mieszkalną i nie ma tam jeszcze drogi a chciałby ją mieć?	Wyjaśniono	Działania podejmowane przez Państwa w strefie buforowej, znajdującej się poza obszarem leśnym, są uzależnione wyłącznie od zapisów obowiązującego Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego. W odniesieniu do terenów leśnych należy podkreślić, że zasady określone we wniosku renomacyjnym (2014) pozostają niezmienione i zostały zachowane w opracowywanym Planie zarządzania. Na obszarze Obiektu nie występują tereny prywatne – wszystkie grunty znajdują się w zarządzie Lasów Państwowych oraz Białowieskiego Parku Narodowego.
2936	Instytut Biologii Ssaków PAN oraz Białowieskie Stowarzyszenie Dziedzictwa Puszczy	Przygotowana mapa drzewostanów stuletnich jest błędna, ponieważ włączone są te drzewostany, które w ciągu wojny i zaraz po wojnie przez Centurę i polskie leśnictwo były wycinane a następnie sadzone lub dochodziło do naturalnych odnowień. Biorąc pod uwagę drzewostany w wieku 100 lat zajmują one ogromną powierzchnię. Dla drzew cenzura 100 lat nie jest niczym biologicznym. W Puszczy biologiczne jest to czy te drzewostany pochodzą sprzed roku 1917 i z naturalnych procesów. Mapa drzewostanów powyżej 110 lat pokazałaby rzeczywistą wartość OUV. W pewnym czasie prof. Wesołowski, ponieważ odeszło się od zrębów zupełnych, zaproponował kryterium, że jeżeli w jakimś wydzieleniu jest co najmniej 10% starodrzewu sprzed 1917 roku, należy je ciągle zaliczać do starodrzewu.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania zastosowano pojęcie dla starodrzewu/ drzewostanu ponad stuletniego (100-letni): Drzewostan, w którym co najmniej jeden gatunek drzewa o udziale co najmniej 10% osiągnął wiek ponad 100 lat. Co więcej we wniosku renomacyjnym zastosowano zapis, iż drzewostan powinien mieć ponad 100 lat. Warto zaznaczyć, iż nawet w drzewostanach posadzonych przez człowieka, z czasem procesy ekologiczne przebiegają w sposób coraz bardziej aktualny, przez co wartość środowiskowa tych drzewostanów wzrasta.
2937	Gmina Narewka	Czy podczas rozpatrywania strefy 3 były wzięte pod uwagę drzewostany uszkodzone przez kornika? Jest ich około 6-7 tys. Czy to tak ma zostać bez żadnej ingerencji? Od 6-7 lat nic nie jest tam odnawiane. Na borowych siedliskach pokazuje się trzcinnik, który zajmie te stanowiska na najbliższe 50 lat. Tam gdzie jest siedlisko bardziej bogate pokazuje się grab i brzoza. Za 150 lat pod grabem nic nie będzie. Co chcecie z tej strefy 3 zrobić?	Wyjaśniono	IBS-PAN prowadzi badania na powierzchniach pokornikowych na około 200 stanowiskach, gdzie sprawdzane są różne grupy zwierząt korzystające z tych terenów. Te tereny mogą wyglądać dla nas szokująco ze względu na zamierający drzewostan i stojące martwe świerki. To nie jest tak że jest to cmentarzysko lasu. Miejsca z zamierającym świerkiem z perspektywy zwierzyny są bardzo cenne. Instytut (IBS-PAN) obserwuje szereg bardzo cennych gatunków nietoperzy oraz ptaków. Miejsca te może nas szokują wizualnie, ale z perspektywy przyrody jest to bardzo cenna oaza bioróżnorodności. Nie trzeba ingerować w te miejsca. Brak ingerencji pomaga zachowaniu i rozwojowi bioróżnorodności. Dzięki temu możemy obserwować zachodzące zmiany w lesie. To jest właśnie to co UNESCO wskazuje jako naturalną dynamikę systemu, która jest z perspektywy UNESCO i przyrody najcenniejsza.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2938	Gmina Narewka	Do strefy 3 zaliczono drzewostany naturalne. Czym one są? Są to drzewostany, w których leśnik przestał cokolwiek robić. Czy też to kryterium obowiązywało? Jeżeli ponad 50% Puszczy zostało uznane za ochronę ścisłą to należy pogratulować leśnikom i może warto im zostawić to do zarządzania.	Wyjaśniono	Strefa 3 i 4 nadal pozostaje w zarządzaniu leśników, tak jak było do tej pory. Nie ulega to zmianie. Najwyższy poziom ochrony dotyczy jedynie strefy 1 obejmującej około 10% Obiektu.
2939	Rada Gminy Czeremcha	W strefie 3 jest zakaz wycinki. W Planie zarządzania zaproponowano, że część drzewostanów przejdzie ze strefy 4 do 3, gdzie jest zakaz wycinki. Co z lasami właścicieli prywatnych? Co powiedzieć właścicielom lasów prywatnych w strefie buforowej? Czy będzie możliwość pozyskiwania drewna tak jak w chwili obecnej? Co, jeżeli dany las prywatny przejdzie ze strefy 4 do 3?	Wyjaśniono	Obiekt UNESCO obejmuje tylko i wyłącznie grunty zarządzane przez Lasy Państwowe i Białowiecki Park Narodowy. W Obiekcie nie ma gruntów prywatnych. Natomiast jeżeli chodzi o obowiązujące zasady w obszarze strefy buforowej (czyli poza Obiektem) nie uległy one modyfikacji w żaden sposób w Planie zarządzania. Zasady pozostają takie jak we wniosku renowacyjnym (2014).
2940	Rada Gminy Białowieża	Uwaga dotyczy hierarchii aktów prawnych w Polsce. Wprowadzenie Planu zarządzania Obiektem Światowego Dziedzictwa jest niezgodne z ustawą o lasach i ustawą o ochronie przyrody. Moratorium było tylko poleceniem Pani Minister. Brak krajowych przepisów prawnych dla wprowadzenia planu zarządzania dla Obiektu.	Wyjaśniono	Choć należy zauważyć, że obszar wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO nie podlega bezpośrednio polskiemu porządkowi prawnemu, nie oznacza to, że opracowanie Planu zarządzania jest pozbawione podstaw. Przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Konwencji w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego UNESCO zobowiązuje państwo do opracowania takiego dokumentu, co stanowi jednoznaczne uzasadnienie dla jego przygotowania.
2941	Rada Gminy Białowieża	Białowieża Forest powinien być planem dla części polskiej i białoruskiej. Proponowany Plan nie jest zintegrowany, ponieważ powinien powstać projekt dla całego Obiektu. Plan zarządzania nie spełnia warunków prawnych, nie jest zintegrowany.	Wyjaśniono	Zapis z raportu z Misji UNESCO w 2024 r.: Aby uniknąć dalszych długoterminowych skutków dla WUW obiektu, konieczny byłby zestaw zdecydowanych działań w celu przywrócenia łączności ekologicznej, co wymagałoby przynajmniej modyfikacji lub częściowego demontażu istniejących konstrukcji barierowych i powiązanej infrastruktury. Wymagałoby to niewątpliwie wspólnego wysiłku Polski i Białorusi w celu rozwiązania problemu nielegalnej migracji przez wspólną granicę. Misja zauważyła, że chociaż celem musi być pełne przywrócenie łączności ekologicznej na całym obszarze dobra, jest mało prawdopodobne, aby było to wykonalne w perspektywie krótko- i średnioterminowej, ponieważ obecna sytuacja geopolityczna nadal wywiera wpływ na współpracę transgraniczną. Co więcej UNESCO zdaje sobie sprawę z sytuacji politycznej oraz w raporcie z Misji 2024 pisze i tym, że Państwo-Strona Białoruś przygotowało nowy plan zarządzania BPNP na lata 2022-2031
2942	Rada Gminy Białowieża	Eksperci UNESCO uznali, że w Komitecie sterującym powinno być 5-ciu zarządców (3 nadleśniczych i 2 dyrektorów). Dlaczego autorzy Planu stoją przeciwko zapisom UNESCO?	Wyjaśniono	Przywoływany zapis pochodzi z wniosku renowacyjnego złożonego przez Polskę do UNESCO w 2014 r. Nie jest to zapis wynikający z decyzji wydanych przez UNESCO. Cytowany zapis brzmi: <i>W ramach opracowywania planu zarządzania dla Obiektu Światowego Dziedzictwa przewidziane są następujące etapy: Komitet sterujący dla polskiej części Obiektu Światowego Dziedzictwa – koniec 2013 roku. Obecnie istnieje porozumienie podpisane przez Dyrektora Białowieckiego Parku Narodowego oraz nadleśniczych nadleśnictw: Białowieża, Białobok i Hajnówka (Załącznik I). Wkrótce zostaną wysłane zaproszenia do zainteresowanych stron (wskazanych w porozumieniu) do udziału w pracach Komitetu Sterującego, tak aby mógł on rozpocząć działalność do końca roku.</i> W związku z powyższym, autorzy Planu nie pozostają w sprzeczności z zapisami UNESCO. Cytowane postanowienia pochodzą z dokumentu renowacyjnego, w ramach którego przewidywano powołanie odpowiedniego komitetu. Należy podkreślić, że w aktualnej wersji projektu Planu zarządzania po jego zatwierdzeniu planowane jest utworzenie Komitetu Sterującego. W jego skład wejdą między innymi Dyrektor Białowieckiego Parku Narodowego oraz Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Białymstoku
2943	Rada Gminy Białowieża	Za jakie pieniądze będą realizowania zadania wpisane w Planie Zarządzania? Pełnomocnik będzie dysponował kwotą 9,5 mln. Z jakich pieniędzy? Czy RDOŚ w Białymstoku ma zapis o finansowaniu obiektu UNESCO? Lasy Państwowe nie mają zapisu o finansowaniu UNESCO. BPN też nie ma pieniędzy. Nie ma pieniędzy w LP bo zostało zabronione wycinanie drzew. Kto będzie finansował te projekty?	Wyjaśniono	W Planie zarządzania wskazano potencjalne źródła finansowania działań związanych z ochroną i rozwojem Obiektu. Do chwili obecnej nie odnotowano żadnych uwag ze strony Lasów Państwowych dotyczących tych zapisów. Powszechnie wiadomo, że obszar ten wymaga dodatkowych nakładów finansowych, a potrzeba jego doinwestowania jest coraz częściej podkreślana w debacie publicznej.
2944	Rada Gminy Białowieża	Skoro traktujemy zarządców równo to, dlaczego w BPN można ciąć drzewo i je sprzedawać? W nadleśnictwach nie można ciąć i sprzedawać.	Wyjaśniono	W Planie zarządzania nie wprowadzono zakazu sprzedaży drewna pozyskanego jako efekt uboczny prowadzonych działań ochronnych, jak również drewna pozyskanego w pasie o szerokości do 50 metrów od istniejących dróg. Pozyskanie drewna dotyczy tylko i wyłącznie strefy 4a i 4b.
2945	Rada Gminy Białowieża	W BPN korekta nie jest wprowadzana. Dlaczego, skoro w LP jest?	Wyjaśniono	Białowiecki Park Narodowy w całości znajduje się w strefach 1 i 2 Obiektu. Strefa ochrony ścisłej BPN została przypisana do strefy 1, natomiast pozostała część Parku, nieobjęta ochroną ścisłą, znajduje się w strefie 2. Wyjątek stanowi Rezerwat Pokazowy i Hodowlany Żubrów, który został zakwalifikowany do strefy 4a. Zmiana ta została wprowadzona w wyniku prac nad Planem zarządzania
2946	Rada Gminy Białowieża	W 1996 roku poszerzono BPN o 5 tys. ha, a mieszkańcy mieli mieć zapewnione drewno opałowe i użytkowe za utracone korzyści zgodnie z zawartą umową społeczną. Jakie będą rekompensaty za utracone korzyści?	Wyjaśniono	Zachęcamy do zapoznania się z rozdziałem 4.4 „Rezultaty”, w którym przedstawiono szereg korzyści wynikających z wdrożenia Planu zarządzania. Wśród nich wskazano m.in., że Obiekt Białowieża Forest jest interpretowany i rozpoznawany zarówno w Polsce, jak i na arenie międzynarodowej; przyszłe pokolenia mogą czerpać korzyści z jego wartości, obecne pokolenie pogłębia wiedzę i kształtuje postawy w oparciu o jego dziedzictwo, a społeczność lokalna korzysta z zasobów naturalnego środowiska dzięki istnieniu Obiektu.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2947	Rada Gminy Białowieża	Nie trzeba uczyć mieszkańców dumy z Puszczy Białowieskiej i tożsamości narodowej. Dlaczego mieszkańcy nie mogą żyć godnie tylko mają wypasąć krowy?	Wyjaśniono	Uwaga dotyczy celu 6, tj. „Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej”, ujętego w Planie zarządzania, w ramach którego wskazano następujące kierunki proponowanych działań:• Kierunek działań 6.1. Wspieranie działań na rzecz wzmacniania lokalnych więzi społecznych, w tym inicjatyw społecznych związanych z zachowaniem krajobrazu obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.2. Rozwijanie kompetencji administracji publicznej w zakresie uczestnictwa społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.3. Promowanie działalności gospodarczej, w tym w zakresie turystyki, inspirowanej przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.4. Uwzględnienie celów ochrony światowego dziedzictwa oraz informacji o Białowieża Forest w programach nauczania w szkołach w rejonie Puszczy Białowieskiej.Podkreślenia wymaga fakt, że wszystkie powyższe działania zostały wypracowane wspólnie przez przedstawicieli różnych grup interesariuszy, reprezentujących odmienne perspektywy postrzegania Obiektu. Nastąpiło to podczas warsztatów organizowanych przez IOŚ-PIB. Plan zarządzania uwzględnia każdą z tych perspektyw.W odniesieniu do kwestii wypasu bydła, w Planie zarządzania zawarto następujący zapis:„Promowanie tradycyjnych sposobów użytkowania terenu Puszczy Białowieskiej w zakresie upraw, łąkarstwa i wypasu w terenach otwartych oraz promowania uprawy starych odmian drzew” (Działanie 6.1.2),a także odniesienie w zestawieniu rekomendacji eksperckich, gdzie proponuje się wypas bydła jako alternatywę dla wykaszania mechanicznego.Należy zaznaczyć, że dokument nie narzuca obowiązku prowadzenia wypasu bydła, a jedynie wskazuje na możliwość promowania tej formy użytkowania jako jednej z metod koszenia, stosowanej zamiennie z wykaszaniem mechanicznym.
2948	Rada Gminy Białowieża	Dlaczego zapisach dot. historii Puszczy Białowieskiej nie ma informacji o łowach królewskich ani o tym co z szacunkiem zawsze było mieszkańcom dane?	Wyjaśniono	Szczegółowe informacje dotyczące historii Puszczy Białowieskiej dostępne są w dokumentach uzupełniających do Planu zarządzania, w tym m.in. w opracowaniu pt. Puszcza Białowieska i jej znaczenie. Zgodnie z zaleceniem nr 7 zawartym w raporcie Misji UNESCO z 2024 roku, w celu zwiększenia przejrzystości Planu zarządzania, podjęto decyzję o przeniesieniu części opisów historycznych do materiałów dodatkowych.
2949	Rada Gminy Białowieża	Jeżeli społeczność lokalna nie będzie brana pod uwagę na poważnie to ta społeczność lokalna zorganizuje konferencję prasową lub wystosuje list otwarty do premiera. Społeczność lokalna upomni się o swoje prawa. Albo skorygujecie te wszystkie wypasy krów, bramy do Puszczy i uczenie mieszkańców tożsamości i poczucia dumy albo my was nauczymy poczucia dumy do naszej Puszczy.	Wyjaśniono	Uwaga dotyczy celu 6, tj. „Wzmacnianie tożsamości i dumy lokalnych wspólnot na bazie wiedzy o walorach przyrodniczych, kulturowych i historycznych Puszczy Białowieskiej”, ujętego w Planie zarządzania, w ramach którego wskazano następujące kierunki proponowanych działań: • Kierunek działań 6.1. Wspieranie działań na rzecz wzmacniania lokalnych więzi społecznych, w tym inicjatyw społecznych związanych z zachowaniem krajobrazu obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.2. Rozwijanie kompetencji administracji publicznej w zakresie uczestnictwa społeczeństwa w podejmowaniu decyzji dotyczących obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.3. Promowanie działalności gospodarczej, w tym w zakresie turystyki, inspirowanej przyrodniczym i kulturowym dziedzictwem obszaru Puszczy Białowieskiej. • Kierunek działań 6.4. Uwzględnienie celów ochrony światowego dziedzictwa oraz informacji o Białowieża Forest w programach nauczania w szkołach w rejonie Puszczy Białowieskiej. Podkreślenia wymaga fakt, że wszystkie powyższe działania zostały wypracowane wspólnie przez przedstawicieli różnych grup interesariuszy, reprezentujących odmienne perspektywy postrzegania Obiektu. Nastąpiło to podczas warsztatów organizowanych przez IOŚ-PIB. Plan zarządzania uwzględnia każdą z tych perspektyw. W odniesieniu do kwestii wypasu bydła, w Planie zarządzania zawarto następujący zapis: „Promowanie tradycyjnych sposobów użytkowania terenu Puszczy Białowieskiej w zakresie upraw, łąkarstwa i wypasu w terenach otwartych oraz promowania uprawy starych odmian drzew” (Działanie 6.1.2), a także odniesienie w zestawieniu rekomendacji eksperckich, gdzie proponuje się wypas bydła jako alternatywę dla wykaszania mechanicznego. Należy zaznaczyć, że dokument nie narzuca obowiązku prowadzenia wypasu bydła, a jedynie wskazuje na możliwość promowania tej formy użytkowania jako jednej z metod koszenia, stosowanej zamiennie z wykaszaniem mechanicznym.
2950	Wójt Gminy Hajnówka	Wszyscy jesteśmy za ochroną Puszczy. Kwestia sporów rozbija się o ochronę czynną i bierną. W dokumentach UNESCO nie ma zapisów o rekomendacjach dot. zmniejszenia strefy 4, a jedynie o zakazie jej zwiększenia. Sukcesem byłoby jakby dopiero w 2050 roku potomkowie zmniejszyli strefę 4.	Wyjaśniono	Na warsztatach z ekspertem UNESCO/IUCN wielokrotnie było podkreślane, że celem strefy 4 jest przeniesienie drzewostanów po jakimś czasie do strefy 3.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2951	Wójt Gminy Czeremcha	Co się stanie, jeżeli w danej strefie rolnik będzie chciał sprzedać las? Czy on wejdzie wtedy w inną strefę Obiektu? Czy będzie można pozyskiwać z tych lasów drzewostan?	Wyjaśniono	Grunty leśne nabyte przez Lasy Państwowe od osób prywatnych nie zostaną włączone do Obiektu. Granice Obiektu zostały określone na etapie składania wniosku renomacyjnego i obecnie pozostają niezmienione. Ich ewentualna modyfikacja wymagałaby przeprowadzenia odrębnej procedury zgodnej z wytycznymi UNESCO oraz uzyskania akceptacji społecznej.
2952	Gmina Narewka	Strona 33 – Tabela z prognozą liczby mieszkańców. Skąd takie dane dot. prognozy ludności i ich ubytku? Dlaczego w 2030 roku szacuje się ubytek tylko 2 tys. a wcześniej wynosił 6,5 tys.? Dane są one prawdopodobnie błędne.	Wyjaśniono	Uwaga odnosi się do informacji zamieszczonych obecnie w materiałach uzupełniających do Planu zarządzania. W Planie zarządzania nie umieszczono wspomnianej tabeli. Prognoza pochodzi z Banku Danych Lokalnych GUS (zgodnie z informacją podaną w podpisie tabeli).
2953	Gmina Narewka	Należy poprawić zapis Republika Białoruska na Republika Białorusi znajdujący się na stronie 32 planu.	Uwzględniono	Zapis Republika Białoruska został poprawiony na Republika Białorusi.
2954	Gmina Narewka	Definicja drzewostanów stuletnich jest założeniem błędnym w Planie zarządzania. W przypadki definicji gdzie udział jednego z gatunków drzewa w danym drzewostanie wynosi co najmniej 10% osiągnął wiek ponad 100 lat. Warto wskazać na jakiej powierzchni ma być ten udział? Paradoksalne jest to, że w przypadku dwóch drzew jedno jest z nich 100 letnie to już mamy drzewostan stuletni.	Wyjaśniono	Wiek drzewostanów analizowany jest w tym przypadku w obrębie wydzieleni leśnych, których granice określone są zgodnie z obowiązującą metodyką przez specjalistów PGL LP. W ramach prac nad Planem zarządzania dokonano przeglądu i analizy definicji drzewostanów stuletnich. W „Planie Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Białowieża na lata 2012–2021” (s. 296) znajduje się zapis: „Nie przewiduje się użytkowania przedrębego w drzewostanach niewymagających takich zabiegów, w drzewostanach ponad 100-letnich (w których wiek przynajmniej jednego gatunku wynosi co najmniej 100 lat i jednocześnie udział tego gatunku w drzewostanie wynosi co najmniej 10%), w drzewostanach na siedliskach Lł, Ol, Oll, LMb i BMb oraz w rezerwatach.” Tożsamą definicję przyjęto również w Planach Urządzenia Lasu dla Nadleśnictw Hajnówka oraz Browsk. W celu zapewnienia spójności terminologicznej oraz skutecznego zarządzania Obiektem, w Planie zarządzania zastosowano definicję drzewostanu stuletniego zgodną z podejściem prof. Wesołowskiego, która jest tożsama z definicją przyjętą w ww. Planach Urządzenia Lasu.
2955	Gmina Narewka	Strona 116 - W zestawieniu rekomendacji eksperckich dot. zrównoważonego użytkowania Obiektu (tab. 7). Plan ogranicza działania poprzez m.in. zakaz budowy nowych domów, utrzymanie rolnictwa wokół Obiektu, zatrzymanie rozwoju zabudowy turystycznej, utrzymanie zakazu budowy elektrowni wiatrowych itd.	Wyjaśniono	Uwaga odnosi się do tabeli 7 znajdującej się w Planie zarządzania. W tabeli zebrane są rekomendacje eksperckie w zakresie zrównoważonego użytkowania Obiektu, jego strefy buforowej oraz szerszego otoczenia. Zebrane rekomendacje pochodzą z opracowanych ekspertyz. Są to zalecenia eksperckie. Formalnie to lokalne władze poprzez zapisy Miejskich Planów Zagospodarowania Przestrzennego określają możliwy zakres i formę użytkowania terenów zlokalizowanych w strefie buforowej Obiektu poza terenami leśnymi.
2956	Gmina Narewka	W zestawieniu rekomendacji eksperckich dot. rolnictwa mamy taki zapis: Przeprowadzanie oceny instrumentów polityki rolnej pod kątem ich efektywności dla ochrony zbiorowisk zielnych oraz dostosowanie tych instrumentów do wyników oceny tak aby przeciwdziałać zanikowi roślinności zielnej. O co chodzi z tym zapisem?	Wyjaśniono	Zapis odnosi się do potrzeby lepszego dopasowania polityki rolnej do ochrony roślinności zielnej, czyli m.in. łąk, pastwisk, muraw i innych cennych zbiorowisk nieleśnych, które są ważnym elementem krajobrazu i siedliskiem dla wielu gatunków, także zagrożonych. Polityka rolna powinna być nie tylko ekonomicznie opłacalna, ale też przyjazna przyrodzie. Wymaga to regularnej analizy, czy obecne instrumenty rzeczywiście służą ochronie roślinności zielnej, i ich dostosowania w oparciu o dowody i efekty w terenie.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2957	Gmina Narewka	Plan nie określa maksymalnej liczby turystów. W Planie warto podać najbardziej optymalną liczbę turystów?	Wyjaśniono	Określenie sztywnej, maksymalnej liczby turystów mogących odwiedzać Puszcę Białowieską nie jest dobrym rozwiązaniem, ponieważ nie oddaje złożoności i różnorodności czynników wpływających na stan tego unikatowego ekosystemu. Przede wszystkim wpływ turystyki na przyrodę zależy nie tylko od samej liczby odwiedzających, lecz także od tego, gdzie się poruszają, jak się zachowują, czy przestrzegają zasad ochrony przyrody oraz czy korzystają z usług przewodnika. Dwie grupy o tej samej liczebności mogą pozostawić po sobie zupełnie inny ślad ekologiczny, w zależności od jakości organizacji wizyty. Dodatkowo presja na przyrodę jest zmienna w czasie. Niektóre okresy w roku – takie jak sezon lęgowy ptaków czy czas rozrodu ssaków – są szczególnie wrażliwe na obecność człowieka, podczas gdy w innych porach roku wpływ turystyki może być znacznie mniejszy. Sztywne limity nie uwzględniają tej naturalnej sezonowości i mogą prowadzić do nieproporcjonalnych ograniczeń w okresach, kiedy zagrożenia są niewielkie. Problemem jest również to, że natężenie ruchu turystycznego nie rozkłada się równomiernie w przestrzeni. Większość turystów koncentruje się w kilku popularnych lokalizacjach, podczas gdy znaczna część Puszczy pozostaje niemal nieodwiedzana. Wprowadzenie ogólnego limitu może więc nie rozwiązywać realnych problemów lokalnych przeciążeń, a jednocześnie niepotrzebnie ograniczać dostęp do obszarów, które mogą przyjmować więcej odwiedzających bez szkody dla przyrody. Sztywne limity mogłyby być także trudne do zastosowania w praktyce – Puszcza Białowieska jest terenem otwartym, do którego może wejść każdy w dowolnym miejscu. Takim powinna pozostać. Istotne jest jedynie zrównoważone korzystanie z tego wyjątkowego Obiektu. Zamiast ustalać stałą liczbę turystów, znacznie skuteczniejsze i bardziej adekwatne jest aktywne zarządzanie ruchem turystycznym.
2958	Gmina Narewka	Skąd wziąć pieniądze na atrakcje turystyczne wpisane w rekomendacjach w Planie?	Wyjaśniono	W Planie zarządzania zaproponowano potencjalne źródła finansowania dla wskazanych działań.
2959	Gmina Narewka	Co to znaczy przeprowadzenie mapowania i wyceny usług ekosystemowych świadczonych przez Puszcę na rzecz społeczeństwa?	Wyjaśniono	Mapowanie i wycena usług ekosystemowych to proces identyfikacji, lokalizacji i określenia wartości korzyści, jakie ekosystemy – w tym wypadku Puszcza Białowieska – dostarczają ludziom. Obejmuje analizę, które fragmenty Puszczy Białowieskiej dostarczają jakich korzyści – np. gdzie są tereny szczególnie ważne dla: magazynowania wody (usługi regulacyjne), różnorodności biologicznej (usługi wspierające), turystyki i rekreacji (usługi kulturowe), zbioru grzybów i runa leśnego (usługi zaopatrzeniowe). Natomiast wycena to określenie wartości tych usług – w miarę możliwości także w jednostkach pieniężnych – aby pokazać, jak cenne są dla społeczeństwa. Wycena może być ekonomiczna, ale także społeczna lub kulturowa, jeśli nie da się przeliczyć usług na pieniądze – np. wartość duchowa, dziedzictwo przyrodnicze.
2960	Rada Gminy Białowieża	Drewno pozyskane z cięć sanitarnych w granicy 50 m od dróg nie może być sprzedawane. Sytuacja powinna być taka sama w BNP i LP. Powinno być możliwe zapewnienie drewna mieszkańcom. W żadnych zapisach UNESCO nie napisano, że nie wolno sprzedawać tego drewna mieszkańcom. Żaden przepis prawny tego nie zakazuje.	Wyjaśniono	W strefie 4a i 4b istnieje możliwość sprzedaży drewna pozyskanego po usunięciu z pasa w odległości do 50 m od dróg. Ze strefy 1-3 i 4 c nie może być sprzedawane.
2961	Burmistrz Miasta Hajnówka	Apel do leśników o przyjrzenie się przygotowanej koncepcji strefowania w strefie 3 i 4 i ewentualne przeniesienie ze strefy 3 do 4 i w drugą stronę.	Wyjaśniono	Wszystkie zainteresowane strony miały możliwość udziału w procesie konsultacyjnym oraz wyrażenia swojej opinii. Mając na uwadze istotne znaczenie dokumentu, podjęto decyzję o wydłużeniu okresu konsultacji do 45 dni. Zgodnie z wcześniej przyjętą, wspólnie wypracowaną metodyką, pierwotnie planowano, że konsultacje potrwać 35 dni.
2962	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	Odnosnie budowy i modernizacji dróg. Plan ma zapobiec fragmentacji siedlisk. My nie chcemy budować nowych miejscowości na terenie Puszczy, ale chcemy zbudować drogę (zrobić normalna nakładkę) do miejscowości które tam są i żyją tam mieszkańcy.	Wyjaśniono	Zgodnie z zaleceniem 15 z raportu Misji UNESCO w 2024 roku należy wdrożyć środki mające na celu dalsze ograniczenie fragmentacji siedlisk poprzez unikanie wszelkiej dalszej modernizacji dróg, znaczne ograniczenie liczby dróg leśnych i zmniejszenie liczby ogrodzeń leśnych. Plan zarządzania nie wprowadza nowych ograniczeń w strefie buforowej Obiektu.
2963	Rada Gminy Dubicze Cerkiewne	Czy projekt planu przeciwpożarowego obowiązuje też w strefie 2 i 3 Obiektu? Skoro obowiązuje to dlaczego w tych strefach nie będzie pozyskiwane i sprzedawane drewno (z pasa 50 m od dróg)?	Wyjaśniono	Plan przeciwpożarowy jest opracowany dla całego Obiektu. W strefie 1 i 3, w pasie 50 m od dojazdu pożarowego, jest przewidziane obalanie martwych drzew z pozostawieniem na gruncie. Pozwoli to na zabezpieczenie warunków dla dojazdu wozów strażackich.
2964	Rada Gminy Narewka	Spotkanie odbywa się w formule licytacji na badania. Wiele instytucji, które powinny być zaangażowane w opracowanie Planu nie brało w tym udziału. Wpis na listę UNESCO to pominięcie mieszkańców, a jedynie bioróżnorodność ma znaczenie. Zostawiamy martwe drzewa, a ile martwy świerk wydziela CO2? Co Nasze społeczeństwo osiągnie poprzez wpisanie na listę światowego dziedzictwa UNESCO? Czy mieszkańcy nie będą Indianami jak w rezerwacie Yellowstone?	Wyjaśniono	Różne grupy społeczne uczestniczyły w pracach. Lasy Państwowe były włączone w szereg naszych prac zarówno jako interesariusze jak i jako zarządcy. Również mieszkańcy uczestniczyli w naszych spotkaniach. W spotkaniach i warsztatach organizowanych od 2021 roku wzięło udział ponad 1800 osób.

Lp.	Podmiot zgłaszający	Treść uwagi (zachowana oryginalna pisownia)	Sposób rozpatrzenia	Wyjaśnienie, zmiany wprowadzone w dokumencie
2965	Rada Gminy Białowieża	Odnosnie martwego drewna autorzy Planu powołują się na badania zagraniczne. Nie ma badań polskich leśników ile martwego drewna powinno się znajdować w Puszczy Białowieskiej oraz jakie ma oddziaływanie martwe drewno.	Wyjaśniono	W decyzji 40 COM 7B.92 Komitet Światowego Dziedzictwa przypomniał, że wyjątkowa uniwersalna wartość (WUW) Obiektu opiera się na niezakłóconych procesach naturalnych, które sprzyjają występowaniu martwego drewna – zarówno stojącego, jak i leżącego – co z kolei prowadzi do dużej różnorodności saproksylicznych grzybów i bezkręgowców. Komitet wezwał Państwo-Stronę do podjęcia działań w celu zachowania ciągłości i integralności chronionego starodrzewu w Puszczy Białowieskiej oraz do zapewnienia, że na terenie tego obiektu nie będzie dozwolone żadne komercyjne pozyskiwanie drewna. Zaznaczono, że taka działalność stanowiłaby potencjalne zagrożenie dla wartości Obiektu, zgodnie z paragrafem 180 Wytocznych operacyjnych. Warto zaznaczyć, że w Planie zarządzania znajdują się odniesienia nie tylko do badań zagranicznych, ale również do polskich opracowań naukowych. Przykładem jest publikacja Jerzego Solona pt. „Ekologiczna rola martwego drewna w ekosystemach leśnych – dyskusja wybranych zagadnień w świetle literatury”, która omawia znaczenie martwego drewna w kontekście funkcjonowania lasów, w tym także lasów o charakterze zbliżonym do naturalnego, takich jak Puszcza Białowieska.
2966	Rada Gminy Białowieża	Zapisy w planie przeciwpożarowym mówią o usunięciu drzewa i przesunięciu w głąb Puszczy (w granicy 50 m od drogi)? W jaki sposób to będzie wykonane? Czy takie działanie nie będzie większą szkodą dla ściółki niż wywiezienie drewna drogą?	Wyjaśniono	W Planie przeciwpożarowego zabezpieczenia i gaszenia pożarów lasu dla polskiej części Transgranicznego Obiektu Światowego Dziedzictwa Białowieża Forest zapisano „W pasie szerokości do 50 m przy drogach publicznych, drogach leśnych dopuszczonych do ruchu publicznego, szlakach turystycznych i elementach infrastruktury turystycznej, zgodnie z procedurą oceny ryzyka stosowaną przez Zarządców Obiektu dopuszcza się obalanie martwych drzew (z pozostawieniem na gruncie) w strefie 2 – 3, a w strefie 4a i b w zależności od potrzeb, podyktowanych względami bezpieczeństwa, również ich usuwanie.” W aktualnej wersji dokumentu nie ma informacji o przesunięciu obalonego drzewa w głąb Puszczy. Po konsultacjach planu ppoż. zdecydowano się usunąć ten zapis.
2967	Rada Gminy Białowieża	W planie przeciwpożarowym nie ma zapisu o przesunięciu drewna jest tylko wszędzie ścięcie i pozostawienie. Pozostawienie tego drewna przy drodze powoduje kłopoty dla strażaków. Strażacy protestowali przeciwko zapisom w planie przeciwpożarowym jeszcze w Ośrodku Jagiellońskim. Drewno ścięte powinno zostać usunięte.	Wyjaśniono	Plan przeciwpożarowy został opracowany przez wyspecjalizowane laboratorium działające w Instytucie Badawczym Leśnictwa i był konsultowany z licznymi organizacjami oraz jednostkami straży pożarnej działającymi lokalnie. W związku z tym dokument ten został przyjęty jako obowiązujący w całości, z pełnym uwzględnieniem jego założeń i rekomendacji.
2968	Wójt Gminy Dubicze Cerkiewne	Połowa gminy Dubicze Cerkiewne będzie leżała w strefie buforowej. Nie wszystkie gminy mają Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego w związku z tym w przypadku budowy dróg w strefie buforowej warto dodać/uściślić zapis o budowę nowych dróg w strefie buforowej w lesie oraz dodać zapis w strefie buforowej poza lasem odnośnie budowy nowych dróg „jeżeli również przewiduje to decyzja o warunkach zabudowy”.	Wyjaśniono	Opracowanie Planu zarządzania nie wiąże się z ingerencją w zasady obowiązujące na obszarze strefy buforowej. Zasady te pozostają niezmienione i są zgodne z zapisami zawartymi we wniosku renominacyjnym z 2014 roku.